

ATTENDITE
VNIVERSI POPVLI
DOLOREM MEVM
THRENI.

HISTORIA
ADMIRANDA
Collegij sociat. D. E. JESV. 10. Januarij
1631.
IESV CHRISTI
STIGMATIBVS
SACRAE SINDONIS
IMPRESSIS,

AB ALPHONSO PALEOTO
Archiepiscopo II. Bononiensi
explicata.

Figuris aeneis, Quaestionibus, Contempla-
tionibus, & Meditationibus pijs
mis illustrata.

Cum vniversa Passionis serie, mysterijs,
& sacratissima Virginis Deiparae ago-
nibus, vt latius pagina versa docet.

A VCTORE
R. P. F. DANIELE MALLONIO
Diuinarum Literarum Bononiae
publico Professore.

FACIEM
MEAM
VIDERE
NON POTERIS
EXOD. 33.

POSTERIO-
RAMEA
VIDEBIS
EXOD. 33.

Cum privilegio

DVACT.
EX TYPOGRAPHIA

Archiducum

M.D.C.V.II.
BALTAZARIS BELLERI

Ex testamento Reuerendiss. D. Frid. Fornerij Proepi Bamberg.
Collegij Bamberg: Soc: IESV 10. Jan. 1631.

IESV CHRISTI
CRUCIFIXI
STIGMATA
SACRÆ SINDONI
IMPRESSA.

AB ALPHONSO PALEOTO
ARCHIEPISCOPO II. BONONIENSI
EXPLICATA.

MELLIFLVIS ELUCIDATIONIBVS,
vt rerum copia vberi amplissimis, ita Historiarum varietate pri-
scæ vetustatis multiplici, & erudita Sacrarum Scripturarum
enucleatione conditis, quibus Vniuersæ CHRISTI Seruato-
ris nostri acerbissimæ Passionis series, eiusdemque Mysteria,
necnon SACERRIMÆ VIRGINIS DEIPARÆ Ago-
nes declarantur, ad vberimos CONTEMPLATIONIS fru-
ctus hauriendos mirificè accommodata.

QVAM PLVRIMIS QVÆSTIONIBVS
vt valde pijs, ita & à nemine in presens vsq; pertractatis, necnon AENEIS
ICONIBVS res ipsas oculis apprimè subiicientibus exornata: adeò vt Liber
hic verè aureus non solum ijs qui pijs MEDITATIONIBVS cor
suum Diuini amoris igniculis accendere satagunt, sed etiam Diuini verbì
praconibus, & cura animarum prepositis, & rerum antiquarum candidatis
summo perè utilis, & necessarius futurus sit.

AUCTORE
F. DANIELE MALLONIO
Sac. Congreg. Hieronymianæ, in Celeberrimo
Bonon. Gymnasio Diuinarum Litera-
rum publico interprete.

*Adiectus est Index quintuplex, Capitum, Quæstionum, Auctorum,
locorum Sacra Scriptura, & Rerum memoria,
& notatione dignarum.*

*Vulnerum fenestras subintra, ibi
inuenies, & accipies medicinam cura-
tinam, restauratinam, conservatinam,
& præservatinam. Ibi quacunque de-
licata electuaria anima tua petierit,
sume tibi. Ecce apertus est thesaurus
diuina sapientia, & suauitatis aeterna.
Intra vulnerum aperturam, & gra-
tiscum summa delectatione delicias sua-
uissimas obtinebis.*

S. Bonauentura.

SANCTISSIMO PATRI,
ET D. N.

PAVLO V.

PONT. OPT. MAX.

F. DANIEL MALLONIVS

P. F. P.

2. Cor. c.
2.

HÆC est vita æterna Beatissime Pa-
ter, vt cognoscamus Deum Patrem; ^{Ioan. cap. 17.}
& quem pro nobis misit IESVM
CHRISTVM Filium suum, quem
vnicum, & hunc pro nobis crucifi-
xum scire volebat Apostolus. Qua-
re Christus Seruator noster, etsi hoc
perpetuò, & sua prædicatione, & rebus præclarè, ac mira-
biliter gestis effecit, vt sua à nobis vera Deitas, vera item ag-
nosceretur humanitas; in id tamen potissimùm incubuit,
vt passionis suæ notitiam nobis altiùs commendaret. Ideò
discessurus à nobis, penitus non discessit à nobis: viuus no-
bilcum, inuisibilis tamen in sacrosanctæ Eucharistiæ Sacra-
mento, quo passionis ipsius memoria recolitur, perpetuò

† 2

voluit

voluit permanere. Neque tanto amoris erga nos sui mo-
 numento contentus, aliud quoque suæ erga nos pietatis pi-
 gnus nobis relinquere voluit, inanimem sui corporis effi-
 giem, quam sacrosanctæ Sindoni mortuus impressit, in
 qua veluti in lucidissimo speculo ipsius passionis acerbitas
 cerneretur. Hoc illud sudarium est, quod positum fuit su-
 per caput I E S V, quod Christus non atramento, sed pro-
 prio suo cruore signavit. Hoc signum est fœderis inter ip- *Genes. 6.*
 sum, & ecclesiam quam suo sibi sanguine desponsavit. Hoc *2.*
 sudarium illud est, quod post Christi Servatoris resurrectio-
 nem Ioannes magno planè mysterio vidit, non cum cate-
 ris positum; sed seorsum involutum in vnum locum, de
 quo multo ante tempore Ioachim Abbas prædixerat, non *Lib. 7.*
 esse explicandum nisi in illum diem quem Dominus ipse *salterij*
 constituit. Quid mirum, si tamdiu involutum, inexplica- *dist. 2.*
 tumque permansit? At verò quoniam Christus Dominus
 ignem venit mittere in terram, quid aliud vult, nisi vt ar-
 deat? nemo enim accendit lucernam, & ponit eam sub mo-
 dio; sed super candelabrum, vt luceat omnibus. Ideò
 ALPHONSI PALEOTI eruditissimi pariter ac pientis-
 simi Archiepiscopi Bononiensis cor excitavit, vt ad spiritua-
 lem ædificationem gregis sibi Diuina dispensatione com-
 missi, eiu'dem S. Sindonis explicationem aggrediretur, quā
 etiam feliciter absoluit. At pientissimi pastoris spem, & Ope-
 ris pietas, & piorum fidelium ardens in Christum zelus vicit.
 Aureus enim hic liber, iam longè, latèque per vniuersam
 Italiam percurrit, tot, tantosque in fidelium cordibus fructus
 profert, quot, quantosque qui librum piè legerint in seipsis
 quotidie experiuntur. At verò, quoniam Crucis mysterium,
 ac pas-

ac passionum IESV CHRISTI abundantia, breui volu- Rom. 8.
mine perstringi non potuit; ideo ego diuina illa pollicitatio-
Eccles. 6.
24. ne excitus, qua vitam æternam ijs qui ipsum elucidauerint
pollicetur, hanc meam partem ratus sum, vt cum Apostolo Eccles. 6.
2.
1. Cor. 13. nihil sciam nisi IESVM CHRISTVM, & hunc pro no-
bis crucifixum. Quare in eiusdem sacrosanctæ Sindonis ex-
plicationem, Elucidationes edere decreui, quibus sacratissi-
mæ passionis Christi mysteria, Crucis gloria, Christi vul-
nera, situs, magnitudo, spinæ coronæ lertum, flagellatio-
nis acerbitas, aliaque permulta, quæ accurata sacre Sindonis
contemplatio exhibet, quantum Deus ipse donasset explica-
rentur. Iamque felici omine sub prælo sudabat Opus, cum
Paulus V. ad summi Pontificatus apicem assumptus, vidui-
tatem Ecclesiæ lugentis exhilarat. Sacrum tempus, felix dies,
quo tantus Vrbi, atque Orbi affulfit Pontifex. Sub Ascen-
sionis IESV CHRISTI festum, diebus qui rogando al-
tissimo Patre luminum sacrati sunt, Paulus V. vniuersæ Ec-
clesiæ Episcopus Dei benignitate conceditur. Rogatus Deus
talem Ecclesiæ Pastorem præfecit. Causis fidei Te B. P.
præfecerat Christus, in paucis fidelem inuenit, supra multa
te constituit, in fidei sede collocavit. Vicarium Petri fidelem Matth. 23.
25.
expertus erat Christus, Vicarium non amplius Petri, sed
suum Vicarium elegit, instituit, sacrauit. Pium hoc Opus,
in quo gloria Passionis IESV CHRISTI, & Crucis my-
sterium fulget, tibi Beatissime Pater dicandum censui, vt
ab eodem IESV CHRISTO, cuius vices geris in terris,
felicia sacri tui Pontificatus primordia, & perennem felici-
tatem tibi deprecarer.

TORCVLAR CALCAVI.

I E S V C H R I S T I
S A N G V I N E R E D E M P T I S
L E C T O R I B V S,
A V C T O R O P E R I S F E L I C I T A T E M
E T P A C E M B O N A M.

Tobias c.
12.

A C R A M E N T U M regis abscondere bonum est,
opera autem Dei predicare, & reuelare honorificum.
In primis verò sublime illud heroicae pietatis opus, quod
adeò omnem humanum captum, intelligentiamq; tran-
scendit, ut de illo dictum à Deo per Habacuc a multis

Habacuc
c. 1.

Psalm. 110.

illud opus est, Hoc quod David confessionem, & magnificentiam appellauit.
Opus enim redemptionis nostrae magnificentia charitatis fuit, qua nulla maior,
nulla ardentior: cum Christus non solum animam suam posuerit pro amicis; sed
etiam pro inimicis. Ideò redemptionis nostrae opus ut magnificentia plenum est,
ita etiam confessione dignum est; ut summa cum laude, & gratiarum actio-
ne recolatur à nobis. At verò adeò abundant passionis Christi in nobis, ut vix
agnosci à nobis possint omnia quae Christus egit, passusue est pro nobis: ut me-
ritò quoddam Hieronymi circumferatur elogium, Quae Christus pro nobis pas-
sus est, nunquam plenè cognoscantur, nisi cum Dominus in fine mundi adue-
niens uniuersae passionis suae summam, rationemque manifestabit. Hoc ego ma-
ximè verum credo: licet enim nihil apud fideles in toto terrarum orbe Christi
passione notius sit; plurima tamen passionis eiusdem circumstantiae, rationes,
ac mysteria, adhuc nobis ignota sunt. Plurimas ex ijs sacrosancta Sindon cui
Christus post mortem à facerrima virgine, ac pientissimis viris Iosepho, ac Ni-
codemo inuolutus, in tumulumque collocatus est, nobis reuelat: hac enim I E S V
C H R I S T I effigiem quatenus nobis in hac vita degenibus contueri fas est, sa-
crosancta eiusdem stigmata, excarnificationes, luores, cicatricum magnitudi-
nem, numerum, suum exhibet, ut ex deuotè contuentium oculis lachrymas eli-
ciat, ex corde dolorem, ex vultu maestitiam. Quod & in alijs animaduvertere
consueui,

Rom. 8.

Ioan. cap.
19.

consuevi, & in me ipso experiri asserere non grauabor. Equidem ut sacrosan-
cta Sindonis, ex verò prototypo excepta effigiem conspexi; ita mente conster-
natus sum, ita dolui, ita elangui, ita emarceui, ut velut alter Daniel dolore
quasi in terram collapsus sim. Et licet Christi passiones innumerabiles nouerim,
Christum tamen ita dirè tractatum, ut sacrosancta Sindon ostendit, vix un-
quam opinatus essem. O quam, dicebam tunc, abundant Christi passiones in
nobis! Vere opus operatus est, quod vix credetur cum narrabitur. Ecce quo-
modo non est illi species neque decor; verè morte turpissima condemnatus est.
Ecce virum dolorum, & scientem infirmitatem. Eximiam diuina benignita-
tis largitionem mihi factam agnoui, ut IESV CHRISTI passiones & cla-
rissimo Christifera Sindonis speculo contueri possem. Efferbuit in me spiritus
meus, ut quæ in sacratissimo sancta Sindonis arario conspexissem, eadem ad
spiritualem fidelium adificationem alijs referrem, ne veluti seruus nequam, ta-
lentum mihi creditum in terram viderer abscondere. Cum verò aureum illum
librum pari pietate atque eruditione ab Illustrissimo ac Reuerendissimo Domi-
no, D. ALPHONSO PALEOTO conscriptum, opera R. P. M.
LAURENTII DE ARRIGHIS latinitate donatum vidissem, quo
libro pientissimus pastor optima, atque exactissima methodo, sacrosancta Sindo-
nis explicationem ita prosecutus fuit, ut singularum partium corporis Christi
quatenus clarescunt è Sindone vulnera, dolores declararit, censui ab eius ordi-
ne ac stylo ne latum quidem unguem discedere; sed quæ eruditissimo Opuscu-
lo addi possent, presso stylo proseguui. Ideò quæ in sacrosancta Sindonis effigie
conspexissem, eadem conatus sum Scriptorum auctoritatibus confirmare. Qua-
re omnes libros quos de Christi passione habere potui, diligenter euolui, ut ex
auctorum catalogo, quem paulo infra subiiciam, conspiciere poteris. Neque
verò id me mouit, quod aliquos commouere solet; ut classicorum tantum au-
ctorum sententias referant, inferioris classis auctores respuant, testimonia
spernant. Ego verò eximia illa Scripturarum oracula perpendens, Confiteor
tibi Domine Pater cœli, & terra, quia abscondisti hæc à sapientibus, & pru-
dentibus, & reuelasti ea paruulis, ita Pater, quoniam sic placitum est ante
te, Ad quem ego faciam verba mea, nisi ad humilem corde, & trementem
verba oris mei? & quod eximia operum suorum magnalia simplicibus corde
quibus Spiritus sanctus inhabitat, & quos in solitudinem ducit, & ad quo-
rum cor loquitur Deus, manifestat. Ideò multorum piorum auctorum testi-
monia, reuelationes, sententias ut pias attuli, eorum sententias ut pias & à Ca-
tholica Ecclesiæ consensu non dissidentes amari, non quod tanti nominis; sed
quod tanta pietatis essent. In primis verò gloriose Brigittæ testimonia plurima
retuli, eius enim reuelationes a Bonifacio I X. Summo Pontifice approbatas, &
à fel. record. Mart. V. confirmatas in eorum bullis agnoui. Opus igitur hoc
ad spiritualem animarum refectionem, & adificationem sic, vicumque constru-
endum, æqui bonique facias, Christiane lector, & si quid in eo naclius fueris, quod
laude dignum videatur, id à Deo Opt. Max. a quo omne datum optimi m,

Dan. cap.
10.

Habacuc

1.
Esaia 52.

Esaia 53.

Rom. 8.

Sap. 2.

Matth. c.
23.

Es. cap.
66.

Matth. c.
11.

Osce cap.
2.

DE RATIONE LEGENDI

Et omne bonum perfectum est, agnoscas, eique gratias agas: si quid verò minus recte dictum inuenias, hoc mea ienuitati ascribas: ita enim benignum imploro lectorem, ut liberum non subterfugiam correctorem: atque hæc mea tota merces sit, ut qui hoc ex Opusculo ad spiritualem animi adificationem fructus aliquos se percepisse cognouerit, apud clementissimum misericordiarum Patrem pro me preces fundat. Vale.

QUALIS DEBEAT ESSE, QVI AD HOC OPVS LEGEN- DVM ACCESSERIT, ET DE RATIONE LEGENDI HVIVS OPERIS.

1. Eth.
6. 4.

CITE admodum prudenterque à Platone ad-
dubitatum fuisse auctor est Aristoteles: Vtrum-
ne ab initijs, an ad initia via esset, perinde at-
que in stadio à numerarijs ne ad metam an è
contrario. Obscuræ dubitationis, atq; ænigma-
tis instar caliginem excussit Aristoteles, docens,
Qualis debeat esse animus eius qui sese ad mo-
ralia præcepta audienda, vel legenda contule-
rit: an talis debeat esse, vt omnis ciuilibus disciplinæ expers, ad ea ca-
pescenda festinet, eius enim ad initia via erit: an talis ciuilibus e-
tiam disciplinis imbutus ad grauiora moralium præcepta audienda
aut legenda maturet, eius enim ab initijs via erit. Arcendum à mor-
talibus eum monuit Aristoteles, cuius ad initia, non autem ab ini-
tijs via esset, neque enim fieri poterit, vt qui moribus excultus non
fuerit, de honestis ac iustis, atque in vniuersum de ciuili re conue-
nienter sit auditorus. Ideò iuuenis ciuilibus auditor idoneus esse non
potest, cum imperitus actionum vitæ sit, ex quibus & de quibus ra-
tiones conficiuntur. Hæc Aristoteles. Ex ijs facile nobis erit in-
nuere, qualis, quoue affectu præditus eius debeat esse animus, qui
sese ad Opus hoc nostrum legendum obtulerit. Cum enim hoc in
opere

1. Eth.
6. 3.

opere ea tradantur quæ Christus propter nimiam charitatem suam
 qua dilexit nos, pro nobis aut egit, aut est passus, ideò de summa
 pietate, atque flagrantissima charitate Opus hoc nostrum est. Non
 ad initia, sed ab initijs lectoris via sit necesse est: Iuuenem ab au-
 diendis moralium præceptis cauendum censuit Aristoteles, siue 1. Eth.
c. 3.
 iuuenis ætate, siue moribus iuuenilibus sit; nos verò etsi nullos ar-
 cemus, eos tamen optamus lectores, quorum, etsi iuuenes sint æta-
 te, cani tamen sint sensus, in quibus pietatis sint sensus, & quorum
 animi incendijs charitatis exæstuant. A Canticis canticorum lecti-
 tandis depulso olim fuisse Iudæos, qui quadragesimum ætatis an-
 num non attigissent, auctor est Origenes. De Vaticinij Ezechielis Proem.
in Ezech.
 exordio, de Geneseos initio, arceri solitos eos qui sacerdotalem an-
 num trigessimum non expleissent, idem docuit Hieronymus, quod
 ad tanta mysteria capefcenda minus exculti eorum animi cense-
 rentur, quorum sensus quadraginta, aut saltem triginta annorum
 maturitate non canuissent. Quantus igitur animi sensus, quanta
 pectoris maturitas, quanta cordis pietas in eo desiderabitur, qui ex
 hoc Opere vberimos pietatis fructus percepturus accesserit? Ut
 igitur maiore cum fructu Opus hoc quisque legat, obseruet neces-
 se est, hoc vnico volumine duo opera contineri, alterum Illustri-
 simi ac Reuerendissimi Domini, D. ALPHONSI PALEOTI
 Archiepiscopi Bononiensis, quod Explicatio sanctæ Sindonis in-
 scribitur; alterum Fratris DANIELIS MALLONII, quod
 IESU CHRISTI crucifixi Stigmata inscribitur. Vtrumque
 Opus eisdem de rebus agit, primum pressius, secundum longè ex-
 actius. Primi operis capita multis numerorum notis insignita per-
 spicies. In secundi operis capitibus, easdem numerorum notas in-
 uenies. Has vbi inueneris, prius ea lectitato quæ à pientissimo An-
 tistite tradita sunt, mox ea perlegito, quæ fusius in secundo Opere
 nostro elucidata perspicies. Vale.

OPERIS TOTIVS ARGVMENTVM.

VNIVERSVM hoc Opus viginti, & vno capitibus continetur. In quibus vniuersæ passionis IESV CHRISTI series, necnon sacra vulnera, percussiones, & plagæ singulis corporis partibus inflictae, quatenus elucescunt è Sindone, accommodatissimis Prophetarum vaticinijs, scripturarum oraculis, ac Sanctorum Patrum testimonijs, miro ordine explicantur.

DE munda Sindone cui IESV CHRISTI corpus fuit involutum, quæ eiusdem corporis, & plagarum effigiem excepit. Cap. 1.

De sacra Sindonis historia, ubi post Christi resurrectione asseruata fuerit, & quomodo ad pientissimos Sabaudia Duces fuerit deportata, deque precipuis eius miraculis. Cap. 2.

De CHRISTI IESV magnitudine, pulchritudine, plagisque precipuis. Cap. 3.

De Cruce. Cap. 4.

De Flagellatione. Cap. 5.

De Crucis supplicio, & titulo. Cap. 6.

De plagis in plantas pedum IESV CHRISTI illatis. Cap. 7.

De Coxarum, ac tibiæarum, in posteriori parte plagis. Cap. 8.

De horribili lumborum plaga, & qualem Christo cruciatum intulerit. Cap. 9.

De horrendis plagis Christi dorso, tam

ex flagellatione, quàm ex Crucis baculatione exceptis. Cap. 10.

De Capillis capitis IESV conuulsis, ac sanguine irrigatis. Cap. 11.

De spinea corona, eiusque mysterijs. Cap. 12.

De spinea corona figura, atque regijs ornamentis, quibus Christo illustrum fuit. Cap. 13.

De sacrosanctæ faciei percussione, linoribus, contumelijs, barbaque conuulsione. Cap. 14.

De sacri pectoris, ac brachiorum plagis. Cap. 15.

De sacrarum manuum vulneribus. Cap. 16.

De plagis ventris. Cap. 17.

De coxarum ac tibiæarum anterioribus plagis. Cap. 18.

De beatorum pedum plagis. Cap. 19.

De lateris precioso vulnere, eiusque effectibus. Cap. 20.

De Lancea Domini, & mysterijs mortis IESV. Cap. 21.

I N D E X

Q V Æ S T I O N V M

QVÆ IN HOC VOLVGINE D E C L A R A N T V R,

<p>VR Christus corporis sui effigiem
S Sindoni impresserit. 8 a
Cur eandem sanguine suo signare voluerit. 8 a
Quot annis mundus durauerit. 11. b
Cur adeo reuere passionis Christi seriem Euangelistæ scripserint. 12. a
Quale fuerit sudarium positum super caput IESV. 13. b
Christus cur, & quomodo sudarium pinxerit. 14. b
Quis fuerit ille Ioseph qui petijt, & obtinuit corpus IESV à Pilato. 17. b
Quis fuerit Nicodemus qui Christi corpus sepulturae mandauit. 18. b
Sacra Sindon ubi spatio annorum 1023 seruata fuerit. 30 b
Cur Sindon in medijs ignibus constituta non confragarit. 37. a
Magnitudo corporis Christi quanta fuerit. 47. b
Ex quo ligno Crux Christo fabricata fuerit. 62. b
An literæ quibus modo vtuntur Hebræi, sint eedem cum antiquioribus literis hebreis. 68. a
Quot flagellorum ictibus Christus cæsus sit. 9. a b
Quomodo Christus columnæ fuerit alligatus. 91. a</p> | <p>Qualis fuerit illa columna cui Christus alligatus flagellis cæsus est, altane an humilis. 92. a
Quoties Christus flagellatus fuerit. 94. a
Quot fuerint ministri Christum flagellantes. 95. b
Quibus flagellis Christus flagellatus sit. pag. 96 a
Quam dura atque acerba fuerit Christi flagellatio. 98. b
Cur Christus tam acerba flagellatione voluerit flagellari. 100. a
Qualis fuerit ea Crux cui Christus affixus est. 110. a
Cur triplici idiomate titulus scriptus fuerit. 113. b
Cur titulus primo Hebraico, mox Græco, tertio Latino idiomate sit scriptus. pag. 114. a
Titulus qualiter Cruci hæserit. 115. a
Tituli inscriptio qualis. 115. b
Vtrum duobus latronibus titulus appositus fuerit. 116. b
An Christus erectæ in altum, an humi coextensæ cruci sit affixus. 118. b
Cur Christus sub Crucis pondere prolapsus sit. 157. b
Quænam fuerit formula sententiæ à Pilato in Christum prolata. 165. a
Quo idiomate sententia à Pilato in Christum prolata fuerit. 166. a
Cur Pilatus sententiam mortis in Christum laturus manus lauerit. 166. b
Quis fuerit Pilatus. 167. b
Quænam</p> |
|--|--|

- Quenam Pilati sententiam fuerint subse-
cura. 169. b
- Quam longa fuerit via Christi à pratorio,
vsque ad Caluariæ montem. pag.
170. b
- Vtrum Christus à Pilati domo vsque ad
Caluariæ montem Crucem semper ge-
stavit, aut solus, aut cum Simone Cyre-
neo. 171. a
- Quomodo Simon Cyrenæus crucem por-
tarit post IESVM. 171. b
- An Christus Pilati iussu spinis sit corona-
tus. 192. b
- An spinea corona fuerit è iuncis marinis,
an verè ex spinis. 193. b
- Cur Christus spinis coronari voluerit.
201. b
- Cur barbæ euulsio magno vertatur oppro-
briò. 223. b
- An comam vel barbam radere viro liceat.
226. a
- Quis sit pennatus sol. 252. a. b
- Quomodo dictum Apostoli Heb. 9. co-
hæreat cum ijs quæ dicuntur 3. Reg. 8.
254. b
- Quomodo scire potuerit Apostolus in arca
Dei esse urnam manne, & virgam Moy-
sis. pag. 255. b
- Cur Deus in arca cum manna virgam, &
legem recludi voluerit. 256. b
- An Christus post resurrectionem veras pla-
gas retinuerit, an solum cicatrices. pag.
278. a
- Cur Christus post resurrectionem vulnera
retinuerit. 279. b
- Montes quâdo facti fuerint, an in diluvio,
an ante diluvium. 287. a
- An B. V. spasmus verè passa sit, & qua-
lem. 294. b
- Fenestræ obliquæ antiquitus quæ diceren-
tur. 292. a
- Arbor vitæ vtrum homines à morte præ-
servare potuerit æterno tempore. pag.
324. a
- Arbor vitæ an eam vim naturaliter habue-
rit. 324. b
- Vngula quale instrumentum cruciarium
esset. 326. b
- Cur mulieres ex adulterio concipientes fi-
lios maritis suis similes pariant. pag.
330. a
- Cur pregnantes feminae maculas illis par-
tibus appingant, quas post validum ap-
petitum primò retigerint. 331. a
- Vtrum Christus nudipes vel calceatus in-
cesserit. 337. b
- Qualis futura sit Maiestas Christi, cum ad
iudicandum venerit. 344. a
- Quomodo omnis oculus videre debeat
Christum cum ad iudicandum venerit.
345. a
- Vtrum Christus tribus an quatuor clavis
cruci fuerit affixus. 349. b
- Cur Christus pedes suos duris clavis trans-
figi voluerit. 358. a. b
- Cur Christus freno equi clauum inferi vo-
luerit. 362. b
- Quid de alijs clavis Dominicis factum
fuerit. 363. a
- Quid censendum sit de clavis, qui in varijs
reliquarijs asseruantur tanquam Domi-
nici. ibidem
- Lanceæ ictus an multiplex, & an lateri de-
xtero, an sinistro illatus fuerit. pag.
371. b
- An costa Adæ ex qua formata fuit Eva, de-
sumpta fuerit ex latere dextro Adæ, an
ex sinistro. 372. a
- Vulnus lateris an vnicum fuerit, an multi-
plex, & ubi inflictum. 375. a
- Lanceæ ictus an Christo adhuc vivo an il-
latus verè mortuo fuerit. 375. b
- Cur lancea dicatur dira, cum lignum Crucis
& clavi dicantur dulces. 377. a
- Cur Christus sibi potius mortuo, quam
viventi pectus effodi maluerit. 377. a
- Cur Christus non ex osse, sed sanguine &
aqua ecclesiam fabricare maluerit.
381. a
- Cur Christus ex suo corpore Ecclesiam fa-
bricare voluerit. 382. a
- Quomodo mortuo Christo sanguis effue-
re potuerit. 382. b
- Cur Christus potius ex lateris, quam ex ma-
nuum, vel pedum vulneribus sacra men-
ta prodire voluerit. 386. b
- An Salomon dicens, vulnerasti cor meum
soror mea sponsa, in persona Christi dixe-
rit, Christi cor lancea vulnerandū, & an
cor Christi lancea transfixum sit. pag.
390. b
- Cur Christus cor suum perforari voluerit.
391. a
- Cur cum ex multorum martyrum vulneri-
bus,

bus, non sanguis, sed lac profluxerit; ex
Christi vulneribus non lac, sed sanguis
& aqua profluxerit. 394. b
Cur Christus in circuncisione, flagellatio-
ne, coronatione, crucifixione, solum
sanguinem emisit, ex lateris vulnere
aquam cum sanguine effundere voluerit.
pag. 345. a
Vtrum verus sanguis, & vera aqua ex Chri-
sti latere fluxerit. 395. a
Quomodo in pectore Christi vera aqua re-
periri potuerit. 397. a
Sanguis è cadauere an naturaliter fluat.
pag. 397. b
Quomodo ex Christi latere cum sanguine
etiam aqua profluxerit. 398. b
Quomodo Christus dicatur venisse per a-
quam & sanguinem. 400. a
Cur Christus moriens exclamauit consum-

matum est. 402. b
Christus cur caput inclinans spiritum emi-
serit 404. b
Cur Christus moriturus caput versus occi-
dentem inflexerit. 406. b
Cur Christus sibi crura frangi noluerit.
417. a
Cur Sanctos Martyres contra quos feræ,
flammæ, venenum, præcipitia ac reliqua
supplicia præualere non poterant, ferrum
absumeret. 418. a
Quis fuerit ille miles qui lancea Christi la-
tus aperuit; an fuerit Longinus, & quis
fuerit hic Longinus. 418. b
Latrones cum Christo crucifixi qui fuerint.
pag. 420.
Cur ictus lanceæ Saluatoris lateri inflatus
fuerit. 422. a

INDEX AVCTORVM

QVIBVS IN HOC OPERE

VSI SVMVS.

A.

B B A S V-
spergen-
sis
Ægesip-
pus
Ælius
Spartia

nus
Albertus Magnus
Albinus
Albumazar
S. Alexander Papa I.
Alexander de Ales

Alexander ab Alexandro
Aloysius Frois
Alfonfus de Castro
Alphonfus Tostatus
Alphonfus Ciacconus
Alphonfus Villiegas
S. Ambrosius
Ammianus Marcellinus
Ammonius Alexandrinus
Anastasius Bibliothecarius
Anastasius Synaita
Andreas Baccius
Andreas Vesalius
Andreas Arethas
S. Anselmus

Ansbertus
S. Antoninus
Antonius Glissandus
Antonius Gallonius
Antonius Franciscus Mai-
nerius
Appianus
Apuleius
Archidiaconus
Aristoteles
Arnobius senior
Arnobius iunior
Arthemidorus
Ascanius Martinengus
Asterius Amaseæ Episc.
S. Atha-

I N D E X

S. Athanasius
 Athanasius discipulus
 Atilius Serranus
 Avicenna
 S. Augustinus
 Augustinus Eugubinus.

B.

BAYPHIVS
 Bartholus à Salignato
 Bartholomæus Medina
 Bartholomæus Cassanæus
 S. Basilus
 Basilus Ancyranus
 Beda
 Benauidius
 Benedictus Pererius
 S. Bernardus
 Bernardus Breidembachius
 Bernardinus Bustus
 Biblia sacra
 S. Brigitta
 Blasius Viegas
 S. Bonaventura
 Borchardus
 Budæus

C.

CALISTRATVS
 Cæsar Baronius Cardin.
 Cæsar Calderarius
 Cælius Rhodiginus
 Cælius Pannonius
 Carolus Bouillus
 Carolus Sigonius
 Calliodorus
 Christianus Adricomius
 Christophorus Verruchius
 Cicero
 S. Clemens Romanus Papa I.
 Clemens V.
 Clemens VI.
 Clemens Alexandrinus
 Claudius Bambergensis
 Claudius Guillaudus
 Concilium Nicænum I.
 Conc. Nicænum II.
 Concilium Florentinum

Concilium Tridentinum
 Concilium Romanum sub
 Syluest.
 Concilium Constantino-
 politanum
 Conradus Brunus
 Conradus Klingius
 Cornelius Tacitus
 Cornelius Scultinghius
 Cornelius Iansenius
 S. Cyrillus Hierosolimita-
 nus
 S. Cyrillus Alexandrinus
 S. Cyprianus.

D.

S. DAMASVS Papa I.
 Daniel Barbarus
 Didacus Couarruias
 Didacus Stella
 S. Dydimus
 S. Dionysius Areopagita
 Dionysius Carthusianus
 Dionysius Halicarnassæus
 Diodorus Siculus
 Dioscorides
 Dion historicus.

E.

S. EPHREM
 Euagrius
 Eucherius
 Eugenius Papa IV.
 Euthymius Zigabonus
 Eustratius
 S. Eusebius Papa I.
 Eusebius Cæsariensis
 Eusebius Emislenus
 Euclides Megarensis
 Epistola P. Lentuli ad Ty-
 berium Imp
 Epistola Pōij Pilati ad Ty-
 berium Imp
 Epistola Alexandri Magni
 ad Aristotelem.
 S. Epiphanius

F.

FIRMICVS

Flavius Vopiscus
 Franciscus Tolet. Cardin.
 Franciscus Petrarca
 Franciscus Samarinus
 Franciscus Maurolicius
 Franciscus Syluius
 Franciscus Adornius
 Franciscus Suarez
 Franciscus Venierus
 Franciscus Cumel
 Franciscus Ribera
 Franciscus Georgius
 Franciscus Forerius
 Frater Simplex
 Fredericus Lumnus
 S. Fulgentius.

G.

GABRIEL Biel
 Gabriel Flamma
 Gabriel Barrius
 Gabriel Prateolus
 Gabriel Pascolus
 Gabriel Bartheta
 Gaspar Loartes
 S. Gaudentius
 Geminianus
 Genebrardus
 S. Germanus
 Gherardus Vossius
 Georgius Patriarcha Ale-
 xandrin.
 Georgius Ederus
 Georgius Agrippinas
 Glossa Ordinaria
 Glossa interlin.
 Glossa sac. Can.
 Gottifredus Viterbiensis
 S. Gregorius Magnus
 S. Gregorius Nazianzenus
 S. Gregorius Nyssenus
 Gregorius Presbyter
 Gregorius Turonensis
 Guido Carmelita
 Gulielmus Durantes
 Gulielmus Tyrius
 Gulielmus Pipinus.

H.

HADRIANVS Papa VI.
 Hadrianus

A V C T O R V M .

Hadrianus Finus
Haimo
Haymonius
Herodianus
Herodotus
Henricus Glareanus
Hesychius
S. Hilarius
S. Hieronymus
Hieronymus ab Oleastro
Hieronymus Lauretus
Hieronymus Mercurialis
S. Hyppolitus Martyr
Historia Tripartita
Horatius
Hostiensis
Hugo de S. Victore
Hugo de S. Claro.

I .

IACOBVS Gretzerus
Iacobus de Valentia Episc.
Christopolit.
Iacobus de Vitriaco
Iacobus de Voragine
Iamblicus
S. Ignatius
Innocentius III.
Ioachim Abbas Floren-
sis
S. Ioannes Chrysostomus
S. Ioannes Damascenus
S. Ioannes Cassianus
Ioannes Rauisus
Ioannes Montholonius
Ioannes Turrecremata
Ioannes Pineda
Ioannes Ferres
Ioannes Langus
Ioannes Eckius
Ioannes Aubamus Boemus
Ioannes Stobæus
Ioannes Zonaras
Ioannes Arboreus
Ioannes Maldonatus
Ioannes Stofferinus
Ioannes Molanus
Ioannes Paschasius
Ioannes de Combis
Ioannes Ferus
Ioannes Aquilanus

Ioannes Nauclerus
Ioannes Lucidus
Ioannes Cantacuzenus
Ioannes Antonius Panthe-
ra
Ioannes Iustus Lansper-
gius
Ioannes Baptista Sigrucis
Ioannes Baptista Porta
Ioannes Baptista Egnatius
Ioannes Baptista Folengius
Iodocus Clitovæus
Ioseph Flavius
S. Irenæus
S. Isidorus Archiepiscopus
Hispalensis
Isidorus Pelusiota
Isidorus Mosconius
Iulius Syrenius
Iulius II.

Iulius Cæsar Scaliger
Iulius Macerinus
Iulius à Salignato
S. Iustinus Martyr
Iustinus Historicus
Iustus Lipsius
Iuuenius Presbyter
Iuo Carnotensis.

L .

LACTANTIUS Firminia-
nus
Lampridius
B. Laurentius Iustinianus
S. Leo Papa I.
Leo Papa I V.
Lilius Giraldus
Lodolphus
Lucanus
Lucianus Presbyter An-
thiochensis
Lucianus
Ludouicus Viues
Ludouicus Granatensis.

M .

M. Antonius Sabellicus
M. Antonius Vlmus
Macrobius
Maffei regius

Manuscripta antiqua
Marianus Scotus
Marcellus Empyricus
Marcus Marinus
Matthias Doringhius
Mattheus Palmerius
Mattheus Steenbergius
S. Martialis
Martialis
Marcilius Ficinus
S. Maximus
S. Melchiades Papa I.
Mercurius Trismegistus
Menologion
Methodius
Michael Palacius
Minucius Felix
Moyſes Barcephas.

N .

NICEPHORVS Calixtus
Nicephorus Gregoras
Nicephorus Monachus
Nicætas Sertorius
Nicolaus de Lyra
Nicolaus Mongeorgius
Nicolaus Eymericus
Nonnius.

O .

ONKELOS
Onuphrius Panuinus
Origenes
Orus Apollo
Oecumenius
Ouidius.

P .

S. PAVLINVS Nolanus
Paulus Æmilius
Paulus Orosius
Paulus Diaconus
Paulus Gryfaldus
Paulus Robertus
Paulus Manucius
Paulus Iouius
Paulus Burgonius
Panormitanus
S. Petrus Chrysologus
Petrus

I N D E X

Petrus Crinitus
 Petrus Messias
 Petrus Bellonius
 Petrus Galefinus
 Petrus Galatinus
 B. Petrus Damianus
 Petrus Lombardus
 Petrus Potens
 Petrus de Natalibus
 Petrus Aiala
 Persius
 Pierius Valerianus
 Philippus Diez
 Phylbertus Pingonius
 Phylo Iudæus
 Pius II.
 Philastrius Episcopus Bri-
 xienfis
 Plautus
 Plato
 Plinius
 Plutarchus
 P. Lentulus
 Polybius
 Polychronius
 Primasius
 Procopius
 S. Prosper Aquitanicus
 Prudentius
 Ptolemeus.

Q.

QVINTVS Curtius
 Quintilianus.

R.

RABANVS

Raphael Volaterranus
 S. Remigius
 Remigius Antissiodoren-
 sis
 Richardus de Sancto Vi-
 ctore
 Robertus Aquinas
 Robertus Bellarminus Car-
 dinalis
 Ruffinus
 Rupertus Abbas
 Rutilius Benzonius.

S.

SALVSTIVS
 Sanctes Pagninus
 Scholiastes Pentatheuc.
 Sedulius
 Seneca
 Silius Italicus
 Silius Creta
 Septuaginta Interp.
 S. Syluester Papa I.
 Syluester Prierius
 Sylvanus Mallius
 Simon de Cassia
 Simon Metaphrastes
 Socrates
 Sophocles
 Sosicrates
 Sozomenus
 Strabo
 Suetonius
 Suidas
 Supplementum Chronico-
 rum
 Sybillæ.

T.

TERENTIUS
 Tertullianus
 Theocritus
 Theodoricus historicus
 Theodoretus Episcopus
 Cyri
 Theodorus Catanensis
 Theophylactus
 S. Thomas Aquinas
 Thomas Caietanus
 Thomas Trutillus
 Thomas Bosius
 Thomas Garzonius
 Thomas Beauxamis
 Titus Liuius.

V.

VALERIUS Maximus
 Varro
 Veranius
 Velferus
 Vegetius
 S. Vincentius
 Virgilius
 Vitruuius
 Vlysses Aldrouandus
 Vlpianus
 Wolphangus Lazius.

X.

XISTVS IV.
 Xistus V.
 Xistus Senensis.

IN LIBRVM
REVERENDI PATRIS
CAROLI BIZONIS.

VM paruo ALPHONSVS celebrat conscripta libello
Stigmata diuinis Sindone picta modis.
Concelebrat DANIEL discrimina tristia lætæ
Mortis, & exiguo in codice multa refert.
Certat vterque ardens CHRISTI describere pœnas,
Quodque tulit vulnus, vulnera quæque dedit.
Quis victor, vel victus erit? cui laurea frontem
Cinget? habet voti præmia vterque sui.

Ad Lectorem eiusdem.

SI cupis, O Lector, CHRISTVM tormenta ferentem
Cernere, & illius visere mente necem:
Accipe MALLONII clarum mira arte libellum,
Qui cuncta effuso tincta cruore refert.
Quæ tulit, hic memorat, mortali in corpore CHRISTVS,
Ipsi quæque manus sanguinolenta dedit.
Ergo, quid plures infudas voluere libros?
Omnia cum hoc vno, det tibi docta manus.

Ad libri Auctorem eiusdem.

VM cunctis DANIEL memoras crudelia CHRISTI
Verbera, fel, clauos, vulnera, sputa, crucem,
Atque piæ nobis referas mysteria mortis;
Diuinum, calamo, ad sydera tollis opus.
At nos, qui tanto lætamur honore, feremus
Iam dignum cœlo nomen ad astra tuum.

Eiusdem, Aliud.

VVLNERA commemoras DANIEL, & vulnera sanas,
Qui legere hæc parçit, non mihi sanus erit.

++

REVE

REVERENDI P. HENRICI SOLIS
AD AVCTOREM LIBRI.

PANDIS si CHRISTI, si Pauli dogmata pandis,
Et quicquid vatum concio sacra canit,
Miratur, quidni miretur? Felsina tantum
Vnde tibi eloquium, tantus in ore lepos.
Si veterum pariter pandis monumenta Sophorum,
Museum musæ diceris esse modo.
Iure ergo te adeat pubes generosa Magistrum,
MALLONI, hinc tibi adest gloria, magnus honos.

AD FRATREM
DANIELEM MALLONIUM,
F. HYACINTHI MALLONII.

QUÆ patuere olim crudeli vulnera ferro,
Hæc DANIEL calamo nunc patuere tuo:
Non eadē manus est, eadem sunt vulnera, trux est
Altera, tacta pio est altera amore manus.
Vulnera sed medicas irrorant vtrique guttas,
Quæque rubent ferro, quæque nigrant calamo.
Hæc lege, & illa vide, paribus ditabere gemmis,
Si, fas est raro cernere, sæpè leges.

AD ILLVSTRISSIMUM
ET REVERENDISSIMUM
ALPHONSV M PALEOTVM
ARCHIEPISC. BONONIENSEM.
F. HYACINTHI MALLONII.

DVM narras CHRISTI rorantia sanguine membra,
In lachrymas soluis me PALEOTE pias.
Sic gemini currunt diuersa ab origine fontes;
Hic albet, minio sanguinis ille rubet:
Hic animo, ille oculis riuo fluit ortus amaro,
Sed dum confusa est, dulcior vnda mea.

Ergo

*Ergo oculi dulcis per te sunt vena; libello
Debebunt oculi, quot PALEOTE tuo?*

Eiusdem ad Auctorem libri.

DV M DANIEL CHRISTI *mysteria pandis in Orbe,
Egregium pandis nomen in Orbe tuum.
Hæc nam dum viuet (viuet per sæcula) fama,
Te quoque docta virum fama per ora feret.*

F. IOANNIS BAPTISTÆ RIGHINI,

AD LIBRVM.

PERGE opus, & pennis lustra plaudentibus orbẽ,
Atque tui reuera vela opulenta sinus.
Pande crucem, vexilla Dei, mortisque triumphum:
Quæq; salus hominum CHRISTVS acerba tulit.
Stigmata narrabis tua quæ sint stemmata, vitam
Dumque feres orbi, tu quoque viue diu.

BARTHOLOMÆI GASPARINI

AD LECTOREM.

PERLEGE lector opus, diuinum spirat amorem,
*Si quæ te retrahunt, omnia vincet amor.
Indignatur amor spretus si corde requiris,
Hic nihil est quod non præstet amarus amor.*

R. P. HIERONYMI ALLE,

AD AVCTOREM.

INGENIVM sacro doctrinæ lumine famam
Poscit, sed virtus relligiosa negat.
Est quid agam, dixit DANIEL, tibi culta dicabo
Ingenium, nec mens relligiosa cadet;
Quære tibi studio nomen memorabile: Sindon
Me teget, & tantum detrahet vrna decus.

Decipit an Virtus? fama haud cumulabitur vrna,
Optata ingenij luce fruetur honos:
Funereus (mirare magis) te cinget amictus
Sindonis, & funebri in Sindone viuus eris.

F. DANIELI MALLONIO

F. F. Societatis I E S V.

*CHRISTI quina tuis dum perlego STIGMATA libris,
Mens mea stat sacris ebria fluminibus.
Nectare me pascis doctrinae, vulnere CHRISTVS;
Sic datur è gemino fonte leuare sitim.
His modò delitijs pascor, modo pascor ab illis;
Et quibus hîc mea mens exsaturetur, habet.
Sed tamen vt vel ab his, vel vt exsaturetur ab illis,
Et tuus hîc liber, & STIGMATA sacra negant.
Sic quæ siue tuo, seu CHRISTI fonte bibuntur,
Quo plus sunt potæ plus sitiuntur aquæ.*

Ad Lectorem eiusdem.

*QVI legis hîc CHRISTI tot STIGMATA, symbola Mortis,
Hîc eadem Vitæ symbola certa legis.
Nam quæ diuinos spirabat Vita per artus,
Qua parte ablata est, hac quoque parte data est.
Hæc duo, quæ arcanus liber hic mysteria pandit,
Perlege, & hæc Vitæ symbola crede tuæ.*

F R A-

FRATER THEOPHILVS CAVICCHIUS Sac. Monasterij
Sanctæ Mariæ Gratiarum Bononiæ Prior. Admodum R. P. M.
DANIELI MALLONIO salutem. Aureum Opus quo CHRISTI
Domini Seruatoris nostri passionis mysteria declarantur, non minus do-
ctè quam piè te conscripsisse cognouimus, quod cum ad fidelium animos
diuini amoris incendio inflammandos plurimum valeat: ideò ad piorum
consolationem à quibus Opus hoc auidè expectari intelligimus, faculta-
tem tibi præsentium tenore concedimus, vt præhabita quorum interest
iuxta fac. Indicis regulas potestate, præfatum Opus prælo subiicere valeas.
In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Dat. Bononiæ die 6. Nouemb. 1604.

Idem qui supra F. THEOPH.

Nos Frater PETRVS MARTIR Urb. Inquisit. Bonon.
Sac. Theol. Magist. Ordinis Prædicatorum, Vidimus quædam Commen-
taria, quibus vniuersæ Christi passionis series, eiusque mysteria pari pieta-
te Auctore R. P. M. DANIELE MALLONIO Hierony-
mianæ Congregationis, in Florentissimo Bonon. Gymnasio sacrarum lite-
rarum publico interprete explicantur, & ea diligentia quam concesserunt
continua sancti officij negotia, illa perlustrauimus, nihilq; inuenimus, quod
nos offenderet in his, quæ de Librorum impressione in Regulis noui Indi-
cis habentur, & multa in eis percurrimus, quæ licet noua aliquibus videri
possint, cum in Sacris literis fundamentum firmum nullum extet, ea ta-
men à modernioribus, tanquam pia, & ad deuotionis ardorem excitantia,
tradita fuerunt, quorum multa in Reuelationibus sanctæ Brigittæ, osten-
sis, apparent: ideò censemus vtilitatem spiritualem parere posse in animis
pijs, si prælo mandentur.

F. PETRVS MARTIR Vr. Inquisit. qui supra.

Horum iudicio & censuræ subscripsi, & denuo vtiliter recudi posse
censui. Actum Duaci 4. Decembris 1606.

GEORGIUS COLVENERIVS S. Theol.
Licent. & Professor, librorum in Academia
Duacena Visitator.

SUMMA PRIVILEGII.

Prius SERENISS. ARCHIDUCVM, PRINCIPVM BEL-
GICÆ, litteris ac lege cautum est, ne quis citra voluntatem BALTA-
ZARIS BELLERI, TYPOGRAPHI DVACENSIS sexennio pro-
ximo imprimat, vel alibi impressum in has ditiones importet, venalemue
habeat librum, qui inscribitur: *IESV CHRISTI Crucifixi Stig-
mata &c. ab ALPHONSO PALEOTO Archiepiscopo II. Bononiensē
explicata, Cum vniuersa Passionis serie, mysterijs, &c. Authore R. P. F.
DANIELE MALLONIO &c.* Qui secus faxit, confiscatione libro-
rum, & graui pœna mulctabitur, vt latius patet in litteris datis Bruxellæ
xi. Ianuarij 1607.

Subsignat.

S. DE GRIMALDI.

EPI.

EPISTOLA
NECESSARIO
LEGENDA, AD PLENAM
TOTIVS OPERIS
NOTITIAM.

AB ALPHONSO PALEOTO
ARCHIEPISCOPO

Ad vniuersam suæ Diœcesis
plebem conscripta.

Hæc ferè
ex B. Lau-
rentij Iu-
stiniani o-
rat. de S.
Luca de-
prompta
sunt.

VICVMQVE Dei nutu, ad alicuius gre-
gis custodiam Episcopali cum dignitate e-
uocantur, suos habere thesauros debent;
vt ad eosdem velut ad caulas, confugere
possint, pro regendis animabus sibi credi-
tis; testante in Canticis Salomone, quod
eiusdem Pastores oporteat egredi, & abi-
re post vestigia gregum, iuxta tabernacu-
la Pastorum. Quocirca cum animaduer-
tissem D. PETRONIVM Ciuita-
tis nostræ Patronum, vt hunc populum suæ fidei commissum, in
verò Sanctorum cultu, & in his, quæ seruator noster durissima pro
nobis perpeffus est, assiduè meditandis, perpetuo conseruaret.
Primum collectas tot Sanctorum reliquias, atque pretiosis in vasis
collocatas, in Diui Stephani templo nobis reliquisse, vt cum debi-
tum ipsis haberemus honorem, id promereri daretur, vt ope nobis
sua diuinam gratiam impetrarent. Deindè vt quæcumque acer-
bissima

Cant. 1.

D. Petro-
nius mul-
tas SS. Re-
liquias Bo-
noniam
derulit,

bissima CHRISTVS DEVS pro nostra salute sustinuit, in cordibus infixis nostris diutissime perdurarent, mandasse, ut eadem in Ecclesia construerentur loca, Hierosolymitanis consimilia, nimirum illis, in quibus CHRISTVS ipse tot supplicia pertulit; & illius Sepulchri veram expressisse formam. Ego, non tam D. istius Patroni ad exemplar, quam Cardinalis Paleoti, cui licet indignus suffectus fui, ad imitanda vestigia, qui tot egregijs ingenij sui monumentis, ad omnium nostrum commodum euulgatis, quoad vixit, nunquam destitit novis nos documentis, & institutis, ad animarum salutem comparandam affabre factis, ad vitam coelestem capeffendam adhortari; mihi met expedire duxi, ne pratermitterem, non nihil consignare literis, quod amoris in vos mei apertissimum prae se ferret indicium: qui cum antea per multos annos collegerim ex diuersis locis, & ijs quidem sincere nominis fama notissimis, satis magnam sanctarum reliquiarum copiam, suis locis appositè digestarum in meo sacro Mausoleo, quod Ecclesiae nostrae Metropolitanae muneri iampridem obtuli, & ipsum in Paleotorum Sacello Deiparae Virgini dicato collocari mandavi, quod quidem feliciter adeò mihi cecidit, tum quoad numerum, tum quoad ordinem, addam quoque splendorem, ut quod in Dei totum vertat laudem non dissimulem, haud fucatam me capere voluptatem ob vtriusque sexus personarum illuc deuotionis causa vnde quaque confluentium, frequentem sanè numerum hoc tempore nolui ab eiusdem Diui Patroni vestigijs deflectere, vel in ea parte, in qua ingens desiderium imprimendi in mentibus hominum Seruatoris fauissima tormenta nostri, planè continentur; cum repraesentarit ille nobis formam sepulchri, in quo conditum fuit eiusdem corpus inuolutum sacra Sindone, quam Iosephus ab Arimathia mercatus fuerat: cumque apud nos nulla prorsus exstaret memoria Sacrae istiusmodi reliquiae, in qua Passionis ipsius monumentum ad viuum existit insculptum, & in qua Sanctissimarum omnium illiusmet plagarum vestigia inscripta apparent; statui meo hoc praesertim labore, ut haec Sacrosancta vulnera vestris in cordibus intimius infixis permaneant; ea particulatim explicare, prout in praedicta Sindone ad viuum impressa conspiciuntur, & cum Scriptura diuina, cum Prophetis, ac Patribus cuncta sigillatim expendere. Quae sanè contemplatio non tam condecere, quàm necessaria videtur esse, cum Seruator noster apud DD. Matthæum, & Lucam dixerit, oportere, ut ea implerentur omnia, quae de illo in Lege Moysis, in Prophetis, & in Psalmis scripta fuerant. Ac ut Diuus Cyrillus ait, Ad confirmandam fidem nostram pertinet, ut quicquid, vel minimum in

Collectio
sanctarum
Reliqq. in
Metropol.
Bonon. Ec-
clesia.

D. Step-
hani templi
Christi se-
pulchri ad
instar ex-
structum.

S. Sindon
verum to-
tius Chri-
sti Domi-
ni passio-
nis monu-
mentum.

Matth. c.
5.
Luc. ult

In Ioann.
lib. 12. c.
32.

Seruato-

Seruatoris nostri passione contigit, illud exstitisse verum, oraculis Prophetarum conuincatur. Quod quidem totum in hoc Opere à nobis obseruatum fuisse constabit. At in primis astruamus opus est, cuiusce virtutis id preciosi sanguinis hac in Sindone fuerit; dicente præsertim Clem. VI. Pont. Max. Vnam tantummodo cruoris illius guttam ad vniuersarum salutem sufficere potuisse. Si quidem tantam in se virtutem habuit, vt ipsis etiam Angelis profuerit. D. Ioanne Euangelista dicente, Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni. Quod quamquam de Sanctis Martyribus interpretari à plerisque soleat, Hugo tamen ille Cardinalis, & alij nonnulli, ad Angelos hoc ipsum referunt, quod scilicet ab Agni sanguine victoriam reportarint; quod explicari forte posset ita, vt diceremus, Homines illius virtute redemptos ea occupauisse loca, quæ Luciferi, ac ipsius sectatorum scelere vacua remansissent, & hoc illis modo profuisse. Nisi quorundam ex interpretatione dicere malimus, Angelorum nomine significari quicumque in Domini vinea sese exerceant; & præcipuè Pastores; qui apud Ioannem Apostolum in Apocalypsi vocitentur Angeli, qui potentissimum per huiusmodi sanguinem, teterrimum cum desertoribus administris hostem profligent; & à grege longè profectò propulserunt: quemadmodum ipse quoque ad vestrarum animarum salutem, gloriosam tandem de eodem victoriam me relaturum confido. Nec solum cælo, terræque, sed inferis etiam sanguis iste profuit. Et quamuis verè fateamur, nos nescire, qua ratione, & Angelis, & animabus in Tartarum detrusis solatio fuerit; id tamen verissimum est, nos fateri oportere eisdem profuisse; hoc idem Diuo Hieronymo in hunc modum testante. Scire non possumus, quomodo & Angelis profuerit, & his qui erant in inferno; & tamen quin non profuerit nescire non possumus. Nihilosecus, vt intellectus cupiditati quadam ex parte satisfaciamus, vtque internum excitemus affectum, sicuti diximus de adiumento, quod per hunc sanguinem Angelis allatum fuit; non dissimili quoque ratione dici posset damnatos in Inferno puniri citra condignum, hoc est minore, quàm quæ infligi deberet illis pœna mulctari; si cuti vulgo Theologi sentiunt, & illud leuamenti ab huiusce preciosissimi sanguinis merito dimanare, & ipsis ita profuisse, affirmare valeamus. Excogitari quin etiam facile potest, in eo damnatos iuuisse, quod effecerit, vt longè minor damnatorum numerus apud inferos cruciaretur; si tamen illud cum veritate consentit, quod verissimum esse putatur; nimirum damnatorum quempiam ceteris ad inferna damnatis, accidentalem, quod aiunt, importare pœnam. Hinc est quod ille diues, qui in dies opiparè so-

Vnam Christi sanguinis guttam ad totius vniuersi salutem sufficisse.

Patres Angeli dicuntur.

Quæ eodem ment. esse D. Hier. testantur Xistus Senens. lib. 4. Bibliot. Atq; Cornel. Scultingh. in Confess. Hieronymiana.

Iul. Mart. cer. tract. 25. in Ps. 50.

Extrav. unigen. de Pœnit. & Remiss. Apoc. c. 12. Vis sanguinis Christi.

Apoc. c. 1. 2. 3.

Commen. in Epist. ad Ephes.

Alb. Mag. lib. 7. compendij Theologici cap. 6.

*Tract. de
Pass. cap.
36. &
seq.*

*Diuino-
rum con-
templa-
tio men-
tibus pu-
riorem,
ac candi-
diorem
efficit.*

lebat epulari, Abraham parentem precabatur, ut Lazarum suos ad fratres commonefaciendos mitteret; ne in eandem Tartari poenam precipites agerentur. Quod tamen infelix ille fieri volebat, vel impulsus amore fratrum, vel quod ipsis benè cuperet, etenim huiusmodi affectiones in damnatos cadere nequeunt, sed quod sua permagni intererat, ne sibi supplicia augescerent. Talem, tamque potentem ad nostram salutem operandam amantissimus I E S V S sanguinem fudit; nec semel, aut parua cum effusione; sed quicquid cruoris in illo sacrosancto corpore fuit, totum effudit; idque septies, veluti Diuus Bernardus observauit, nimirum quando circumcisis est, quando in horto sudore manauit; quando eidem colaphi in malas inflicti, quando corona in caput impacta; quando flagris cæsus; quando clavis confixus; denique quando vulnus in latus illatum. Neque ob aliam causam, nisi ut suam in nos ardentissimam Charitatem larga preciosissimi sanguinis effusione patefaceret; quæ tanta profectò fuit, ut Deo Patri vitam pro nobis exoluerit. Ac præterquam quod patientiæ nobis documenta præbuit, facilius etiam hoste triumphato in cælum conscendendi cunctis iter aperuit. Quæ singula quilibet hominum diligenter secum reputare debet, occasione ab sacra Sindone sumpta; meditando numerum, & sacrosanctarum formam plagarum, necnon abiectiōis infimæ speciem illam, quam Seruator in medio populorum præse tulit, ab Hieremia multò ante deploratam, dicente. Abiectionem posuisti me in medio populi; quæ de C H R I S T O passim explicari consuevit. Vestrum etiam quilibet vehementi spiritus cum ardore secum voluere debet, C H R I S T V M D E V M iussisse, non solum salutes hæc plagas à Patriarchis prænuntiari, à Prophetis, quasi depictas repræsentari, etiam à Patribus fusius explicari; sed has etiam ipsas non quidem scalprio, aut penicillo, sed suis met manibus, pedibusque, toto denique corpore; non minio, vel alio quouis colore, sed proprio sanguine in hoc sacro linteo insculptas adamussim designari curasse. Ad hæc considerabitis, Seruatorem idipsum spectasse, ut ab ijs, quos habet clariores, defixo oculorum obtutu eadem intimius inspiciantur, ac spectentur. Nam diuinorum contemplatio mentes puriores, & candidiores efficit, & homines ab omni peccatorum labe conseruat immunes: quod quidem Senior Arnobius peraptè demonstrat: Quia proni ad culpas, inquit, & ad libidinis varios appetitus vitio sumus infirmitatis ingenitæ; C H R I S T V S patitur, se semper nostris cogitationibus concipi; ut dum illum oramus, & mereri eius contendimus munera; accipiamus innocentiae volun-

*Christus
septies
sangui-
nem fu-
dit.*

*Lib. 1.
disputat;
cont. gen-
tes.*

voluntatem, & ab omni nos labe delictorum omnium amputatione seruemus.

CÆTERTUM quamuis vernacula lingua totum istud prius explicauerimus, quò facilius etiam rudiores istiusmodi ex opere nostro, & fructum capere, & animum religiosè oblectare queant; hoc tamen tempore in latinam vertendum curauimus, & varium diuinæ Scripturæ loca, tum Patrum, & diuersorum authorum testimonia latina produximus; quo doctiores etiam non minore iocunditate afficiantur, & parem vtilitatem referant. Ad diderim præterea, altiore consilio id à nobis actitatum fuisse, scilicet, vt externis quoque populis, qui Italicè nesciunt charitate compulsi, vtcumque prodesse laboraremus. Ergo cum scirem, me nil preciosius animabus vestris oblaturum fore, quam eiusmodi plagas, atque cruorem, quo redemptæ, & sanctificatæ sunt; hanc ob causam sacram hanc Sindonem vobis ob oculos propono quoddam veluti speculum, in quod dum attentius animum defixeritis; hoc de I E S V D. N. precibus impetrare contendam; vt ille vestris quoque in artibus hæc Stigmata perpetuò velit impressa.

Cur hoc
opus ver-
nacula
lingua
conscri-
ptum.
Cur in
Latinam
versum,

VERVM enimvero nisi in hoc opere cuncta, vel ad Mathematicarum, vel ad aliarum contemplatiuarum disciplinarum modum responderint, vt certis, ac fortissimis argumentis in primis niti videantur; illud consideratione dignum esse monemus; non oportere cuncta ad viuum refecare, eoque magis, quò fidelibus, pijsque viris hæc omnia scripserimus; qui quidem viuendo fidei spiritu, dū materiem, de qua differimus, diligentius meditantur, totam quarumcunque rationum vim facile eludunt.

S E D vt modum, quo singuli ad animæ salutem plurimum proficiant, exponamus; animaduertere oportebit, operis initio, paruum sacre Sindonis exemplar affixum fuisse, veræ quidem quàm simillimum; additis tamen quibusdam circum circa per seriem literis, nostro consilio necessario deseruientibus. Nam cum pius Lector vtriusque partis exemplar inspexerit, ex tot capitibus vnum sibi contemplandum delumere quauerit, vsurus pijs meditationibus, ad cuiuscumque capitis finem collocatis; seu alijs, prout illi Diuinum numen suggesserit; illudque diligenter attendet, in capitibus apposis cuique corporis D. N. parti, Lectorem edoceri, vt antedictis ducibus notis ad exemplaris illam partem, de qua in eodem capite habetur oratio, per semetipsum confugiat. Cumque totum percurrerit opus; rursus ad librum ab initio perlegendum reuertipotest; vt Stigmata Seruatoris intimis infixæ præcordijs, perpetuò gestet.

Modus
vtendi
præsentis
opete in-
ter medi-
tandum,

EPISTOLA

Hoc opus
indiciū
amoris
summi
Authoris
in suos
populos.

IGITUR accipite Dilectissimi, exiguos hosce labores meos, paruum velut indicium maximi in vos amoris mei; qui cum maiora dare nequeam, vos omnes mirandum in modum obsecro, ut vestris ad Deum precibus mei meminisse velitis, adeo, ut huiusmodi plagæ, certissima diuinæ charitatis pignora, tum mihi in pectore ad prouentum, tum vobis ad auxilium in cordibus insculptæ permanent.

ALPHON-

ALPHONSI PALEOTI
ARCHIEPISCOPI II.
BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS
EXPLICATIO.

CHRISTVM Dominum, de cruce depositum, Sindone inuolutum: in qua suam ipsius formam proprio impressisse sanguine prius, quàm pretiosis oblitum unguentis, manusque colligata, & sudarium supra faciem impositum fuisset.
Cap. Primum.

V V M, 1. simus explicaturi sacram Sindonem, qua CHRISTVS Dominus, ubi occubuisse, inuolutus est; 2. & in qua minutiores etiam plagas suomet cruore reliquit inscriptas; 3. mirum fortasse cuiuspiam videbitur, nos rem nimis obscuram explicandam sumpsisse: quum ad hanc usque diem, quod sciamus, sacratissimæ illius plagæ, in eadem insculptæ, à nemine declaratæ fuerint. 4. Cui sane admirationi cupienti occurrere mihi, id in primis est fatendum, me satis superque nouisse, quàm difficilem pro-

Sindonē
minutio-
res etiam
plagas
CHRISTI
præ se
ferre.

vinciam sumpserim; nec tantum meæ tenuitati confidere, ut onus spontè susceptum exanimissimè absoluere me posse sperem. 5. Illud autem vnum specto, ut fidelium mentes ad contemplandam Seruatoris IESV CHRISTI passionem exsuscitem; 6. atque ut hoc paruo velut initio, nutuque, quempiam præstatoris gratiæ participem, & perspicaciore ingenio donatum, usque adeo inuitè, ut hanc Sindonis explicationem ad absolutum finem perducatur. Quod quidè à me summo desiderio efflagitur. Nec istud spei remoueri à me potest, quòd viderim, id ad hæc usque tempora in tenebris delituisse, nec ab ullo prius explicatum fuisse; 7. quando suæ DEVS Ecclesiæ diuina prouidentia multa quotidie patefaciat, quæ præteritis temporibus illam latere voluit. Quod innuere Seruator voluit illis verbis; *Adhuc habeo multa vobis dicere: sed non potestis portare modo.* Quod etiam ab

Authoris
consilium.

Deum
multa ex
tempore
reuelare.

Ecclesiæ
Lunæ cō-
parata.

Ioan. cap.
16.

Hom. 16.
in Ezich.

D. Gregorio explicatum fuit, quum dixit: *Secundum incrementa tēporum creuit scientia spiritualium patrum.* 8. Hinc est, quòd sacræ litteræ sanctam Ecclesiam cum Luna comparare studuerunt; quæ clarior in diesa *Luce Solis* efficitur. Quæ diuina sane oracula, D. Ioanne Chrysostomo teste, noluit DEVS aut Noemi, aut

A

Abrahami,

Abrahami, sed Moysis ætate cōscribi. 9. post exactos à Mūdi creatione bis mille trecētos, & septuaginta annos. Nam, quum per figurarum notas ad ea tempora locutus esset, hoc illi tandem placuit, vt de scripto populos erudiret. Sic enim in-

Homil. 9.
ad popu-
lum An-
tiochen.
tit. de su-
perst.

In Psal.
146.

Pleraq; de
CHRISTI
Passione
mysteria
ab Euan-
gelistis si-
lētio præ-
termissa.

Psalter.
lib. 1. dist.
2. infine.

Iosephum
Sindonē
fuisse mer-
catum.

Mos con-
diendi ca-
dauera ve-
rustilli-
mus.

Cap. 50.

Sup. Cæl.
6. 1.

quit: *Non Noë tempore, & Abraham, sed Moysis liber hic traditus est; & sic post duo millia, trecentos, & septuaginta annos à creatione mundi; quia non per literas, sed per res hominum DEVS naturam docere volebat.* Quin potius & ipsa diuina oracula, sensa quoque, ac mysteria, suapte natura humano intellectui ignota, in dies magis aperiuntur, prout diuine maiestati adriserit. Hinc est, quod à D. Bonauentura tanquam inuolucris obducta nuncupatur; & decem illis demonstrata rebus dicitur, quæ Cherubinorum sub alis intecta degebant; quum ait, *Sacra scriptura est velata; quod significant illa decem, quæ velata sunt sub alis Cherubin.* 10. Sic pleraque de Seruatoris nostri Passione mysteria ab Sanctis Euangelistis silentio prætermittuntur:

quemadmodum Simon de Cassia testatur. *Inter cetera, inquit, Euangelica scripta, De Pass. que admiratione animum meum pulsant, hoc potissimum est, quod tantum, & tanti hominis Dom. lib. crucifixionis mysterium duntaxat, omni serie prætermissa, edicitur factum; sed non absque oc- 13. c. 105. culto mysterio: ita modus ab omnibus Euangelistis exstitit intermissus.* 11. Non absimili quoque modo multa Sanctorum corpora, diutius abscondita, diuino consilio, statim temporibus in lucem prodire videmus. 12. Atque, vt hoc futurū credam, vel ob id inducor; quod Abbatem Ioachimū audiam dicentem: Sufficere nobis Sudarium inspicere, quod Seruatoris supra faciem impositū fuit: at illud explicare non licere, nisi ea fortasse die, quam DEVS ipse constituit. Hæc autem illius verba sunt: *Satus est nobis videre Sudarium, quod fuit super caput IESV: explicare nobis illud non licet usque forte ad illum diem, in quo Dominus explicandum consti- tuit.* Quod huic sacro linteo fortassis attribui posset; quod vulgo apud Allobroges sacri appellatione sudarij nuncupatur: nec solum supra Domini caput complicatum fuit; sed etiam ipso totum corpus illud sacratissimum iacuit inuolutum. Hæc autem de nostro consilio dicta sufficiant.

13. Atqui, vt inde sumamus initium, de quo mihi differendum proposui; diligenter illud est obseruandum, Pulchrè inter Euangelistas conuenire; quod, quū Seruator noster nudus in Crucem sublatus esset; post ipsius obitum Iosephus ab Arimathia, discipulus eiusdem occultus, à Pilato corpus impetrasset; ac ob maiorem illiusmet decorem, & reuerentiam, vt obtectum efferretur, linteū mercatus esset, quo statim de cruce depositū inuoluit. Hoc D. Matthæus animaduertit c.

27. *Accepto, inquit, corpore, inuoluit illud Sindone.* Tum D. Lucas c. 23. *& depositum inuoluit Sindone.* D. quoq; Marcus c. 15. *Ioseph autē mercatus est Sindonem; & deponens eū inuoluit in Sindone.* Quum igitur Sancti Euāgelistæ affirmarint, IESVM CHRIS- tum, de cruce depositum, Sindone inuolutum exstitisse, de quo etiam & Vin- centius Historicus; & Iuuenius Poëta, pertractant; Planè colligitur, quod, licet ipsum Myrrha, & Aloe, & alijs pretiosis vnguentis delibutum condierint.

14. Vt Hebræorum consuetudinem, apud Ægyptios etiam, & Syrios antiquis simam, seruarent, quam antiquitus obseruatam, ex sacra Genesi manifestè deprehenditur, quum Iosephus mortuum parentem Iacobum humaturus, seruis præcepit, vt illius cadauer aromatibus, & vnguentis delinirent: *Præcepit, inquit, seruis suis medicis, ut aromatibus condirent patrem.* Eandem quoque consuetudinem

D. Gregorius testatur; *Corpora mortuorum, ait, myrrha condiri solent, ne putrescant.* Et præter ipsum, alij item nonnulli, vt Alexander ab Alexandro, & Ioannes Rauisius, hoc idem confirmant. 15. Quamuis, inquam, sacratissimū corpus illud vnguentis oblitum adeò fuerit, & ipsi colligatæ manus, pedesque fuerint; & sudarium capiti impositum; hæc tamen omnia haud impedire potuerunt facta iam

in Sin.

Spec. hist.
lib. 7. c.

48.

Euangel.
hist. lib. 4.

L b 3. Ge-
nial. dier.

c. 2.

Offic. de
vario in
humandū
ritu.

in Sindone totius corporis vestigia, vbi de Cruce depositum; & inuolutum Sindone, ad sepulchrum dilatum exstitit: quo tempore eadem faciei, corporis, & plagarum impressa fuit illa forma, quæ in Sindone manifesta apparet; D. Augustino testante, quod, quamuis Iosephus sacrum corpus illud Sindone inuolisset; non tamen ob id intelligere prohibemur, quin noua quoque lintea à Nicodemo superinducta fuerint, vti Sudarium, quod super caput imponebant, & fasciæ, quibus totum corpus constringebant. Quocirca, licet vnica Sindon exstiterit; verissimè tamen dici potest, illum linteis deligatum fuisse; quod Latini lintea vocent. quæcunque lino sunt intertexta. Hæc autem propria D. Doctoris verba *Licet Ioseph inuoluerit in Sindone, propterea non prohibetur intelligere, quod & alia lintea postea addita fuerint à Nicodemo, videlicet Sudarium, quod capiti adhibebatur, & insuta, quibus totum corpus alligatum est. Vnde, etsi vna Sindon ibi fuit, verissimè dici potuit; Ligauerunt eum linteis. lintea quippe generaliter dicuntur, quæ lino texuntur.* Idem Hugo Cardinalis habet: Et Cornelius Iansenius hisce verbis clarè demonstrat. *Ioseph deposuit de Cruce Dominum; deinde depositum inuoluit Sindone munda: tum illum sic inuolutum posuit in monumento: & postea Nicodemus vncto corpore Domini, linteis illud ligans, posuit sic ligatum, & vnctum in sepulchrum.* Hæc autem sacra Sindon in præsentiarum apud Augustam Taurinorum visitur; magna sanè cum deuotione, ac pietate, nec non splendore, qualem Serenissimum Allobrogum Ducem cum primis decet, adseruata. 16. Quare merito quidem credamus, fas est, CHRISTVM Dominum, & præteritis annis, & futuris quoque temporibus ad honorem suæ Sindonis urbem illam tum seruasse, tum seruaturum fore. Non enim id sacrosanctæ picturæ illiusmodi generis est, cuiusmodi Ialyzi imaginem à Protogene in Rhodiorum mœnibus depictam, exstitisse legimus; ob quam Demetrius Rex ab illius urbis incendio se continuit; quemadmodum Plutarchus refert: *Demetrius obsidens Rhodum precibus Rhodiorum pepercit imagini Ialyzi à Protogene miræ arte depictæ, & Plinius. Rhodum non incendit Rex Demetrius, expugnator cognominatus, ne tabulam Protogenis cremaret, à parte ea muri locatam.*

De consensu Evangelist. lib. 3. cap. 23.

In lo. cap. 19. Concord. Euangel. c. 144. Sindonē Augustæ Taurinorum magna cum reuerentia seruati.

in Demet. lib. 11. c. 38.

17 Cæterum, vt ad finem huiusce capitis, pia cum aliqua. 18 ac fructuosa meditatione deueniamus, illud excogitari potest, quod, cum in Isaia legamus Angelos interrogasse Dominum; *Quare rubrum est vestimentum tuum;* & in Apocalypsi; *Et vestitus erat veste adpersa sanguine;* & insuper Zachariam prophetico spiritu vidisse per noctem hominem ascendentem in equum rubrum; ideoque dixisse; *Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum.* Quæ quidem omnia ad humanitatem Seruatoris, sanguine conspersam, referuntur; veluti Patres omnes vnito consensu interpretantur. Nos certè, vnde Angeli in cœlo mirabantur, inde nedum in admirationem, sed etiam in deuotionem rapi, consentaneum fuerit; quod Seruator hanc sanguinis adspersionem isti sacræ Sindoni communicatam voluerit; quæ illius est indumentum rubrum, illius proprio cruore delibutum: & in eiusmodi erumpere verba. O CHRISTE Seruator, Quare rubrum tuum istud indumentum? 19 Mox cum beatissima Virgine consociantes obtutum, dolorum eiusdem 20 consortes simus, quos quidem nullos in parto perpessa fuit; vt D. Damascenus ait: sed in illius passione durissimos experta est, ipsam denuo parturiens, laceratis materna miseratione visceribus. Sic enim inquit ille: *Dolores partus, quos effugit pariens; illos tempore passionis sustinuit, ex materna compassione viscerum, reparturiens lacerum.* Quam ob rem de eadem cum Hieremia merito dici poterat: *Angustia, & dolores tenuerunt eam, quasi parturientem.*

Cap. 63. Cap. 19.

Cap. 1. Vaticinia de CHRISTI humanitate sanguine conspersa.

De fid. orthodox. lib. 4. c. 15. Cap. 49.

Dolores
MARIAE
Virgin. in
Passione
CHRISTI.

F R A T R I S DANIELIS MALLONII IN SACROSANCTAM SINDO- NEM ELUCIDATIONES.

IN CAPVT PRIMVM.

SAPIENTIAM loquimur in mysterio absconditam, hæc est autem sapientia cunctis opibus preciosissimis melior, quæ non est visa in Theman,

nec audita in terra Chanaam; vt nihil sciamus nisi IESVM CHRISTVM, & hunc pro nobis crucifixum. Sapientia enim in mysterio abscondita est: CHRISTVS IESVS pro nobis crucifixus, nouo quodam, atque sublimi sacrosanctæ Sindonis mysterio obuolutus, & absconditus: mysterium enim, & illud quidem maximum, Christifera Sindon fuit. Si enim mysterium altum quoddam diuinumque arcanum est, cur in sacrosancta Sindone mysterium non agnoscemus amplissimum: quippe, quæ occulta quædam maximeque recondita sacratissime Passionis Christi arcana, veluti sacro signaculo clausa, contineat. Sacra autem Sindon mysteriū fuit absconditum: nam ferè vsque ad annos Christi 1458. ita abscondita, ita recondita fuit; vt aut nulla eius notitia haberi videretur, aut saltem intra paucos homines, diuina sic disponente clemētia, contineretur. Tandem autem quæ diuinæ pietatis est prouidentia, non solum cælitus est reuelata, sed plurimis, iisdemque amplissimis est condecorata miraculis; Quorum virtutē factum est, vt sanctissima Sindon, quæ Redemptionis no-

stræ pretium, Christique passionis vestigia conseruabat, maximo in pretio, summaque in veneratione apud Serenissimos Pientissimosque Sabaudia gentis Principes haberetur; quippe, qui eam nō solum argentea capsa religiosè condiderunt, sed etiam, quæ illorum Principum est erga res sacras pietas, magnificentissimam capellam, quæ postea summorum Pont. concessione sancta est appellata, construxerunt; in qua Christiferam Sindonem argentea capsa recōditam collocarunt. Verūm, etsi sancta Sindon Camberij plurimis, iisdemque celeberrimis miraculis coruscaret, adhuc tamen mysteriū absconditum videbatur. Quapropter Deus, qui iuxta ordinatissimam temporum dispositionem cuncta ordinat, fulgentissimam lucernam noluit amplius sub modio delitescere; sed in eminentissimo Ecclesiæ candelabro collocatam splendescere: Idēd Illustrissimi ac Reuerendissimi D. D. Alphonsi Palæoti Bononiæ Archiepisc. II. cor accēdit, vt absconditum mysterium patefaceret, qui diuinis monitis obediens, sacrosanctæ Sindonis occulta mysteria insigni ac præclaro volumine, atque ad feruentissimos pietatis igniculos excitādos, fideliumque corda cælesti charitatis lumine inflammāda accommodatissimo, non minus doctè quam piè declarauit. At verò quoniam in veteri lege statuerat Deus *Leuitici 19.* vt qui meteret, remanentes spicas non colligeret, neque in vinea racemos, & grana decidentia colligeret; sed pauperibus, ac peregrinis carpēda dimitteret, ideò

Sacra Sindon apud Serenissimos Sabaudia Ducis in maxima veneratione habetur.

Auctoris pia intentio.

Antistes Dei legem seruauit.

1. Cor. 2.
Prou. 8.
Baruc. 3.

Christus est sapientia in mysterio abscondita.

Sacra Sindon est mysteriū absconditum.

Sacra Sindon diu incognita fuit.

Auctor
spicas
colligit.

Ideò huius præcepti memor oculatus Antistes, in operis sui tractatione, minutiora quædam, veluti tenuiores spicas, atque racemos, data opera, prætermisit. Ego verò, veluti altera pauperima Ruth, spicas colligere conatus sum, vt cum exultatione manipulos meos in sanctuarium inferre, quos ex vberima passionis messe spicatum collegissem. Racemos coadunavi, atq; vti nam pretioso S. Crucis torculari calcandos; vt vinū salutis effluat, aut certe mustum illud diuini amoris, quod nouas lagunculas dirumpit. Neque verò me ab instituto meo illud deterere debuit, quod neque pergrande, neque perpolitum, neque numeris omnibus absolutū opus conscribere potuerim. Nam neque viduā illam reiecit, quin potius laudauit Christus, quæ in templi gazophylacium, duo tantum minuta cōtulerat. In celeberrimo quoque illo templo, quod Hierosolymis eximia magnificentia constructum fulgebat augustius, ingentem aquatiliū vasorum copiam adesse voluit Deus; quorum alia quidē maiora, alia minora essent: vt, D. Gregorio teste, qui sapiētiæ aquam ex magno vase propinare non posset, eam propinaret ex paruo.

Vasa tem-
pli, quid
mysticè
signifi-
cant.

1. *Quum simus explicaturi.* Dum egregium sacri Pastoris facinus mente contemplor, qui zelo Charitatis exarsit, vt diuini amoris vestigia ouium suarum animis vehementius imprimeret, coram Bononiensi populo sacrosanctum Euangelicę Sindonis velum expandit, atque ex eo Christi corporis pulchritudinē, lineamenta, cōstitutionem, flagellationes, liuores, vulnera, cicatrices, ac reliqua Christi Passionis mysteria singulatim explicat, in eam rapior cogitationem, vt mihi alterum L. Hostilium Mancinum videar intueri. Is enim cum primus omnium Carthaginem irrupisset, vrbis eius, ac prouincię situm, atque expugnationis summam in tabulis pinxit, quas etiam in foro collocauit. Ipse verò assistens

Ægregia
compa-
ratio.
L. Hosti-
lius victo-
riz sue ra-
tionem
ex pictis
tabulis e-
xplicat.

populo, singula enarrādo exponebat, eaque comitate effecit, vt proximis Comitij consul crearetur. Plin. lib. 35. c. 4. In Lucio Mancino comitatem; in præfule nostro charitatē admiror.

2. *Et in qua minutiores.* Christum Dominum nostrum post mortem in Sindone mundaniuolutum fuisse, atque sic inuolutum in sepulchro conditum, Sac. Euangelistę tradiderunt. Matth. cap. 27. Luc. 23. Marc. c. 15. & etiam Ioan. cap. 19. dicens: *Acceperunt ergo corpus IESV, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, sicuti mos est Iudeis sepelire.* At Christum Dominum sacrā Sindonem suo sanguine signasse, & cicatricum suarum etiam minimarum stigmata impressisse, nec sacri Euangelistę tradiderunt, neque ita aperte ex noui testamenti libris colligi potest. Hoc tamen Xistus IV. Pontif. Max. in tract. quem de Christi sanguine conscripsit, & Iulius II. Pont. Max. in Bulla approbationis sacrę Sindonis, & Horarum Canoniarum, quę celebrantur in sancta Capella Augustę Taurinorum, in qua sancta Sindon maxima cum veneratione asseruatur, attestantur. Quod autem etiam minutissimę plagę in sancta Sindone sint impressę, patet ex diligenti dictę Sindonis inspectione. Cum autem sacratissimę Christi plagę proprio Christi sanguine in Sindone dicuntur impressę, addendum puto, quod non solum, & sacratissimę plagę, & flagella sanguine cernuntur impressa; sed etiam reliquę Christi corporis partes, quę sanguine aspersę non sunt, propriam tamen in Sindone sui effigiem reliquerunt. Quare S. Sindon, & sanguine, & toto etiam Christi corpore impressa fuit. Hoc apertissimē ex S. Sindonis inspectione dignoscitur, in qua præter sanguineas tincturas, alia tamen tinctura cōspicitur, quę sanguineas maculas non redolet, eaque à carne Christi facta est, quod etiam ex figura ea colligitur, quę hic posita est.

Christus
è Cruce
depositus
Sindone
est inuo-
lutus.

Christi
Passionis
stigmata
sacrę Sin-
doni im-
pressa.

Non so-
lum Chris-
ti vulne-
ra, sed to-
tius etiam
corporis
Christi fi-
gura sacrę
Sindoni
adhasit.

TORCVLAR CALCAVI.

SOLVS. ISAI. LXIII.

Cause af-
feruntur
cur Chri-
stus sa-
crum Sin-
donē pas-
sionis suæ
notis sig-
nare vo-
luerit.

Cur Chri-
stus cor-
poris sui
imaginē
sanguine
pinxerit.

Appellis
excellen-
tia.

Christus
excellen-
tior est
pictor Ap-
pelle.

Sed cur Christus corporis sui effigiem, in qua vulnera, cicatrices, flagellationes, ac præcipua passionis suæ vestigia cernerentur, tam mirabili artificio pinxit in Sindone? Fortè quia Imperatores victoriarum suarum trophea accuratè pingi, & publicè in foro exponi curarint? Ita Messala Princeps, prælij sui summam quo Carthaginenses, Hieronemque deuicerat in Sicilia, proposuit in latere Curia Hostilia. Lucius Scipio tabulam victoriæ suæ Asiaticæ in Capitolio collocauit. Ita Lucius Hostilius non solum victoriæ suæ labores pingit, sed etiam populo assistens declarat. Christus igitur tanquam strenuus Imperator, victoriæ suæ trophea pingi, publicèque extolli, atque explicari voluit. Sed cur sanguine sui certaminis discrimina pingi voluit? Celebris picturarū accrescit fama, si optimis sint pictæ coloribus: ideò pictores minio, cinnabari, chrysocolle, sandice, sandraca, Indico, purpureo, sexcentisque eiusdem generis coloribus utuntur, sed Christus sanguine suo pingit. Accreuit Appellus laus, quod cum Alexandriam appulisset, ludibrioque ab eius urbis pictoribus esset exceptus, ut etiam ad maius ipsius dedecus, eum ad Regis cōuiuium Planus fidele inuitarit, ut ad Regis cōuiuium si accederet, graui cum temeritatis dedecore, quasi non inuitatus accederet, repelleretur. Exitum haud sperato similem res habuit: irruit ad Regis mensam Appelles. Hominis audaciam miratur Rex, ut inde abscedat, imperat: temeritatis notam modestè purgat Appelles, se enim inuitatum accessisse respondit. A quo sit inuitatus Rex sciscitatur. Tunc Appelles Carbone ex igne arrepto, statim eius à quo inuitatus fuerat, imaginem tanto artificio expressit; ut miratus Rex maximo eum in honore semper habuerit, qui adeò præclaram effigiem carbone finxerat. Sed ecce plus quam Appelles Christus, qui celeberrimam, nulloque

sæculo interituram imaginem, non carbone, sed sanguine pinxit.

Verum altius nostra sese extollat oratio, ut ardentiora Christi erga nos pietatis mysteria contempletur, eiusque immensi in nos amoris penetralia perscrutetur. Christus enim Ecclesiam, quam sua passione sibi desponsarat, ita ardentè amabat, ut ab ea discedere vix posset: in eius enim corde duo pugnabant amores; alter in patrem, qui eum ad superna cæli palatia conuolare cogebat; alter in sponsam Ecclesiam, quam orphanam relinquere dolebat. Amor quidem validior in patrē erat: sed amor in sponsam festiuor, ac delicatior. Cum igitur à nobis compelleretur abscedere, adeò eius in nos amor excreuit, ut cum dilexisset suos in finem, dilexerit eos, nouique amoris immensi signa edere compulerit ingeniosus amor, quid noui tandem excogitauit? En mirabilem acuti amoris artem. Eam enim sui recessus rationem excogitauit, ut à nobis recedens, non recederet, nobiscumque manens superna regna conscenderet. Viuis nobiscum degere voluit, sed inuisibilis in Eucharistiæ Sacramento. Neque hoc contentus, mortuus nobiscum degere voluit visibilis, sed non debuit exanime corpus nobiscum degere; cum mortis legibus illud subiacere non deceat: ideò exanimis corporis vestigia sacrosancta impressit in Sindone, & passionis suæ indicium, & immensæ suæ erga nos charitatis perpetuum monumentum.

3. *Mirum fortasse cupiam videbitur.* Vetus circumfertur adagium. Altiora te ne quæsieris. Ideò etiam sanctos viros arduis in rebus extimuisse cognoscimus: nam Ieremias dicebat: A, A, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Aaron, quod pollutus esset labijs, viribus suis maiora tentare timebat. Ionas fugere maluit, quam supra vires opus moliri. Mirari igitur quis iure optimo potuisse videbitur.

Duo a-
mores in
Christi
corde pu-
gnabant.

Mirabile
ingeniosus
amor
artificiū.

In Eu-
charistia
Christus
inuisibi-
liter vi-
uus, in
Sindone
mortuus
visibiliter
iacet.

Sacra Sin-
don Christi
erga
nos cha-
ritatem
commen-
dat.

Sancti vi-
ri in ar-
duis per-
timest-
cunt.

Myſteria
ignota in
ſacra Sin-
done con-
tinentur.

debitur, quod pius paſtor difficile o-
pus, obſcuraque Sindonis myſteria ex-
plicare tentarit. Licet enim nobilitate
atque excellentia ſacra Sindaſon maxi-
mè illuſtris ſit, cognitu tamen, atque
explicatu diſciliſ, & obſcura eſt. Mul-
ta enim Paſſionis Chriſti myſteria in
ſac. Sindone adumbrantur, quæ eo
ipſo obſcura ſunt, quod vt plurimum
ignota ſunt, nec ab antiquioribus ex-
plicata. Quare quòd in re qualibet no-
ua ſolet accidere; vt innumerabilibus
diſcicultatibus obſita ſit, illud etiam
in explicatione myſteriorum quæ in
ſac. Sindone deteguntur accidit, adeò
vt illud dicere auctor poſſet, quod Eu-
ſebius Cæſarienſis in ſuæ Eccleſiaſti-
cæ hiſtoriæ præfatione dicebat: Viri-
bus noſtris maiora tentamus, vt quæ
ſunt geſta narremus, & rudem, ac nul-
li ferè noſtrorum ingreſſam viam hu-
iuſcemodi itineris primi audeamus in-
cedere. Et licet Deum ducem futu-
rum, Dominiq; Saluatoris noſtri cer-
tus ſim nobis ſuffragia affutura, homi-
num tamen nulla quibus poſſimus in-
niti conſpicimus præceſſiſſe veſtigia.

In arduis
eluceſcit
virtus.

Verum obijceret aliquis. Si hæc a-
deò obſcura ſunt, cur ergo ea explicare
auctor aggreſſus eſt? Sed huic interro-
gationi reſpondere quis poſſet. Quia
in arduis rebus clarior eluceſcit vir-
tus, atque in rebus obſcurioribus ex-
plicandis ingenij acies enitet excellen-
tior. Verum in iſis optimè quadraret
hæc ratio, qui ad ingenij oſtentatio-
nem, vel ad inanis gloriæ captandam
auram, diſcillima aggrediuntur, à
qua tamen intentione longiſſimè pi-
tiſſimi paſtoris abſuit moderatio. Ve-
rior ergo reddatur ratio, eaque ſit, ne
gregis ſibi diuina diſpenſatione com-
miſſi animabus, paſtoralis curæ ſollici-
tudo deeſſet. Pietas ergo, atque in gre-
gem ſuum charitas paſtoris optimi
mentem excitauit, vt viribus ſuis ma-
iora tentaret. Quod ſi eum ab inſtitu-
to, aut rei diſcicultas, aut virium im-
becillitas retardabat, vicit tamen (vt

Charitate
impelli-
tur auctor
vt S. Sin-
donis my-
ſteria ex-
plicet.

D. Hier. ad Euſtochium in regulæ
ſuæ prælatione verbis vtar) Vicit duel-
lum hoc charitas, quæ ipſam quoque
inuincibilem vicit, vt immortalis, pro
nobis moreretur.

Incom-
parabilis
charitatis
vis.

4. Cui ſanè admirationi. Fidelis ſer-
mo, & omni acceptione dignus, vt qui
ſe exaltat humilietur, qui ſe humiliat
exaltetur. Si viribus tuis fidas, nihil
facis, ſi in Deo ſpem ponas, opus per-
ficis. Audaciores, nimiumque in ſei-
piſis fidentes Chriſtianos, tormentis
pro Chriſto ſubeundis obieciſſe ſe no-
uimus, quod autem nimium ſibi fide-
rent, iuſto Dei iudicio defeciſſe, &
cruciatibus ſuccubuiſſe, ingentemque
luctum Eccleſiæ Dei reliquiſſe. Eos
verò qui ſpem ſuam omnem in Deum
collocarūt, cruciatibus ſuperiores, tor-
toribusque fortiores, inſignem de ho-
ſtibus Chriſti ſua morte triumphum
reportaſſe. Auctor eſt Euſebius Cæſa-
rienſ. lib. 5. cap. 1. *Sufficiencia noſtra ex
Deo eſt.* Ecce igitur quale opus conſcri-
pſit, qui de ſeiſo humiliter ſentiens,
omnem in Deo ſpem poſuit?

Pſeudo-
martyres
ſibi fiden-
tes in tor-
mentis de-
ficiunt.

5. Illud autem vnum ſpecto. Pia inten-
tio: Memoria enim Paſſionis Chriſti
in Eccleſia ſummoperè neceſſaria eſt,
vt habeant fideles in cuius inuocatio-
ne ſaluentur, ne dicatur, cum vene-
rit filius hominis, putas inueniet fidem
ſuper terram?

Martyres
in ſolo
Deo fide-
tes triumphum re-
portant.
Pia Paſto-
ris inten-
tio, vt
Chriſti
Paſſionis
memo-
riam con-
ſeruet.

Ideò Chriſtus Dominus ad paſſio-
nis ſuæ memoriã in nobis conſeruan-
dam, nobiliſſimum inſtituit Euchari-
ſtiæ Sacramentum. Nos enim ad fla-
grantem in Deum amorem impelli-
mur, cum eximiam Dei erga nos cha-
ritatem, nobis in Chriſti paſſione te-
ſtatam contemplamur, dicente Apo-
ſtolo Rom. 5. *In hoc commendat Deus
Charitatem ſuam in nobis, &c.* Quare D.
Auguſtinus lib. de diligendo Deo cap.
6. dicebat: *Nunquam Dei erga nos cha-
ritatem ita agnoſcerem, niſi eam in tantis
periculis expertus eſſem. Mortuus eſt pro
me innocens, nihil quod in me amaret in-
ueniens.* Quos igitur amoris igniculos

Quid
Chriſtus
ad Paſſio-
nis ſuæ
memoriã
in nobis
conſer-
uandam,
fecerit.

Quid ef-
ficacius
Dei erga
nos cha-
ritatem
commen-
det.

de cordis nostri duritie proferet Christi Passionis contemplatio? O quam bene dici illud Salomonis poterit. *Nunquid poterit aliquis abscondere ignem in sinu suo, ut non comburantur vestimenta eius, aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantae eius.*

Primis rerum inuentoribus gratie habendae sunt magnae.

6. *Atque ut hoc paruo initio.* Magnas ijs habendas esse gratias dixit Aristoteles 2. Met. tex. 2. qui in vnaquaque re primi fuerint auctores, etiam si superficietenus aliquid dixerint, conferunt enim aliquid etiam isti, habitum namque nostrum exercent, & sunt causae, ut perfectiora addamus: nam facile est inuentis addere.

Primos rerum inuentores sacris literis commendari, cur voluerit Spiritus sanctus. Quatum Antistitis pietati debeamus

Hanc reor esse causam cur Spiritus sanctus, eos, qui bonarum artium primi inuentores fuerunt, in sacris literis describi voluerit, sicuti plurimos in Geneseos volumine legimus rerum primos inuentores, ut eorum nomina aeternae memoriae consecrarentur. Magnae igitur gratiae tanti Antistitis pietati sunt habendae, qui primus Sanctae Sindonis explicationem aggressus, non solum amplam alijs praeiuit ansam, ut exactius Sanctae Sindonis mysteria explicarent; verumetiam ad id praestandum hortatus est, qua quidem cohortatione ego in primis adductus, in eiusdem Antistitis piam explicationem commentaria edere decreui, quibus plurima, quae breuibz ab auctore tacta sunt, enucleatius explicentur.

Dens secundum varias temporum successiones sua doctrina Ecclesiam vberius informat.

7. *Quando sua Deus Ecclesia.* Verissima est haec propositio, ac diligentissime perpendenda, quam auctor amplissimorum Patrum testimonijs D. Gregorij, D. Io. Chrysost. ac D. Bonaventurae, comprobatur. Eam vero nos longiore indagine verissimam esse ostendere possumus. Deus enim, qui populum suum triplicis legis obseruatione ligauit, non tamen omnes leges vno eodemque tempore, sed temporum successione perfectioris legis obseruantias intimauit, nouissimamque tradidit, quae omnium esset perfectissima. Iam vero

cum scriptam legem populo suo, aut mediante Moyse praescriberet, aut Esdra mediante restitueret, noluit tamen omnia omnibus manifestare; sed sapientioribus reconditam magis doctrinam earum rerum tradidit conseruandam, quae suis loco, & tempore reuelandae essent: fidem ijs quae diximus quartus Esdrae liber c. 4. facit, qui etsi canonicus liber non sit, magnae tamen auctoritatis est in Ecclesia, ideo cum Canonibus circumfertur, quem maxime commendat B. Ambrosius. & quo in ecclesiasticis officijs utitur Ecclesia. Ibi ergo dicit Deus. Reuelans reuelatus sum Moyse in monte Synai, & enarraui ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta, & finem, & praeci ei, dicens: Haec in palam facies, & haec abscondes. Et cum Esdrae legem traderet reparandam, iussit plura conscribi volumina. praecipitque ei, dicens: Priora quae scripsisti volumina, palam pone, legant ea digni, & indigni, nouissimos autem septuaginta libros conseruabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo, in ijs enim est verba intellectus, & sapientiae fons, & scientiae flumen. Amplius autem populo suo Christus varia Sacramenta concessit, sed nobilissima in noua lege, quam in fine temporum explicauit. Et cum Ecclesiam suam varijs Prophetarum, & Patriarcharum per varia temporum incrementa missionibus nobilitaret, Filium tandem suum, non cum Prophetis, ac Patriarchis, sed post longam eorum seriem misit, adeo ut Apostolus dixit Hebr. 1. *Multifarie multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissime diebus istis locutus est nobis in filio, &c.* Animaduertit tandem Athanasius in Disput. contra Arium, Deum in veteri testamento maxime ut vnum in essentia esse manifestatum; at in nouo testamento personarum Trinitatem maxime esse declaratam, & post Christi Natiuitatem, secundam Trinitatis personam agnitam esse; at a die Pentecostes,

Deus nouissime tradit quod perfectius est. Cur Deus omnia omnibus reuelari noluerit. Liber 4. Esdrae licet Canonicus non sit, est tamen magnae auctoritatis in Ecclesia.

Sapientioribus vberius creditur sapientia.

Nobilissima sacramenta in fine temporum explicata.

Deus nouissimis temporibus filium suum misit in mundum.

Trinitatis mysterium qualiter manifestatum.

costes, & deinceps maximè cognitam fuisse tertiam Trinitatis personam, quæ est Spiritus sanctus. Doctè igitur ab auctore illud probatum est. Deum secundum varia temporum incrementa, mysteriorum suorum magnificentiam solitum explicare.

Luna my-
sticè B. V.
animam
iusti, ex
Ecclesia
significat.

8. *Hinc est, quod Sacra litera Sanctam Ecclesiam cum Luna comparare studuerunt.* Cantic. 6. *Pulchra ut Luna*, quem locum etsi Rupertus Abbas explicet de B. Virgine, S. Gregor. de anima iusti, tamen Tertullian. lib. de Resurrectione, Ambros. lib. de institutione virginum, Hieron in cap. 66. Esaiæ, Origenes Homil. 4. in Cantica, Glossa ordinar. & Carthus. de Ecclesia explicant, & benè: Vt enim Luna nocturno tempore totum illustrat orbem, ita Ecclesia, dū sumus in noctis huius vite caligine, & cæcutientes peregrinamur à Domino, vniuersum Orbem sua fide illustrat. Quare benè Rutilius Benzonius lib. 1. de fuga, disput. 1. q. 2. dicit Ecclesiam adeò fuisse dilatam, ut omnia loca occuparet, nec amplius possit excrecere quoad loca; quod etiā ante ipsum sancti Patres comprobarunt, ut Irenæus lib. 1. in Hæreses Valent. c. 3. S. Cyprian. lib. de vniuersitate Ecclesiæ. Tertull. lib. cont. Iudeos c. 3. Athanas. lib. de Humanit. Verbi. Aug. epist. 78. & 80. Chrysost. & Hieron. in c. 24. Matth. Theodoretus lib. de Legibus. Leo Sermo. de SS. Petro & Paulo. Quæ veritas satis ex eo aperte elucet, quod de Apostolis prædixit Dauid, dicens Psal. 18. *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.*

Supputa-
tio anno-
rum mul-
tiplex.

9. *Post exactos à mundi creatione.* Magnæ concertationi campus panderetur, si de mundi ætatibus, deque varijs annorum supputationibus multiplices nobis congerendæ, ac discutiendæ essent sententiæ, de quibus illud verissimè hac in re dici posset, quod Illustrissimus Card. Baronius, præclarum nostri temporis historiarum,

& sapientiæ speculum, in suis ad Martyrologium adnotationibus exarauit: Quot capita, tot sententiæ.

Nam ab initio mundi vsque ad tempora aduentus Christi Rabbi Naafon supputat 3707. Rabbi Abraam 3754. Hæbreorum chronica 3760. Hieronym. & Beda 3952. Picus Mirandul. 3958. Ioan. Lucidus 3960. Abbas Vespergensis 3962. Theophylus 3974. Carol. Brouil. 3989. Iosephus Mathatiæ 4103. Odiatin Astronomus 4320. Cassiodorus 4697. Origen. in Matth. 4839. Epiphani. Salam. Episc. 5029. Paulus Orosius 5049. Philo Iudeus 5195. Isid. Hispal. 5196. Euseb. Cæsariens. 5199. Ioan. Nauclerus 5201. Albumasar Astronomus 5328. Augustin. 5353. Suidas. 5600. Lactantius. 5080. Philastrius Brixien. Episc. 5801. Alphonsus Rex Hispa. 5984. Genebrard. 4089. Christianus Adricomius 3960. At Euseb. Cæsariens. cuius supputationem Septuaginta interpretum supputationi inhærentē plurimi faciunt Ecclesia, numerat annos 5199. Dum enim ad Hebraicæ veritatis scopum Doctores conuertuntur, maximè inter se dissentiunt, & exploratam septuaginta interpretum supputationem (quam semper Ecclesia plurimi fecit) deserunt, secundum quam non post duo millia trecentos, & septuaginta annos à creatione mundi, à Noe scriptam legem nouimus, sed post tria millia sexcentos nonaginta annos. Verum pien- tissimo nostro auctori, qui in id solum desudabat, ut gregis sui animos ad interna deserti penetralia introduceret, ubi vera salutis pascua inuenirent, suggerentque mel de petra, oleumque de saxo durissimo, nihil de annorum supputatione cordi fuit, qui Chrysostomi sententiā adduxit, non ut mundi ætates nos doceret, sed ut secundum varia temporum incrementa, feliciora etiam incrementa Ecclesiæ accidisse doceret; Quare quæ de annorum numero leguntur, ea, ut Chrysostomi, non

Varia
tempo-
rum sup-
putatio-
nes.

Lex Moy-
si data est
post 3690.
annos ab
orbe con-
dito.

mi, non vt auctoris placita teneantur.

10. *Sic pleraque de Seruatoris nostri passione.* Hoc Euangelicam Historiam legentibus fit maximè manifestum, nam alius quidem Euangelista scribit tantum, *Pilatus vero Iesus v. m. flagellis caesus tradidit vt crucifigeretur*, ita Matthæus.

Euangelista Christi Passionis mysteria stricte ac summe descripserunt, & cur.

In scripturis nihil absque profunda ratione scriptum est. Prima ratio.

Secunda ratio.

Tertia ratio. Euangelistæ multa silentio perstrinxerunt, quod eorum amplitudinè exprimere non valebant.

In Iphigeniæ morte qualis Iulius.

Quarta ratio.

Alij verò, vt Marcus, & Lucas dixerunt tantum, *Et crucifixerunt eum*. Quod sine dubio non absque grandi quodam mysterio factum esse credendum est. Docet enim S. Cyrill. Alex. lib. 4. in Ioan. c. 18. nihil in Scripturis temerè esse dictum, & in c. 14. Leuitici dicitur, nihil absque profunda ratione esse factum. Verum, quænam sint hæc mysteria à nobis hoc loco referandum est. Et Simon quidem de Cassia, citatus in textu, occultum esse docuit, qui tamen alibi hoc esse assignauit, quod ea quæ Euangelistæ non traderunt Ecclesia pia credulitate suppleuit. Secundam alij addunt, dicentes Euangelistas in describenda Christi crucifixione, adeò vel doloribus affectos, vel subortis lachrymis perfusos, vt exactius crucifixionis mysteria explicare non potuerint.

Tertiam addit Cæsar Calderarius, in libello quem inscribit Trophæum Crucis; quia Euangelistæ nouerant se Christi dolores non posse commodè explicare, silentioque exactius explicari Christi passiones posse, quam Oratione crediderunt, Exemplo Timantis pictoris, qui cum Iphigeniam Agamemnonis filiam mortuam pinxisset, ac circum eam plurimos eius necem dolentes, ac maximè lugentes, cum deinde Patrem omnium maximè dolentem pingere statuisset, cerneretque se Patris dolorem penicillo non posse exprimere, Patrem velo obtexit, Patris dolores intensissimos magis ad viuum exprimere ratus, Patrem velando, quam lugentem pingendo: ita & Euangelistæ.

Quartam addit Ioan. Lanspergius in elucidatione Passionis Christi, dicens: Vide quam breuiter Domini

crucifixionem Euangelistæ narrauerunt: sed cur putas modum non explicari facti ab Euangelistis? Credo equidem, vt deuotis occasionem meditando tribuerent, & vt pro deuotione sua vnicuique sic, vel sic daretur occasio meditando: in alijs enim huiusmodi, quæ in Scriptura non explicantur, neque Scripturæ inueniuntur contrariæ, nihil certi definitum est ab Ecclesia, licet absque periculo vnicuique sentire, aut meditari, prout ad maiorem, vel compassionem, vel deuotionem se potest excitare.

11. *Non absimili quoque modo.*

Admirabilis Dei prouidentia in Sanctorum suorum magnalijs referendis. Quamuis in vniuerso orbe quem condidit gubernando, adeò cunctis patens, atque explorata D. O. M. prouidentia conspiciatur, singulari tamen ratione in Ecclesia gubernanda, sacrorumque arcanorum monumentis referendis, Dei admirabilis est prouidentia. Ingens sese nobis offert ad plurima declaranda campus, sed immensum disputationis campum præscriptæ nobis breuitatis angustia excipere non potest. Ideò satis nobis hoc loco futurum cenfeo, si tria, aut quatuor accommodatissima exempla afferam, quibus insignis Dei prouidentia in sacrosanctis reliquijs, secundum præfinita à Patre luminum tempora reuelandis elucescat. Atque in primis de omnium nobilissime reliquiæ inuentione, scilicet de sacrosancti, ac salutiferi Dominicæ Crucis ligni inuentione agamus. Cū enim persecutionis rabies adeò Ecclesiā diuexaret, vt Christi nomen non sine graui ultione enunciaretur, & salutiferum lignum terre visum, & conditum, occludi voluit Deus, cum tunc inuentum esset, persecutorum rabie combustum, aut in frustra non absque lethalis piaculi iniuria concisum fuisset. At restituta Ecclesie pace, Helenæ Cōstantini Matris cor accendit, vt conquirendæ Crucis studio

Euangelista crucifixionis modum non descripserunt, vt pijs daretur occasio meditando. Optima ratio contemplandi Passionem Christi.

Admiranda est Dei prouidentia, præcipue in Ecclesia gubernanda.

Inuentio S. Crucis conuenienti tempore præfinita, & cur.

Lignum
S. Crucis
300 annis
sub terra
delituit.

Inuentio
Lancee
qua Chri-
sti latus
transfixum
fuit.
Sacra lan-
ceae mira-
cula.

Preciosus
Christi
sanguis
sub Hen-
rico II.
Mantuae
inuentus.

Longinus
Christi
sanguine
Mantuam
defert.

Septem
dormien-
tes ad re-
surrectio-
nis fidem
proban-
dam viui
conser-
uantur.

Sancti Fe-
licis Papae
inuentio
mirabilis
Dei prou-
identiam
commen-
dat.

studio Hierosolymam peteret, atque maximis ornata miraculis Crucis gloria rutilat, quae trecentis circiter annis sub terra delituerat. Quid porrò de sacrae lanceae qua Christi latus apertum fuerat inuentione dicam? Cum enim annis 1065. Antiochia in Ecclesia sancti Andree delituisse, Christianusque populus barbarorum copijs premeretur, eodem indicante, ac reuelante D. Andrea Apostolo, dominica Lancea inuenta est, cuius incredibili virtute barbarorum exercitus prodigiose profligatus est, ut tradunt Guilielmus Tyrius lib. 6. de bello sacro, & Paulus Aemilius lib. 4. de gestis Francorum, Auctor Supplementi Chronicorum sub eundem annum. In historijs clarissimae Urbis Mantuae legimus, quod cum temporibus Henrici II. Imper. terra maximis concussionibus quateretur, anno eiusdem Imperij 3. S. Andreas Adelberto Bonifacii Comitis Mantuae ab eleemosinis, pio, probatoque viro apparens, locum indicauit ubi pretiosus Christi sanguis, qui est Christi, latere effluerat, à B. Longino pixide exceptus conditus fuerat, dicens, terram tot motionibus concuti, quia Dominici sanguinis quo mundus redemptus est, Thesaurum diutius occlusum, & ignotum continere non patitur. Sed ut de sanctorum inuentionibus aliqua dicamus: Quis admirabilem Dei prouidentiam in septem dormientibus non admiretur, quos 300. ferè annis praedormire Deus voluit, eo tempore expurgandos, quo futurae omnium resurrectioni, fidei, quae in controuersiam reuocabatur, testimonium essent exhibituri. Denique ut finem faciam, admirabile diuinæ prouidentiae factum hic subscribam, quod me Romae sub felicibus Greg. XIII. Pont. Max. temporibus degente, ingenti cum admiratione accidit. Cum enim eiusdem Pont. iussu in Romani Martyrologij reformatione de gloriosissimo Felice II. Papa ingens controuersia exagitaretur:

esset ne è Sanctorum albo expungendus, an in eorum catalogum inferendus, iam iamque proximum videretur, ut Papae viuentis ea tempestate, qua ipse Pontificatum gesserat, Liberij Papae memoriam tanquam pseudo-Papae è sanctorum numero excideret. Ecce pridie eius diei quam eiusdem S. Felicis festum ageretur, quosdam adducit qui casu ibi, ubi eius corpus conditum erat, fodientes, loculum eius marmoreum effodiunt; ipseque veluti causam acturus in publicum cedulam prodat, cuius inscriptio sanctitatis eius fidem faceret, litemque omnem, ac controuersiam dirimeret. Lege quae hac de re docte, & pie Illustriss. Baronius Card. anno Christi 357. num. 48. & sequentibus literis consignauit.

12. *Atque hoc ut futurum credam.* Hoc loco tria sunt explicanda. Primò, Quid intelligatur per Sudarium, quod positum erat super caput IESV. Secundò, Quis fuerit hic Abbas Ioachim. Tertiò, Quid sit Sudarium, & quot sint Sudaria.

Quod ad primum attinet. Quidam legentes Sudarium positum super caput IESV, putant illud esse ad instar sudarioli, quod nos ad emungendas nares admoemus, quod superpositum capiti, caput, & faciem tantum Christi velaret. Verum isti toto, ut dicitur caelo errant. Sciant igitur per Sudarium quod fuit positum super caput IESV, sacrosanctam Sindonem, cuius magnalia explicanda pietissimus Bononiensis Antistes suscepit, esse intelligendam, sicuti aperte ex Beda colligitur lib. de loc. sanctis. c. 5, qui dum miracula plurima sacerrimi huius Sudarij, quae sua etate accidisse scribit, enumerat, docet Sudarium quod positum fuit super caput IESV, habuisse longitudinis pedes octo. Licet autem hoc Sudarium totum Christi corpus obtegeret, dicebatur tamen positum super caput IESV; quia Christi corpori substratum, ut pedes vnam Sudarij extremitatem attinge-

S. Felix
Papa qua-
liter cau-
sam suae
sanctita-
tis defen-
derit.

Quid sit
Sudarium
positum
super ca-
put IESV.

Sudarium
positum
super ca-
put IESV
est sacra
Sindon.

S. Sindon
cur Suda-
rium su-
per caput
IESV po-
situm di-
catur.

attingerent; super caput reuolutum totum caput ambiens, reliquo corpori superexpandebatur,

Abbas
Ioachi-
mus Pro-
pheta cre-
ditus.

Quo ad secundum. Quia hoc loco citatur Abbas Ioachimus, tanquam alicuius auctoritatis vir, videndum est quis fuerit. De hoc auctore ita scribit Xistus Senens. lib. 4. Biblioth. sanctæ. Ioachim Abbas Florentis Cenobij, ordinis sancti Benedicti, ex Calabria oriundus, vir in Diuinis Scripturis studiosus, & exercitatus, & suo tempore verissimus Propheta creditus, scripsit ad Fratrem Rainerium de Pontio in totum Esaiam Prophetam, stylo rudi & obscuro, commentariorum librum vnum: in quibus multa de septem temporibus Ecclesiæ, & de oneribus sexti temporis, quasi futurorum præsciis, differuit, multas immiscens prophetias, ac vaticinia de futuris temporibus. quæ an impleta, vel adhuc implenda sint, alii viderint. Scripsit, &c. Claruit sub Hærico Imp. VI. anno Domini 1200. Matthæus Palmerius in additionibus ad Chronicam Eusebij, Ioachimum virum prophetico spiritu plenum appellat. De hoc eodem eruditè sic scribit Laonicus Chalcondylas lib. 6. de rebus Turcicis. De Pontificibus quidem Ioachim Abbas vir vaticinandi peritus, inter doctos Italiæ cōnumerus, prædixit multa, quomodo singuli ad Pontificatum essent peruenturi, & in eo victuri. Et quemadmodum vaticinatus est, ita euenit. Etiam alia miraculo digna de hoc viro commemorantur. Nam cum esset idiota, nec vel modicum eruditionis haberet, Ianitor in quodam Italiæ Monasterio Nazaræorum, siue Monachorum fuit: & quondam in hortum egresso, apparuit vir forma pulcherrimus, qui assistens ad Ioachim, manuque amphoram tenens inquit: Ioachim cape, bibe vinum hoc, est enim optimum. Qui dicto audiens, bibit ad satietatem vsque, amphoræque reddidit inquiring se satis bibisse. Cui vir respōdit. O Ioachim si totum hau-

Abbas
Ioachi-
mus do-
ctissimus.

Ioachi-
mus bi-
bens sa-
pientiam
haurit.

isses vinum, nulla te scientia fugisset. Deinde in colloquium ac disputationē veniēs cum viris ea tempestate doctissimis, planè diuinus quātum ad scientiam attinet, apparuit. Hinc factus Abbas, etiam de Pontificatus dignitate magna quædam vaticinatus est futura, quæ omnia tandem euentus confirmauit. Nam quæcūque prædixit, euenisse constat, licet vbique miracula eius per Italiam obuia sint. Hæc ille. Planè mirabilia sunt, quæ de tanto viro in ipsius vita prodidit Gabriel Barrius. adeo, vt & ante Ioachimi natiuitatem nascituri excellentiam iuuenis quidam lineis vestibus candidis indutus matri præmōstrarit, dicens: Concepisti filium quem ante septennium baptizabis, vt viuere possit. Cum verò natus esset, pater eum videre sibi videbatur super altare carentem: Puer natus est nobis, alleluia, & filius datus est nobis, alleluia. Tanteque auctoritatis eius doctrinæ fama percrebuit, vt Lucius III. Urbanus III. ac Clem. III. Pontt. Max. eum rogauerint, immo etiam præceperint, vt in Apocalypsoos librum conscriberet explicationes.

Mira Io-
chimi
laus.

Roman.
Pont. Io-
achim
rogant vt
in Apoca-
lypsim
comm.
scribat.

Cōstat igitur tanti viri auctoritatem maximæ esse commendationis, vt meritò auctor, eius testimonio permotus, dicere potuerit: In eo se confidere magis. quod Abbas Ioachim hoc vaticinatus quodammodo fuerit in libro, qui sub Rom. Ecclesiæ correctione fuerit. Et hæc de secundo.

Quod attinet ad tertium, explicandum primum est à nobis quid sit sudarium, & quam multa legantur Christi sudaria. Sudarium, vt vox ipsa innuit, à sudore dictum est, & sudarium pannus est ad sudorem extergendum. Quatenus tamen in hoc libro Christi Sudaria nominantur, sunt linei panni in quibus Christi Saluatoris nostri effigies impressa conspicitur. Quomodo autem, & cur Christi imago sudario adhæserit, Christus ipse apud S. Brigittam lib. 4. cap. 81. explicat dicens: De sudario meo

Quot
Christi
sudaria.
Sudarium
quid sit.

Sacra su-
daria quo-
modo &
cur à
Christo
signata,
scias,

scias, quod sicut sudor sanguinis mei de corpore meo fluxit imminente passione mea, quando rogavi Patrem; sic iste sudor exiit de facie mea propter qualitatem rogantis me, ad consolationem futurorum. Plurima autem Christi sudaria legimus, scilicet sudarium transmissum à Christo Domino Abagaro Edessenorum Regi. Sudariū Veronicæ: Sudarium tertiū, quod fuit super Christi caput in monumento positum, quod est ipsa S. Sindon. De omnibus istis sudarijs Christi, aliqua prælibare animus est.

Sudarium
Edeffanū.

Christi
mirabilis
comitas.

Sudarium
Edeffanū
in Conc.
Nicæno
commen-
datum.

De sudario Edeffano meminit auctor noster in cap. 3. docens, quod cum Abagarus Edessenorum Rex desiderio videndi Domini pictorem misisset, qui Christi effigiem penicillis exciperet; pictor verò fulgoribus, quæ Christi facie egrediebantur, hallucinatus, Christi effigiem non posset excipere, Christus, quæ eius in Abagarum Regem voluntatis propensio fuit, arreptum linteum faciei suæ admouit, eique suam effigiem impressit, atque Abagaro Regi transmisit. Huius historiæ veritatem confirmat Nicephorus lib. 2. hist. Ecclesiast. cap. 7. & lib. 17. cap. 16. Damasc. lib. 4. Orthodoxæ fidei, cap. 17. Eua. grius lib. 4. hist. Ecclesiast. cap. 27. S. Tho. 3. d. 9. q. 1. art. 2. q. 2. ad 3.

De eodem fit mentio in secunda Synodo Nicæna act. 5. ubi referuntur verba Leonis Imper. Edeffam petiui, & veneradam imaginem non factam hominum manu adorari, & venerari à populo vidi. In eadem Synodo refert testimonium Stephani Papæ, & Adriani Papæ, Iuo Carnoten. 4. p. sui decreti cap. 103. In tom. 3. Conc. extat opusc. Adriani Papæ de imaginibus, ubi de eodem Sudario fit mentio, de quo alij graues auctores plurima tradiderunt. Peresius Aiala lib. de traditionibus, parte 3. cap. de Antiquitate imaginum. Conradus Brunus lib. de Imaginibus cap. 13. Conradus Klingius lib. de locis communibus cap. 70. Franciscus Suarez, 3. p. disput. 54. Constantinus Porphyry

Genneta in peculiari comm. hac de re. Paulus Grisaldus in lib. Decisionum fidei Catholice versic. Imago. Hoc sudarium Genuæ afferuari aiunt in Ecclesia sancti Bartholomei. Hanc tamen inuenio primo Constantinopolim deportatam 16. Augusti. Ita habetur in Menologio Græcorum, & apud Zonaram tom. 3. annalium in Romano Lecapeto.

De sudario Veronicæ hæc traduntur. Ferunt Christum dum Crucem ad Caluariæ montem, ut ibi crucifigeretur, ferret, Linteum ad faciem abstergendam à Sancta quadam femina, nomine Veronica, accepisse, eique ad faciem adnoto, suam effigiem immobiliter impressisse, Christianus Adricomius in theatro terræ sanctæ; in descriptione Urbis Hierusalem num. 44. dicit: *Domus Veronica angularis fuit, ubi Veronica linteum capitis sui peplum dedit Christo, quo faciem suam tergeret, cui Dominus faciei suae imaginem perfecte impressit, eique in amoris sui pignus reddidit. quod in hodiernum usque diem Christi facie insignitum Roma in Sancti Petri Basilica in Vaticano monte per Constantinum magnum extructa, grandi honore asseruatur, ac statis diebus populo ostenditur.* Ita & Breidembachius 14. Iul. Salignatus tom. 8. cap. 7. Pas. d. 210. Ita referunt Conradus Brunus lib. de Imaginibus cap. 13. Conradus Klingius lib. de locis communibus, cap. 70. Paulus Grisald. in decis. fidei Cathol. versic. Imago. 10. Eckius de passione Christi act. 5. confid. 1. Ioan. Turrecrem. c. venerabilem, de conf. d. 3. Franciscus Suarez disput. 54. in 3. p. D. Tho. Med. 3. p. q. 25. art. 3. Rutilius Benzoni lib. 1. de fuga, dispu. 1. q. 2. fol. 59. Quod sæpius se Romæ contrectasse docet; Viguerius in Institutionibus Theologicis num. 66. qui etiam hoc sudario sanatum fuisse Tiberium referunt. Immo diuinos Christo honores ab ipso fuisse decretos, à Suetonio traditum referunt. Hoc tamen Senatum ægrè tulisse, quod ipso inconsulto quis in Deorum numerum esset

Sudarium
Edeffanū.
Genuæ af-
feruatum.

Sudarium
Veronicæ.

Veronicæ
compassio
quale præ-
mium re-
portarit.
Veronicæ
domus ubi,
& qualis.
Veronicæ
Sudarium
in Vaticana
seruatur.

Veronicæ
Sudario
sanatur
Tiberius
Cæsar

Christus
i Tyberio
a Deo
referri
noluit, &
cui.

esset relatus. Verum ego aliam ob causam à Tiberio diuinos decretos honores lego, scilicet propter præclara atque admirabilia, quæ de Christo ad Tiberium scripserat Pontius Pilatus, ita lego apud Euseb. Cæsarien. lib. 2. hist. Ecclesiast. cap. 2. Conueniunt autem omnes supra adducti scriptores sudariū illud esse, quod hodie summa cum veneratione in Vaticana Ecclesia, & seruatur, & colitur, quod etiam tradit Alphonsus Paleotus infra cap. 3. & hæc de 2. sudario.

Sudarium
quod fuit
super caput
Christi.

De tertio Sudario, constat in sepulchro præter lineam Sindonem aliud quoque fuisse Sudarium positum super caput Christi, hoc aperte euincunt ea, quæ leguntur Io. 20. *Vidit linteamina posita, & Sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in unum locum.* Fuisse enim Iudæorum consuetudinem (secundum quam Christus sepultus est) ut præter reliquas vittas, aut institas, aut lintea, etiam Sudarium ponerent super faciem eius qui tumulabatur, colligitur ex cap. 11. Ioan. ubi de Lazaro suscitato legimus. *Statim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus institis, & facies illius Sudario erat velata.*

Iudæi quæ
liter sepe-
rentur.

Hoc tertium Sudarium est sancta Sindon Christi effigie signata, ut supra ostensum est. De hoc tertio Sudario intelligitur dictum Ioachimi, dum dicit, satis sit nobis videre Sudarium, quod fuit super caput Iesu. Explicare autem illud nobis non licet, nisi fortè, &c. manifestè alludit ad id quod legitur fol. 20. *Petrus vidit linteamina posita, & Sudarium quod fuit super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in unum locum.* S. Chrysost.

Sudarium
plicatum,
& inuolu-
tum.

Hom. 8 id considerans, quasi plicatum Sudarium indicauit ijs verbis: *Si qui corpus abstulissent, illa reliquissent, neque si furati essent Sudarium inuoluere, & ponere in unum locum curassent, sed ut erat corpus abstulissent.* Nicephorus Calixtus lib. 1. hist. Ecclesiast. cap. 23. dicit:

*Sindonis verò ac linteaminum, ipsiusq; adde-
se placet in capite Sudarij rursus qualia?
Hæc enim mirra, & aloë, & item viuifico
corpori illi compacta, & quasi unum corpus
unguentorum vi, atque efficacia facta, nequa-
quam corpus furtim auferri permisere iuxta
Iudæorum insanam dementiam. Quomodo
enim fures corpus sic denudantes detraxissent,
cum sepulchralia lintea intacta, & decenter
perinde atque ei circumdata fuerat, suo qua-
que loco reperta fuerint. Et Sudarium non
temerè sed in vno capitis scilicet loco ritè cir-
cumuolutum iacuerit. Lege etiam cap. 33.
& S. Gregor. hom. 22. in Euangelia,
notat, quod non solum in vnum lo-
cum, sed etiam cernitur inuolutum.
Linteam autem, inquit, quod cernitur in-
uolutum, eius, nec principium, nec finis repe-
ritur. Per Sudarium igitur quod fuit
super caput IESU, mysticè Diuinita-
tis intelligit Sacramenta, quæ non ita
de facili explicantur à nobis. Ideò me-
ritò de hoc Sudario dixit Ioachimus:
*Satis est nobis videre Sudarium quod fuit su-
per caput IESU, illud autem explicare no-
bis non licet, nisi fortè in illum diem in quo
constituit Dominus.**

Lintea-
mina in
sepulchro
relieta ac-
guunt
Christi
corpus
furto non
esse subla-
tum.

Sudarium
inuolu-
tum quid
significet.

Interim tamen ex dictis collige, quæ consultò, & aptè Opus illud à sapientissimo Antistite explicatio Lintei sit inscriptum. Licet enim alio titulo, quod sciolas aures demulceret, magis posset insigniri; nulla tamen aptior scriptio potuit inueniri. Quæ enim aut plicata aut inuoluta sunt, propriè explicari dicuntur.

Auctoris
Opus quæ
aptè Sin-
donis ex-
plicatio
fuerit in-
scriptum.

13, *Atque ut inde sumamus exordium.* Hoc loco altius quoddam mysterium innuitur, alibi fusius explicandum. Bene dicitur *De Cruce depositum*, ita enim habet Lucas, *Depositum inuoluit Sindone.* Ostenditur quod Crux è suo loco euulsa non fuerit, neque supra terram extensa, ut commodius clauis è Cruce, ac membris Christi extraherentur, sed quod erecta Cruce, ipsa-que in altum permanente, è Cruce extractus fuerit Christus. Si enim hu- mi hæssisset Crux, non propriè diceretur de-

Christus
è Cruce
depositus
in altum
elata cru-
ce ma-
nepte.

tur depositus; sed clavis reuulsis diceretur à cruce sublatus. Depono enim verbum significat, quasi deorsum pono. Textus Græcus apud Lucam cap. 33. sic habet. καὶ καθύπερθε αὐτό, id est, & demoliens siue destruens, quæ verba de ædificijs dicuntur, quando deiiciuntur.

Omaes
Euangelisti
Christum te-
stantur
Sindone
inuolutū,
& cur.

Nemo verò ociosè, & absque graui causa collectas ex quatuor Euangelistis de sacra Sindone, qua Christus obuolutus est, sententias putet. Fuit enim hæc veritas aptissimis Euangelistarum testimonijs confirmanda, vt oblatrantium hæreticorum ora præcludi, & impia eorum dogmata confundi possent: nam vt testatur Philbertus Pingonius opusculo de Sindone Euangelica, Ioannes Calvinus Hæresiarcha, eiusque sequaces, sacrosanctam Sindonem, quæ Camberiaci seruabatur, venenatis morsibus lacerare ausi sunt, dicentes: *Christi corpus fascijs reuinctum quidem, sed Sindone inuolutum non esse*, cum Ioannes cap. 19. dicat: *Christum linteis ligatum cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire.*

Hæretici
sacram
Sindonē
impug-
nant.

Mos Iu-
dæorum
sepelien-
di qualis.

Mos autem Iudæorum est iste, sicut idem Ioan. cap. 11. testatur in Lazaro, vt fascijs corpus ligaretur, & Sudarium capiti superponeretur. Ita enim de Lazaro legimus: *Statim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus manus, & pedes institis*, id est fascijs sepulchralibus. Fit etiam mētio de Sudario posito super caput eius, non igitur Sindonem fuit adhibita, subdunt: si institis Christi corpus primo obstrictum, si facies Sudario prius obuelata, qui igitur fieri potuit, vt Christi imago Sindoni adhæreret? An enim per institas in Sindonem transmissa? at prius institis adhæsisset. An ita Sindonem signauit, vt sepulchrales vittas non signarit? at hoc nouum ostentum esset, quod effigies distans velum pinxerit, adiacentes verò corpori fascias non pinxerit. Addatur & illud, quod vnguentis oblitum, ac vndique mir-

Argumē-
ta hæreti-
corum.

rha & aloë pollinctum erat, igitur, mirrhæ, & aloës notæ vbi sunt? O cæcam stultitiam, ô stultam perfidiam, argumentorum fallacijs abigere Sindonem satagunt, quam omnes vno ore Euangelistæ confessi sunt.

Matth. 27. *Ioseph inuoluit corpus Sindone munda.* Marcus cap. 15. *Ioseph mercatus Sindonem, & deponens eum inuoluit Sindone.* Lucas 23. *Depositum inuoluit Sindone.* Ioannes cap. 20. *Vidit linteamina posita, &c.* Ecce Sindonem, quid clarius? At effigiem Christi non legimus. Quæris modum, miraculum hoc fuit ab eo factum, apud quem non est impossibile omne verbum: qui ita, & antequam fascijs sepulchralibus obstringeretur, & etiam postquam fuit obstrictus, Sindonem cum fascijs signare potuit, & ita Sindonem signare, vt vittas non signaret. Cogita quid dicat Hugo de sancto Victore, lib. 2. de Sacramentis, parte 4. cap. 11. Cogita facientem, & desinet esse mirabile quicquid erit, & si mirabile esse non desierit, tamen impossibile non erit. Nam si factor omnipotens cogitatur, non erit impossibile quicquid erit.

Hæreticorum per-
fidia refu-
tatur.

Mirabilis
de Dei
potestate
sententia.

Quoniam autem tanti viri Ioseph sæpius mentio facta fuit, illud à nobis exigit ratio, vt quid de eo ab alijs proditum fuit, aperiamus; ne tanti viri notitia tenebris obuoluatur. Atque ex Euangelio quidem eius nobilitas nobis constat, erat enim Decurio. Adricomius vbi infra, Senatorem appellat. Cuius nobilitas ex nobilissimo sepulchro, quod sibi nouum construxerat ex lapide dignosci potest; hac enim de causa Ioan. Chrysostom. Homilia 75. in Ioannem, fatetur Ioseph fuisse nobilissimum ab Arimathia Ciuitate, quæ alio nomine Ramatah, siue Ramathaim, & Ramath dicta est, eratque Ciuitas separata Leuitis, sita in Sophim monte Ephraim, vt pluribus testatur Christianus Adricomius in

Quis fue-
rit Ioseph
qui Chri-
stum à
cruce de-
posuit.

Ioseph e-
rat Decu-
rio, & Se-
nator no-
bilissi-
mus.

Arima-
thia Le-
uitarum
vrbs.
Arima-
thia vrbs
præroga-
tiua.

Iosephi
ab Arima-
thia infi-
gnis Pie-
tas.

Eiusdem
heroica
Magnani-
mitas.

Ioseph
cur auda-
cter dica-
tur ad Pi-
latum ac-
cessisse, &
petijisse
corpus
Iesu.

Donum,
quo Pila-
tus cor-
pus Iesu
donauit
Ioseph,
donorum
omnium
maximum
ac magni-
ficentissi-
mū fuit.

An Io-
seph Pila-
to seruire-
rit.

Ioseph
pro Chri-
sti fide
persecu-
tiones
grauissi-
mas susti-
net.
Iosephi
sanctitas.

Nicodemus
quis
fuerit.

Theatro Terræ Sanctæ, in Tribu Ephraim num. 79. In qua Ciuitate vnctus fuit Saul, primus Israelitici populi Rex, & sepultus Samuel Propheeta Domini. Cuius Pietas ex eo elucet, quod Christum è cruce depositum Sindone munda obuolutum, sepulturæ proprijs manibus cum Nicodemo ac MARIA Matre Iesu tradidit. Cuius Magnanimitas ex eo claret, quod cognita à Centurione Christi morte, audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. Cur audacter? An quia cum nullus de Christo propter metum Iudæorum loqui auderet, ipse se Christi discipulū indicauit? An quia gentilibus mos erat, vt crucifixorum corpora in Cruce putrescerent? Iustus Lipsius lib. 2. de Cruce, cap. 15. Licet autem Iudæis alia lex esset, Pilatus tamen gentilis erat, ideo audacia opus fuit. Verus igitur Leuita, qui viso vulnerato non præterijt, sed sepeliendam curauit. Gulielmus Pipinus ex Ludolphi doctrina, docet, quod Ioseph quinque annis seruierat Pilato, & pro tota mercede corpus Iesu petijt. At quomodo seruitus hæc cum nobilitate supra testata cohæret? an vt Decurio nobili obsequio seruiuit, vt testari visus est Petrus Comæstor, in Historia Evangelica, cap. 180. dicens eum fuisse Decurionem ex ordine Curia. De hoc Ioseph, auctor Supplementi Chronicarum in Annum Christi 33. dicit, quod ab Apostolis missus est ad prædicandum Iudæis Euangelium, vbi multas pro Christo persecutiones tulit, ac inter cæteras, etiam venenum pro Christi fide bibere compulsus est; sed nihil ex eo triste tulit, ac tandem eximijs virtutibus ornatus, glorioso fine quieuit. Eius dies festus in Romano Martyrologio celebratur 17. die mensis Martij. Huius laudes piè prosequitur Laurentius Iustinianus, lib. de triumphali agone, cap. 25. Age verò, vt etiam Nicodemi laudes per-

stringamus, vt qui Ioseph in sublimi pietatis officio, quo Christum è Cruce depositum sepulturæ locauit, comes fuit, ab eo laudibus non separetur. Hic igitur Gamalielis nepos fuit, atque vt testatur auctor Supplementi Chronic. anno Christi 33. Phariseorum sectæ Princeps. Hic venit ad IESVM nocte, à Christoque mitè edoctus, recessit in lumine, qui in tenebris aduenerat. Hic post exhibitum Christi corpori pietatis officium, à Iudæis raptus, carcerique mancipatus, horribiles ab ipsis persecutiones passus est, quas ipse in Euangelio quod de Christi Passione conscripsit, testatus est. Quod quidem licet apocriphum sit, tamen in eo in quo de seipso loquitur fide aliqua dignum videri debet. Testatur Voragineus in eius inuentione, Nicodemum non solum è principatu deiectum, sed bonis etiam spoliatum, verberibusque ad necem dissectum. Hic post Christi resurrectionem linteamina, & reliqua Passionis Christi instrumenta, summa cum diligentia collegit, atque ob ingenij magnitudinem, qua pollebat, Christi imaginem ex ligno, ad similitudinem eius quam Christus in linteamine impresserat dicitur efformasse; in cuius medio, Christi sanguinem, aliaque memoranda Passionis Christi instrumenta collocasse dicitur, sacramque Sindonem apud se seruasse. Huius egregij viri sanctitatem, vt in sancti Stephani inuentione testatur Iacobus à Voragine. Miro Gamaliel eius auus descripsit emblemate, cum Nicodemi corpus dixit esse veluti aureum canistrum, candidulis Rosis plenum. Eius dies festus celebratur die 25. Martij; inuentio autem die 3. Augusti. Quoniam autem Ioseph, & Nicodemus, & cum ipsis MARIA Mater Iesu, Christum è cruce deposuerint; operæ pretium me facturum puto, si modum quoque quo Christum è cruce deposuerunt, breuibus ex ijs, quæ Sanctis-

Nicodemus Princeps Phariseorum.

Nicodemus horribiles pro Christo persecutiones patitur.

Nicodemus post Christi resurrectionem Passionis Christi memorialia seruauit. Nicodemus Christi seruitoris imaginem sculpsit.

Nicodemus Sanctitatis emblemata.

Christus quomodo è Cruce depositus.

Sanctissima Virgo 'B. Brigittæ reuelavit, aperiam; ita enim Beatissima Virgo lib. 2. Reuelationum, cap. 21. ait: *Hi duo, Nicodemus, & Ioseph, qui filium meum deponebant de Cruce, tres applicabant scalas; una protendebatur ad pedes; secunda subtus acellas, & ad brachia; tertia ad medietatem corporis: primus ascendit, & tenebat eum per medium: secundus ascendens per aliam scalam excussit primo unum clauum de uno brachio, deinde applicata scala excussit clauum alterius manus. Qui quidem clauī longē ultra stipitem Crucis protendebantur. Descendente igitur illo qui sustentabat onus corporis paulatim, & modicē, prout poterat, ille alius ascendit scalam qua tendebatur ad pedes, & excussit clauos de pedibus. Cumque appropinquaret ad terram, unus eorum tenuit corpus per caput, alius per pedes, ego verō qua mater eram, tenui eum per medium, & sic nos tres portauimus eum ad quandam petram, qua linteo mundo per me operta erat, in quo obuoluimus corpus, sed non consui linteam, sciebam enim pro certo quod non putresceret in tumulo.* Hæc B. V. Postquam verō Christi corpus Sindone munda fuit obuolutum, delatum fuit ad sepulchrum quod à Monte Caluariæ distabat centum & octo pedibus, & collocatum in monumento nouo, quod sibi Ioseph exciderat, capite occidentem versus disposito, ita Adricomius in descriptione Hierusalem num 239.

14. *Vt Hæbreorum consuetudinem.* Fuisse hanc Hæbreorum in sepeliendis cadaueribus mortuorum consuetudinem, Euangelista Ioannes testatur illis verbis, dicens cap. 19. *Venit Nicodemus ferens mixturam Mirrhæ, & Aloes sicut mos est Iudæis sepelire, & hanc antiquissimam fuisse, patet ex cap. Genes. 50. Apud Ægyptios autem antiquissimam esse consuetudinem aromatibus cadauera condiendi, præter citatos auctores testatur Plinius lib. 11. cap. 36. & Cælius Rodiginus libro 7. Variarum lectionum cap. 9.*

Cælius Calcagninus in suis Collectaneis antiquitatis. Lilius Giraldu de vario sepeliendi ritu. Mira sunt, quæ tradit Ioannes Bænius Aubanus lib. 1. quem inscribit omnium gentium mores. cap. 5. ita enim scribit de Ægyptijs loquens: *Curatores verō Corporis, hos salitores appellant, honore digni existimationeque habentur. Visuntur enim Sacerdotibus, templaque pariter ingrediuntur. His penes Cadauer adstantibus, unus per scissuram corporis interiora, præter renes, & cor extrahit, qua singula alter vino Phœniceo ex rebus odoriferis lauat: deinde corpus totum primum ex Cedro, tum alijs pretiosis vnguentis vngunt dies amplius triginta. Mirrha deinde ac cinamomo, caterisque rebus liniunt, quæ non solum id seruare diutinè, sed odoriferum reddere queunt. Curatum Cadauer cognatis tradunt defuncti; ita singulis eius partibus, etiam superciliorum, palpebrarumque pilis integrè seruatis, ut omnis corporis species dormientis more integra perduret. Antequam sepeliatur corpus, prædicatur à Cognatis tum iudicibus, tum defuncti amicis, sepultura dies, afferentes illum mortuum paludem transiturum. Et plurima alia ad hanc rem habet quæ breuitatis causa omitto. Alij tamen, tam multa de ratione humandi condiendique apud Ægyptios cadauera non tradiderunt, sed tamen asserunt, eos per nares cerebrum extrahere solitos, tum exenterato ventre lapide Æthiopico, intestina extrahere solitos, & corpus aromatibus herbisque odoriferis opplere, vnguentisque cadauer totum oblinire solitos.*

Apud Assyrios autem fuit aded antiquus vsus, ut ex cadaueris condimento idololatriæ pestem mundo inuexerit. Testatur auctor Supplementi Chronic. lib. 2. propè finem. Nembroth, de quo fit mentio Genes. cap. 11. cuius superbia linguarum idiomatumque diuersitatem mundo inuexit, eum fuisse, qui alio nomine Ninus est appellatus, qui Babilonis

Ægyptiorum supersticio in cadaueribus condiendis.

Ægyptij qualiter e cadauere exerunt intestina.

Ægyptiorum ceremoniæ in cadaueribus curandis.

Idololatria unde originem traxerit.

Nembroth quis fuerit.

Clauiculus Christi crucifixus est magni.

Maria, Ioseph, & Nicodemus, Christi cum e Cruce deponunt.

SS Virginis Mariæ fides.

Sepulchrum Christi quantum à Caluariæ monte distet.

Mos Iudeorum in sepeliendis cadaueribus.

Ægyptij mortuorum corpora aromatibus condiunt.

Nini iunioris in patrem, licet mortuum, pietas.

Diaboli astus quo modo idololatriam mundum inuexit.

Bel, Baal, Beelphegor quis fuerit.

Iudæi mortuorum corpora non exenterabant. Christi corpus exenteratum non est.

primus conditor fuit, (quod valde probabile est, licet, ut res antiquissima non ita probetur apud omnes.) Hic igitur Ninus filium unicum habuit, quem item Ninum appellavit. Is igitur Ninus iunior, adeo Patrem amavit, ut eo mortuo cadauer illius vnguentis delibutum, in quamdam statuam similem omnino Patri incluserit, apud quam sæpius interdum morabatur. Crevit huiusce rei in populo rumor; cumque vellet quis à Nino Principe aliquid obtinere, accurrebat ad Patris Nini statuam colendam. Cumque illi cultus accrevisset, diabolus suo astu ex illo cadauere responsa dare, docere, instituire, ac prædicere plura populo cepit; inde diuini honores homini attribui coepti, Ninusque Deus habitus, pluribusque alijs nominibus appellari coepit. Bel, Baal, Beel, inde Belphegor, Beelzebub, Baalim, &c. Sed quorsum tam longa à nobis suscepta est disputatio? non sanè hæc à nobis ociosè, sed ea de causa dicta sunt, ut mortuorum corpora aromatibus condiendi, consuetudinemque apud Iudæos, Ægyptios, Assyriosque viguisse constet: lectorem tamen hac in re præmoneremus, ne ea ratione Iudæorum corpora Mirrha, atque Aloe condita putet, qua etiam Assyriorum, Ægyptiorumque corpora condiri consueuerant. Hæc enim ut supra dixi, prius exenterari consueuerant, intestinisque, & alijs adipos partibus, quæ facilius putrescunt, extractis, vnguentis obliniri, aromatibusque condiri. At verò apud Iudæos corpora non exenterabantur, sed vnguentis tantum vnguebantur. Ideo cum Christi corpus aromatibus conditum sit, sicut mos erat Iudæis sepelire; sequitur quod Christi corpus integrum, non autem exenteratum post adhibitam aromatum vnguentem, sepulturæ sit demandatum. Quare sacrosancta Sindon

quæ Christi effigiem nobis exhibet, pectus, ventremque integrum, non autem exenteratum ostendit, moremque à Iudæis in tumulandis cadaueribus, quem absque vlla exenteratione fieri solitum, in Lazari suscitatione cognoscere poteramus, longè clarius ex sacræ Sindonis inspectione cognoscimus.

15. *Quamuis inquam sacratissimum.* Maxima probabilitate coniectatur auctor effigiem Christi sanctæ Sindoni tum primo impressam, cum de cruce depositus linteo fuit obuolutus; quod etiam ante ipsum docuerat Philbertus Pingonius, opusculo de Sindone Evangelica, quod maximè fit probabile: quia si diceremus post mirrha, aloë, reliquisque mixtis aromatibus prius conditum, & delibutum corpus, post ligatos pedes, ac manus, hanc fuisse Sindoni impressam effigiem; vix explicaremus quomodo non prius institis, ac Sudarijs, quam linteo effigies fuisset impressa, augereturque magis admiratio si naturam mirrhæ consideraremus, quæ ut dicit Ioan. Chrysostom. Homil. 8. non minus quam pix corpori linteamina agglutinat. Idem ferè Nicephor. lib. 1. cap. 32. ita & Aloe lentorem habet maximum, & terram inurit maculam. Addatur, quod mixtura ea aromatum multa erat, quasi librarum centum, ut scribit Ioannes Evangelista cap. 19. Probabiliter ergo loquentes; aromatum mixturam, ac fasciæ, institæ, ac Sudaria, impressionem hanc imaginis impedissent. Dixi probabiliter loquentes, nam cum hæc effigies miraculosè sit impressa, ita potuisset Christus etiam imprimere postquam vnguentis delibutus fuit, sicut ante. Sed libet hoc loco B. V. ad Brigittam verba subnectere lib. 2. cap. 21. *Cum filius meus deponeretur de cruce, & appropinquaret ad terram, unus eorum tenuit corpus per caput, alius per pedes. Ego verò* *que Ma-*

Christi effigies quando sacræ Sindoni impressa.

Mirrhe effectus.

Aloe effectus.

Christus Sindonē suā imaginē, & ante, & postquam vnguentis conditus fuit, signare potuit. Christus è cruce depositus super petram Sindonē operatā collocatus.

Locus ubi
B. V. Christi
suum sinu
suo excep-
pit, quan-
tum à
Caluarie
monte, &
quantum
à sepul-
chro di-
stet.

quæ Mater eram, tenui eum per medium,
& sic nos tres portauimus eum ad quandam
petram, quæ linteo mundo per me aperta
erat, in quo obuoluimus corpus, sed non con-
sui linteum; sciebam enim pro certo, quod
non in tumultu putresceret. Ibi B. Vir-
go antequam Christi corpus Sindo-
ne obuolueretur, Christum in sinum
suscepit, Christique os, oculosq; clau-
sit, vulnera, ut potuit terfit, locus e-
nim ille adhuc ostenditur, à Crucis lo-
co distans gressibus tredecim, id est
pedibus duobus supra triginta, ut te-
statur Adricomius in Theatro Terræ
Sanctæ, in descriptione Hierusalem,
num. 255. & etiam B. V. apud Bri-
gittam libro 1. cap. 10. & lib. 4. cap.
70. dicit se Christum à Cruce depo-
situm in sinum suum excepisse, ante-
quam Sindone obnuberetur Christus,
& hoc ipsum eidem D. Brigittæ re-
uelauit, ut habetur libro 7. Reuelatio-
num, cap. 15. De eadem petra memi-
nit B. Laurentius Iustinianus, lib. de
triumphali agone, cap. 21.

Sudarium
Edessanum
urbem ab
incendio
liberat.

16. Quare merito credamus fas est.
Illud vero etiam addatur, quod Eua-
grius scribit lib. 4. histor. cap. 26. Pro-
copius de bello Persico, Zonaras to-
mo 3, Annalium, in Romano Lac-
peto. Lege Couarr. lib. 4. variarum
resolutionum cap. 17. num. 11. &
Nicephor. lib. 2. histor. cap. 17. & li-
bro 17. cap. 16. quod Edessena ciui-
tas, ab imagine Saluatoris, quam lin-
teo impressam Abagaro miserat Chri-
stus, sæpius ab incendio fuit libera-
ta. Imò & Romæ Lateranensis Tho-
lus (tribunam appellant alij) in qua
Saluatoris imago, quæ Romano po-
pulo apparuit, adhuc sit, septies ab in-
cendij exarsione, qua reliquum Ec-
clesiæ corpus conflagrauit, immunis
seruata fuit.

Imago
Christi,
Lateranē-
sem Ec-
clesiam ab
incendio
liberat.

Fructus
contem-
plationis
quis.

17. Ceterum ut ad finem. Hic præ-
cipuus contemplationis nostræ fru-
ctus est, ut pia contemplatione affe-
ctus nostri, ac desideria nostra exar-
descant in Deum; ardens enim sit in

nobis cor, dum Christus nobis loqui-
tur in via; ebullit in nobis spiritus,
dum per contemplationem cordi no-
stro Christi patientis subiiciuntur in-
cendia. Duæ insunt in nobis præci-
puæ animæ vires, intellectus, & vo-
luntas, præcurrit intellectus, subse-
quitur voluntas, præcedit cognitio,
subsequitur appetitus. Quam doctè
S. Thomas animam nostram aquæ,
pietatis ardorem, calori comparabat.
Ut enim calor ab aqua refugit, nisi
eum suppositi ignis ardor foueat, ita
ab anima facile pietatis calor elabitur,
nisi eam meditationis, atque oratio-
nis inflammet incendium. Cum ve-
rò orationi feruor contemplationis
admiscetur, tunc existit *iubilus ille cor-
dis*, quo, ut Bernardus ait Serm. in
fer. 2. post Pascha, *anima per cincin-
num capitis eleuatur: felix hora, sed brevis
mora*. Dignum igitur pastoralis proui-
dentia, ac Pontificia pietate opus fuit,
ut vniuscuiusque capitis tractatio-
nem pia clauderet meditatione, quæ
ita B. V. dolores contemplaretur, ut
suauissimum pietatis ebulliret incen-
dium. Ut enim S. Laurentius Iusti-
nianus Sermo. de exaltatione san-
ctæ Crucis admonet: sit nonnun-
quam, ut in horum meditatione,
sancti ignis adeò inardescat flamma;
quatenus euecti supra nos, reuelata
facie, gloriam Domini speculemur,
& de claritate transformemur in cla-
ritatem.

18. Illud excogitari potest. En no-
uam sed valde auctam, valde piam
Sacrorum Scripturæ locorum expli-
cationem. Quæ enim loca de veste a-
persa sanguine, & rubeo indumento
à Sanctis Patribus de Christi huma-
nitate intelliguntur, eadem nunc de
Sacrosanctæ Sindonis amictu expli-
cantur. Neque verò reprehendi hæc
explicatio poterit, cum in officio Sa-
crosanctæ Sindonis, quod ex Apосто-
licæ Sedis concessione in Sacra Sin-
donis Sacello Camberij recitatur, hæc

Christi
patientis
recorda-
tio corda
nostra co-
mollit.

Egregia
compara-
tio.

Auctor
cur tra-
ctiones
singulas
B. V. con-
templa-
tionibus
clausit.

Vestis as-
persa san-
guine
quid sig-
nificet.

Explica-
tionis
mystice
confirma-
tio.

eadem loca de Christo sacra vestito Sindone intelligantur; ut Christus, & rubeo indumento circumdatus, & veste aspersa sanguine indutus dicatur, cum in monumento sacrosancta Sindone inuolutus occubuit.

B. V. gaudet, si quis eius doloribus compatitur. Humanitatis lex.

19. *Mox cum Beatissima Virgine.* Gaudet sacerrima Virgo, si pios inueniat qui doloribus suis compatiantur: dolet, si pios non inueniat, qui doloribus suis compatiantur. Hoc enim inter homines humanitatis lege firmatum est, ut amicus si in tristitia positum amicum conspiciat, cum eodem tristetur, si lachrymantem videat, cum eodem collachrymetur: nam & Christus cum Maria Magdalena lachrymante collachrymatus legitur. Ideo Beatissima Virgo grauer cum gloriosa Brigitta conqueritur, quod adeo paucos qui sibi compatiantur inueniat, ijs verbis; *Respicio ad omnes, qui in mundo sunt, si forte sint aliqui, qui compatiantur mihi, & recogitent dolorem meum, & valde paucos inuenio, qui cogitant tribulationem, & dolorem meum. Ideo filia, licet à multis oblita, & neglecta sim, tamen non obliuiscaris mei: vide dolorem meum, & imitare quantum potes, considera dolores meos, & lachrymas, & dolo quod amici Dei pauci sint.*

Dolendum est, quod Christi & B. V. doloribus pauci compatiantur.

Egregium miraculum.

Quare Siluanus Razzius lib. 1. miraculorum B. V. scribit, quendam fuisse Clericum, qui cum Beatam Virginem, filij sui morte, maximo dolore confici contemplaretur, conabatur tamen eam, quantum poterat eius propositis, explicatisque laudibus, consolari. Quare dicebat: Gaude Maria, quia Dei Mater es, & immaculata. Gaude Maria, quia gaudium ab Angelo suscepisti. Gaude Maria, quia æterni luminis claritatem peperisti mundo. Gaude Maria, quia Virgo, & Mater es. Gaude Maria, quia omnis creatura te collaudat. Hoc autem pietatis obsequio adeo B. V. oblectabatur, ut cum Clericus ille in ultimo mortis agone, grauissimis à

B. V. clericum in mortis agone solatur.

dæmone, qui eius calcaneo insidiabatur, molestijs premeretur; adeo ut sibi, quasi de sua salute actum esset, desperandum duceret clericus, letissima tamen accurrerit Virgo Sanctissima, dicens: Cur maerore conficeris fili, qui maerorem à me conabar is excutere? Gaudium mihi nuntiasti, & tu tristaris? Gaudeas igitur & tu, lætusque mecum veni, omnique discusso maerore, eius animum ad immarcescibilem felicitatis gloriam secum adduxit in cœlum. Quantum igitur nobis prodesset, si B. V. lachrymas, nostris lachrymis prosequamur.

20. *Quos quidem nullos in partu.* Adeo graues, adeo acerbi fuerunt dolores, quos Beatissima Deipara in Christi passione sustinuit; ut eorum acerbitatem contemplatus Anselmus lib. de excellentia B. V. cap. 5. dixerit, omnes omnium Martyrum dolores leues fuisse, si conferantur cum dolore, quem B. V. in filij sui passione sustinuit. Horum immanitatem præuidens Simeon senex ille euangelicus, vaticinatus est, dicens: *Et tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit.* Quoniam autem dolores parturientium acerbissimi esse consueuerunt; ideo merito Patres dicunt Beatissimam Virginem dolores, quos in filij partu effugit, eosdem in Christi Passione sustinuisse. Laurent. Justinian. serm. de Passione Domini, & libro de triumphali agone, cap. 21. Cyprianus Serm. de Natiuitate Christi. Athanasius in descriptione Mariæ, & Ioseph. Bernardus Serm. 2. in vigiliam Natiuitatis. Damascen. lib. 4. de fide orthodoxa, cap. 15. & Sermo Angelicus apud B. Brigittam lectione 2. feriæ 6. Qualiter autem hoc in Beatissima Virgine acciderit, discamus ab ipsa, dum gloriosam Brigittam alloquitur, lib. 2. Reuelationum cap. 27. dicens; *Qualem autem tristitiam haberem tunc temporis, non est, qui valeat dicere. Eram enim sicut mulier*

B. V. dolores, omnes omnium Martyrum dolores superant.

B. V. dolores, quos in partu effugit, in filij morte sustinuit.

B. V. dolor in morte filij fuit inenarrabilis.

pariens

B. V. mor-
tuo filio
gaudium
habuit de
eius re-
surrectio-
ne quam
prenoue-
rat.
B. V. fuit
plusquam
martyr.

pariens, cuius omnia membra post partum tremula sunt, quæ licet præ dolore vix respirare possit, tamen gaudet interius; eo quod scit filium suum natum, in eandem miseriam, de qua exiuit, numquam rediturum. Sic ego licet ex morte filij mei eram incomparabiliter tristis, tamen quia sciui filium meum non amplius moriturum, gaudebam in anima mea, & sic cum tristitia mea quadam letitia miscbatur. Ideo fuit Martyr, & plus quam Martyr, Bernardus Serm. in signum magnum. Hieronymus in sermone de Assumptione B. V. S. Ildephonsus Serm. 2. de B. V. S. Anselmus lib. de excellentia B. V. cap. 5. Quare S. Ephrem. B. V. vocat honorem, & decus martyrij. B. Laurentius Iustinian. lib. de trium-

phali agone, cap. 18. & sequentibus, & cap. 21. B. V. vocat lucidissimum passionis speculum.

Ille fuit doloris acutus ille gladius, qui ita B. V. animam pertransiuit, ut merito à D. Hieronymo serm. de Assumptione, & à D. Bernardo serm. in signum magnum, dicatur Martyr; & plus quam Martyr, non enim in carne gladij ictum, sed in anima excepit, tantumque in ea potuit dolor, ut merito Angelus B. Brigittæ alloquens in sermone Angelico cap. 18. dicat, non paruum miraculum à Deo factum esse, quod B. V. tot doloribus intrinsecus sauciata spiritum non exhalaret, sed, ex speciali omnipotentis Dei dono, vitam retinuerit.

Quis gla-
dius B. V.
animam
pertransi-
uerit.

B 4

ALPHON.

ALPHONSI PALEOTI
ARCHIEPISCOPI II.
BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS
EXPLICATIO.

*Sacra Sindonis Historia, Miracula, Testimonia.
Caput Secundum.*

Cap. 24.

Cap. 20.

Sindon in
Principū
Christia-
norum, ac
Hieroso-
lymæ Re-
gam po-
testatem
sedata.

Sindon
Cambe-
riacum
delata.

Æ C, 1. autem Sacra Sindon illa est, quam
D. D. Petrus, & Ioannes Euangelista viderunt
in sepulchro, quaque Servatoris corpus
inuolutum fuerat, cum Sudario, quod illius
faciei impositum extitit, & cum fascijs, qui-
bus ipsum colligarant, quemadmodum sancti
Euangelistæ testantur: Lucas quidem, cum
de D. Petro diceret: *Vidit lintheamina sola posita,
& abiit.* Ioannes autem, cum de se fateretur,
ac de eodem D. Petro, *Vidit lintheamina posita, & Sudarium, quod fuerat
super caput eius.* 2. Quam sanè Sacram Sindonem apud primarios Vi-
ros diuino timore perustos adseruatā fuisse, credere fas est. 3. Pro-
lapsu verò temporum in Christianorum Principum manus esse de-
latam. 4. Nimirum Gotifredi Bullionij, quum diū obsessam Hie-
rosolymorum Urbem, vi tandem victis Sarracenis, indeque eiectionis,
in suam potestatem redegit; ac deinceps in cæterorum Regum Hie-
rusalem Imperium concessisset. 5. vsque ad Ioannem postremum
eius stirpis Regem, qui Sororem suam, cui Annæ nomen fuit, Lu-
douico Allobrogum Duci, nuptui collocavit. Sed Hierosolymis à
Turcis iterum captis, Margarita, quæ ab Ioanne Rege ducebat ori-
ginem, hostium deuitato furore, Camberiacum, quod est Allobro-
gum nobile Oppidum, ad Annam eorundē Allobrogum Ducissam,
sibi

sibi propinquitatem coniunctam, confugit, & sacram Sindonem secum detulit, ne si eandem Hierosolymæ reliquisset, in impiorum hostium potestatem deueniret. 6. Hic autem Deus per eiusmodi Sacram Sindonem miracula cœpit edere: nam cum fures quidam prædictæ Margaritæ multa surripuissent, inter quæ sancta Sindon adnumerabatur, & hanc inter semet partiri conarentur; capti manibus, & debilitati sunt. Et cum ex his vnus illam ablueret, quò candidior effecta, pluris veniret, & sacrosanctam effigiem detergere niteretur, ipsa sacro magis cruore perfusa apparuit; nec vnquam colorem deperdidit, quin potius furidem cæcus euasit. Vnde furto detecto, & portentis per Sindonem editis, ab ipsismet furibus peruulgatis, magnam inter Allobroges sui deuotionem, ac reuerentiam excitauit. Quare Anna Ducissa, ab propinqua Sindonem sibi dono dari, enixè contendit, quæ licet inuita, illam prorsus relinquere coacta fuit, nouo tunc edito miraculo; nam, dùm Cambriaco profectura foret, mulus clitellarius, qui thesaurum adeò insignem ferebat, illinc egredi nusquam voluit. Itaque Dei cognita voluntate, sacram illic Sindonem reliquit, quæ a Ducissa maxima cum deuotione recepta, in Sacello magnificentissimè extructo, dedicata fuit. Hanc autem Historiam Philbertus Pingonius fusiùs prosecutus est; nulla tamen Sindonis eiusdem explicatione facta, nec plagis Christi Seruatoris vllò pacto declaratis.

Sindonis
miracula.Sindon
Annæ Al-
lobrogum
Ducissæ
dono da-
ta, ac in
Sacello
dicata.Lib. de
sindone
Euango-
lica.

7. De istiusmodi verò sacra Sindone, illud consideratione dignum est; quod sit linea, 8. cum lini materies crassa satis appareat; velut in ipsomet exemplari planè conspicitur; 9. quod ad duodecim pedum mensuram in longitudinem, ad trium autem in latitudinem porrigitur: nam, cum linea sit, & Seruatoris corpus ea fuerit inuolutum, 10. hinc factum, vt Syluester Pont. Max. instituerit, ecclesiastica consuetudo obtinuerit, vt in re diuina facienda, illud veli, super quo Eucharistiæ Sacramentum collocatur, in lineo tantum, non in sericeo, nec in aureo, nec in alio quouis panno, quo malueris colore delibuto, conficiatur. Sic etiam Beda refert; cum se id ex Pontificum gestis collegisse dicat. Hinc in Ecclesia mos innouit, vt Sacrificium Altaris non in serico, neque in panno tincto, sed in lino terreno celebretur; sicut corpus est Domini in Sindone munda sepultum, iuxta quod in gestis Pontificalibus à Papa Syluestro legimus esse statutum. Et cum Beda alij quoque id ipsum confirmant.

In Math.
c. 27.In Mare.
lib. 4. c.
15.Isi. Pleus.
lib. 1. cap.123.
In Math.
c. 27.Quod Chri-
stus in se-
pulchro
lineo
panno vo-
luerit in-
volui.

11. Ad hoc linea fuit sancta Sindon, vt indicaret, quod cœu linum à terra producit, & ingenti cum labore ad candorem deducitur: sic etiam Christi corpus è terra natum, hoc est ex sacratissima Virgine procreatum, durissimo Passionis labore, ad immortalitatis candorem peruenit. Sic D. Remigij fuit opinio: nam inquit; Sindon

lineus pannus est: linum autem ex terra procreatur, & cum magno labore ad candorem perducitur. Designatur, quod corpus illius, quod ex terra, id est, ex Virgine sumptum est, per laborem Passionis peruenit ad candorem immortalitatis. 12. Voluit tamen ipse Seruator in sepulchro, simplici lineo inuolui panno, & rudi in tumulo sepeliri; vt diuitum ambitionem damnaret, qui, vel in sepulchro, nec à diuitijs diuelli possunt. Sic D. Hieronymus ait, subditque illum Sindone munda inuoluere IESVM, qui pura mente ipsum suscipiat. Hæc illius verba sunt; *Ex simplici sepultura Domini, ambitio diuitum condemnatur, qui ne in tumulis quidem possunt carere diuitijs: quamquam & hoc significet, quod ille in Sindone munda inuoluit IESVM, qui pura mente eum suscepit.*

Sindonis
miracu-
lum.

Hist. Na-
tur. lib.
19 c. 1.
Linum i-
gne non
absum-
ptum.

Sindon à
plurim is
Pont.
Max. ad-
probata.

Sangui-
nem ve-
rum, &
verā ser-
uatoris
effigiem
in Sindo-
ne adesse.

13. Ergo cum per hanc Sacram Sindonem Deus multa ediderit miracula, ac præsertim per illud temporis, quando Sacello con- busto, & argentea capsula, in qua adseruabatur, incendio absumpta, Sindon illa sa permansit, nisi quibusdam in particulis, consilio for- tē diuino, vt quicquid mentes turbare potuisset, prorsus euanesce- ret: nam cum Deus permisisset, vt aliqua ex parte combureretur, innuere certē voluit, Sindonem ex materia, quæ ignem concipere valeret, interte tam fuisse cum Plinius asserat, quoddam lini ge- nus adinueniri, siue Amiantum, siue Asbetinū appellatum, & ab illo linum viuum vocatum, quod igne non modo non absumatur, sed potius detergatur, & ad candorem deducatur. At Sacram Sindonem ex hoc lini genere confectam non esse tunc apparuit, quando non- nihil ab igne passa est iniuriæ: sed cum cæteris in partibus integra, ac prorsus intacta seruata sit, & in ea præsertim parte, in qua sacra effigies apparet impressa; certissimum illud verissimi portenti fuit indicium. 14. Hinc factum, vt cum ante illud incendium varij Pont. Max. hanc Sacram Reliquiam summopere excolendam de- creuissent, vt Paulus II. qui in insignem Collegiatam Ecclesiam erexit illam, in qua collocata fuerat: vt Sixtus IV. qui Pontificio suo quodam diplomate, Romæ 1480. dato; statuit, eandem Sancti Sacelli titulo decorandam, illud autumando, in ipsa Sindone ve- rum Christi sanguinem adesse, ibique eiusdem imaginem ad viuum impressam apparere, vt Iulius II. qui suo quoque Diplomate, Ro- mæ anno 1506. dato, & huiusce libri sub initium relato, qui idem de Seruatoris sanguine adfirmat; & eadem in Ecclesia Sacras Sin- donis Horas recitari permittit. Tandem post incendium, Clemens VII. qui suis item plumbatis de more Codicillis hoc ipsum con- firmauerit, quarum sanè singularum adprobationum ipsemet Pin- gonius ad amissim meminit.

Sindon
nonnulla
ex parte
combu-
sta.

Canonici
ex Sindo-
nis Hora-

Hæc autem Sacrosancta Reliquia, tot firmata miraculis, & Pon- tificia cum primis authoritate suffulta, quanti sanè fieri debet?

15. Si

D Atha-
nas. de
Pessione
Domini
c. 2.
Conc Ni-
cæ. 48. 4.
Breniar.
Roma. die
9. Noueb.
Carol Si-
gon. de Re-
gno Italia
lib. 3. an-
no 733.

15. Si Seruatoris effigies à Nicodemo fabricata, quæ à Iudæis percussa, sanguinem, & aquam emisit, vti D. Athanasius refert, & II. Nicæna Synodus, apud quam legitur; Ex imaginis latere exiuit sanguis, & aqua; magnam apud omnes admirationem habet. 16. Itidem si Seruatoris imaginem, quæ apud Lateranensem D. Ioan. Basilicam Populo Romano apparuit, sicut ex Romano Breuiario constat, & Anastasius, ac inter iuniores Carolus Sigonius, recitant cuncti, veluti rem prorsus admirabilem venerantur. 17. Hæc quidem Sacra Sindon, mirabilis adeò, vt ab omnibus ingenti veneratione excolatur, fas est; cum ab ipsomet Dei filio proprio fuerit impressa cruore, ad perennem suæ erga nos Diuinæ Charitatis memoriam, & in qua magnus plagarum numerus in illo corpore vnde quaque perfosso, inflictarum, appareat. 18. Hinc tu piè Lector inter meditandum poteris ad memoriam reuocare Iosephi sanguineam vestem, quæ Iacobi Patriarchæ pectori ingentem dolorem incussit; vnde exclamauit; fera pessima deuorauit eum; & opertus cilicio eundem vberimis lachrymis defleuit, adeò, vt per longum temporis spatium nulla prorsus consolatio dolorem leniret. 19. Hinc, inquam, maiore pietatis affectu contemplaberis, quinam dolor Sacratissimæ Virginis Dominæ nostræ animum occuparit; cum illius ob oculos, antequàm filius illius dilectissimus in sepulchrum inferretur, huiusmodi linteam, formam omnium miserabilium illius plagarum in se vno continens, explicatum est; vt verissimè poterat exclamare; Fera pessima Sinagogæ furentis, filium meum deuorauit. Hoc etiam modo partitis cum illa doloribus, interiore cum animi profectu, eiusdem misereri facile per temetipsum valueris.

Seruato-
ris effi-
gies à Ni-
codemo
fabricata,
sangui-
nem, & a-
quam ef-
fudit.
Seruato-
ris imago
Romanis
apparuit.

Sindon
Christi
plagas o-
stendit.

Conuer-
sio ad Bea-
tissimam
Virgi-
nem,

F R A -

F R A T R I S

DANIELIS MALLONII

DE SACROSANCTÆ SINDONIS

HISTORIA ELUCIDATIONES.

IN CAPVT SECVNDVM.

Veritas omnia vincit.

HÆC, 1. autem Sacra Sindon illa est, quam &c. Gloriosæ veritatis triumphus in eo magnificentior quotidie magis, ac magis extollitur, quod

neque vlla tam clara, atque aperta veritas est, quæ ab ijs, qui in cathedra pestilentiae sedent, venenatis moribus non laceretur, neque tam impudens est mendacium, quod apud ipsos teste careat. Quid in sacris Euangeliorum libris tam exploratum est, quam quod à Ioseph emptæ Sindon fuerit, in qua Christus è cruce depositus, sit inuolutus. At hanc veritatem malignantium Synagoga euertere conabatur: sed omnia vincit veritas. Cumque ea in re proficere se posse desperarent, in eo saltem stylum venenatæ pestis acuerunt, vt sacrosanctam Sindonem, quæ Camberiaci in Sabaudia honorificè olim seruabatur, nunc verò in Augusta Taurinorum Pedemontani tractus Metropoli custoditur, negarent illam esse, de qua Euangelistæ locuti sunt, ac Christum ea inuolutum testati præcipuè eo argumento ducti, quod & in Ecclesia Traiectensi, in Germania inferiore lintheum Saluatoris seruetur, & Bisuntini in Sequanis, & Tuderiani in Lusitania Christi lintheamina habere dicantur. Verum quicquid hac de re sit, non desunt nobis rationes, quibus & obiectis respondeamus, & Christiferæ Sindonis Sabaudienfis veritatem tueamur. Nam quoad alia lintheamina, quæ in alijs Ecclesijs asseruantur facilis responsio est, quod

præter Sindonem, quam emerat Ioseph ab Arimathia, alia etiam lintheamina, vittæ, & insitæ fuerunt adhibitæ, de quibus Lucas c. 24. dicit: *Procumbens vidit lintheamina sola posita.* & Ioan. cap. 19. *Ligauerunt illud linteis,* & cap. 20. *Vidit lintheamina posita, & Sudarium,* & ideò Diuus Augustinus lib. 3. de Consensu Euangelistarum cap. 23. dicit: *Licet Ioseph Christum inuoluerit Sindone, propterea non prohibetur intelligi, quod & alia linthea postea addita fuerint à Nicodemio, videlicet Sudarium, quod capiti adhibebatur, & insitæ, quibus totum corpus alligatum erat.* Testatur etiam B. V. se Christum è cruce depositum in sinu suum excepisse, & eius vulnera suo lintheo extersisse. Ita lib. 4. reuelationum cap. 70. & lib. 5. c. 10. Et Christus id ipsum reuelauit Sanctæ Brigittæ lib. 7. c. 15. Eiusmodi igitur linthea pretioso Christi sanguine conspersa, in alijs Ecclesijs maxima cum pietate seruari, & vero simile, & æquum est: vt interim non taceam ex Camberiacolitheo, alia exemplaria esse excepta, quæ in magna estimatione, vt par est seruantur, Christus etiam discipulorum pedes lauans, lintheo se præcinxit. Legantur, quæ hac de re scribunt Pingonius, lib. de Sindone Euangelica, & Ioannes Lanspergius Cartusianus, de Passione Domini. His igitur, quæ de alijs linteis dicuntur, sic declaratis, facile eius Sindonis, quæ Camberij quondam asseruabatur, in præsens autem Augustæ Taurinorum reposita est, veritatem confirmare possumus, neque humano artificio opus est, vbi

B. V. Christus
sum è
Cruce de-
positum,
in sinu
suum sus-
cepit.

Sabaudien-
sis Sindo-
nis excel-
lentia.

Mendacium teste non caret.

Hæretici Sanctam Sindonem impugnant.

Argumenta hæreticorum contra S. Sindonem.

Sacra lintheamina multiplicia.

In Chri-
stifera
Sindone
ars diuina
conspici-
tur.

Christife-
ra Sindon
humano
artificio
pingi non
potest.

Sacra Sin-
dō a sum.
Pont. ap-
probatur.

Sacra Sin-
don apud
pientissi-
mos viros
conserua-
tur.

est, vbi veritas ipsa per se loquitur: fulgor enim quī sacratissima Christi effigie Sindone impressa cœlitus emicat, non humanum, sed Diuinum redolet artificium, ac nescio quid latentis energię fulget ē linteo, quod aspiciētes intimo quodam stupore replet, ac veluti gladius, quo Dauid Goliath occiderat, inuolutus Ephod, pertingit vsque ad diuisionem animę, & spiritus, compagum quoque, ac medullarum, & aspicientium pectora compunctionis iaculo pungens, soluit in lachrymas. Licet autem ex eodem prototipo, alia extracta sint simulachra; pictor tamen fulgorem illum, qui diuinitus spiratē linteo, neque mente assequi, neque penicillo exprimere valuit, sed rem diuinam, quendam radium in Sindone agnoscere, & fateri coactus est. Accedat præterea, tum Xisti I V. tum Iulij II. Pont. Max. auctoritas, quam Delphico Appollinis oraculo præponendam esse, nemo non videt, qui in Bullis de sacrosancta Sindone editis sacrum linteum, quod olim in Sabaudia asseruabatur, nunc in Pedemontio custoditur, approbarunt illud esse, de quo Euangelistę meminere, auctoritate Apostolica decreuerunt.

2. *Quam sanē sacram Sindonem.* Benè dicitur hoc esse credibile, neque enim in omnibus Mathematicę demōstrationes desiderandę sunt, hoc autem ita esse credibile, manifestē comprobant ea, quę Beda lib. de locis sanctis. cap. 5. dicit, *Sudarium capitis Domini*, (per hoc autem Sudarium intelligi sacram Sindonem patet: quia infra dixit hoc Sudarium habere longitudinis pedes octo) *post resurrectionem eius, mox Christianissimus quidam Iudæus furatus, vsque ad obitum diuitijs sibi affluentibus habuit, qui moriturus interrogat filios, quis Domini Sudarium, & quis ceteras eius diuitias velit accipere; maior thesauros rerum, minor elegit Sudarium: & mox illi decrescunt opes vsque ad paupertatem; fratri*

autem cum fide crescunt & opes, quod vsque ad quintam generationem fideles tenuerunt. Confirmat hoc idem Athanasius, in libello de Passione Imaginis Domini nostri IESV CRISTI, qualiter crucifixa est in Syria, in vrbe Beritho, cap. 4. Ibi enim Christianus ille, cuius primo fuerat imago illa à Iudæis crucifixa, interrogatus ab Antistite Metropolitano, quomodo Icona ad se deuenisset, vel à quo tam mirabiliter posita esset, respondit, *quod Nicodemus qui ad IESVM nocte venerat, proprijs manibus eam composuisset, & moriens, Gamalieli tradidisset, Gamaliel autem doctoris gentium Pauli διδασκαλος, cum diem sibi cerneret adesse extremum, Iacobo eam reliquit, & Iacobus Simeoni, & Simeon Zacchæo, & sic per successiones temporum in Hierosolyma perdurauit, vsquequo subuersio illius urbis patrata est quadragesimo, & tertio anno post Ascensionem Domini Saluatoris ad cœlos. Sed biennium antequam Titus, & Vespasianus eandem subuerterent urbem, admoniti sunt à Spiritu sancto fideles, atque Discipuli Christi, ut relicta vrbe ad regnum se transferrent Agrippæ Regis, quia ipse tunc Agrippa Romanis fœderatus erat. Qui egressi ab vrbe, omnia, quę ad cultum nostræ Religionis, vel fidei pertinere videbantur, secum auferentes, in has regiones transtulerunt se. Quo tempore etiam Icona, cum ceteris rebus Ecclesiasticis deportata, vsque hodie in Syria permāsit, quam ego ipse à parentibus ex hac luce migrantibus mihi traditam iure hereditario vsque nunc possedi.* Circa quod testimonium antequam vltius nostra progrediatur oratio, maxima cum cœlestis erga pios viros prouidentię admiratione obseruo illud, quod dicitur, *Biennium antequam Titus, & Vespasianus, &c. maxime cum eo conuenire, quod scribit Eusebius Cæsariensis lib. 3. histor. Ecclesiasticę cap. 3. vbi ita habet: Ecclesiasticę verò, quę in Hierosolymis fuerat congregata, responso à Deo accepto, emigrare iubetur, & transire ad oppidum quoddam Pelam nomine, trans Iordanem, quo ablati ex orbe*

S. Sindon
pientissi-
mis viris
per ma-
nus trad-
ta.

S. Sindon
Hieroso-
lymis vs-
que ad
eius exci-
dium cō-
seruatur.

Mirabilia
Dei prou-
identia
erga fide-
les.

Ante vr-
bis Hie-
rusalem
excidium
res Eccle-
siasticę à
Christia-
nis in Sy-
riam de-
portan-
tur.

Quomo-
do coha-
reant Ec-
clesiasticę
historiæ.

vrbe sanctis, ac iustis viris, vindicta caelestis fieret locus, tam de vrbe sacrilega, quam de populo impio per excidium patrie, eversio- nemque sumenda. Cui illud ego libens addo, non solum Sanctorum viro- rum ex ea vrbe euertenda praesidium; sed singularem etiam Angelorum cu- stodiam, qua praeter ceteris ea Ciuitas muniebatur, iusto iudicio ab ea fuisse sublatum. Nam Iosephus lib. 2. de Bello Iudaico, cap. 12. inter alia exci- dij Hierosolymitani portenta, refert Sacerdotes noctu ingressos in Tem- plum Hierosolymitanum, quendam motum, ac strepitum sensisse, cum ta- men nihil viderent; postea etiam subi- tam quandam vocem audisse, dicen- tem: *Migremus hinc*. Quem locum af- fert Hieronymus lib. 4. in Matth. cap. 27. & in Epistola ad Hedibiam quest. 8. & lib. 4. in cap. 62. Esaiæ, Addunt nonnulli in Euangelio, quo vtuntur Nazarei, referri, quod circa idem tem- pus auditæ fuerunt Hierosolymis vo- ces Angelorum dicentium; *Relinqua- mus has sedes*, cum tamen nihil vide- rent; id ipsum legitur apud Eusebium Cæsariensem, lib. 3. histor. cap. 6. Ex hoc igitur facto, ac testimonio in eo potissimum, quod asseritur non so- lum Iconam, sed etiam alia Christia- næ religionis monumenta succedat eo ordine in piorum manibus perduras- se, satis apertè demonstratur, quam sit istud credibile, quod Sacra Sindon in manibus piorum perdurauerit; immò expressè auctor Supplementi Chronicorum, lib. 8. dicit, quod Ni- codemus Clauos, Lanceam, ac Lin- teamina, ac quæque Passionis instru- menta, quam diligentissimè seruauit, & ad exemplar imaginis Christi in linteaminibus sepulchralibus relictæ, ipse è ligno Christi imaginem scul- psit, in cuius medio ampullam Chri- sti sanguine plenam, cum aliquibus Passionis Christi instrumentis inclu- sit. Hanc imaginem quidam esse vo- lunt eam, quæ nunc Lucæ maxima

confluentium frequentia colitur. Le- ge Auctorem Supplementi Chroni- corum lib. 8. Vt autem sciatur de qua Icona hic intelligatur, legendus est totus ille libellus Athanasij, qui lectus fuit, & approbatus in Concilio Nicæ- no 2. Act. 4. Hæc enim est, quæ à Iu- dæis percussa, sanguine manauit; & de hac imagine Christi, plurimi iidem graues Auctores meminerunt. Quin- immò refert Auctor Supplementi Chronicorū, lib. 10. anno post Chri- stum natum 780. in Syria sacram quandam Christi Crucifixi imaginem à scelesto quodam Iudæo pugione confossam, quæ statim sanguine ma- nauerit, de qua plura Cardinalis Ba- ronius tom. 6. Annalium.

3. *Prolapsu verò temporum*. Benè di- cit, prolapsu temporum: quia, (vt constat ex testimonio Athanasij supra allato) Christiani ex vrbe Hierosoly- mitana egressi sunt anno post Christi Ascensionem quadragesimo tertio, quibus si addantur anni triginta tres, quibus Christus vixit, & post mortem in cælum conscendit, deprehendimus anno à Christi Natiuitate septuagesimo sexto ex Vrbe egressos. Gotifre- dus autem Bullionius Hierosolymita- num Regnum obtinuit anno post Christum natum millesimo nonage- simo nono, vt infra ostendam. Ab eo igitur tempore, vsque ad Gotifredum Bullonium interfluxerunt anni mille, & vigintitres.

Verum hoc loco obijciat aliquis. Vbi igitur asseruata est ab eo egressio- nis tempore, vsque ad Gotifredum sa- cro sancta hæc Sindon? Respondeo, in Syria per aliquod tempus vsque ad so- lutam Hierosolymitanæ Urbis obsi- dionem, excidiumque. Nam postea Christianus populus Hierosolymita- nam urbem, Dei, vt creditur iussu, re- uertit: Eusebius namque Cæsariensis lib. 3. Ecclesiast. histor. cap. 25. re- fert testimonium Egesippi, quod san- cti viri venerant Hierosolymam sic scriben-

Singula-
ris Ange-
lorum tu-
tela Hie-
rusalem
ante eius
excidium
tollitur.

Terribi-
lis senten-
tia.

S. Sindon
ante Hie-
rosolymita-
num exci-
dium à
Christia-
nis aspor-
tatur.

Nicodemus Pas-
sionis
Christi
instrumē-
ta seruat.

Lucensis
imago
Christi
Crucifixi.

Imago
Christi à
Iudæis
ferro trās-
fixa, san-
guinem
fundit.

Alia Chri-
sti imago
à Iudæo
pugione
confossa,
sanguine
fluit.

Christia-
ni Hie-
rosoly-
mitana
fugit an-
no Chri-
sti 76.

Gotifre-
dus Bul-
lionius
Hiero-
solymita-
num
regnum
obtinuit
anno
1099.

S. Sindon
vbi sit co-
seruata.

Christia-
ni soluto
excidio
Hiero-
solymam
reuertun-
tuntur.

scribentis; Veniunt igitur & hi, & præfunt omni Ecclesiæ tanquā Martyres, & propinqui Domini, & redita pace Ecclesiæ, permanserunt usque ad tempora Traiani Cæsaris, usquequo consobrinus Domini Symeō martyrio esset affectus. Vbi de reditu in Hierusalem manifestè loquitur. Et in vrbe quidem Hierosolymitana soluto excidio, & deinceps Christianos habitasse, & ecclesiasticarum historiarum monumenta, atque inter cætera egregium miraculum attestatur, quod ad fidelium solatium, & fidei nostræ nitorem breuibus subiiciendum duxi. Cum enim Iulianus Apostata, callidè Christi nomen insequeretur, Iudæos instigare cæpit, vt dirutum templum instaurarent. Tunc autem Iudæi solito in Christianos, qui Hierosolymis erant, insolentiores, plurima mala intentare, grauiora etiam minitari, cum templum instaurassent. Qua de causa tunc maximè sibi timere, trepidare, horrescere Christiani cæpere. Verum Christianos confirmabat B. Cyrillus tunc Hierosolymorum Episcopus, ostendens ex vaticinio Danielis cap. 9. & Christi testimonio, Matth. cap. 23. nihil Iudæos posse proficere, Pastoris sanctissimi prædictionem, Iudaici furoris exitus comprobauit. Cum enim Iudæi ex vniuerso orbe ad templi reparationem tanto studio confluxissent, nullique parcentes sumptui in opus incumberent, atque rudera argenteis cophinis, ac scaphis egererent. Ecce ibi cum noua fundamenta iacere student, subito terremotu fossæ complanantur, prolapsæque porticus Iudæos opprimunt. E cauernis globus igneus exurgit, vtrò citroque percurrent, non solum lapides, atque æramenta combussit, sed Iudæorum etiam petulantiam flammis vlticibus coercuit. Tandem splendida Crux effulgens e cælo, Iudæorum vestes tetræ Crucis figura signauit, cuius signi, perterriti rebelles, ac Christi Seruato-

ris virtutem ostentorum magnitudine coacti cognoscentes, confusi turpiter ab incæpto desistunt. Præfata miracula Naz. Oratione 2. contra Iulianum. Niceph. lib. 10. hist. cap. 32. & 33. Socrates lib. 3. hist. cap. 17. Theodoretus lib. 3. histor. Ecclesiast. cap. 17. Sozomenus lib. 5. histor. cap. 21. Euseb. Cæsariens. lib. 10. hist. cap. 37. quamuis liber ille sit Ruffini Supplementum, histor. Tripartita lib. 6. cap. 44. Christianus Adricomius in Theatro Terræ sanctæ de Hierusalem, num. 75.

4. *Nimirum G. tiffredi Bullonis.* Admonet me locus iste, vt rem maximè quidem obscuram, scitu verò pericundam aggrediens, paulò altius, non tamen ab ouo, quod aiunt, narrationis exordium sumam. Quibusque sub Principibus Hierosolymitana vrbs à tempore Passionis Christi Domini ad hæc usque tempora, quam breuissimè fieri poterit, referam.

Insignis igitur Vrbs Hierusalem anno post Christum natum septuagesimo octauo, à Tito, & Vespasiano vi, atque ingenti Iudæorum strage capitur, & in Rom. Imperij ditione usque ad annum Christi sexcentessimum decimum quartum fuit. Tunc enim Cosdroa Persarum Rege in Rom. Imperium irrumpe, Hierosolyma occupatur. Eam verò biennio tantum retinet, nam Heraclius Imp. accepto diuinitus signo, Hierosolymam cum Dominica Cruce recuperat, ac Sanctam Christi Crucem proprijs humeris ad Caluarium montem reportat; eorum tempore ingens illud miraculum patratum fuit, quod in Sanctæ Crucis exaltatione legitur. Igitur recuperata à Romanis Hierusalem, in Romanorum potestate perseuerat usque ad annos Christi 639. Tunc enim sæua Turcarum pestis erumpens, terram sanctam occupat, Hemar Turcis imperante. Anno autem 1096. Petrus eremita, diuino instinctu excitatus, ac

manu

Miraculū
insigne.

Iudæorū
in repa-
rando
Templo
solicitu-
do.

Iudæorū
in Chri-
stianis pe-
tulantia.

Sacr. Scri-
pturarum
auctori-
tas.

In repa-
rando tē-
plo Iudæi
argenteis
scaphis
rudera e-
gerunt.
Ingentis
fragis e-
xemplar.
Crux Iu-
dæorum
vestes si-
gnat.

Iudæorū
petulan-
tia retun-
ditur.

Hierusa-
lem Ro-
manorum
dominio
cedit.

Cosdroas
loca san-
cta occu-
pat, sed
biennio
tantum
retinet.
Heraclius
Imp. ter-
ram san-
ctam re-
cuperat, &
S. Crucis
lignum in
Caluarie
monte
collocat.
Turce an-
no 639.
Terram
sanctam
inua-

Petrus E-
remita re-
cupera-
tionem
Terræ san-
ctæ moli-
tur.

manu adiutus, plurima molitus, tan-
dem Urbanum II. monet, ut in Gal-
lia de recuperanda Hierosolymitana
vrbe agens, concilium indicat, Prin-
cipesque catholicos ad Christianæ di-
tionis recuperationem cohortatur.

Principū
Christia-
norum ar-
dor in ex-
peditione
Terræ
sanctæ.

Turcæ
Hieroso-
lymis pel-
luntur.

Gottifre-
dus Hie-
rosoly-
morum
Rex crea-
tus.

Regiæ
pietatis
exemplū.

Gottifre-
dus mori-
tur.

Baldui-
nus pri-
mus, secu-
dus rex
Hieroso-
lymorū.

Quo Pont. agente, ingens Gallorum
congregatur exercitus, cuius summa
Gottifredo Bullionio credita est, qui
Lotharingæ Dux erat. In quo qui-
dem exercitu insigniter claruere Dux
Normandorum, Comites Tolosæ, B.
Ægidij, Flandriæ, Blesæ, Carnuten-
sium, Hugo Regis Gallorum frater,
Balduinus Gottifredi frater. Ex Sici-
lia affuit Boemundus cum Tancredi
cognato, ipse etiam Petrus Eremita
ingentem secum traxit exercitum. Isti
igitur egregij milites, Deo in primis
monente, Solimannum Turcarum
Principem ex Hierosolymitano solo,
& finibus vsque ad Edeffanam vr-
bem, & ultra expulerunt, anno Do-
mini millesimo nonagesimo nono.
Gottifredus autem vnanimi omnium
consensu, militum humeris delatus,
Hierosolymorum rex proclamatur,
auream tamen regni coronam, quæ
optimo Principi religio erat, accipere
noluit, dicens non debere ea in vrbe
hominem auream gestare coronam, in
qua pro hominum salute, humani ge-
neris auctor gestasset spineam. Cuius
dictum eleganti Carmine Italicè exor-
navit Antonius Franciscus Rainerius
apud Paulum Foccium, in Eglogis
virorum illustrium, sic dicens.

*Qual huom mortal al mondo è che si vanti
D'hauer formato più diuini detti?
Corona d'or portar qui non debb' io,
Oue di spine la porto il mio Dio.*

Creatus rex vnico tantum anno im-
perauit, ac moriens regni summam
Balduino Fratri concessit.

Primus Balduinus, secundus Hie-
rosolymorum rex, regni initium sum-
psit anno millesimo centesimo: re-
gnat autem 18. annis, cui succedit al-
ter Balduinus.

Secundus Balduinus, tertius Hie-
rosolymorum rex creatur, anno mil-
lesimo centesimo decimo octauo: re-
gnat autem annis tredecim, moritur
autem anno ætatis suæ 23. Balduino
succedit Fulco Andegauensis.

Fulco Andegauensis, quartus Hie-
rosolymorum rex, regnandi initium
facit anno millesimo centesimo trige-
simo primo: regnat annis vndecim,
cui succedit Balduinus filius.

Tertius Balduinus, quintus Hie-
rosolymorum rex, regni gubernacula su-
scipit anno millesimo centesimo qua-
dragesimo secundo, gloriose imperat
annis 15. ac regni fines amplificat.
Quo auctore Templarij milites primò
instituti sunt, morienti Balduino Al-
mericus frater succedit.

Almericus, sextus Hierosolymo-
rum rex creatur anno millesimo cen-
tesimo quinquagesimo septimo, re-
gnat annis duobus supra viginti, mo-
ritur anno 1179. cui succedit Baldui-
nus, eius nominis quartus, filius Bal-
duini tertij.

Quartus Balduinus, septimus Hie-
rosolymorum rex, creatus est anno
1179. regnat annis 5. Verum quia le-
pra infectus erat, castissimus vixit, ac
sine filijs mortuus est. Huic tamen
duæ fuerunt, sorores Sybilla, & Isabel-
la, Isabellam tradidit Horfrido Gal-
lico, Sybillam autem natu maiorem
Gulielmo Longaspathæ, Marchioni
Montferratensi, quæ ex ipso genuit
Balduinum 5. Mortuo Gulielmo Lō.
gaspatha, Sybilla secundas nuptias
contrahit cum Guidone Lusignano
Principe. Moritur Balduinus Lepro-
sus, & Balduinum V. nepotem ex so-
rore Sybilla, ex Gulielmo Longaspa-
tha natu minimum, ad quem Regni
summa spectabat, commendat Ray-
mundo Principi Tripolitano. Ray-
mundus igitur tanquam Balduini 5.
tutor, ipsius nomine Hierosolymitani
regni habenas tenet anno 1184. At
paulò post moritur Balduinus 5. cuius
morte

Baldui-
nus secu-
dus, ter-
tius rex
Hieroso-
lymorū.

Fulco
quartus
rex Hie-
rusalem.

Baldui-
nus ter-
tius, quin-
tus rex
Hierusa-
lem.

Almeri-
cus, sextus
rex Hie-
rusalem.

Balduin-
us quartus,
septimus
rex Hie-
rusalem.

Balduin-
us quintus.

Raymun-
dus Pro-
rex Hiera-
salem.
Moritur
Balduin-
us quintus.

Guido
Lusigna-
nus ult
rex Hie-
rusalem
Raimun-
di perfid-
dia.

Diffidium
Christia-
norum,
trium-
phus Tur-
carum.

Expugna-
tio Hie-
rusalem.

Lachryma
bile spe-
taculum.

S. Sindon
ex vrbe
Hierusa-
lem as-
portatur.

Turca an-
no Domi-
ni 1187.
Hieroso-
lymam
occupat.

morte Hierosolymitanum Regnum hæreditario iure spectabat ad Guidonem Lusignanum, qui secundas nuptias cum Sibilla contraxerat. Guido igitur regnum capit anno 1184. At Raimundus tutor Balduini mortem cælat, immò ipsum adhuc esse superstitem (vt regno potiatur) fingit, ac bellum contra Guidonem molitur: videns autem ad pellendum regno Guidonem sibi vires non superesse, Saladinum Turcam Ægypti Regem in auxilium sibi ascisit, præstoque adest Saladinus viribus potens, atque anno 1187. Guidonem regno pellit, ipsumque ad deditionem Hierosolymitani regni compellit, ijs pactis, & conditionibus, vt omnibus ex vrbe Hierosolyma egredi liceret, & omnia, quæ humeris possent asportare secum ferrent. Egreditur igitur misera Christianorum caterua, Heraclium Patriarcham, & Clerum, longo agmine, secuta cum lachrymis, ac lugubre spectaculum præbens: pars autem Antiochiam; pars Tirum; pars Alexandriam petit; plurima pars inde in Siciliam traiecit. Eo igitur anno 1187. amissa Hierusalem, nunquam à Christianis licet multa sæpè molientibus, recuperari potuit. Hæc igitur omnia, qua explicata sunt ratione, accidisse testantur Gulielmus Tyrius lib. 9. historiarum, Raphael Volateranus lib. 2. Geographiæ, cap. de Cælesyria, & Palestina, Eusebius in Chronicis, & Matthias Palmerius, in additione ad Chronicon Eusebij, atq; auctor Supplementi Chronicorum.

In hac igitur commigratione, qua singulis, quantum humeris sustinere poterant, licuit asportare, sacrosanctam quoque Sindonem à pio Christianorum agmine exportatam esse credere fas est.

5. *Vsque ad Ioannem postremum.* Hæc anno 1457. accidisse probatissima historiarum monumenta testantur. At à Turcis Hierosolymam occupa-

tam, pulsus Christianis, constat circa annum 1187. quid igitur tanto temporum curriculo 270. annorum, de sacra Sindone actum sit, atque vbi asseruata fuerit, incertum videbitur.

Vt ergo historiæ veritas constet, sciendum est, quod cum anno 1187. Guido Lusignanus Hierosolymitanis sedibus pulsus esset, plurimos habuit suasores, hortatoresque, vt bellum contra Saladinum Hierosolymæ vr- bis inuasorem inferret. In primis verò Richardum regem Angliæ. At Guido, aut quod parum sibi virium ad bellum Saladino potentissimo indicendum, aut etiam animi minus adesset, cum Richardo Angliæ rege, qui Cyprum expugnarat, regni titulum commutat. Itaque Richardus Hierosolymorum rex sine regno vocatus, bellum Saladino indicit, sed paulò post vincitur. Guido autem Cypri Rex appellatur, vterque autem paulò post moritur, titulusque regni Hierosolymitani ad Sibillam denuo reuertitur, quæ tertias nuptias cum Henrico Campaniæ Comite contraxit: quo mortuo, quartas nuptias cum Americo Guidonis Cypri regis Fratre contraxit; sed paulò post è vita decedens, Cyprijs regibus Hierosolymitani quoque Regni titulum reliquit. Deinde longa successione ad Ioannem vltimum eius stirpis regem, res deuoluta est. Fuit hic Ioannes Iani, qui alio nomine dictus est Iole, regis filius, sororemque habuit Annam, quæ anno Domini 1432. Ludouico Sabaudia Ducis nupsit. Ludouicum Ducem Sabaudia vixisse anno 1453. testantur numismata ex auro, argento, ac ære excussa, quorum iconas exhibet Pingo- nius. Ipse autem ex Paleologorum familia vxore accepta Helena, Carolotam genuit vnicam, quæ nubens primo Ludouico Ludouici Sabaudia Ducis filio, deinde Federico 2. Imper. Hierosolymitani regni titulum in ipsum transtulit. Qui deinde Neapo-

Guido
Lusigna-
nus cum
Richardo
regni ti-
tulum co-
mutat.

Guido
Lusigna-
nus Cypri
rex.

Ioannes
vltimus
quis fue-
rit.

S. Sindon
anno Do-
mini 1453.
in sabau-
diam de-
fertur.
Titulus
Hieroso-
lymitani
regni quo
modo
Neapoli-
tano re-
gno ac-
creuit.

litano regno potitus, Neapolitanis regibus hæreditario iure Hierosolymitanum titulum reliquit. Cum autem circa annum 1450. à Soldano Orientis res acerrimè perturbarentur, nihilque tutum, aut armorum præsidio munitum Turcarum furori obssisteret, Margherita nobilitate, ac pietate insignis fœmina, Annæ Ducissæ cognata, in Gallias (quietis obtinendæ causâ) contendens, Camberium primò ad salutandam Annam cognatam apulit, atque inter reliquas preciosas supellectiles, maximè pretiosam Sindonem secum attulit. Quæ verò de hac regnorum commutatione dicta sunt, ea à Raphaele Volaterr. prius lib. 9. suæ Geographiæ, ac Matthia Palmerio in additione ad Chronicon Euseb. ex Supplemento Chroniconum tradita fuerunt, legendus est Philbertus Pingonius lib. de Sindone Evangelica, qui hæceadem in tabulis in sancta Capella positis contineri testatur.

Verum hoc loco illud non prætereundum censeo, quod etsi hæc multò certior, ac probabilior sit declaratio, quomodo ad Allobrogum Duces tam insignis thesaurus, certo Dei dono, transmissus sit; aliter tamen ab alijs explicari res solet. Nam Franciscus Adornius in opusculo, quod Peregrinationem Cardinalis sanctæ Prædix inscripsit, etsi sententiam supra explicata approbet, aliam tamen subnectit, dicēs. Nonnulli etiam Insulam Rhodum à Turcis maxima multitudine circumseptam vehementissimèque oppugnâam, Amadeum Allobrogum Comitem summis obsidionis periculis eripuisse, ac conseruasse ferunt, ob eamque causam cum cruce alba, qua ille sua ipsius insignia exornauit, tum sacro linteo à summo Equitum Hierosolymitanorum Magistro, qui animum memorem, & gratum in benè merentem præstare studuit, donatum fuisse. Verum hæc neque probabiliter

dicuntur; quomodo insignem thesaurum; ac sacrosanctum linteum summus Equestris Ordinis Hierosolymitanorum Magister priuato Comiti cesserit, quod totius ordinis venerationi, atque protectioni futurum esset: neque etiam aptè probati posset; quomodo sacrosanctum linteum Rhodum delatum fuerit, tum maximè, quod quæ de Margheritæ donatione tradita sunt, ex donationis tabulis Camberij Actis 22. Martij 1452. desumpta sunt.

6. *Hic autem Deus ipse per eiusmodi sacram Sindonem.* Miracula hæc ex veteri tabula Camberij in templo S. Sindonis affixa desumpta sunt; quibus addipossent sexcenta alia à D. O. M. media S. Sindone patrata; quorum nonnulla refert Philbertus Pingonius, libello conscripto de Sindone Evangelica.

7. *De huiusmodi sacra Sindone.* Lineam esse sacrosanctam Sindonem, Evangelistæ testantur, Ioan. 19. Sepelierunt eum linteis cum aromatibus &c. & cap. 20. Vidit linteamina posita: linteæ autem, & linteamina dicuntur, quæ lino texuntur. S. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum, cap. 23. In offic. S. Sindonis, quod in Capella sancta recitatur per sanctissimū D. Iul. Papam I. approbato, ex Scripturis figuræ afferuntur, quibus Christi Domini corpus lineo velo obtectum significaretur. In primis autem quod Samuel Ephod lineo indueretur, primo Reg. c. 2. quod vir apprensus Danieli, Daniel cap. 10. lineis vestibus amictus apparuerit, & renes eius accincti. Dauid Ephod lineo indutus coram arca 2. Reg. 6. Velamen positum supra faciem Moysi, Exodi 34. Summus Pont. Sacrificium Deo oblaturus, linea veste induebatur, Exodi 28. fortassis in stragulata veste, quam fecit mulier fortis viro suo, Prouerb. 31. & rursus, bissus, & purpura indumentum eius: Item in pallio, quo iacentis in taberna-

Historia
S. Sindonis noua
repellitur.

Sacrosanctæ Sindonis miracula.

S. Sindone in ea est.

Figura Christi in Sindone amicti.

S. Sindon
quomodo
Camberium de-
lata.

Diuersæ
aliorum hi-
storia.

tabernaculo Noë nuditas tegitur, Genes. cap. 9. In linteo ostenso Petro de cœlo demisso, in quo animalia continebantur, Act. 10. Tunica talaris Ioseph hædi sanguine tineta, Genes. 37. hæc enim omnia in eodem S. Sindonis officio, tanquam sacrosanctam Sindonem adumbrantia, describuntur.

Christi
humilitas
ac pauper-
tas.

Indusium
pueri Ie-
su Romæ
seruatum.

8. Cum lini materies crassa. Illud hoc loco, tanquam eximie Christi humilitatis, ac paupertatis argumentum subiiciam, quod perillustris, ac Reuerendissimus D. D. Claudius Sozomenus Cyprius, Polæ vrbs in Hystris Episcopus mihi retulit. Romæ in Sacello Reliquiarum, quæ in nobilissima sanctæ Mariæ Maioris æde asseruantur, inter reliquias preciosissimas, lineam etiam Christi Domini subuculam asseruari: qua B. V. puerum IESVM induebat, quæ ex lino grossiore, & satis crasso artificio à B. Virgine confuta est. Cui quidem Antistiti, præter Episcopalem auctoritatem, facit illud, vt firmitus credatur, quod ipse Romæ Illustrissimi, ac Reuerendissimi D. Hieronymi Cardinalis Rusticij S. D. Papæ Vicarij vices gerens, sacras Reliquias in prædicta Æde sanctæ Mariæ Maioris, ex alto suggesto frequentissimo populo ostendens, sanctissimas eas Reliquias manibus contrectauit, & diligenter perspexit.

S. Sindonis magnitudo.

Corporale Calicis
S. Sindone significat
Qualis corporale debet esse figura.

9. Quod ad duodecim pedum. Christi feram Sindonem pedes circiter duodecim longam, tres latam, & eo amplius, docet in opusculo de Evangelica Sindone Pingonius. Lōgior, quàm latior Sindō esse debuit, vt corpori subterni, ac rursus corpori eidē superextendi posset. Notat Gulielmus Durantes, in Rationali diuinorum officiorum, lib. 4. rubrica, de pallis corporalibus, *In quibus Ecclesiis* (vt ipsius verbis vtar) *palla corporalis, qua Calici subternitur in longum altaris extenditur, qua ideo quatuor in longum, & tres plicaturas habet in latum, quia* (vt aiunt quidā)

lindeamen, quo Christi corpus obuolutum fuit, per illam figuram extensam in longitudine sepulchri inuentum est. Hæc ille. Quod si Beda lib. de locis sanctis, cap. 5. dixit, Sudarium esse pedum octo longitudinis, ille aut pedibus maioribus usus est, aut saltem exactam sacre Sindonis mensuram non agnouit.

10. Hinc factum est, vt Syluester Pontifex Max. instituerit. Rationabilis planè constitutio, vt quemadmodum Christi corpus linea Sindone munda inuoluebatur; ita corporis Christi Sacrificium incruentum linea palla munda reponatur. Hoc autem non solum à S. Syluestro Papa, sed etiam à S. Eusebio Papa, S. Syluestri prædecessore sic fuisse constitutum, constat ex cap. Consulto, de consecr. dist. 1. Hoc etiam ipsum traditur in Concilio Romano sub Syluestro, & in Pontificali digestum est. Testantur etiam hoc ipsum Iuo, parte secunda Decreti, cap. 134. Gregorius Presbyter in suo libro, quæ Polycarpum, id est, multis fructibus copiosum inscripsit, lib. 3. tit. 9. Anselmus lib. 9. Decreti, cap. 2. Burchardus lib. 3. cap. 99. Panormit. lib. 1. c. 162. Gulielmus Durantes, 4. parte diuin. offic. rubrica, de pallis, qui etiam asserit. per Corporale superextensum altari, significari Sindonem, qua Christus fuit obuolutus, & per pallam plicatam, quæ supra Calicem ponitur, significari Sudarium, quod fuit super caput IESU. Petrus Comestor in hist. Evangelica, c. 180. & communiter Canonistæ, in d. cap. Consulto.

Corporale
licet cur line-
nea,

Palla calici superposita
quid significet.

Sacrosanctum
Euch. Sacramentum, cur
linea palli superponatur.

11. Ad hoc linea fuit sancta Sindon. Causam hanc Canonistæ communiter in dicto cap. asserunt. Ideò sancti Eusebius, & Syluester Pontifices, celebrandum decreuerunt in lino terreno, ita Glossa in dicto cap. Consulto, Ioan. à Turrecremata, Hostiensis, Panormit. ibidem, & Gulielmus Durantes, vbi supra. qui etiam addunt, quo linum tansionibus, ac pressu ris peruenit ad candorem, vt corpus Christi

Linea vestis quomodo candida dederat.

Christi denotetur, per flagella, ac perfugas persecutionum ad candorē glorificationis deuenisse.

Christus pauperri-
ma Sin-
done ami-
cus, pom-
pas dam-
nat diui-
tiam.

B. Paula
Euangeli-
ca pau-
pertatis
quam fue-
rit ama-
trix.

Luxus ve-
stium in
sepulchris
quam de-
testabilis
sit.

Christus
alieno se-
pulchro
conditus,
aliena e-
tiam veste
regi vo-
luit.

12. *Voluit tamen ipse Seruator.* Hic duæ aliæ tanguntur causæ, cur Christus in Sindone munda voluerit sepe-
liri. Prima, vt diuitum damnaretur ambitio. Chrysostomus hom. 75. in Ioan. & Hieronymus in c. 27. Matth. Ideò S. Hieronymus in epistola de obitu Paulæ, dicebat: quod B. Paula hoc præcipuè exoptabat, vt ad tantum paupertatis gradum sibi deuenire liceret, vt in domo ipsius linteum, quo mortua inuolueretur inueniri nō posset, sed alieno pallio obuolueretur. S. etiam Hieronymus in vita sancti Pauli primi eremitæ humilitatem eius sepulturæ ita exemplificat, vt diuitum superbiam in sepulchris maxime detestetur, quasi diuitum cadauera computrescere non possint, nisi auro circumdata. Altera, vt ostenderet, mundo corde Christi corpus à nobis esse sumendum. His addamus alias, sitque tertia, vt paupertatem suam maximam nobis Christus ostenderet, qui dum viueret, domum non habuit, iuxta illud Matth. 8. *Vulpes foveas habent, volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet*; Ideò nec mortuus proprium habuit sepulchrum, sed alieno conditus sepulchro, aliena etiam veste voluit obuolui. Quarta, quia per Sindonem Christi Ecclesia figuratur, quæ non solum amica esse debet, sed etiam munda, & candida, atque immediate cum Christo, tanquam suo verò capite debet esse coniuncta. Hanc rationem innuit Gulielmus Durandus, ubi supra, ideò fuit ex lino terreno, vestis enim quibus immediate caro obtegatur, linea est, vt contractis sordibus faciliè ablui possit.

13. *Ergo cum per hanc sanctam Sindonem Deus multa ediderit miracula.* Hic admiratione maxima commendandum miraculum describitur, quo me-

dijs cincta flammis Sindon ardet quodammodo, non tamen exurit. Cuius quidem miraculi magnitudinem, & præstantiam quoties mecum ipse tacitus contemplor; toties mystici illius Rubi memoria obrepit, qui Moy-
si non sine summa admiratione ardere videbatur, nec tamen absumi, Exodi cap. 3. Circa hoc miraculum hæc declarabuntur, quo tempore, & quam graue acciderit incendium, tum, cur sacra Sindon non exarserit, indicabitur. Vt igitur tanti incendij fideliter explicetur atrocitas, describentur hoc loco, quæ memoriæ prodidit de sanctæ Capellæ exarsione, Pingonius: ita enim scribit in sua Euangelica Sindone; *Sed dira bellorum præfagia anno 1532. demonstrata sunt, cum 6. Nonas Decembris, Barbara Virginis festo die, nocte media vix illabente, illud sacellum, in quo Sindon reponebatur, flammis incognitis exarsit. Accurrebant omnes, sed omnium diligentissimus Philbertus, Lambertus Ducis à clauibus, & consilijs, ascito secum ferrario fabro, Gulielmo Puffodo nomine, & Franciscanis duobus, imperterrito animo per medios ignes gradiuntur, Cancellos ignitos aræ maxime affixos, ferasque effringunt, Sindonem iam liquefacta capsula argentea extrahunt, & integram cadente circum flamma, reportant. Iffusis ignibus grassabatur incendium, absumebantur marmora, & columna, sed potentiore piorum hominum fide, vique numinis superata est ignis natura. Fugiebant flamma, & qui putabantur arsurī, velut frigidore perfundeabantur, seque ipsos sunt admirati, velut illis quondam Hebreis pueris contigisse credimus. Istud equidem palam omnes vidimus, (tunc enim aderam) & obstupuiimus. Nec multò post Sindon representata est integerrima, præterquam (extra tamen Iconis partes) in complicatu exigua quedam combustionis nota, veluti perpetua miraculi testes remanserunt. Hæc ille.*

Verum diligenter percontanti cur in tam graui incendio Sindon non conflagraret, video tres potissimum assi-

Atrox
sancti Sa-
celli in-
cendium.

Diligen-
tia in Sin-
done con-
seruandas.

Argentea
collique-
scence ar-
ca, S. Sin-
don in-
clusa non
comburi-
tur.

Tres cau-
sa cur S.
Sindon
combusta
non fue-
rit.

gnari

Flamma
Tullij, &
Iuli Cæ-
sariem lā-
bit.

gnari posse causas. Alteram quidem, quod exarctionis eius ignis verus non fuerit, sed apparens tantum, aut ficticius, qualem ignem fatuum vocat Aristoteles, vel qualem Seruij Tullij in incunabulis prouoluti Cæsariem leniter obuelasse memorie prodidit Titus Liuius Decade prima, libro item primo, aut qualem Ascanij pueri comas lambentem Virgilius secundo *Æneidos* sic describit.

Oratur mirabile monstrum

*Næque manus inter, mastrorūq; ora parentū,
Ecce leuis summo de vertice visus Iuli
Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli
Lambere flāma comas, & circū tēpora pasci;
Nos pau di trepidare metu, crinēq; flagrantē
Excutere, & sātios resinguerē fontibus ignes.*

Victum i-
gnem, de-
moni que
insidias a-
gnoscat S.
Benedi-
ctus.

Eodem flammæ genere, maximam cænobiij partem conflagrare opinabantur sancti Benedicti eruditioni commissi monachi, cum eos metu maximo trepidare, ac sollicitos aquas exhaurire, aquisque flammæ restinguere sanctus conspexit Benedictus, diabolique versutia cognita, non tam fallaces flammæ ignibus extinguendas, quàm fallaciæ auctorem diabolus Crucis signo fugandum cognouit; fugato enim dæmone, statim fictæ exarctionis metus euauit.

Solida ar-
tione sa-
crum ta-
cellū con-
flagrauit.

Verum in atroci hac conflagratione non fictas, aut apparentes tantum flammæ; sed solidas, realesque (ut ita dicam) exarctiones, & solum argentum, marmoraque in cineres reducta, reliqua etiam sanctæ Capellæ monumenta combusta, testata sunt. Hæc igitur vera causa non fuit, alia ergo querenda. Altera assignari posset, si quis diceret, quod peracutè prospexit auctor, Sindonem ex re minimè exarctioni aptam esse confectam, quale est linum illud, quod Plinio auctore viuum, siue asbestinum, & amiantum appellatur; eo enim lini genere contextas mappas ardentes in focis, illæsas tamen se prospexisse testatus est Plinius lib. 19. cap. 4. Ioan.

Sindon
combusti-
bilis fuit.

Baptista Porta lib. 2. Magiæ naturalis, c. 10. Dicitur autem amiantum ^{Mirabile} linum ex amianto lapide, quo in fila ^{lini pro-} resolutum pannus textitur, cuius admi- ^{puetas.} niculo paucis quibusdam additis, docet Ioan. Baptista Porta eo loci, igne ^{Linum as-} præseruari quædam, ne lædantur ab ^{bestinum} igne. Hoc lini genere scribit Damascus ^{quale, &} Papa in suo Pontificali de consuet. ^{ex qua ma-} Ecclesiæ Lateranens. annexum au- ^{teria.} reum agnum pondo lib. duodecim Lateranensi Ecclesiæ à Constantino donatum, sic dicens: *Ex stipa (aliq; ex suppa) amianti annexum agnum ex auro purissimo fecit Constantinus, pensantem libras duodecim, & Anastasius Bibliothecarius relatus in tom. 1. Conc. in Syluestro varia pretiosissima de scribens munera à Constantino Magno donata Ecclesiæ Lateranensi, inter cætera sic scribit: In medio fontis* ^{Linum as-} *columna porphyretica, quæ portat phialam* ^{bestinum} *ex auro purissimo, pensantem libras quin-* ^{igne non} *quaginta, ubi ardent balsami libra ducon-* ^{læditur,} *ta annexum ex stipa amianti habens, &c.* de quibus lege Panuinium, & Baronium Cardinalem. Neque verò hoc omninò censuerim incredibile. si ea vera fuerint, quæ alibi idem Plinius testatus est: quamuis voracissimus videatur ignis, plurima tamen esse, quæ igne non absumantur, qualia sunt Adamas, aut Aetytes lapis, alio nomine Gagates dictus. Quin potius tantum abest, ut Calazias gemma grandineo colore, duritie tamen adamantina, igne absumatur; ut ne igne quidem caleseat. Fateor, & me lintamina quædam ardenti illita aqua, ita exardescencia conspexisse, ut tamen non comburerentur, nec minima quaque in parte læderentur; immò hominis manus ardenti aqua perfusas, absque vilo sensu, aut dolore conflagrare, vim ipsam flammæ ardentis aquæ raritate eneruante. Hæc ergo ratione sacram Sindonem, tanquam exarctioni minimè aptam, ab incendio fuisse seruata, quis dixerit?

Adamas,
Aetytes
vel Gagate-
res, igne
non ablu-
muntur.

Ignis ex
aqua ar-
denti vis-
lædit.

At falsæ responsionis commentum, partes ipsæ Sindonis flamma consumptæ euincunt.

S. Sindon
miraculo
seruata.

Velum S.
Agathæ
flammis
non absumitur.

S. Sindonem
flammis non
nihil laeditur
Deus permiserit.

Esaiæ
no-
ua expli-
catio.

S. Sindonem
Bede tem-
poribus
in ignem
iniec-
ta
Diuina
virtute à
flammis
illa ser-
uatur.

Vera ergo addatur causa, ac miraculum summum agnoscatur, Deique potestas, ac magnificentia prædicetur; ea enim ratione Sindonem seruauit innoxiam, qua rubrum in flamma, tres pueros in fornace combustis funibus, ac vinculis. Si enim ingens paganorum multitudo eximiam Dei prouidentiam, pietatemque cognouit, cum sanctæ Agathæ velum flammis iniectum, intactum tandem, innoxiumque receperunt: ita nos quoque in sacrosancta seruata Sindone Dei magnificentiam agnoscamus, ac pietatem commendemus, qui sacro suo cruore ad Passionis suæ in nobis memoriam conseruandam, sanctam Sindonem obsignauit, atque ad suæ in nobis charitatis ostensionem, in medijs ignibus eandem seruauit intactam. Quod si ad miraculi veritatem comprobendam, Sindonem aliqua in parte ignibus tangi, aut lædi etiam passus est, sacram tamen imaginem (quæ eius eximia in nos clementia fuit) nec lædi, nec tangi passus est. Iam verò in magno hoc miraculo, magnum agnoscamus mysterium, quod Deus sacrum hoc vestimentum passionis suæ sanguine signatum, aliqua in parte comburi passus est, vt Esaiæ vaticinium impleretur, quo dicitur cap. 9. *Vestimentum missum sanguine, erit in combustionem, & cibus ignis; paruulus enim filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius.* Scribit etiam Beda lib. de locis sanctis, cap. 5. Sudarium quod fuit super caput IESU, (ita enim sanctam Sindonem nominat) sua ætate à Maiuua Sarracenorum Rege in accensam grandem pyram fuisse iniectum, nec tamen combustum, sed veluti raptum in sublime euolasse, & in summo aere diutissimè quasi lusitans detentum, tandem cunctis insipientibus, leuiter in cuiusdam christiani si-

num deuolasse, & ideò totum populum christianum summa veneratione illud salutasse, & osculatum fuisse.

14. *Hinc factum est, vt varij Pontif. Max.* In re vera quidem, ac certa, sed tamen quæ non ita facilem apud alios fidem inueniat, Apostolici culminis, tanquam infallibilis arbitri firmitatem exquirimus, sacrosanctam Sindonem, diuina sic disponente prouidentia, incognitam, publicoque, ac sollemni cultu caruisse comperimus, atque in immenso fere temporum, ac sæculorum curriculo, in quo etiam constans, probataque veritas sæpè conuellitur, quibusdam probabilis dubitationis ansam potuisse præberi, fatemur; sed ecce tibi, præsto adest Apostolicæ sedis robur, certumque iudicium.

Quemadmodum autem ante excitatum atrox illud incendium necessaria erat summorum Pontificum auctoritas; ita maximè, postquam sacrum Sacellum conflagrauit, pontificio præsidio, atque auctoritate opus fuit: statim enim hæretici, (quibus ad virus suum, pestemque vibrandam, vel leuis quædam occasio magnam facit argumentum) concitato incendio, exclamare inceperunt, sacram quoque Sindonem esse combustam, eisque qui incendio ereptam dicerent subfannare, insultare, atque obiectare, tantæ exarsioni Sindonem eripi non potuisse, sed aliam innouatam, ac suppositam esse. Ideò Clem. VII. Pont. Max. rem Ludouico Gorreuo Cardinali Sedis Apostolicæ Legato committit, qui, inquisitione diligenti facta, eam ipsam Sindonem, quæ antea fuerat obsignatis tabulis, affirmavit. Pont. verò Max. de Patrum amplissimi ordinis consensu, eam approbavit, atque indulta omnia, quæ piè, sanctèque à suis prædecessoribus Pontificibus concessa erant, confirmavit.

15. *Si Seruatoris effigies à Nicodemo fabricata.*

Apostolice
Sedis
auctoritas
omnem
fugat du-
bitationis
ansam.

Hæretico-
rum in S.
Sindone
rabies.

S. Sindonem
à Summo
Pont. approbatam.

Nicodemus plures imagines Christi effinxit.

fabricata. De hac imagine plura à nobis supra dicta sunt. Illud autem hoc loco addendum puto, non carere probabilitate maxima, quod à sancto viro Nicodemo, non vna tantum imago confecta fuerit, sed plures: nam præter eam, de qua supra mentio à nobis facta est, refert auctor Supplementi Chronicorum, lib. 8. quod Nicodemus clauos, lanceam, lintheamina, atque alia Passionis Christi instrumenta, diligentissimè seruauit. Et ad exemplar imaginis Christi à lintheaminibus sepulchralibus relicta, ipse è ligno Christi imaginem sculpsit, in cuius medio ampullam Christi sanguine plenam inclusit, ac præuidens euerisionem Hierusalem, ne imago hæc diriperetur, in Gallilæam deportauit. Inde quidam S. Episcopus eam in nauigio multis cum luminaribus, sed sine vlllo custode collocatam, diuinæ prouidentiae commisit, quæ naui ad Lunensem portum deuenit. Tum per Angelum admonitus Lunensis Episcopus, imaginem super curru magnifico imposuit, locumque sibi ipsa imago inuenit Lucæ, vbi magnifico templo extructo, magna pietate colitur.

Imago Christi Crucifixi diuinæ prouidentie commissa nauis ad portum Lunensem appulit.

Imago Saluatoris.

16. *Itidem si Seruatoris imaginem.* De hac imagine, memini me Romæ in tabulis Lateranensis Ecclesiæ legere, eam esse, quæ nunc etiam in antiquissima tribuna magna Lateran. Ecclesiæ, inter Mosaici operis picturas mirificè emicat, cuius iconis patrocinio sacra ea tribuna septies à crudeliter grassante incendio præseruata est.

S. Sindon hæreticorum audaciam deprimit.

17. *Hæc quidem sacra Sindon mirabilis adeo.* Nihil ad hæreticorum nostri temporis in imagines debacchantium, vel petulantiam profligandam, vel stultitiam euertendam, vel audaciam comprimendam aptius, nihil efficacius esse poterit, quam picturarum à Christo Seruatore nostro contra ipsos ostentatio, atque maiestas. Audent isti dicere sacrarum imaginum vsum, nec pium, nec catholicum esse; ideo neque

imagines retinendas, neque vlla veneratione, nisi fortè politica afficiendas. Quod igitur Christus pinxit non est pium, quod Christus exemplo suo docuit, non est sanctum. Duo igitur hoc loco breuiter ex Christi, & sanctorum exemplis confirmemus, sacrarum imaginum vsum pium, & catholicum esse, & ijs debitum cultum, ac venerationem tribuendam.

Vsum igitur sacrarum imaginum pium, catholicum, & laudabilem esse, Christi factum comprobat. Is enim, & viuus, & mortuus ante passionem, in passione, & post passionem imagines pinxit, viuens Sudarium Abagaro transmissum, & aliud Veronicæ relictum; mortuus Sudarium super caput suum positum, sacram scilicet Sindonem optima, atque indelebili pictura signauit. Ante Passionem Edesanum velum; in passione Veronicæ lintheum; post passionem sacram Sindonem pinxit. Neque solum Christus, & ante, & post passionem pinxit, sed etiam imagines sui marmoribus insculpsit, fugiens in Ægyptum, ad Nili Fluium Christus infantulus marmor à B. V. superpositus, donec madidæ eius vestes exsiccarentur, marmor corpusculi sui figuram insculpsit, quæ ad hæc vsque tempora Ægyptum peragrantibus cernitur. In Nazaret, dum pessimi Christi conciuces eum ducunt, vt e supercilio collis præcipitem deiciant, ipse transiens per medium illorum ibat, & exiguo in loco delitescens, ibidem corporis sui figuram reliquit impressam: ita Burchardus prima parte, cap. 6. §. 8. & Magister Hist. Euangelicæ cap. 72. Cum verò ex Oliueti monte conscendit in cælum, lapidi, à quo diuulsus ascendit, pedum suorum vestigia insculpta reliquit. Ita S. Paulinus Nolanus epistola 2. ad Seuerum, Burchardus vbi supra. Obuius verò fugienti Petro Roma factus, in loco, qui dicitur, Domine quò vadis, extra

Vsus sacrarum imaginum pius. Christus viuus, & mortuus imagines pinxit.

Christus sui imagines in lapidibus sculpsit.

Christus fugienti Petro obuius.

portam Capenam, alias sancti Sebastiani, pedum suorum vestigia marmori reliquit impressa, quæ huc usque ecclesiam sancti Sebastiani extra urbis muros visitantibus exponuntur. Nota est etiam historia de statua Christo à Syrophænissa excitata. Testatur & Nicephorus lib. 15. histor. cap. 14. à D. Luca Evangelista Beatissimæ Virginis Deiparæ imaginem exceptam, ipsa Beatissima Virgine pictori gratiam præbente. Nicodemus pientissimus, ac religiosissimus vir, Christi ligneum simulachrum ad similitudinem eius imaginis, quam sacræ Sindoni Christus impresserat, efformavit, quod Deus miraculis exornavit. Sanctus Sylvester Beatorum Apostolorum Petri & Pauli imagines apud se diligentissimè servavit, quas etiam Constantino magno Imperatori ostendit, in quibus ille, SS. Apostolos, qui sibi apparuerant, agnovit; de quibus nos alibi plura dicturi sumus. Atque hæc quidem sacrarum imaginum usum pium, ac laudabilem esse testantur. Quod verò sacræ imagines debito cultu, ac veneratione affici debeant, ex eo facile constabit, quod Abagarus Christi imaginem sibi transmissam religiosè servavit, Veronica sacrum Sudarium, tanquam Christi benevolentiae egregium monumentum venerabatur, cuius etiam virtute Tyberio Imperatori salutem attulisse dicitur, moriens verò, sacrum illud Sudarium Clementi Pont. Romano reliquit: & succedaneo tempore apud omnes Romanos Pontifices in maxima veneratione habitum fuit, Auctor Supplementi Chronicorum anno Christi 33. Methodius apud Marianum Scotum in chronico, anno Domini 30. Beda tomo 3. de locis sanctis. cap. 2. & 5. Franciscus Maurolicus opusculo de Reliquiarum locis, Adricomius in descriptione Hierusalem, Baron. Card. tomo 1. Annalium, Benzoni lib. 3. de anno Iubilæi. cap. 13. vbi Vaticani

templi magnalia describit. Nicodemus & posteri, sacrosanctam Sindonem religiosissimè servarunt, Lucas, & posteri Beatissimæ Virginis imagines, quas Deus postea clarissimis miraculis exornavit, magna cum pietate servarunt. Sanctus Sylvester SS. Petri & Pauli pictas imagines debito cultu venerabatur. Pium hunc cultum Deus miraculis comprobavit. Atque ut dicendi finem faciam, breuem hanc imaginum laudationem heroico exemplo signabo, quod Paulus Diaconus lib. 18. refert: Cum enim Heraclius tunc temporis pietissimus Imperator, Romani Imperij, & Christiani nominis calamitatem miserrimam deploraret; eò quod Cosdroas Persarum Rex totam Orientis partem, Hierusalem quoque, ac loca sacra occupasset, salutiferum Dominicæ Crucis lignum asportasset, Christianos cæde, atque ignibus vexatos occidisset, Christianorum exercitus trucidasset, Christianumque statum in maximum discrimen adduxisset; ipse verò Heraclius, neque quomodo exercitus idoneos colligeret, neque modum inueniret quo tot, tantisque incommodis mederi posset, accepit in manibus Dei figuram virilem, quam manus non depinxerunt, sed in iuxta verbum quod omnia firmat, atque componit, sine pictura formam, velut sine semine eduxit partum, & in hac fides, à Deo picta figura (hanc Edesanum Sudarium reor, Constantinopolim enim delatum erat) ad pugnam armatus incedit, hostes prostravit, Cosdroam in fugam convertit, sanctissimam Christi Crucem recuperat, Christiani nominis statum confirmat. Ecce quale subsidium è sacra imagine hausit Imperator Heraclius.

18. Hinc tu pie Lector. Amarà Christi Domini Passionem mellifluus Bernardus contemplabatur, cum Iosephi apertam de Christo figuram, non in umbra, sed in claritate prospiciens ad caelestem

B. V. imagines à S. Luca pictæ.

S. Sylvester SS. Apostolorum imagines conseruat.

Sacræ imagines colendæ.

Sudarium Veronicæ Tyberii à morbo curat.

SS. imaginum cultum Deus miraculis comprobavit.

Cosdroas in Christianos crudelitas.

Heraclius Imp. Edesano Sudario fretus, bellum adversus Cosdroam Persarum regem.

Ioseph Patriarcha Christi typus fuit.

Quinque
scissuris,
quinque
Christi
vulnera
declaran-
tur.

Iosephi
gesta de
Christo
mysticè
applican-
tur.

caelestem Patrem conuersus, dixit, Serm. de Passione Domini; *Respice Domine Sancte Pater de sanctuario tuo, & de excelso calorum habitaculo: cognosce veram tunicam filij tui Ioseph. Hæc fera pessima deuorauit eum, & conculcauit in furore suo vestimentum eius, omnem decorem eius reliquijs cruoris inquinauit. Et ecce quinque scissuras lamentabiles in ea reliquit. Hoc est Domine vestimentum, quod in manibus Aegyptiae meretricis innocens puer tuus dereliquit. Hæc autem est valde insignis, ac delicata figura, qua in Ioseph Christum figuratum Patres agnoscunt, vt August. lib. Quæstionum in Iudicum. quæst. 49. Beda in cap. 37. & 49. Genesis, Hier. in Psalm. 8. Tertull. lib. aduersus Iudæos, Chrysost. hom. 61. in Genesim, Ioseph enim filius crescens interpretatur: tantum autem creuit, vt dictus sit Saluator Aegypti: Christus etiam crescebat etate, sapientia, & gratia coram Deo, & hominibus; tantum autem creuit, vt dictus sit Saluator mundi. Ioseph arguens fratres sceleris eorum, odium contra se concitauit: Christus peccata accusans Iudæorum, eorum inuidiam subit. Ioseph fratrum suorum saluti inuigilans, eos quærit; at fratres de eo occidendo deliberant; Christus verò fratrum suorum salutem quærens, ab ipsis occiditur. Ioseph in cisternam immittitur, sed viuus egreditur. Christus in sepulchrum immittitur, & vi-*

uus egreditur, Ioseph 30. argenteis à Iuda fratre venditur: Christus 30. argenteis à Iuda Ischariothe similiter venditur, Ioseph innocentiam seruans dominatur Aegypto, Saluator factus Aegypti, Christus innocentiam seruans, totius Orbis Dominus, ac Saluator proclamatur. Tandem Ioseph tunica sanguine aspersa ostenditur Patri: Sindone Christum pia Mater inuoluit. Ita enim ipsamet testatur sanctæ Brigittæ, lib. 2. Reuelationum cap. 21. dicens: Cum filius meus deponeretur de cruce; & appropinquaret ad terram, vnus tenuit corpus per caput, alius per pedes; ego verò, quæ Mater eram, tenui per medium, & sic nos tres portauimus eum ad quandam petram, quæ linteo mundo per me cooperta erat, in quo obuoluimus corpus, sed non consui lintheum, sciebam enim pro certo, quod non in tumulo putresceret.

19. *Hinc inquam maiore pietati affectu.* Verum quis poterit B. V. dolores excogitare, cum immensi quodammodo fuerint, facta enim erat quasi mare contritio eius, quæ eò lachrymabilior erat, quod ardentius Christum diligebat. Ideò benè Christum quodammodo à fera pessima laceratum, ac deuoratum dicere poterat. Sed quomodo Christus à fera pessima laceratus, ac deuoratus fuerit, copiosè nos cap. 18. explicabimus.

S. Sindon
in veste
Ioseph
sanguine
tincta fi-
guratus.

B. V. de
Christi
resurre-
ctione fi-
des.
*Apostro-
phe ad B.*
V.

B. V. do-
lor in
Christi
morte
immen-
sus fuit,
omni ma-
ri compa-
ratus.

ALPHONSI PALEOTI
ARCHIEPISCOPI II.
BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS
EXPLICATIO.

*De pulchritudine, & mensura totius corporis Servatoris, deque longitudine
vulneris in latus inflicti, necnon plagæ lumborum.*

Caput Terium.

VVM, 1. in præterito capite contem-
plati sumus, quemadmodum sacra Sindon
formam corporis, & plagarum Domini
nostri in sculptam gerat; illud consequi-
tur, ut videamus, quonam modo staturam
corporis ipsius, & insignium plagarum
figuram Sindon eadem nobis ob oculos
proponat. 2. Ergo scitu dignum sit, Sin-
donem, (quemadmodum antea diximus)
in duodecim pedum longitudinem, in
trium autem latitudinem protendi. 3. Sed corporis figura in Sin-
done impressa, in anteriore parte, ad quinque pedum mensuram
porrigitur; at in posteriore, ad quatuor pedum, & unciam de-
cem mensuram extenditur. Hoc verò inde contigit, quod cum cor-
pus supinum collocassent, posterior linteï pars caput, nisi in occipi-
tio attingebat; illuc usque, ubi formam præfert oblongam. Sed an-
terior pars non modo frontem tangebatur, sed etiam ad sincipitij ferè
medium extensa fuerat, quousque accommodata consisteret. Igi-
tur ab anteriore parte considerationem incipientes, iustam Serva-
toris staturam, & cæterorum quoque membrorum staturæ undique
respondentium convenientiam, cogitatione comprehendimus.

4. Ex

4. Ex quo cum Dauide, & Salomone prædictam pulchritudinem argumentari facile valemus; cum altero quidem, cum inquit, *Speciosius forma præ filiis hominum*; cum altero verò, cum ait, *Ecce tu pulcher es, dilecte mi*: quod aptè sanè à D. Gregorio, de Christi puritate tum in Diuina, tum in humana natura explicari videmus, *Ideo pulcher*, inquit, *quia in diuinitate, & humanitate sine macula reprehensionis aspiciuntur*. Attamen ita potest exponi, vt ipsum ob egregiam personæ staturam, pulchritudinem peruenustam præ se tulisse dicamus; cum corporis magnitudo pulchritudinis magna pars existere dignoscatur, Aristotele testante, *Magnanimitas in magnitudine consistit, perinde, ac pulchritudo in magno corpore: nam parui elegantes, & concinni, non autem pulchri dicuntur*.

*Psal. 44.
Cant. c. 1.
In Cant.*

*Corporis
magnitudo
pulchritudi-
nis pars
est.*

*Ethic. lib.
4. c. 3.*

At descendentes ad insignium plagarum contemplationem, per sacram Sindonem explicatarum, de quarum magnitudine vulgò nulla cognitio habetur, cū ex simulachro sub operis initium descripto, ad distinctam eorundem cognitionē peruenire nequeamus, de illarum vnaquaque singularem per capita tractationem faciemus.

Plaga itaque in lumbis apparens, satis ampla perspicitur esse, & multo liuore timens, ob sæpissimè repetitos flagrorum ictus.

*Plaga
lumbo-
rum per-
ampla.*

*Mensura
vulnetis
in latus
illati.*

Plaga lateris ad vnciæ, & ad quartam insuper vnciæ mensuram in longitudinem extenditur, & ad dimidiam vnciæ partem in latitudinem porrigitur.

*Sermone
vnico diei
Parasce-
ues.*

Spinea corona ex acuminum in capite apparentium impressione, in duorum pedum longitudinem circumducitur, & ex his colligitur, ipsam à fronte ad verticem vsque, totum caput occupauisse, veluti D. Vincentius apertissimè testatur, *Et plectentes coronam de spinis marinis; &c.* Et subdit, *Et capiti eius imposuerunt, &c.* addit præterea: *Erat ad modum pilei, ita, quod undique caput tegeret, & tangeret.*

*Spinea
corona
quousque
circum-
ducta.*

*Spinea
corona in
modum
Pilei fa-
bricata.*

Ex figura sacrosancti illius corporis adeò lacerati, nobis per Sindonem exposita, indicatur inaudita Seruatoris erga nos clementia:

5. qui dum viueret, non solum magnum afferebat solatium his, qui illum intuerentur, 6. ita, vt se beatus dicere potuissent, sicut discipulus dicebat, *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis*. Sed illud etiã

Luc. c. 10.

cum primis exoptauit, vt ijs, quibus illius denegabatur aspectus, aut eiusdem conspiciendi nulla dabatur occasio, viuam suimet imaginem relinqueret; veluti Romanum Sudarium, quod ipsius faciem

*Cur Ser-
uator ve-
luit in
Sindone
suimet i-
maginem
relinque-
re.*

*Eccles. hi-
stor. lib. 1.
c. 40.
Descrip-
tio faciei
Domini.*

ad viuum exprimit, & ex quo agnoscitur effigies à Nicephoro descripta. 7. Fuit Dominus, inquit, noster IESVS CHRISTVS virido egregioque vultu, corporis statura ad palmos prorsus septem, cesariem habuit subflauam, ac non admodum densam, leniter quodam modo ad Crispos declinantem, supercilia nigra, non perinde inflexa, ex oculis subflanescentibus mirifica prominebat gratia, acres ij erant, & nasus longior, barba capillus flauus, nec ad-

nec admodum demissus; capitis porrò capillos tulit prolixiores.

Domini
effigies ab
illo ad A
bagarum
Regem E
deslam v
sque mis-
sa.
Damasce
lib. 4. de
fid. ortho
dox. c. 17.

8. Hoc ipsum benignissimus Seruator in panno seruauit eo, quem regi Abagaro morem gesturus, ad faciem admouit, in eoque suam effigiem per semet impressit; cum pictor, splendorem inde excuntem haud sustinens, eiusdem simulachrum ab rege tantoperè expectitum, pingere nequiuisset; cuiusce simulachri plurimi authores mentionem faciunt, vti D. Ioannes Damascenus, Nicephorus, & Euagrius; sed in secunda Nicæna Synodo hæc propria Leonis verba recitantur, Edessam petiui, & venerandam imaginem, non factam hominum manu, adorari, & venerari à populo vidi.

Nicephor.
hist. Eccl.
lib. 4.
Euag. lib.
4. c. 27.
Synod.
Nicæna
act. 2.

Anno
Christi
21.

Cantic.
c. 5.

Gregor
in Cant.

Ezechie-
lis vatici-
nium. c.
21.

Nec tantum prædicti authores, sed etiam inter iuniores illustriss. Cardinal. Baronius, fusillimè hanc materiam persequitur 9. Nec solum ex ipsius facie, dum singularis pulchritudinis speciem ad amissim repræsentaret, viuam sui memoriam reliquit; cuiusce speciei sponsa in canticis amore capta, *Dilectus* aiebat, *meus candidus, & rubicundus, electus ex milibus*. Quod spirituali sanè cum interpretatione D. Gregorius explicans. *Ex eius*, ait, *pulchritudine fui candidus; quia immaculatus, & rubicundus; quia sua passione aliena peccata portauit*: Sed etiam sui totius corporis memoriam nobis reliquit; dum nostri causa despectus esset: atque vt Ezechielis vaticinium sub aquarum nomine tulit, proprio cruore fœdatus esset: quam sui demissam humilitatem adamauit, adeò, vt dici possit, illum in eadem enutritum planè fuisse, sicuti per suam ipsius abiectionem diuinos ad honores sublatus est. Sic autem Ezechiel ait: Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltauit illum.

Sess 25.
de vena-
ra. sanct.
& sacra.
imagin.

Regist. lib
7. c. 53.

10. Cæterum, si vulgares pictura humana arte delineatæ, cum pietatis, ac deuotionis specimen præferunt, ad celestium amorem excitare nos queunt, sacra Synodo Tridentina testante, & Francisco Petrarcha dicente:

Pictæ tabulæ delectatio, si consilio regeremur, ad amorem celestem erigere, & originis nos admonere deberent. Insuper ad compunctionem inducere debent, vti D. Gregorius inquit, & cum ipso Beda, sub hac verborum forma; *Imaginum aspectus multum compunctionis solet præstare conuenientibus*. Si eiusmodi effectus à picturis, per homines affabrè factis proficiuntur; ad quemnam amoris, ac deuotionis gradum excitari par fuerit, quisquis hanc in effigiem obtutum defixerit, non arte figuratam humana, sed ab omnium opifice, cum summet corporis mensura, factam, & pretiosissimo suo sanguine impressam. Quantamque occasionem nancisci debuerit, vt tanti Domini tam diuinæ pulchritudinis, & clementiæ tantæ insigniti amore penitus exardescat, & excitetur, vt cum virtutibus consocietur ei, qui sibi ante oculos proponatur? cum Salustio teste,

De reme-
dio viti-
sque for-
tune. lib.
1. c. 40.

Maxi-

Maiores imagines sint, quædam velut incitamenta ad virtutem ijs, qui illas inspiciant?

Hinc pius lector ad contemplandam Virginem Beatissimam sese conuertat, & cum animo suo reputet, consueuisse matres ex filiorum pulchritudine voluptatem capere, & ipsam in suo nato tantæ pulchritudinis, ac vnde quaque sibi consentientis venustatis, omne decus admirari solitam; ex quo cum Sponsa dicere poterat; Dilectus meus candidus, & rubicundus, & oculi mei beati, qui intuentur ipsum. E contra autem passionis tempore ad inæstimabilem illius dolorem ingenti misericordia commoueatur, cum D. Bernardo cogitans, tot, ac tales plagas eiusdem Deiparæ Virginis pectus transuerberasse: vnde cum Iob exclamare valebat; *Versa est in luctum cythara mea, & organum meum in vocem fletuum*: nam hoc pacto nati cruciatus, & parentis dolores miserando, amborum causa tam pia vulnera in corde influxa gestabit.

Job cap.
30.

Serm. de
Lament.
B. Virg.

FRATRIS
DANIELIS MALLONII
DE CHRISTI CORPORE
ELUCIDATIONES.

IN CAPVT TERTIVM.

Ordinata
auctoris
metho-
dus.

VM, i. in præterito capite egregia planè methodo, atque ad exactam scientiæ normam instituta, sapientissimus Antistites usus est, vt quod ad doctrinæ ordinem maximè accommodatum docuit Aristoteles, primo Phys. tex. 4. id ipsum præstaret, vt ab vniuersalioribus ad minus vniuersalia progredieretur. Ideò sua intentione proposita in cap. primo, quod de sacrosancta Sindone esset

agendum, eius historiam tetigit; in secundo eiusdem materiam explicauit; nunc propius ad rem accedens, de eiusdem forma, & figura disputat: atque ex Christi impressa imagine corporis eiusdem magnitudinem inuestigaturus, sacrosanctæ Sindonis quantitatem prius aperit, dicens.

2. Ergo scitu dignum est. Hæc descriptio maxime cum ea conformis est, quam in sua Sindone Pingonius descripsit, dicens Sindonem hanc pedes circiter 12. longam, tres latam, & eò amplius,

S. Sindonis magnitudo.

amplius. Beda tamen lib. de locis sanctis, cap. 5. dixerat esse longam pedes octo, sed pedum magnitudo non ubique eadem est.

Angelus
arundine
aurea tem-
plum me-
ditur. A-
poc. 20.

Angelus
templum
funiculo
metitur.

Pes Bo-
noniensis
Geome-
trico pede
maior.

Propria
hominis
statura
quæ.

Adamus
giganteæ fi-
guræ fuit.

3. Sed corporis figura in Sindone. Quis magnum Antistitem sacrosanctum Christi corpus secundum longitudinem, ac latitudinem in Sindone metientem videat, & non agnoscat Angelum, aut arundine aurea Hierusalem mensurantem, cuius latitudo tanta sit, quanta, & longitudo; aut Angelum funiculo lineo templum mensurantem non intelligat? Qui alto quodam mentis consilio dicat, fili hominis vide oculis tuis, & pone cor tuum in omnibus quæ ostendam tibi. Ezechielis cap. 40. Dum autem veram Christi magnitudinem Antistes proponit, ac pedibus explicat, non utitur pede mathematico, sed pede, quo communiter Bononienses utuntur, qui duodecim vncijs constans, mathematicum pedem duabus vncijs, hoc est sexta sui parte superat. Ex hac autem commensuratione additis ijs, quæ infra describentur, veram Christi magnitudinem inuenies. Plurimum verò in eo decertatum esse video inter eos, qui rerum humanarum terminos paulò curiosius perscrutati sunt, quænam, aut quanta debeat esse humani corporis æqua proceritas, videoque sex hominis staturæ, ut plurimum præfinitos pedes, ultra quos excrescens homo, giganteus sit appellandus, vergatque ad monstrum. Quod autem ad paucitatem attinet, in statu consistentiæ, aut virilitatis saltem tres præfinitos viro pedes; fœminæ pauciores vncias video, quos ni attigerint, monstro similes habeantur, aut nani, punctiones, aut pigmei vocitandi. Quæ verò intra hos terminos fuerit cõtenta statura, ea mediocris appellabitur, in quibus quidem humanæ figuræ præfinitionibus plurima sanè, & maximo cum consilio addubitata esse video. Nàm & primum parentem Adamum in gigantea mole

à sapientissimo architecto Deo Optimo Maximo conditum, sacra nobis historiæ prodidere; nec tamen monstrum Adamum ausus quis fuerit appellare: Dei enim perfecta sunt opera, atque adeò in primordio mundi, antequam aquarum ea generalis illuuius toti mundo ruinam indiceret, gigantes figuræ homines fuisse comperimus in sacris literis, dicente Moyse Genes. cap. 5. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Isti sunt potentes à sæculo viri famosi. Refert Christianus Adricomius in theatro terræ sanctæ, de Iudæis. 7. monstrari lectum Adæ saxeum 30. pedum longitudinis. Plinius lib. 7. c. 16. dicit fuisse quendam nomine Gabbaram nouem pedum, & totidem vnciarum; alios autem vidisse quantitatis tantum duorum cubitorum, idem sanctus Augustinus lib. 15. de Ciuit. Dei, c. 9. dicit, in Vticensi littore vidisse dentem moralem miræ magnitudinis, qui si in partes diuideretur faceret centum ex nostris dentibus; Ludouicus Viues in Commentarijs eiusdem capituli, dicit, se vidisse dentem sancti Christophori pugno maiorem: ex vngue leonem agnosces, ex dente gigantis colliges vastitatem, ut incredibile non videatur, quod ex Plinio refert Ludouicus Viues vbi supra, in Creta terræ motu excusso monte, inuentum esse corpus cuiusdam gigantis magnitudinis cubitorum sex supra quadraginta: tunc igitur æquæ staturæ fuisse homines eo maxime crediderim, quo erat natura perfectior, & vita longior, quæ deinde percrebrescentibus in homine vitijs, & corporis mole, & vitæ duratione imminuta est, quam Homerus deplorauit, Plinius agnouit, sanctus Augustinus libro 15. de Ciuitate Dei, cap. 9. doluit, & Ludouicus Viues ibidem fusiùs probauit. Quare hac de causa tantum aberit, ut monstruosa debeat gigantea proceritas appellari, ut humilior potius figura vergat ad

Gigantes
ante dilu-
uium.

Lectus A-
dæ 30. pe-
des lon-
gus.

Dens mor-
laris miræ
magnitu-
dinis.

Dens san-
cti Chri-
stophori
pugno
maior.

Corpus
giganteum
46. cubi-
torum.

Crescen-
tibus in
homine
vitijs ho-
minis vi-
ta decre-
uit.

Quibus
pedibus
homini
sit mensu-
randa pro-
ceritas.

gat ad monstrum. In eo etiam addu-
bitatum merito video, ecquinam pe-
des sint, quibus humani corporis mo-
les fuerit agnoscenda: An pedes ma-
thematici quattuor constantes palmis,
an pedes nostrates, an pedes, quibus
communiter vtuntur artifices? Pedum
enim diuersitatem maximam commu-
niter mathematici tradunt, quam col-
ligunt Henricus Glareanus de asse,
Ioan. Stoflerinus de vsu Astrolabij,
Clauius Bambergensis in Sphæra.
Itaque satis ambiguam humanæ mo-
lis video esse mensuram. Verum quic-
quid ea in re dicendum fuerit, alij vi-
derint. Illud hoc loco prætereundum
non est, hanc Christi Domini statu-
ræ mensuram ex protensa, expansa-
que in rectum Sindone, aut in plano
Sindone collocata esse depromptam,
in qua sic protensa, tres ad minimum,
fortasse etiam plures vnciæ, quibus
rotundum caput cingitur, quæque
sacræ Sindoni capiti in gyrum aduo-
lutæ impressæ sunt, nunc autem in lō-
gum expansæ superexcrescunt, quæ
ideò facta commensuratione sunt de-
ducendæ, quibus subtractis si pars an-
terior posteriori exæquetur corpori
Christi Domini pedes quattuor cum
dodrante præfiniuntur. Qua præfina-
ta figura, quæ ab alijs de Christi cor-
poris magnitudine dicta sunt afferan-
tur. In primis Nicephorus, lib. 1. hist.
Ecclesiast. cap. 40. de Christo loquens,
dicit corporis eius staturam ad palmas
prorsus septem commensurandam.
Legimus etiam in epistola scripta à
P. Lentulo in Iudæa Magistratum ge-
rente, ad Senatum Romanum, cuius
meminit sanctus Antoninus in Chro-
nico ex Eutropio, quæ dicit. Homo
staturæ quidem proceræ mediocriter.
Fertur, & alia Epistola Pontij Pilati
Præsidis in Iudæa ad Tiberium Cæ-
sarem, habetur apud Egesippum lib.
de excidio Hierosolymitano, & apud
Franciscum Samarinum 4. p. Sacer-
dotalis, fol. 8. Apparuit, inquit, tempo-

Magnitu-
do corpo-
ris Chri-
sti quanta.

Christus
staturæ
mediocri-
ter proce-
ræ.

ribus nostris, & adhuc est, homo magnæ vir-
tutis, si modo hominem appellare fas est, no-
minatus IESVS CHRISTVS, quem
eius Discipuli vocant filium Dei, suscitans
mortuos, & sanans languores, homo qui-
dem præ cæteris mediocris, &c. Romæ e-
tiam in Basilica Lateranensi, in magna
veneratione habetur lapidea quædam
tabula, quam quattuor marmoreæ co-
lumnæ sustentant; sub cuius medio
è pavimento surgit lapis quidam mar-
moreus, inter quem, & marmoreæ
mensæ infimam superficiem, vera ap-
parere dicitur Christi Domini corpo-
ris magnitudo, quæ Christi Domini
altitudinem mediocrem ostendit, sa-
tis tamen magnam, quæ verè ad qua-
tuor pedes, & dodrantem excreseat.
Beatissima Virgo gloriosæ Brigittæ
lib. 4. Reuelationum cap. 70. Chri-
sti magnitudinem indicans dicit: *Erat
inter medios moderni temporis magnus.* Hac
Christi Domini habita magnitudine,
facile esset ad singularem partium,
aut membrorum corporis Christi Do-
mini exactam notitiam deuenire. In
corpore enim optimè efformato exa-
ctissimæ insunt singularem partium
Symmetriæ, ac statutæ quantitatis
commensurationes, Cælius Calca-
gninus lib. disputationum, Cic. de
off. cap. 26. docuit pulchritudinem
esse responsum partium corporis, a-
ptè inter se coherentium; ijs alij ad-
dunt colorem, venustatem, & bene,
quales satis accuratè prosequitur Vi-
truvius libro 3. cap. 1. qui ex homi-
nis figura architectonicam constru-
endum ædium commensurationem
docet esse desumptam. Petrus Messias
p. 2. variarum lectionum, cap. 17. Pe-
reri in Daniele, nonnulla Plinius
lib. 7. cap. 18. & Daniel Barbarus in
sua Perspectiua.

4. Ex quo cum Davide, & Salomone.
Christum Dominum elegantissimæ
fuisse figuræ, ratio ipsa suadet; ta-
lem enim decebat eum esse hominem,
qui cæterorum hominum, immò, &
Angelo-

Christus
inter me-
dios ho-
mines
moderni
temporis
magnus
fuit.
Proportio
membro-
rum hu-
mani cor-
poris.

Ex homi-
nis statu-
ra archi-
tectonicæ
symme-
triæ pe-
tendæ.

Christus
elegantis-
simæ figu-
ræ, & cur.

Ex visio-
ne huma-
nitatis
Christi,
beatis fe-
licitas ac-
crescit.

Angeli
Christi
pulchri-
tudinem
admiran-
tur.

Visus ma-
ximè cu-
riosus in
homine.

Angelorum caput esset; talem decebat eum esse, qui ab excellentissimo opifice sancto Spiritu esset efformatus; talem decebat eum esse, qui rex esset gloriæ, in quem desiderant Angeli prospicere, qui serenissimo suo vultu gloriam accidentalem beatis accrescat. Sed & Scripturæ sacræ Christi pulchritudinem prædicant, ut loca ab auctore relata testantur, & præter illa Cant. 2. *Vox tua dulcis, & facies tua decora.* Hoc ipsum testantur sancti Patres, Adrianus Papa, & habetur in tomo 3. Concil. pagina 203. explicans illud Cant. 1. *Ostende mihi faciem tuam,* &c. dicit: *Visio sacrarum imaginum speciosam formam Domini Saluatoris nostri IESU CHRISTI manifestat.* B. Laurentius Iustinianus Serm. de Ascensione Domini hanc elegantissimè sic describit. *Ascendente Christo egrediebantur interdum Angeli, & delectabiliter intuebantur humanitatis illius elegantiam, præclaram formam, radiantem faciem, imperiale decus, & honorabilem statum.* Hanc etiam Christi Domini excellentissimam pulchritudinem, acutè descripsit sancta illa Christi Virgo Martyr, ac sponsa Agnes, dicens: *Cuius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur.* Sed, & illud clare patebit, cum Christi Domini effigiem infra ex probatis auctoribus describemus.

5. *Qui dum viueret non solum magnum afferebat solatium.* Infitia inest hæc singulis hominibus à natura propensio, cum eximiam quandam pulchritudinis excellentiam nacta fuerint, mirum in modum afficiantur. In primis verò sensus visus, qui, ut benè dixit Aristoteles primo Metaphys. cap. 1. *plurimas rerum differentias detegit*, congenita quadam curiositate rapitur, atque in ipsa institutione animum quodammodo recreat, ac pascit, iuxta illud Æneidos primo.

Animum pictura pascit inani.

Hinc fit, ut non solum quicquam agere volentes, sed etiam nihil acturi videre concu-

piscamus. Aristoteles 1. Metaph. cap. 1.

Christus igitur, qui *Speciosus erat forma præ filiis hominum*, quid mirum, si intuentes melliflua quadam oblectatione perfunderet: nam, & in cælesti patria suæ faciei serenitate lætitiæ beatitudinis augebit. Hanc Christi Domini in sui prospectu faciei serenitatem, lepide B. Hieronymus, lib. 1. in Matth. cap. 9. descripsit, *Certè fulgor ipse, & Maiestas Diuinitatis occulta, quæ etiam in humana facie relucebat, ex primo ad se vi-*

Christus
eos à qui-
bus vide-
batur mi-
ra oble-
tatione
recreabat.

Maiestas
Diuini-
tatis in
Christi
facie ra-
diabat.

Fulgor
Christi
faciem co-
rornabat.

Christi
visus, &
locutio
melliflua.

In bono-
rum facie
radius ca-
lestis ef-
fulget.

ut in

ut in eius vita refert Gallonius, quam tandem Christi claritatem fuisse putandum est, cum & speciosus forma præ filiis hominum esset, & etiam Sanctus Sanctorum, & Rex sempiternæ gloriæ.

Beatitudo
in Dei vi-
sione con-
sistit.

6. Ita ut se beatos dicere potuissent. Qui Christi Domini faciem secundum quod Deus est potuerit intueri, istandem, plenè, perfectèque beatus est. Hanc enim Moyses videre gestiebat, cui dictum fuit Exodi 33. *Faciem meam videre non poteris: non enim videbit me homo, & vivet.* Qui autem Christi Domini faciem secundum quod homo est, viderit, is non plenè, perfectèque beatus, sed initiatiuè tantum, aut inchoatiuè, ut dicitur. De qua visione illud fortasse intelligitur, Exodi 33. *Ostendam tibi omne bonum, posteriora mea videbis;* id est filium Dei in humanitate. Ita enim sancti Patres id ipsum interpretantur, ut Origenes homil. 12. in Exodum, & 4. in Psalmos, Tertullianus libro 4. contra Marcionem, cap. 22. & lib. contra Praxeam, capite 14. Augustinus lib. 2. de Trinitate, capite 10. & epist. 12. Irenæus lib. 4. contra hæreses, capite 37. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 10. Ego verò in Scripturis sacris non eos tantum beatos lego, qui Christi faciem viderint, sed & Ventrem, qui eum genuit, & Vbera quæ eum lactauerunt, Lucæ cap. 23. *Quinimò, & qui audiunt verbum eius; ipse enim verba æterna vita habet.* Ioan. cap. 6. Ideò & qui fecerit voluntatem eius, eius Frater, & Soror, & Mater erit.

Christi
pulchri-
tudo de-
scribitur.

7. Fuit Dominus noster I E S U S CHRISTVS. Ut integra habeantur Christi Domini (quod ad corporis constitutionem attinet) delineamenta, ea quoque addenda iudico, quæ eo loci scribit idem Nicephorus, sic dicens; *Capiti capillos tulit prolixiores. Non acula enim in caput eius non ascendit, neque manus aliqua hominis, præterquam*

Capilli.

Manus,

Matris in tenera dumtaxat eiuſ ætate. Collum fuit sensim declinè, ita ut non arduo, & extenso nimirum corporis statu esset. Porro tritici referens colorem, Non rotundam, aut acutam habuit faciem, sed qualis Matris eius erat, paullulum deorsum versus vergentem, ac modicè rubicundam, gravitatem, atque prudentiam cum lenitate coniunctam, placabilitatemque iracundie expertem præferentem. Persimilis denique per omnia fuit diuine, & immaculata suæ Genitrici. Circa quam quidem descriptionem, illud omninò cenſeo notandum, quod cum de Christi oculis Nicephorus legeret ἰσόφαλμοι, Ioannes Langus tranſtulit, acres, cum debuisset vertere pulchri oculierant. Alij Christi oculos dicunt esse χαροπῶς, id est, fuluos, sed nigredinis aliquid habentes, lege Scholia Nicephori lib. 1. cap. 40.

Collum.

Capillo-
rum co-
lor.

Facies.

Christus
per om-
nia simi-
lis matri.

Porro cum ex veterum monumētis variè descriptam Christi habemus effigiem, licuit hoc loco ea quæque subijcere, quæ alij de Christi corporis constitutione scripserunt. Len-tilus Romanus, Iudaici populi Præses, sic Christi explicauit effigiem; *Homo quidem statura procera mediocriter, & spectabilis, vultum habens venerabilem, quem intuentes possant diligere, & formidare. Capillos habens coloris nucis auellane prematura, & planos ferè usque ad aures, ab auribus verò cincinnos, crispis, aliquantulum ceruleos, & fulgentiores ab oculis ventilantes, discrimen habens in medio capitis iuxta morem Nazæorum, frontem planam, & serenissimam cum facie sine ruga, & macula aliqua, quam rubor moderatus venustat. Nasi, & oris nulla prorsus est reprehensio, Barbam habens copiosam, & intensam capillis concolorem, non longam, sed in medio bifurcatam. Aspectum habet simplicem, & maturum, oculis glaucis, varijs, & clavis existentibus. In increpatione terribilis, in admonitione blandus, & amabilis, hilaris, seruata gravitate. Qui tamen nunquam visus est ridere, flere autem sæpius. Sic in statura cor-*

Alia Christi
pulchritudi-
nis descri-
ptio.

Nazæo-
rum co-
mæ.

Christus
qualem
barbam
tulit.

Christus
nunquam
ridere vi-
sus est, cū
sæpius de-
uerit.

poris propagatus, rectas habens manus, & brachia, & omnia visu delectabilia; in colloquio gravis, rarus, & modestus, speciosus inter filios hominum.

Ab hac descriptione non admodum absimilis est illa Pontij Pilati impij Præsidis ad Tiberium Augustum, quæ legitur apud Ægesippum de Excidio Hierosolymitano. Nicephorus Monachus in vita Leonis Imper. dicit; *Aiunt quidam historicorum, quod crispus, & raris capillis schema in Salvatore magis vernaculum sit. Valdè acuta, atque accurata est Beatissimæ Matris, quæ hæc omnium optimè scire potuit apud B. Brigittam, lib. 4. c. 70. descriptio:*

B. V. Christi pulchritudinem sic describit.

Et boni, & mali solatium ex Christi visione capiebant.

Qualis, inquit, erat filius meus in mundo cognosce. Ipse tam pulcher facie erat, quod quod nullus videbat eum facie, qui non consolaretur aspectu eius, etiam si præcordialiter dolorem haberet. Iusti verò spirituali consolatione consolabantur, sed & mali à tristitia sæculi tanto tempore quo eum videbant, reuelabantur: Vnde, & dolentes dicere convenerunt, eamus, & filium Mariæ videamus, & saltem tanto tempore releuemur; anno igitur vigesimo ætatis suæ in magnitudine, & fortitudine virili perfectus erat. Inter medios moderni temporis magnus, non carnosus, sed nervus, & ossibus corpulentus. Capilli eius, supercilia, & barba, croce è brunea erant, longitudo barba palmo per transversum manus. Frons verò non prominens, vel mersa, sed recta, Nasus equalis, non parvus, nec nimis magnus. Oculi verò eius tam puri erant, quod etiam inimici eius delectabantur aspicere; labia non spissa, sed clarè rubentia. Mentum non erat prominens, nec nimis longum, sed pulchro moderamine venustum. Maxille carnibus modè plene. Color eius erat candidus claro rubeo permixtus. Statura eius recta, & in toto corpore suo nulla macula erat, sicut & illi testabantur, qui eum totaliter viderunt nudum, & ad columnam ligatum flagellabant, nunquàm super eum vermis venit, non perplexitas, aut immunditia in capillis.

Circa quam quidem Dominicæ staturæ explicationem, plurima no-

bis sunt accuratè perpendenda. Verùm quoniam eam describens Nicephorus, docuit, Christum per omnia similem fuisse Sanctissimæ, & immaculatæ suæ Genetrici, ideo opere pretium me facturum existimaui, si exactissimam B. V. descriptionem, quod ad corporis figuram attinet, brevibus subiiciam: ita enim fiet, ut non solum communi fidelium desiderio satisfiat, qui maximè ea noscere gestiunt, quæ ad Christi Domini ac Sanctissimæ Deiparæ vitam attinent, sed etiam simul egregiæ corporis utriusque constitutiones, ac commendabiles symmetriæ, & explicabuntur, & suis laudibus afficientur. Sic itaque ex Epiphanio Nicephorus lib. 1. cap. 23. scribit, *Mores, forma, & statura eius modus talis, ut inquit Epiphanius, fuit. Erat in rebus omnibus honesta, & gravis, pauca admodum, eaque necessaria loquens, ad audiendum facilis, & per quam affabilis, honorem suum, ac venerationem omnibus exhibens, statura mediocri; quamvis sint, qui eam aliquantulum mediocrem longitudinem excessisse dicant. Decenti dicendi libertate adversus homines usa est, sine risu, sine perturbatione, & sine iracundia maxime. Colore fuit triticum referente, capillo flavo, oculis acribus, subflavus, & tanquam oleæ colore pupillas in eis habens. Supercilia ei erant inflexa, & decenter nigra; nasus longior; labia florida, & verborum suavitatem plena; facies non rotunda, & acuta, sed aliquanto longior; manus simul, & digiti longiores. Erat denique fastus omnis expers, simplex, minimèque vultum fingens, nec nisi honestè spectabilis, nihil molliciei secum trahens, sed humilitatem præcellentem colens. vestimentis, quæ ipsa gestavit coloris natiui contenta fuit. Id quod etiam nunc sancti capitis eius velamen ostendit. Et, ut paucis dicam, in rebus eius omnibus multa divinitus inerat gratia. Aetas autem eius &c. Hæc ille. In quibus quidem singularem partium descriptionibus quedam nobis, non quasi id ex professo agentibus, sed cōcitato, ut aiunt,*

Beatissimæ Deiparæ descriptio.

Mirabilis perfectio.

Vestimenta B. V. qualia.

vt aiunt, pede percurrentibus obiter tangenda sunt.

Atque adeò in primis egregia Christi facies describatur, in ea enim tanta elegantia sita est, vt inter reliqua animantia, vni homini facies fuerit à natura concessa. Plinius lib. 2. cap. 36. & Aristoteles lib. 1. de historia animalium, cap. 8. Cicero 1. de Legibus, vt ei vni facies tribueretur, cui vni inter reliqua rectam figuram admirabatur. Cic. 2. de natura Deorum, qua de causa Silius Italicus Poëta, quod soluta oratione à Cicerone dictum fuerat, sic versibus exarauit.

Nonne vides hominum, ut celsos ad aethera vultus

*Sustulerit Deus, ac sublimia finxerit ora,
Cum pecudes, volucrumque genus, formasque ferarum,*

Segnem, atque obscuram passim strauisset in aluum.

Est autem hominis facies, in qua maxime vigent sensus, hanc definiens Aristoteles primo de historia, cap. 8. dicit, faciem partem eam nominamus in homine, quæ caluæ subiecta est. Et lib. 3. de partibus animalium, cap. 1. *In solo homine faciem* τὸ πρόσωπον dicit à re ipsa vocari, quod vnus animalium homo erectus, solus prospicit anteuersus, vocemque anteuersus mittit, notauit hoc ipsum Cic. lib. 1. de Legibus, dicens; Vultus vim Græci norunt, nomen omnino non habent. Hæc animi index est, laudabilior est autem, quæ non acuta, non rotunda, non valde parua, non maxima, non rugosa, sed medius habitus horum erit conueniens. Ita Aristoteles in Physiognomicis, cap. 9. Hominis facies cunctis animantibus formidabilis est, in qua magnificentiae, ac magnanimitatis humanæ inter cætera viuientia decor indutus est, hac maxime, qui firmus agnoscimur, ita Aristoteles, sect. 36. Problematis. quæst. 1.

In fronte autem, & oculis insignis quædam vis ad animi indicandos af-

fectus à natura ingenita est; Et nos quidem, etsi à Physiognomica iudicaria omnino abstinendum censuerimus, quippe quæ fallax, inconstans, ac superstitiosa sit, tamen de frontis, & oculorum præstantia ea tantum ex causa quædam dicemus, vt Christi Domini elegantia commonstretur. Frontem appellat Aristoteles eam faciei partem, quæ inter synciput, & oculos interijcitur, primo de historia animalium, cap. 8. Hæc Vitruuius tertiam faciei partem obtinet. In hac iuxta Plin. lib. 2. cap. 36. tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis indicia sunt, aptaque ad oblectandos amicos serenitas, aut ad terrendos hostes asperitas. In hac prudentiæ quoddam vestigium, & acris iudicij nota dignoscitur. Res in prouerbiū transijt, Frontem Domini plus prodesse, quam occipitium. Laudabilior frons, quæ non parua, non valde magna, non rotunda, non nimis plana, non rugosa, non contracta, non elata, non tristis, non defixa, sed quæ moderate in vtramque partem protensa animi magnanimitatem, serenitatemque ostendet.

In oculis mira à natura gratia insita est. Oculi Varroni, quasi oclusi, quod ciliolorum quasi tegminibus eos Deus occulit. Oculum sumptuosissimum naturæ opificium prædicat Plato. Plin. lib. 2. cap. 36. partem corporis pretiosissimam appellat. Galenus autem diuinum membrum, solarem animalis particulam appellabat, & merito; quibus tutandis natura præter membranas carneas, oculum externè velantes, præter ciliolorum, palpebrarumque custodiam, pupillæ nobilissimæ oculorum parti, in qua visio potissimè exercetur, tunicas plures obuoluit ad natā, seu coniunctiuam corneam, vueam, araneam, scleroticam, secundinam, retinam. Humores fouendæ pupillæ circumposuit albugineum, cristallinum, vitreum, neruosque opticos ad puri-

Frons
passionū
index.

Oculo-
rum gra-
tia.

Oculo-
rum lau-
des.

In oculis
confer-
uandis a-
curata na-
turæ so-
lertia.

Facies vni
homini à
natura tri-
buita est.

Recta
corporis
figura vni
homini
concedi-
tur.

In facie
sensus
hominis
elucescunt.

Vis hu-
manæ fa-
ciei no-
mine ex-
plicari nō
potest.

In fronte
& oculis
vis magna

Custodia
à Deo
qualis pe-
tenda.

Oculorū
Christi
mirabilis
proprie-
tas.

Oculi
Christi
quales cū
ē templo
venden-
tes emen-
tesque e-
fecit.

Oculi Ty-
berij Cæ-
saris no-
tā fulge-
bant.

ficatos spiritus deferendos applicuit, atque hæc omnia solido oſſi conferuit. Admirabilem hanc naturæ ſoler-
tiam in oculis tutandis admiratus Da-
uid, Deum rogavit dicens; *Custodi me, ut pupillam oculi.* Hac custodia nihil ac-
curatius excogitari poteſt. In oculis
quandam ad loquendum vim inesse
teſtatus eſt Cic. 1. de Legibus. *Oculi,*
inquit, *nimis acuti, quemadmodum ani-*
mo affecti ſumus loquuntur. Hanc autem
mirabilem ad loquendum, indican-
dumque vim, ope potiſſimum super-
ciliorum habent. Ideò Plinius lib. 11.
cap. 36. *In ſupercilijs partem animi inesse,*
dicebat, *Hæc enim negamus, an annuimus,*
maximè indicant faſtus, ſuperbia, alieni
conceptaculum, ſed hic ſedem habent; in
corde naſcitur, hic ſubit, hic pendet. Hæc
Plinius. Confirmant hæc eadem, quæ
de Pharifaico ſupercilio in prover-
bijs referuntur. In oculis igitur Chri-
ſti Domini ſumma ad commouendum
vis fuit, ut in ipſis aperta pacati, con-
citatiq̃ue animi ſigna conſpicerentur.
Vix abſque ſumma admiratione con-
templor, quæ de concitatis Chriſti o-
culis Hieron. ſcripſit, lib. 3. Comm.
in cap. 21. Matth. cum ementes, ven-
dentesq̃ue ē templo eijceret, *igneum*
enim quid, inquit, atque ſyderum ex
eius oculis radiabat perterrefaciens gentes.
Quod maximè approbat Toſtatus
quæſtione 42. in cap. 9. Matth. Ad-
dit Gabriel Barlhet. ſerm. in diem Pa-
raſceues, fulgorem eum intrinſecus
conuertiffe homines. Hæc enim cauſa
fuit, cur in immenſa ea ſtrage, quam
contra ementium, vendentiumq̃ue e-
xercitum Chriſtus edebat, nullus ob-
ſiſteret. Et radios quidem veluti i-
gneos, vel luminis iubar ex quorum-
dam oculis emicaſſe lego. Nam & Ty-
berio Cæſari clariores præ cæteris no-
ctu emicaſſe, ut expergefactus noctu,
abſque alio medio lumine, quod &
cati, ſeu feles faciunt, contueretur.
Plin. lib. 11. cap. 36. In quibuſdam
Romanis militibus id ipſum legi. *An-*

guſto adeò eniteſcebant oculi, ut ſi intenſius
aliquem eſſet intuitus, cogeretur is, ceu
ſplendoris nimietate caligaret, vultum ſub-
mittere: ita refert Cæſ. Rhodigin. lib.
15. lectionum antiquarum c. 2. *Quam-*
quam Plinio alia videatur cauſa, qua
ſcilicet oculos ſuos acutè inſpici ægrè
ferebat Auguſtus. Ideò refert Iulti-
nus in vita Auguſti, quod miles qui-
dam, cum ab Auguſto oculos auertif-
ſet, interrogatus ab eo, cur id feciſſet,
reſpondit, quia fulmen oculorum tuorum
ferre non poſſum. At ita emicaſſe ocu-
los, ut etiam in aperta luce, apertos
radios ſenſim emitterent, qui ita gen-
tes aſſicerent, numquam memini me
legiſſe. Hoc igitur peculiariter in Chri-
ſto mirabile contemblemur, ad quod
explicandum longior hæc digreſſio
ſuſcepta à nobis eſt, ut quædam de
Chriſti corporis conſtitutione dice-
rentur.

Porro glaucos, aut cæſios Chriſti
oculos, cum lego, longam eam diſſen-
ſionem omnino video eſſe ſublata, ſi
quiſnam dignitate primas obtineat,
oculus, nigerne, an cæſius? Nam alijs
nigros oculos collaudantibus, cæſios
vel ex eo conſtat eſſe præferendos,
quod Chriſtus Dominus pulchritudi-
nis auctor, pulcherrimos etiam ocu-
los ſine dubio voluit, qui ſpecioſus præ
filijs hominum eſſe voluit, cæſios au-
tem elegit. Antiquitus etiam nigros
oculos non ita callaudatos video, di-
cente in Poetica arte Lyrico,
Hunc ego me ſi quid componere curem,
Non magis eſſe velim, quàm parvè vivere naſo
ſpectandum nigris oculis, nigroq̃ue capillo.

Cum igitur tanta, talisque in Chri-
ſti oculis ad commouendos, fleſcen-
dosque animos infederit vis, contem-
plandum pio lectori propono, effica-
cem eum Chriſti oculorum icſum, quo
Petrum poſt triplicem negationem in-
tuitus eſt, dicente Luca cap. 23. Et
converſus Dominus reſpexit Petrum,
quo intuitu conſternatus animus Pe-
tri, in amaras lachrymas effuſus eſt.

Infinita

Oculi
Auguſti
Cæſaris
ſplende-
ſcentes.

Fulmen
oculorum

Oculi quæ
præſtan-
tiores
ſunt.

Chriſtus
quibus o-
culis Pe-
trum re-
ſpexerat

Infinita planè hoc loco dici possent à nobis in reliquis explicandis, quæ de Christi, ac B. V. figurationibus tradita sunt, quæ breuitati consulens mis-
sa facio.

Dilectus meus candidus, & rubicundus.

Egregia sanè excellentiæ commen-
datio. Qui enim fieri possit, vt simul
candeat quid, & rubescat. At secun-
dum varias inquires partes candescit,
& rubescit. Fatebor hoc ego quidem,
ita tamen, vt altiore etiam sensu expli-
cetur oratio, candidus enim, & rubi-
cundus Christus est. Candidus in di-
uinitate, rubicundus in humanitate.
Candidus in natiuitate; rubicundus
in morte; Candidus in imperio; rubi-
cundus in supplicio. Candidus inter-
nè; rubicundus externè. Candidus in
carne gloriosa; rubicundus in plagis.
Ideò mirabantur Angeli dum Chri-
stus ascenderet, & interrogantes quæ-
rebant, *Quis est iste, qui venit de Edom,*
&c. Eo verò respondente; *Ego, qui lo-*
quor iustitiam, propugnator sum ad saluan-
dum. Subiungunt, *Quare ergo rubrum*
est indumentum tuum.

8. *Hoc ipsum benignissimus Seruator.*
Quid hoc loco mirer magis vix scio,
anceps hæreo, Christi ne comitatem
in pictorem, an bonam pictoris for-
tem: grandi enim Christi effigiem ex-
cipiendi ab Abagaro Rege transmissus
ardebat pictor desiderio; at magnifi-
cam Christi formam penicillus exci-
pere non poterat: ars frustrabatur, ta-
bulam abstergebat pictam, mutabat
penicillum, nil tamen efficere poterat.
Diuinus enim splendor se fingi non
patiebatur, nec maiestatis radius co-
loribus exprimi poterat, instabat ta-
men operi pictor anxius, sed, vt Æ-
neidos 6. dicitur,

Bis conatus erat casus effingere in auro,
Bis patria cecidere manus.

Desperat labore victus pictor. At
hoc videns Christus, quæ illi innata
benignitas fuit, linteum poscit, faciei

admouet, figuram imprimit, ac picto-
ri reddit, scilicet, vt facto suo auream
Vespasiani Imperatoris sententiam
comprobaret. *Non decet à facie Principis*
quemquam tristem abire. O felicem, for-
tunatumque pictorem. Quis canis pi-
cturam arte pariter, ac casu depictam
miretur. Cum enim Ialifus anhelantis
canis figuram miro artificio expressis-
set, spumam tamen anhelantis expri-
mere non valuisset, iratus, spongiam
impegit tabulæ, mirabile dictu, quam
arte non poterat, casu spumam pinxit.
Plinius lib. 35. cap. 10 *Quis equi spu-*
mam spongia coloribus imbuta, operi
impacta, fortuna formatam miretur?
Vincit Christi ars Ialifi casum. De mi-
rabili hoc Sudario plura nos in cap. 1.
conscripsimus.

9. *Nec solum ex ipsius facie.* Duplex
picturæ genus; alterum, quod calamo
describitur; alterum, quod penicillo
exprimitur: illud multò illustrius;
nam apud sapientiores tantum in usu
est: istud obscurius, quo maximè in-
docti erudiuntur: vtrumque tamen
valdè elegans, valdèque commenda-
bile est. Nec mirum cuiquam videat-
ur, si quæ calamo scribuntur, pingi
dicantur: neque enim minùs oratio-
ne, quàm penicillo res exprimuntur,
immò & magis, nam animi sensa ora-
tione, scriptisque panduntur, quæ pe-
nicillis exprimi haudquaquà possunt.
Vtroque autem picturæ genere Chri-
stus Dominus tùm in sua pulchritu-
dine speciosus, tùm in suis opprobrijs
deturpatus, exprimi voluit. Et pul-
chritudo quidem Christi duplex est;
altera, qua Deus; altera, qua homo
est, vtraque nobis picta est. Amplius
autem Christi qua Deus est pulchritu-
do, bifariam exprimi potest; aut si in
sua maiestate, atque potentia; aut si in
maxima miseratione, ac clementia de-
scribatur. Tandem pulchritudo Chri-
sti, qua homo est, duplex est; altera
quidem in glorioso; altera in mor-
tali corpore est; vtraque in sacris lit-

Non de-
cet à facie
principis
quemquã
tristem a-
bire.
Pictor ca-
nis, & e-
qui spu-
mã quam
arte non
poterat,
casu pin-
xit.

Christus
pictorum
omnium
excellen-
tissimus.

Picturæ
duplex ge-
nus.

Non mi-
nus ora-
tione quàm
penicillo
res expri-
muntur.

Christus
duplici pi-
cturæ ge-
nere pin-
gi voluit.

Pulchritu-
do Christi
secundum
quod ho-
mo est.

Christus
quomodo
candidus,
& rubicu-
dus.

Angeli
mirantur,
cum Chri-
stum can-
didum, &
rubicundum
vident.

Mirabilis
Christi
comitas.

Christi ef-
figies pe-
nicillo ex-
primi non
potest.

Christus
linteo sui
effigiem
imprimit.

teris picta est.

Pulchritudo Christi secundum diuinitatem.

Pulchritudo Christi secundum quod Deus est, passim in Scripturis sanctis legitur, in primis verò Prouerb. 8. *Ab initio, & ante secula.* Secundum quod homo tum Es. 7. & 9. tum in nouo testam. Hæbr. cap. 1. & 2.

Christi pulchritudo quibus nominibus exprimitur.

Pulchritudo Christi quantum Deus est, iustus, & misericors passim in Scriptura legitur, dicente D. Bernardo homil. in Missus est, & in serm. de Circumcisione, duobus maximè nominibus Deum nobis in Scriptura depingi, aut ut iustus, aut ut misericors. Ideo Dauid hæc duo coniungit, *Misericordiam, & Iudicium cantabo tibi Domine* Psal. 100. & illud Psal. 61. *Duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia,* & Psal. 84. *Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, iustitia, & pax osculata sunt, ideò sanctum, & terribile legitur nomen eius.*

Pulchritudo Christi qua homo in gloriosi corporis dote monstratur, ea fuit, quæ in Thabor monte, in resurrectione, & ascensione monstrata est: ac tandem in die extremi iudicii patefiet. Pulchritudo autem Christi, secundum quod homo mortali tectus trabea, ea fuit, quam nobis Euangelistæ tradiderunt, Christi vitam describentes. Atque hæc de primo pingendi genere, quod calamo pingitur.

Christus tam in sua pulchritudine, quam in feditate pingi voluit.

Altero pingendi genere, quod penicillo, aut elegantiore artificio, quam quod penicillo exprimi possit, pingitur, in sui elegantia qua homo est, descriptus est in Sudario Abagari; at ut fædè laceratus, in Sudario Veronicæ; ut mortuus, in Sudario super caput eius posito, & Sindone sepulturæ. His duabus picturis, quarum altera Christum, ut naturali pulchritudine insignem; altera eundem, veluti leprosum, & percussum à Deo exprimit; tertia, medio loco, sitque ea, quæ in Veronicæ Sudario colitur; ibi enim medius quodammodo inter viuum, ac mortuum cernitur, adeò, ut incertum mihi

sit semimortuum ne, an semiuiuum rectius appellare possim iam moribundus, aut agoni proximus cerni voluit.

10. *Ceterum si vulgares pictura.* Non uum, ac singulare pictoriæ artis decus, ut illis pictoris nomen non minorem, quam colorum nobilitas, linearum artificium, recessuum fucus conferat excellentiam. Imagini Rhodi muro effictæ, Rhodum à Demetrii obsidione seruanti, dignitatem contulit, non ἀναπαύμενος Satyrus tibijs canens, non colorum valor, non pingendi artificium, sed Prothogenis pictoris fama. Quanta igitur erit sacrosanctæ imaginis Sindone effictæ laus, quanta dignitas, quando eam non Apelles, non Ialifus, non Zeusis, non Prothogenes; sed qui Apelle melior, Ialifo nobilior, Zeusi famosior, Prothogene præstantior est Christus, splendor gloriæ, & figura substantiæ Patris, qui non Satyrum, non canem, non equum, non auiculas pictam vnam rostro inuadentes, sed propriam sui corporis effigiem tanto mirabilius pinxit, quanto eam ad charitatis flammam in nobis accendendam, immò & ad animos nostros charitatis iaculis feriendos, fructuosius accommodauit. Quantum enim valeant ad animos variè afficiendos, dicam etiam feriendos, piæ sanctorum imagines, hæc sanctorum Patrum testimonia fateantur. S. Gregor. lib. 7. registri, epistola 53. *Sicut homo, qui ardentius alium videre concupiscit, aut sponsam amans videre conatur, si contingeret eam ad balneum, aut ad Ecclesiam ire, statim per viam incedenti se preparat, ut de visione eius recedat sic. Scio quidem quod imaginem Saluatoris nostri non ideò petis, ut quasi Deum colas, sed ob recordationem filij Dei, in eius amore recalescas, cuius tu imaginem videre desideras. Et infra, dum nobis ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam filium Dei reducit, animum nostrum, aut de resurrectione letificat, aut de passione demulcet.* Concilium Nicænum 2. Act. 7. *Adhibentur, inquit, imagines quo per*

Picturæ dignitatem confert pictoris nomen.

S. Sindonis excellentia.

Picturam vis ad animos flecendos.

Picturæ recordationem in nobis inuouant.

hanc

hanc imaginum pictarum inspectionem, omnes, qui contemplantur, ad prototyporum memoriam, & recollectionem, & desiderium veniant. S. Ioan. Chrysost. in oratione, Quod vnus sit legislator, *Fuilem*, inquit, imaginem excera plenam, multa pietate feci, & amavi. S. Gregorius Nyssenus de Deitate Patris, & Filij dicit, *Vidi sapius inscriptionis imaginem, & sine lachrymis transire non potui, cum tam efficaciter pictura ob oculos poneret historiam.* Et rursus loquens de historia Abraha filium immolantis dicit; *Vidi non infrequenter passionis imaginem, neque sine lachrymis huiusmodi figuram transi, quæ testimonia citata sunt in 2. Sinodo Nicæna. Actio. 2. 3. & 4.*

Damasc. lib. 4. de fide Orthodoxa, cap. 17. dicit. *Sapè vñ venit vt Domini Passionem animo minime versantes conspexa Christi crucifixi imagine in salutifera passionis memoriam redeamus, &c.*

S. Augustin. lib. de Visitatione infirmorum. 2. cap. 3. dicit: *Sunt quedam signa pigritantis etiam fidei aliquando excitatoria, & quasi quandam compunctionem penetrabilibus suis figentia, quæ & Christianitatis religio vult observari.* S. Hieronymus in vita S. Hilarionis, egregium affert miraculum factum à B. Hilarione, *Tres Cruces in arena contra fremitum maris pingente, ac mare comprimente.*

Iam verò Lectoris pius sese in Deū attollat affectus, vt mirabile Christi salutis nostræ amore languentis artificium contempletur: Christus enim, vt benè Dionysius Areopagita dixit: *amatorie nos prosequitur, hoc autem callidum est amantis artificium, vt varias induat formas, figurasque multiplices, vt facilius amatam ad sui amorem alliciat, acutus enim amor formas multiplices effregit, & ostendit.*

Varias nam fingere pergit

Mille mihi formas ingeniosus amor.

Ita Christus, vt Sponsam Ecclesiam ad se immensa vi sui amoris alliciat, multiplices sui illi exhibet formas, in

deitate magnificam, in humanitate pauperrimam, in natiuitate lugentem, in transfiguratione fulgentem, in passione lugubrem, in resurrectione iocundam.

11. *Hinc pius lector.* Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Munitissima autem ciuitas Dei est Virgo Maria, de qua mira, atque gloriosa in Scripturis sanctis dicta sunt. Cum autem plurima, atque propemodum infinita de sacerrima Virgine dicta sint, nihil tamen, quantum capio, quantum sapio dictum est, quod magis exactè vitam, quam innocens Deipara in hoc mundo vixit, exprimeret, quam quod plantatio Rosæ dicta sit; nam quod stella matutina, Aurora confurgens, Luna, Cedrus, Platanus, Hortus conclusus, Fons signatus, Puteus aquarū viuentium, Porta orientalis, & alia eiusmodi de ipsa prædicentur, explicant illa quidem, aut eius virginitatis decus, aut eius gratiæ, ac pulchritudinis excellentiam. At verò plantatio Rosæ totum cursum vitæ, dum hanc vitam nobiscum Virgo traduxit, indicat: nam Ambrosius lib. de Virginitate, in Rosa delicias Virginitatis agnoscit, Plantatio Rosæ est integerrimæ Deiparæ vita; Rosa enim humilis est plantata, B. V. est speculum humilitatis,

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, cur hoc de se ipsa dicit, nisi quia, vt ipsa indicauit gloriosæ Brigittæ lib. 1. Reuelationum, cap. 10. Cum intelligeret B. V. quod Christus dedebat nasci ex Virgine, rogabat Deum, vt suo tempore nasceretur, quia ipsa cupiebat esse ancilla Matris Christi. Hanc autem humilitatem ancilla Deus respexit. Plantatio Rosæ exiguas radices figit in terra, B. V. nihil terrenum expetebat, lib. 1. Reuelationū c. 10. & lib. 6. c. 58. & 59. Sed quod ad propositum nobis scopum attinet; Rosa inter spinas nascitur, hispidisque aculeis Rosæ hastilia recrudescunt, & quo magis crescit plantula, eò densiores, eò duriores spinæ concresecunt, multoque

Apostrophe ad B. V. B. V. est munitissima ciuitas.

B. V. est plantatio Rosæ.

Emblemata plurima B. V. excellentiam prædicantia. Rosa delicias Virginitatis ostendit.

Quanta fuerit B. V. humilitas.

B. V. cupiebat esse ancilla matris Christi.

Pictura la-
chrymas
excitans.

Pictura
fidem ex-
citant &
compun-
ctionem.

Christus
amatorie
nos pro-
sequitur.

Christus
vt Eccle-
siam ad
sui amo-
rem alli-
ciat mul-
tiplices ei
formas ex-
hibet.

Quid Ro-
sa, quid
spinæ.

Spinis Ro-
se miscen-
tur.

plures spinæ, quàm Rosæ cernuntur. O Rosæ, ô Spinæ. Rosæ gratiarum, Spinæ tribulationum. Benedicta Maria sanctificatur; en Rosam. Benedicta Virgo Patre orbatur; en Spinam. Beatissima Virgo in templo offertur; en Rosam, B. Virgo ieiunij, ac vigilijs se affligit, en Spinæ: Ab Angelo salutatur; en Rosam. Sed turbari videt Ioseph; en Spinam. Christum Virgo parit; en Rosam. Sed reclinat in præsepe, quia non erat ei locus in diuersorio; en Spinam. Magos Christum adorantes cernit, en Rosam. Sed fugit in Aegyptum; en Spinæ. Christum videt miracula facientem; en Rosas; sed eundem amarulentis odijs exceptum dolet; en Spinæ. Tandemque quod crescit Rosa in Christi passione, ac morte, eò magis multiplicantur, ac re-
crudescunt spinæ. Sed miror Rosæ constantiam. Licet enim Spinæ constantes, & acutiores, & valentiores sint, Rosa tamen consistit immobilis, cœlique, ac cœlestis floris influxu nutritur, ac sustentatur. Contemplabatur cœlestis Deipara filij pulchritudinem, & immensa oblectatione perfundebatur. Contemplabatur filium tam dirè tractandum, & immenso dolore conficiebatur. O Rosas, ô Spinæ. Sed ipsam audiamus quid de se dicat, lib. 1.

Reuelationum. cap. 10. Cum conspicerem, & considerarem pulchritudinem filij mei, anima mea quasi rorem stillabat præ gaudio, sciens me indignam ad talem filium; quando verò considerabam loca clauorum in manibus, & pedibus, quos secundum Prophetas crucifigendos audiui, tunc oculi mei replebantur lachrymis, & cor meum quasi scindebatur præ tristitia. Similia habet lib. 6. cap. 58. Ex quibus apparet quomodo in luctum verteretur cythara, & organa in vocem flentium.

12. Nam hoc pacto. Incredibilis virtus amoris, vt in amato viuat amans, eademque, qua is, qui diligitur, passione afficitur, is, qui diligit, afficiatur. Diligebat Christum Maria, idè iisdem cum Christo doloribus afficiebatur. Quare Lanspergius Homil. 54. de passione, animaduertit Matrem eū in se dolorem passam, quem Christus ex lateris vulnere passus esset, si vixisset; Dixit enim Christus cum Matre sua huius vulneris iniuriam, vt ipse quidem persecutionem, & vulnus exciperet, sed tamen dolorem non sentiret. Mater verò huius vulneris in se pœnam, & dolorem reciperet. Tu igitur piè Lector enitere, vt Christi dolores, Matrisque mœrores contempleris attentius, vt vtriusque particeps fias, & doloris Christi, & mœroris Mariæ.

B V. gaudium, & tristitia dum Christum aspiceret.

Amans in re amata vt viuat.

Christus cum matre dolores suæ passionis diuisit.

ALPHON.

ALPHONSI PALEOTI
ARCHIEPISCOPI II.
BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS
EXPLICATIO.

*De Crucis supplicio, quibusque constitutum erat. Christi Crucifixio figuris
ut adumbrata, & vaticinijs prænunciata, atque ex illius
Crucifixione in signum gloriosum euaserit.
Caput Quartum.*

OST QVAM è plagis Domini sacratissimis, quas explicandas sumpsimus, pars vna in illius corpore, dum cruci affigeretur, & vbi in ligno suspensus est: altera verò pars dum flagris caderetur, & spinis coronaretur, inflicta fuit, antequàm cruci clavis esset affixus; non inutilis consideratio prorsus extiterit, si paululùm in patibuli contemplatione immorabimur. 1. Itaque sciendum, crucis supplicium apud Romanos à 2. Tarqui-

Plage Sal-
uatoris
ante cru-
cifixionē,
interque
illum cru-
ci affigen-
dum, &
postquā:
cruci con-
fixus est.

Tarqui-
nius su-
perbus
primus a-
pud Ro-
manos,
crucis v-
sus est sup-
plicio.
Quænam
arbores
infelices
appellatq.

Benauid.
lib. 2. c. 4.
Plin. lib.
16. c. 27.
Macrob.
lib. 3. Sa-
turnal.

nio Superbo, postremo Romanorum Rege excogitatum fuisse; vti Benauidius refert, qui hoc etiam obseruauit, Crucem ex infelicitibus arborum stipitibus fabricari solitam. 3. Arbores autem infelices ex Plinij, & Macrobij sententia dicebantur, quæ nullum ferebant fructum. 4. Idque ad maiorem eorum, qui Crucis supplicio afficiebantur, ignominiam factum; cum Crux non solum infame supplicium reputaretur, sed etiam præter cætera suppliciorum genera summo dedecore notata; & quod in Sapientia legimus, *Morte turpissima condemnemus eum*; de Cruce per Hæbreos Seruatori procuranda solet exponi; quando Christum Cruci affigendum in Conci-

D. Ioan.
Chryf. in
epist. ad
Philipp.
serm. 7.

Cap. 2. &
4. Polim.

Herod. li
bro 5.

Pro De-
iot. &

Rabir.
Perduel-
reo.

Iosue c. 8.

Deut. c.
21.

Quibus
apud He-
breos crux
constitu-
ta.

Lib. adu.
Iudaos c.

10. &
lib. 3. cor.

Mar. cap.
12.

lio statuerunt, sic D. D. Ioannes Chrysostomus, Thomas, & La-
stantius interpretantur. 5. Hoc mortis genere viliissima necaban-
tur mancipia, quæ ob flagitiosa scelera mulctari consueuerant. Ita
Cornelius Tacitus, Benauidius, Liuius, Herodianus, & Syluius re-
ferunt. Publicis ad hoc latronibus, ac insignibus parabatur Pyratibus,
vti apud Senecam, & Lucanum, & alios quosdam legimus. Quin-
etiam grassatores, & falsi testes crucifigebantur, ex Firmici & alio-
rum sententia. 6. Sed hoc supplicij genus apud Hebreos non adeo
fuerat vsitatum; sed nonnullis tantummodo scelestioribus consti-
tutum erat; vti Iosue Regem Hai, vbi illius urbem suo subiecisset
imperio, crucifigendum iussit: sic enim Sacra testatur Historia, Re-
gem quoque eius suspendit in patibulo. Quod autem huiusmodi patibulum
Cruz censeretur, ex verbis, quæ subduntur planè conspicitur.
*Deposuerunt cadaver eius de Cruce; & Deus imperarat, vt hoc necati
supplicio eodem die in sepulchrum inferrentur: Sic in Deuterono-
mio legitur, Quando peccauerit homo, quod morte plectendum est, & adiu-
dicatus morti appensus fuerit patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno;
sed eadem die sepeliatur, sic apud Iosue seruatum constat, Suspendit, in-
quit, Regem in patibulo usque ad Vesperam, & Solis occasum.*

Cæterum, duobus præsertim scelerum generibus Cruz constitu-
ta fuerat, vni quidem magnarum seditionum, homicidiorum, ac
furtorum, teste Philone: alteri verò cum quis obedientiam suo
Principi denegando regnum affectasset. Horum alterum ab iniquis-
simis Iudæis Seruatori crimini datum fuit: dum testabantur, se re-
perisse illum gentes subuertentem, & Imperatori tributa pendi
prohibentem, denique semetipsum regem prædicantem. Hoc au-
tem D. Lucas ita refert, *Caperant autem illum accusare, dicentes; Hunc
inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsa-
ri, & dicentem, se Christum regem esse.*

7. Attamen qui hoc modo Cruci adfigebantur, Dei maledictionem subi-
bant: quod in Deuter. legitur; *Maledictus homo, qui pendet in ligno: & à D.
Paulo refertur. Eam ob causam Seruator noster, qui, vt omnem cu-
mulatissimè benedictionem nobis impertiret, omnem etiam in se
vno maledictionem transtulit; Factus est obediens usque ad mortem,
mortem autem crucis; quemadmodum varijs demonstratum figuris
antea fuerat, & oraculis apertissimè prænuntiatum: hinc illud est,
quod Ecclesia canit, Regnavit à ligno DEVS.*

8. At de huiusmodi ligno ab Hieremia dictum; *Mittamus lignum
in panem eius, id est Crucem in panem, qui corpus existit illius, qui
que verus vitæ panis: sicuti Tertullianus interpretatur; Mittamus,
inquit, lignum, id est, Crucem in panem, id est, corpus eius, quod est pa-
nis vita.*

D. Tho. in
epist. ad
Philipp.

Lactant.

diuin. in-
st. 1. lib. 4.

de vera
Sap. c. 16.

Senec. epi-
st. 3.

Luc. in
Dial.

Petron.
Abit.

Calist. de
pænis.

Firm. lib.
6.

Paul. 5. et
lib. 5. c.

23.

De specia-
lib. legib.

D. Luc. c.
23.

Deut. c.
21.

Ad Galat.
c. 3.

Ad Phil.
2.

D. Isid. de
Pass. Do-
mini.
Ruff. in e-
xposit.
Sym.
Iust. dial.
cū Triph.

Quæ sanè interpretatio, cum D. D. Hieronymi, Cypriani, Isido-
ri, & aliorum interpretatione planè cōuenit. Id autem cum Gram-
maticis exponi commodè posset per figuram, à Græcis Hypallegen
dictam, quæ verba conuertendo transfert: quod si exponatur ita, id
certè demonstrat, Mittamus lignum in panem, id est Mittamus pa-
nem, qui corpus existit ipsius, in lignum.

D. Hiero.
in Hiero.
D. Cypri.
cont. Iu-
daeos.
Lib. 2. 10.
St. 15. &
20.

Crucis fi-
gura.

D. Hiero.
in Ezech.
c. 9.

D. Isid. de
voc. Gët.
Tertull.
cōt. Mar.
lib. 3. c.

22.
Cruce a-
pud AE-
gyptios
vitæ sig-
num.

Deut. c.
28.

D. Aug.
li. 16. cōt.
Faust. c.
5. & 12.
& 23.

D. Cypri.
adu. Iud.
lib. 2. cap.
29.

Leo Papa
de Pass.
Domini,
serm. 8.
Iren. li. 5.
c. 18.

Lactant. de
vera Sap.
li. 4. c. 18.

9. Cæterum quod in ligno Crucis, Seruator mortem debuisset
obire, præter tot figuras, & tot apertissima testimonia, hoc etiam
vates ille Habacuch prænuntiasse visus est, cum ait; *Cornua in ma-
nibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius.* Quod vnum ad crucis myste-
rium, iam pridem per vatem præuisum, D. D. Hieron. Augustinus,
& Cyprianus referunt. Atqui Crucis eiusmodi signum in figura, &
nota Thau, ex communi Patrum sententia, præcipuè verò S. S. Hie-
ronymi, Isidori, ac Tertulliani interpretatione multis antepæ-
teritis seculorum curriculum, expressum existit. Nec id imme-
ritò; 11. quandoquidem apud Ægyptios Crucis Hieroglificum,
Thau quam simillimum, vitam designabat: è contra verò, a-
pud Græcos T. nota, mortem denuntiabat, quemadmodum sacra-
rum scriptores historiarum Ruffinus, Socrates, & Zozomenus, &
inter alios plurimos Cœlius Rhodiginus manifestè testantur, aliud
addentes, 12. quod dum quoddam templum demolirentur, in ip-
sius muris nonnullæ Crucis ad inuenta signa fuere, ex Hieroglifica
nota, interpretantium peritia, futuram vitam indicantia. Eapro-
pter in Deuteronomio illud scriptum fuit, cum Deus Sinagogam
adloqueretur, 13. *Erit vita tua pendens ante te:* quod quidem de Ser-
uatoris Cruce prædictum fuisse, Patres interpretantur, vti D. D.
Augustinus, Cyprianus, Leo Pontifex, Irenæus, Lactantius, ac Ter-
tullianus, qui inter alios ad hunc modum, legit, *Erit vita tua pendens
ante oculos tuos.* 14. Tunc etiam hæc ipsa Crux figuris expressa fuit,
cum Moyse Iosephum benedictione donans, ait, *Et cornua Rhinocero-
tis cornua illius;* quod de Cruce tum Iustinus, tum Tertullianus, e-
xplicare consueuerunt; 15. Igitur hoc lignum quod infame sup-
plicium, & cruciatus seruis constitutum erat, & latronibus tan-
quàm dedecus deputabatur, & grassatoribus ignominiam longè
turpiorem importabat, falsarijs quin etiam sceleris inurebat no-
tam, homicidas pœna afficiebat, mortem seditiosis, & regnum affe-
ctantibus afferebat, cum læsæ maiestatis infamia; denique, cui Deus
maledictionem intulerat, adeò per Christi personam nobilitatum
fuit, vt in vitæ lignum, & benedictionis naturam verteretur: 16.
In Regum Diadema prorsus euaderet: demum in Christiani populi
vexillum constitueretur.

Habac.
c. 3.

D. Hiero.
in Habac.
D. Aug.
de ciuit.
Dei, li. 18.
c. 32.

D. Cypri.
cont. Iud.
lib. 2. 15. St.
21.

Ruff. lib.
2. c. 29.
Socr. li. 5.
c. 27.

Sozom.
lib. 7. c.
15.

Cal. Lect.
antiq. lib.
10. c. 8.

Tertull.
cont. Iud.
c. 11.

Iust. dial.
cū Triph.
Tertull.
cont. Iud.
c. 10.

Cruce per
Christo
nobilita-
ta.

17. Hinc est quod à Sapiente benedictum vocitatur lignum: Be-
neditum

Sap. c. 14.

nedictum inquit, *Lignum per quod fit iustitia*. Hinc ab Constantino Magno cognomento, cum secum ipse reputaret vitam nobis huiusmodi per lignum diuinitus importatam fuisse, lata lege cautum fuit, ne cuiquam deinceps ad supplicium constitueretur; quin & eandem sibi in tesseram, & in militare insigne sumpsit. Eius ob virtutem victoriam de Maxentio reportauit; vti Zonaras, & Eusebius in historijs referunt; illud præterea subtexentes, ipsum militibus imperasse, vt hanc Crucis notam in armis impressam, triumphalem veluti tesseram, secum perpetuo gestarent, spe concepta, se quouis in bello, de hostibus, Crucis sub auspicio, gloriosè triumphaturum.

Crucis
supplicij
ab Magno
Constantino in-
terdictum.

Zonar. in
Constan-
tino 3.

Euseb. de
vita cons.
lib. 4. cap.
33.

Conuer-
sio ad bea-
tissimam
Virg.

18. Hinc religiosæ mentis, ac deuotæ contemplationi lector addictus, inter meditandum, sacratissimam Virginem contempletur, secum ipse cogitans, 19. quod sicuti nato Crux prænunciata fuit per illud, *Erit vita tua pendens ante te*, sic eidem etiam vt dolores, quibus transfixa est, prædicti planè fuerunt, cum natum in Cruce pendentem, qui sibi vnde viueret, tribuebat, suos ante oculos morientem conspexit, ita namque illamet verba piè sanè explicari posse videntur. Ex quo pijsissima Parens corde crucifixo cum Hieremia

Thy. c. 1.

exclamare valebat, *Ego plorans, & oculus meus deducens aquas, quia longè factus est à me consolator*. Etenim dum lignum in panem filij mitteretur, quem pretiosissimum ipsius corpus paulo ante interpretatum fuisse diximus, Matris anima transfixa, pectusque transfuerberatum est. 20. Hoc illam pacto meditari quisque poterit, vt Anselmus sanctus ait, veluti cunctorum Martyrem martyrum, inspicientem diuinissimum natum turpissima morte multatum; pientissimum impijsissimam ad necem, cunctorum quidem atrocissimam; iustissimum denique ad iniquissimam deductum; spectantem delicatissima membra crudelissimo clauis infixam patibulo. Hinc etiam quieuerit, dum obtutum in illam, cunctorum sanè miserrimam defixerit, interna cum lacrymarum profluentia, dolores eiusdem miseratus, exclamarit; Quisnam te ô sanctissima nostrum Regina, infelicissimam ad hanc sortem adegit? Et interius in corde Virginem ita sibi respondentem sentiat; Istis sic confossa vulneribus sum ab illis, qui filium meum ardentissimo amore complecti debuerant, cum ipse tantoperè dilexisset eos, vt ipsosmet æterno Patri reconciliaturus, & à maledictione ad benedictionem traducturus, totam in sese maledicti pœnam transtulerit.

F R A T R I S D A N I E L I S M A L L O N I I D E C R V C E E L V C I - D A T I O N E S .

I N C A P V T Q V A R T V M .

ITAQVE, I. sciendum est, Crucis supplicium apud Romanos. Si de Crucis supplicio ante consummata per Crucem salutis nostræ my-

steria sapientissimo Antistiti esset differendum, vrgerent profecto ipsum rhetorum præcepta à Quintiliano, lib. 4. cap. 1. tradita, ut ea insinuatione ad Crucis supplicium explicandum vteretur, quæ Crucis turpitudinem, supplicij illius horrorem, mortis illius fæditatem, paribuli illius ignominiam exaggerare posset; nihil enim Crucis supplicio turpius, nihil execrabilius erat. At verò quoniam de Crucis supplicio post consummata per Crucem salutis nostræ mysteria, agit Antistes; tantum abest, ut insinuatione ea utatur, quæ Crucis horrorem exaggerare valeat, ut potius in ipsa cruce, quam nil excellentius, nil pretiosius est, gloriatur, gloriaque eius sit, quod Christum prædicet Crucifixum, gloriamque crucis amplificet; dum à sufficienti partium enumeratione universa Christi vulnera, aut ante crucem, aut in cruce dum viveret, aut postquam mortuus fuit, Christo docet esse inflictæ, quæ necessario illud quoque exigunt, ut de Crucis supplicio sit agendum. Benè autem dicitur apud Romanos; nam apud alias nationes fuit usus antiquior, ut infra auctor ostendit à Iosue Regem Hai, cruce esse necatū. Quare Cælius Rhodigin. lib. 10.

Antiquarum lectionū. c. 7. dicit, *Morem verberandi, atque supremum de fontibus sumendi supplicium, à Grecis ad Romanos mansisse, deque hac re certissimos exstare auctores.* Ideò inter Romanos Syllam primum fuisse, qui Romanum morte multavit, cum prius noxij, aut lata fuga, aut etiam ad metalla, aut Latumias damnarentur. Tarquinius igitur qui ἀρτορομαστικὸς superbus est appellatus, Crucis supplicio primus inter Romanos fontes affecit. Huic tamē veritati Franciscus Syluius in commentario in Ciceronis orationē pro Caio Rabyrio explicans illud; *Illictor, &c.* non acquiescit, dicens, putasse quosdam formam eam à Tarquinio superbo primum euulgatam, cum tamen in Marci Horatij Trigemini causa Tullio Hostilio rege, constitutam doceat Titus Livius, lib. 1. Quamquam ibi Syluius non tam de crucis supplicio, quam de infelici eo carmine loquatur. Titus autem Livius non dicit adhibitum crucis fuisse supplicium: sed ut sub furca moreretur, fuisse sancitum, ibique subdit Livius; iamque accesserat licitor, iniciebatque laqueum. Et licet eam diram sententiam ibi legamus esse prolatam, tamen neque arbo-rem illam Crucem fuisse legimus, sed furcam, atque tandem M. Horatium Trigeminum, tanquam salutis romanæ acerrimum propugnatorem, supplicio legimus precibus patris Horatij fuisse subreptum, eiusque salutem publicè proclamatam. Fuisse igitur impium eum Tarquinium, qui primus Crucis supplicio inter Romanos

Sylla primus Romanos capite dignavit.

Tarquinius Superbus apud Romanos crucis supplicio fontes notavit.

Horatius trigeminus libertatis Romanæ propugnator. Tarquinius supplicia Romanis innovavit.

noxios

Insinuatione ubi adhibenda.

Disputatio de Cruce honorifica est.

Vulnera Christus sustinuit ante, & post mortem.

noxios affecerit, sic constitutum esto; à quo etiam Eutropio teste excogitata vincula, taureas fustes, compedes latumias, ac metalla, cognoscimus. Lege Cæl. lib. 10. Antiq. lect. c. 5.

2. *A Tarquinio Superbo.* Quomodo Tarquinius ultimus Rex fuerit Romanorum, quomodo Regno pulsus à M. Bruto, & qua de causa, quomodo eius domus diruta, sac supellectilia in Tiberim proiecta, & in parte substituerint, ubi modo Romæ est Basilica insignis, & corpus S. Bartol. lege Titum Liuium Decade prima, libro primo.

Infelix
carmen
quidnam
diceba-
tur.

3. *Crucem ex infelicibus stipitibus.* Hoc vniuersa Doctorum multitudo testatur, colligiturque aperte ex infelici eo carmine primo à patre M. Horatii prolato, quod deinde in exemplum, formamque capitalis sententiæ transijt apud romanos, & frequentissimè eo superbus ille Tarquinius utebatur, vt Franciscus Syluius testatur, I licetor, colliga manus, caput obnubito, arbori infelici suspendito. Ex Arbore autem infelici Crux dicebatur, non solum *μυτοριμικὸς*, ab effectu, quod sic affixos redderet infelices; sed quod ex eo arborum genere fabricabatur, quæ verè infelices dicerentur. Arbores autem infelices dicebantur, quæ neque sererentur, neque fructum ferrent vnquam. Dicebantur etiam infelices arbores, quæ in inferorum Deorum tutela essent, quales sunt, quæ baccas nigras, nigrosque fructus ferunt. Ex hac tamen lege, Quercum, *Ælculum*, Ilicem, Sapinum, Fagum, Corilum, Sorbum, Ficum albam, Prunum, Cornum eximo: has enim felices arbores dici, auctor est Veranius in opere de verbis Pontificalibus, Platanum tamen, & Sambucum inter infelices lego, nam ex Platano pependisse Mariam, & in Sambuca furca etiam canes esse suspensos, testatus est Plinius. Lege hac de re Cælius Rhodiginum lib. 10. lectionum antiquarum, cap. 7.

Crux ex
arbore
infelici.

Arbores
infelices
quæ.

Platanus
inter in-
felices ar-
bores
connu-
meratur.

Franciscum Syluium in Cic. orationem pro Rabyrio.

4. *Itaque ad maiorem eorum ignominiam.* Hoc scilicet ad summam infamiæ notam crucifixis tantum deesse videbatur, vt etiam in infelici ligno appenderentur.

Verum altius nostra attollatur oratio, ac contemplatio, vt cum regem gloriæ ad delicta nostra luèda ad summam vsque miseriam redactum esse cognoscimus, eum etiam in infelici cruce, ex infelici arbore confecta, morientem summa pietate veneremur, qui pro Adæ peccato occasione felicissimæ arboris, quæ pomum habuit pulchrum aspectu, & ad vescendum suauē, perpetrato, patiebatur.

Crux
Christi
an ex ar-
bore in-
felici con-
fecta.

Verum admonet me locus iste, vt cōtrouersiam curiosam, illamque quidem, idèd maximè suauem, sed non omninò infructuosam, si veritatem assequi liceret, excitem, ex quo ligni genere Christi Crux fabricata fuerit.

Ex quo li-
gni gene-
re fabri-
cata Chri-
sti crux
fuerit.

Q V Æ S T I O.

Ex quo ligno Crux Christi fabricata fuerit.

Gulielmus Durantes, sexta parte Rationalis diuinor. offic. rubrica de die Parasceues, ex quatuor lignorum speciebus constare refert Christi Crucem, affertque quoddam quasi celebre *ἀποτίκωρ*, ad hoc explicandum, sic dicens, nota versus de Cruce.

Pes Cedrus est, truncus Cypressus, Oliua supremum,

Palmaque transuersum, Christi sunt in Cruce lignum.

Hæc eadem lignorū genera in Christi cruce contemplatur B. Augustinus. Hæc ferè prosequitur Franciscus Samaritanus 3. parte Sacerdotalis Thesauri, tit. de diebus maioris hebdomadæ; idèd docuit Albertus Magnus lib. 4. compendij Theologicæ Verit. cap. 21. Immo etiam Bernardus tract. de Passione Domini, cap. vlt. Ludolphus de

Crux
Christi ex
quadru-
plici lig-
no Cedro,
Cypresso,
Oliua, Pal-
ma.

Vita

vita Christi, Antonius Gliffandus, quæst. 643. in Passionem [secundum Matthæum, Iacobus Voragineus serm. 3. in Dom. 3. post octauam Epiphaniæ, qui etiam quatuor hæc lignorum mysteria explicat. In ijs enim quatuor lignis dicit denotari quatuor Crucis virtutes. Primò, quia fugat malas cogitationes, quæ per Cedrum denotantur, cuius odor serpentes fugat. Secundò, quia in tribulatione constantia præbet, & significatur per Cypressum, quæ nullius venti turbine comam amittit. Tertiò, quia de hoste triumphat, significatur per palmam, qua victores coronabantur. Quartò, quia penitentia amaritudinem temperat, significatur per Oliuam, cuius liquor dolores vulnerum reddit tolerabiliores. Hæc est causa, cur nos in ijs quatuor casibus, Crucis signo nos muniamus; vel cum cogitatio turpis se ingerit; vel cum aliquod periculum subito emergit; vel cum aliquod phantasma diabolicum sensibus nostris se obijcit, vel cum aliquis dolus nos arripit, vel timor inuadit. At Beda in collectaneis & floribus, dicit crucem ex Cedro, Pino, Buxo, & Cypressis factam esse. Chrysost. orat. de veneratione Crucis. Anastasius Synaita, & Ioannes Cantacuzenus, assertionem contra Mahumetem, dicunt crucem esse ex Cypressis, Pino, & Cedro. Verum hæc sine dubio mysticè dicta sunt accipienda: neque enim crux ex tam multis sectionibus connexa, ad corpus grauissimum sustinendum fuisset idonea, mixtaque fuissent ligna felicia infelicibus, immò ligna maximè pretiosa, qualia sunt Cedrus, Oliua, Cypressus, Palma.

De crucis ligno lego apud veteres Gottifredum Viterbiens. in chronico, cap. 14. satis egregiè compositam fabellam, apocrypham illam quidem, sed ad demulcendas aures perbellè accommodam. Post diluuij tempora Sethum insignem illum Noë filium, quem alij Orontem nominarunt, inuento Adæ

protoplasti sepulchro, ad Paradisum terrestrem contendisse, ad cuius valuas Cherubillum versatilem gladium igneum manu vibrantem inuenisse, ab eoque oleum, quod misericordiae dicitur, petiisse, vt eo super Adæ tumulum effuso, protoplasti scelus expiaret. Mox ad ipsum cum Cherub reuertisset, pro oleo baccas tres illi è Paradiso detulisse, dixisseque Setho, vt baccas illas super Adæ tumulum complantaret. Cherub iussa Sethus peregit, bacisque plantatis, haud ita multo post, ecce tria virgulta succrescunt, quæ paulo post simul congressa in vnicum tantum stipitem coeunt, ex quo maxima arbor temporū successionem progignitur. Cum verò celeberrimum illud templum Hierosolymis construendi tempus aduenisset, variaque Hierosolymam ligna comportarentur, Deo sic volente, illud quoque lignum Hierosolymas vehitur, vt Hierosolymitani templi constructioni deseruiret. Sed ecce tibi nouum, inauditumque miraculum, arbor enim hæc nulli vnquam templo construendo vsui esse potuit, nam interdum longior, interdum breuior videbatur, si breuiore eguissent, longior excresecbat, si quid verò ex ipsa secaretur, iusto brevis nimis visu reijciebatur. Repudiatur ergo portentosum lignum, nec templi ædificio deseruit. Eo tamen utebatur Salomon in priuato suo palatio extruendo, qua hortus versus ædificium protendebatur.

At Regina Sabba, quæ ab vltimis terræ finibus venit ad audiendam Sapientiam Salomonis, lignum cum intuita esset, exhorruit, portentum enim quid in ligno nouerat, nec tamen Salomoni coram quid vidisset, indicare ausa est. At notato ligno, vbi discessisset, rem per litteras aperit; vidisse se in sui palatij ædificio lignum, in quo innocens esset occidendus. Vnde totius Hæbraici regni ruina subsequeretur, quale verò sit illud lignum notis aperit,

Adæ corpus post diluuium inuentum.

Oleum misericordiae.

Arbor crucis ex triplici virgulto.

Inauditum ostentum.

Lignum terrificum.

Cedrus in Cruce quid significet.
Cypressus in Cruce quid significet.
Palma in Cruce quid significet.
Oliua in Cruce quid significet.
In quibus casibus signo Crucis nos muniamus.

Reijcitur sententia de quadruplici ligno crucis.

Alia sententia de ligno crucis.

Lignum
crucis vbi
probatica
piscina.

Probatica
piscina
vnde vim
sanandi
hauerit.

Apochry-
pha sen-
tentiae de
Christi
cruce re-
ijciuntur.

aperit. Recognita Salomon, lignum illud ex ædificio tolli, ac subtus terram sepeliri mandat, vt ibi computrescens, malo omni non subseruiat. Fiunt omnia prout Rex Salomon imperat, ibique subtus terram conditur, vbi postea famosa ea piscina, quæ *πρωβατική* dicitur, excauatur, non tamen statim lignum detegitur, sed aduentante Christi Passionis tempore, lignum illud paulatim detectum, vti aquas tangere potuit, vim ei admirabilem contulit, qua sanaretur quicunque post Angeli motionem eo immer- sus primus fuisset: tuncque excava- tum, omnino aquis etiam supernatat, ita tamen, vt nulli vsui deferuire pos- set, quare extractum e piscina lignum ad templi externos parietes apponi- tur. Cum verò Christo Crux paranda esset, infelix illud lignum, inquit, accipiat, quod cuilibet bono operi fiundo ineptum est. Quare, ex ipso crux Christi fabricatur. Alij tamen antequam Crucis figuram acciperet, prius, aut super piscinam eandem, alij super torrentem Cedron superexten- sum, pontis officium diu peregrisse au- tumant, ita Mag. Hist. Scholasticæ in 3. Reg. cap. 26. Chartus. in cap. 5. Ioannis. Rem ego vniuersam simul cum Ioanne Gretsero lib. 1. de Cruce, cap. 4. apocrypham arbitror, neque ita certum esse ex quonam ligni gene- re confecta sit Crux. Alij è quercu cō- structam Christi crucem asserunt; ap- probat Lipsius 3. de Cruce. cap. 13. fauet Ciacconus lib. de signis sanctis- simæ Crucis, cap. 30. quod Crucis Dominicæ frustula roboris ligni spe- cimen præferre videantur. Silius Creta, lib. 1. quem postquam diro su- pensum robore vidit. Et infra. Ere- ctum suffixum robore mæstis osten- tabat ouans populis. Idem ferè Sedu- lius lib. 3. operis paschalis. Vtunque igitur res sit, incertam rem omnem puto, neque ita scitu necessariam. Il- lud tamen subdo, lignum illud san-

ctissimæ crucis Christi, quod in plu- ribus Ecclesijs ostenditur subfuluum, nigricans tamen apparere, quale illud est quod Mantuæ in Augustissimo D. Barbaræ sacello aurea Cruce tectum, gemmisque magnificentissimè exor- natum prout, & rei dignitas, & Sere- nissimorum Gonzagorū Ducum pie- tas, ac splendor exigit, commonitra- tur. Tale quoque illud apparet, quod Bononiæ apud sancti Stephani Ædes cōmonstratur. Ferunt & verum Chri- sti Crucis lignum sic cognosci, & pro- bari, quod & aquæ iniectum non su- pernatet, sed statim submergatur: in ignem verò coniectum prunis ipsis quasi ignitum candeat magis, nec ab- sumatur. Et lignum quidem quod a- quis iniectum mergatur statim, mul- tiplex est, vt de Ebena dicitur, & de Robore & alijs. Immo Plinius, lib. 29. cap. 3. docet lignum gallinæ ouo perfusum non ardere.

5. *Hoc mortis genere vilissima necaban- tur mancipia.* Crux antiquus apud Ro- manos seruorum supplicium erat; il- lud autem gentis genus infame erat. Et quidem seruos ad Crucem solus Dominus priuata auctoritate damna- bat: sed quia ex leui interdum causa, ita à Dominis necabantur, edicto pu- blico cauit Hadrianus Imperator, vt si quis seruus quicquam morte dignum admisset, per deputatos Iudices con- demnaretur, non per Dominos: ita Ælius Spartianus refert in vita Ha- driani, & Franciscus Syluius in com- mentario in orationem Cic. pro C. Rabyrio. Hac de causa Alexander Magnus cum Tyrios expugnasset, eos omnes crucibus affixit, quia serui e- rant Dominis suis rebelles. Ita, & Sey- tæ è prælijs reuertentes seruorum suo- rum petulantiam Cruce coercendam decreuerunt. Lactant. Firmianus, lib. Diuinarum institutionum dicit: Chri- stus eo genere mortis afficiendus fuit, quo humiles, & infirmi solent, ne quis esset omnino, qui eum imitari non posset.

Lignum
S. Crucis
fuluum,
nigricans.

Serenissi-
mi Man-
tuæ Duces
quanta ve-
neratione
lignum S.
Crucis
prosequi-
tur.
Lignum
S. Crucis
Bononiæ
apud S.
Stephani
ædes ser-
uatum.

Crux o-
lim ser-
uorū sup-
plicium.

Hadria-
nus Imp-
domino-
rum in
seruos
crudelita-
tem seui-
tiamque
edicto pu-
blico co-
ercet.
Alex. Ma-
gnus Ty-
rios in
crucem
bello di-
uictos a-
git.
Christus
mortem
crucis cur
elegerit.

Rudro-
rum astus
pessimus.

posset. S. Ioan. Chrysostomus, hom. 7. in epist. ad Philipp. dicit, *Propterea Iudæi dedita opera, ista morte Crucis interire Christum voluerūt, ut probrosum quoque efficerent, ut & si nemo propterea, ab ipso abstinere, quod occisus esset abstinere; tum vel idē quod hoc mortis genere occisus esset; & ibid. mortem Crucis appellat maledictam mortem, & plenam dedecore.* Fuit enim adeo probrosa, atque ignominiosa Crux, ut cum ex eo, quod Tarquinius Superbus iusserat Cloacas fieri, multi se spontē necarent. ne cloacas excauarent. Tarquinius, ut eorum *ἐπιτάφια* comprimeret, iussit eorum cadavera in crucem tolli; tantumque apud eos ignominiosæ crucis terror potuit, ut quos innatum cuiuslibet vitæ desiderium à morte sibi consciscenda non retardabat, crucis horror compescuerit: ita Cassius Emina apud Seruum, & Iulium Scaligerum in Fastis. Idem habet I. heodoretus serm. 10. de providentia. Seruis verò facinorosis. aut etiam fugitiuis, qui Crucis supplicium commeruerant, interdum mortem condonabant Domini: at in signum ignominie crucis, signū in vestibus pingebant, vel inferebant, dicebanturque cruciferi, siue crucigeri, siue etiam cruciarij serui; ita Franciscus Syluius in commentario in Cicer. orationem pro Deotaro, & Cælius Rhodiginus, lib. 10. lectio. antiquarum, cap. 5. & 6.

Cruciferi
qui dice-
bantur o-
lim.

Serui non
clauis, sed
funibus
cruci ad-
stringe-
bantur.

Romani
laqueo
guttur nō
frange-
bant, &
an
verum
hoc sit.

Porro serui, qui in crucem agebantur, non clauis, sed funibus cruci astringebantur, quod bene auctores, ubi supra, monuerunt. Addit Syluius, seruis etiam si in crucem tollerentur funibus alligati, eis tamen laqueo guttur non frangebatur, nec suffocabantur, aut strangulabantur; erat enim, inquit, illud mortis genus damnatum penes Romanos, qui tunc animam in pectore emori rebantur. Ideo in libris, inquit, Pontificalibus scriptum reliquit Veranius, cautum fuisse, ut qui laqueo vitam finisset, insepultus ab-

ijceretur. Ego verò huic rei acquiescerem, nisi apud Titum Liuium decade prima, lib. 1. in causa Horatij Tergemini hæc verba legissem: *Cumque sub furca esset Horatius, iamque collo laqueum iniecisset, &c.* Tale autem mortis genus non video quid aliud esse possit, quam strangulatio.

Suspensio
necatus
proij-
ciebatur.

6. Sed hoc supplicij genus apud Hæbreos. Hieronymus ab Oleastro in cap. 21. Deuter. duo tantum, inquit, mortis genera fuisse apud Hæbreos, scilicet Lapidationem, & Suspensionem, & à Lege, ut plurimum inflictam videri Lapidationem, & à Iudice Suspensionem; subdit postea; addunt Hæbrei, adhuc alia duo genera, scilicet Strangulationem, & Iugulationem, sed meo iudicio ea ex scriptura nō habent. Verum hac in re deceptum arbitror Oleastrum: nam Strangulationem, & Iugulationem colligimus ex Scripturis; & quidem quod ad Strangulationem attinet, patet Hester cap. 5. ubi Aman parat excelsam trabem cubitorum quinquaginta, ut in ipso suspendatur Mardocheus; sed ipse Aman in eadem trabe suspensus est, ut ibid. legitur c. 7. In eo igitur dum dicitur trabs, strangulationi noscitur deferuire, nos crucifixioni. Legimus etiam Iudam pessimum illum Iscariotem Domini proditorem laqueo vitam finisse. Neque verò memini me legere, Iudam istum inter Iudæos primum laqueo collum fregisse, sed & Gen. 40. credo suspendium per strangulationem intelligi, cum ibi dicitur de Pistore Pharaonis. *Auferet caput tuum à te, & suspendet te in Cruce, & infra, Alterum suspendit in patibulo.* Nec me mouet quod ibidem dicitur, *suspendet in Cruce;* nam Crux sumitur sæpè etiam pro furca, ut optimè notat Lipsius lib. 1. de Cruce. Tum etiam quia Hæbraice pro cruce legitur *gal getz*, id est, *in lignum, vel super lignum* Iugulationem autem lego, primo Reg. 22 ubi iussu Saul iugulatur Achimelech, & 2. Reg. 1.

Duo mor-
tis gene-
ra apud
Iudæos.

Strangu-
latio ex
scripturis
colligi-
tur.

Cruz pro
furca.

Combustio viuorum.

Iudæi cadavera in cruce suspendebant.

Iosue Regem Hai viuum in crucem sustulit.

Etiam viui apud Iudæos in crucem agebantur.

Irrue in eum, & interfice. Ita Deus iussit Genes. cap. 9. *Qui fuderit sanguinem humanum, fundetur sanguis illius.* Addo quintum supplicij genus atrocissimum, scilicet combustionem viuui, dicente Domino Leuitici 20. *Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem eius, viuus ardebit cum eis.*

Porrò interpretationem quandam lego Hæbreorum, sine dubio absonam in cap. 21. Deut. ibi, *Suspendes in patibulo.* Dicunt enim Iudæi, id solum dici de blasphemis, & idolatris, & hos dicunt primum lapidandos, & deinde in cruce suspendendos; non alia de causa, quàm vt impium eorum facinus populo patefieret. Itaque viuum nullum crucifigi, nec tale aliquod Dei extare præceptum. Quibus si obijciatur; Cur ergo Christum viuum crucifixistis? Respondent, se non crucifixisse, immò dixisse; nobis non licet interficere quemquam; verum id à Romanis perpetratum esse: nam alioqui Iudæi prius illum lapidassent, deinde in Crucem egissent. Verum hæc illorum sunt deliramenta: nam Iosue 8. dicitur, *Regem quoque eius suspendit* (viuentem utique) *in patibulo, & subdit, deposuerunt cadaver eius de Cruce.* Idem Tostatus in c. 8. Iosue quæst. 14. inter alias causas cur Rex Hierico non legitur suspensus à Iosue hanc reddit, quia fortè viuens haberi non potuit, sed inter alios vulgari morte occisus interiit. 2. Reg. 21, Gabaonitæ septem viros ex domo Saul crucifixerunt. Quod si quis obijceret cap. 10. Iosue, vbi de quinque Regibus dicitur, quòd Iosue interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites; vbi prius occisi, mox suspensi videntur. Responderem cum Tostato, q. 93. in cap. 10. Iosue. Non est sensus, quod Iosue prius occidisset, & postea suspendisset, frustra enim tunc suspensio esset, quia suspensio est ad mortem, sed ponunt ista omnia ad significandum idem, sicut sæpe Scriptura facit: ita hic occisio, &

percussio suspensionem significat. Accedit, quod Deut. 21. præcepit Deus dicens, *Si peccauerit quis, quod morte plendum sit, suspendes in patibulo; vbi non dicitur lapidabis prius, & postea suspendes.*

7. *Qui hoc modo cruci adgebantur.* Locus hic valde obscurus est, & controuersus, in cuius elucidationem plurima à Doctoribus scripta sunt, vt apud D. Hieronymum videre est, lib. 2. commentario. in epistolam ad Galat. in cap. 3. quæ tamen sententia varia ratione ab alijs explicata est; nam Septuaginta verterunt, *Maledictus à Deo omnis, qui pendet in ligno.* Aquila, *Maledictio Dei est, qui suspensus est.* Symmachus, *Propter blasphemiam Dei suspensus est.* Theodotion, *quia maledictio Dei est suspensus.* Alij aliter interpretantur. Hunc autem locum sic citat Apostolus, Galat. 3. *Maledictus omnis qui pendet in ligno.* Et Chrysost. homil. 7. in epistolam ad Philippenses, mortem Crucis appellat, *Mortem maledictam, & plenam dedecore, quia maledictus omnis qui pendet in ligno.* Theodoretus serm. 10. de prouidentia, dicit, *Iudeos voluisse Christum crucifigi, morte scilicet maledicta, & in medio latronum, vt Christus ab omnibus, tanquam peccator rejiceretur.* Idem docet etiam Chrysost. homil. 7. in epist. ad Philippenses; in quo quidem loco miratur maximè S. Hieronymus, quia S. Paulus non ponit eam particulam, *A Deo*, vt dicatur, *maledictus à Deo*: idem putat eam additam ab Hæbreis ad iniuriam Christianorum: idem subdit Hieronymus, *Audaci pede ad hos procedo certamen, vt ad libros prouocem. Nullo loco scriptum à Deo quenkum esse maledictum, & ubicunque maledictio ponitur, nunquam Dei nomen adiunctum.* Tamen etsi hoc legeretur, moneret in Christi iniuriam non cedere: hoc autem ex duplici causa: altera, quia maledictus dicitur, qui propter admissum scelus, pēdet in ligno: Christus autem nullum admisit facinus.

Alter,

An à Deo maledictus dicatur, qui pendet in ligno.

Pessimum Iudæorum consilium.

Nullo Iosue scriptum est à Deo quenkum maledictum, auctoritate D. Hieronymi.

Christus
licet cru-
cifixus nō
tamen à
Deo ma-
ledictus
est.
Moyſes
culpandus
non est.

Altera, quia dicitur, *factus pro nobis ma-
ledictus*, sed non natus maledictus.

Porro Faustus Manichæus, locum
istum legens, Moysen culpabat, quod
Christo maledixisset. Ideo S. August.
lib. 14. contra Faustum Manichæum,
cap. 2. sic contra ipsum ad hominem,
ut dicitur disputat. *Istos pios homines,*
inquit, interrogo, cur irascantur Moysi,
quandoquidem maledictum eius non perue-
nerit ad Christum. Si enim Christus pependit
in ligno clavis, utique affixus est. Vnde
etiam ipsas cicatrices, post resurrectionem,
discipulo minus credulo, demonstravit.
Quod si ita est, utique vulnerabile, atque
mortale corpus habuit. Quod isti nolunt
fateri. Si ergo & illa vulnera, & ille cic-
trices falsæ erant, falsum est quod pependit
in ligno.

Acuta Au-
gustini
argumen-
tatio.

Verum hoc audire fidelium aures
expauescunt, quod Christus à Deo
dicatur maledictus, quem inter cæte-
ros dilectum esse constat. Hac appa-
renti obiectione permoti quidam, di-
cebant hoc vaticinium de Christo nō
esse intelligendum.

Verum ea in re inficias ire nullus
poterit quod locus hic de Christo non
intelligatur: quandoquidem eum de
Christo explicavit Apostolus, Galat.
3. Quomodo autem de Christo, sine
Christi iniuria, queat intelligi, optimè
B. August. lib. 14. contra Faustum, o-
ptimis exemplis manifestat, quod sci-
licet, ut manus hominis dicitur non
solum manus, sed etiam scriptio, vel
scriptum à manu; & lingua hominis
dicitur, non lingua sola, organum sci-
licet ad voces efformandas, sed etiam
ipsa locutio: ita maledictum dicitur,
non solum peccatum, sed etiam
mors, & pœna à peccato causata.
Quia ergo Christus in peccatorum
nostrorum pœnam mortuus est, ideò,
κατοικησας, & ipse maledictum dicitur
esse factus.

Similem autem huic locum inuenio
apud Apostolum 2. Corint. 5. ubi di-
cit, *Christum pro nobis factum peccatum.*

Quomo-
do male-
dictio cru-
cifixorum
in Christi
ignomi-
niam non
verget.

Christus
quomo-
do dica-
tur male-
dictus.

Quo quidē dicto nihil videripossset ab-
sonum magis, ijs, qui sacrarū Scriptu-
rarū intelligentiam assecuti essent, quā
ut Christus, qui est ipsa bonitas, iusti-
tia, & sanctificatio, peccatum dicatur.
Verum Christus peccatum dicitur,
quia in sacris Literis peccatum dici-
tur, non solum diuinæ legis transgres-
sio, sed etiam victima, quæ pro pecca-
tis offertur, iuxta illud Osee 4. *Pecca-*
ta populi mei comedent sacerdotes, id est,
comedent victimas pro peccatis obla-
tas. Quia ergo Christus oblatus est
pro peccatis, non solum nostris, sed
etiam totius mundi, ideò Apostolus
ubi supra dixit: *Eum, qui peccatum non*
noverat, pro nobis peccatum fecit, ut nos effi-
ceremur iustitia Dei in ipso.

Christus
quomo-
do dica-
tur pec-
catum.

Peccatum
quid sig-
nificet in
Scriptu-
ris san-
ctis.
Christus
peccatum
dicitur,
quia est
hostia pro
peccato.

8. *As de huiusmodi ligno ab Hieremia*
dictum. Est aded insignis hic locus, ut
nullus ferè inter Patres reperiat, qui
de Christi passione disputet, qui lo-
cum ipsum non explicet. Huius au-
tem loci explicatio multiplex est. Illa
insignior, quam ex Tertulliano, Hie-
ronymo, Cypriano, Isidoro, Iustino,
Lactantio, & Rufino, approbavit an-
tistes, ut per figuram hipallagen intel-
ligatur, *Mittamus lignum in panem*, id est
Christum, qui est panis vitæ in lignum
Crucis. Verum ad vberiore huius
auctoritatis intelligentiam, aliæ sunt
explicationes addendæ. Sanctus Vin-
centius in serm. de Exaltatione Cru-
cis, per panem, panem vſitatum intel-
ligit, & per lignum, venenatum li-
gnum, quale est Elleborum album,
Opium, aliaque id generis venenata li-
gna, ut scilicet toxicatū panem Chri-
sto porrigerent, & tantam Iudæorum
dicit fuisse nequitiam, ut Christum
veneno necare decreuerint. Fauent
huic expositioni singula verba Hiere-
miæ, cap. 11. *Cogitauerunt super me con-*
silia, ducentes: Venite mittamus lignum in
panem eius, & eradamus eum de terra vi-
uentium. Quam explicationem valdè
approbat Ioann. Lanspergius, Car-
tusianus de Passione Domini, Cardi-

Quid sit
lignum
in panem
mittere.

Iudæi
Christum
veneno
necare
tentabāt.

nalis Carenfis, per lignum, crucem intelligit, & per panem, doctrinam Christi; vt sensus sit: Venite, doctrinæ eius mittamus offendiculum in ligno crucis. Aliam quoque subiicit, Mittamus lignum crucis super Christum, & illum cruci affigamus, & famam eius per turpissimam crucis mortem extinguamus.

9. *Ceterum quod in ligno Crucis Servator mortem.* Cornua in manibus eius præter auctores citatos, in eodem sensu locum illum explicant D. Hieronymus, & Remigius in eum locum. S. Cyprian. serm. de Passione Domini. Euseb. Cæsar. lib. 6. demonstratio- nis euangel. cap. 15. Hugo Cardina- lis in eundem locum, & in c. 11. Hie- remiæ, vt cornua in manibus, id est manus in cornibus intelligantur, per hypallagen, iuxta illud Virgilianum, *Pulsauit buccina buccas.*

10. *Atqui Crucis huiusmodi signum in figura, & nota Tau.* Famosa doctrina, ad cuius singularem illustrationem nostra festinat oratio. De Hæbraicis literis omnibus, sint ne eadem, quæ antiquitus, cum primum earum usus, aut à Deo hominibus infusus, aut ab alio quouis homine inuentus fuit, inter grauissimos, classiciosque auctores addubitatum video. D. quidem Hieron. in prologo galeato, docet, charac- teres eosdem non esse, quibus modo in sancta lingua utimur, & quibus anti- quitus Patres utebantur: Quod etiā apud Marcum Marimum in præfatio- ne, in initio suæ Arcæ, & Bellarmin. Card. in præfat. in suas Hæbraicas in- stitutiones, & Galatinum, & Eugubi- num, Io. Picum Mirandulanum, Xi- stum Senensem, aliosque grauissimos auctores addubitasse video. Et præci- pue de litera Tau, memoriæ prodidit S. Hieron. in Ezech. cap. 9. Literam hanc Tau, apud Hæbreos antiquitus crucis imaginem expressisse. Et Crux quidem si latius sumeretur, quatenus de eo patibuli genere, quod modo fur-

cam nominamus, dicitur, quam etiam π, Pi magnum apud Græcos exprimit, non admodum magna variatio esset, Hæbreis enim Tau ita scribitur τ, vix enim à Pi magno Græcorum π, dif- fert, nisi quod sinistrum pedem pau- latim flectit ad læuam. Cæterum, hor- rendum Furcæ signum exprimit. Ve- rum si (quod magis mihi arridet) ac- ciptatur Crux pro verò Crucis signo, multò maior sine dubio immutatio fieret, vix enim vlla apparet inter Tau, & crucem similitudo, vt hic videre est, τ, †. Nisi diceremus ita immutari potuisse, vt Tau ita scriberetur π, ac deinde sinister pes fuerit infernè pro- tractus ita, aut si malimus ita explica- re, vt dicamus Tau sic scriptum vt po- stea dextero pede infernè appenso, in- tegrum Tau π componeretur. Auctor est etiam Cælius Rhodiginus lib. 6. antiquarum lectionum Tau gallicum pro cruce accipi.

Fuit autem Crux in Tau figurata, Exodi 12. quando iussit Deus, vt oc- cisi agni sanguine postes tingerentur, vbi primogeniti seruabantur. Ad quod alludens S. Gregor. in officio sabba- thi sancti dicit, *Hic enim verus est agnus, cuius sanguine postes fidelium consecran- tur.* Tunc enim signum Tau figura- batur, quod ideò salutis signum fuit appellatum. Quare Rupertus lib. 2. in Exodum, dicit, *Sanguinem Christi in superliminaribus ponimus, cum Crucem passionis illius in fronte portamus.* Et E- zechiel 9. dicitur, *Transi per mediam ci- uitatem, & signa Tau super frontibus eo- rum.* Et rursus, *Percutite omnem super quem non videritis signum Tau.* Vbi San- ctus Hieronymus dicit, illud signum Tau, fuisse signum crucis, vt maximè verisimile sit idipsum esse signum, de quo dicitur Apocal. 7. *Quoadusque si- gnemus seruos Dei in frontibus eorum.* Si- gno S. Crucis, vt exponit Andreas A- rethas, & ex ipso Remigius in colle- ctaneis in Apocalypsim: quod satis ap- probat Abbas Ioachim, & Riberius, Blasius

Cornua
in mani-
bus quæ.

Hæbreo-
rum lite-
ræ, an in-
nouata.

Tau apud
Hæbreos
crucis fi-
guram
præfere-
bat.

Tau gal-
licum pro
cruce.

Crux in
Tau figu-
rata.

Blasius Viegas, & Cæl. Pannonius in eum locum.

Tau non solum apud sacros sed & apud profanos auctores crucem significabat.

Cadmus literarum inventor.

Tau nomen à cruce.

Crucis figura.

Iacob crucis signum qualiter figurauit.

Figura crucis plurima.

Porro ad pleniorē loci huius intelligentiam, libet hoc loco addere litteram T, non solum apud sacros auctores Crucis omen significasse, verum etiam apud profanos auctores; scribit enim hac ratione de Tau, Lucianus. in actione habita die 13. Octobris, inter Σ. & τ. Plorant, inquit, homines, atque suæ fortunæ vices deflent, ipsamque Cadmum execrantur, quod Tau in literarum genus induxerit; aiunt enim tyrannos eius literæ corpus secutos, atque figuram imitatos, postea simili figura, ligna fabricasse, in quibus homines suspendant, atque ex hoc, huic perniciosæ fabricæ pessimum nomen aduenisse. Idem ipsum Tau pœnam in sua illa figura sustinet, propterea quod Crux ab eo fabricata est, & ab eo nomen illi homines imposuere. Plurima etiam ad hanc rem congerit Cælius Calcagninus in commentarijs, in id Luciani de iudicio literarum, quæ prætermittenda duxi. Crucis figuras plurimas declarat Damascenus, lib. 4. de fide Orthodoxa, cap. 12. dicens, Enimvero lignum illud vitæ, quod à Deo in paradiso constitutum est, præclarè Crucis figuram gessit. Quoniam enim morti per lignum aditus patuerat, consentaneum erat, ut per lignum quoque vita, & resurrectio donaretur. Quin Iacob cum adorato virgæ fastigio, cancellatisque manibus, filijs Ioseph benè precaretur, Crucis signum apertissime delineauit; atque idem etiam indicarunt, & Virga Mosaica, in Crucis figuram efformata, ac mare feriens, atque Israeli salutem afferens, ac contra Pharaonem aquis mergens, & manus in Crucis formam extensa, atque Amalechitas in fugam vertentes, & aqua amara ligno edulata, & rupes fracta, laticesque fundens, & Virga Aroni Sacerdotij dignitatem sanciens, & actus in ligno de serpente velut mortuo, & extincto triumphus (ligno nimirum ijs salutem afferente, qui mortuum hostem cernunt, hoc est Christum in carne, pec-

cati prorsus ignara, Cruci affixum esse credunt,) & magnus ille Moyses illud inclamans: videbitis vitam vestram in ligno pendentem ob oculos vestros. Ac denique Esaias, Tota die expandi manus meas ad populum contumacem, & contradicentem. Hæc ille. Adde agnum Paschalem duobus lignis recto, & transuerso affari solitum, ut dicit Iustin. dialogo cum Tryphone, & apologetico 2. Noë nudum iacentem in tabernaculo; botrum ligno delatum, serpentem exaltatum in deserto, lignum ab Eliseo missum in aquas, ut sanaretur sterilitas aquæ, virga Ionathæ, baculus Davidis, quo armatus contra Goliath processit, baculus Iacob in quo transiit Iordanes, clavis David, & sexcentæ aliæ Crucis figuræ in Scriptura leguntur.

11. Quandoquidem apud Aegyptios crucis hieroglyphicum, &c. Romæ in obeliscis Aegyptiacis, quorum nonnulli Xisti V. Pont. Max. magnanimitate, ac prouidentia restituti sunt, signa Crucis plurima hac ratione insculpta, alia

hac ratione cernuntur, ut Crucis effigies circulo cincta fulgeat augustius, clarumque nobis signum existat, in maxima apud ipsos veneratione extitisse. Apud Aegyptios autem, Crucem, vitam venturam significasse, insignes auctores literis prodidere, ut præter citatos ab auctore, videre est apud Benauid. libro secundo Polimathix, cap. quarto, Petrum Messiam, lib. 1. variarum lectionum, Bartholomæum Cassanæum, qui etiam tradit Crucem in maxima veneratione apud Arabes fuisse; imò, & apud Mathematicos, est enim prima figurarum, quæ ex secunda linea constat, quamuis alij, ut quadratam crucem, aut altera parte longiorem rectè putant ita triangulari posteriorem opinentur, & rectè, verè enim inter figuras prima est triangularis, ut in Mathematicis apertè traditur, vide Euclidem in primo elementorum libro, & expositores,

Agnus Paschalis duplici ligno, recto, & transuerso affabatur, & c.

Obelisci Romæ excitati.

Crux Aegyptijs signum venturæ salutis.

Crux Arabibus veneranda.

præcipue Clauium Bambergensem.

12. *Quod dum templum quoddam demoliretur.* Templum illud, fuisse Serapidis templum Suidas tradidit, & Casianus prima parte Gloriæ mundi. Socrates lib. 5. cap. 17. relatus in historia tripartita, lib. 9. cap. 29. Euseb. Caesariensis lib. 11. hist. Eccl. cap. 29. quamuis hic liber, licet cum Eusebio colligetur, & vndecimus Eusebij dicatur, sit tamen à Rufino conscriptus. Tradit autem Socrates ubi supra, in lapidibus sculptas fuisse crucis imagines, quæ inter ἱερογλίφικα ἱεράτικα connumerabantur. Addit Liplius in notis ad lib. 3. cap. 13. in occidua India cruces repertas esse plurifariam in templis, ac sepulchris, sic providente Deo, ut illis dominaturæ Crucis præesset omen, & signum. Lege, quæ hac in re nunc scripsit Alphonsus Ciacconus, & Aloysius Frois, in epistola ad Claudium Aquavivam, sub die 15. Martij, 1597. cap. 15. in fine, cum martyrium Iaponensium cruce absumptorum descripsisset, subdit, nunc autem homines isti crucium prognosticon agnouerunt, quæ mirabiliter inuentæ sunt apud Iaponenses, altera quidem Obamæ, anno 1589. altera verò anno 1592.

13. *Erit vita tua pendens ante oculos tuos, &c.* Hunc locum de Christo in cruce pendente ob oculos Iudæorum intelligendum, aperte illud cōprobat Esai. 65. *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, sed contradicentem mihi,* quod de Christo ad se Sinagogam aduocante, explicat Apostolus ad Rom. 10. Hunc etiam locum Patres in eodem sensu interpretati sunt, & præter Cyprianum, Tertull. Leonem, Irenæum, & Lactantium in lib. à sapientissimo Antistite citatos, addo Damascen. lib. 4. de fide orthodoxa, cap. 12. & alia quæ in huius explicationem doctè adducuntur à Benedicto Pererio in Daniele.

14. *Tunc etiam hæc ipsa Crux figuræ ex-*

pressa fuit. Insignis est hæc auctoritas, sed perobscura, ideò à nobis illustranda. Duo autem sunt, quæ huiusce obscuritatis tenebras offundunt. Primum, quid Rhinocerotis nomine intelligatur. Secundum, quid per cornua debeat intelligi. De Rhinocero igitur agamus primum. Rhinocerotem igitur plurimi volunt esse Vnicornem, qui Italicè dicitur Alicorno. Videtur & Græca vox consentire, ita enim Græcè legitur *χιγᾶτα μορὸκίγῳστα κίγᾶτα αὐτῶ*, id est cornua Vnicornis, cornua ipsius, *μορὸκίγῳς* autem est vnico cornu armatum animal. Eadem vox etiam legitur Numerorum 23. *ὡς δόξα μορὸκίγῳς αὐτῶ*, id est, tanquam gloria Rhinocerotis ipsius. ubi nos legimus, Fortitudo eius sicut Rhinocerotis, Hæbraicè autem dicitur, *teem*. Quæ vox incertæ est significationis, ut docet Marcus Marinus in sua Arca Noë, & ipse vertit Alicorno. Ita etiam vertit Oleaster num. 23. & Deut. 33. & Pagninus.

Constat autem ex historijs naturalibus, Rhinocerotem ab Vnicornio esse distinctum animal.

Et quidem Vnicornis accipi potest genericè, quatenus de omni animali vnico cornu prædito, dici potest: sunt enim hæc permulta tum aquatilia, tum terrestria, imò & volatilia. In celeberrimo sapientissimi, imò nostræ ætatis ea in re Coryphæi Vlyssis Aldrouandi Musæo, vidisse me recolo duo cornua nigra, nonnihil recurua, sed rotunda, alterum longitudinis habebat pedem, & dodrantem, alterum verò sesquipedale erat, vtrumque autem e fronte animalis vnice prominebat; atque hac ratione omnia hæc animalia vnicornia dici commodè possunt. Boues etiam vnicornes asserit Plinius lib. 8. cap. 21. Ita etiam Rhinoceros vnicornis poterit appellari.

At Vnicornis propriè acceptus, animal quadrupes, quale descripsit Plinius lib. 8. cap. 21. sic dicens, *Asper-*

Rhinoceros quid sit.

An idem quod vnicornis.

Rhinoceros non idem quod Vnicornis.

Plurima animalia vnicornata.

Boues vnicornes.

Crux facrum Ieroglyph. Cruces apud Indos reperitur.

Crucis prognosticon qualiter figuratum.

Vita pendens ante oculos quæ esset.

Unicornis
quale ani-
mal.

vim autem feram Monocerotem, reliquo corpore Equo similem, capite Ceruo, pedibus Elephantis, cauda Apro, mugitu gravi, uno cornu nigro, media fronte cubitorum duorum eminente. Hanc feram viuum negant capi. Verum in eo, quod cornu eius nigrum, & longitudine cubitorum duorum dicitur; fateor, in supradicto florentissimo Aldrouandi Museo, Iconem cornu unicornis fuluum vidisse, longitudine cubitorum ferè trium; & in thesauris, & pretiosioribus rebus Serenissimi Senatus Veneti, duo Unicornis cornua, tamquam incomparabilis pretij afferuantur, quæ colorem cinereum redolent, aliquibus in partibus etiam luteum, longitudinis fere cubiti, cum dimidio.

Unicornis
cornua v-
bi seru-
tur.

Imò in selectis mirabilibus rebus, quæ apud Serenissimum D. Vincen-
tium Mantuæ, & Montisferrati Du-
cem afferuantur, cornu adest insigne Unicornis, coloris cinerei subalbi, lon-
gitudine cubitorum ferè quatuor: sed illud mirabile, quod in superiori su-
perficie, quasi terebelli figuram refe-
rat, duo contorta simul cornua dice-
res, quæ tamen coniuncta simul ad-
hæssissent. Hoc autem cornu, solertis-
simus naturalium arcanorum perseru-
tator Vlisses Aldrouandus, piscis uni-
cornis, cornu esse dicebat. Atque hæc
de Unicornio, Nunc de Rhinocero-
te agamus.

Unicornis
cornu mi-
re magni-
tudinis apud
Serenissimum
Mantuæ
Ducem.

Rhinoceros
piscis.

Rhinoceros
avis
qualis &
quæda
vis.

Rhinoceros
avis
minima
gignit
na. Suis
descriptio

Rhinoceros animal aliud volatile, aliud quadrupes est. Volatilis Rhinocerotis caput egregium illud quidem exhibuit nobis, nouus ille nostræ tempestatis Aristoteles, Vlisses Aldrouandus, lib. 12. Ornithologiæ cap. 20. sic scribens: *Hesichius, & Varinus in Althio-
pia quadrupedem etiam auem reperiri dicunt, quæ Rhinoceros appellatur. Visam hanc autem in aere referunt, ac in ipso volatu, cum Turcas Christiani, celeberrima illa manuali acie superabant, ois. sam. Caput si relationibus illorum virorum, aliorumque fide dignissimorum standum est: notanda erat, ac insolentis magnitudinis, duorum sci-*

*licet propemodum dodrantum, cirrhis orna-
tum nigris, altis, deorsum spectantibus. Ro-
strum quatuor propemodum dodrantes lon-
gum, recuruum, non tamen rapacium more,
sed instar arcus cuiuspiam. Inferior pars to-
ta ex luteo albicat, supina versus caput colo-
re miniaceo, reliquum ex luteo, ut in infe-
riori parte albicat. Supina pars intus tantum
veluti ferrata est, sicut in pica Bresill. ca.
Cornu è fronte enascitur, & supina rostri
parti adhaeret, magna equidem molis, ut quod
propè frontem palmum unum latum sit, Rhi-
nocerotis cornu non dissimile, sed in fine re-
curuum. Color supra, & infra parte mi-
niaceus, in media luteus. Huius autem avis
cornu linea quadam nigra, quasi in bina cor-
nua diuidere videtur.*

Rhinoceros autem quadrupes, post
Elephantem, animalium maximum
ausim appellare, de quo sic Plinius
scribit lib. 8. cap. 20. *Rhinoceros unius
in nare cornu, qualis sæpè visus, cornu ad
saxa limato preparat se pugnæ. In dimica-
tione cum Elephantis alium maxime petens,
quàm scit esse molliorem, longitudo ei par,
crura multò breuiora, color buxeus. Hæc
ille.*

Rhinoceros
post
elephan-
tem ma-
ximus.

Verum quia in describendo hoc a-
nimali maxime deficit Plinius, ideo
hæc addenda putauimus, quod capite
oblongo sit, auribus latioribus, infer-
ne Elephantorum instar pendentibus,
crura integra habet, ac veluti squamis
ferrugineis obducta, ventrem utrim-
que quasi duæ peltæ ossæ, instar te-
gminis superioris testitudinis armant,
duæ item, sed minores, coxas conte-
gunt, coloris buxei. Cauda suilli simi-
lis deorsum fuluescit, reliqua bubuli-
ni coloris. Illud autem mirum, quod
in dorso vbi humeris collum nectitur,
paruum quoddam cornu turgescit.
Cornu autem, quod è naribus attolli-
tur coloris subfului, nigrioris tamen:
eius crassities, & latitudo quincuncem
continet, longitudo cubitum ferè, &
sextantem, nonnihil recursum super-
nè tendens. Rhinocerotem ex India
ad Serenissimum Emanuele Lusi-
taniæ

Rhinoceros
descriptio
ex Plinio.

Cornu ex
humeris
surgit.

Rhinoceros ex India in Aphricam, & mox ad Italiam inuectus.

Rhinocerotis fortitudo maxima.

Cornu imperium significat.

Cornu potentia significat.

Cornua Rhinocerotis Christi brachia mystice significat.

taniae Regem aduectum, & inde ad Leonem X. Pont. Max. transmissum testatur Oleaster in cap. 23. Numerorum. Huius autem animalis sic à natura ad pugnam armati fortitudo maximopere in Scripturis commendatur. Num. 23. Dei fortitudo Rhinoceroti comparatur, dum dicitur, *Quasi fortitudo Rhinocerotis est ei.* Atque hæc de prima voce huius sententiae. Nunc quid per cornua intelligendum sit aperiamus.

Cornua in sacris literis, non solum pro cornibus propriè dictis accipiuntur, sed sæpè pro Regnis, aut Imperijs, aut Potentatibus, quod manifestè patet Daniel. 7. & 8. Apoc. 5. 12. & 13. ita Num. 23. pro Imperij gloria, aut elevatione accipitur. Ideo pro eo, quod nos legimus, *Fortitudo eius ut Rhinocerotis*; Græca editio habet *δόξα*, id est, gloria, hæbraica autem editio legit *betohaphit*, id est, ut elevationes, ut rectè probat Oleaster, ibid. Sæpè tamen etiam potentiam significat, nam in cornibus animantium truculentia maximè viget, Ideo ut animalium robur tum in dextro, tum in sinistro cornu maximè viget; ita ducta metaphora, dicitur, exercitus cornu dextrum, tum sinistrum habere, quippe in quo maximè eius robur appareat. Benè igitur Iacob Ioseph filio bona precaturus, cornua eius, dixit esse Rhinocerotis cornua. Quæ de Christo intellecta, singularem eius excellentiam declarant. Ita igitur hoc testimonium *Cornua Rhinocerotis*, *Cornua illius*, de Christo in Cruce extenso explicant Tertullian. lib. 3. contra Marcionem post medium, citans hunc locum Deuter. 33. & dicens, Non vti que Rhinoceros destinabatur Unicornis, sed Christus in illo figurabatur. Taurus ob utramque dispositionem, alijs ferus, ut Iudex, alijs mansuetus, ut Saluator, cuius cornua essent Crucis extima.

15. Igitur hoc lignum quod infame sup-

plicium, &c. Crux, lignum vitæ, rectè dicitur figurata in arbore media Paradisi; idè ad Crucem conuersi oramus, dicentes, *O Crux aue spes unica.* De quo ligno vitæ plurima disserimus infra, c. 18. Egregiè S. Hieronymus ad Letam scribens sic ait, *Regum purpuras, & arduas Diadematum gemmas, patibuli Saluatoris pictura condecorat.* Cernimus ætate nostra, christianorum Principum coronas Crucis honore insignitas; at illud maius, quod etiam apud antiquos Imperatores, catholicos tamen, crucis in coronæ apice effigiem admiramur. Heraclius Imperator, ut antiqua numismata testantur, splendidum diadema crucis signo illustrat. Vide apud Lipsium fol. 92. Fortè hoc voluit Augustinus in Psalm. cum dicit, *Iam in fronte Regum Crux illa fixa est, cui inimici insultauerant.* Noto enim illud, *fixa est*, quia scilicet coronis Regijs infigitur. Chrysost. in demonstratione aduersus Gentiles, quod Christus sit Deus, dicit, *Veruntamen hoc maledictum, hoc abominabile, hoc extremi supplicij symbolum Crux, diadematis, & coronis clarius factum est, neque enim sic regia corona ornatur caput, ut Cruce, quæ omni cultu dignior, & quam omnes prius abhorrebant, eius figuram tantopere quarunt.*

Porro huic doctrinæ additio fiat locuples, agnoscamusque Crucem, non solum Imperatorum diademata exornasse, sed manus sacrasse, vestes illustrasse, frontem obsignasse. Crucem manu gestantem Heraclium, triumphali curru vectum, ostendit æreus nummus apud Lipsium supra. Constantinum etiam auream crucem manu gestasse, tradit Euseb. lib. 9. c. 9.

In fronte Regum S. Augustinus in Psalm. 54. *Iam Crux illa in fronte Regum fixa est, cui inimici insultauerunt*, hoc illud confirmat egregium facinus Tyberij Secundi Imper. qui ut maxima pietate affectus erat in pauperes, adeo ut Sophia Augusta eum increparet, quod

Crux lignum vitæ.

Crux diadematum ornamentum.

Heraclius diadema cruce condecorat.

Crucis gloria mirabilis.

Crux manus sacras vestes illustrat, vixilla sanctificat.

Tyberij I. l. egregium pietatis facinus.

quod Rempub. redegit in paupertatem, ipse verò dicebat: Confido in Domino, quia non deerit pecunia fisco nostro, tantum ut pauperes elemosinas accipiant, & captivi redimantur. Is igitur; cum quadam die deambulare per palatium, vidit in pavimento domus tabulam marmoream, in qua erat Crux Domini sculpta, & ait, cruce Domini nostri frontem nostram, & pectora communire debemus, & ecce eam sub pedibus calcamus. Et hoc dicto iussit eam tabulam auferri, defossaque tabula, atque erecta, inueniunt subter & aliam, hoc signum habentem, qui & ipsam iussit auferri; qua amota, inueniunt & tertiam, iussuque eius, & cum hæc fuisset ablata, inueniunt magnum thesaurum, habentem supra mille auri centena. Hoc facinus refert Anastasius Bibliothecarius, & ex ipso Paulus Diaconus, lib. 7. in Tyberio Secundo. Quam prudenter B. Petrus Damianus serm. de Inventionem Crucis, Crucem vocauit, *communem thesaurum totius orbis*. Admonet autem me locus iste, ut qua ratione crucis signo frons, pectusque communiri debeat, explicem; neque enim ea in re conuenire video. Monet enim Gulielmus Durantes, in rationali diuinor. offic. Bartholom. Cassanæus, prima parte Cat. Gloriæ mundi, Hugo Victor. in suo apparatu. Turrecrem. in c. ecclesiasticarum, distinct. 11. tres modos efficiendæ Crucis, extitisse.

Quidam enim, ut ipse ait, signant se à fronte ad dextram, inde ad sinistram; propter tres personas Trinitatis, quas in ipsa signatione crucis nominant: atque ita isti formam crucis in quadam triangulari forma conficiunt, signumque Tau, sed inuersum magis, quam crucis exprimunt.

Alij verò in figura quadrangulari signant, & muniant se signo Crucis, à fronte deorsum facientes signum Crucis: deinde transeunt in dextrum,

& de dextra in sinistram, terminando ibi signum Crucis. Cuius mysteria hæc sunt. In descensu, significant descensum Filij Dei in terram. Tum ad dextram transeunt, inde ad sinistram, ad designandum quod æterna, quæ per dextram designantur, temporalibus, quæ per sinistram intelliguntur, sint anteponenda. Ita Rutheni, & Moschi Crucem, non ad dextram, more nostro, sed ad sinistram finiunt, ad hanc, à dextra progressi, & Innocent. 3. libro secundo, de Missa, cap. 45. dicit, signum Crucis tribus digitis exprimendum est, ita ut à superiori descendat in inferius, & à dextra transeat ad sinistram; subdit, quidam tamen signum Crucis à sinistra producant in dextram.

Alij signantes se signo Crucis, incipiunt à fronte quæ Patrem significat; dum descendunt ad vterum, significant Incarnationem Christi; tum à sinistra, in dextram, veram crucis formam exprimunt, ad denotandum, quod Spiritus sanctus ex Patre, Filioque procedit.

His addo ego quartum, quem in quibusdam senioribus obseruaui, ut ex hac observatione, cognouerim fuisse hunc modum antiquitus vsitatum. A fronte descendunt, manumque dextra dextram partem tangunt, tum sinistram, inde ventrem, erectamque manum exosculantur, crucisque figura formatur. Anteponendus omnibus istis modis, ob signando se signo crucis, tertius modus, quo Catholica Rom. Ecclesia vtitur, amplissimaque in eo mysteria clauduntur, quem etiam præ cæteris commendant, Archidiac. Geminian. Cardinalis Alex. & Turrecrem. in d. c. Ecclesiasticarum, Bartholom. Cassanæus in catalogo Gloriæ mundi, parte prima, consideratione 10. Nicolaus Mongeorgius, in lib. de enucleando Mosaico codice, Catechismus Romanus, & S. Vincentius serm. 2. de S. Trinitate, qui huius signi mysteria explicat. Monet autem Iacobus de Voragine,

Mysteria signi crucis.

Signum Crucis qualiter formandum.

Crucis est formandus quis modus optimus.

Crux hu-
mi non
pingenda,
ne pedi-
bus pro-
teratur.

Ingens
thesaurus
Crucis si-
gno re-
pertus.

Thesau-
rus com-
munis est
sanctæ
Crucis.

Modi ef-
formandæ
crucis.

Signum
crucis
triangula-
re.

Signum
crucis qua-
drangu-
lare.

In quibus
casibus
crucis si-
gno nos
commu-
niamus.

gine, serm. 3. in Dom. 3. post octauam Epiphaniæ, quod in quatuor casibus nos signo crucis communire debemus; vel, cum cogitatio turpis se ingerit; vel, cum aliquod periculum subito emergit; vel, cum aliquod phantasma diabolicum sensibus nostris se obijcit; vel, cum aliquis dolus nos arripit; vel, timor inuadit.

Signum
Crucis A-
postolica
traditio
inuenit.

Percontanti autem unde hoc originem traxerit, seu quis morem hunc induxerit, ut fidelium frontes Crucis signo munirentur; respondebit Tertullian. lib. de corona militis, cap. 3. Hanc esse Apostolicam traditionem, sic dicens, *Ad omnem progressum, ad omnem aditum, & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad limina, ad cubilia, ad sedilia, quaecumque nos conuersatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus. Harum, & aliarum eiusmodi disciplinarum, si legem exposcules Scripturarum, nullam inuenies, traditio tibi pratendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix. Rationem traditioni, consuetudini, fidei patrocinaturam, aut ipse perspicies, aut ab aliquo, qui perspexerit, disces.*

Eandem veritatem docent Chrysostomus homil. 55. in Matth. & homil. 36. ad populum Antiochenum. S. Melchiades Papa, & Martyr epistola ad omnes Episcopos Hispaniæ. August. in psalm. 141. & concione 3. in psalm. 30. & Tracta. 118. in Ioan. & serm. 15. in festum Exaltationis sanctæ Crucis, Origenes homil. 8. in diuersa loca euang. Hieronym. in cap. 9. Ezechiel. & in vita S. Hilarionis. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 4. & 13. Porro utilitates propemodum infinitas sacrosancti huius signi colligit S. Ephrem, lib. de vera poenitentia, cap. 3. cuius auctoritatem vere auream, hoc loco, censui subiiciendam. *Pingamus, inquit, in cornu, &c. S. Ephrem lib. de vera poenitentia, cap. 3. dicit, Pingamus in ianuam, atque in frontibus nostris, & in ore, & in pectore,*

Signi cru-
cis utili-
tates.

atque in membris omnibus uniuersum Signum. *Armentur insuperabili hac fidelium armatura; caenim victrix est mortis, fidelium spes, lux orbis terre, Paradisi resecatrix, profligatrix heresum, Monachorum adminiculum, firmamentum fidei, magna salutarisque custodia, & gloria perpetua orthodoxorum in eternum. Hanc o Christiane armaturam diebus singulis, & noctibus, horis, atque momentis, in omni loco circumferre non desinas, nihilque sine ipsa perficias, sed siue dormias, siue iter perficias, siue enigiles, siue operi insistas, siue manduces, siue bibas, siue maria nauiges, siue transmittas flumina, hac te lorica circumtege, membraque tua omnia saluari signo exorna, atque communias, & non accedens ad te mala. Hoc enim signo conspecto, aduersarie potestates conterrita, patientesque recedunt. Crux ipsa Christi veraciter sanctificanti orbem, fugauit tenebras, lucemque reuocauit. Hac eliminauit errores, viamque monstrauit. Hac ab ortu solis, ab occasu, à meridie, à septentrione collegit gentes, atque in unam Ecclesiam in una fide, sub uno capite, in charitate contextuit. Hac orthodoxorum inexpugnabilis murus est.*

Imò verò Imp. Crucem Christi non solum in diadematibus, & fronte, sed etiam in manibus gestabant, aut Crucem manu tenentes, aut globulum supersignatum Cruce, hac ratione. [†] Extat egregium numisma apud Lipsium lib. 3. de Cruce, cap. 16. Heraclij Imper. curru imperatorio vecti, ac Crucem manu gestantis: extat & numisma apud eundem, ibidem, Iustiniani mundum manu gestantis, cui Crucicula infixæ hæreat, cuius rei arcanum pandit Suidas, in Iustiniano, dicens, Sinistra manu fert globum Cruce in eo infixæ, significante, quod per fidem in Crucem, terræ Dominus sit factus: globus enim terra est, ob hanc eius rotundam formam, fides autem Crux ob Deum, qui carne in ea affixus est. Rursus & aliud numisma Heraclij, Crucem sinistra manu gestantis.

Crux or-
bis glo-
bulo af-
fixa.

Crux su-
pra mun-
dum picta
quid sig-
nificet.

16. In Regum diadema prorsus eundem, &c. Ante Christi in carne aduentum, Dei populus ab alijs gentibus, certis quibusdam signis distinguebatur, alijs quidem in carne per circumcissionem, quæ data illi populo erat, in distinctionem à cæteris; alijs autem in vestibus, per vittam hiacintinam, in angulis palliorum, Num. cap. 15. Christianus autem populus signum nullum fixum gerit in carne; sed Crucis signo in fronte distinguitur. Hoc autem signum, in publicum, et am vexillum bellicum translatus est à Constantino, is enim cum accepta cælitus voce illa *ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ*, id est, *In hoc vince*, demonstrato Crucis signo. Crucis exemplar in Labarum transtulit. Ita Euseb. Cæsariens. lib. 1. de vita Constantini, cap. 22. & lib. 9. historię ecclesiasticę, cap. 9. Nicephor. lib. 7. cap. 37. Eutropius, & ex ipso Paulus Diaconus, lib. 11. Sigonius lib. 2. de occidentali Imper. num. 312. Zonaras tomo 3. in principio. Naz. oratione prima inuectiua contra Iulianum, & in eiusdem commentarijs, Nicetas Sertorius, Historia tripartita lib. 1. cap. 5. Lipsius lib. 3. de Cruce. cap. 15. Cælius Rhodig. lib. 6. cap. 11. Sozomen. lib. 1. cap. 4. Vlisses Aldrouandus lib. 2. Ornithologię, cap. 2. Pierius Valerianus, lib. 50. de notis hieroglyphicis, Primasius lib. 4. in Apocalypsim.

Erat autem Labarum insigne vexillum bellicum, auro, gemmisque intermicantibus tanto artificio contextum, ut à militibus adoraretur, & hoc Romanorum imperatorum proprium vexillum erat, quod etiam, alio nomine, Flammeum aureum dicebatur. Aliud erat argenteum, quo Senatus utebatur. Aliud Centuriatum dicebatur, quo Classis utebatur; lege Aldrouandum, ibidem. Quæ autem esset Labari forma, non ita omnibus constat. Vlisses Aldrouandus accuratissimus, non solum naturalis, sed etiam

moralis historię obseruator, lib. 2. Ornithologię, cap. 2. §. cui titulus, est, *Vsus multiplex in varijs rebus*, circa medium, dicit, Omnibus istis Vexillis, siue Labaris, figuram eandem fuisse, quod ex sculpturis, ac numismatibus antiquis, dicit aperte colligi. Fuisse autem eius penè formæ, ut nostra Templorum vexilla, si Crucem supra positam, & triplicem scissuram demas. Confirmat hoc quod auctore Vegetio, lib. 2. vexilla, à velis navium appellationem suam traxerint; vela autem ab antennis pendentia, in acutum desinunt: perindeque ut ab antennæ flato pellitur velum; ita ab hastæ Flammula propellatur, quæ minus erat vexillum. Confirmare id ipsum vsus nominis videtur: idem enim Labarum flammeum, velum dicebatur, & minus velum, flammula, quæ à flamma denominationem suam traxisset nemo non videt, flamma autem in pyramidem terminatur, ut vel inde pyramidalis quædam forma in Labaro fuisse cognoscatur. Confirmat hoc ipsum tandem, quod vexilla quædam caudata dicebatur, siue cauda prædita: ita Appianus lib. 2. dicit vexilliferum à scutiferis mandato Cæsaris occisum, quod ad ipsum vexilli caudam extendisset; lege Wolphangum Lazium lib. 7. Comment. de Repub. Romana.

Verum, alijs placet magis, Labarum Romanorum Imperatorum quadratum fuisse vexillum: hoc marmora, & signa exprimunt capitolina, numismata item antiqua, quorum plura refert Lipsius lib. 3. de Cruce, c. 15.

Alterum quidem Valentiniani Imper. argenteum, cui ex altera parte Valentinianus insculptus, ex altera verò, vexillifer dextra tenens quadratum vexillum, cui decussatæ inscriptæ sunt hac ratione circum literæ dicentes, Virtus exercitus.

Scribunt autem Constantinum Crucem

Labari figura quæ.

Labarum quadratum fuit.

Vitta hiacintina in pallijs Hebreorum

Hoc signo Christus à Samaritana cognitus fuit esse Iudeus.

Cruz Christianorum signum, & gloria.

Cruz in Labarum translata.

Labarum quid.

Labarum à militibus adorabatur.

Labarum multiplex.

Constantinus quo-
modo cru-
cem in
Labarum
transfule-
xit.

Crucem in Labarum ita induxisse, ut non solum Labarum Cruce signatum esset, sed etiam in summa hasta hæreret, Crux regia corona decorata.

Deinde verò crucem decussatam instar χ Græci, cui decussatæ P. græcum infereretur, significaretq; Christum hac ratione, ita Euseb. Cæsariensi in vita Constantini, c. 25. dicit sublimis hasta auro circumvestita, cornu transversum habebat effectum in formam crucis, supra verò in ipso culmine omnium, è lapidibus pretiosis, & auro contexta infigebatur, iuxta quam salutaris appellationis Symbolum, duæ literæ Christi nomen exprimentes per primos duntaxat characteres, litera græcanica P. scilicet decussatæ, & scissa per medium, ipso χ . hæc ille. Hinc aurea illa Prudentij carmina ad Urbem Rom. Christi loquentis intelligunt.

*Agnoscas Regina lubens mee signa necesse est,
In quibus effigies crucis, aut gemmata refulget,
Aut longis solido ex auro præfertur in hastis.*

Ideo idem Prudentius prudenter Christi nomine signatum Labarum, sic cecinit.

*Christus purpureum gemanti textus in auro
Signabat Labarū, clypeorū insignia Christus
Scripserat, ardebat summis crux addita Crisus.*

Illud porro miraculi magni loco ab antiquis historicis, Nicephoro, lib. 7. cap. 37. Tripartita, lib. 1. cap. 5. Eutropius, & ex ipso Paulus Diaconus, lib. 11. historiarum, prodiderunt. Fuit & re vera maximum, Labariferum Cruce signatum, nunquam hostium ictibus aut telis fuisse percussum. Lubet hoc loco Nicephori præclara verba subnectere: Hoc igitur, inquit, signum præferri, & laborantibus, periclitantibusque, & hostibus adesse, atque à satellitibus per vices in humeris gestari, ordine quoque cum eo circuire iusserat Constantinus; Maximinus autem hostis, suis præcepit, ut quicumque collimatè, certoque iaculari possent, in Signum id tela conijcerent, atque in

ipsum confertim cum impetu ferrentur. Quapropter is, qui id ferebat (dicit autem Greca superstitionis fuisse) metu percussus, alij portandum tradere festinavit. Atque ibi alter quidam Patre Martyre prognatus, alacriter admodum profiliit, thoracem, & galeam longè à se proiecit, solaque tunica tectus, Signum Crucis arripuit. Porro ille, qui sibi à telorum ictibus caverat, lethali vulnere accepto concidit. Qui verò sacratum Crucis Signum ferebat, quamvis densa instar niuis tela in eum conijcerentur, à nullo tamen est vulneratus. Nam præter opinionem omnem, divina quadam virtute, tela ab hostibus emissa, hasta signi illisa, atque impacta ab eo, qui id ferebat, in medio armorum discrimine versante, auolabant. Dicitur præterea, atque à Dei amantibus viris creditur, nec alio unquam tempore, qui signum id tulerit, in sinistrum aliquem decidisse casum, aut vulneratum, captivumve esse. Hæc ille.

Vsus autem Labari cruce Christi, imò & ipsius nomine signati, mansit apud alios Imperatores, à Constantino. Hunc tamen evertere, Christique nomen è Labaro tollere tentabat Iulianus, sicut è numismate suo crucem abstulit, Hist. Tripartita, lib. 6. cap. 30. Quem ideo, ijs verbis obiurgat, in prima contra eundem inuectione Nazianzen. Quin eo quoque audacie prorupit, ut adversus magnum illud Vexillum præceps ferretur, quod simul cū Cruce magnifice cū insigni pompa exercitum ducit, in sublimem euectum, quod laborum solvendorum vim habet, ab eoque apud latinos nomen trahit, principatumque, ut ita dicam, in reliqua omnia vexilla tenet, tamque Imperatorum imaginibus, atque expressis texturis, in varijs tinctionibus, literarumque picturis illustrantur, quasque gestiunt, quamque horrendis draconum hiatibus super summas hastas elatis inuolantia, ac per tractus contextis squamis distinctos ventilata, incundissimum simul, & formidolosum spectaculum oculis præbent.

Neque verò tantum Labarum cruce signavit Constantinus, sed etiam militum

Labariferi
à pericu-
lis immu-
nes secu-
tati.

Labarum
Cruce si-
gnatum
gloria
Impera-
torum.

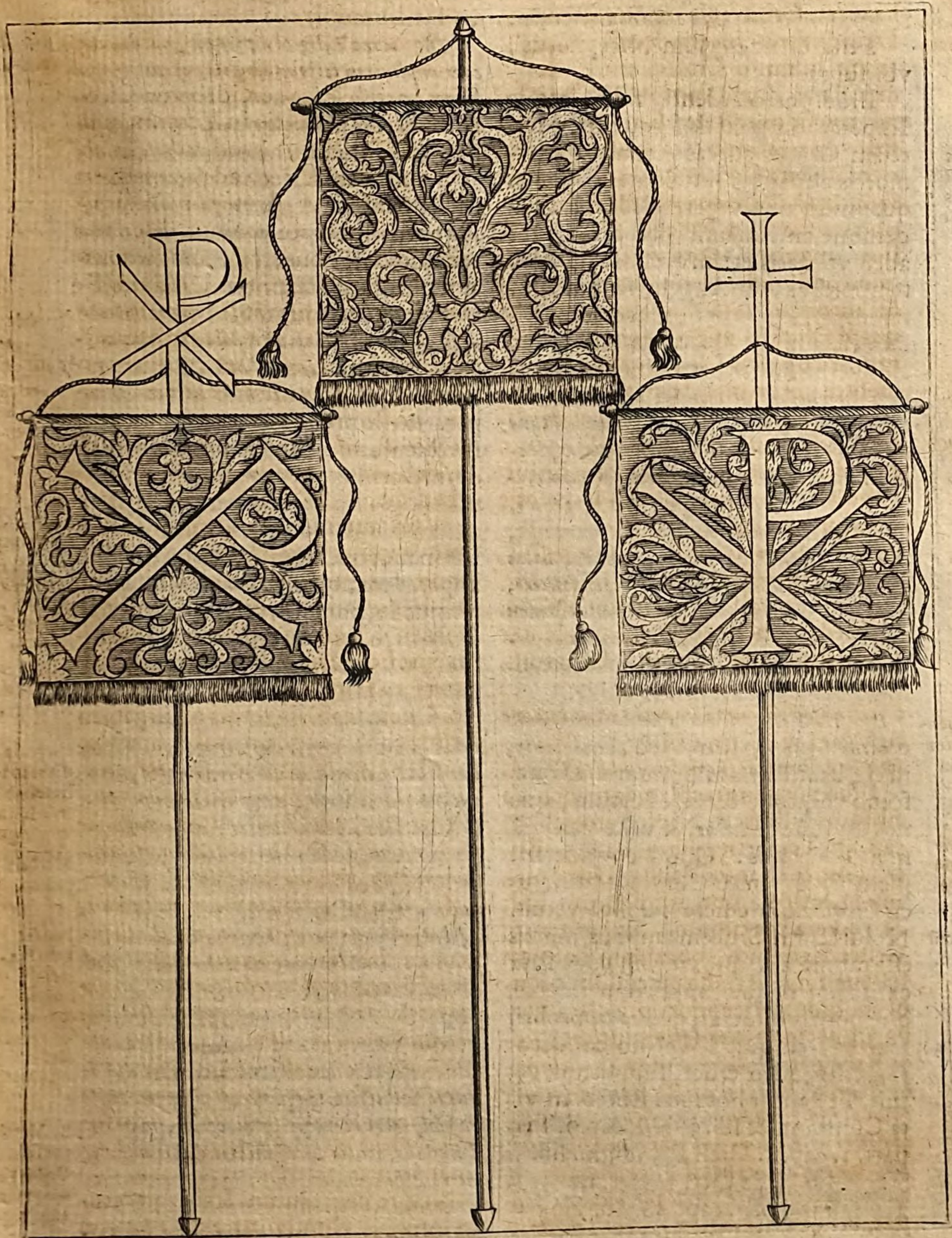
Labaro
infidiaba-
tur Iulia-
nus Apo-
stata.

Cruce ges-
serunt mi-
litum sig-
nati.

Christi
nomen in
Labaro si-
gnatum.

Labari
miracu-
lum ma-
ximum.

LABARORVM SCHEMATA.

militum galeas. Ideò Prudentius contra Symmachum cecinit,

Clypeorum insignia Christus

scripserat, ardebat summis crux addita Crisus.

Testatur hoc ipsum Nicephorus, ubi supra.

Illud porro ardentis fidei, atque Imperatoriae pietatis signum fuit, quod etiam Cruces aureas columnis marmoreis altissimis sustentatas erexit, quae miraculis supercoelestibus, iisdemque amplissimis decorata sunt; adeò ut, statim etiam quibusdam anni temporibus, ab Angelis sensim salutarentur. Legantur quae hac de re scribit Niceph. lib. 8. cap. 32. Libet hic eius verba subscribere; Dicitur cum ad eam Angelus ter quotannis, per altissimum interpesta noctis silentium, perinde atque emicans quoddam calidius fulgur cum splendore insustentabili venit, crucem cum circumire, suffitum facientem, suaviq; voce, quasi tenuis indicis praesentiam suam illis, qui puritate vitae à vitis abhorrentes, talia & videre, & audire idonei sunt, insinuare, atque ubi cantu ineffabili diuinum carmen ter sancti Hymni psallens concinuerit, rursum illum, veluti stellam magnificè emicantem, ad palatia redire sua. Haec ille.

Cruz beatissimum lignum.

17. Hinc est, quod à sapiente benedictum vocatur lignum. Imò verò μακάριον, id est, beatissimum lignum à Damasceno vocatur, & verè beatum, quo nos quoque beamur, & verè vitae lumen haurimus. Quod considerans pientissimus Imp. Constantinus, crucis supplicium edicto publico vetuit. Noluit enim Crucem amplius mortis esse ministrum, quae vitae nobis auctrix extitisset; neque supplicium inferre, quae poenas diluerat; neque opprobrij loco haberi, quae à Christo condecorata esset; ideò crucis supplicium vetuit. Testantur hoc loco Euseb. in vita Constant. & lib. 9. hist. cap. 9. Tripart. 1. cap. 5. Coel. Rhodigin. lib. 5. Sigon. lib. 2. de Occ. Imper. nu. 312. Nicephor. lib. 7. cap. 46. Io. Zonar. 10. 3. Annal. in Constant. Eutropius,

Crucis supplicium vetitum.

& Paulus Diaconus, lib. 2. hist. Bernaud. lib. 2. Polim. cap. 4. Sozomen. lib. 1. cap. 8. & August. serm. 18. de verbis Domini.

18. Hinc religiosa mentis, ac deuota contemplationi lector additus. Acuta, effica, artificiosaque videbatur Ciceronis illa amplificatio in Verrem, qui patrem, filiumque produxerat simul ad necem, cum Cicero ad iudices conuersus, eosque ad pietatem inflectens, lugubre illud spectaculum describeret, quo doloribus amicorum, fletibus agnatorum spectantium, lachrimisque plena erant omnia, in quo pater non de sua, sed de filij morte flebat: filius non suam, sed patris necem. Verum quae miseratio, quae amplificatio, quae comparatio esse poterit, si horrendum hoc spectaculum conspiciamus, in quo, dum Christus in crucem agitur, Matris cor gladio doloris transfigitur. En miserandum spectaculum, en horribilem mortis casum, acerbum mortis apparatus, quem considerans Laurentius Iustinianus, lib. de triumphali agone, c. 21. dicit, Cuius ferreum pectus, vel lapideum cor, non emollirent ad fletum plangentium voces, & potissimè intermeratae Virgines verecundus aspectus, cuius pallebat pra dolore facies veneranda. Rigebat planè genas illius decurrens aqua, dum vulnus, nunc latus, nunc dilaniatum dilectissimi sui corpus aspiceret. Ingrediebatur per manuum, pedumque foramina, egrediebatur ad singula corporis membra, & ubique meroris pascua inueniebat. In Crucem agebatur dolore vero, dum Cruci filius affigeretur: pendebat ante matrem filius; quid dicam, pendebat interna Cruce sublata ante filium Mater. Ideò lugubre hoc spectaculum Patres amplificauerunt. Bernardus tractatu de Passione, cap. 10. Ad auxit vulnorum passionem materna compassio, quam contritissimo corde, manibus complois, oculis lachrymarum torrente decurrentibus, vultu contracto, voce querula, & totis viribus cordis destitutam, sibi vidit astante pendenti. Quoties ipsam ad illa im-

Apostrophe ad B. V.

Crudele spectaculum.

Spectaculum Christi, ac Matris omnium acerbissimum. Dirum pectus quod B. Virginis lachrymis non emollitur.

Meroris pascua.

Pendet ante matrem filius, imò & ante filium mater.

B. Matris praesentia Christi dolorem auget.

mutia

Christus
duplici
cruce in-
terna ac
externa
cruciatu.

B. V. in-
terna cru-
ce expli-
cabatur.

Christo
vita Ma-
ria, & Ma-
ria vita
Christus.

B. Virgo
dolores
Christi
præcog-
nouit.

Ciuitas
Dei my-
stica est
Maria.

*nitia verecundos oculos putas eleuasse, si ta-
men aliquando inde deflexit, vel si præ nimio
fluxu lachrymarum potuit intueri. Hæc
Bernardus, sed hæc duplicem Christi
Crucem internam ex Matris dolore,
externam ex cruciatu angore exag-
gerant. At Laurentius Iustinianus,
vbi supra, internam Matris Crucem
considerat dicens, Clarissimum Passio-
nis Christi speculum effectum erat cor Vir-
ginis, necnon & perfecta mortis imago. In
illo agnoscebantur sputa, conuicia, verbera,
& redemptionis vulnera. Erat quasi vita
Christo Maria, erat Mariæ vita Chri-
stus, vterque ante vtrumque pendet.
Ecce quomodo sententia de Sinago-
ga ad literam prolata, ante quam pen-
debat vita, nec credebat vitæ suæ,
mysticè quo ad primam partem de
Christo, quo ad secundam de Maria
intelligatur.*

19. *Quod sicuti nato Crux præuncia-
ta fuit. B. V. ipso etiam Christo vi-
uente, eius tamen futuros cruciatu
prænoscent, maximo mærore confi-
ciebatur, testatur ipsamet B. Brigitte,
lib. 1. reuelationum, cap. 10. lib. 6.
cap. 58. & 59. Nam etiam in partu
prænouit Christi dolores, hoc Brigit-
tæ Angelus reuelauit in oratione, quæ
dicitur Angelicus serm. fer. 6. Lect.
prima, quos B. V. in purificatione Si-
meon confirmavit. Idem B. V. Brigit-
tam sic alloquitur, lib. 6. reuelationū,
cap. 57. Quoties aspiciebam filium meum,
quoties inuoluebam eum pānis, quoties vide-
bā eius manus, & pedes, toties animus meus
quasi nouo dolore absorptus, & quia cogita-
bam quomodo crucifigeretur.*

20. *Hoc illam pacto meditari. Glorio-
sa dicta sunt de te, Ciuitas Dei, glo-
riosa dicta sunt de te Virgo Maria.
Gloriosa quidem non videbuntur,
quæ de amara Virginis Passione di-
centur; illa tamen quæ tantæ Matris*

*passionem subsecuta sunt, o quam
magnifica, o quam gloriosa sunt. A-
cerba B. Virgini Christi Crux fuit,
idem B. Virgo Gloriosæ Brigitte o-
stendit, lib. 1. reuelationum, cap. 27.
quod in morte filij cor ipsius quinque
lanceis fuerit transfixum, & lib. 1. cap.
10. & lib. 4. c. 70. Dum lancea Chri-
sti latus pupugit, B. V. lanceæ dolo-
rem sensit, ac si cor ipsius lancea per-
forasset. Sed hæc gloriosa, quod mar-
tyr, & plusquam martyr fuerit: ita
Christus ipse apud D. Brigittam, lib.
1. reuelationum, cap. 52. ita Matrem
alloquitur. Testimonium perhibeo tibi,
quia in Passione mea fuisti plusquam mar-
tyr. Idem Patres B. V. plusquam mar-
tyrem meritò appellarunt, S. Hiero-
nymus, serm. de Assumptione B. V.
Bernardus serm. in Signum magnum,
Anselmus de excellentia Virginis, c.
4. S. Ildephonsus serm. 2. de B. V.
B. Laurentius Iustinianus, de trium-
phali agone, cap. 18. S. Ephrem. B.
V. vocat honorem decusque martyrij. Il-
lud tandem gloriosissimum de B. V.
dicatur, quod ipsa de se apud B. Bri-
gittam, lib. 1. reuelationum, cap. 35.
ait, Dolor Christi, erat dolor meus, quia cor
eius, erat cor meum. Sicut enim Adam, &
Eua vendiderunt mundum pro uno pomo;
sic filius meus, & ego redemimus mundum,
quasi uno corde. Quod considerans Lan-
spurgius, homil. 48. de Passione Do-
mini dicebat, Voluit Christi Matrem a-
desse sibi in doloribus, ut ex ijs, quæ oculis
foris cerneret, intus animo vulneraretur;
ut sic Christi Passionis, Redemptionis quo-
que nostræ particeps fieret, & cooperatrix.
Quod sanè, pièque, debito cum mo-
deramine intelligendum erit, ut ex-
cellens tantæ Matris dignitas com-
mendetur, ita ut totius Redemptio-
nis nostræ summa pretioso Christi
sanguini tribuatur.*

Gloriosa
de B. V.
dicta.

Cor B. V.
quinque
lanceis
spiritua-
liter con-
fixum.
B. V. fuit
plus quam
martyr.

B. V. ho-
nor decus-
que mar-
tyrij.

B. V. cum
Christo
redemp-
tionis no-
stræ par-
ticipem
esse quali-
ter intel-
ligi de-
beat.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

De modis cadendorum flagris scelestium, qui Crucis ad supplicium destinabantur. De Servatoris uniuersa plagarum in Sindone impressarum descriptione: ac de tota ratione Christi ad columnam deligati, flagellis dilacerandi. Caput Quintum.

Romani
crucifigē-
dos fla-
gellis ver-
berabant.

Discrimē
cadendi
flagris
tum libe-
ros, tum
seruos.

Lectio.
antiq. lib.
10 c. 5.

Pilati cō-
siliū de
Christo
flagellis
cadendo.

T, 1. certam de Christo flagellis vndique disrupto, rationem reddamus, haud ignorasse docebit, consueuisse Romanos, cum aliquem crucifigendum statuissent, eundem in primis flagris cedere; quemadmodum D. Hieron. refert hisce verbis, Sed sciendum est, Romanis eum legibus ministrasse, quibus sancitum erat, ut qui crucifigeretur, prius flagellis verberetur, quod etiam Iosephus scripsit.

In Matt.
c. 27.

De bello
Iudaico.
lib. 6. c.
12.

L. seruorum.
ff. de
pan.

Liuius de
seru. con-
iur. li. 30.

Alex. ad
Curt. l. 8.
Calist. de
pæn. l. 6.

2. At serui, maior ob ipsorum dedecus, flagro, fustique cadebantur; liberi verò, virgis, uti grauissimi authores tradidere, inter quos Marcellus in hunc modum scriptum reliquit; Ex quibus causis liber fustibus creditur, ex his seruis flagellis cædi, & domino reddi iubetur. Christus Dominus cæsus est flagellis, tanquam seruus, ut pæna esset grauior, & cum maiori dedecore Idem Cælius Rhodiginus testatur, Fustibus, inquit, liberi, serui flagellis cadebantur; cui quamplures alij consentiunt. 3. At cum reus neci minimè destinabatur, paucis verberibus cadebatur. 4. Hanc ob causam Pilatus, eo consilio, ut Christum à morte prorsus eximeret, eundem

eundem flagellis cædi iussit; Emendatum, inquit, eum dimittam, cuiusce quidem consilij D. Ioannes Euangelista fidem ita facit. *Ioan. cap. 19.* Exinde quærebat Pilatus dimittere eum, idque vniuersa Patrū scho-

*Luce. 23.
hom. 83.
in Ioan.*

la docet, diuvsque præsertim Ioannes Chrysostomus; Flagellauit, inquit, eum Pilatus, fortasse, vt ita sedato Iudæorum furore, inde eum dimitteret. Cyrillus itidem Sanctus, Putauit enim, ait, placari posse hoc modo populos Iudæorum, si qui nullam habebat causam, *In Ioann. lib. 12. c. 12.*

D. Aug. tract. 16.

hæc immeritò pati oculis cerneretur. Alij præterea Patrum, atque Doctorum idipsum ita sentiunt.

Theophyl.

Hugo

Card. in

Ioan.

Euthym.

8. 17. in

Ioan.

Iansen.

Concord.

Euang. c.

842.

5. Cæterum, apud Hæbreos numerus verberum ad quadragena- rium præfinitus erat, vt in Deuteronomio legimus; 6. Sed apud Romanos nullus verberibus præstituebatur certus finis; ex quo perfidi Iudæi, dirissimam crudelitatem suam in Christum innocentissimum exercentes, vt ille Romanorum de more flagellis cæderetur, curauerunt. In hunc modum D. Hieronymus testatum reliquit, Dominus, inquit, fuit flagellatus secundum legem Romanorum. Hanc ob causam innumerabilibus flagrorum ictibus Seruator dilaceratus est. *Numerus verberum apud Hæbreos præfinitus; at non item apud Romanos. Deuter. 25. In Matt. c. 27.*

7. Hoc autem Iob diuinitus prænuntiauit, cum inquit, *Multipli- cauit vulnera mea sine causa. Alioquin etiam loco, Conscidit me vulnere super vulnus.* *Iob c. 9. & 16.*

Iob & nomen- clatura, & perpeffis per ipsum supplicijs Seruato- ris imagi- nem præ- tulit, & oraculis editis va- tes exti- tit.

8. Sed egregiam nacti occasionem, non prætermittendum arbi- tramur, non iniuria Iob vaticinia hoc in libro produci, cum & va- tis, & Christi personam repræsentarit. Sic enim D. Gregorius te- statur, Neceffe fuit, vt beatus Iob eum, quem voce diceret, ex con- uersatione signaret, & per ea quæ pertulit, quæ passurus esset, ostenderet, tantoque verius passionis eius sacramenta prædiceret, quanto hæc, non loquendo tantummodo, sed patiendò propheta- uit. Alibi quoque id totum confirmans, huiusmodi vocis Iob inter- pretationem scrutatur, quam sanè dolentem significare declarat; & per quem is prorsus exprimitur, qui re vera dolores nostros om- nes pertulit. Iob, inquit, passionem Redemptoris nostri, eiusque corporis, & passione sua signauit, & nomine. Iob quippe interpretatur dolens, & quis alius in Iob dolente figuratur, nisi is, de quo scriptū est, *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.* Alibi etiam eandem in sententiam loquitur. Nec ille tantum, sed alij quoque complures hoc totum fatentur. Quare cum quispiam Iob testimonium sæpius citatum viderit, Patrum autoritate conquiescat, necesse fuerit. Atque hac de re satis dixisse sufficiat. *D. Greg. in præf. in Iob. 12. Moral. c. 1. 3. Moral. c. 11.*

D. Dion.

Carth. in

Iob c. 16.

& 38.

Policron.

in 2. c. in

Iob.

9. Hanc itidem tam numerosam, tamque crudelem flagellandi rationem, & modum in Christi corpus exercitam, Dauid hisce ver- bis exposuit, *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Aliàs etiam

Psal. 68. & 34.

Iudeo-
rum cru-
delitas in-
ter flagel-
landum
Seruato-
rem.

cecinit, Congregata sunt super me flagella, & ignoravi. Verum Iu-
dæi huc in primis spectarunt, vt inter flagellandum Christum ip-
sum necarent, quemadmodum Vlpiano, & Coelio Rhodigino testi-
bus, plurimis solebat reis euenire, dum flagris caderentur. 10.
Ideoque sicut in exemplari manifestè patet, crebris adeò flagello-
rum ictibus est percussus, vt pars nulla corporis sana perfilteret,
quod vnum ad interiorum animi dolorem commouendum, & ad
vberiores lachrymas excutiendas, cuique, vel ferini cordis homi-
ni, plurimum valere potest. D. etiam Bernardus id contemplatus
cum fuisset, sic aiebat: *Corpus totum adeò vulneribus concisum, vt a planta*
pedis, vsque ad verticem, non esset in eo sanitas.

Vulp. de
pœnis lib.
8.
Cel. Lect.
antiq lib.
10. c. 5.

Serm. de
Pass. Do-
mini.

Hæc autem effigies, eaque quasi informis imago, quæ in sacra
Sindone dignoscitur, diuersis Prophetarum Oraculis multo antea
prænuntiata hunc in modum, quem in Seruatore extitisse comper-
tum est, clarissimè patuit. Etenim Isaias, *Non est species, inquit, ei*

Seruato-
ris igno-
minia per
vates præ-
dicta.

Cap. 16.
17. 19.

neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & reputauimus eum,
quasi leprosum. Iob itidem, *Membra mea quasi in nihilum redacta sunt.*

Tren. c.
3.

Hieremias etiam idipsum vaticinio explicauit suo. Et aspectu sa-
cræ Sindonis in hac vniuersitate pœnarum, in Christi corpore satis
expressum, apparet quicquid Deus Moyse præcepit, cum ait, *Sume*
tibi aromata boni odoris, cumque in tenuissimum puluerem omnia contuderis,
pones ex eo coram Tabernaculo testimonij, in quo loco apparebo tibi. Ob mi-
nutissimas enim plagas in corpore illo diuino toties iteratas, quam-
uis Diuinitati nihil illatum detrimenti, damniue fuerit; veluti qui
arborem percuteret, in quo Sol consisteret, Soli nullum afferret
malum, quod D. Damascenus testatur; humanitas ipsa tamen ferè
in puluerem redacta fuit, & Patri suauissimum afflauit odorem,
& cum Dominus super tabernaculum, hoc est super Crucem,
commoraretur, sic enim hæc omnia passionis instrumenta, veluti
clauos, lanceam, & ipsammet Crucem idem Damascenus taberna-

De fide
orthod. li.
4. c. 12.

De fid or-
thod. lib.
3. c. 26.

cula vocat, illud Dauidis testimonium proferens, *Introibimus in ta-
bernacula eius, Parentis iram, in humanum genus concitatam, pla-*

Psal. 131.

cavit, ac lenitam prorsus aboleuit, Habacuch vaticinio prænuntia-

Cap. 3.

tam, non quidem in omnipotentia patefacienda, sed in sustinendis,
nostrum omnium causa, ictibus illis, quos aliorum dira sibi rabies
intulit. Hæc autem flagellorum iterata percussio, ad columnam fa-
cta est, sic enim reos cedere solebant, quod à Plauto clarè didici-
mus, qui personam inducit imperantem, vt seruus flagellis cada-
tur, ipsum ad columnam arctissimis deligando vinculis, Abducite,
inquit, hinc intro, atque adstringite ad columnam fortiter. Idem
ab Eusebio Phileæ sententiam referente, cognoscimus; nam, re-
fert Tyrannos martyres quosdam columnis districtos, & post ter-

In Bacch.
act. 4.
scen. 7.

Hist. li. 8.
c. 10.

gum di-

Modus
reos fla-
gellandos
ad colum-
nam deli-
gandi.

Christus
ad colum-
nam deli-
gatus.

Greg. T.
ron. Mi-
raculoru,
de gloria
Mart. li.
1. nu. 7.

gum distortis brachijs vinctos reliquisse. Hinc factum, vt Christus columnam suo cruore infecerit: ita enim D. Hieronymi testimo-
nio, necnon Gregorij Turonensis authoritate, Hierosolymorum in vrbe eadem columna demonstrari consueuerat. 11. Nec ex vna tantum parte Christum tot doloribus excruciatum, flagellis verberarunt, sed ex altera quoque, quod sanè sacram per Sindonem manifestè demonstratur; cum vtrique ex parte sanguine delibuta conspiciatur, quod quidem clarissimum præfert indicium, Seruatorem vtrique in parte flagris fuisse concisum, quod non tam facile verum existimari valuisset, 12. cum sancti Euangelistæ nullam huiusce rei mentionem fecerint; nisi plagarum insignia in Sindone sacra manifesta apparerent. Quamquam id ipsum D. Cyrilli testimonio persuaderi nullo negotio posset. Sic enim inquit, *Dominus dedit tergum verberantibus.*

D. Hiero.
epist. 27.
ad Eusfo.

Lib. 12.
in Ioan.
c. 15.

Vatici-
nium, &
figura
Christi ad
colum-
nam deli-
gati.

13. Tenacibus adeò vinculis Seruator adstrictus, ab Ezechiele, multis antea seculis, prænuntiatus est; Et tu, inquit, fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis. Sampson autem à Iudæis captus, & loris vinctus, & in Philistinorum potestatem datus, Seruatoris figuram præ se tulit. Ita in Iudicum libro legimus, *Viri Iudæi ceperunt Sampson, & ligauerunt, tradentes Philistiim.*

Ezech.
c. 3.

Iudic. 6.
15.

Quam crudelitatem impijssimi lictores inter flagellandum in Christum exercuerint, & inter reliqua tormenta, quibus ab ipsis discruciatatus existit, ex sacra Sindone colligi potest, illudque conspici, quam simillima hæc omnia fuerint, quantumque conuenientia his, quæ Alexandrinus Ammonius literarum monumentis consignauit: is enim in Monotessero hunc in modum scripsit, *Præses IESVM veste nudatum, flagris cædi iussit; corona ex spinis mox cervici impressa, & arundo dextera tradita, corpus multis, atque adeò horrendis plagis contusum est, salutarique à militibus Rex Iudæorum cæptus, per ludibrium.*

Monotess.
c. 16.

Reg. c.
3.

14. Cæterum, pius Lector hæc omnia meditaturus, vniuersam tot plagarum sanctarum imaginem inspiciendo, ad mentem reuocare poterit spectaculum vulnerum, mortis etiam, quam Rex Moabitarum in vrbs moenibus primogenito intulit, quæ & sanguine conspersit, atque infecit: quod quidem licet impium sacrificij specimen exstiterit, tres tamen Reges illos, qui ad sese obsidendum conuenerant, plurimum commouit, & cum animo suo reputare, quo magis spectaculum filij summi Regis vniuersorum vim in se continere debet, vt cunctos ad misericordiam prouocet; eoque fortius, quò ipsius morte sacrificium non impium, aut virtute carens Patri obtulit; sed pientissimum, & quacunque ratione ad vniuersi orbis salutem, superque satis sufficere potens, efficit. 15. Hinc ad Beatissimam Virginem se conuertendo, cum illam contemplabitur, dum

Conuer-
sio ad B.
v.

D. Ansel.
dialog de
Pass. Do.
mini.

nati flagellationi interesset, quemadmodum D. Anselmus, & Brigitta testantur, acerbos ictus meditabitur, qui cor illius transfuerberant; unde exclamare merito poterat, *Vulnera mea multiplicarunt.* Rursus meditabitur eandem, cum natum iam mortuum, deque cruce depositum, in sinu foueret suo, & vniuersum tot plagarum numerum, in sacra Sindone impressarum, contueretur, potuisse cum Sapiente dicere, *Fasciculus mirrha dilectus meus*; cum tot ad spectus plagarum dolores adauctos in vnum colligeret, & acerbitates congregatas vehementiores efficeret. Sic sacram miserari Virginem, & sibi met salutis promerendæ occasionem nancisci valuerit.

S. Brigit.
Reuel. lib.
I c. 10.

FRATRIS
DANIELIS MALLONII
DE FLAGELLATIONE
ELUCIDATIONES.

IN CAPVT QVINTVM.

In Christi
flagellatione
meditanda,
lachrymis
opus est.

N lugubri spectaculo, in lachrymabili apparatu, in acerbis theatris, ubi à peccati seruis ad columnam libertas inuicta ligatur; ubi ab impijs innocentia castigatur; ubi ab hominibus Deus flagellatur; ubi Christi corpus flagella dilaniant, & præsens Deiparæ cor lacerant; ubi lachrymis, non verbis, fletibus, non vocibus, miseratione non oratione, flendi, non dicendi copia opus esset; quid mirum si dicendi stylus langueat, atque incompta flaccescat oratio? Atque vtinam horribilis flagellorum fragor, quot è

Christi corpore sanguinis guttas elicit, tot è cordis nostri penetralibus lachrymas emungeret; vt si cordis nostri duritiem defluētis Christi sanguinis guttæ non frangunt, erumpentes tamen ex virginis Matris, hæc prospicientis, & miserantis, oculis lachrymæ emollirent. Hoc enim acerbum illud est malum, quod tantopere Christi cor sollicitabat, cum de Passione sua discipulos suos præmonebat, dicens, *Filius hominis tradetur gentibus ad illudendum, flagellandum, & crucifigendum.* Erat enim Christus granum frumenti è paleis excutiendum, vt in terram cadens moreretur, fructumque referret trigessimum, sexagesimum, centesimum. Christi flagellatio fuit illa tritura, quam ipse Christus per Esaiam,

Christus
future flagellationis
sue horrorem
qualiter prædicebat.
Christus
est granum frumenti
flagellis excussum,
vt moriens fructum
ferret.

cap.

Quid in
Christi
flagellatione
meditanda
nobis opus
est.

cap. 21. prædixerat, dicens, *Tritura mea filia areæ meæ*. In flagellatione enim triturationum est frumentum, ibi insignis humanitatis excussa est area.

1. *Ut certam de Christo flagellis undique disrupto, &c.* Fuisse hunc morem apud Romanos, ut qui crucifigendus esset, flagellis prius maceraretur, præter citatos auctores, alios quoque certos habemus; imò etiam morem hunc à Græcis ad Romanos fluxisse, ex classicis auctoribus tradit Cælius Rhodiginus, lib. 10. lect. antiquarum, cap. 5. quamvis, ut ibidem refert Cælius, à Tarquinio excogitata sint taurea, latumix, nerui, & reliqua eiusmodi ad supplicium inferendum instrumenta. Benè ergo auctoritatem B. Hieron. secutus auctor sapientissimus, ex eo, quod Christus crucifixus est, causam quoque flagellationis ostendit. Neque verò recte hac in re à Toletio Cardin. in cap. 19. Ioan. annotatione prima reprehenditur Hieron. quasi non aliam causam flagellationis Christi agnouerit, nisi quia crucifigendus erat, multo minus, reprehendi potest Hieronymi auctoritatem secutus auctor: cum enim dicit B. Hieron. *Sciendum est, Christum Romanorum legibus ministrasse, quibus sancitum erat, ut qui crucifigitur, prius flagellis verberetur*: non sic est accipiendum, quasi verò nulla alia flagellationis esset causa, præter hanc; sed ut ex hoc, quod à Romanis Christus in Crucem datus sit, carnem quoque eius certò sciamus flagellis prius fuisse contusam.

2. *At serui ob maius ipsorum dedecus, &c.* Hic ponitur differentia flagellationis: alij enim loris, vel flagellis, ut serui: alij virgis, & fustibus, ut liberi cædebantur. Hinc fustigatio, & flagellatio. Copiosè rem ita esse, auctor comprobatur, ut ad confirmationem huiusce veritatis, nihil addi necesse sit, quamvis ad ornatum expediat, Cic. pro Rabyrio perduellionis reo, *Portia lex virgas ab omnium civium corpore amo-*

uit, hic immisericors flagella resulit. Idè Plautus.

Vbi viuos homines mortui incurfant boves, taureas intelligens. Terentius in *Ædolph*.

Ad necem operiere loris.

Horatius Serm. lib. 1. serm. 3.

Nec scutica dignū horribili. Scedere flagello.

Hinc Apostolus Paulus tanquam Romanus civis, *ter virgis casum se asserit*; virgis, non flagellis; idè Act. 22. cum Paulum flagellari iussisset Tribunus, dixit Paulus, *si licet hominem romanum, & indemnatum flagellare?* Vbi nota illud verbum, *indemnatum*, id est, ad mortem non damnatum, Græcè ἀκατάκριτον. Romani enim ad mortem damnati, ut vita priuandi erant, ita & civili privilegio spoliati, flagellabantur. Verum quamvis tantorum Doctorum auctoritas rem ita se habere confirmet, ut flagellis serui, fustibus liberi cæderentur: inuenio tamen, etiam seruos sæpè fustibus, ac virgis tundi solitos. Macrobius primo Saturnaliū, cap. 10. sic scribit, *Autronius Maximus seruum suum verberatum, &c.* non dicit flagellatum. Clariùs Cicero primo, de diuinatione, *Seruus*, inquit, *per Circum cum virgis caderetur, furcam ferens, ductus est*: Arnobius, lib. 7. contra Gentes, seruum pessimè meritum per Circi aream mediam traduxisse, casum virgis.

Quæ cum ita sint, valere poterit Doctorum auctoritas, ut licet clementiæ causa serui interdum virgis cæderentur, liberi tamen flagellis cæderentur numquam, nisi patibulo necandi.

Verum hoc loco latus quidam mihi sese offert dubitandi campus: cur serui qui maximè fustibus domari solent, quique fustium, ac baculorum solent esse maximè formidolosi, tamen non fustibus, tanquam pœna propria, sed magis flagellis cæderentur. Et re vera turpitudine utrobique eadè, aut certè par videtur. Quantum autem

Apostolus Paulus quia civis Romanus virgis cæsus est.

Romani capite: plectendi, etiam flagellis cædebantur.

Serui sæpè virgis vapulabant.

Conciliatio dictorum.

Serui aut fustibus non cederentur, sed magis flagris.

Cruci affigendi flagellis prius macerabantur.

Cruciatuum genera plura à Tarquinio excogitata.

Christus Romano more flagellatus.

Serui flagellis, liberi virgis flagellabantur.

Serui quā
sibi à fu-
stibus ti-
meant.

Seruorum
audax in
Dominos
conspira-
tio.

Serui ba-
calis, non
armis su-
bigendi.

Acerbio-
rem cru-
ciatum
inferunt
flagella,
quā fu-
stes.

Sub fla-
gellis
multi a-
nimas ex-
halant.

soleant serui sibi à fustibus timere, hoc vnum nos doceat exemplum, quod hoc loco ex Iustino historico de Scytharum seruis, lib. 2. subiiciam verbis eius, breuitate ac lepore summo conspersis, nihil immutatis, Cum Scyta, inquit, tertia expeditione Asiana, cum annis septem à coniugibus & liberis abfuissent, serui bello excipiuntur: quippe coniuges eorum longa expectatione fesse, nec iam teneri bello, sed delectos rata, seruis ad custodiam pecoris relictis nubunt, qui reuersos cum victoria Dominos, velut aduenas armati finibus prohibent, quibus cum varia victoria fuisset, admonentur Scythae mutare genus pugne, memores non cum hostibus, sed cum seruis praliandum, nec armorum, sed Dominorum iure vincendos: verbera in aciem, non tela ferenda, omissoque ferro, virgas, & flagella, ceteraque seruis metus paranda instrumenta. Probato omnes consilio, instructique, sicut praeceptum erat, postquam ad hostes accessere, inopinantibus verbera intentant, adeoque illos perturbant, ut quos ferro non poterant, metu verberum vincerent, fugamque non ut hostes victi, sed ut fugitini serui capefferent. Hæc ille. Cur ergo flagella magis seruis decreta? Hæc mihi potior causa visa est, quod acerbio-rem cruciatum inferant flagella, quam fustes, sitque tolerabilior fustigatio flagellatione: nam flagella hoc ipso, quod carni coextenduntur, & adhærescunt, carnem lacerant, scindunt, discerpuntque magis. Quare Ecclesiastici 28. dicitur, Flagelli plaga liuorem facit. Horatius lib. 1. Sermon. ferm. 3.

Horribili scdere flagello.

Ideò Vulpianus lib. 8. de pœnis, dicit; Ministrorum immanitate multos sub flagellis interisse, quod sæpius accidisse docet Cœlius Rhodiginus, lib. 10. cap. 5. & Nicephor. lib. 1. cap. 3. Flagellatores vocauit sanguinarios carnifices. In Christianæ autem fidei confessione Sanctissimos Martyres fortiter flagellorum impetu animam efflasse tradit Antonius Gallonius, lib.

de Sanct. Martyrum cruciatibus, cap. 4. Sebastianum, Iulium Senatorem, Eusebium, Vincentium, Peregrinum, Sabbatium, Maximam Virginem, plurimosque alios vtriusque sexus homines quamplurimos.

3. At cum reus neci minimè destinabatur, &c. Ecce aliam flagellationis causam, quæ scilicet sit ad correctionem: non enim solum Crucifigendi flagellabantur, sed etiam qui crimen aliud graue, quod tamen summum supplicium non commereretur, patrassent, flagris cædebantur. Hoc autem pœnæ genus maximè ad correctionem tendit: benè enim Aristoteles 2. moralium Nicomachiorum, cap. 3. docuit, punitiones esse meditationes quasdam, & lib. 1. rhetoricorum, cap. 10. eo differre docuit pœnam ab ultione, quod pœna eius, qui patitur, gratia sit, ultio autem eius, qui facit, gratia, ut expleatur. Atque hoc adeò verum est, ut in ijs etiam, qui capitali pœna plectuntur, ipsa tamen eorum pœna medicinæ habeat rationem, dum homo, qui Reip. pars est, capite plectitur, ut alijs ciuibus exēplo sit, sicque vnius ultione, totum Reip. corpus sanetur.

Sentio hoc loco acutè posse obijci: Si Christus ad correctionem flagellis cæsus est, non igitur adeò dura eius flagellatio fuit, sicuti perhiberi solet. Huic acutæ obiectioni acuta, & solida potest adhiberi responsio. quod Iudæorum obstinata nequitia, flagellationem eam, quæ ad correctionem à Pilato adhibita leuior esse debuisset, corruptis pecunia ministris, acerbissimam reddiderit, dum ita ministros pecunia data animarat, ut Christum sub flagellatione occiderent, aut ita malè tractarent, ut etiam à Pilato dimissus, superuiuere tamen diutius non posset. Ideò hæc mutuo conciliantur, quod flagellatio ad correctionem data, quatum erat ad Pilati animum, mitior esse debuisset; sed quantum ad effera- tam Iudæorum malitiam spectabat, acerbis-

Ad correc-
tionem
flagella
addi non
nunquam
solita.

Punitio
medica-
toria.

Ultio, &
pœna in
quo differ-
rant.
Christi
flagella-
tio cur a-
deò dura
fuerit.
Iudæi san-
guinarios
flagella-
tores pe-
cunia cor-
rumpunt.
Iudæi
Christum
in flagel-
latione
necari,
aut ita
malè tra-
ctari cura-
runt, ut à
Pilato di-
missus su-
peruiuere
non pos-
set.

acerbis-

acerbissima redderetur.

Pilatus
quinque
modis
Christum
liberare
nitebatur.

4. Hanc ob causam Pilatus, eo consilio, ut Christum à morte eximeret. Didacus Stella, in cap. 22. Luc. dicit: Pilatus Christum quinque modis liberare voluit, 1. Iudæis mutatione, quando misit eum ad Herodem, 2. criminis purificatione, dicens, *Ego nullam causam inuenio mortis, sed nec Herodes, nam remisit, &c.* 3. poenæ flagellatione, *Corripiam ergo illum, & dimittam.* 4. personarum collatione, conferendo Barrabam latronem, & homicidam, Christo innocenti, 5. Sententiæ dilatione, ideò sæpè interrogat, *Quid faciam Regi Iudæorum.* Ioan. Antonius Panthera, lib. 5. de Monarchia Christi, cap. 22. dicit Luciferum causam fuisse ut Christus flagellaretur, eius autem flagellationem procurasse, ne crucifigeretur.

Lucifer
Christum
flagellari
curat, ne
crucifige-
retur.

Deus fla-
gellatio-
ni Iudæo-
rum mo-
dum præ-
scribit.

5. Caterum apud Hebreos, &c. Misericors Deus, qui pronior est ad miserendum, quam ad puniendum, quique dum punit, citra condignum punit, flagellationibus reorum certum terminum, modumque præfixit. Ideò si delictum occurrat puniendum, quòd tamen sui atrocitate mortis poenam non mereatur, statuit quadraginta verberibus vlciscendum. Deuter. 25. Circa quam quidem verberationem occurrunt notanda.

Primum quidem est, an eiusmodi verberatio fustibus fieret, an flagello: neque enim hoc in lege Deut. 25. tradita determinatur. In scholijs Rabbiorum, in Comment. loci illius Deut. 25. inuenio flagellationem eam loro vitulino fieri solitam; fit hoc mihi valde verisimile. Cum enim rei ex legis præscripto humi prostrati, ac coextensi cederentur, multò hæc flagellatio aptior videtur, quàm si fustibus fieret.

Deinde, quomodo cederentur dubito, scilicet, an stantes, an prostrati, an columnæ alligati, an soluti. Apud Ethnicos quidem satis constabit ex ijs, quæ infra dicenda erunt, reos columnæ alligatos flagellari solitos. At

quid apud Iudæos. Hieronymus ab Oleastro, in Comment. in cap. 25. Deut. dicit, quod in tractatu de verberandis apud Iudæos habetur, quod verberandi ambabus manibus columnæ alligabantur, sicque colligati verberabantur. Verum ea in re satis clarum, apertumque textum habemus, quod humi prostrati verberarentur; Ita expressè textus habet, *Sin autem eum, qui peccauit dignum viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberari.* Prosternebantur autem humi, ut bene testantur, Glossa ordinaria Tostatus, & Lyranus; licet credibile sit, quòd columnæ longo fune ita alligarentur, ut humi consterni possent, & fugæ locus non pateret.

Iudæi pro-
strati fla-
gellaban-
tur.

Præterea, cur verberandus 40. tantum percussione caderetur? Responsio in promptu videbitur esse, si quis dicat, hoc ad clementiæ signum esse constitutum, ne in infinitum flagellationum numerus excreceret. Respondedo, in quadragenario numero, nescio quid mystici præsignari. Est enim numerus quadragenarius, numerus poenitentiae, afflictionis, doloris, angustiae, lachrymarum, ac plagarum, & tribulationis; ideò ad poenitentiam maximè aptus: hoc ante nos S. Patres adnotarunt, Hieronym. in c. 3. Ionæ, ibi, Adhuc 40. dies, & Niniue subuerteretur. S. Ambr. serm. 23. & lib. de Arca, & Noë, cap. 13. S. Leo serm. 4. de quadagesima, S. August. lib. 2. de doctrina christiana, cap. 16. Chrysostomus homil. 25. in Genesim. Ideò diluuij aquæ inundauerunt 40. diebus, & 40. noctibus. Niniuitis spatium indicitur ad poenitentiam 40. diebus. In solitudine vagatur populus 40. annis. Elias in fortitudine subcinericij panis, ambulat 40. diebus, & 40. noctibus, antequam ad montem Dei Oreb deueniat. Christus ieiunat 40. diebus, & 40. noctibus. Ideò, & Ecclesia ieiuniorum tempus quadragenario numero occludit.

Quadra-
genarius
flagella-
tioni nu-
merus
præfinitus.

Quadra-
genarius
numerus
poeniten-
tiæ accom-
modatus.

Quadra-
genarius
numerus
sacratiss.

Iudæi lo-
ro vituli-
no flagel-
labant.

In elargiendis indulgentijs, quadragenis spatijs vtitur. Ideò etiam Deus hoc numero 40. vti voluit iudices suos in vlciscendis delictis.

Quadragenarius numerus clementiæ, & placabilitatis.

S. Hieronymus in comment. in illud Ionæ, dicit quadragenarium numerum esse clementiæ, & placabilitatis. S. Augustinus tract. 17. in Ioann. dicit quadragenarium numerum, quandam legis, & præceptorum obseruantia plenitudinem indicare: ideò languidum deprehendit in anno 38. cui ad quadragenarium duo deerant, quibus duo Charitatis præcepta notantur.

Iudri in flagellatione quadragenarium non attingebant.

Verum etsi quadragenarius percussionum numerus præfixus erat, tamen ad clementiæ signum triginta, & nouem tantummodo plagis cædebant, malentes citra, quam vltra præfixum terminum affligere. Ideò Apostolus. 2. Cor. 11. pro Christi nomine se quinquies quadragenas, sed vna minus pertulisse, gloriabatur.

Quærit tamen hoc loco Tostatus, q. 2. quid fieret, cum graue aliquod delictum ab aliquo esset admissum, quod pœnam quidem morte minorem, atque quadraginta percussionibus maiorem expostularet?

Pro eodem delicto flagella non innovabatur.

Respondit, si delictum maximum esset, quadraginta verberibus vna vice cædebatur; sed iterum afferuabatur, vt rursus alijs quadraginta cederetur; ita factum dicitur fuisse B. Paulo, qui quinquies quadragenas vna minus accepit, 2. Cor. 11. Verum hæc doctrina non est admittenda. Nam Apostolus, vt sæpius contra Iudæorum præceptum prædicabat, ita etiam sæpius cædebatur; ideò captus quinquies, quinquies etiam vapulauit: nec benè explicatur, quod quinquies ex eodem delicto non iterato vapulauit: nam ita quoque illud explicari valeret; Ter virgis cæsus sum, ex vnico, non iterato delicto, vel vero, vel præsumpto. Addo postremò, quod ea explicatio textui repugnat, in quo di-

D. Paulus pro vnica causa quinquies non vapulauit.

citur, pro qualitate delicti erit & plagarum modus. Ideò in scholijs Rabbinorum lego, interdum loro vitulino, totis viribus, reos cædi solitos.

Pro qualitate delicti erat, & plagarum modus.

Tandem circa eundem textum noto varietatem lectionum: quod enim vulgata editio habet, Frater tuus fæde laceratus abeat; alij legunt obeat: ita Tostatus, in cap. 25. Deuter. quæst. 2. Ludouicus Granatensis in meditatione flagellationis Christi Domini; alij, vt Pagnin. & Oleaster, legunt, ne rigescat, id est, ex dolore vulnerum rigorem contrahat frater tuus; rigorem autem eum intollerem, qui dolorem spasmo proximum inureret; & Hæbraicum quidem verbum *nichelab*, quod hoc loco habetur, vilem fieri, significet, censerem commodè sensum istum elici posse, ne frater tuus fæde laceratus, vilis, aut membro aliquo inutilis fiat; vt non quidem mortis periculum adsit, sed potius mutilationis, aut inualiditatis alicuius membri periculum inueniret. Ideò ex hoc ipso fæde laceratus intelligitur, quo ex duplicata flagellatione inutilis factus abiret. Ideò vulgata lectio vt plurimum habet, Ne frater tuus fæde laceratus abeat.

Quomodo legendum sit Deut. 22. abeat, an obeat.

Quam grauis esset flagellatio Iudæorum.

Vltimò, circa hunc locum obseruo flagellationem hanc ex legis præscripto, coram iudice fieri solitam, vt hac ratione iudicis præsentia feritatem ministrorum molliret.

Flagellatio Iudæorum fiebat coram iudice.

6. Sed apud Romanos nullus verberibus præstuebatur certus finis. Putabit aliquis hoc leue esse, quod Christus secundum Romanorum legem dicatur flagellatus. Quæret hoc loco aliquis, quid grauioris molestiæ Christo illatum sit, hoc ipso, quod Romanorum lege, non Iudæorum flagellatus est? Respondeo fuisse multò acerbiorē flagellationem Romanorum, quam Iudæorum, quod patet ex enumeratione circumstantiarum vtriusque flagellationis.

Christus secundum Romanorum legem flagellatus.

Acerbior flagellatio Romanorum quam Iudæorum.

Iudæorum flagellatio determinatum

tum numerum quadragenarium non excedebat, immò sæpè non attingebat. Romanorum flagellatio nullum terminum habebat; ideo sine termino flagellatio excrefcebat.

Flagellatio Romanorum coram iudice non fiebat.

Secunda est, Iudæorum flagellatio coram iudice fiebat, qui ministrorum sæuitiam temperabat: at in flagellatione secundum morem Romanorū, iudex non aderat; quod non solum ex historijs colligitur, sed maximè ex illo Plauti loco, *Abducite hinc, atque ad columnam fortiter adstringite*. Vbi sæuitiæ ministrorum, sæpè pecunia corruptorum, latus sæuiendi campus aperiebatur.

Vnus apud Iudæos flagellabat, apud Romanos multi.

Tertiò, in flagellatione Iudæorum vnus tantum aderat, qui flagellaret, quod satis colligitur ex eo, quod parvus numerus plures non exigebat ministros: at in Romana flagellatione multi aderant flagellantes. Hoc aperte ex illo colligitur Plauti, *Abducite hinc, atque ad columnam adstringite*: vbi verbum in numero multitudinis positum, plures indicat ministros: hoc præcipuè in Christi flagellatione verum esse conspiciamus, vbi ministros illudentes plures legimus. Nicephor. lib. 1. cap. 3. dicit, Christum à Pilato traditum sanguinarijs satellitibus, & Ioan. 19. dicitur, *Apprehendit Pilatus IESUM, & flagellauit*, statim subditur, *& milites illi scilicet, qui eum flagellauerant, plectentes coronam, &c.*

Apud Romanos rei flagellandi columnis affligabantur.

4. In lege Romanorum rei, interdum quidem eundo flagellabantur, vt supra ostendimus, colligiturque Act. cap. 28. at, vt plurimum, columnæ affligebantur, quod infra in Christo factum fuisse ostendemus. In flagellatione autem Iudæorum non ligabantur rei, aut saltem longo fune ligati, in terram prosternebantur. Iam verò ipsa ligatio acerbiorē reddit flagellationem, dum accepto ictu eam prohibet contorsionem corporis, quæ à natura, tanquam remedium quoddam doloris, videtur esse instituta.

5. Quia in Romana flagellatione sæpè flagellati moriebantur (quod infra satis ostēdetur esse verissimum) in flagellatione autem Iudæorum tanta impietas nunquam committebatur.

Apud Romanos sæpè flagellati moriebantur.

6. In Romana flagellatione nudi cædebantur: in Iudæa non legimus nudos cædi solitos. Ecce igitur, quanta Christi flagellationis excreseat acerbitas, hoc ipso, quod secundum Romanorum legem, dicitur flagellatus.

Nudi à Romanis flagellabantur.

7. Hoc autem Iob diuinitus prænuñciauit. Mirabitur fortasse quis paulò attentius ea legens, quæ ab eruditissimo Antistite in confirmationem huius adduntur ex Sacris literis testimonia: cum enim probandæ essent flagellationes adducuntur testimonia de vulneribus Iob 9. *Multiplicauit vulnera mea, &c.* & cap. 16. *Concidit me vulnere super vulnus*. Et infra ex Dauide psalm. 68. *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt*. Ideò admirationem hanc è medio tollemus, si cogitemus tantam fuisse in romana flagellatione sæuitiam, vt flagellis non solum percussiones, liuores, tumoresque concitarent, sed etiam vt vulnera infligerent; hoc ex profanis mox, & Ecclesiasticis scriptoribus confirmabo, Iosephus Flavius, lib. 6. de bello Iudaico, & Euseb. Cæsariens. lib. 3. histor. ecclesiasticæ, cap. 6. dicunt; *quod vir ille plebeius, cui nomen IESVS, qui paulò ante Hierosolymitanum excidium Iudæus inlamarat, Ve, Ve, Ve, & horribiles cædes Hierosolymitanis minitabatur, ad Iudicem romanum adducitur, apud quem flagris usque ad ossa dilaniatus, nec lachrymas, nec preces fudit*. Horatius lib. 1. Serm. 3. *Horribili sectere flagello*. Et Oleast. 4.

Romana flagellationis sæuitia.

In flagellatione Romanorum ossa flagellis nudabantur.

Secundum flagellis hic Triumviralibus.

Præconis ad fastidium.

Ex Catholicis prodo 1. Actu. 16. de Paulo & Sylia dicitur; *Iusserunt eos virgis cædi, & subditur, Et cum multas plagas imposuissent*: & ne quis plagas diceret accipi pro percussionibus, non pro illatis vulneribus, subditur in eodem

D. Paulus in flagellatione plagis affectus.

F 5 capite,

capite, Tollens eos in illa nocte lauit plagas eorum, eas scilicet, quas in flagellatione susceperant. Magister Histor. Schol. in hist. Euang. c. 168. dicit, *Etiam flagellis cruor dorsi extractus est, & sanguineus sudor alias partes corporis tinxit.* S. Hieron. in c. 24. Matth. *Pectus illud Dei capax flagella secuerunt.* Et rursus in c. 50. Esaię, *Pectus Dei capax flagella conciderunt.* S. Bernard. serm. de Passione Domini, *Totum corpus vulneribus concisum, & tract.* de Passione Domini, c. 39. *O cum quanta quantitate putas illum sanctissimum sanguinem, ex concisso corpore, & flagellato distillasse in terram. O cum quanta putas sauitia impiorum frementium, quanto fremitu seuientium putas flagellatum fuisse dulcem IESVM, qui venerat, ut nos à flagellis liberaret aternis.* Lege quę sunt adnotata à nobis in cap. 15. Ammon. Alexandrinus Monotestero, *Corpus totum multis, atque adeò horrendis plagis contusum est.* Denique in sacrosanta Sindone non solum liuores, sed vulnera in flagellatione cernuntur impressa.

8. *Sed egregiam nacti occasionē &c.* Hoc ipsum testantur Hieron. & Rupertus Abbas, & fusius probat Pineda in Iob.

9. *Hanc itidem tam numerosam &c.* Saui-
uitiam hanc Iudæorum alij quoque agnouerunt. Ludouicus Granatens. in meditat. flagellationis Christi, dicit Christum in flagellatione adeò dire, crudeliterque tractatum fuisse, ut etiam si à Pilato dimissus fuisset, adhuc tamen superuiuere non potuisset. Hoc cernitur esse verissimum, si quis horribilem plagam lumbis inflictam in sacra Sindone intueatur, de qua cap. 9. Adeò enim dire lumbi cæsi sunt, ut ijs adeò crudelitatis, vita diutius conseruari non potuisset, quod tamen maximè explicabitur, cum peculiaris de ea plaga nobis sese obtulerit disputatio.

Cum autem adeò acerbam, atque multiplicem legamus Christi flagellationem extitisse, quæri à viris pietate insignibus solet, quot tandè flagellis, seu flagellorum ictibus Christus cæsus

sit. Patet eos deceptos, qui Christo tantum 40. percussiones illatas, imò etiam vna minus putarunt, neque enim secundum legem Iudæorum, sed Romanorum cæsus est.

Landulphus de vita Christi, dicit fuisse 5475. Io. Eckius reuelatum extitisse cuidam fœminæ, fuisse 5375. Ita Io. Eckius de Passione Christi. Act. 4. confid. 4. Io. Lansperg. homil. 50. de Passione Domini dicit, vulnera Christo inflicta fuisse 5460. Guiliel. Pipin. in statione 6. Christi patientis, dicit fuisse flagellorum ictus 5490. Alij, legionem flagellationum Christo inflictam dicunt: & est valde communis sententia. Verum legionis numerus, non ita omnibus certus est: alij enim volunt esse 6666. Cornel. Iansen. prima parte suæ Concordiæ Euangelicę, c. 31. dicit esse 12250. Ita ferè docet etiam Varro, lib. 4. de lingua Latina.

At Paulus Manut. in additamentis ad Calepinum, alia ratione legionem explicat. Ioan. Aquilan. serm. de amara Christi Passione, dicit B. Bernardo fuisse reuelatum Saluatorē ad columnam alligatum sex millia, sexcentas, & sexaginta sex percussuras accepisse.

Didacus Stella, in c. 23. Lucæ, dicit fuisse innumerabiles flagellationes, numerum tamen non explicat.

At Francisc. Suarez to. 2. in 3. p. D. Tho. disput. 35. sect. 2. dicit pauciores esse quinque millibus, quia alioqui Christum omnino occidissent; dicit quidem verisimilius esse, quod flagellorum ictus quadragenarium numerum excefferint, quia Christus non Iudæorum, sed Romanorum more flagellatus est, non tamen ad tantum numerum potuisse excrescere, quia neque Iudæi, neque Romani tot verberibus, vel plagis flagellare consueuerant. At si legamus quæ Iosephus, & ex ipso Euseb. Cæsariens. lib. 3. hist. Ecclesiast. c. 6. de IESV filio Ananię, quem Iudæi ad Præsidem Romanum duxerunt, ut ab eo flagellaretur, quem dicunt multis flagris

Quot flagellorum ictibus Christus cæsus sit.

Legio flagellatorum Christi inflata.

Quis legionis numerus.

Suarez non rectè Christi flagellationem affectum.

Quam saua fuerit Christi flagellatio.

Sauitia Iudæorum quanta.

Christi
flagella-
tio nume-
rosissima.

flagris vsque ad ossa laniatum, supra etiam multos, flagellationis acerbitate, sub flagellis interiisse, longè maiorem flagellationum numerum deprehēdemus. Et Patres numerosissimam Christi flagellationem describūt. Bernardus de Passione Domini, *Nec pepercit amarissimis verberibus virgineam carnem totam diuellere, plagis plagas, liuoribus liuores crudeliter infligere.* Quare Lansperg. hom. 50. de Passione Domini, dicit cuidam sancto viro fuisse reuelatum, quod si quis centū orationes Dominicas quotidie diceret, post viginti annos, singulis guttis sanguinis, dixisset vnum Pater noster, ascenderētque ad summam guttarum 230005.

230005.
sanguinis
guttas in
sui flagel-
latione
Christus
effudit.
Pia com-
memora-
tio.

10. *Ideo sicut in exemplari manifestè patet, &c.* Quamuis flagellatio Christi ita piorum animos soleat doloribus implere, vt silentio ac lachrymis concipi magis, quam voce, vel scriptis explicari queat; tamen vt piorum virorum charitas, ac deuotio iuuetur, lubet de Christi ad columnam flagellatione, quædam hic breuiter tangere.

Questio-
nes de
Christi
flagella-
tione.

1. Quomodo Christus columnę fuerit alligatus, scilicet an brachijs, an collo, an medio corpore, an etiam tibijs.
2. Qualis ea colūna fuerit, an alta, an humilior, ad modū basis, vt ita, manibus colligatus, vndiq; vapulare posset.
3. Quoties Christus fuerit flagellatus.
4. Quot fuerint ministri Christum flagellantes.
5. Quibus flagellis.

QUOMODO CHRISTVS COLUMNÆ fuerit alligatus, an collo, an manibus, an tibijs, an medio pectore.

Christus
ad colum-
nam collo
ligatus.

NIceph. lib. 1. cap. 30. videtur innuere collo ligatum, ita enim habet, *Pilatus flagellum de collo eius suspendit, & sanguinarijs carnificibus flagellandum permittit.*

Io. Aquilanus serm. de amara Christi passione, dicit Christum manibus retro ligatum ad columnam. E contra

B. Virgo apud Brigittam lib. 4. cap. 70. & lib. 1. cap. 10. dicit, *Christus sponte columnam amplectens, funibus ligatur.* Alij ex eo, quod Actorum cap. 21. legunt Agabum de Paulo prophetasse, quod manibus, pedibusque ligandus esset, inferunt Christum manibus, ac pedibus columnę esse reuinctum. Io. Eckius tract. de Passione Christi, artic. 4. considerat. 4. dicit Christum manibus, pedibus, ac collo columnę astrictum fuisse. Theophylus historicus dicit, Christum primò manibus post terga reuinctum, mox vinculis illis solutis brachijs adeò dirè fuisse astrictum, vt in brachijs excrescens tumor, sanguinem, ex rupta sub vnguibus cute, exprimeret. Philippus Diez serm. 2. de passione Domini, dicit columnam, manus, & pedes marmoreę columnę fuisse alligatos. Cuius dicti optimam adducit rationem, vt nullatenus, inquit, verbera posset euitare. A. Gellius lib. 12. cap. 3. dicit non solum manus ligari solitas, sed etiam crura.

Christus
spontè
columnā
amplecti-
tur.

Christus
manibus,
pedibus,
ac collo
columnę
alligatus.

Dira liga-
tio.

Ego verò, etsi Christum, Pilati iussu, semel tatum flagellis cęsum credo, Christum tamen columnę bis alligatum puto: primò quidem in domo Caiphę ea nocte, qua captus, atque à Caipha, & sexaginta sex Senioribus mortis reus fuit proclamatus, tum etiam, vt cautius custodiretur, columnę creditur, vinctis post terga manibus, alligatus, multiplices illusiones tota nocte sustinuisse. Deinde verò, cum Pilati iussu, flagris acerrimè vapulauit. Huic autem columnę in Pilati domo, dum flagellis cederetur, censeo non solum manibus, pedibus, sed medio etiam corpore, fortè etiam collo alligatum. Et manibus quidem, ac pedibus, vinctum comprobatur ratio suprà adducta, vt verberum ictus declinare, atque euitare non posset. Medio verò corpore fuisse astrictum, ex ijs, quę Euseb. Cęsariens. tradit lib. 8. hist. c. 10. *Ad columnā, inquit, districtos homines, alia versio legit, Quosdam verò columnis ita for-*

Christus
Pilati iussu
semel
flagellatus.
Christus
in domo
Caiphę
columnę
alligatus.

Christus
manibus,
pedibus,
ac medio
etiam cor-
pore co-
lumnę a-
strictus.

ita fortiter adstringebant, ut pedibus non subsisterent: huc facit illud Plauti.

Abducite hinc intro, atque ad columnam fortiter adstringite. Hoc idem colligitur ex ijs, quæ habentur Act. 22. *Et cum adstrinxissent eum loris, ut flagellarent.* Christus ipse apud S. Brigittam lib. extravagantium revelationum, c. 51. dicit, *Funibus ligatus sum, & quasi in prelo punitus.* B. V. lib. 1. revelationum, cap. 10. dicit, *Cum Christus acerrimè flagellatus esset, unus superveniens exclamavit, dicens: Nunquid illum iniudicatum interficietis, & vincula secuit.*

Christus
columnæ
alligatus
quasi in
prelo pu-
nitus.

Christus
columna
bis alli-
gatus.

Ex quibus, multiplicibus vinculis Christum novimus alligatum. Quia verò infra ostendemus, Christum v. traque ex parte vapulasse; ideo cum primò columnam amplexus, tergum dederit flagellantibus, postea vinctis post terga manibus denuo adstrictum infra ostendemus, ut in anteriori quoque parte flagellaretur.

*QUALIS FVERIT ILLA CO-
lumna, cui Christus alligatus, flagellis
cassus est, altane, an humilis.*

Columna
Christi
cruore co-
persa.

Columna
ad quam
Christus
vapulavit,
templum
sustentat.

ALTA M fuisse eam columnā, cui Christus adstrictus, & in qua flagellis contusus est, plurima tum testimonia, tum argumenta suadent. Hieronymus tomo 1. epist. 27. ad Marcel- lam dicit, *Ostendebatur illi columna marmorea, porticum sustentans Do- mini, aspersa sanguine, cui adstrictus, & flagellatus dicitur.* Cui adstipulatur Nazianz. orat. 1. ad Iulianum, dicens, *columnas cruoris plenas: & Pruden- tius, Perstat adhuc, templumq; regit vene- randa columna.* Paulinus epist. 34. Ni- ceph. lib. 8. c. 30. Idem quoque tradit Burchardus in descript. Terræ sanctæ, itin. 6. Gregor. Turonens. lib. 1. de gloria martyrum, c. 7. Christianus A- dricomius in Theatro Terræ sanctæ, in descriptione Hierusalem, num. 6. qui docet huius columnę partem nunc monstrari, in monte Calvarie; aliam partem Constantinopolim translata,

& inde Romam in Basilica Vaticana. Columna autem porticum sustentans debet esse alta, & non humilis. Altam quoque fuisse colligimus ex ijs, quæ sanctissima Virgo revelavit S. Brigit- tæ, dicens, Christum spontè columnā amplexum, mox ligatum. Accedit & illud, quod supra diximus, Christum brachijs, medio etiam corpore colum- næ fuisse alligatum, fortè, & collo; humili autem columnæ non potuisset ita fortiter adstringi.

At verò columnam, qua Christus astrictus vapulavit, non altam, sed hu- milem fuisse, ostendit columna illa, quæ Romæ in Basilica S. Praxedis, in sacello, quod hortus Paradisi dicitur, asservatur, & magna inuidentium deuotione colitur.

Eam ego sæpè, sæpiusque deuotionis ergo inuisere, dū Romæ essem confue- ueram; ea ex marmore est, colore cæ- ruleo, albis intermicantibus maculis, griseum colorem appellant, alij, cuius diameter, inferius fere pedem, superius verò dodrante minor, altitudo tres cir- citer palmos, & dodrantem ad instar basis, inserto in suprema parte ferreo annulo, cui restis infereretur, qua alli- gatus Christus flagris cædebatur, cu- ius schema infra dabitur. Talem etiam columnam flagellationi maximè con- gruam esse, ratio ipsa suadet, cui alli- gatus Christus, vndique commodè vapulare potuit. Eam ego columnam cum sæpius contemplerer hæc mecum animo cogitabam. Si ea tota, atque integra est columna cui Christus alli- gatus vapulavit, quomodo tam humi- lis columna porticum sustentare po- tuit? si verò est tantum pars, quomodo tam tenuis, subtilisque columna, adeò altè excitari potuit, ut celeberrimi tem- pli ab Helena magnificè extructi, am- plam porticum sustentare potuerit. Accedebat & illud, quod S. Praxedis parietibus inhærens pictura, integram eam columnam exprimebat, qualem præsens exhibet schema.

Columna
ad quam
Christus
cassus est
alta fuit.

Columna
cui Chri-
stus alli-
gatus est
Romæ o-
stenditur.

Columnæ
in templo
S. Praxe-
dis descri-
ptio.
Humilio-
rem fuisse
columnā,
in qua
fontes
flagella-
rentur.

Atque

CHRISTVS COLUMNÆ ALLIGATVS.

Christus
columnis
duabus a-
d Christum.

Atque hoc mecum ipse contemplas, in eam deueniebam sententiam, Christum Seruatorem nostrum duplici columna alligatum, vni quidem in domo Caiphæ, vbi postquam Caiphas cum sexaginta sex senioribus lethalem eam sententiam in Christi caput pronunciaffet, dicens, *Reus est mortis*, tota ea nocte Christus vinculus custoditus est, & innumerabilibus ignominijs, ac vexationibus agitatus, pugnis, calcibus, alapis, flagellis cæsus est.

QUOTIES CHRISTVS

flagellatus fuerit.

Christus
an bis fla-
gellatus
fuerit.

QUIDAM recentiores, quibus videtur Maldonat. in cap. 27. Matth. num. 23. adhærere, Christum bis flagellatum docent, primò quidem Pilato iubente ad emendationem; iterum verò, vt consuetudo seruaretur Romanorum cædentiū flagellis, quos crucifixione necabant Ioan. Eckius in Passione Christi, artic. 4. consid. 5. dicit Christum bis flagellatum, & hanc dicit esse communem Doctorum sententiam. Fauet huic sententiæ Beda: fauet & illud, quod Pilatus ad correctionem tantum Christum flagellans, non ita durè Christum flagellasse putandus esset, sicuti Christum constat fuisse flagellatum.

Huc accedit, quod solus Ioan. dicit, *Tunc ergo apprehendit Pilatus IESVM, & flagellauit.* Ceteri verò Euangelistæ, præcipuè Matth. & Marcus dixerunt, *IESVM autem flagellis cæsum tradidit eis, vt crucifigeretur.*

Christus
Pilati ius-
su bis fla-
gellatus
non est.

At sententiam hanc, vt nouam, ita etiam minus probabilem censent Cornelius Iansenius, 2. p. Concord. Evangelicæ, & Card. Toletus in cap. 19. Ioan. annot. prima, Suarez, in 3. p. tomo 2. disput. 35. sect. 2. Lyran. in cap. 19. Ioan. Volunt igitur Christum semel flagellatum fuisse, ante latam à Pilato mortis Christi sententiam; itaque interlocutoria tantum

sententia flagellatum.

Ego verò media incedens via, vtramque sententiam facile & explico, & tueor, vt non solum controuersia omnis dirimatur, sed etiam præcedentis dubitationis, de duplici columna allata sententia firmitus, atque efficacius confirmetur. Sciendum est ergo, quod etiam si hac de re Euangelistæ nihil scripserunt, eo quod vt supra in primo operis huius capite, fufius comprobaui, omnia passionis Christi mysteria non scripserunt, tamen postquam Caiphas in Cathedra pestilentiae sedens, cum consilio malignantium impiam illam in Christi caput sententiam protulisset, dicens, *Reus est mortis*. Christum impijs ministris tradidit cautè, vsque dum illucesceret, custodiendum, grauissimisque ignominijs afficiendum, præcipientis eis, vt illum tutò custodirent. Protinus turba satellitum Christum in terribilissimum carcerem, in eiusdem Caiphæ palatio existentem, (cuius adhuc dicuntur extare vestigia) conijciunt: ibi ad lapideam columnam, vinculis post terga manibus, ligant, pugnis, calcibus, colaphis, alapis, loris, flagellis contundunt, lacerant, suamque in eum rabiem effundunt, adeoque crudeliter tractant, vt proximum morti, vix non vita priuarint; Hæc autem quamuis apud Euangelistas non legantur, ea tamen nobis tanquam indubitata grauium Doctorum auctoritas consignauit, ita D. Bernardus in lib. de Conuiuio Crucifixi, B. Laurentius Iustinianus, lib. de triumphali agone, cap. 10. S. Anselmus, tractatu de Passione Domini, Bernardinus Eustus in Parasceue, Ludolphus de vita Christi, Lanspergius in Theorem. de Passione Christi, Guilielmus Pipinus, in statione tertia Christi patientis, vbi etiam Hieronymi auctoritatem affert, quod passio, quam Christus ea nocte sustinuit, nunquam perfectè cognoscetur, nisi

Duarum
senten-
tiarum con-
ciliatio.

Caiphas
Christum
vinculum
tradidit
ministris
custodi-
dum.

Christus
in carce-
rem con-
iectus.

Christus
ea nocte
male af-
flictus.

Quæ
Christus
ea nocte
sustinuit,
nunquam
plenè co-
gnoscen-
tur, nisi in
die iudi-
cij.

in die

QUOT FUERINT MINI-
stri Christum flagellantes.

Christus
ministri-
um rabie
flagellis
cæsus, Pi-
lati verò
iussu se-
mel fla-
gellatus.

in die iudicij, iuxta illud Nahum 3.
Reuelabo cunctis gentibus ignominiam tuam.
Confirmat hæc omnia Salignatus, to-
mo 7. cap. 2. Bredembachius in de-
scriptione Hierusalem, num. 17. Ex
quibus constat, Christum ea nocte co-
lumnæ alligatum, flagellis cæsum,
(iuxta illud: *Castigatio mea in matuti-
nis*.) sequenti verò die Pilati iussu, se-
mel tantum, sed tamen longè acer-
bius, longèque immitius flagellatum.
Fit hoc maximè verisimile, quia si cir-
cunstancias flagellationis obseruemus,
quæ à Matth. Marco, ac Ioanne de-
scribuntur, ubique easdem deprehen-
demus; nam quando à Pilato Chri-
stus flagellis cæsus est, tunc etiam cla-
mide coccinea indutus, spinea corona
redimitus, arundine manu impressa
delusus, & alia perpeffus est, quæ ex
Euangelij habemus. At hæc omnia,
constant facta esse, ante latam mor-
tis sententiam, quæ vnica fuit fla-
gellatio.

Nec obstat, quod ea flagellatio fa-
cta ad emendationem videatur mitior
fieri debuisse: Faterer enim, si res tota
ex Pilati mente facta fuisset: At verò,
vt obseruant Ioan. Eckius, Ludoui-
cus Granatensis, & ex recentioribus
plurimi, Iudæi pecunia data impios
ministros corruerunt, vt Christum
ita malè tractarent, vt etiam si à Pila-
to absolutus dimitteretur, non tamen
superuivere ampliùs posset.

Ad illud autem, quod obijciebatur,
quod ad seruandam Romanorum le-
gem debuerit Christus flagellari, vt
crucifigeretur, respondeo, iam prima
vice Pilati iussu iusto, æquoque nimis,
flagellatus erat, vt flagellatione iterata
opus non esset.

Ad vltimum respondeo, illud po-
tius sententiam nostram confirmare;
quod semel flagellatus fuerit, quia
subditur, *IESVM flagellis cæsum tradi-
dit eis, vt crucifigeretur*: quando autem
cæsum? nisi quando apprehendit Pilatus
IESVM, & flagellauit.

Iudei fan-
guinarios
milites
data pe-
cunia cor-
rumpunt,
vt Chri-
stum dirè
flagellis
necent.
Cur Chri-
stus post
latam mor-
tis sen-
tentiam,
non fue-
rit iterum
flagella-
tus.

QVIDAM legentes illud Io. 19.
Tunc ergo apprehendit Pilatus IESVM, & flagellauit, dixerunt Chri-
stum à Pilato proprijs manibus fla-
gellatum. At hoc insulsum est: nam
flagellasse dicitur, quia sua auctoritate
flagellandum decreuit; ita enim qui
per alium facit, per se facere videtur.
Formam autem sententiæ, qua Pila-
tus interlocutoria sententia Christum
ad flagella damnauit, hanc ex vetustis
annalibus refert Adricomius, in de-
scriptione Hierusalem, num. 57. *IESVM Nazarenum virum seditiosum, & Mosaica legis contemptorem, per Pontifices, & Principes sue gentis accusatum, expoliante, ligate, & virgis cadite. I lictor, expedi virgas.* Ego verò suspectam hanc sen-
tentiam habeo; nam si lictori præce-
pit, cur à multis vapulat. Et si virgis
cædendum damnat, cur lora, & flagel-
la taxillata adhibent? Sed ad propo-
situm quæstionis redeamus.

Ioan. Aquilanus serm. de amara
Christi Passione, dicit, duos fuisse, qui
Christum validè flagellarunt.

Paulus Robertus dicit fuisse qua-
tuor; ita & Lanspergius, lib. 3. eluci-
dationis in Christi Passionem, quibus
fatigatis successerunt alij.

Alij plures fuisse tradunt, qui itera-
tis vicibus Christum flagellauerunt,
vt scilicet alijs flagellando defatigatis,
alijs viribus integris succedentes, fla-
gellarent. Philip. Diez, 2. de Passio-
ne, S. Vincentius serm. de Parasceue,
dicit fuisse sex, qui etiam ad hoc con-
firmandum auctoritatem adducit Eu-
sebij, & Chrysostomi, in illud Esaie,
Disciplina pacis nostra super eum.

Ego verò incertum numerum arbi-
tror, multos tamen eos fuisse constat,
quia certum est, tempus flagellationis
non adeò longum fuisse, expectabat
enim Pilatus, vt eum publice cæsum
ostenderet populo, ac liberaret. Ex
alia

Pilatus
Christum
proprijs
manibus
non fla-
gellauit.

Sententiā
flagella-
tionis à
Pilato
prolata.

Quot fue-
rint mini-
stri Chri-
stum fla-
gellantes
incertum
est.

Ministri
Christum
flagellantes
plures
fuerunt.

alia parte constat Christum sæuissimè laceratum, & numerosissima flagellatione dissectum, plures ergo fuerunt, qui eum flagellarunt. Addo, quod Christus flagellatores nomine canum, vitulorum, & taurorum appellat Psal. 21. *Circumdederunt me canes, vituli multi, & tauri pingues obsederunt me.* An fortè eodem figuræ genere dicta hæc opinabimur, quo etiam ille dixit.

Vbi viuos homines mortui incurfant boues,

Per boues taureas, & flagella, & lora bouilla intelligens, ita & vituli, & tauri Christum circumdantes. Confirmant hoc Sanctissimæ Virginis verba ad B. Brigittam, lib. 1. reuelationum, cap. 10. *Filius meus manus applicuit ad columnam, quas inimici sine misericordia ligauerunt. Consurrexerunt autem inimici eius, qui fugientibus amicis undique affabant, & flagellabant corpus eius, & lib. 4. cap. 70. Tunc unus inimicorum eius dixit assistentibus licitoribus, vultus hominum hunc sine iudicio occidere, & causam mortis eius vestram facere?*

Ministri
Christum
in flagellatione,
vix nō occiderunt.

QVIBVS FLAGELLIS CHRISTVS flagellatus sit.

Pia meditatione
flagellationis,
& flagellorum
Christi.

IOANN. Maldonatus in cap. 27. Matth. num. 26. dicit, hoc constare non posse, & inanis curiositatis esse ista perquirere. Ego verò inanem curiositatem non opinor, at valdè piam, & salutarem inquisitionem: si enim docuit Aristoteles, lib. 2. de Cælo, textu 34. propter Cæli dignitatem, nobiliorem esse, vel leuem cæli cognitionem, vel exacta horum inferiorum notitia: cur etiam vel leuem notitiam eorum, quæ circa Christum, Christi-que passionem accidere potuerunt, nō opinabimur præstantissimam?

Ipse tamen censet non flagella adhibita, sed virgas, quibus Romani utebantur; propterea enim Lictores ante Consules virgas gestabant. Verum hic auctor, alioqui cordatus, maximè hac in re differentiam flagello-

rum à virgis, non aduertit, & crucifigendos prius non virgis, sed flagellis cædi solitos, non intellexit. Euthymius Zigabonus dicit flagella ex funiculis, lorisque contexta fuisse. Alij fasciculum spinarum opinantur. Alij etiam catenas adhibent. Alij primo funes crassiores. Alij mox additos scorpiones. Alij fustes spineas. Alij taureas. Alij taxillata flagella.

Flagella
ex funi-
culis.

S. Vincentius serm. de Parasceue, primo spinis, & vepribus Christum flagellatum, mox flagellis aculeatis, tandem etiam catenis, in quorum extremitatibus vinci ferrei adhærebant, idè vepribus durè, flagellis durius, catenis durissimè flagellatum. Confirmat hoc ex Eusebio Emiseno, & Chrysostomus in id Esai. 53. *Disciplina pacis nostræ super eum.* Quam doctrinam secuti sunt Magister Historiæ Scholasticæ, Pipinus, & Lanspergius.

Christus
an spinis
vapularie.
Christus
aculeatis
taxillati-
que fla-
gellis ca-
sus.

Sunt autem flagella taxillata eiusmodi, aut colligatis ossiculis, aut aciculis ferreis, & taxillis, quæ non solum concutiendi, sed etiam punge-ndi, & feriendi vim habent. Consueuisse autem eiusmodi flagellorum genera in usu esse, tum Romæ, tum alibi, sic confirmo ex testimonijs à Iusto Lipsio allatis, cui hac in re plurimæ habeantur gratiæ. Eustatius ἀστυλα-
ωτάς μαστιγὰς, id est, flagra talaria, quæ scilicet ex talis insertis confecta sunt. Apud Athenæum lib. 4. virgis, & loris taxillatis cædi. Apuleius lib. 8. flagrum pecuinis ossibus catenatum. Alibi flagellum contortis tenuis lanosi velleris prolixè fimbria tum, & multi-
iugis talis ouium taxillatum. Plutarchus contra Cels. meminit flagelli taxillati.

Flagella
taxillata
quæ.

Taxillatis
flagellis
Romanos
vltos.

Tamen B. Virgo, quæ flagellationi interfuit, nec vepres, nec spinas, nec catenas, nec Scorpiones nominauit, sed solum flagella infixis aculeis.

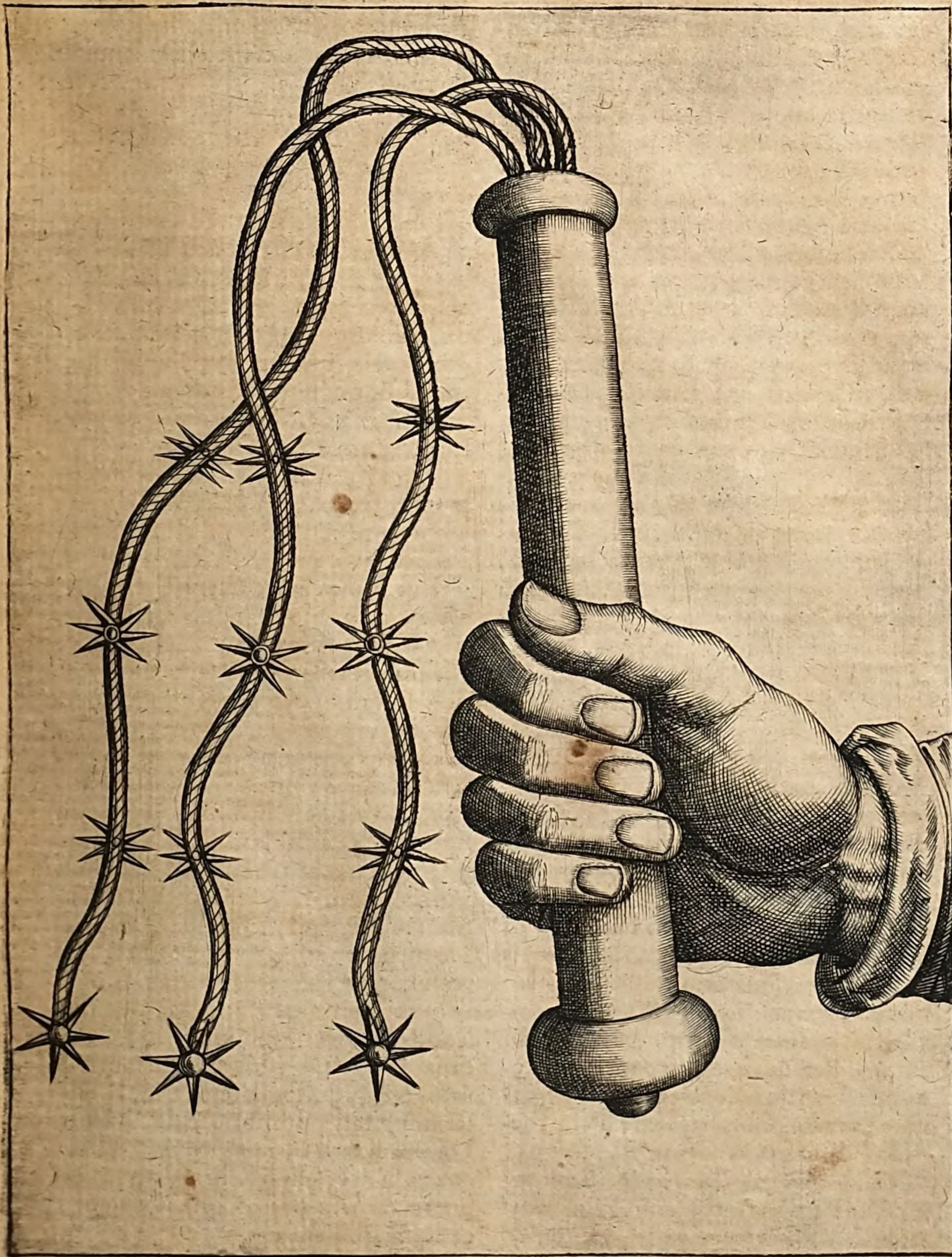
B. V. Chri-
sti flagel-
lationi
interfuit.

Fuisse autè eiusmodi flagella Christi flagellationi adhibita, infinita vul-

Aculeatis
flagellis
Christus
cassus.

nera

ACULEATVM FLAGELLVM.

Christi
flagellum
Romæ as-
seruatur.

nera quæ ex Christi corpore S. Sindon accepit, ostendunt. Tum quia Romæ in Ecclesia sanctæ Mariæ, in via lata, inter cæteras Reliquias ostenditur taxillatum eiusmodi flagellum, quo Christus flagellatus dicitur. B. Brigitta lib. 4. cap. 70. *Flagellis aculeatis infixis aculeis, & retractis non euellendo, sed sulcando totum corpus eius laceratur.* Lanspergius lib. 3. elucidationis in Christi Passionem, dicit, *Ligato Domino accesserunt quatuor viri robusti Christum flagellaturi, & flagellis, virgis, ac scorpionibus, in quibus erant unci ferrei, Christum flagellarunt.* Idem repetit homil. 32. de Christi Passione. Et in corde beatæ Claræ de Cruce testatur Isidorus Musonius, in eius vita, inter alia Passionis Christi instrumenta, quæ eius cordi Christus imprefserat, etiam nunc videri flagellum, ex quinque flexis neruiculis nodis pluribus reuinctum. Accedit illud, quod ex persona Christi dicitur Iob 16. *lanceis suis conuulnerauerunt lumbos meos,* nam ad instar lanceolarum feriunt.

Cor B.
Claræ cru-
cis myste-
ria, & alia
passionis
instrumē-
ta inscul-
pta ostendit.

Christus
columnæ
bis alliga-
tus.

11. *Nec solum una ex parte &c.* Hoc satis aperte indicant sectiones multæ, sexcentæque plagæ, quas vtrique ex parte corporis Christi S. Sindon accepit Theophylus historicus. Primò fuit ligatus manibus ad tergum; & rursus vinculis illis solutis, ligatus fuit cum ligaminibus, adeò strictis circa brachia, quod caro cum cute de suis manibus rupta est, & purus sanguis ex eius vnguibus exiuit.

Euangelis-
tæ cur om-
nia pas-
sionis
Christi
mysteria
non scri-
pserint

12. *Cum sancti Euangelistæ nullam huius rei mentionem fecerint, &c.* Cur Euangelistæ non omnia ita minutatim scripserunt, lege ea, quæ in capite primo à nobis hac de re dicta fuerunt.

Vinculo-
rum Chri-
sti figuræ.

13. *Tenacibus adeò vinculis.* Ego verò Christi vincula, non in solo Sampsonis, sed etiam in Isaac alligato, & posito super strue lignorum Genes. 22. in Sidrac, Misac, & Abdenago,

qui ligatis manibus, pedibusque in fornacem missi sunt, fortè & in Achior, quem ministri Holophernis manibus pedibusque ad arborem ligauerunt, post urbem captam mox occidendum, figurata puto.

QUAM DVRA, ATQVE
acerba fuerit Christi fla-
gellatio.

HORRIBILEM acerbiter flagellationis clementissimi Seruatoris nostri, quam lachrymis profsequi, pro dignitate non possumus, argumentis, atque auctoritatibus indicemus. Eam enim sæuissimam, atque acerbissimam Christo extitisse, ex multiplici capite cognoscimus.

Flagellatio
Christi
sæuissima
fuit, &c.

Primò quidem, ex maximè delicata Christi corporis complexione, erat enim innocentissima, atque Virginea illa caro, adeò delicata, adeò mollis, ut nunquam ita leniter flagellaretur, quin mox sanguis exiret: testis est Beatissima V. quæ hoc Sanctæ Brigittæ reuelans, lib. 1. cap. 10. rationem quoque subiicit, dicens, *Quia caro, inquit, eius ex mea carne desumpta erat.* Adde, quod à Spiritu sancto formata erat. Deinde verò, quia Christus, matre præsentem, flagellatus, non solum cruciatus suos, sed etiam magis inclitæ Matris languores doluit. Fuisse autem B. V. Christi flagellationi præsentem, tum ipsa B. V. lib. 1. reuelationum, cap. 10. & lib. 4. cap. 70. expressè fatetur, sed etiam S. Anselmus, cum alijs Patribus, quos infra afferemus, ostendunt. Præterea, quia nudus Christus flagellis maceratus est. Nuditas autem tantæ Christi honestati opprobrium fuit, ut per David dixerit, *Operuit confusio carnem meam.* Licet enim Christus non ha-

Quam de-
licata fue-
rit Christi
caro.

B. V. Christi
flagellationi
interfuit.

Christus
nudus fla-
gellis ex-
sus.

Ligatio
Christi
quam fue-
rit igno-
miniosa
Christi

Non de-
cet ligari
Regem.

Christi libertati ignominiosam exti-
tisse; audi quid hac in re Bernardus
tractatu de Passione Domini, cap. 4.
dicat, *Indignum, inquit, facinus fuit,
Christum vincire funibus. Cum enim cui-
dam Regi vulnerato dictum fuisset, ut se
ligari permetteret, donec sagitta extrahe-
retur, respondit: Non decet vinciri Regem,
libera sit Regis semper, & salva potestas.*
Simile quid legimus de Serenissimo
D. Sebastiano Lusitanorum Rege vl-
timo; is enim cum Muleo Auda Mal-
ciceo bellum intulisset, sed ab eodem
bello superatus, ac captus esset, vi-
tam sub conditione seruare conaba-
tur. Cum verò de conditionibus age-
retur, in primis hoc ab hoste victo-
ria insolescente postulatum est, ut Se-
bastianus Rex arma deponeret; por-
recta illi est manus, ut ensen trade-
ret. At Sebastianus, ut erat animo
inuidus, licet prælio superatus esset,
ensem tradere noluit, dicens, *Regia
libertas non nisi morte amittitur.* Cum
verò David Abner conditionem de-
ficeret, lib. 2. Reg. cap. 3 dixit: *Nequa-
quam, ut mori solent ignavi, mortuus est
Abner, manus illius non sunt ligatae, pedes
illius compedibus non sunt aggravati.* At
verò quod Abner solatio fuit, Christo
Regi concessum non est. Amplius au-
tem ex flagellantium numero supra
explicato, acerbitas flagellationis ex-
primitur.

Regia li-
bertas nō
nisi mor-
te amitti-
tur.

Abner
laus, quod
eius ma-
nus ligatæ
non sint.

Præterea, ex qualitate flagellorum,
de quibus supra. Deinde, ex sæuitia
Iudæorum, qui (ut supra ostensum
est) veriti ne Christus à Pilato abso-
lutus dimitteretur, sanguinarios car-
nifices pecunia corruerunt, ut Chri-
stum adeò immaniter flagellis cæde-
rent, ut etiam si absolueretur, ac di-
mitteretur, tamen superuiuere non
posset amplius.

Denique, hoc apertis auctoritati-
bus comprobatur. Christus apud S.
Brigittam lib. extrauagantium reue-
lationum, cap. 82. *Vide, inquit, me
abiectionissimum in flagellatione.* lib. 1. re-

uelationum, cap. 30 & 35. Sed ipsa
Sanctissimæ Virginis verba afferam-
us, lib. 1. reuelationum apud ean-
dem S. Brigittam, cap. 10. *Vidi corpus
eius verberatum, & flagellatum usque ad
costas, ita ut costæ eius viderentur, & quod
amarum erat, cum retraherentur flagella,
carnes ipsis flagellis sulcabantur. Cumque
filius meus totus sanguinolentus, & totus
sic laceratus flabat, ut in eo non reperire-
tur sanitas, nec quid flagellaretur; tunc
unus concitato in se spiritu, quasi ait, nun-
quid interficietis eum sic iniudicatum? &
statim secuit vincula eius. Inde filius meus
induit se vestibus, & tunc locum, ubi sta-
bant pedes filij mei, totum repletum vidi
sanguine, & ex vestigijs filij mei cognosce-
bam incessum eius, quo enim procedebat,
apparerebat terra infusa sanguine. Eadem
ferè reperiuntur lib. 4. capite 70. S.
Bernardus tractat. de Passione Do-
mini, cap. 4. *Quantum sanguinem cre-
dimus vinculis inhaesisse, cum Dominus fla-
gellatus est, & sanguis eius in aëra salta-
ret.* Nazianzen in carmine de Chri-
sto patiente, post flagellationem di-
cit Christum omni ex parte manasse
sanguine. Contemplatur Christum
Robertus Aquinas articul. 2. Passio-
nis Christi, dolore primum, præ de-
bilitate nimia in terram cadentem,
& suo se in sanguine volutantem. Ad-
hæreo sententiæ Io. Feri, quod Chri-
stus adeò dirè tractatus sit, ut nisi ei
nouas vires patiendi cupiditas subministras-
set, respirationis inopia, sanguinisque pro-
fluuio, inter lictorum manus vitam sinisset.
Admirabile est, quod Lauspergius
ait homil. 50. de Passione Domini;
Vulnera Christi ex multiplici flagel-
latione inflicta fuisse quinque millia,
quadringenta, & sexaginta. Et licet
non tot in Sindone conspiciantur, hu-
ius ratio est, quod vulnus super vul-
nus inflictum est, iuxta illud Psalm.
68. *Super dolorem vulnerum meorum ad-
diderunt, & Iob 16. Conscidit me vulno-
re super vulnus.**

Corpus
Christi v-
sque ad
costas la-
ceratum.

Locus ubi
Christus
flagellis
cæsus est
sanguine
inunda-
bat.
Hoc mare
æneum.

Christus
omni ex
parte san-
guine ma-
nabat.

Christo
nouas vi-
res patiē-
di ardor
suppedi-
tabat.

Plage in
flagellatio-
ne Christi
inflicte
numer.
5460.

CVR CHRISTVS TAM
acerba flagellatione voluerit
flagellari.

Christus
tam dire
flagellari
voluit, vt
Patri de
rigore iu-
stitiæ sa-
tis faceret.

Nil tam
duru at-
que abo-
minabile,
quod Chri-
stus no-
stra causa
pari no-
luerit.

Christus
charitatē
suam in
nos heroi-
co signo
commen-
dare vo-
luit.

Codrus in
gentem
suā amor,
pro qua
mortem
spōtē op-
petijt.
Pithia, &
Damonis
fidelita-
tis, & ami-
citiz exē-
plum.

Zopyri in
Darium
Persarum
Regem a-
mor.

Christi a-
mor om-
niū amo-
rem visit.

MISERABILIS huius flagella-
tionis, quam Christus pro nobis
sustinere voluit, causas plurimas assi-
gnare possumus, quod ideo innume-
rabilibus plagis affici voluerit, vt non
solum Patri de toto iustitiæ rigore sa-
tisfaceret, sed etiam, vt *copiosa esset apud
eum redemptio*, Psalm. 129. *Vt quemad-
modum abundant Passiones Christi in nobis,
ita & per Christum abundet consolatio no-
stra*. Rom. 8. Quod ad patientiæ e-
xemplum horribili cruciatu laniari
voluerit. Quod nil tam horridū, tam-
que abominabile fuerit (peccatum
semper excipio) quod nostri causa pa-
ti recusarit. Verū duas alias valde
insignes, ac præclaras rationes subij-
ciam. Altera est, quod Christi erga nos
amor tantus fuit, vt non nisi heroico
signo nobis commendari debuerit. Atqui
plurima valde heroica amoris
signa, atque exempla inter mortales
extitisse Christus agnouerat. Fuit e-
nim insigne Charitatis facinus, dum
pro suæ gentis salute Codrus Athe-
nienſium Rex mortem appetijt, vo-
lens, vt Iustinus lib. 2. historiarum tra-
didit. Memorabile mutui amoris e-
xemplum Pithias, atque Damon exhi-
buere, cum vterque pro vtriusque sa-
lute caput in discrimē adducere, mor-
temque statuit occumbere; cuius be-
neuolentiæ heroicum signum admi-
ratus Dionysius ille Siciliæ Tyran-
nus, vtrique vitam condonauit. Val.
Max. lib. 4. cap. 7. Heroicum amoris
exemplum posteris reliquerat Zopy-
rus (vt perfidum Sinonem omittam)
qui adeo Darium Persarum Regem
amauerat, vt ad eius urbem seruandam
se flagellari, naso, auribusque priuari,
palpebrasque oculorum, orisque la-
bia præcidi passus sit. Christus ergo
ne extaticus, atque immensus eius in
nos amor villo, vel heroico facinore,

aut superari, aut etiam exæquari vi-
deretur, summo, atque excellentissi-
mo artificio eum nobis commenda-
tum, atque testatum voluit, ideo ma-
ximè probrosam, atque acerbissimam
mortem pro nostra salute sustinuit.
Altera verò est, quam acutissimè do-
ctissimus Rupertus excogitauit, lib. 1.
de Trinitate, & eius operibus, in cap.
22. Deut. capite verò suo 19. ideo fla-
gellatus est Christus, vt Gentilem Ec-
clesiam sibi desponsaret, nec eam re-
pudiare amplius posset; hoc autem
quam ratione ex Scripturis elicia-
tur, aduerte. Adsit Dominus, vt con-
gruè loquar. Scriptum est Deuter. 22.

*Quod si quis uxorem ducat, ac deinde odio
illam habens, velit ei libellum dare repudij,
dicens: Non inueni eam virginem, nolo eam.
Afferent, inquit, parentes puellæ signa Vir-
ginitatis eius, coram Senioribus, & accusa-
bunt virum illum coram eis. Ipsi verò co-
gnito, quod malum nomen uxori imponere
tentet, vt aliam ducat, faciant eum flagel-
lari, & condemnent eum centum siclis ar-
genti, habebitque eam uxorem, nec poterit
dimittere eam omnibus diebus vitæ suæ.
Quid hoc est? Obscura lectio, occul-
tum, sed grande mysterium. Vir iste
Christus erat, qui ineffabili Incarna-
tionis mysterio Gentilem sibi Ecce-
lesiam desponsarat, pro ea carnem assu-
mens, sed eam fastidire, atque odisse
videbatur, nomenque pessimum illi
imponebat, dicens; *In viam gentium ne
abieritis, in ciuitatem Samaritanorum ne
intraueritis*. Et rursus. *Non est bonum
sumere panem de manibus filiorum, & da-
re canibus*. Quid igitur? Ecce coram
Senioribus accusatus est, & flagellis
acerrimè cæsus eam perpetuò sibi de-
sponsatam habere compellitur omni-
bus diebus vitæ suæ, pro qua etiam
mori dignatus est.*

14. Caterum pius lector hac omnia me-
ditaturus, &c. Superbum animal est
homo, ideo cum illi ex sua sententia
succedunt omnia, Dei obliuisci, Deū
etiam contemnere didicit; at verò
cum af-

Christus
flagellari
voluit, vt
gentili-
tiam sibi
desponsa-
ret Ecce-
lesiam.

Christus
Gentibus
malū no-
men vide-
batur im-
ponere.

Christus
Gentili-
tiam Ec-
clesiam
respuere
non po-
test.

Diuinum
auxilium
expectan-
dum ubi
humanū
præsidium
deest.

Rex Mo-
ab cur fi-
lium im-
molauit.

Sacrificiū
Moab im-
piū.

Moloc
Deus Am-
monita-
rum quis.
Moloc i-
gne suc-
census pue-
ros cre-
mabat.

Impia su-
perstitio.

Apostro-
phe ad B.
V.

cum afflictione, atque angustia premi-
tur, tum Deum agnoscere, querere,
obsecrare consuevit, diuinumque ex-
pectare, ubi omne humanum abripi-
tur auxilium. En clarum exemplum in
Rege Moab, qui prosperis in rebus in-
solescens, Regibus Israël tributum de-
negat: & graui obsidione pressus Dijs
primogenitum libat; sed cur primoge-
nitū offert? Doctores dissentiant, quia
Rex Moab audierat à Sapiētibz,
quod omnia Israelitis prospera eueni-
rent propter Abraham, qui filium suū
primogenitum obtulit in sacrificium.
At Paulus Burgensis, hoc refellit, di-
cens, Regem Moab audisse à Sacerdo-
tibus suis, quod Israëlitz immolarent
filios suos Moloc Deo Ammonita-
rum, idēd, & ipse filium suum obtu-
lit: Sed Matthias Doring. Burgensem
impugnat: at Rabbi Salomon illum
defendit: sed utcumque res se habeat,
constat sacrificium fuisse impium; tum
quia, absque Dei iussu filium occidit
innocentem, tum quia filium falsis
Dijs obtulit sacrificium, siue Chamos
Deo Moab, siue quod peius fuisset,
Moloc Deo Ammonitarum: hac enim
immani ceremonia sacrificium Moloc
Deo Ammon fiebat, ut docet Tosta-
tus, q. 3. in cap. 16. 4. lib. Reg. Erat
Moloc statua ænea concaua, in qua
ignem accendebant impij eius Sacer-
dotes. Cum verò iam igne candesce-
ret, filios in ipsius manu sacerdotes im-
ponebant, ibique cremabantur, ne ve-
rò eiulatus infantium audiretur, tim-
panis, actubis perstrepebant, donec
paruulus esset absumptus, tum verò
populis suadebant, paruulos sine do-
lore ad beatitudinem euolasse, ijs ve-
rò, qui filios obtulissent, prosperè cun-
cta euentura.

15. Hinc ad Beatissimam Virginem se
conuertendo, &c. Cogitanti mihi de a-
marissima, atque atrocissima Christi
flagellatione, flere magis conuenit, quā
aliquid dicere. Ita enim hæreo, ita af-
ficio, ut incertum mihi maximè re-

linquatur, debeam ne magis Christi
passionem, an Mariæ compassionem
meditari; *Diuisum imperium cum Ioue
Cesar habet*: at diuisam passionem cum
matre Christus habet, scinditur caro
Christi flagellis, sed eisdem etiam ma-
tris cor scinditur, nec minus Mariæ
cor, quam Christi corpus laceratur,
fluit sanguine Christi corpus, fluunt
lachrymis matris oculi. Atrox specta-
culum, horrida scena, in qua cum
Christi patientia decertat tortorum se-
uitia, & Christi cruciatui, matris cru-
ciatus adiungitur. Quod tam sæuum
pectus, quod tam ferreum cor, quod
Christi flagella non scindant, sanguis
non leniat, & matris lachrymæ non
emolliant? Flagellatur Christus, ad-
stat mater, cum filio mater cruciatur,
languentem, anxium, anhelantem,
spirantem, animam agentem, spiritum
quodammodo exhalantem mater con-
spicere cogitur, nec remedium præsta-
re, nec ictus moderari, nec supplicia
retardare, nec plagas tergere, nec do-
lorem lenire potest. Et Beatissimam
quidem Virginem Christi flagellatio-
ni interfuisse testatur S. Augustinus
lib. meditationum cap. ultimo, An-
selmus opusculo de Passione, & ipsa
Sanctissima Dei Genetrix, apud B.
Brigittam, lib. 1. cap. 10. & lib. 4. cap.
70. cuius verba hoc loco censui sub-
scribenda, *Consurrexerunt autem ini-
mici eius, & flagellabant corpus eius ab
omni macula, & peccato mundum. Ad
primum igitur ictum, ego qua a stabam ce-
cidi quasi mortua, & resumpto spiritu vi-
di corpus eius verberatum, & flagella-
tum usque ad costas, ita ut costa eius vi-
derentur.*

16. Rursus meditabitur eandem. En
nouum pietatis speculum, En noui
doloris spectaculum. Christi corpus è
Cruce depositum, sanguine tectum,
vulneribus obductum, despectum, &
nouissimum virorum, quasi leprosum,
& percussum à Deo, in pientissimæ
Matris sinu consternatum. Hæc con-

Christus
cum ma-
tre passio-
nem diui-
sit.

Ierogl-
phicum
pietatis
signum.

Quantus
Virginis
dolor.

Christus
dum fla-
gellare-
tur, Mater
eius quasi
mortua
concidit.

Pietatis
speculum

Sangui-
neas la-
chrymas
B. V. o-
culi fun-
dunt,

templare anima mea, & vbique pas-
cua mæroris inuenies: dolet, languet,
angitur mater, adeoque feruentes ef-
fluunt ex oculis matris lachrymæ, vt,
quod omnem sensum doloris euincit,
lachrymabile dictu sanguineæ etiam
lachrymæ ex intemeratæ matris ocu-
lis erumpunt; ita Theophylus histor.
cuius fragmenta in histor. Passionis
colligunt in antiquissimo manu scri-
pto, quod in celebri nostri monasterij
Bononiæ bibliotheca asseruatur. Sed
quomodo, & cur Beatissima Deipara
filium post mortem in sinum suum e-
xceperit, ipsam audiamus loquentem
apud S. Brigittam, lib. 4. reuelatio-
num, cap. 70. *Alijs, inquit, recedentibus,*

*ego recedere non potui, sed iam quasi consola-
ta sum, quod corpus eius iam de Cruce depo-
situm contingere potui, & in sinum recipere,
vulnera explorare, & extergere sanguinem.
Deinde os eius digiti mei clauferunt, & ocu-
los pariter composui. Eadem ferè habentur
lib. 1. cap. 10. lib. 2. cap. 21. Et
adhuc Hierosolymis ostenditur locus,
vbi B. Virgo Christum è Cruce de-
positum in sinum suum excepit, di-
stans à loco, in quo Crux fixa erat in
Caluariæ Monte, gressibus tredecim.
Ita Pascalis in descriptione Terræ
Sanctæ die 225. & Christianus Adri-
comius in descriptione Hierusalem,
num. 225.*

B. V. cor-
pus Chri-
sti è cruce
deposi-
tum, in
sinum
suum ex-
cepit.

ALPHON-

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

*De modo Crucifigendi, deque Servatoris titulo, & quam ob rem
Pilatus illum mutare noluerit. Caput Sextum.*

D, 1. crucem fabricandam, ita vt apta redderetur, vt damnatorum manus, & pedes clavis in illa adfigerentur, lignum erigebant, illudque cum alio iungebant, quod ex transverso superinductum, & ipsum, Crucem cum transverso appellare consueverant, quemadmodum Iustinus refert. 2. Id autem ex transverso obliquatum lignum, in quo manus adfigebantur, à Iacobo Patriarcha, tanquam

Crucis figura.

Dialog. cum Tripho.

Damasc. lib. 4. de fid. ortho. c. 12.

Tertul. de Bapt. c. 8.

inumbratum fuisse, & Damascenus, ac Tertullianus adnotarunt: quando intermutatis ille manibus, & transversim deductis, Iosephi filijs benedictionem impertiuit suam: nam dextra super Ephraim, sinistra verò super Manassem posita, qui ambo obliquati ante ipsum à parente benedictionem susceperunt, Crucis manifestè signum, formamque prætulit.

Supplicium Crucis acerbum.

Verum, Crux ipsa, D. Isidori, illam cum patibulo nostris hisce temporibus vſitato, conferentis, testimonio, tormentum non solum grauissimum, sed diuturnum fuit. Sic inquit ipse, *Maiores est poena Crucis, quam patibuli; nam patibulum statim appensos exanimat: Crux autem affixos diu cruciat. Unde, & in Evangelio latronibus vt morerentur, & de ligno ante Sabbathum deponerentur, crura confracla sunt, quia ligno suspensi, cito*

Originus de poenis in legibus constitutis lib. 5.

- D. Aug. tract. in Ioan. 3. 1.** *mori non poterant. D. etiam Augustinus ipsum ex diuturno cruciatu, durissimum supplicij, ac mortis genus appellat; quo nullum exstabat acerbius, Supplicium, inquit, ideo durius erat, quia diutius cruciabat: Et omnes crucifixi longa morte necabantur. Alio quoque loco subdit, Illa morte peius nihil fuit inter omnia genera mortium. Hinc est, quod Crux ipsa, mors appellatur acerba, quod tamdiu suffixos discruciet, dicente Seneca, Acerbissima crudelitas est, quæ poenam trahit, & misericordia generis est, citò occidere; quia tormentum ultimum finem sui secum affert.* **Tractat. 36. De Beneficijs. 3.**
- In Declam. 1.** Atqui, ne quidquam Cruci deesset, quod illam ad summam crudelitatis atrocitatem eueheret; eandem in locis editis, ac frequentatis, uti in montibus, & publicis in vijs erigebant, ut damnatus ad Crucem, maiore sui cum ignominia ab omnibus inspiceretur. Hoc totum Quintil. refert, addens, hoc ob eam causam factitatum, ut illius ex aspectu populi commoueri, & metu à scelere deterreripossent, Quoties, inquit, noxios crucifigimus, celeberrimæ eligantur viæ, ubi plurimi commoueri, plurimi hoc metu intueri possint.
- Cic. in Verrem.** Id ipsum à Tullio habemus, dum explicat, Crucem Pompeia in via collocatam extitisse. Cui consentit sententiæ Cornelij Taciti **Anno 115. bis 15.**
- Ita Seruatori Crux in Caluario monte, veluti publico in loco, erecta fuit, quippè qui cæteros inter omnes emineret, quod quidem Polycrates obseruauit, cū dixit, IESV Domino nostro, & Seruatori, in monte Caluario, ut in loco publico, & eminenti Crucis supplicium fuit assignatum. **Lib. 6.**
- Cur titulus Cruci præfigeretur.** 4. Crucis autem ignominiam titulus adaugebat, qui supplicij causam patefaciebat. Id à Suetonio colligimus, huiuscetituli mentionem faciente, quem ante illos, qui ad Crucem damnabantur, ferebant; & id etiam Dion his verbis explicat: Literis causa mortis aperiebatur. Nec alij defunt, hoc totum, qui referant. **In Caligula, cap. 38. In Domitiano. c. 10.**
- Euseb. lib. 5. c. 1.** Hoc idem in Seruatoris IESV innocentissimi morte seruatum fuit; ut ex pluribus sacræ Euangelicæ historiæ locis colligere datur; quin potius Hæbrei, ut suam magis perfidiam, atque acerbicatem proderent, illius mortem maiore ignominia notare studuerunt; quippè qui in titulo illud admisceri laborarunt, quod exprimeret, eundem Iudæorum affectasse Regnum. 5. Sed quoniam reuera Rex erat illorum, diuina prouidentia factum, ut Pilatus inscribi iuberet, IESVS NAZARENVS, REX IVDÆORVM; nec illud vnquā, vel ipsorum persuasus precibus, immutari voluit, sed respondit, Quod scripsi, scripsi. Ita verò factum, quod Deus re ipsa comprobari iusserit, quod Psaltes prænuntiabat, In finem, inquit, ne disperdas, id est, non deleas. Sic enim D. Augustinus interpretatur, dum asserit huiuscemodi de Seruatore titulum, per Vatem fuisse prædictū, Cui sanè interpretationi DD. Cyrillus, ac Isidorus, Euthymius quoque **D. Cyrill. in 10. lib. 12 c. 31. D. Isid. de Pass. Domini. cap. 42.**

Authym. in Matt. 6. 67. quoque, ac Theophylactus subscribunt, & hoc totum diuinæ prouidentiae acceptum referunt. *Theoph. in Luc. 23.*

Atqui, quod diuina prouidentia titulus ille fuisset excogitatus, Crucique confixus, D. Cyprianus luculento sanè testimonio comprobatur, *Pontius, ait, Pilatus infusa mente a Deo, accepit tabulam, &c. Et titulum scripsit tribus linguis, & in capite ligni clauis tabulam cum nomine Regis Iudaorum confixit.* *De Montibus Sina, & Siō.*

6. Cæterum, titulus iste Seruatori perbellè conuenire visus est, tanquam, qui de hostibus triumphum ducaret maximo Regi; cum præsertim vetus inoleuisset mos, in triumphis arcatos extruere fornices, & in ipsis titulos, nomine, patria, dignitate, & deuictarum gentium prænomine, triumphantis ad laudem, peregre regiè inscriptos. Hinc factum, ut isti sanctissimo cœli, terrarumque Regi, in triumpho, quem deuictis diabolo, morte, ac peccato, reportauit, Crucis arcum erexerint, infixio titulo, in quo nomen IESVS, Nazarena patria, Regia dignitas, subditi quoque Iudæi inscripti fuere.

7. Ac eiusmodi fortasse de titulo illud Isaia vaticinium extitit, *In die illa erit Altare Domini in medio terra Egypti, & titulus Domini iuxta titulum eius, & erit in signum, & testimonium Domino, & mittet eis Saluatorem, & propugnatorem, qui liberet eos.*

8. Igitur Cruce hunc in modum comparata, vel quod sine indumentis facilius sanè reus clauis posset adfigi, vel quod maiorem inde ignominiam contraheret, vestibis omninò exuebatur, & hoc modo denudatus in Cruce extendebatur, diductisque brachijs, & manibus ad loca, in quibus configi debuerant appositis, crucifigebatur. Aliquando tamen Crux ipsa super solum extensa iacebat; & in ea tribus aliquoties, quaternis, ut plurimum, clauis reus ipse configi solebat, ut refert Antonius Gallonius. Aliquando etiam Cruce in terra defixa, & manibus tractis per funes, pedibus itē ad loca pertractis illa, in quibus clauis suffigendus reus erat, ita crucifigi solebat. *Modus crucifigendi reos.*

Lib. 2. c. 58. 9. At huiusmodi nuditatis consuetudo ab Arthemidoro colligitur, dicente: *Crucifigi noxium erat diuiti, quia pauper redigebatur, cum nudus crucifigeretur.* De Dionio quoque Martyre legimus, ipsum vestes exutum, subleuatis in cœlum oculis, & actis Deo gratijs, semet in ligno extendisse, in quo clauis adfigi debebat.

10. Hæc omnia in IESVM CHRISTVM exempla sunt edita, nam vestes illi detractæ. Quod ex eo satis apertè colligitur, quod milites ipsius indumenta sunt inter se partiti, quod quidem, & Euangelistæ testantur, & D. Bonauentura refert; illud etiam animaduertens, *De SS. Martyrum cruciatibus. c. 8.*

Medit. vi 1a Christi 6. 78. Vita Christi p. 2. 6. 63. Seruatorem iam tertio denudatum extitisse, *Spoliatur, inquit, etiam, & nunc tertia vice coram tota multitudine, renouantur fractura per pannos carni applicatos.* Hoc idem Landulphus quoque testatur. *Matth. 6. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19. Christus tertio denudatus. Die 6. in Pass. Do.*

Vaticiniū
de nudi-
tate Chri-
sti.

D. Aug.
de Ciuit.
Dei, lib.
16. c. 9.
Et contra
Faustum,
lib. 12. c.
24.

De vita
beata cap.
19.
Arthem.
lib. 5. cap.
18.
Lactant.
lib. 4. c. 5.

Aliqui fu-
nibus ad
crucem
deligati,
quo diu-
tius tor-
queren-
tur.

Eccles. hi-
stor. lib. 8.
c. 8.
Histor. li.
22.

11. Verum Seruatoris nuditatem Micheas Propheta prænuntia-
uit; *Vadam, inquit, spoliatus, & nudus faciam planctum.* Ad hoc isthæc
eadem in Noë nuditate adumbrata fuit; de illo enim ita legimus,
Nudatus est in tabernaculo. Sic D. Cyprianus interpretatur, *Inuenimus,*
in Genesi circa Sacramentum Noë figuram Dominica passionis illic
existisse, quia nudatus est. Cum D. Cypriano autem cæteri Patres sen-
tiunt, præcipuè verò D. August. Rupertus Abbas, & Eucherius.

12. Atqui Christum crucifixum denudari consentaneum maxi-
mè fuit, vt, quemadmodum primus omnium Parens in Paradiso nu-
dus habitabat, ita etiam secundus Adam, dum denudatus, Crucis
supplicium subiret, semet accingeret, qui in Paradisum ingredi-
tur. Velut DD. Athanasius, & Ambrosius referunt: *Decebat, quum*
hominem introduceret in Paradisum, exuere tunicas quas Adam accepit, cum
è Paradiso eijceretur. Et qualis in Paradiso homo primus nudus habi-
tauerat, talis in Paradisum secundus intrauit.

13. Ergo cum reus extensis manibus in Crucis transuerso ligno,
& pedibus in priore, per longitudinem erecto stipite collocatis,
collocatus iaceret, clauis adfigebatur. Testantur id Seneca, ac Ar-
themidorus; alter quidem quum dicat, *Quum refigere se crucibus co-*
nentur, in quas unusquisque vestrum clauos suos ipse adijcit. Alter verò cum
his vtatur vocibus, *Crucifixio, clauifixio.* Nec ex his tantummodo ha-
bemus hunc inoleuisse morem, sed ex alijs etiam, & præsertim à
Couarruuia, clarissimè demonstrante crucifigendos clauis adfigi
consueisse. *Crucifigendi, inquit, à Romanis, clauis figebantur.* Is autem
crucifigendi modus erat, nam manum alteram hinc, alteram verò
inde suffigebant; hoc est, primum quidem dexteram, mox verò si-
nistram; 14. Sic enim in Seruatore Cruci adfigendo seruatum fuis-
se, Sancta Brigitta refert; & prætereà id ipsum testantur tum Archi-
diaconus, tum Ioannes Montholonius; 15. postea verò pedes con-
figebant, adeò, vt alterum alteri superinducerent. Et is vsitatus cru-
cifigendi mos erat. 16. Plerumque etiā nos inualuit, damnatos fu-
nibus adstrictos, Crucibus adligare, vt diutius acerbitate supplicij
cruciantur, antequam ipsos mori contingeret; quemadmodum
D. Andream in Achaia Cruci deligatum, vbi flagellis cæsus est, Pro-
consulem constringi imperasse, legimus. *Proconsul eum ternionibus fla-*
gellorum cæsum, crucifigi præcepit; mandans nominatim questionarijs, vt ligatis
manibus, & pedibus, & non clauis affixus suspenderetur, quo diutius cruciatus
deficeret. Sic Abdias conscriptum reliquit: Hinc actum, vt gloriosus
ille Apostolus integrum biduum superuixerit. Quin etiam Eusebio
referente, nonnulli Martyres in Ægypto hoc modo fame sunt ne-
cati. Alij prætereà, vt DD. Timotheus, & Maura, nouem diebus in
Cruce viui pependere. Iustinus quoque literis consignauit, *Bomil-*

carem

Mich. c. 6.
Gen. c. 9.
D. Cypri.
epist. 63.
Rupert. in
Gen. lib.
4. c. 50.
Eucher.
ibid. lib.
2.
D. Atha.
de Pass. &
Cruc.
D. Ambro.
lib. 10. in
Luc. 23.
cui titu-
lus, Chri-
stus qua-
lis crucem
accende-
rit.
Variar.
Resolut.
In vita S.
Andree.
D. Andr.
Apost. bi-
dium in
Cruce su-
peruixit.

milicarem patibulo suffixum in medio foro, magno animo crudelitatem civium tulisse, adeò, ut de summa Cruce, veluti de Tribunali, in Pœnorum scelera concionaretur.

17. Hoc itaque pacto denudatus, expansis manibus, sed clavis infixus CHRISTVS IESVS Dominus noster, in Cruce pependit, & eodem modo nostris semet obiecit defectibus, & his omnibus, quæ nostram salutem impediabant. Sic enim D. Gregorius Nazianzenus scripsit, *Ponens lignum aduersus lignum, & manum aduersus manum: Illa, inquam, fortiter extensa aduersus incontinentem extensam: Illa clavis confixa, atque constricta, aduersus remissam, & solutam. Illa orbis fines coniungentes aduersus eam, quæ Adamum à Paradiso exturbauit. Idcirco sublimitas aduersus lapsum, & fel aduersus gustum, & spinea corona aduersus paruum imperium, & mors aduersus mortem, & tenebræ aduersus lumen, & sepultura aduersus eam in terram reuersionem, & resurrectio propter resurrectionem.*

*Apolo-
g. primo.*

18. Hic tu pie lector Christi dolores cum Virginis Matris doloribus coniungens, meditari poteris, quinam doloris sensus illius animam peruaferit, cum dilectissimum filium denudatum, & brachia pendentem spectaret, & mollis culcitra loco, in asperrimo ligno pendentem, sanctissimorumque complexuum loco, clavis adfixum, denique loco gaudij, quod capiebat ex vestibulis, quas illa sua manu affabrè fecerat, eundem illis exutum, & milites magno cum derisu ipsas inter se partientes præsens inspiceret: Sic enim D. Cyrillus ait: *Milites cum risu, & triumpho coram matre ad deuisionem Christi vestimenta partientes.* Quocirca, iure quidem exclamare poterat: O quam verè Micheas de filio vaticinatus est meo. *Super hoc plangam, & vultu labo, & vadam spoliatus, & nudus.* Hinc illa ad natum conuersa, illum alloquebatur ita; *Mi fili, iure sanè optimo lamentabiles edere voces, & Patrem inter dolores compellare potes, ac ingemiscens clamare, Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti, cum non minus quocunque solatio, quam proprijs indumentis denudatus existas.* Tu etiam pie Lector, qualibet humana affectione denudatus, pijsimo pectore Christi nuditatem, paupertatem, maximosque cruciatus excipias, infelicem miserando parentem, dum natum suum dilectissimum ad miserrimam conditionem deductum inspexit.

*Conuer-
sio ad Bea-
tissimam
Virginem.*

*In Ioann.
lib. 12, c.
33.*

Cap. 1.

F R A T R I S
DANIELIS MALLONII
DE CRUCE ET TITULO
ELUCIDATIONES.

IN CAPVT SEXTVM.

Crucis
structura
mirabi-
lis.

D Crucem fa-
bricandam, ita vt
apta redderetur,
&c. Artificiosa,
atque magnifica
est Crucis stru-
ctura, in qua tam
multa myſteria

referantur; ideo
eius nobis ſtructura eſt declaranda.
Cruces autem varia ratione fabricari
ſolitas, ſatis accuratè oſtendit Lipſius
lib. 1. de Cruce, qui crucem in ſim-
plicem, & compactam diuidit: ſim-
plicem eam vocans, quæ vnico tan-
tum ligno, aut arbore vna: compa-
ctam, quæ duplici ligno conſtat. Com-
pactam verò potiffimum in
Andræa, nam quæ ſpeciem
repræſentet Græcæ literæ,
& commiſſam, quæ erecto
ſtipiti præalto, aliud breuius tranſuer-
ſum lignum ſupernè ita aptet, vt alto
ſtipiti nihil ſuperextet: qualem nobis
repræſentat litera Græca
immiſſam, cum erecto ſtipi-
ti lignū tranſuerſum ſuper-
nè immittitur, ita tamen, vt
erectū lignum promineat hac ratione.

I Scio, plures quoque alias
Cruces varia ratione anti-
quitas fabricari ſolitas: le-
gat, qui curioſius iſta per-
quirit, Lipſium in tribus de Cruce
editis libris. Verū, vt multiplicem
crucis ſtructuram ea potiffimum ra-
tione, quod neque ad rem noſtram
faciat, neque eius ita frequens vſus
antiquitas extiterit, & quod ſatis ac-

curatè à Lipſio explicata ſint omit-
tam, eam tamen omittere nolo, qua
modo Iaponenſes vtuntur: ea enim
maximè ab alijs differt, & rei ipſa no-
uitas, non ſolum ad huiusce Crucis
ſtructuram explicandam, ſed etiam ad
nouum adſtringendi modum expli-
candum animum addit.

In primis igitur (vt ex Episto-
la Aloyſij Frois ad Claudium Aquauium
habetur) præalto ſtipiti lignum tranſ-
uerſum ita committunt, vt emineat
erectum lignum: deinde vbi pedes
quieſcunt, aliud tranſuerſum lignum,
ſed ſuperiore tranſuerſo breuius, com-
mittunt, quo pedes vinciantur. Ex
erecto ſtipite, qua parte crura aperiu-
tur, aliud lignum infigunt, vt illi ſu-
perfedere cruciarius poſſit, ac in Cru-
ce commodius commorari. Hæc Cru-
cis ſtructura eſt. Aſtringendi ratio hæc
eſt. Cruce humi extenſa crucifigen-
dus cum ſuis veſtibus ſuperſidet, ma-
nus, ac pedes non clauis, ſed aut funi-
bus, aut manicis ferreis vinciuntur.
Nec manus tantum, ſed etiam bra-
chia, qua parte humeris adhæreſcunt
ligari conſueuerunt, pedes non ſuper-
poſiti, aut cancellati, ſed inferne pro-
minentes tranſuerſo alteri ligno funi-
bus, aut neruis ferreis vinciunt, tum
Cruce erigitur. Carnifex verò extracta
è vagina lanceam pectori, immò ac
cordi infigit, & ſic crucifixi vitam mul-
to cum ſanguine fundunt. Formatum
Crucis, tum crucifixi Cruci ſuperpo-
ſiti. hæc ſit.

Hæc de Crucis ſtructura tunc dicta
ſufficiant; cum ſtructuram huiusmodi
à Lucia.

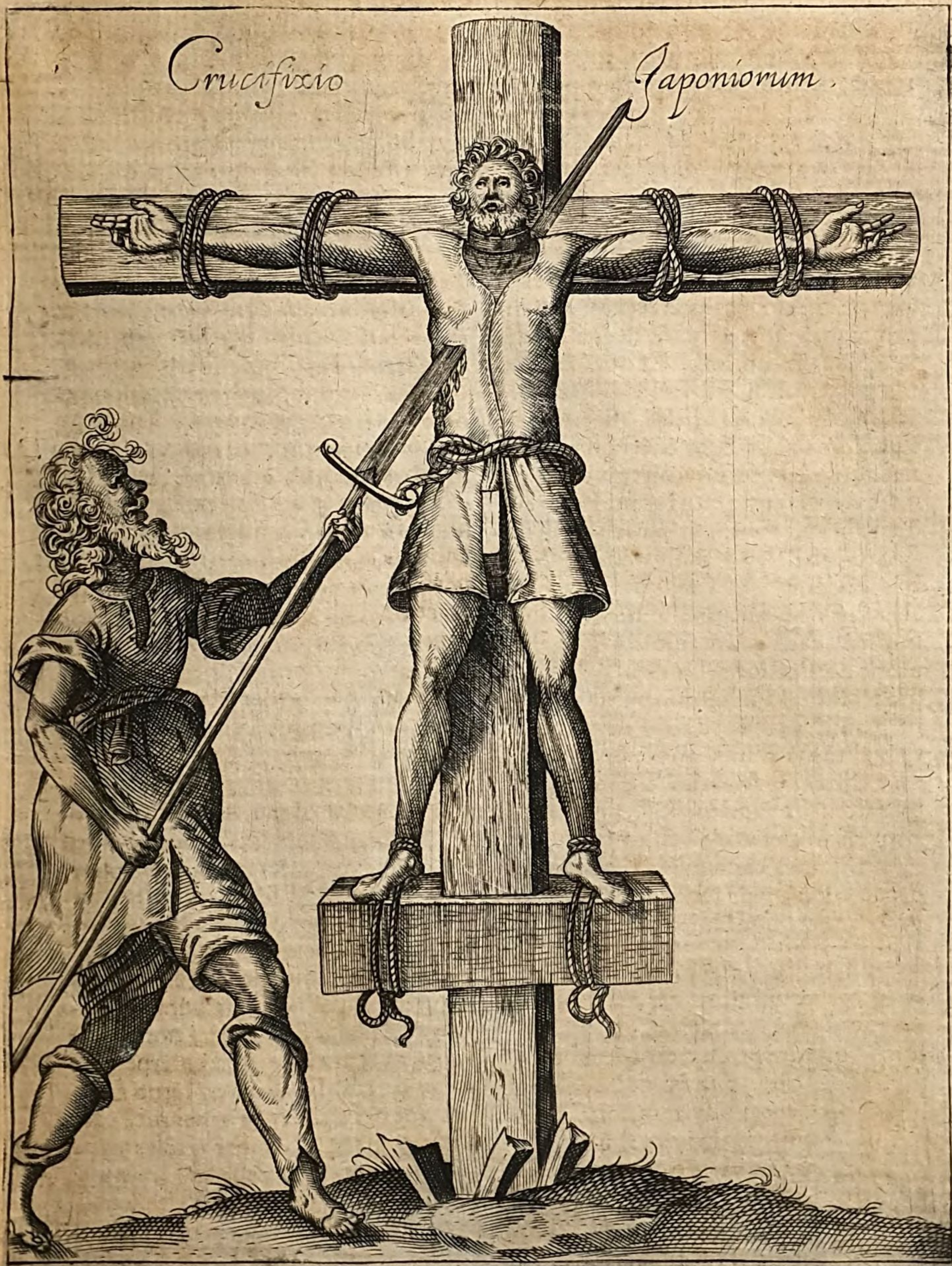
Crux Ia-
ponenſis
qualis.

Crux mul-
tiplex.

Crux An-
dræana.

Iaponen-
ſes quali-
ter Cruci
adſtrin-
gant.

Iaponen-
ſes quos
in cruce
egerint,
lanceis
conſo-
diunt.

Cruz fa-
brica per-
niciosa.

à Luciano in iudicio literarum vocari perniciosam fabricam monuerimus. Verum in multiplici hac Crucis differentia, meritò quis percontari poterit.

*QUALIS NAM CRUX EA
fuit, cui Christus affixus est?*

Cruz cui
Christus
affixus est
qualis
fuerit.

CONSTAT non fuisse veluti Andreeanum, verum an fuerit, ut commissum, an ut inanimatum; clarius dico, an transuerso ligno erectum altè lignum prominens fuerit, necne, videre operæ pretium est. Et quidem non supra extitisse, illud facile confirmare videbitur, quod alibi Crucem Tau signo præfigurari docuerimus. Monet autem acutè Hieronymus in cap. 9. Ezechiel. antiquitus apud Hæbreos Tau signum formam Crucis gessisse, hac ratione. **T** Beda in quæstionibus in Genesim, ubi de victoria Abrahæ loquitur, eam signo **T** tau similem facit. Voragineus **T** sermone de Passione Domini, dicit supra transuersum lignum nihil prominere, nisi paxillum tituli. Idem docet Gulielmus Pipinus in statione septima Christi patientis. Fauet probabilis quorundam coniectura, quod Moyses in deserto lignum sustulerit, figuram Tau exprimens, è quo supernè prominens ænei serpentis caput, Crucis figuram compleret, hac ratione.

Serpens
æneus qui
lignum
suspensus
fuerit.

Probabilius tamè sit Crucem Christi hanc habuisse figuram. Videturq; hac ratione non nihil ad hanc Crucem alluisse Apostolus ad Ephes. 3.

dicens, *Ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum. Quatuor positure, quatuor indicant brachia Crucis. Huc facit illud Irenæi lib. 2. contra hæreses Valentini, cap. 42. Habitus, inquit, & figura Crucis, fines, & summitates habet quinque, duas in longitudinem, duas in latitudinem, unam in medio, in*

Cruz
Christi
quatuor
habuit
brachia.

qua quiescit, qui clavis affigitur. Iustinus in dialogo cum Triphone, post medium. Damascen. lib. 4. de fide, cap. 12. dicens, *Quatuor extrema Crucis per medium vinciunt. Ruffinus in Symbolo; Altitudinem eam crucis, quæ in aërem sublimis attollitur: talen* Constantinus pinxit in Labaro, & numismatibus. Cyprianus libello de montibus Sinai, & Sion, dicit, *Pilatus impulsam mente à Deo, tabellam, & titulum scripsit, tribus linguis, & in capite ligni tribus clavis tabulam cum nomine Regis Iudaorum confixit. Bernardus sermone 65. in Cant. Christus, inquit, in sua passione patientiam exhibet, humilitatem commendat, obedientiam implet, Charitatem perficit. His virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur, & est super omnia Charitas, à dextris obedientia, à sinistris patientia, in profundo, radix vniuersi, humilitas. Et sermone de floribus, sic ait, Cruz tua fides est, cuius latitudo Charitas, longitudo Longanimitas, altitudo Spes, profundum Timor.*

Crucem
qualem
Constantinus
pinxit in
Labaro,

Crucis
quatuor
cornua
quid my-
sticè sig-
nificant;

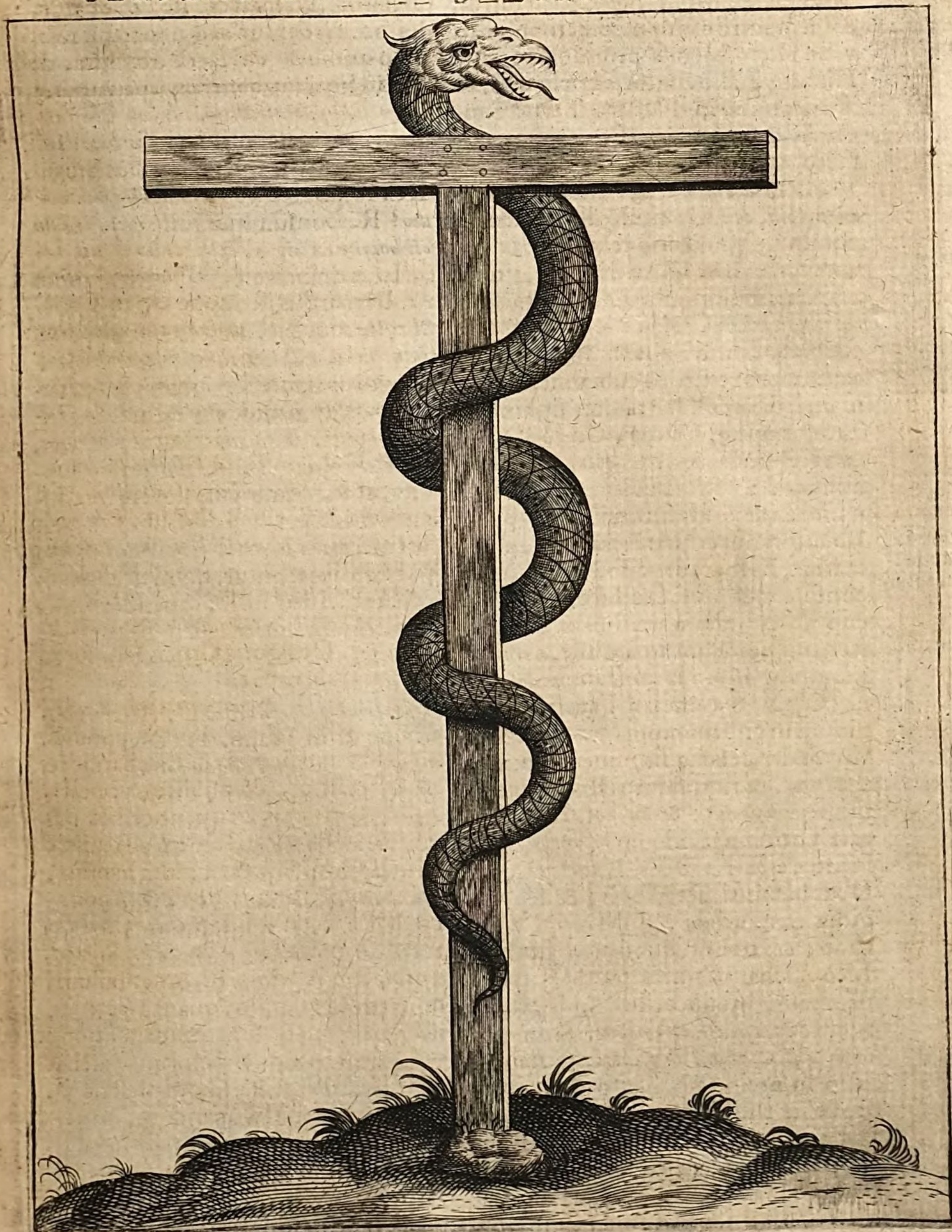
2. *Id autem ex transuerso obligatum lignum, &c.* De figuris Crucis satis supra dictum est in cap. 4.

3. *Atqui ne Cruci quicquam deesset, quod illam, &c.* Benè Aristot. punitio- nes Reip. medicinas esse dicebat: idè qui cruciantur, & publicè, ut plurimum, & in locis frequentioribus necantur. Sæpè necati ibidem ad tempus relinquuntur, ad exemplum aliorum, imò & ad terrorem; idè, & Apostolus dicebat, 1. ad Timoth. 5. *Publicè peccantem, publicè argue, ut ceteri discant, & timorem habeant.* Idè patibulum, non tam à patiando, quàm à patendo dictum opinati sunt quidam, quod qui cruciabatur, cunctorum patebat aspectui. Polibius lib. 5. describens crucifixionem Molonis dicit, *Lumen ergo Rex in omnium maximè conspicuo loco totius Mediæ crucifigi voluit. Quare Cicero oratione 5. in Verrem, hoc quoque inter reliqua crimina Verri obijcit, quod Crucem in alto promontorio sitam,*

Pœna ci-
uibz me-
dicina.

Patibu-
lum unde
dictum.

SERPENS AENEVS CRUCEM PERFICIT.

sitam, unde videri ab omnibus posset, alio transferri voluerit.

Caluarie
montis f.
tus.

Caluarie Mons inter Occidentem, & Septentrionem mediocriter altus vrbi Hierosolymæ prominebat, ita Hieronym. lib. de locis Hæbraicis, & Adricomius in Theatro Terræ Sanctæ in descriptione Hierusalem, numero 235.

4. *Crucis autem ignominiam titulus adaugebat, &c.* De titulo disputaturi, à nominis significatione trahamus exordium, ne ex nominis ignoratione, atque ex multiplici nominis significatione, anceps, atque incerta nostra reddatur oratio. Tituli enim nomen æquiuocum est: ideò cum vnicam formam habeat, multa tamen significat.

Tituli no-
men æqui-
uocum.

Titulus igitur Latine, Grece *τίτλος*, & Ecclesiasticum, & etiam seculare nomen est: Ecclesiasticum quidem; nam Ecclesiæ antiquitus tituli appel-

Ecclesiæ
tituli di-
cebantur.

labantur, fortè, quia sacra monumeta tituli dicebantur; quod satis apertè conspiciamus in factis Iacob, is enim cum scalam illam mysticam vidisset, sacrumque locum agnouisset, *erexit lapidem in titulum, fundens oleum desuper.* Genes. 28. & Genes. 31. aceruum lapidum in testimonium initi cum Laban fæderis excitauit, quem vocauit titulum, & tumulum testis, & aceruum testimonij, & Genes. 35. Iacob erexit titulum lapideum in loco, quo locutus ei fuerat Deus. Exod. 24. cum Deus locutus esset Moyse, & septuaginta Senioribus, qui Deum viderunt, erexerunt duodecim titulos. Ideò Deus Leuitici 26. idolatriam damnans, prohibet titulos dijs excitari, dicens, *Nec titulos erigatis.* Numerorum 33. *Confringite titulos, & statuas.* Ideò in nouo testamento antiquitus Ecclesiæ tituli dicebantur. Prudentius hymno 12. de Passionibus Apostolorum dicit: *Parte alia titulum Pauli via seruat Ostiensis.* Succedaneo verò tempore factum fuit, vt insigniores tantum Ecclesiæ tituli vocarentur:

Ecclesiæ
tantum
insignio-
res tituli
sunt ap-
pellati.

nam Clerus Papa titulos designauit, quos auxit Euaristus, & nunc etiam Ecclesiæ, ad quas S. R. E. Cardinales promouentur, tituli appellantur. Imò quilibet dum sacris initiatur, debet ad titulum beneficij, patrimonij, vel religionis initiari.

Tituli
Cardina-
lij.

Interdum sepulchra insignia tituli sunt appellati. 4. Reg. 23. interrogat Rex Iosias, *Quis est titulus ille, quem vides?* Responsumque fuit: *Sepulchrum est hominis Dei.*

Sepulchra
tituli ap-
pellata.

Interdum titulus dictus est signum Crucis, quod in sacris locis erigebatur, sic in l. decernimus. C. de Episc. & Cleric. Nouell. 117. cap. 7. Est etiam titulus forense nomen, & seculare, interdum quidem significat causam, qua quis bona aliqua possidet, dicitur enim ea possidere titulo hæreditatis, vel titulo emptionis, vel donationis, &c.

Cruz titu-
lus quali-
ter dicta.

Titulus
forensis.

Interdum bona Principum signo publico notabantur, quod titulus vocabatur. Ideò in l. si quando. C. de bon. vacant. lib. 11. dicit Imperator: *Tituli quorum adiectione prædia nostris sunt consecranda substantijs, non nisi publica testificatione proponantur.* D. Aug. expositione 2. in Psalm. 21. dicit, *Ne domum ipsius inuadat aliquis potens, ponit ibi titulos alterius potentis, titulos mendaces.* Ipse vult esse possessor, & frontem domus sue de titulo alieno muniri, vt cum titulus fuerit lectus, conterritus quis à potentia nominis, absterneat ab inuasionem. Titulos istos crederem esse veluti insignia potentum, quæ quis pro foribus domus sue affigit, vt domum suam in potentis illius protectione sitam esse præmonstret, quæ etiam insignia literis, & nomine illius potentis muniebantur.

Titulus
præmuni-
re domos
quid sit.

Tituli li-
teris de-
clarati.

Interdum titulus pro Epitaphio sepulchris affixo sumebatur, ita Augusti milites sepulchro Gordiani titulum apposuisse leguntur literis Græcis, Latinis, Persicis, Iudaicis; & Ægyptijs, vt ab omnibus legeretur.

Titulus
pro Epi-
taphio.

Interdum, pro qualibet inscriptione præfixa

Theseus
sanguine
suo titu-
lum scri-
bit mori-
bundus.

Causa dā-
nationis
titulus di-
cebat.

Titulus
cur dam-
natis prę-
ferebatur.

Homici-
dium hor-
ret natu-
ra.

Titulus
viua voce
declara-
tus.

præfixa rebus. Ita Theseus moribun-
dus sanguine vulnerum suorum titu-
lum scripsisse fertur super trophæum,
in hæc verba, *Lacedæmones de Argivis*.
Ita Stobæus de Fortitudine. Verum
quod ad rem nostram facit, per titu-
lum intelligere debemus causam dam-
nationis, & mortis: nam quem Ioan-
nes titulum dixit, Lucas superscrip-
tionem appellauit, dicens, *Erat au-
tem superscriptio*. Matthæus verò cau-
sam appellauit, dicens; *Imposuerunt su-
per caput eius causam ipsius scriptam*. Tan-
dem Marcus, Ioannis, & Matthæi
quasi verba coniungens, dixit; *Erat ti-
tulus causa eius inscriptus*. Ex quibus li-
quidò constat, in qua significatione ti-
tulus ab Euangelistis accipiatur. Cau-
sa autem cur titulus damnatis ad sup-
plicium præferretur, hæc est: quia adeò
inhumanum, ac barbarum, atque ab
humanitatis lege alienum videtur esse,
hominem necare, vel turpi supplicio
afficere, vt hominis occisio horrorem
hominibus inculcat, vt ex hoc maxi-
mè conspiciatur, quantum hominis
spontaneam necem ratio horreat, ac
natura perhorrescat. Quare, si inter-
dum ex graui delicto mors homini sit
infligenda, ne Princeps tyrannidem
exercere videatur, titulum præmittit,
qui delicti grauitatem aperiat, indi-
cetque non id ex mente Principis esse,
quod ciuis necetur, sed delicti atroci-
tatem iustitia sic exigente, tale suppli-
cium exposcere.

Porro causa mortis non semper scri-
ptis, sed interdum viua præconis voce
proferebatur, neque solum quando
capitali supplicio esset quis puniendus;
sed & quando citra necem graui sup-
plicio quis plecteretur.

Titulum qui causam mortis scri-
ptis indicaret, legimus apud Euse-
bium Cæsariens. lib. 5. histor. Eccle-
siasticæ, cap. 3. vbi dicit, *Cum in am-
phytheatrum inductus esset S. Attalus titu-
lo se præcedente in quo scriptum erat, Atta-
lus Christianus*.

Quod verò etiam viua voce absque
scriptis causa mortis indicaretur, testa-
tur Lampridius in Alexandro. Cum
enim fontem quendam fumo necari
iussisset, præconem astare, & frequen-
ter valenti voce clamare iussit; *Fumo
necatur, qui fumum vendidit*.

Fumo ne-
catus qui
fumum
vendidit.

Quod verò titulus scriptus præce-
deret, etiam cum citra necem quis ple-
ctendus esset, constat ex Suetonio in
Caio, cap. 32. *Manibus, inquit, abscis-
sis, atque ante pectus à collo pendentibus, præ-
cedente titulo, qui causam pœne indicaret,*
inter epulantium catus circumduci iussit.
Quod verò viua etiam voce supplicij
citra necem causa redderetur, testatur
illud Horatij Epodo 6.

Crudele
spectacu-
lum.

Secutus flagellis hic Triumviralibus,

Præconis ad fastidium.

Titulus autem Christi Cruci apposi-
tus, personam, patriam, & causam
mortis indicabat. *Ie s v s*, ecce perso-
nam. Nazarenus, ecce patriam. Rex
Iudæorum, ecce causam. Hanc aper-
tius indicari postulabant Iudæi dicen-
tes; *Noli scribere Rex Iudæorum, sed quia
ipse dixit: Rex sum Iudæorum*.

Christi
titulus
quid ex-
plicaret.

CVR TRIPLICI IDIOMATE titulus scriptus fuerit.

CVM titulum triplici idiomate
Hæbraico, Græco, & Latino
scriptum legimus, non id putare debe-
mus, titulum partim Hæbraicè, par-
tim Græcè, partim Latinè conscriptum,
sed totus titulus integer Hæbraicè,
totus Græcè, totus Latinè scriptus
fuit, vt infra constabit.

Titulus
qualiter
Hæbraicè,
Græcè, &
Latinè
scriptus
fuerit.

Cur autem titulus pluribus linguis
scriptus fuerit, facile erit indicare;
causa enim fuit, vt à pluribus lege-
retur. Vt enim constat ex lib. Actuum
Apostolorum, cap. 3. *Tunc in Hie-
rusalem erant viri habitantes ex omni na-
tione, quæ sub Cælo est*; quia ergo diuer-
so loquendi, ac scribendi genere ute-
bantur, idèd, & Apostoli in die Pen-
tecostes varijs linguis utebantur; idèd

Titulus
pluribus
linguis
scribitur,
vt à pluri-
bus liga-
tur.

H

etiam

etiam Pilatus pluribus linguis titulum scripsit. Ita legimus Augusti milites sepulchro Gordiani titulum apposuisse literis Græcis, Latinis, Persicis, Iudaicis, & Ægyptiacis, ut ab omnibus legeretur. Sed cur præcipuè tribus linguis, Iudaica, Græca, Latina? Alij respondent, quia istæ nationes clariores, etiam copiosiores erant cæteris, quæ tunc Hierosolymis habitabant: sed Sedulius mysterium in hoc Trinitatis agnoscit. Prudentius verò addit: quia tres istæ nationes Christi fidem ardentius erant suscepturæ.

CVR TITVLVS PRIMO
Hebraico, mox Græco, tandem La-
tino idiomate scriptus?

ERVDITISSIMVS, atque absolutissimus historicorum nostræ tempestatis antesignanus Cardinalis Baronius, anno Christi 16. videtur innuere primo loco Latinam inscriptionem esse positam, motus auctoritate Nicolai Papæ in epistola ad Michaelem, quæ habetur in tomo 3. Concil. Cum enim ille Imperator in latinam linguam debaccharetur, respondit Pontifex; *Latina lingua cum Hebraea, & Græca in titulo Domini à reliquis discreta, insignem principatum tenens, omnibus nationibus predicat, Regem Nazarenorum Regem Iudæorum.* Sed tamen in anno Christi 34. num. 119. clarius sententiam suam declarans, explicat, quomodo Latina lingua primo loco dicatur posita, ut principatum insignem teneret. Cum tamen ex ea tituli parte, quæ Romæ asseruatur, constet Latinam inscriptionem tertio loco esse positam, eo scilicet ordine, quem Ioannes exprimit, dicens; *Erat autem scriptum Hebraicè, Græcè, & Latinè.* Et docet primo, id est honoratiore loco positum, hoc ipso quod tertium in ordine locum obtineret: nam ut optimè probat Ioan. Gretserus, lib. 1. de Cruce, ultimus locus honoratior erat apud

Romanos. Testatur hoc idem Baronius Cardin. ubi supra, ex eo quod in theatro infimus locus erat Senatorum, summus verò plebis; in triumpho postremus, quia nobilissimus, erat Imperatoris. In triclinio ultimus, quia honoratior erat Consul: quare tum in sedendo, tum in procedendo, tum in recumbendo, ultimus ordine, prior erat amplitudine. Ideò etiam Romani qui honoris, & maiestatis ergo non nisi latinè responsa dare volebant, latinum etiam idioma cum reliquis coniungentes honoratiore loco, scilicet ultimo, illud condecorare maluerunt. Valer. Max. lib. 2. cap. 2. Suetonius in Claudio, cap. 18. Dio, lib. histor. Rom. 57. Quare Ioseph. lib. 14. antiquitatum, cap. 17. testatur, Rescriptum Romanorum ad Hircanum, scriptum fuisse Græcè, & Latinè, primò Græcè, mox Latinè. Hinc collige veram esse eorum contemplationem, qui asserunt Titulum à Pilato scriptum ad maiorem Iudæorum erubescientiam. Pipinus statione septima Christi patientis; Ideò primo loco posuit linguam Hebream, tanquam contemptibiliorem, mox Græcam tanquam honoratiorem, tandem Latinam, tanquam omnium nobilissimam.

Addamus igitur prudenti Prudentij doctrinæ, dum dicit Christum triplici idiomate titulum scribi voluisse, quia tres nationes Christi fidem ardentius erant accepturæ. Quod Christus Dominus eam sibi propinquior adesse voluit, quæ eius fidem ardentissimè exciperet, honestissimè coleret, scilicet Latinam, proximam huic Græcam, ultimo tandem Hebream. Quid mirum si Latinum idioma proximum capiti tenens Christus in Cruce, faciem quoque suam conuerteret ad Occidentem, quem Latinus populus incolebat?

Maiora adhuc addamus mysteria, quæ religiosus quidam, ac pius Frater Minorita,

Quis magis
gnatum
locus in
theatro,
triumpho
& tricli-
nio.

Ultimus
locus tum
in seden-
do tum in
proceden-
do, tum in
recumben-
do nobi-
lior.

Primo lo-
co ponunt
Hebraicam,
ad igno-
miniam Iu-
dæorum.

Latinam
linguam
sibi pro-
pinquio-
rem vo-
luit Chri-
stus, quia
Latini
Christi fi-
dem ardē-
tius erant
susceptu-
ri.

Titulus
ijs lin-
guis scri-
bitur quæ
Christi fi-
dem erant
predica-
turæ.

Cardina-
lis Baron.
laudatur.

Latinæ
linguæ di-
gnitas.

Latina
lingua ter-
tio loco
honoris
causa po-
sita.

Mirabilis
& acuta
tituli ex-
plicatio.

Christus
Sacerdos,
Theolo-
gus, sa-
piens, ar-
tífex, Rex
& Monar-
cha.

Christus
Iudeis si-
gnū, Græ-
cis sapiē-
tia, Latī-
nis Impe-
rium est.

Titulus
aureis li-
teris fron-
ti Reli-
giosi de-
functi in-
sculptus.

An titu-
lus fuerit
pars Cru-
cis.

Minorita, qui se simplicem appellat, doctrinatamen vere non simplex. Is ergo in historia Dominicæ Passionis, tituli huius myſteria ſic explicat, Tri-
plici famoſo idiomate ſcriptus eſt titulus, Hebraicè, Græcè, & Latine, Hebrei Sacer-
dotium habebant, & Theologiam: Græci
induftriā, & ſapientiam: Latini Impe-
rium, & Monarchiam. Chriſtus ergo ut
verus Sacerdos, ſeipſum obtulit in Sacriſi-
cium: ut Theologus primam vocem tituli
vult eſſe IESVM, myſterijs ampliſſimam.
Ut ſapiens, & induftrius artem Diaboli o-
ptima arte deluſit, ideò Nazarenus, id eſt
florens in ſapientia. Ut Rex, & Monarcha
conſtitutus eſt Rex ſuper Sion montem ſan-
ctum eius, & Rex in miſericordia. Qua-
re profert edictum pietatis, dicens; Igno-
ſce illuſ, quia neſciunt quid faciunt, &
ſi ſe declarat Regem Iudæorum. Adde, quod
Iudæi ſigna querunt, Græci ſapientiam.
Romani imperia: ideò Chriſtus Iudæis
ſignum eſſe voluit, Græcis ſapientia, Latī-
nis imperium. Admirabilis virtus hu-
ius tituli: idem enim refert, quod
quidam deuotus religioſus, cum no-
cte ſe ad dormiendum componeret,
conſueuerat frontem ſuam hoc titu-
lo communire, cum memoria Paſſio-
nis Chriſti. Quo mortuo in eius fron-
te inuentus eſt titulus Chriſti literis
aureis ſcriptus, IESVS Nazarenus,
Rex Iudæorum,

TITVLVS QVALITER
Cruci haſerit.

AD DVBITATVM inter recen-
tiores video, eſſet ne titulus pars
integralis Crucis, vt ſcilicet in ipſo
Crucis ligno ſcripta fuerint ea verba
à Pilato; an potius tabella fuerit ap-
poſita, & infixæ Crucis, ſuper Chriſti
caput. Io. Maldonatus in c. 27. Matth.
incertam rem eſſe dicit, vulgò tamen
credi, & multò probabilius eſſe, fuiſſe
tabellam infixam: Ego verò eiufmo-
di doctrinam qua in parte dicit rem
eſſe incertam, non amplector. Certiſ-

ſimum enim eſſe credo, fuiſſe appoſi-
tam Crucis, idque ex Euangelio Ioan.
colligi poſſe, cum crucifixo iam Chri-
ſto dicit: *ſcripſit autem & titulum Pila-
tus, & poſuit ſuper Crucem.* Præterea,
Romæ in Eccleſia ſanctæ Crucis in
Hieruſalem, oſtenditur formæ qua-
drangulæ, vt infra appoſito ſchemate
oſtendetur. Tandem quia in Crucis
inuentione titulus à Cruce ſeiunctus
inuentus eſt, ita Ruſſin. 1. hiſtor. cap.
7. Qualiter autem cruci affixus fuerit,
docet S. Cyprianus lib. de montibus
Sina, & Sion, dicens, *Pilatus inſuſa*
mente à Deo, accepit tabulam, & titulum
ſcripſit, tribus linguis, & in capite clauis
tabulam cum nomine Regis Iudæorum con-
fixit. Alij Codices legunt, & tribus cla-
uis tabulam confixit. B. V. apud B.
Brigittam, lib. 4. cap. 70. *Tabula, in-*
quit, tituli utrique brachio Crucis ſuper ca-
put eminenti affixa eſt.

Hinc noua doloris, ac mæroris pa-
ſcua pius contemplator inueniet, ſi
conſideret quantum viuenti, atque è
Cruce pendenti Chriſto cruciatum
crucis tremor intulerit, dū titulus tri-
bus clauis cruci præaltæ affigeretur.

TALIS AVTEM EST TITVLI
forma, talis inſcriptio.

יהושע הנצרי מלך היהודים

Forma ti-
tuli.

Ἰησοῦς Ναζαρεὺς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

IESVS Nazarenus Rex Iudæorum.

IN quo titulo plura ſunt myſteria,
quam verba: ponitur Nomen, IE-
SVS, Patria, Nazarenus, Conditio
perſonæ, Rex, Correlatiuum Regis,
Iudæorum. Verū in aſſignanda cau-
ſa, cur Pilatus hunc titulum ita inſcri-
pſerit, (dicitur autem ipſe ſcripſiſſe,
non quod proprio chirographo ſcri-
pſerit, ſed quia auctoritate ſua inſcribi
fecerit) non conueniunt Doctores, &
alijs aliam rationem aſſignant.

Titulus
myſterijs
reſertus.

Titulus
ad Christi
excusatio-
nem.

Chrysoft. homil. 84. in Ioann. Vt Christum excusaret, tollereturque honesto titulo mortis ignominiosae infamiam. Licet enim cum latronibus crucifixus esset, erat tamen Rex Iudaeorum.

Titulus
Christo
ad Iudeo-
rum igno-
miniam
apponi-
tur.

Altera causa est, positum fuisse ad verecundiam Iudaeorum, quia ignominia gentis alicuius est, Regis ipsorum opprobrium. Ideo dicebat illis Pilatus, *Ecce Rex vester. Et Regem vestrum crucifigam?* Cum autem obstinatius obstitit populus, lausissetque Pilatus manus, voluit tamen Iudaeorum pandere scelus, confessusque ipse est publice, esse Regem Iudaeorum: ideo Iudaei hoc animaduertentes, accesserunt ad Pilatum dicentes: *Noli scribere Rex Iudaeorum, sed quia ipse dixit, Rex sum Iudaeorum.* Sed ipse obfirmato animo in concepta sententia perstitit, dicens; *Quod scripsi, scripsi.* In quo summa Dei providentia apparet. Pilatus enim qui in gratiam Iudaeorum Christum crucifixerat, noluit tamen titulum conscriptum mutare.

Cur Iudei
mutari ti-
tulum po-
stularint.

Alij, volunt positum esse à Pilato ad confusionem Iudaeorum, atque ad notandam eorundem inconstantiam, qui cum paulò ante in die Palmarum publice Christum Regem suum acclamassent, sollenni que pompa inauguraussent, statim conuersi in amentiam, eum crucifigi postulauerant.

Titulus
Christi
Iudeorum
inconstan-
tiam co-
arguit.

Alij, volunt positum esse à Pilato ad confusionem Iudaeorum, atque ad notandam eorundem inconstantiam, qui cum paulò ante in die Palmarum publice Christum Regem suum acclamassent, sollenni que pompa inauguraussent, statim conuersi in amentiam, eum crucifigi postulauerant.

Alij, ad Christi ludibrium quod *ἰσχυρὸς* Rex appelletur, sicuti cum amictu purpura, spinea corona circumdato. Christo milites insultabant, dicentes, *Aue Rex.* Quia ergo se Regem faciebat, ita Rex in Crucis patibulo est nominatus.

Alij, etiam & communior est sententia, quia ita consuetudo erat Romanis, ut tam ignominiosae mortis causa ad aliorum terrorem redderetur.

Titulum
Pilatus ex
ambitio-
ne scribit.

Alij, sic inscriptum titulum opinantur à Pilato, ex ipsius ambitione; tanquam sibi gloriae duceret, quod Regem Iudaeorum morte affecisset, ita

Palatius. Adonizeber gloriabatur se septuaginta Regum manus abscidisse.

Alij, quia Christus se Regem dixerat, obiectumque fuit Pilato: *Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris: omnis enim qui se Regem facit, &c.* Tunc timuisse legitur Pilatus hos sermones; ideo crucifixo Christo posuit titulum, Rex Iudaeorum, notauitque tribus linguis, ut in tanta populi multitudine notum fieret, quod sic & alijs factum fuisset, qui Regnum Iudaeorum affectassent.

Imò ne
quis de
cetero
Regis Iu-
daeorum
nomen va-
surparer.

UTRUM DVOBVS LATRONI-
bus appositus fuerit titulus.

NEGANT plurimi non solum inferioris Classis, sed etiam ex Patribus. Ita Chrysoft. homil. 84. Fauet Ambros. quod in inuentione Crucis dicit Christi Crucem ex titulo agnitam. Alijs tamen magis placet appositos titulos. Arg. quia si sola Christi Crux titulum habuisset, ex foraminibus pro titulo potuisset dignosci.

Latroni-
bus titu-
lus appo-
situs.

5. Sed quoniam reuera Rex illorum erat, &c. Cum Africanus Antistes Cyprianus factum istud contemplaretur, in libro de montibus Sina, & Sion, dixit, *Pontius Pilatus infusa mente à Deo, accepit tabulam, & titulum scripsit tribus linguis, Hebraicè, Graecè, & Latine. IESVS Nazarenus, Rex Iudaeorum, & D. August. tractatu 117. in Ioan. O ineffabilem vim diuinae operationis etiam in cordibus ignorantium, nonne occulta quadam vox Pilato intus quodam, si dici potest, clamoroso silentio pertonabat, quod tanto ante in Psalmorum libris prophetatum est; Ne corrumpas tituli inscriptionem.* Quemadmodum igitur Deus Caiphæ linguam mouit, ut non à semetipso diceret, sed cum esset Pontifex anni illius prophetaret, quia expedit, ut unus homo moriatur pro populo. Ita etiam cor Pilati accendit, ut non à semetipso, sed diuina mente perfusus, titulum conscriberet, nullo vnquam tempore com-

Pilatus
infusa
mente à
Deo titu-
lum scri-
bit.

Occulta
vox Pila-
to dictat
titulum.

Caiphas,
& Pilatus
à Deo
moti, ut
de Chri-
sto loque-
rentur.

mutauit.

mutandum. Hoc igitur est, quod in Psalm. 59. annotauit Aug. *In finem non disperdas*, id est, non deleas. Nullus aptior titulus excogitari potuit. Quod igitur diuina mente perfusus titulum hunc conscripserit Pilatus, facile ex eo colligi potest, quod titulus hic quatuor dictionibus continetur, quæ omnes ostendebant Christum non esse Cruci affigendum. Prima dictio est *IESVS*, quæ Saluatorem significat, si ergo est Saluator, ergo non erat crucifigendus. Secunda est Nazarenus, quæ floridum significat, & innocentem, si ergo innocens est, ergo non erat crucifigendus. Tertia est Rex, si Rex non igitur serui supplicio crucifigendus. Si enim Ionathas à morte seruatus est, quia erat filius Regis, multò magis Rex à Crucis supplicio est liberandus. Quarta Iudæorum, populi scilicet Deo chari, & pietatem profitentis, ergo non erat crucifigendus. Quid igitur mirum, si tot, tantisque mysterijs respersus Christi titulus mutari non debuit.

6. *Ceterum, titulus iste perbellè Seruatori conuenire visus est, &c.* Cum melli-
fluus Bernardus in sermone de Circumcisione, magnifica ea nomina contemplantur, quibus Messias vocitandus ab Isaia cap. 9. prædicebatur, dolebat maximè: quod in illis dulce *IESVS* nomen non inueniretur, dicebatur ille quidem Admirabilis Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis: sed dulce illud nomen, quod est mel in ore, melos in aure, iubilus in corde, non audiebatur: idè quod tunc in veteri lege non inueniebatur, ecce in fronte Crucis, primo loco reperitur. Nec mirum, orabant siquidem Patres in veteri lege, *Vtinam disrumperes cælos, & descenderes, ut notum fieret nomen tuum.* Ecce igitur quasi disruptum est cælum, dum ut Cyprianus lib. de montibus Sina, & Sion, ait, in Christi Passione, *Tonitruis horribilibus, terraque concussionebus mundus*

concutiebatur. Tunc apertum est cælum, & notum factum est salutare hoc IESVS nomen in fronte Crucis. Quod ita magnificentum, ita celebre est, ut ferè cum ineffabili nomine Iehouah videatur illud comparare Galatinus, lib. 3. de Arcanis sacræ Scripturæ, cap. 12. qui etiam dicit, ab aliquibus putatum esse, hoc nomen esse tetragrammaton.

Nazarenus, fuit hoc quoque nomen maximè Christi proprium. Mirum videbatur Nathanaeli, quod à Nazareth aliquid boni esset, cum tamen ab eo sit omne bonum. Duo apud Hæbreos nomina valdè similia, sed significatione valdè dissimilia sunt, scilicet *Nazer*, & *Nazzor*.

Primum est per *zain*; secundum per *zaddi*, vtrumque autem significatum Christo conuenit: nam Nazir significat conseruare, vel tanquam ex eminenti speculo alterius salutis prospicere, quod vtiq; Christo conuenit, nisi enim ipse custodierit ciuitatem, frustra vigilant, qui custodiunt eam. *Nazor* autem Nazareum significat, id est separatum, vel floridum, vel coronatum, quæ omnia de Christo propriè dicuntur: ipse enim segregatus est à peccatoribus, floridus in innocentia, & coronatus spinis in Cruce, gloria in cælo; *IESVS* ergo coronatus est Rex Iudæorum. Nazareth etià Vrbs, in coronæ formam ædificata est. *Adri- comius* in Theatro Terræ sanctæ. Rex, apud quosdam magni nominis video incassum dubitatum esse, an Christus, ut homo, esset Rex etiam temporalis totius orbis, & quis audeat hoc Christo negare? cum sit *Rex Regum, & Dominus Dominantium*, cui data est omnis potestas in cælo, & in terra, ut dominetur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum; Sed tamen cum ipse sit Rex orbis terrarum, maluit hic Rex vocari Iudæorum; Iudæus confidentem significat; Christus ergo Rex esse vult confidentium; Idè Ps. 2. dicit, *Ego autem constitutus sum Rex ab eo*

IESVS nomen in cruce manifestatum.

IESVS nomen an tetragrammaton.

A Nazareth quantum bonum

Nazareus, & Nazareus Christus.

Nazareth Vrbs coronæ figuram habet.

Christus Rex Regum.

Christus ut homo, verè Rex totius mundi, etiam quo ad temporalia.

Tituli verba ostendunt Christum non esse crucifigendum.

Titulus cur mutari non debuit.

Messie nomina.

IESVS dulce nomen.

Christus
Rex mise-
ricordiae.

Christus
cur dici-
tur regna-
re in do-
mo Iacob.

Tituli fi-
gura.

Mirabilis
explica-
tio.

Christus
solus per-
fectus ho-
mo.

Modus
crucifigen-
di multi-
plex.

super Sion montem sanctum eius, qui est mons misericordiae, ut misereatur confitentibus se. Angelus Christi Conceptionem Mariae praedicens, addidit, *Regnabit in domo Iacob*. Cur non dixit in domo Abraham, vel Noe, vel Dauid? An quia in Iacob colligebatur filij, qui postea in duodecim tribus diuisi sunt, ut significaret se in domo eorum regnaturum, qui unitatem seruarent. An quia Iacob voce agnitus est ab Isaac, licet manibus non agnosceretur, quia Christus Rex esse vult eorum, qui ipsum voce confitentur, & benedictionem praeripere satagunt.

7. *Ac eiusmodi fortasse de titulo illud Esaiæ vaticinium, &c.* Ego verè crederem etiam titulum Christi figuratum in titulo Absalon, 2. Reg. 18. Ipse enim erexerat sibi titulum cum adhuc viueret, dicens, *Non habeo filium. Hoc erit monumentum nominis mei*. Ita Christus monumentum sibi adesse voluit nominis sui. Altius efferor spiritu, ingensque Sacramentum agnosco in eo, quod Ezechiel, cap. 39. praedixit dicens: *Erit eis memorata dies in qua glorificatus sum*. Et paulo post subiicit: *Cumque viderint os hominis, statuent iuxta illud titulum, donec sepeliant illud pollinctores in valle multitudinis*. Quà verè liceret mihi dicere, nunquam visum fuisse os hominis, nec visam faciem hominis perfecti, nisi quando visum est os, & facies Christi, tunc igitur appositus est titulus, donec pollinctores Ioseph, & Nicodemus illum sepelierunt.

8. *Igitur cruce in hunc modum comparata, &c.* Nunc de modo, quo in crucem dari fontes consueuerant differit Antistes, duplicemque modum assignat. Alterum quidem, quo Cruci humi extense crucifigendus superextendebatur, & adfigebatur. Alterum verò, quo Cruci in sublime erectae crucifigendus sursam funibus attractus cruci necebat. Ex quibus nobis fructuosae quaestioni campus latissimus aperitur, ut quaeramus.

AN CHRISTVS ERECTAE
in altum, an humi coextensa
Cruci sit affixus.

PLURES hac in re maximè dissidentes reperio non solū inferioris, sed etiam grauioris Classis Doctores.

Alij enim crucem Christi humi coextendunt, eique Christum affixum. Mox Christum cruci haerentem in sublimè elatum. Ita Didacus Stella in cap. 22. Lucae, Philippus Diez, serm. 4. de Passione Domini. Ioan. Aquilanus, serm. de amara Christi Passione. Ioan. Antonius Panthera, lib. 5. de Monarchia Christi, cap. 23. Ioan. Eckius de Passione Christi, artic. 5. consideratione tertia, qui etiam in hanc sententiam citat S. Hieronymum, Beatus Laurentius Iustinianus, sermone de Passione Domini, dicit, *Ibi nudatur uestibus, solo supinus extenditur, configitur stipiti, eleuatur in aëra*. Lanspergius homil. 40. & 43. de Passione Domini.

At alios habeo contra sentientes, Rutilius Benzoni in Speculo Episcoporum, vel lib. 1. de fuga, disput. 2. q. 3. §. Nec est simile. Lipsius, lib. 2. de Cruce, cap. 7. docet, frequentius in erectam crucem fontes dari solitos. Nonnus de Christo, in lignum quadratum altum, terraque eleuatum rectum extenderunt. S. Bonaventura, lib. meditationum vitae Christi, cap. 78. Landolphus de vita Christi, Nazianzen. de Christo patiente, ductum, & subductum in altam Crucem, ad vltimum eius finem rectum ita statutum, tum ad transversarium lignum manus fixas, denique & pedes ad stipitem defixos. Bernardus tractat. de Passione Domini, cap. 5. dicit; *Exaltato in Crucem perforantur manus, & pedes viri optimi, benigni* IESV. Fauet Polibius, lib. 1. qui describens crucifixionem Annibalis, dicit, *Traxerunt eum ad Crucem in qua crucifixus erat Spendius, sublatum in altum corpus eius vinum in ea crucifige-*

Qui Christi
hum cruci
hum coexten-
se censue-
runt affi-
xum.

Qui Christi
in altam crucem
datum dice-
runt.

crucifixerunt. Tolet. Cardin. Annot. 14. in cap. 19. Ioannis

Fauent Euangeliste, dicentes Christum e Cruce depositum, stante enim Cruce solum cadaver deponeretur, argumentum quod primò Crux figebatur terræ. Facit hic modus ad terrorem magis aliorum; ferè enim spectacula hæc populo aspiciente fiunt. Item phrasæ, in Crucem agere, tollere, &c. Lege Lipsium vbi supra. Adde, quod iam crucifixo Christo, titulus affigitur, utique scala mediante. Nicephor. lib. 1. histor. cap. 30. dicit, Postquam ad Caluaria montem est ventum, ibi Crux compingitur, Saluator in eam suscollitur, clavis affigitur, & à prætereuntibus plurimis conuicijs exagitur. Sed longe clarius vniuersæ crucifixionis seriem Christus Beatissimæ Brigittæ, ita reuelauit. lib. 7. cap. 15. dicens, Ad montem Caluaria dum essem mœstissima plorans, vidi Dominum meum nudum, & flagellatum, ductum per Iudeos ad crucifigendum, qui diligenter ab eis custodiebatur, vidique tunc foramen quoddam excisum in monte, & crucifixores in circuitu paratos ad operandum crudelitatem. Dominus autem conuersus ad me dixit mihi: Attende tu, quia in isto foramine petra infixus fuit pes Crucis mee tempore passionis, & statim vidi qualiter ibi Crux eius à Iudeis figebatur, & firmabatur fortiter in foramine petra montis, cum lignis confixis, cum malleo validissime circumquaque, ut crux solidius staret, ne caderet. Cum igitur Crux ita solide firmata esset ibidem, statim adaptabantur tabulae lignee in circuitu stipitatus Crucis per modum graduum, usque ad locum ubi pedes eius crucifigi debebant; ut possent per illos gradus tabularum, tam ipse, quam crucifixores ascendere, & super tabulas illas aptiori modo stare ad crucifigendum eum. Post hoc autem ascenderunt ipsi per illos gradus ducentes eum cum irrisione, & vituperio maximo, qui gratanter ascendens, velut agnus mansuetus ductus ad immolandum, cum esset iam super tabulas illas, non conuictus, sed statim volun-

tariè extendit brachium suum, & aperta sua dextera manu, posuit eam in Cruce, quam illi saui tortores immaniter crucifixerunt, perforabant eam clauo per illam partem, qua os solidius erat, tunc etiam trahentes cum fune vehementer manum eius sinistram, Cruci affixerunt eam simili modo. Deinde extenso corpore ultra modum in Cruce posita sunt una tibia eius super aliam, & sic iunctos pedes affixerunt in Cruce duobus clavis, & in tantum extenderrunt illa gloriosa membra in Cruce vehementer, quod quasi omnes venæ, & nervi eius rumpebantur. Quo factò coronam de spinis, quam deposuerant de capite eius cum crucifigeretur, iterum imposuerunt, & aplauerunt capiti suo sacratissimo, quæ tam fortiter pupugit reuerendum caput eius, quod oculi sui repleti fuerunt illico fluente sanguine, aures quoque obstruebantur, & facies, & barba quasi tegebantur, & intincta erant illo roseo sanguine, & statim illi crucifixores, & milites amouerunt velociter omnes tabulas illas, quæ adharebant Cruci, & tunc remansit Crux sola, & alta, & Dominus meus crucifixus in illam. Quamuis autem ex Euangeliorum historia non omnia Christi passionis mysteria habeantur, tamen Robertus Aquinas, artic. 2. in Parasceue, piam quandam meditationem insinuat, quæ ijs omnibus, qui Christi mysteria pijs meditationibus prosequuntur, valde rationabilis videtur, quod Christus antequam cruci sese coextenderet, vestibus nudatus, atque genuflexus, oculos, manusque ad cælum extulerit, dicens hæc, aut similia verba; Suscipe Sancte Pater æterne, me dilectum filium tuum, quem tibi offero sacrificium immaculatum, pro salute humani generis, & remissione omnium peccatorum. Ecce iam non tibi offeruntur legalia sacrificia hircorum, aut agnorum, sed caro innoctentis filij tui. Quibus verbis absolutis, crucem amplectens, ac postea dorsum suum illi applicans, se tanquam agnum præbuit immolandum.

9. At huiusmodi nuditatis consuetudo ab

H 4

Artis.

Christus
S. Brigit-
te cruci-
fixionis
modum
indicat.

Cruz
prius ere-
cta.

Gradus li-
gnei cruci
appositi è
quibus
milites
Christum
crucifige-
rent.

Modus
crucifixio-
nis.

Corona
spinea
Christo
crucifixo
denuo im-
posita.

Mysteria
Passionis
Christi
non om-
nia ab E-
uangelis-
tis sunt
descripta.

Christus
antequam
in crucem
ageretur
genuflexus se ip-
sum obtru-
lit patri.

Oratio
Christi
antequam
cruci affi-
geretur.

Nudi in
Crucem
dabantur.

Tarqui-
nius cada-
uera nuda
in crucem
adegit.
Nuditatis
horror
quantum
valuerit.

S. Petrus
in crucem
nudus a-
gitur.

Christus
nudus cru-
ci affigi-
tur.

Tostatus
parum cō-
sideratē
negavit
Christum
omnino
vestibus
denuda-
tum.

Arthemidoro, &c. Quamuis ij, qui in Crucem attollebantur, interdum suis induti vestibus cruci adstringerentur, vt satis apertē Cyprianus in epistola ad Pammachium docet, eos tamen in Crucem, vt plurimum nudos dari solitos, indubitata grauissimorum viro- rum monumenta nos commonent: id enim testatus est Plato lib. 11. de Legibus. Iosephus lib. 19. Antiquitatum cap. 3. Legimus etiam Superbum illum Tarquinium, cadauera eorum, qui nē cloacas foderent spontē sibi ipsis mortem inferebant, in Crucem nuda attolli mandasse; qua ignominia pern.oti, alij à nece sibi inferenda abstinuerunt. Lucianus in Prometheo. Neque solum Pionem Martyrem in Crucem nudum datum, sed beati etiā Petri corpus nudum Cruci affixum. Confirmabit hoc ipsum mos, quo impij carnifices crucifixorum vestes inter sese partiri consueuerant.

10. *Hæc omnia in IESVM CHRISTVM exempla sunt edita, &c.* En nouum ludibrii genus in Christum illatum, vt etiam nudus in Cruce cunctis aspicientibus exponeretur: Christum enim nudum in crucem sublatum testatus est Nazianz. in carmine quod Christus patiens inscribitur,

Nudum triclauis repositum ligno.

Ambros. lib. 10. in Lucam. Athanas. serm. de passione imaginis, August. lib. 16. de Ciuit. Dei, cap. 2. & lib. 12. contra Faustum, S. Hieronymi in sua regula ad Eustochium, cap. 3. dicit: *Nudus IESVS, nudus querit amicos, & sponso.* B. Laurentius Iustinianus, sermone de Passione Domini, Bernardus in sermone, & rursus in tractatu de Passione Domini. Atque ex ijs patet quam parum cautē locutus sit Tostatus in Paradoxo 5. cap. 42. dicit enim, Christum in sepulchro femoralia gestasse, quia de ijs, sicut de vestibus Christi dici non potest, quod à militibus partita sint; nemo namque tam durus foret, vt immemor humanæ ve-

recundiæ, tam detestanda aggredi ausus foret, & si quisquam ausus fuisset, hoc Christus passurus non fuisset; & infra dicit; quod Christus in cruce femoralia habebat intacta à militibus, Christoque de cruce deposito, vt fuerant, permanserunt. Hæc Tostatus, sed valdē incauta locutio, scilicet, *Quandoque bonus dormitat Homerus.*

Contemplatur hoc loco Iansenius, & cum ipso ij omnes, qui diuinis contemplationibus corda sua diuini amoris facibus inflammare ardentius optant, quanta fuerit Christi ignominia, quanta confusio, vt merito cum Dauide dicere potuerit Psal. 68. *Ope-ruit confusio faciem meam.* Licet enim Christus non habuerit carnem peccati, habuit tamen carnem similem carni peccati.

Sed oblato velamine Christum corporis eas partes obuoluisse, quæ pudoris in nobis confusionem offundunt, ferē communis omnium fidelium consensus tenet, hoc tamen Ioan. Gretsero lib. primo de Cruce, cap. 22. non ita certum videtur, probabiliusque putat non adhibitum velamen, licet à pictoribus pingatur. Sed præterquam quod vniuersas Christi crucifixi imagines velamine pudorem tegente nobis exhibet Ecclesia, habemus etiam firmissimum testem de visu omni exceptione maiorem, cui fidem negare grande piaculum esset: testis autem hic est Beatissima Virgo, quæ ita Brigittam alloquitur, lib. 1. cap. 10. *Stante autem Filio meo sicut natus erat nudo corpore, vnus tunc accurrens apportauit sibi velamen, quo ipse, exultans intimè, velabat verenda sua.* Et lib. 4. cap. 7. *Mox, inquit, iussus, vestes ponit, paruumque linteam verendis prætexit, quod & ipse quasi consolatus adiunxit ad ligandum.* Quare Gregorius Turonensis, lib. primo de gloria Martyrum, cap. 23. dicit Sacerdotem monitum diuinitus, vt imaginem crucifixi in templo linteo vestiret, ne nuditas aspiceretur.

Nuditas
Christi
fuit valdē
opprobriosa.

Christus
oblato velamine
verenda
contextus.

Sacerdos
calitus
monetur,
vt Christi
imaginem
lintheo vesti-
fiat.

Nil in noua lege completum est, quod in veteri non fuerit adumbratum.

Noë fuit figura Christi.

Noë cum Christo comparatio.

Verecundia nuditatis à peccato.

II. Verum Seruatoris nuditatem Michaelas Prophetapranuntiavit, &c. B. Prosper Aquitanicus, ut fidei nostræ veritatem doceret, docuit nil in noua lege accidisse, quod non prædictum, atque figuratum fuerit in lege veteri. Nuditas igitur Christi, & prædicta, & figurata fuerat in veteri lege, atque ut plurima omittam, quæ de nuditate essent dicenda, certè Christi nuditatem ad eum adamus in Noë figuratam aspicio, ut nulla figura aptior excogitari possit. Noë enim figura Christi fuit, ut communiter Patres profitentur. Gregorius lib. 1. moral. cap. 12. Ambrosius lib. de Noë, & Arca. Rupertus in cap. 7. Genesis. Augustinus lib. 12. contra Faustum. Origenes homil. 12. in Genesim. Sed apertam figuram nostra oratione breuiter prosequamur. Noë Arca mundum seruat, Christus cruce mundum redimit, Noë vineam plantat, Christus Ecclesiam, Noë vino ebrius dormit, Christus amore saucius dormit, ille in tabernaculo, hic in cruce, ille nudus, hic nudus. Nuditatem Noë ridet Cam, nuditatem Christi ridet Gentes. Christus enim Iudæis scandalum, Gentibus stultitia; sed Iaphet, & Sem, verenda Patris tegunt, christiani Christi crucem, & opprobria adorantes honorant; dum ea agerentur, dormiebat Noë, sed postea è somno expergefactus benedixit Sem, & Iaphet, maledixit Cam, ita Christus in fine mundi quasi potus crapulatus à vino excitabitur, benedicetque filiis suis; at eos, qui eius nuditatem ignominij prosecuti sunt, percutiet in posteriora, opprobrium sempiternum dabit eos.

12. Atqui Christum crucifixum denudari consentaneum maximè fuit, &c. Si in ea vitæ innocentia, ac puritate, in qua conditus fuerat primus noster parens, perstitisset Adamus, non opus fuisset tot vestibus, superuacanea fuissent tot operimenta: non enim ad tegendam

carnem turpitudinis opus fuisset vestibus, ubi turpitudine nulla fuisset. Nudus erat Adam, nuda Eua, nec tamen erubescabant, quia necdum peccatum didicerant, simplicitas, puritas mentis, innocentia, iustitia originalis, opus erant operimentum, neque etiam ad frigus arcendum, vel æstum Solis propellendum, excessum enim caloris, & frigoris, peccatum concitauit. Ideò Deus Genes. 8. cum iurasset se de cætero diluuij aquas super terram non immisurum, subiecit tamen. *Cunctis diebus terra sementis, & messis, frigus, & æstus, aestas, & hyems, nox, & dies non requiescent.* Ideò & ad verenda tegenda, & ad frigus arcendum, & ut protegemur ab æstu, vestibus nobis opus est. Christus ergo in cruce nudus erubescere, confundi, algere voluit, ut ab ijs incommodis, atque molestijs nos liberaret. Eadem hora qua Christus in crucem actus est, vel expirauit, ut alij tradunt, peccauit Adam, nuditatisque erubescētia pœnas dabat; Christus igitur nuditatem pati dignatus, nudusque ingressus est in Paradisum, quia Adam nudus in Paradiso fuerat collocatus.

Iam verò ad occultiora quoque sacramenta inuestiganda quantum diuinæ pietatis in nobis radius affulserit, nostra desudet industria, ut Christi nuditatis mysterium explicemus. Constans traditio est, quam nos infra in fine capit. 20. firmissimis auctoritatibus confirmabimus, quod Christus in cruce nudus extensus, occidentem respiciebat. Quid hoc est? Attende. Cum Adam in Paradiso peccasset, nuditatisque erubescētiā perhorresceret, occidentem respiciebat, cum etiam Deus Adæ, Eux, Serpenti, terræ maledixisset, ab occidentem respiciebat. Vnde hoc colligimus? utique ex Scripturarum auctoritate, nam cum peccasset Adam, audiuit vocem Domini deambulantis ad auram post meridiē, ideò abscondit se Adam;

Excessus caloris, & frigoris ex peccato.

Cur vestibus opus sit.

Eadē hora Christus cruci affixus moritur, qua peccauit Adam.

Christus nudus in cruce occidentem respiciebat.

Adam erubescens nuditatem, occidentem respiciebat.

interrogatus tamen à Deo, respondit illi. Deus autem ab occidente veniebat, igitur Adam occidentem respiciebat. Quod verè Deus ab occidente venerit, colligit Scholiastes Pentateuchi Hæbraici, ex illis verbis: *Ambulabat Deus ad auram diei.* Dies iam declinauerat, quia erat post meridiem, & aura diei erat, quæ spirabat versus eam partem, qua sol vergebat, cum iam esset post meridiem. Deus verò contra auram veniebat, ergo ab occidente. Confirmat hanc explicationem ex Iarrio, & Onchelo, quod etiam testatur Alphonsus Tostatus, & Lyranus in cap. 3. Genesis. Christus igitur, ut Patrem placaret, qui ab occidente maledixerat Adam nudum, in cruce nudus occidentem respiciebat, dicens; *Astabo tibi, & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tuas.*

13. Ergo cum reus extensis manibus in Crucis transverso ligno, &c. Fuisse hunc crucifigendi modum apud Romanos cæteris vltatiorem cum alia multa commonstrant, tum verò luculentum Beati Petri Apostolorum Principis exemplum, satis apertè commonstrat. Licet enim nonnulli hac in veritate hæsitantes docuerint Beatum Petrum non clavis cruci affixum, sed funibus astrictum fuisse, tamen constantissimis Patrum antiquiorum testimonijs constat, Beatum Petrum clavis affixum fuisse, ita Ambros. serm. 68. de Petro, & Paulo, & in oratione de tradendis Basilicis. S. Maximus sermone primo de Natali Apostolorum Petri & Pauli, Gaudentius lib. 3. sermone Zenonis, num. 47. Beatus Laurentius Iustinianus, serm. de sanctis Petro, & Paulo, Prudentius in Peristhephano de passione Petri, & Pauli, D. Hieronymus lib. de Viris illustribus, Sanctus Isidorus Episcopus Hispalens. in vita Petri, & Pauli, Damasus Papa in suo Pontificali in vita sancti Petri, & Pauli, Bernardus sermone 2. in vigilia magnorum Apo-

stolorum Petri, & Pauli, Ægesippus ferè contemporaneus Apostolorum lib. de excidio Hierosolymitano, cap. 2. S. Ioan. Chrysost. in homil. encomiastica in SS. Petrum, & Paulum, vbi dicit clauos Petri membra penetrasse. Extant etiam vetustissimæ picturæ, maximè verò in vaticano, vbi sanctus Petrus cruci fuit affixus, quæ eò efficacius hoc ipsum comprobare poterunt, quod non solum antiquissimæ, sed etiam quia in eodem loco vbi D. Petrus crucifixus fuit reperiuntur. Insignis ea pictura fuit, quæ super ciborium quod vocabant sacelli magnorum Apostolorum Petri, & Pauli, vbi eorum recondita sunt corpora sita erat ad mea vsque tempora, deinde verò magnificentissimè excitato à fel. mem. Xisto V. Pontif. Max. Tholo. in templo Vaticano, ciborium quod subtus erat à S. D. N. Clemen. II X. Pont. Max. fuit solo æquatum. Extat & magnificentissima ea porta aerea subtus magnificentissimam porticum eiusdè Ecclesiæ ab Eugenio IV. in Conc. Florent. fabrefacta, in qua BB. Apostolorum Petri, & Pauli martyria insculpta sunt. Hæc autem est porta, quæ in Romani Pontificali appellatur argentea, estque maior in Vaticano Templo; dicitur autem argentea, quia ut docuit Onofrius, & Seranus, ex lib. Petri Manlij. de Basilica Vaticana, & Maffei Vegius, lib. de rebus antiquis memorabilibus Basilicæ Vaticanæ, & Rutilius Benzoni, lib. 3. de anno Iubilæi, cap. 13. quia ab Honorio Papa laminis argenteis vestita fuit. Verum has Sarraceni abstulerunt, sed eas rursus restituendas curauit Leo IV. sed cum rursus ablata essent, ex aere eas fecit Eugenius IV. quæ omnia ex carminibus in ea incisis colliguntur. Quæ omnes antiquissimæ imagines, D. Petri Apostolorum Principis corpus clavis cruci affixum ostendunt. Quam doctrinam adeò in vniuersum veram censuit

Porta argentea quæ nunc aerea est, S. Petrum clavis cruci affixum ostendit.

Deus ab occidente vltionem ex Adam exposcit.

Christus patrè placaturus nudus in cruce occidentem respicit.

Clavis cruci affigebantur.

B. Petrus clavis cruci affixus.

Cardina-

Sanctus
Andreas
clavis cru-
ci affixus
non fuit,
sed funi-
bus adstri-
ctus.

Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Imaginibus Sanctorum, cap. 27. vt dixerit omnes clavis crucifigi solitos, & S. Andream Apostolum, cruci fuisse etiā clavis affixum. Sed tamen nos supra, cap. 4. ostendimus, sēpē à Romanis seruos funibus, non clavis alstringi solitos. Quod verò ad S. Andream attinet, expressè in eius Actis legimus, lib. 3. historiarum Apostolicarum apud Abdiam, Proconsulem mandasse questionarijs, *ut ligatis manibus, & pedibus, non clavis affixus suspenderetur, quo diutino cruciatu desceret.*

Manus de-
stra Chri-
sti prior
clavis per-
forata.

14. Sic etiam in Seruatore cruci affigendo seruatum, S. Brigitta refert, &c. Libet hoc loco verba Beatæ Brigittæ apponere, eo enim firmitus erit testimonium, quo eius verba propria referentur; quibus eo firmior fides erit adhibenda, quod non ex propria sententia, sed ex ijs, quæ sibi à B. V. reuelata sunt, loquitur: ita ergo apud B. Brigittæ loquitur B. V. lib. 1. reuelationū, cap. 10. *Postea rapuerunt filium meum seui tortores, & extenderunt in Cruce. Primò dexteram eius manum affigentes stipiti, qui pro clavis perforatus erat, & manum ipsam ex ea parte perforabant, qua os solidius erat; inde trahentes cum fune aliam manum eius ad stipitem, eam simili modo affixerunt. Et lib. 4. reuelationum, cap. 70. rursus hanc ex B. V. reuelationem audit; Ad Crucem igitur iussus dorsum vertit filius meus, & manum postulatus, primò dexteram extendit, & inde alia manus ad reliquum cornu non attingens extenditur. Et lib. 7. cap. 15. Beatæ Brigittæ in visione reuelatus fuit modus passionis Christi, sicut ei promissum erat lib. 1. reuelationum, cap. 66. Statim, non coactus, sed voluntariè extendit brachium suum, & aperta sua dextra manu, posuit eam in Cruce, quam illi seui tortores immaniter crucifixerunt, & perforabant illam clauo per eam partem, qua os solidius erat: tunc etiam trahentes cum fune manum eius sinistram, Crucis affixerunt illam simili modo. Hanc etiam morem in vfu positum*

confirmabunt ea, quæ in Promethei crucifixione Lucianus in Prometheo scribit; *Crucifigatur ambas manus ab hac parte in aduersam, sed iam tu porrige dextram, Vulcane tu reclude, & malleo potenter immisso affige. Præbe laeuam, quo & illi ruit implicetur.*

Atque hæc quod ad manuum crucifixionem attinet, ita terminata sint. Nunc verò mysterium in Christi crucifixione, quod ad manus attinet perpendamus. Agnoscamus ergo Christum pro delendis quidem peccatis omnibus nostris occisum, sed principalius ad Adæ peccatum expiandum; Ita enim communiter tradit Sacrorum Theologorum Schola, in 3. dist. 1. & D. Thom. 3. part. quæst. 1. artic. 4. & communiter Patres, inter quos aurea D. Gregor. Nazianzeni sententia, quæ paulò infra ab auctore describitur, connumeretur, dum dicit, *Christi manum aduersus manum positam esse, manus, scilicet Christi cruci affixas contra manum incontinentem extensam.* Manus autem incontinentem extensa fuit Adæ manus, quæ propriè incontinentem extensa est, dum ad vetitum cibum capiendum non absque gulæ vitio, quod tamen ex superbia radicem primā traheret, extensa est. Manus autem Adæ primò incontinentem extensa, fuit manus dextera, quia Aristot. & cum eo communiter Philosophi docent, dexteram eam esse à qua incipit motus. Quoniam ergo Adam dexteram primò incontinentem extendit, ideò & Christus manum suam dextram prius voluit cruci clavis affigi.

15. Postea verò pedes configebant, adeo, ut alterum alteri, &c. Fusius quidem hæc omnia in cap. 19. explicabuntur. Interim tamen quod ad vltatiorem modum attinet confirmandum, hunc dico fuisse, vt vnus pes alteri superpositus clavis perforaretur, ita enim in Beati Petri Ithemmatibus, quæ supra descripta sunt, cernimus, & in Christi crucifixione hoc factum fuisse ostende-

Crucifixionis
mos vlti-
tus est, vt
prius ma-
nus dexte-
ra, mox si-
nistra, tan-
dem pedes
clavis affi-
gantur.

Christus
principa-
lius pro-
pter Adæ
peccatum
delendum
occisus.

Quia A-
dam prius
manum
dextram
extendit
ad pomi
capiendū,
ideò ma-
nus dex-
tra Chri-
sti clauo
prior per-
foratur.

Pes pedi-
superpo-
situs fige-
batur.

An Chri-
stus tri-
bus, an
quatuor
clavis sit
crucifixus.

ostendamus; hoc autem duobus mo-
dis fieri potuit. Primo quidem ita, vt
vnus pes alteri superpositus vnico cla-
uo transfigeretur. Secundo autem ita
vt ex pedibus vterque singulis clavis
transuerberaretur. Qualiter autē Chri-
stus fuerit cruci adstrictus, tribus ne,
an quatuor clavis, in cap. 19. fusè de-
clarabitur.

16. *Plerumque etiam mos inualuit, &c.*
Doctrina ita certa, & auctoritatibus
ita confirmata est, vt maiore nonegeat
probatione.

Vitalitas
magna.

Durum omninò videretur, quod
quis cruci licet funibus extensus in
cruciatu adeò lgravi tamdiu superui-
uere posset, vt fame enecaretur, neque
probabiliter credi posse videretur, nisi
multorum vitalitas fortis constanti
hoc experientia confirmasset. Lego e-
tiam de B. Petro Ordinis Minorum,
in additione ad chronicas eiusdem or-
dinis, quòd in Iapone in crucem a-
ctus, vixit horis octuaginta, prædicans
Christi fidem.

17. *Hoc itaque pacto denudatus, expan-
sis manibus, &c.* Ingens hic contem-
plationis piorum campus aperitur.
Nos verò plurima, quæ pro tanti my-
sterij amplitudine dici possent, ijs, qui
vberiori sancti Spiritus gratia perfusi
fuerint relinquentes, breuibus sum-
ma quædam, ac præcipua capita per-
stringemus, cur Christus in ligno cru-
cis affigi voluerit.

Cur Chri-
stus in li-
gno cru-
cifigi vo-
luerit.

Primum, ex Athanasio de Passio-
ne Domini, vt Christi mors omnibus
nota esset.

Secundum, ex Lactantio, lib. 4. in-
stitutionum, cap. 26. quia propter vi-
les patiebatur.

Tertium, ex Hieron. in cap. 3. epist.
ad Galat. & Damascen. lib. 4. de fide
Orthod. cap. 12. quia per lignum ven-
ditus erat homo, per lignum etiam re-
dimi debuit.

Quartum, ex Apostolo, vt nos re-
dimeret de maledicto legis, quia scri-
ptum est: *Maledictus omnis qui pendet in*

ligno, idè factus est pro nobis maledictus.

Quintum, ex Lactantio vbi supra,
vt totum Christi corpus integrum ser-
uaretur.

Sextum, ex Athanasio, vt aërem
purgaret, & dæmonem ex aëre præci-
pitem ageret.

Septimum, quia in cruce omnia
membra patiebantur, vt, *Copiosa esset*
apud eum redemptio.

Octauum, ex Ioan. Fero, vt se me-
diatorem inter Deum, & hominem
constitueret.

Nonum, quia in cruce est plenitu-
do mysteriorum, ibi enim cum sanctis
omnibus comprehendimus, *quæ sit lon-
gitudò, latitudo, sublimitas, & profundum;*
quæ omnia mysterijs pluribus refer-
ta, in Christi cruce Patres intelligunt.
Augustinus epistola 120. & in Psalm.
103. Nissenus oratione prima de Do-
minica Resurrectionis, Basilii in c.
2. Esaiæ. Damascenus lib. 4. de fide
Orthodoxa, cap. 12. Iustinus in dia-
logo cum Triphone, Irenæus lib. 2.
aduersus hæreses Valentini, & Sequa-
cium, cap. 42.

Decimum Sedulij, lib. 3. carminum,
vt quatuor mundi partes colligeret,
quod alij sic explicant, quia sublimi-
tate Angelorum ruinam reparauit,
profunditate Patres è Lympo redu-
xit, dextro collegit mundum, sinistro
peccatores reparauit.

Vndecimum, ex Io. Fero, in histo-
ria Dominicæ Passionis; vt formu-
lam Christianæ perfectionis extende-
ret, quæ profunditatem habet in Fi-
de, longitudinem in Perseuerantia,
altitudinem in Spe, latitudinem in
Charitate.

Duodecimum, ex Bernardo, tra-
ctatu de Passione Domini, cap. 4. Vt
obseruaret si quem inueniret, qui san-
guinis riuos abstergeret, & de cruce
depositum munda Sindone non pan-
ni, sed cordis inuoluat.

Tertiumdecimum ex Io. Lansper-
gio, homil. 40. de Passione Domini.
Vt tibi

Ut tibi spem impetrandæ veniæ traderet, dum tibi ostendit caput inclinatum ad osculandum, brachia extensa ad amplexandum, manus apertas ad largiendum, latus apertum ad diligendum, pedes clavis affixos ad nos expectandum, totiusque corporis extensionem ad se totum nobis impendendum.

Quartumdecimum est, quam ex Nazianzeno proposuit auctor, quam etiam assignat Athanasius, sermone de Passione, & Cruce, ut lignum poneret aduersus lignum, manum aduersus manum, manum fortiter extensam aduersus manum incontinentem extensam, manum confixam, & adstrictam, aduersus manum remissam, & solutam.

Vltimum subiicio, ut cum talia pro te Christus gesserit, ut maiora facere non potuerit, quid te pro eius amore facere conueniat diligenter inspicias, se totum tibi tradidit, ut totum te illi traderes.

18. *Hic tu pie Lector Christi dolores cum Virginis matris doloribus, &c.* Etsi admirabilem vim amoris in coniungendis amicorum voluntatibus plurimi longa oratione profecuti sint, ea tamen quibus S. Augustinus in lib. 4. Confessionum, æstuantem suum in amicam amorem explicat adeo admirabilia, adeo efficacia sunt, ut amoris efficaciam nullus legisse videatur, qui ea non legerit, quibus Augustinus beneuolentiam suam in amicum ostendit. Tantum enim in ipso vis amoris potuit, ut amico ex humanis euocato, superstes nullus esse posse Augustino videretur cui omnia, quæ ab ipso aspiciabantur mors erant. Intelligebat enim animam suam cum amici anima ita esse coniunctam, ut vnica in duobus corporibus anima insidere videretur, laudatque poetam, qui de amico suo dixit, Animæ dimidium meæ. Cumque semimortuus viueret August. vitaque illi acerba esset, mori ta-

mentimebat, ne totus amicus mortuus videretur, quem ille plurimum diligebat.

Admirabilia quidem hæc sunt, ardentissimumque Augustini in amicum amorem testantur, sed quæ tanta vis amoris excogitari poterit, ut amorem B. V. in verum Dei filium CHRISTVM IESVM explicare poterit, ne dicam exæquare. Vidimus quæ Augustinus dixit, ardentia illa quidem, ignita, & multum æstuantia, sed videamus ea quibus B. V. amorem suum in filium explicat, longè enim ardentiora, longè æstuantiora sunt: ita enim ipsa lib. 1. reuelationum ad Beatam Brigittam loquitur, *Propterea cum nasceretur ex me, sensi ego quod quasi dimidium cor meum nasceretur, & exiret ex me. Et cum ipse pateretur, sensi quod quasi cor meum patiebatur: licet enim illud, quod dimidium est extra, & dimidium intra, & si illud pungitur, quod est extra, æquè sentit dolorem quod est intus. Sic ego cum flagellaretur, & pungeretur filius meus, quasi cor meum flagellabatur, & pungebatur. Ego fui ei propinquior in passione, nec separabar ab eo. Ego stabam vicinior Cruci eius, & sicut hoc grauius pungit, quod vicinior est cordi, sic dolor eius grauior præ ceteris erat mihi: Cumque respexisset ad me de Cruce, & ego ad eum, tunc de oculis meis quasi de ventis lachrymæ exibant. Et cum ipse me cerneret dolore confectam, in tantum amaricabantur de dolore meo, quod omnis dolor vulnorum suorum, quasi sopitus erat, præ dolore meo, quem in me videbat. Propterea audacter dico, quod dolor eius erat dolor meus, quia cor eius erat cor meum: ideo filia mea, cogita qualis eram in morte filij mei, & non erit tibi graue relinquere mundum. Hæc B. V. Quæ igitur doloris vis, quæ lachrymæ cum B. V. dolore, & lachrymis conferri queant? Immenso enim dolore vulnerabatur, cum filium videret occidi, nec poterat eum saluare, audiebat eum fitire, nec poterat potum præbere: videbat vulneribus plenum, nec poterat vulnera*

Amor B.
V. in Christi
sum qua-
lis.

Apostrophæ ad B.
V.

Amoris
vis quan-
ta.

Augusti-
ni in ami-
cum pie-
tas.

Christus
matris
dolores
quantum
doluerit.

Pietatis
Emble-
ma.

vulnera alligare: videbat eum totum sanguine conspersum, nec tamen sanguinem valebat abstergere; videt malè à persecutoribus tractari, nec potest remedium illi præbere: videt lachrymantem, nec lachrymas potest abstergere: videt languentem, nec potest eum consolari: videt eius sanguinem in terram excurrere, nec potest eum colligere; tandem videt eum mori, nec potest eum amplecti, & osculari. Heu dolor super omnes dolores, cui nullus dolor similis; *Facta, est enim sicut mare contritio eius, quis medebitur illius?*

19. *Mi fili iure sanè optimo lamentabiles adere voces, &c.* Si tantus erat B. V. dolor, si tanta afflictio, quantum putas mœroris ea vox Beatæ Matris cordi intulerit, qua Christus clamavit, Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me. Audi quid ipsa pientissima Mater dicat apud B. Brigittam lib. 4. cap. 70. *Filius meus dixit, Deus, Deus*

meus, ut quid dereliquisti me. Quam vocem ego donec ad cælum veni nunquam obliuisci potui, quam plus ex compassione mea, quam sua per motus protulit, tunc ego exinanita corrus in terram. Et lib. 1. reuelationum, cap. 10. Cum vocem filij mei, quando dixit, Pater in manus tuas commendo spiritum meum, audiuissem, ego eius mœstissima Mater, tunc contremuerunt omnia membra mea, cum amaro cordis mei dolore. Corruente ex doloris acerbitate in terram summæ constantiæ, ac fortitudinis Matre, quis doloris acerbitalatem poterit cogitatione complecti? in quo facto longè efficacius artificium video, quam in Timantis tabula picta, in qua cum Iphigeniæ, patris dolorem, ac lachrymas penicillo exprimere posse disideret, quod alios profusis lachrymis ciulantes pinxisset, velo patrem obduxit, ut quas ipse penicillo lachrymas pingere non potuerat, eas ex aliorum astantium lachrymis in parte colligeret.

Audita Christi voce in Cruce, quantum B. Mater doluit.

B. V. lachrymas nullus metiri potest.

Pictoris artificium.

ALPHON-

ALPHONSI PALEOTI
ARCHIEPISCOPI II.
BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS
EXPLICATIO.

*De plagis Servatoris plantis pedum inflictis, quae Sacra in Sindone
conspiciuntur; item de ratione meditandi vulnera in
ipsis impressa. Caput Septimum.*

Inspiciatur Sindonis figura signata littera, A!

V M, 1. Deus veteri in lege iussisset, ut ad holocausti sacrificium faciendum, is modus servaretur, inquiens; *Immolabit vitulum coram Domino, detractaque pelle hostiae, artus in frusta conscindent, & subijcient in altari ignem, strue lignorum ante composita, & membra, quae sunt caesa de super ordinantes, caput scilicet, & cuncta quae adhaerent iecori, intestinis, & pedibus, lotis aqua, adolebitque ea Sacerdos super altare in holocaustum, & suavem odorem Domino.* 2. Manifestè sacram Sindonem inspicienti apparet, huiusmodi figuram ad finem dedu-

Leuit. 2.

Quoniam cum mysterio vittima in frusta concidetur.

ctam in persona Servatoris exitisse, cum ipsa patefaciat, corpus illius ob tot flagellorum ictus, ferè totum detracta sibi pelle, dilaceratum fuisse, 3. & eiusdem membra, quamvis corpori vnita, nihilominus ob iteratos toties ictus in carne, veluti in frusta concisa videri, 4. & ita interioribus artubus in ligno Crucis impositus est, in igne flagrantissimæ charitatis suæ, vnde æterno Patri suavissimum efflauit odorem, qui sanè per ipsum iustissimam eiusdem indigna-

Signum
Crucis, ac
Imago
quantis
in rebus
inuenia-
tur.

indignationem in nos omnes cōcitata pacauit. 5. Hinc est quod Crux eiusmodi diuinæ charitatis ardoris succensa, quibuscumque in rebus inueniatur; ex quo istud signi quam plurimis, atque machinis, tam naturæ, quàm artis euidentissimum inspicitur; quemadmodum D. Ambrosius obseruauit, *Crux, inquit, est in aratro, in cælo, in quatuor partes diuiso, ac in navi.* 6. D. etiam Augustinus in eodem omnes notat dimensiones, Latitudinem, quæ in transuerso ligno, in quo manus extenduntur, consistit. Longitudinem quoque, quæ à terra vsque ad ipsam latitudinem protenditur, inquit enim; *Vt possimus comprehendere Crucem Christi, cuius latitudo dicitur in transuerso ligno, in quo extenduntur manus, & longitudo à terra vsque ad ipsam latitudinem.*

Serm. 56.
In Ioan.
trac. 118.
In ser-
mone de
Catacly-
smo.

Cap. 2.

Seruato-
ris plagæ
singilla-
tim medi-
tanda.

7. Hac nos ad Sacræ Sindonis explicationem figura vtentes, ad primarum Seruatoris plagarum considerationem descendemus, ipsas per intellectum varias in partes diuidentes, vt singularem de vnaquaque meditationem conficiamus: nam eiusmodi minutam diuisionem inter Sacrosanctas Christi plagas meditandum à nobis esse faciendam, in Leuitico manifestè nobis ostenditur. *Si oblatio tua, inquit, fuerit in sartagine, diuides eam minutatim.* Quod quidem nostro accommodatum consilio, id significare potest, vt cunctas in sacra Sindone impressas plagas, minutas in partes diuidamus, & singillatim earum vnamquamque meditemur. Sic enim D. Isidorus ait, dum prædictum Leuitici locum interpretatur; & ita in Domini Passionis tractanda obseruat, namque eodem loci, cunctas hæc sanctissimas Christi plagas adamussim considerat.

Quoniam
mysterio
sartaginis
oblatio
minuta-
tim diui-
denda e-
rat.
Tract. de
Passione.

Pedum
plagæ præ-
nunciata.

8. Ergo à vulneribus, quæ Sacra in Sindone, in exemplaris loco per, A, designato, conspiciuntur impressæ, initium sumentes, in Sacrosanctis Christi plantis, quæ clauis perfossæ videntur, & cruore redundant, Isaia vaticinium ad exitum perductum cognoscimus. *A planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas.* Cum inde monstretur, plagas à planta pedis incepisse, & ad summum capitis verticem conscendisse.

Isai. 53.

Iob. 2.

9. Hanc autem tam saeuam in Seruatoris corpore plagam vlcerosus ille Iob figuratè satis expressit: nam Diabolus, cuius ille crudelitati Dei voluntate dilacerandus permissus erat, *Percussit Iob ulcere pessimo à planta pedis, vsque ad verticem eius.* 10. Eiusmodi verò Sacrosanctæ plantæ, tam crudeliter dilaniatæ, & omnium nostrum causa dilaceratæ, atque incredibili cum animi fortitudine à Christo perlata, veritatem præferunt responsionis, ad Angelorum interrogationem ab eodem data, quam apud Isaiam legimus, *Torcular calcanei solus:* perinde namque respondit, ac si dicere voluisset. In calcando humanarum ærumnarum torculari, iidem pedes mei ab eodem crudeliter adeò compressi fuerunt, vt inde etiam ipsorum liquor, id est

Cap. 63.

Cap. 16.

Sindonē
sancto la-
triz cultu
adorari
debere.

id est sanguis plagarum mearum, vniuerso de hominum genere, diuine quidem promeritarum fusissimè dimanarit. 10. Hunc autem sanguinem à terra exhauriri Deus ipse prohibuit: sed eundem istiusmodi in Sindone Sacra inclusum, adseruari iussit, vt illud Iob vaticinium produceretur ad exitum. *Terra non operias, inquit, sanguinem meum.* 11. Quandoquidem, dignum fuerat, vt vsquam adseruaretur, vbi tanquam Seruatoris nostri sanguis, Latriæ diuino sanè cultu veneraretur, eo, quo fideles Sacrum Crucis lignum adorare consueuerant: cum David, peraptè planè, istiusmodi Sancta de Sindone illud protulerit, *Adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius.*

Christi
sanguis à
terra ab-
sorberi
non de-
buit.

Psal. 13.

Cap. 16.

12. Verum enimuero, quantum doloris Dominus noster illa exacerbitate perpeffus fuerit, quod in pedibus dilaceratus adeò extiterit, quando eodem loci nerui conueniant omnes, qui totum per corpus sparsim diffunduntur, ac ex illa naturali sympathia, quæ per cunctas corporis partes permeat, omnes artus discruciant, Iob apertissimè prænunciauit, *Nunc autem, inquit, oppressit me dolor meus,* 13. & *In nihilum redacti sunt omnes artus mei.* 14. David prætereà, cum præsciuiisset, Sacros hosce pedes cruorem abundanter adeò sparsuros forè, vt vbiunque constitissent, non modò sanguinis impressa vestigia formarent, sed illic etiam manifestè constaret, pedem ipsum in sanguine vndequaue immersum extitisse; hunc in modum cecinit, *Intingatur pes tuus in sanguine.*

Christi
doloris a-
cerbitas
ex pedum
crucifixio-
ne.

Psal. 67.

Polib. lib.
6.

15. His autem omnibus animum nobis addit, 16. vt cum antiquo serpente alacres in certamen descendamus, qui semper insidias calcaneo molitur nostro. 17. Quod si Romani, vt ad virtutem excitarentur, maiorum imaginibus utebantur, vt ad ipsos imitandos ardentius inflammarentur, ob perpetuam signorum memoriam, quæ illis ob oculos quotidie versabatur; vti Salustius refert, *In Iu- cum ait: Q. Maximo Publium, & Scipionem Ciuitatis nostræ præclaros viros solitos ita dicere, cum maiorum imagines intuerentur, maximè sibi animum ad virtutem accendi.* Quod etiam quamplures alij fatentur, vti Polibius, Cornelius Tacitus, Carolusque Sigonius. Quò magis ipsi Sacram intuentes Sindonem Domini, ac Seruatoris nostri IESU CHRISTI imaginem, illius constantiam admirantes, in plantis cruore manantibus vndiquè, certamina forti; & erecto animo præsentis vitæ suscipere debuerimus?

In Iu-
guri.Cornel.
Tacit. lib.
4. & 6.
Sigon. de
antiq. iur.
Cui. Ro.
lib. 3 cap.

18. Hoc autem loco pius ipse lector Beatissimam Virginem ante oculos sibi proponat, intuentem Sacros hosce pedes, perfoscos clauis, dilaceratos, & sanguine infectos; vnde eadem illud cum veritate consentire cognoscat, quod ipsius natus Angelis dixerat, se in torculari fuisse inter clauos, & Crucem, ac vti Iob multò ante prædixerat, in plantis pessimum sibi vulnus inflictum fuisse. 19. Vnde

20.

cum illa Sacros pedes eisdem ipsius in sinu repositos, osculari, fascijs vincire, & ardentissimo parentis affectu colligare soleret, nunc dum illos non exangues modò, sed planè mortuos intuetur, adeò vehementi dolore cruciatur, vt de eadem meritò Hieremias exclamare valuerit, *Magna sicut mare contritio tua.* Hunc in modum pius lector, adiecta lachrymarum profluentia, & crebris gemitibus, intimis ex præcordijs editis, Virginis Matris cor ingenti dolore confossum, misertus, meditari enitatur.

FRATRIS
DANIELIS MALLONII
DE PLAGIS PEDVM
ELUCIDATIONES.

IN CAPVT SEPTIMUM.

VM, 1. Deus in veteri Lege iussisset &c. Quæ hucusque à pietissimo Auctore conscripta sunt, ea omnia ferè præambula, aut præludia ad sacratissi-

mas Christi Domini plagas in Sindone expressas explicandas, fuerunt. Quod optimè indicauit auctor infra cū dixit:

Hæc nos ad sacra Sindonis explicationem figura utentes, &c. Nunc igitur primò ad Sacrosancta Christi vulnera, prout è Christifera Sindone nobis elucescunt explicanda, quod præcipuum eius fuerat institutum, se transfert. Ad quæ explicanda aditum sibi aperit ex nobilissima figura, quæ habetur Leuitici cap. 1. & 2. Vituli in holocaustum

oblati. Quam quidem figuram potuisset quidem cum Ruperto lib. 1. de Trinitate, & eius operibus in Leuit. cap. 4. & 5. allegoricè explicare, aut cum Gloss. ordinari. Origen. hom. 1. in Leuit. & Oleastro in eodem cap. tropologicè; sed quod hi sensus à proposito auctoris scopo nonnihil aberrarent, maluit in sensuum mysticorum nobilissimo, ac principe anagogico explicare. Quoniam autem nobilissima est hæc figura, & ad amplissima mysteria detegenda accommodatissima, ideo breuiter erit hoc loco explicanda, vt ex singularum partium distincta explicatione clarescat, quam sapienter ab auctore singula ad Christum fuerint applicata. Vitulus enim Christum significabat, vt passim sancti Patres nobis apertè tradiderunt. Rupert. lib. 1. de Trinit. & eius operibus, in Leuiticum

sensus Anagogicus nobilissimus, inter mysticos.

Vitulus mysticè Christum significat.

cap. 3.

Christi-
fera Sin-
donis ex-
plicatio-
nis exor-
dium.

cap. 3. Origen. hom. 1. in cap. 1. Leuitici, Cyrillus Alexandrinus lib. 1. in Leuiticum, Gregor. hom. 3. in Apocalyp. & in libri 1. Regum, c. 1. Ambros. lib. 1. de Abraham, cap. primo, colligitur idem ex Apostolo ad Hæbreos cap. 9. dicente, Si enim sanguis hircorum, aut taurorum, & cinis vitule aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi; & rursus: Christus assistens Pontifex, non per sanguinem hircorum, aut taurorum, sed per propriam sanguinem introiit, &c. Finis enim legis Christus. Ideo auctor bene subdit:

2. Manifeste Sacram Sindonem inspicienti apparet, &c. Immolande victimæ pellem detrahi iussit Deus, non eam solum ob causam, quam Alphonsus Tostatus quæst. 20. in cap. primum Leuitici affert; quia scilicet Deus pro se id volebat, quod homines pro cibo suo amant; sed altiore quodam consilio: quia, ut docuit Aristoteles, idem est pellis in animali, quod cortex in arbore. Deus igitur pellem victimæ detrahi iussit, qui abiecto occidentis literæ cortice, medullam spiritus voluit inquiri. Hoc doctè Origen. hom. 1. in cap. 1. Leuitici, & Cyrillus Alexandrin. lib. 1. in Leuiticum explicauit, sic dicens: Sacerdos ille detrahit coriū oblati vituli, qui de verbo Dei abstrahit velamen literæ, & interna eius, quæ sunt spiritalis intelligentiæ, membra denudat.

3. Et eiusdem membra quamuis corpori unita, &c. Hoc ne teste careat, vel absque auctoritate dictum videatur, à D. Hieronymo in c. 24. Matth. prædictū fuerat, cum dixit; Diuinitatis capax Domini pectus, flagella secuerunt.

Verum quid sit oblatum vitulum detracta pelle in frustra secari, acutè Origenes vbi supra explicauit, dicens, Diuidit membratim vitulum, qui Dei verbum explicare per ordinem potest, & competentia dictione exponere.

4. Et ita interioribus artubus in ligno Crucis impositus est, &c. Hæc omnia

totidem ferè verbis ex Origine vbi supra desumpta esse videntur: ita enim subdit Origenes, postquam ea omnia, quæ de vitulo mactato docuerat, Quæ omnia cœlestis ignis absumpsit, ut Diuinitatis Charitas appareret. Usque ad lignum carnis passio fuit Christi. Holocaustum enim amoris eius per lignum Crucis oblatum est.

Verum ijs sic explicatis, nostra sese altius attollat oratio, ut tanti sacrificij amplitudinem rimetur exactius, eoque nostra terminetur oratio, quo nos Apostolus Hæbr. 13. inuitat dicens, Exeamus igitur extra castra, ut scilicet Christum extra castra pro nobis passum contèplemur, atque susceptæ iam metaphoræ insistentes, causas quæramus, cur mysticus vitulus CHRISTVS IESVS in Crucis catasta extra castra erecta, cremari voluerit. Huius autem non curiosæ, sed maximè salubris inquisitionis causam nobis præbet Apostolus Hæbr. 13. dicens, Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra; propter quod, & IESVS, ut sanctificaret populum per suum sanguinem, extra castra, passus est. Exeamus igitur extra castra, ut videamus quoniam Pontifex Christi sanguinem intulerit in sancta, causamque agnoscamus, cur Christus extra castra passus sit.

Ut autem hæc agnoscamus, recolenda est lex sacrificiorum, quam Deus tradidit Leuitic. 4. ibi enim statuit, quod si pro peccato perpetrato, aut per Pontificem, qui errare fecisset populum, aut pro ipsius populi, aut pro principum peccato ex ignorantia (hic autem notat Origenes, & ex Origene Cyrillus. Pro peccato Pontificum ex ignorantia nō offerri Sacrificium, quia in Pontifice, qui alios erudire tenetur ignorantia non præsumitur) offerendum esset Holocaustum, tunc ad ostium tabernaculi sanguis funderetur, & inferretur per Pontificem in Sancta. At carnes cum capite, pedibus, pelle,

Christus igne charitatis exaustus.

Cur Christus extra castra passus sit.

Lex sacrificiorum pro peccato ex ignorantia.

Pro peccato Pontificum ex ignorantia nullum offeratur sacrificium.

Vidimus pellem detrahi quid significet.

Abiecto cortice literæ, medulla spiritus est requirenda.

Christi pectus flagellis dissectum.

Vitulus membratim secatur, cum verbum Dei ordinatè explicatur.

intestinis, ac fimo, & reliquo, extra castra efferretur, incendereturque super lignorum struem, & in loco effusorum cinerum cremaretur. En igitur mysterium, quod valde acutè, ac piè Magnus Alphonsus Tostatus quæst. 21. in Leuit. explicauit, quia scilicet Christus pro peccato Pontificum, & Sacerdotum, pro peccato publico totius populi, ac pro peccato etiam principum ex ignorantia patiebatur. Quale autem peccatum fuerit ex ignorantia, docuit B. Petrus Actu 3. dicens: *Scio quod per ignorantiam fecistis*. Et ipse Christus dixit, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*. Ideò sanguis Christi ad ostium tabernaculi quodammodo fuit effusus; cum Pontifices Prætorium non essent ingressi, ne contaminarentur; sed ad ostium acclamantes dixerunt: *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum, & rursus. Sanguis eius super nos, & super filios nostros*. Tunc Summus Pontifex CHRISTVS IESVS, vt idem Apostolus ad Hæbr. c. 9. *Per amplius, & perfectius tabernaculum, non manufactum, non per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in Sancta*, eo sanguinem suum redemptionis nostræ pretium, inferens: ideò extra castra efferri, & super lignorum strue coextendi voluit: quia vt notat Cyrillus lib. primo in Leuiticum, & Origenes homil. 1. in Leuiticum, etiam mali coloni filium hæredem extra vineam eiecerunt, & occiderunt. Tunc enim sacrificium hoc placuit Deo super vitulum nouellum cornua producentem, & ungulas.

5. *Hinc est quod Crux eiusmodi diuina charitatis ardore succensa, &c.* Præclaram propositionem præclaris Patrum testimonijs illustrandam duxi, vt non solum propositionis veritas confirmetur, sed etiam vt eius mysteria agnoscantur à nobis.

Crux est in aratro, dixit Ambros. sermone 56. S. Maximus homil. 2. dicit,

Bonus agricola dum aratro dentale subijcit, affigit aures, stiuam inserit, figuram Crucis imitatur. Iustinus Martyr Apologetico 2. *Terra sine Crucis vestigio non aratur.*

Crux est in cælo in quatuor partes diuisa: S. Ambros. serm. 56. S. Maximus homil. 2. de Cruce, dicit: *Cælum quoque ipsum huius Crucis signi figura dispositum est; nam cum quatuor partibus distinguitur, Oriente, Occidente, Meridiano, & Septentrione, quatuor quasi Crucis angulis continetur*. S. Hieronymus præclare hoc ita expressit in cap. 15. Marci; vt Crucis figuram à cælo ad totum mundum ampliari dicens: *Ipsa species Crucis quid est, nisi forma quadrata mundi? Oriens de vertice fulgens. Arcton dextra tenet, Auster in læua consistit, Occidens sub plantis situatur*. Hac de causa sancti Patres Christum in Cruce pendentem contemplantibus, eum totum orbem dimensum esse docuerunt.

Nota hominis partes noua ratione ad orbis partes distributas, qui enim totum orbem *μεγάρθρωρον*, id est magnum hominem dixere, pedes eius in Artico, caput in Antartico, dextram in Oriente, læuam in Occidente figunt. Nazianzen. oratione 1. apologetica dicebat, manus Christi clauis confixas, orbis fines tetigisse. Lactantius Firmianus lib. 4. institutionum c. 26. dicit: *Extendit Christus in passione sua manus, orbemque dimensus est*.

Crux est in naui, Ambros. serm. 56. Quomodo autem in naui crux appareat, eleganter expressit S. Maximus oratione 2. dicens: *Cum à nautis scinditur mare, prius arbor erigitur, velum distenditur, vt Cruce Domini facta, aquarum fluentia rumpantur*. Iustinus Martyr apologetico 2. dicit. *Mare non scinditur, nisi trophæum hoc Crucis, quod malus appellatur, saluus in naui maneat*. Elegantius hoc Minut. Felix in Octauio expressit dicens, *Signam sanè Crucis naturaliter visimus in naui, cum velis tumentibus vehitur, cum expansis palmulis labitur*.

Crucis figuram S. Hieron. cap. 15. Marci,

Christus pro peccato ex ignorantia passus est.

Sanguis Christi ad ostium quomodo sit effusus.

Christi sanguis est redemptionis nostræ pretium.

Crux elatè celsit in cælo.

Christus in Cruce pendens totum orbem dimensus est.

Mundus est magnus homo.

Crux quomodo in naui.

Crucis figuram exprimit a-
uis volans,
& homo
natans.

Orans
Crucis figuram pin-
git.

Hominis
figura à
bestiarum
figura quo
differat.

Moyſes &
Iacob fi-
guram Cru-
cis expref-
serunt.

In facie
hominis
crux elu-
ceſcit.

Trophæa
militaria
crucis fi-
gura gau-
dent.

Marci, in aue ſuſum euolante, con-
templatur, dicens, *Aues quando volant
ad æthera, formam Crucis aſſumunt.* Rur-
ſus Crucis figuram in homine natan-
te contemplatur, dicens, *Homo natans
per aquas, forma Crucis viſitur.* Rurſus
in orante; Orans, inquit, *forma Crucis
viſitur.* Hoc autem qua ratione acci-
dat, expreſſit S. Maximus, vbi ſupra.
*Ideò eleuatis manibus orare præcipimur, vt
ipſo quoque membrorum geſtu paſſionem Do-
mini fateamur.* Clarius hoc Minutius
Felix præcitato dialogo in Octauio,
ſic expreſſit: *Signum Crucis naturaliter
viſimus, cum homo porrectis manibus Deum
pura mente veneratur.* Imò in hominis
inceſſu Crucis figuram contemplatur
S. Maximus homil. 2. dicens: *Ipfius
etiam inceſſus hominis cum manus eleuaue-
rit Crucem pingit.* Et Iuſtinus apologe-
tico 2. dicit: *At humana figura non alia re
à belluis differt, quam quod & recta ſit, &
manuum extensionem habeat.* Et Damafce-
nus lib. 4. de fide Orthodoxa, cap. 12.
docet Moyſen Amalechitas in fugam
vertiſſe, cum orans manus in formam
Crucis expreſſit. Et Iacob cancellatis
brachijs filijs Ioseph benedixiſſe, quia
tunc formam Crucis expreſſit. Ideò
& hic obiter nota, in Cuculla, & ha-
bitu Monachorum Crucis formam ea
de cauſa excogitatam à Nicephoro
Gregora, in vita Andronici Impera-
toris, cum deſcripto Imperio Mona-
chus eſſet effectus. Verum & in facie
hominis Crucis figuram agnoſcit Iu-
ſtinus vbi ſupra ſic dicens: *At humani
figura non alia re à belluis differt, quam
quod & recta figura ſit, & manuum exten-
ſionem habeat, & in facie à fronte proten-
ſum naſum, per quem & reſpiratione anima-
libus eſt, neque aliud demonſtrat quam ſi-
gnum hoc Crucis.* Quinimò, & in tro-
phæis militarijs Imperatorum Cru-
cis formam extollunt Tertull. Iuſti-
nus, Maximus, vbi ſupra. Addit Iu-
ſtinus in ſoſſoribus, & alijs mechani-
cis operarijs, crucis formam ita in vſu
poſitam, vt opus non abſoluant niſi

per instrumenta, quæ crucis formam
referant. Verum hæc miſſa faciamus:
ad reliqua pergamus, quibus pietas
clarius eluceſcat, noſterque affectus in
Deum magis exardeſcat.

6. D. etiam Auguſtinus in eadem omnes
notat diſenſiones, &c. Præclare auctor
cum ex Ambroſio oſtendiſſet Crucis
formam in quam pluribus tam natu-
ræ, quàm artis operibus eſſe conſpi-
cuam, ad crucis diſenſiones cum Au-
guſtino, imò verius cum Apoſtolo ex-
plicandas diſputationem ſuam con-
uertit. Si enim Crux toti orbi com-
menſuratur, & coextenditur, meritò
eius altitudo, latitudo, & profunditas
commendatur. Inſignis autem hæc
contemplatio de longitudine, latitu-
dine, ac profunditate, exordium traxit
ab Apoſtolo, qui ad Ephæſios cap. 3.
ſcribens, hæc dixit; *Vt poſſitis compre-*
hendere cum omnibus Sanctis, quæ ſit lati-
tudo, & longitudo, & ſublimitas, & pro-
fundum. Has autem diſenſiones ab
Apoſtolo nulli rei particulari applica-
tas, B. Aug. de Cruce explicauit, di-
cens; *Vt poſſimus comprehendere Crucem
Chriſti, cuius latitudo dicitur in tranſuerſo
ligno, in quod extenduntur manus, & longitu-*
do à terra uſque ad ipſam latitudinem. San-
cti Auguſtini explicationem hoc loco
ſecutus auctor, de Cruce, hæc intelle-
xit. Hæc ergo myſteria ſunt nobis hoc
loco explicanda. Huius autem expli-
cationis exordium paulò quidem al-
tiùs, non tamen ab ouo petendum eſt,
vt cum Mathematicis ſciamus, omnes
planè diſenſiones hiſce tribus conti-
neri, ſcilicet longitudine, latitudine,
atque altitudine, quæ cum profundi-
tate coincidit. Ex tribus hiſce dimen-
ſionibus extremitates ſex, quæ à Phi-
loſophis differentiæ poſitionum ap-
pellantur, exoriuntur, ſcilicet, ex lon-
gitudine ſuſum, quod vergit ad cœ-
lum, deorſum, quod vergit ad cen-
trum, ex latitudine in dextrum, à quo
incipit motus, ſiniſtrum, in quod de-
ſinit motus. Ex profunditate, ſiue alti-
tudine

Crucis
diſenſio-
nes.

Longitu-
do, latitu-
do, ſubli-
mitas, &
profun-
dum in
cruce.

Dimen-
ſiones vn-
de exordia
traxerint,
& quot
ſint.

tudine ante, in quo vigent sensus, retrò, in quo non vigent sensus. Clare hæc in animali conspiciuntur ex Aristotelis doctrina. His ergo explicatis, quæ, & quot extremitates à Patribus in Cruce considerentur, attendamus, ut earum mysteria explicemus.

Damasce. lib. 4. de fide Orthodoxa. cap. 12. quatuor tantum extrema in Cruce contemplatur, dicens: *Quam admodum quatuor extrema Crucis per medium centrum continentur, & constringuntur, sic per Dei virtutem altitudo, & profunditas, longitudo, & latitudo, id est omnis visibilis, & invisibilis creatura continentur.* At Sanctus Irenæus, lib. 2. contra hæreses Valentini, cap. 42. quinque extremitates considerat, dicens, *Ipse habitus Crucis fines, & summitates habet quinque, duos in longitudinem, duos in latitudinem, & unum in medio.*

Verum in Cruce quatuor tantum extrema considerant reliqui sancti Patres, scilicet in erecto stipite, altitudinem, & profunditatem, in transverso, longitudinem, & latitudinem, siue ut alijs placet, in stipite elevato, longitudinem, altitudinem, & profunditatem, in transverso latitudinem. S. August. epist. 119. & 120. in Crucis figura totam Christianæ vitæ perfectionem significari docet; *in profunditate fidem, in altitudine spem, in latitudine charitatem, in longitudine perseverantiam.* Et serm. 118. in Ioan. dicit. *Lata est Crux in transverso ligno, in quo extenduntur pendentium manus, & significat bona opera in latitudinem charitatis. Longa est à transverso ligno usque ad terram, ubi deorsum, pedesque figurantur, & significat perseverantiam in longitudine temporis usque ad finem. Alta est in cacumine, quod transversum lignum sursum versus excedit, & significat supernum finem, quo cuncta opera referuntur.* S. Athanas. lib. de Incarnatione Verbi, dicit Christum in Cruce alta mori voluisse, ut nobis iter aperiret ad cælum, & dominantem diabo-

lum ex alto præcipitem ageret, aëremque purificaret, & viam nobis ad cælum aperiret, idè Christus in aëre mori voluit. Quod etiam Chrysostomus docuit homil. de Cruce, & latrone, *Quam ob causam, inquit, in excelsso ligno, & non sub tecto immolatur, ut etiam ipsius aëris natura mundetur.* S. Thomas in Ioan. cap. 3. dicit, *Iam Christus terram ambulando sanctificaverat, idè exaltari voluit, ut etiam aërem sanctificaret.*

7. Hæc nos ad sacra Sindonis explicationem figura videntes, &c. Prudenter admodum Antistes nolite singula quæque Passionis Christi mysteria pia meditatione partienda esse explicaturus, legem eam populo datam, ut legitur Levit. cap. 2. adhibuit, quæ statuit, ut si oblatio de Sartagine fuerit, debeat minutatim diuidi: quæ quidem lex prius ad litteram explicanda erit, & postea eius mysteria requirenda. Sartaginem Septuaginta interpretes *ἡ γάρων* vocarunt hæbraicè *Machabat*. Est autem Sartago, ut ex Rabbi Salomone refert Eugubinus in cap. 2. Levit. instrumentum non profundum quo in Sanctuario vterentur, in quo coquebantur quæ ex farina offerebantur: & Rabbi David apud Hieronymum Oleastrum ferè idem docuit, dicens esse instrumentum non profundum, in quoid, quo coquebatur non admodum torrebatur. Verum quid propriè esset, Oleaster ubi supra, & Marcus Marinus in Arca Noè, verbo *Machabat*, dicunt incertum esse. Tandem tamen fatentur esse frixorium, sed non profundum, seu lateribus, vel orificijs parum elatis: constat enim ex hoc loco Sartaginem fuisse non qua carnes, sed qua panes coquerentur. Oblatio igitur de Sartagine facta, diuidenda erat minutatim. His sic explicatis, quæ sub caliginosa hac Sartagine, atque adeò sub ipsa oblatione de Sartagine facienda, & minutatim diuidenda

Quid sit
Sartago.

Sartaginem
panes, non
carnes co-
quebatur.

In cruce
extrema
quatuor.

In cruce
extrema
quinque
Irenæus
agnoscit.

In cruce
Christiana
perfectio
figuratur.

Crucis
mysteria.

Cur in al-
ta Cruce
Christus
mori vo-
luerit.

denda contegantur myſteria, requi-
ramus.

Quid ſit
oblationē
de Sartagi-
ne mi-
nutatim
diuidi.

Rupertus Abbas lib. primo de Tri-
nitate, & eius operibus, in Leuit. cap.
9. dicit, *Tunc oblationis huius de Sartagi-
ne facte ſimila oleo conſperſa, abſque ſer-
mento coquitur, partesque minutatim diui-
duntur, cum Sacra doctrina ſingula dicta mi-
nutatim diſcutiuntur.* Gloſſa Ordinaria
moralis hoc de Doctōribus publicis ex
charitate docentibus explicat, dicens,
*Panes coctos in Sartagine, id eſt frixos, offe-
runt docentes ſcholis ex Charitate, nam fri-
guntur magna ſollicitudine proponendi, &
auditores capiendi.* Verum iſtæ interpre-
tationes parum ad rem noſtram fa-
ciunt. Melius igitur eadem Gloſſa mo-
ralis hæc allegoricè ſic explicat, *Chri-
ſtus, inquit, eſt panis frixus in Sartagine,
id eſt anxietate, nam imminente Paſſione,
factus eſt ſudor eius ſicut gutta ſanguinis de-
currentis ſuper terram.* At Gloſſa interli-
nearis pulcherrimam, & maxima pie-
tate conſperſam adhibet interpretatio-
nem, ſic dicens, *Si oblatio tua, id eſt di-
ſpenſatio, paſſionis fuerit de Sartagine, id eſt
de Cruce, diuides eam minutatim, ſingulas
partes paſſionis diſtinguendo, ſcilicet prodi-
tionem, ſputa, colaphos, coronam ſpincam,
&c.* Eandem interpretationem ſecu-
tus eſt Heſychius in Ord. Gloſſa rela-
tus, qui ſic habet, *Oblatio de Sartagine
eſt diſpenſatio Paſſionis de Cruce. Vt enim Sar-
tago cibos aut ſtatim, aut longo tempore eſui
reddit aptos, ita Crux ſuper omnia fortis, o-
mnem creaturam crucifixo ſubiecit, & car-
nem eius, que ante paſſionem eſui non vide-
batur apta, poſtea aptam fecit, ſi enim non
fuisset crucifixa, ſacrificium corporis eius non
manducaremus, quod modo in memoriam paſ-
ſionis eius facimus. Vnde ad Ezechielum di-
citur: Sume tibi Sartaginem ferream, & po-
ne eam murum ferreum inter te, & Ciuita-
tem Hieruſalem, qua ſcilicet in Chriſti paſ-
ſione offendit. Diuides eam minutatim, hic
precipitur, ut ſermonem paſſionis eius facien-
tes, que per partes proceſſerunt diuidamus,
ſcilicet alapas, colaphos, ſputa, & vulnera
diligenter diſtinguamus. Pientiſſimam
hanc interpretationem pientiſſimus*

Chriſtus
eſt panis
in Sartagi-
ne fri-
xus.

Chriſti
paſſionem
explicans,
ſingulas
partes di-
uidere de-
bet.

Crox ſibi
omnia ſu-
biicit.

Auctoris
cōſilium.

ſecutus eſt auctor, quam auctoritate
Beati Iſidori tractatu de Paſſione Do-
mini, confirmauit, vt aditum ſibi a-
periret ad eas, quæ in ſacro linteī ve-
lamine conſpiciuntur, Paſſionis notas
ſeorſim explicandas, vt vnusquisque
id hac in re præſtare ſtudeat. Quod S.
Hieronymus ad Eufſtochium ſcribens
in norma rectè viuendi monet, dicēs,
*Quotidie hanc lectionem diſcite filia, quoti-
die huius lectionis ſumite bolum, hunc non
transglutiendo, ſed magna moroſitate maſti-
cando, hinc inde tranſferte per ora, ut ſentire
dulcedinem valeatis.*

8. Ergo à vulneribus qua ſacra in Sin-
done, &c. Quoniam partes illæ in quas
munda oblatio de Sartagine facta, quæ
multiplicia Chriſti paſſionis myſteria
explicat, plurimæ ſunt; quæ ſui nu-
meroſitate maxima, tum tædium, tum
per turbationem facere poſſent, niſi
exactiſſimo ordine diſtribuerentur;
ideò Auctor hoc loco ordinem propo-
nit, quem in ſacra Sindone explican-
da, elucidandiſque paſſionis Chriſti
myſterijs, quæ in ea eluceſcunt, erit
ſeruaturus. Et quoniam id potiſſimū
pientiſſimus Antifſtes exoptat, vt le-
ctorum animos, & affectus ad Chriſti
paſſionem contemplandam excitet,
ideò accommodatiſſimo vtitur artifi-
cio, vt non ſolum verbis Chriſti paſ-
ſionem explicet, ſed etiam pictam ex-
hibeat oculis tabellam, quæ ea, quæ di-
cuntur, ſenſim oculis ſubijciat. Nam
vt Cicero lib. 6. epiſt. epiſt. prima di-
xit, *Oculi augent dolorem, cum ea, quæ ce-
teri audiunt, intueri coguntur.*

Propoſi-
tur expli-
candorum
ordo, iux-
ta doctri-
nz ordi-
nem.

Oculo-
rum mi-
ra vis.

Præmoni-
tio.

Obiectio.

At verò quoniam poſſet hoc loco
quis auctorem carpere, quod debitum
ordinem in re tanta explicanda non
ſeruauerit, non ſolum quia à faciliori-
bus non incæperit, ſeruando naturæ
ordinem, non ſolum quia non ab vni-
uerſalioribus inchoarit ordinem ſer-
uando doctrinæ; ſed quod partes
corporis Chriſti in ſacro linteō ex-
preſſas explicaturus, à pedibus inchoa-
rit, imò à poſteriori, & infima pedum
parte,

Anato-
micæ se-
ctionis
ordo.

parte, cum potius præstantissimorum anatomicorum methodum imitari debuisse videretur; qui humani corporis partes explicaturi, à nobilissimis membris exordium petunt. Quod optimo consilio fecisse Andream Vesalium nouimus; imò hoc ipsum obseruasse nouimus Aristotelem, libro primo de historia animalium, præcipue cap. 7. cum hoc ordine partes præcipuas explicauerit, scilicet, caput, collum, thoracem, brachia, crura; deinde partem capitis, quæ calua dicitur, tum sinciput, occiput, tum faciem, & prius frontem, cap. 8. Inde oculos, supercilia, palpebras, & in cap. 9. & 10. aures, nasum, maxillas, labia &c. cap. 11. colum & pectus cap. 12. inde debito ordine ad reliquas partes descenderit.

Tollitur
obiectio.

Hoc igitur loco præmonitum volo lectorem, eum, cui scrupuli huius occasio in mentem irrepserit, hoc non temere, nec casu factum, sed magno consilio, ac deliberatione, præmissa sapientissimorum virorum ad hunc effectum præcipue vocatorum, consultatione, inter quos præcipui erant, quos honoris causa nomino R. D. Augustinus Vacarius, tunc Illustriss. & Reuerendiss. D. Alphonsi Palæoti Archiepiscopi, & Auctoris Vicarius Generalis, admirabilis planè integritatis, ac prudentiæ, adm. R. P. Magister Stephanus Guazzaldus, ordinis Prædicatorum Generalis Inquisitor Bononiensis, vir incomparabilis sapientiæ, qui nuper supremum diem obiit, adm. R. P. Petrus Viana, Soc. IESV, summa planè ingenij acrimonia, ac prudentia præditus. Me vnum nunc libenter omitterem, ne inani gloria ductus me inter tot, tantosque viros commemorare velle viderer, sed me ipsum hic nominare cogor, vt veluti oculatus testis firmiorem faciam probationem. Hi ergo Sapientiss. viri hunc ordinem tanquam præstantiorem hac in re approbarunt, hac præcipue ratione ducti, quod hoc libro non

Illustris,
& Reuer.
D. Augu-
stin. Vac-
carius, R.
P. magist.
Stephan.
Guazzal-
dus, R. P.
Petrus
Viana lau-
dantur.

anatomica quædam partium sectio, vel distributio esset enarranda; sed sacra Sindon explicanda. Debuit ergo ordinatè explicari. Et quoniam eo ordine Christus corporis sui figuram sacro linteo impressit, quem in descripto schemate cernimus, meritò sacra Sindon prius ab vna parte debuit explicari, at in partibus extremis pedes semper continentur. Arrisit etiam grauissimis viris Esaiæ auctoritas, qui non dixit, *A vertice vsque ad plantam pedis* sed *à planta pedis vsque ad verticem*. Tunc Illustrissimus Auctor subdit, Et nos *à planta pedis inchoantes ascendamus ad verticem, vt ostendamus, quod à planta pedis vsque ad verticem non fuit in Christo sanitas*.

Cur ordo
in expli-
canda Sin-
done ob-
seruatus
sit appro-
batus.

Ordo est
a planta
pedis, v-
sque ad
verticem.

Verum hic arduus sese nobis opponit scrupulus, qui totius ferè, huius alioqui placidæ nauigationis tranquillitatem perturbare conatur: quia citatur hic ea Esaiæ auctoritas, tanquam vaticinium de Christo editum; cum tamen de impia Sinagoga, ac populo graui iniquitate sit hoc dictum, quam impiam gentem velut corpus constituit, de quo sub metaphora, vt D. Hieronymus in eundem locum exponit, dicit, *Omne caput languidum, & omne cor mærens*; per caput, pastores, per cor, doctores intelligens, & subdit, *à planta pedis vsque ad verticem*, id est ab infimis ad summos, omnes deprauati sunt; ita enim exponunt Patres omnes; Hieronymus in eundem locum. Chrysost. homil. in id, Visio Esaiæ. S. Gregorius, lib. 2. moral. cap. 14. vel secundum aliam capitum sectionem cap. 11. Imò Rupertus Abbas, lib. 1. de Trinitate, & eius operibus, in cap. primum Esaiæ, moraliter explicans, dicit, per plantam pedis, intelligendum esse opus externum peccati, & per verticem capitis, intelligendum esse internum mentis iudicium, & dignitatem; & tunc à planta pedis vsque ad verticem non est sanitas, cum quis peccat peccatū in Spiritum sanctum. Vtraque

etiam

Locus Es-
aiæ ex-
plicatur
ad morem.

etiam Glossa, tam ordinaria, quàm interlinearis, exponit à planta pedis vsque ad verticem, id est, ab infimis vsque ad summos. Non igitur benè explicatum hoc videtur de Christo.

Idem locus de Christo secundum Anagogen explicatur.

Verum huic obiectioni sic respondendum est, quod ad literam quidem locus ille de impia gente, in sensu ita explicato, intelligendus est; tamen anagogicè etiam de Christo vaticinium illud Patres intellexerunt.

Iob figura fuit Christi.

9. *Hanc autem tam serratam in Serratoris corpore plagam ulcerosus Iob, &c.* Quomodo hoc verum sit, supra explicatum fuit, cap. 5. ex testimonio Gregorij in præfatione in lib. moral. & lib. 17. moral. cap. 1. Et 3. moral. cap. 11. Augustin. serm. 6. de tempore, Carthus. in cap. 16. & 8. Iob, Hieron. in præfatione in Iob. Vide Commentaria in eundem locum. Legantur, quæ doctissimè ad idem comprobandum à Ioanne Pineda adducta sunt.

10. *Eiusmodi verò Sacrosancta planta tam crudeliter dilaniata, &c.* Torcularis metaphora in Christi Domini Ascensione condecoranda vsus est Esaias sic Christum loquentem inducens, *Torcular calcavi solus.* Verum libet hoc loco B. Remigij verba, quæ in 8. Psalmi explicatione protulit, ad rem nostram accommodare. Cum enim Psalmus 8. inscribatur pro Torcularibus; B. Remigius observavit, dicens, Nihil de Torcularibus hic agit Psalmus, idèò hic titulus non accipitur ad literam, pro verò torculari, idèò mysticè quid torcular indicet aperiendum est. Multipliciter enim à Patribus intelligitur torcular in Scripturis.

Torcular mysticè, quid sit.

Nam alij, Baptismum torcularis nomine intelligunt, vt Athanasius questione 49.

Alij Ecclesiam, ita S. Ambros. lib. de Spiritu sancto. Gregor. lib. 16. moral. c. 52. Auctor imperfecti in Matth. cap. 21. Rupert. Abbas in cap. 13. Apocal. S. August. in Psal. 8. & in Psal. 103. qui pro torcularibus inscribun-

tur, & Theodoretum, Chrysostom. & Hieron. & Haimo in Psal. 8.

Alij, altare holocaustorum intelligunt, quod victimarum sanguine, quasi musto, maderat; ita Origenes hom. 19. in Matth. Hieronymus in cap. 21. Matth. & in cap. 63. Esaiæ. Arnobius in Psal. 8. Euth. & Theophyl. & Beda in cap. 21. Matth. Athanas. & Chrysostomus.

Altare torcular.

Alij, Spiritum Prophetarum, qui occidebantur, qui quasi mustum feruebat. Irenæus lib. 4. contra hæreses Valentini, & sequacium, c. 70.

Spiritus prophetarum torcular.

Alij, diem Iudicij. Gregor. 16. moral. cap. 15. & August. in Psalm. 8. & Eucherius in forma 4. spirituali.

Dies Iudicij dicitur torcular.

Alij, Scholam hæreticorum, & malignantium, ita Hieronym. in cap. 16. Esaiæ, & in cap. 9. Oseæ.

Didimus in Psal. 8. Torcular castitatem vocavit.

Cassiodorus, Torcular dicit esse Pœnitentiam.

Alij, Gloriam cœlestem, vbi in maxima copia iucunditatis mustum exprimitur, Beda.

Gloria cœlestis.

Alij, mortem, Gregor. lib. 16. moral. cap. 15.

Alij, pressuras, & martyrium, Augustinus, & Remigius.

Alij demum, Crucem, & Passionem Christi, vbi maximè afflictiones viguerunt, ita S. Hieronymus in cap. 21. Matth. & cap. 63. Esaiæ. Bernardus tractatu de Passione Domini, cap. 2. Hilarius in cap. 21. Matth. Rupert. in cap. 14. Zachariæ, & in c. 2. Aggei, & Lyran. in Psal. 8. & longa recentiorum series. In hoc ergo sensu optimè Torcular ab auctore explicatum est, & textui maximè consona est explicatio. Ad literam enim locus ille de Christo victorij onusto in cœlum conscendente accipitur; qui ab Angelis interrogatus, quis esset, respondit, *Ego qui loquor iustitiam, propugnator sum ad saluandum*; Subdunt Angeli, *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vesti-*

Crux torcular.

Christus
solus tor-
cular cal-
cauit.

Christi
sanguine
terra ope-
rire non
debit.

menta tua sicut calcantium in torculari,
Id est, quare sanguine mades totus?
Respondit; Torcular passionis, &
Crucis calcaui solus, ideo sanguine
sum conspersus.

10. *Hunc autem sanguinem à terra ex-
hauriri Deus ipse prohibuit, &c.* Citatur
hic locus ex Iob cap. 16. *Terra ne ope-
rias sanguinem meum;* tanquam pro-
pheticè de Christo intelligendum. At
quoniam fortasse quidam hæsitare
possent, an de Christi sanguine hoc
esset intelligendum. Libuit hanc au-
thoritatem primo ostendere de Chri-
sto intelligendum; deinde, quis sit
eius verus sensus exponere. Quod igitur
hoc de Christo sit intelligendum,
apertè docet Glossa interlinearis, di-
cens, *Hæc omnia Iob dicit in persona Chri-
sti cuius figura est.* Quid clarius? Hoc
etiam de Christo explicat Gregorius
lib. 13. moral. cap. 8. & Glossa Ordi-
naria ibidem Ezech. 24. *Sanguis eius in
medio eius est, super limpidissimam petram
effudit illum, non effudit illum super terram,
ut possit operiri pulvere, & infra; Vedi
sanguinem eius super petram limpidissi-
mam, ne operiretur.* Cum igitur constet
de Christo hoc esse intelligendum,
nunc quis eius loci legitimus sit sensus
aperiamus.

Aben Ezra sic intelligebat, Terra nè
excipias sanguinem meum, ut alij vi-
dentes sanguinem meum supra ter-
ram, malitiam persecutorum meorum
agnoscant. At S. Greg. ubi supra, tro-
pologicè locum hunc explicans, dicit
per terram peccatores intelligi: nam
Adè Deus post peccatum dixerat, *Ter-
ra es.* Terra igitur Christi sanguinem
non abscondit, quando peccator Chri-
stum confitetur, & laudat; aut quod
terra Christi sanguinem non operiat:
quia Ecclesia in omnibus orbis parti-
bus Christi sanguinem prædicat, &
laudat. Hæc Gregorius.

At verò altior quædam sese nobis
aperit contemplatio, ut quandam in
Christi sanguine vocem, atque cla-

morem quendam agnoscamus. Si e-
nim Christi vulnera, & clavi, & op-
probria, & spinæ clamant, ut docent
B. Laurentius Iustinianus, serm. in
Passione Domini, Bernardus sermo-
ne 61. in Cantica, Rupertus Abbas
lib. de Trinit. & eius operibus in cap.
4. Gen. Augustinus in Manuali, cap.
23. Cur non magis sanguis Christi? Si
enim vox sanguinis Abel clamabat de
terra ad Dominum, Genes. 4. sic &
animæ eorum qui sub altari Dei sunt,
clamant, *Vindica sanguinem, &c.* Apo-
calyp. 5. Cur non magis sanguis Chri-
sti? Magna enim clamoris vis in san-
guine inest, ut docet D. Ambros. lib.
2. de Cain, & Abel, cap. 9. *Benè dicit,
inquit, vox sanguinis fratris tui clamat,
Non dicit frater tuus clamat. Non accusat
frater, ne videatur fratricida. Non accusat
vox ipsius, non animæ eius, sed vox sangui-
nis accusat, & dicit; vox sanguinis clamat
de terra, non dicit de corpore eius, quia si
frater, parcat, sanguis non parcat, si frater,
tacet, terra condemnat, ipsa enim testis, &
iudex, testis verior, iudex asperior.* Hæc
Ambrosius. Quæ omnia commodè de
Christi sanguine explicari possunt,
ut eius ante diuinum Tribunal cla-
morem in scelerum ultionem intelli-
gamus. Quod considerans auctor
Glossæ Ordinariæ dicebat, *Magna vir-*

At Sancti Gregorij lib. 13. moral.
cap. 9. longè mitior est explicatio,
nobisque iucundior, qui Christi san-
guinem clamare quidem docet ante
regium tribunal; sed non ut vindictâ,
vel mortem nobis exposulet, sed ut vi-
tam nobis precetur: sic enim ait, *San-*
guis IESU melius loquitur, quam sanguis
Abel: quia sanguis Abel mortem fratris
fratricida petijt; sanguis autem Christi vi-
tam persecutoribus impetravit: & cap. 8.
dixerat, Sanguis Redemptionis est clamor
Redem-

Sanguis
Christi ad
Patrem
clamat.

Vis cla-
moris in
sanguine.

Præclara
sententia.

Iustitiæ
virtus e-
lucet in
sanguine.

Christi
sanguis
ad Deum
clamat, ut
nostri mi-
seretur.

Terra
Christi
sanguine
non ab-
scondit,
quando
peccator
Christum
confite-
tur.

Redemptoris. A terra igitur sanguinem suum operiri noluit Christus, qui per sanguinem introire voluit semel in Sancta, ad interpellandum pro nobis.

11. *Quandoquidem dignum fuerat ut uspiam asseruaretur, &c.* Vberimus disputationi, ac propemodum immensus campus aperitur, quomodo Christi sanguis creatus, summo adorationis genere quæ λατρεία dicitur, sit afficiendus. At quis Gordianum nodum facile se soluisse putabit, si dicat, Christi sanguinem hypostaticè fuisse vnitum: at hoc ab omnibus non admittitur; cum enim sanguinem negent esse animatum, quidam etiam negant hypostaticè assumptum. Disputationes istæ legendæ sunt in 3. sent. ibi enim ostensum est, Christi sanguinem hypostaticè esse assumptum, idèo patriæ adoratione colendum.

12. *Verum enimverò, quantum doloris Dominus noster illa ex acerbitate perpassus fuerit.* Cum B. Thomas 3. part. quæst. 46. art. 6. acerbitem passionis Christi contemplaretur, dixit, quod dolor Christi in Cruce patientis fuit maximus inter dolores præsentis vitæ, rationem sui dicti assignans, ait, quia mors confixorum in Cruce est acerbissima, quia configuntur in locis nervosis, & maximè sensitiuis, scilicet in manibus, & pedibus, &c. Quod quidem dictum tunc plenius intelligetur, si sciamus tactus sensorium esse nervos, quibus mediantibus sensatio secundum tactum fit: tantus est autem dolor ex nervorum confixione, ut sæpè spasmus causetur. Quia ergo in pedibus maxima nervorum copia reperitur, idèo gravissimus fuit dolor; imò, si non solum nervos, sed etiam musculos nerviculosos, & ligamenta, quibus ossa ad inuicem cōnectuntur, quæ nervosæ substantiæ sunt, consideremus, eo graviores esse dolores deprehendemus, si pedes ferro terebrentur; præcipuè verò si pedum ossicula plurima quibus tharsopedion ne-

ctitur, & eorum ligamenta attendantur, vehementissimi, & acerbissimi doloris causam deprehendemus. Licet enim in confixione clauorum quæ pedes transuerberati fuerunt, ossa nulla contracta fuerint; tamen ossa ab ossibus, quæ ferro patuit via, dilongari necesse fuit, ut patet anatomicam pedis structuram consideranti, in qua quidem pedum conuulsione, ac tortura, inexplicabilis propemodum dolor Christo inflicto fuit. Chrysostom. homil. in cap. 27. Matth. dicit: *Christus conatus fuit spinea corona, quia non una tantum corporis pars patiebatur, sed totum corpus patiebatur iniurias, caput per coronam, & arundinem, & colaphos, & facies, quia inspuabatur, genæ alapis cedebantur, corpus totum per flagellum, manus per arundinem.* Verum ipsam B. V. Deiparam Christi filij sui dolores ita explicantem audiamus: sic enim B. V. loquebatur ad B. Brigitam, lib. 1. reuelationum, cap. 10. *Quia, inquit, Filius meus natura erat optima, idèo vitam cum morte in eius corpore perforato certabat: nam quandoque dolor de membris, & nervis perforatis ad cor ascendebat, & incredibili dolore, & passione vexabat ipsum; & quandoque dolor à corde ad nervos, & membra perforata descendebat, & sic mortem prolongabat cum amaritudine, & cap. 27. dicit, Dolor nervorum perforatorum accessit inconsolabiliter ad cor eius, & de corde iterum ad nervos. Appropinquante autem morte eius, præintolerabili dolore cum rumpetur cor; tunc statim contremuerunt omnia membra eius.* Immo audiamus ipsum Christum sic dolorem suum, ex pedum confixione deplorantem lib. extrag. reuelat. cap. 51. *Pedes deorsum tracti, & duobus clavis perfossi, nec aliud sustentaculum habebam nisi clauos, Cor meum plenum erat dolore, & quia recentissima erat natura, & optima, idèo dolor quandoque exibat ad cor, & iterum à corde ad nervos, & sic augmentabatur dolor, & prolongabatur mors, &c. & infra: Me autem in tali dolore stante, & in tanto vah per-*

Ossa Christi non comminuta.

Omnia Christi membra passa sunt.

Cruciatu acerbitas.

Ex doloris vehementia Christo mors illata.

Sanguis Christi patriæ cultu adorandus.

Christi sanguis hypostaticè assumptus à verbo.

Dolor Christi maximus fuit, & cur.

Clavificationis acerbitas ex nervis recrudescit.

terante, tandem cor crepuit præ violentia passionis, & anima egrediebatur. Ecce igitur quibus testibus, omni scilicet exceptione maioribus, Christi passionis acerbitas ex pedum confossione probatur.

13. Et ad nihilum redacti sunt omnes actus mei. Hoc quam verum sit, confirmant quæ B. Brigitta testatur, lib. 1. cap. 10. & 11. & 16. & 27. & lib. extrauag. reuelationum, cap. 51. Plura autem hoc loco explicari possent, nisi suis in locis cum de doloribus Christi in particulari ageretur, essent elucidanda.

14. David præterea cum præsciuiisset, sacros hos pedes, &c. Locus iste Davidis satis controuersus esse videtur: alij enim hæc verba à Deo dicta esse intelligunt; & alij quidem de excidio Hierosolymitano interpretantur, vt Lyranus. Tunc enim, inquit, tanta fuit sanguinis copia, vt pes in sanguine tingeretur: alij de egressu populi ab Ægypto; sed placet hoc loco explicatio Glossæ interlinearis, quæ hæc verba non intelligit, tanquam à Deo dicta, sed tanquam à Propheta dicta ad ipsum Deum, quod Dei pes sanguine esset immergendus; hoc autem factum est, dum Christi pes sanguine tinctus fuit.

Videtur autem mihi hoc grande quoddam mysterium continere, cum paulò attentius ea, quæ per Moysen gesta sunt considero. Cum enim Moyses ad Ægyptios reuertens, in diuersorio commoraretur, occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum, tunc verò Sephora vxor eius circumcidit puerum suum, tetigitque pedes Moysi, & dixit, Sponsus sanguinum tu mihi es. Ita ferè Gentilitas, cum Christus eam quodammodo repudiare velle videretur, vt fusè Rupertus in cap. 22. Deut. explicat, in Crucis diuersorio sanguine tetigit pedes eius, quasi dicens, Intingatur pes tuus in sanguine, quo facto dixit, Sponsus sanguinum tu mihi

es; sanguine enim tuo desponsasti me tibi, tunc ita sibi sponsam adoptauit, vt ei libellum repudij dare nusquam voluerit: ita Christus pedum sanguine sibi Ecclesiam desponsauit.

15. His autem omnibus nobis animum addit. Inter ea quæ maximo probro romano militi vertebantur, illud erat præcipuum, si in dimicando pedem retulisset: Christus igitur passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. Ideò dimicans pedem referre noluit; imò tenacissimo clauo affigi voluit, vt robur nobis ad fortiter cum hoste certandum conferret. Scribit enim Euseb. Cæsariens. lib. 4. histor. Ecclesiast. cap. 14. quod inter reliquos Polycarpi martyris gloriosos agones, hoc quoque addit commendatione maxima dignum, quod scilicet cum B. Polycarpus rogo ignis, vt viuus combureretur, impositus esset, impietatis ministri eum clauis in rogo configere volebant: tum verò B. Polycarpus, Sinite, inquit, me, qui enim dedit mihi ignis ferre supplicium, dabit vt sine clauorum affixione flammæ immobiliter perferam. Tum clauis dimissi fuere, Polycarpo igitur constantiæ virtutem Christi clauis tribuere, vt ipse ignis incendia non perhorresceret.

Quare in vitis Sanctorum Patrum, lib. 5. cap. 39. legimus, quod cum B. Patricius Scotiæ Regem alloqueretur, ei que Crucis mysteria explicaret, casu factum fuit, vt baculum, quo sustentabatur, Regis pedi superponeret; at quod grauius est, cum B. Patricij baculus acuto mucrone infernè armatus esset, ferro Regis pedem perforaret. Tum Rex Christi patientiam imitari volens, cuius mysterijs imbuebatur, ratus se Christi fidem non posse percipere, nisi ferro (ad instar Christi) pes sibi perforaretur, æquo. fortique animo tanti vulneris acerbiter tulit: quod vt cognouit vir Sanctus Patricius. Regis patientiam admiratus, statim eum sua oratione sanauit. Eadem

Christus suo sanguine Gentium Ecclesiam sponsam sibi copulauit.

1. Pet. 2.

Christus fortis miles pedem non retulit.

S. Polycarpi in cruciatus constantia.

S. Patricius Regis Scotiæ pedem incautus ferro transuerberat.

S. Patricij miraculum.

Christi

Christi pes intinctus sanguine.

Moyses pes intinctus sanguine.

Moyses sponsus sanguinum.

Christi fortitudine armati Sancti Dei martyres, de quibus Euseb. Cæsar. lib. 5. histor. Ecclesiast. cap. 1. forti animo horrendum cruciatus genus sustinuerunt, cum impij persecutores, martyrum pedes stipitibus, interdum ferreis clavis, interdum etiam ignitis clavis configerent, interdum etiam liquefacto plumbo pedes saxorum foraminibus inclusos firmarent.

16. *Ut cum antiquo serpente alacres incertamen descendamus, &c.* Aurea hæc sententia ex Genes. cap. 3. desumpta est, digna planè quæ hoc loco diligenter explicetur à nobis: cum enim serpens Euam seduxisset, dixit Deus serpenti, *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, semen tuum, & semen eius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.*

Porrò in phrasi hæbraica duæ sunt dictiones valdè affines scilicet *אין* & *אין* quarum altera per Iod scribitur, altera per Vau; Iod autem, & Vau, in eo solo differunt, quod Vau lineam infernè longiorem protrahit, *אין* significat ipsa, at *אין* significat ipsum. Hinc secunda expositio, qui enim legunt ipsa, sicuti communiter Patres latini, secuti Hieronymi explicationem, hoc ad B. Virginè referunt. Qui verò legunt ipsum, sententiã ad Christum semen mulieris referunt. Quare Anagogicè sententiam illam alij de Christo, alij de B. V. interpretantur. Alij verò Tropologicè locum eundem interpretantur. Quare explicatio eiusdem loci mirificè variatur. Glossa interlinearis per calcaneum boni operis finem Tropologicè interpretatur; cui consentit Philo, lib. 2. allegoriarum, Hieronym. in Psalm. 48. per calcaneum vestigia peccatorum intelligit. August. in Psalm. 103. per calcaneum, lapsum in peccata interpretatur, ut sensus sit; tamdiu serpens calcaneo insidiatur, donec in peccatum quis labatur, iuxta illud Genes. 49. *Cerastes mordens ungulam equi, ut cadat ascensor*

eius retro. Quare Basilius in Psalm. 46. in calcaneo Christi, Iudam intelligit, cui diabolus insidiatus est. Glossa ordinaria per calcaneum, dolum intelligit, dolosè enim serpens insidiatur. Bernardus autem homil. in Missus est, & homil. in Signum magnum, B. V. caput serpentis conterentem, intelligit. Igitur in multiplici hac expositionum differentia, Auctori eam amplecti licuit, quæ locum illum *τροπολογικῶς* interpretatur.

17. *Quod si Romani ut ad virtutem excitarentur, &c.* Quoniam infra paulò longior de usu, & utilitate imaginum instituenda à nobis est tractatio, ideoque hoc loco dicenda essent, in oportuniorem locum reijciantur.

18. *Hoc autem loco pius lector B. V. ante oculos sibi proponat.* Quod nouo, atque efferato supplicij genere sacros Christi pedes terebrandos censuerint impij carnifices, non miror, infideles enim erant. Quod clavi nouo feritatis genere, ita Christi pedes transuerberarent, ut sacro Christi sanguine non emollescerent, non miror, ferrei enim erant: at verò quod christiani viri cor sacra pedum vulnera cogitatione ita percurrat, ut tanta supplicij acerbitate non horrescat, pietate non emolliatur, lachrymis non conficiatur, dolore non colliquescat, compassione non consternetur, hoc mihi maximè nouum, hoc mihi maximè mirum videbitur. Quæ ferro, cum sacrosancta Christi carne? Quæ clavis, cum Saluatoris pedibus conuenientia? ut deificos pedes ligno adstringant? An non è cordis nostri duritia tot lachrymas elicient clavi, quot è Christi pedibus cruoris guttas extruserunt? Quod si lachrymas ex oculis nostris sacræ Domini sanguinis guttæ non extrahunt, eas saltem pientissimæ Matris lachrymæ eliciant, illæ enim adeò copiosè, adeò vbertim ex Sacerrimæ Virginis oculis erumpebant, ut parū videretur, si aquæ tantum guttæ proflueret, nisi

Calca-
neus my-
sticè quid
significet.

Apostro-
phe ad B.
V.

Quantum
nos mo-
uere de-
beat, quod
Christi
pedes ferro
sint
perforati.

Rabies
crucifi-
gentium
Christi.

Martyrū
pedes va-
rijs cru-
ciatibus
afflicti.

Mulier nè
ac semen
eius ser-
pentis ca-
put con-
terat.

B. V. ser-
pentis ca-
put con-
terit.

Serpens
quomodo
calcaneo
insidietur.

B. V. filij
passionē
sanguineis la-
chrymis deplora-
uit.

In Chri-
sto vita
cum mor-
te pugna-
bat.
Dirum
torcular
cum Chri-
sti mem-
bris virgi-
nis etiam
cor com-
primebat.

nisi etiam sanguineæ guttæ, vt Theophylus historicus testatum reliquit, è B. V. oculis effluerent, quod non obscure suæ Brigittæ pientissima Virgo reuelauit, dicens, *Ex oculis meis erumpent lachryma sicut sanguis è venis*; Vt enim ait lib. 1. reuelationum, cap. 10. & lib. 4. cap. 70. cum sacros Christi pedes, ac manus clauis affixas cerne- ret, agnoscebat perforatis neruis do- lorem ad cor ascendere, & à corde ite- rum ad neruos, adeò, vt cum vita mors pugnare videretur, prolongaba- tur Christo cruciatus, & Matri dolor, adeò vt dum clauis Christi pedes tere- brarent, doloris gladius cor Virginis confoderet. Dirum torcular, quod e- xterna filij membra, internum Matris cor ita comprimat, vt inde sanguinem, hinc lachrymas, inde mortem, hinc mortis agones, extorqueat.

19. Vnde cum illa sacros pedes eosdem in
ipsius infantia, &c. Duæ B. V. passio-

nes mirum in modum afficiebant, dum filium Virgo Mater inspiceret, dolor, & gaudium; gaudium dum delicata Christi membra virgineo sinu exci- piens dicebat; *Ecce tu pulcher es dilecte mi*. Dolor, dum delicata Christi mem- bra, aut clauis perforanda ante passio- nem, aut diris clauis in passione iam perforata conspiceret, Christum enim tunc mente concipiens, dicebat, *Fasci- culus mirra dilectus meus*. Vtrumque ex Beatissimæ Virginis ad S. Brigittam verbis confirmare possum, ita enim le- gitur Brigittam allocuta lib. 1. cap. 10. *Cum conspicerem, & considerarem pulchri- tudinem filij mei, anima mea quasi rorem præ gaudio stillabat. Quando verò conside- rabam loca clauorum in manibus, & pedi- bus, quos secundum Prophetas crucifigendos audiui, tunc oculi mei replebantur lachrymis, & cor meum quasi scindebatur præ tristitia*. Similia leguntur lib. 6. c. 58. & in serm. Angelico, cap. 16. & sequentibus.

Dolor, &
gaudium
in B. V.
corde.

ALPHON-

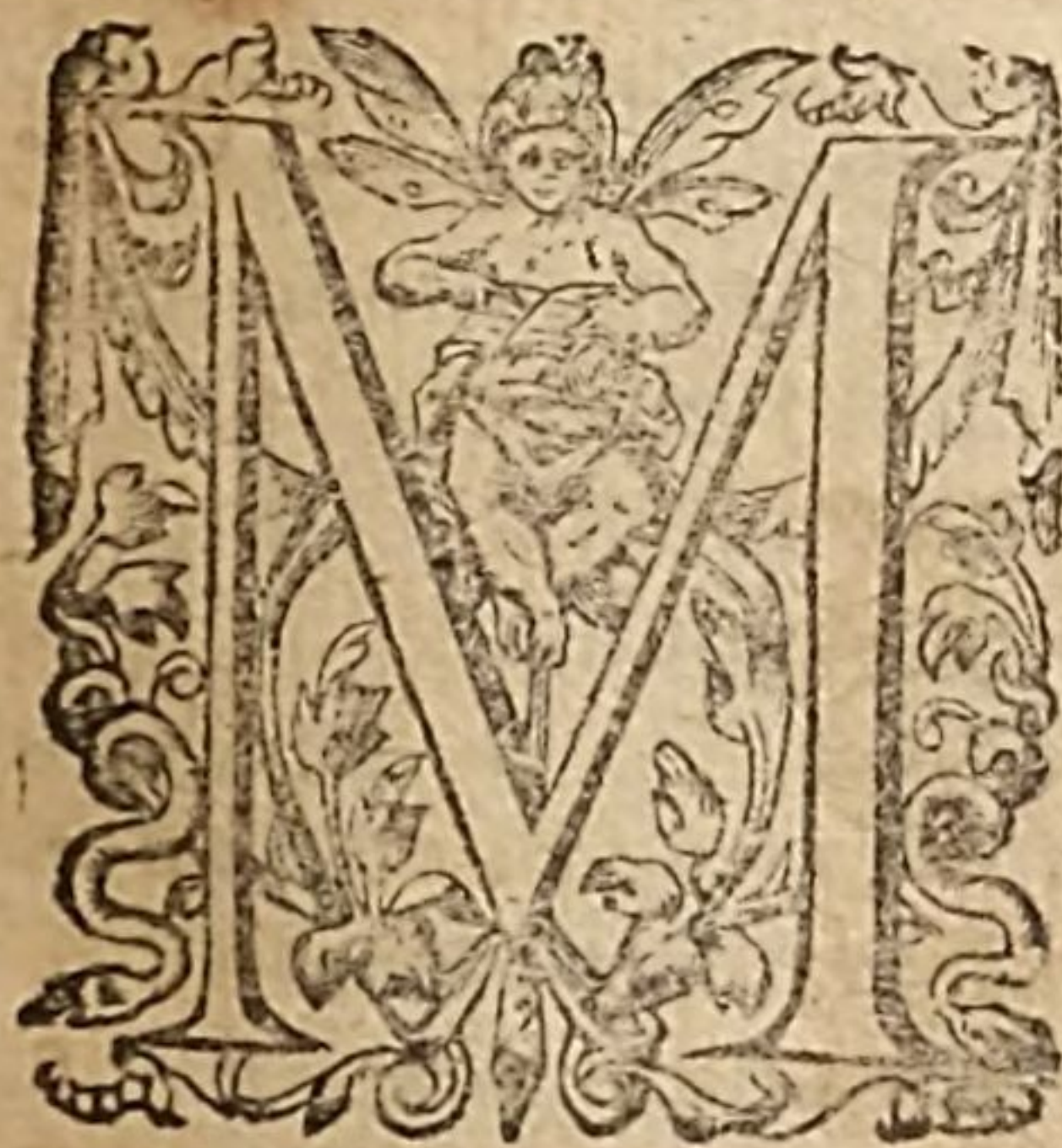

ALPHONSI PALEOTI
ARCHIEPISCOPI II.
BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS
EXPLICATIO.

*De Coxarum, & Crurum Domini plagis in posteriore corporis parte,
ad lumbos usque. Caput Octavum.*

Inspiciatur exemplar in loco per B. designato.

MANIFESTO, I. in Sacra Sindone ap-
paret in conscendendo à posteriore cor-
poris parte à pedum plantis per crura, &
coxas ad lumbos usque, Servatorem ad
columnam deligatum, ex utraque cor-
poris parte, flagris cæsum fuisse: 2. sic
enim futurum Hieremias, atque David *Threnor.*
vaticinati sunt; alter quidem, cum dixit, *Ps. 3.*
Edificavit in gyro meo; alter autem, cum
ait, *Circumderunt me vituli multi, & tauri Psal. 22.*

pingues obsederunt me; cum demonstrare vellet, eundem à percutien-
tibus circumquaque circumseptum exstitisse; tanquam certissimum
signum, id quod (ad communem Iudæorum rabiem euomendam)
verberantes creberrimos ictus dirigebant. 3. Ex quo illud ad exi-
tum est planè perductum, quod Iob spiritu actus Divino, prædixit,

*Vaticinia
de Christi
verberi-
bus ad e-
xitum per-
ducta.*

*Cap. 16. Confregit me, & posuit me sibi quasi in signum. Ad hoc illud Hieremias
veritati consonum tandem est factum, cum ipse quoque prævidisset,
hisce verberibus impios Hæbreos, veluti qui innocentissimum
illius sanguinem sitirent, id exoptasse, ut illum enecarent? Erada-
mus, inquit, eum de terra viventium. Alibi quoque, Omnes inimici mei
dixerunt,*

Cap. 17

*Threnor.
ap. 2.*

dixerunt, deuorabimus eum. 4. Atque hoc forsan illud est, quod ut eiusmodi crudelem in Christum Hæbreorum animum indicaret, *Psal. 21.* David cecinisse visus est, *Sicut aqua effusus sum.* Nam quemadmodum aqua, ad aliorum distinctionem liquorum, nec odorem, nec signum relinquit vllum, ita Dominus noster sua morte nullum de semetipso monumentum, nullamue memoriam relinqueret, uti nonnulli speculatores inquirunt. 5. De fortitudine verò illa, quam Seruator in ijs cruribus, atque coxis præ se tulit, illud fortè Salomonis *Cant. 2.* vsurpatum cum veritate dici posset, *Crura eius columna marmorea, quæ fundatæ sunt super bases suas.* Quasi illud inferret, ea adeò stabilia super sanctos illos pedes innixa fuisse, ut flagellorum ictibus fortissimè resisterent. 6. De cruribus autem hisce Rupertus Abbas ait, quod *Comm. in Ioan. lib. 13. cap. 19.* integra conseruata illud nobis mysticant, quòd vniuersæ viæ eius rectæ, & inuiolabiles sunt: si quidem crura eius vias significant. 7. Acerbitatem sanè omnem flagrorum ictus, in crura, & coxas incussi superabant, cum neruolas in partes, atque adeò sensu acutiore præditas, infligerentur. Eam ob causam Dominus, dum sua de Passionis verba faceret, hosce flagellorum ictus præcipuè commemorabat. Sic enim apud D. Matthæum loquebatur: *Tradetur Gentibus ad flagellandum.* *Psal. 72.* David item hoc ipsum prænunciauit, *Fui flagellatus,* inquit, *tota die;* cum illud verbum, *tota die,* ita exponi consueuerit, perinde ac si integrum diem flagris cæsus fuisset. 8. Huius autem flagellationis, certos quasi characteres, diuinæ pietati complacitum est, nobis memoriam relinquere suorum crurum, & coxarum sanguine impressam in posteriore Sacræ Sindonis parte, ut rudes homines, & qui legere nesciunt, inter mirandum sacrarum eiusmodi plagarum, quibus nostra parta salus, imaginem, earundem in cognitionem faciliè deueniant; perinde, ac si pios euoluerent libros, ipsisque per assiduam darent operam. Hinc D. Gregorius, *Idcirco,* inquit, *pi-
7. Epist. Etura Ecclesijs adhibetur, ut ij, qui literas nesciunt, saltem in parietibus viden-
109. & do legant, quæ in codicibus legere non valent.* Etenim picturæ tacentis scripturæ nomen inditum. Ex quo in secunda Nicæna Synodo Basilij nomen multis celebratur laudibus, qui id ipsum asserat. Et in eadē *Action. 4.* Synodo, in Epistola Adriani Pont. Max. Imperatori Constantino *Action. 2.* VI. inscripta, hoc totum hisce firmatur verbis, *Ob id depingi in templis Euangelicas historias, ut homines illiterati, & qui sacros libros legere nequeunt, quorum sanè maxima pars est, conspectis illis, redderent Deo gloriam, & reducerent in mentem, quæ in carne conuersatio Domini nostri IESU CHRISTI fuisset.* 9. Vult itaque Seruator hanc per Sindonem sensa nobis explicare sua, non secus ac Ægyptij suos conceptus denotarēt, cum varia animantium simulachra, vel insculperent, vel etiā penicillo, coloribusque delinearent, quemadmodum Philo refert, *Ægy-*

Integra
Christi
crura in
flagella-
tione eius
vias rectas
& inuio-
labiles in-
dicant.

Cap. 20.

Psal. 72.

Epist. lib.

7. Epist.

109. &

lib. 9. c. 9.

Action. 4.

Action. 2.

Plage Do-
mini ve-
luti Hie-
roglifica
notæ.

Comm. in
Ioan. lib.
13. cap.
19.

Cur Chri-
stus sepius
sue flagel-
lationis
memine-
rit.

Plagæ ser-
uatoris in
Sindone
impressæ
pium ve-
luti lib.
preferunt,
ad rudium
hominum
mentes
erudien-
das.

Ægyptij occultā, inquit, philosophiā describunt literis, ut vocant, Hieroglyphi-
cus, hoc est notis animalū. Ita Diod. Sicul. confirmat, Æthiopum litera va-
rijs animalibus, extremitatibusq; non syllabarum compositione, aut literis, verba
eorū exprimuntur, sed imaginum figura. Hoc idem Plin. affirmat, horus
 item Apollo, Pieriusque Valerianus. 10. Ac quēadmodum Deus per
 Zachar. Prophet. promiserat, cum dixit, *Ecce ego calabo sculpturam eius,*
Et auferam iniquitatem in die una; quod in Christo, verò utique lapide
 repræsentavit; lapide, inquā, in passione ut plagis inciso, in quo cla-
 uorum scalpellis, Crucis itidem, & Lanceæ tot illa vulnera inscul-
 pta fuerunt, veluti D. Hieron. interpretatus eadem illa verba, *Istum*
lapidem Clavis, Cruce, & Lancea militis faciā vulnerari, clarissimè demon-
 strat. Ad eandem quoq; figuram, IESVS Dominus noster, nūc nobis
 illius modi sculpturæ formā reliquit inscriptam, hoc est, suarū, qui-
 bus planè redempti sumus, plagarū, in S. Sindone isthac crurum, &
 coxarum parte, proprio cruore depicta; in qua non Hieroglyphicis
 quidem notis, quemadmodum Ægyptij, nec quemadmodū antea in
 Agni Paschalis figura, vel Arietis, vel aliorum animantium in veteri
 lege suæ Maieſt. consiliū inumbrare consueuerat; nec varias diuer-
 sorū animalium formas ostendit; sicuti D. Petro demonstravit in lin-
 teo, ut in Apost. Actis narratur: sed illarum rerum loco sanctissima-
 rum figura plagarum vsus, quippè quæ diuinæ mentis consiliū expri-
 mere queat, hanc eandē per figuram peramāter nos omnes alloqui-
 tur, & suæ in nos diuinæ charitatis conceptus aperit, quæ, ut nobis
 cum hunc in modum ageret eundem prorsus illexit. 11. Pius hoc
 loco lector sibi ante conspectum ponat B. V. 12. quæ Christo Do-
 mino nostro de Cruce sublato, dum illius crura, coxasque dilacera-
 tas adeò complecteretur, atrocissimū sensit dolorem. Itaque cum illa
 laceros illos artus amplectendo, & interno dolores matris affectu
 miserando, secum ipse hunc in modū loquatur. Suntne isthæc cru-
 ra illa Christe sanctissime, quæ per Salomonem marmoreas colum-
 nas firmissimis innixas basibus appellasti? 13. Quonam pacto tanta
 cum sæuitia vndique dilacerata in nihilum redacta sunt? Præterea,
 hæc etiam lachrymando subtexat, Eheu Christe Seruator meus, cur
 ista in imagine mortuus, ita me compellas? Agnosco tuum consiliū,
 tuam agnosco pietatem: sic enim mecum ipse colloqueris, ut quo
 viuidiore eiusmodi pictura, sanguine redundat; eò vehementius in
 præcordijs hisce meis infixæ istiusmodi sacrosanctæ plagæ rema-
 neat. Et quemadmodum mœstissima Parens tanto in cruciatu con-
 stituta, cum Ieremia exclamare poterat: *Quis dabit capiti meo aquā, &*
oculis meis fontem lachrymarum? Sic pius ipse lector, dū similes sibi dari
 lachrymas expetet Virginis dolores miseratus eiusdem cruciatus cū
 illa partiri, & Hieroglyphici hanc notam, sibi à Seruatore proposi-
 tam, magno cum pietatis affectu excipere poterit.

De vita
Moyſis.
lib. 1.Plin lib.
3. c. 8.

Zach. c. 3.

Christum
lapidem
incisum
fuisse, &
Zach. præ-
nuntia-
tum.Act. cap.
10.Conuer-
ſio ad B.
V.

Cap. 9.

F R A T R I S
DANIELIS MALLONII
DE COXARVM, ET TIBIARVM
PLAGIS ELVCIDATIONES.

IN CAPVT OCTAVVM.

1.

MANIFESTO
*in sacra Sindone
apparet, &c.*
Quamvis de
Christi Do-
mini flagel-
latione satis
multa in ca-
pitibus præ-
cedentibus,

maximè verò in cap. 5. dicta sint, hic tamen quædam necessariò subiicienda erunt, maximè verò, quæ ad eum peculiarem flagellationis modum, quo vtraque ex parte flagellis cæsus esse dicatur, spectare dignoscuntur. Atque adeò infirmum fortasse quibusdam videbitur argumentum, si ex eo, quod Christi tibiæ, & crura anteriori, & posteriori ex parte flagellis fulcata, & secta in sacro linteo conspiciantur, statim consequentia fiat, quòd vtraque ex parte Christus flagellis disruptus fuit. Verum si omnia diligenter attendantur, nec leue, nec infirmum est argumentum, imò maximi ponderis, ac firmitatis: nam & crura, & tibiæ, atque adeò, & thorax, & pectus, & dorsum, & lumbi, vtraque ex parte flagellis ita rigata, & fulcata cernuntur, vt necessariò ea nobis sit consequentia deducenda, quòd vtraque ex parte flagellis cæsus sit. Vt etiam cauillus ille ex ijs, quæ dicta sunt, facile tolli possit, si quis diceret, potuisse tibiæ vtraque ex parte flagellis cædi, etiam si totus Christus duplici parte flagellis cæsus non esset, quia non solum tibiæ, sed totum Christi corpus vtrumque, & vndique fla-

gellis cæsum esse cognoscitur.

Verum hac in re non leuem difficultatem patiuntur quidam, dicentes, Christum adeò citò flagellis fuisse contusum, vt in tam exigua temporis angustia flagellationis exitum expectante Pilato, Christo ligando, soluendo, iterumque ligando, tempus esse non potuerit. Verum enim verò hæc adeò leuis mihi coniectura esse videtur, quàm vt longa egeat confutatione; si enim sacrosancta Sindon Christum vndique sepe, sepiusque flagellis pulsatum, dissectumque ostendit, constat autem Christum præaltæ columnæ fuisse alligatum, quis non videat Christum qua parte columnæ fuit alligatus, eadem vapulare non potuisse, maximè ea attenta ligandi ratione, quam supra cap. 5. explicauimus, necessariò igitur Christum vinctum, reuinctumque fatebimur, ita etiam Christus Beatam Brigittam alloquitur in lib. extravag. reuelation. capite 28. *Vide me abiectissimum in flagellatione omnium membrorum.*

2. Sic enim futurum Ieremias, atque David vaticinati sunt, &c. Christum vndique flagellis cædendum, fortè & Iob prædixit cap. 10. *Circumdedit me lanceis suis.* 19. sic dicens, *Saltem nunc intelligite, quia Deus non equo iudicio afflixerit me, & flagellis suis me cinxerit.* Et rursus, *Destruxit me vndique, & perco.* Eccles. 51. *Circundederunt me vndique, & non erat, qui adiuuaret.* Zachar. iuxta 70. interpretes. *Circundederunt me viri iniqui absque misericordia, quæstierunt me interficere, lanceis suis vulnerauerunt me,*

Quomodo in breui temporis spatio Christus vtraque ex parte ita acriter vapularit.

Christus
vtraque
corporis
parte fla-
gellis cæ-
sus est.

Prophetie
de Christi
flagella-
tione.

& concessa sunt omnia ossa mea. Psalm. 21. Circundederunt me canes multi. Et alia multa quæ de Christo vndique afflictionibus circumdato, in Prophetis leguntur. Cum autem audiuius Christum lanceis conuulneratum, flagella taxillata infixis aculeis intelligamus, qualia in cap. 5. à nobis descripta sunt.

3. Ex quo illud ad exitum est planè perductum, &c. Quomodo hoc de Christo ita prædictum comprobetur, tum ipsum Christi corpus vndique flagellis disruptum, prout in sacra Sindone elucescit, tum etiam Beatissimæ Matris verba apud Beatam Brigitam clare ostendant, lib. 1. reuelationum, cap. 10. vbi sic ait: *Instante tempore Passionis Filij mei, rapuerunt eum inimici eius, percutientes eum in maxilla, & collo, & conspuentes illuserunt ei. Deinde ductus ad columnam personaliter se vestibus exuit, personaliter ad columnam manus applicuit, quas inimici sine misericordia ligauerunt. Alligatus autem, nihil omnino operimenti habebat, sed sicut natus est, sic stabat, & patiebatur erubescentiam nuditatis sue: consurrexerunt autem inimici eius; qui confugientibus amicis suis vndique stabant, & flagellabant corpus eius ab omni macula, & peccato mundum. Ad primum ergo ictum ego quæ astabam propinqua, cecidi quasi mortua, & resumpto spiritu vidi corpus eius verberatum, & flagellatum usque ad costas, ita ut costæ eius viderentur, & quod amarius erat, cum retraherentur flagella, carnes ipsis flagellis sulcabantur; cumque filius meus totus sanguinolentus, totus sic laceratus staret, ut in eo non inueneretur sanitas, nec quid flagellaretur, tunc unus concitato in se spiritu quesivit: Numquid interficietis eum sic iniudicatum? & statim secuit vincula eius. Inde filius meus induit se vestibus suis; tunc locum ubi stabant pedes filij mei totum repletum vidi sanguine, & ex vestigijs filij mei cognoscebam incessum eius. Similia etiam repetuntur lib. 4 cap. 70. Quod verò hic dicitur, quod flagellis nudarunt costas*

Christi, ipse Christus apud B. Brigitam lib. primo cap. 32. dicit, *Anima mihi supra omnem creaturam chara est, quæ mihi sic chara fuit, ut nervos meos incidi, & carnes meas lacerari usque ad costas fecerim pro ea, & antequam carerem ea, prius mortem recepi pro ea. Sed quam rectè dictum illud sit, Deuorabimus eum, ostendit Ps. 21. vbi Dauid in persona Christi, Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens, & rugiens. Et ideò dixit; Eripe me de ore leonis, & de manu carnis unicam meam. Quem locum explicans S. Aug. & cum ipso vtraque Glossa interlinearis, & ordinaria dicunt, sicut leo rapiens, & rugiens. Audiamus rugitum ipsorum. Ecce in Euangelio frementes clamant, Crucifige, Crucifige, legantur ea, quæ hac de re copiosè à nobis allata sunt infra in cap. 18.*

4. Atque hoc forsàn illud est, quod v' eiusmodi crudellem in Christum Hebreorum animum indicaret.

Dum pientissimus Auctor obscurū satis vaticinium profert, nullus profecto inficias ibit, hoc vaticinium de Christi passione non esse intelligendum, cum & Ps. totus 21. è cuius gremio erutum est, de Christo patiente totum intelligatur; & clarum hoc vaticinium à Patribus passim de Christo explicetur. Ita Theodoretus, Cassiod. Dydimus, Augustinus, sed tamen hesitare poterit quis, an ea germana sit loci huius explicatio, quam auctor affert: nam Dydimus, Theodoretus, & Nicephorus, dicunt de Christo locum hunc esse intelligendum, quod sicut aqua effusus sit, quia discipuli eius capto Iesū dispersi sunt, & veluti aqua diffusi. Hæc tamen auctoris explicatio valdè apta est, & idonea. Consimilem locum Genes. 49. *Sicut aqua effusus es*, sic explicat Lyranus dicens: *Aqua perfectius effunditur, quam alij liquores, quia de alijs liquoribus relinquitur odor, vel sapor: at aqua effusa, nec sapor, nec odor relinquitur, sed statim tota exsiccat, & in Psal. 21. dicit.*

Christi
costæ fla-
gellis de-
nudatæ.

Peruersa
Iudeorum
nequitia.

Aqua
qualiter
effunda-
tur.

Iudæi
Christum
annihila-
re cupie-
bant.

Christus
cur vermi
compara-
tus.

Christi
cruror co-
lumnæ cō-
parata.

Christi
pedes qua-
liter tor-
cular cal-
cauerint.

Crurum
Christi
præconia.

Christus dicitur sicut aqua effusus, quia aqua perfectius effunditur, quam alij liquores, quia de alijs liquoribus effusis remanet sapor, & odor, & per hoc intelligitur, quod Iudæi volebant ita eum annihilare, vt de eo nulla memoria remaneret. Locum hunc in eadem significatione explicat Bartholo. Medina, 3. p. q. 5. art. 3. & Rutilius Benzoni lib. 1. disput. 2. q. 3. conclusionem 1. Ideo enim Christus dicit, *Ego autem sum vermis, & non homo*; quia scilicet vermis ita occiditur, vt postquam eum pede protriueris, nulla eius memoria, nullus dolor, nullus sensus, nulla recordatio conseruetur.

5. De fortitudine verò illa quam Seruator in ijs cruribus, &c. Crura eius columnæ marmoreæ. Cum Apocal. 10. Angelus fortis apparuisset, eius fortitudinis signa describuntur, quod pedes eius tanquam columnæ ignis. In columna enim fortitudo ita monstratur, vt fortitudinem trito hoc columnæ Hiero glypho conscribamus. Ideo ad exprimendam fortitudinem crurum Christi, dicit Glossa, *Crura eius sicut columnæ marmoreæ*. Atque adeo cum Isaia 14. apparent angeli Christum ascendentem admirantes, & interrogantes: *Quis est iste qui ascendit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Iste formosus in stola sua, & gradiens in multitudine virtutis sue*. Respondet &c. *Ego qui loquor iustitiam, propugnator sum ad saluandum*, subditque, *Torcular calcaui solus*, &c. vt merito in hisce pedibus torcular proterentibus magnæ fortitudinis specimen ostendatur; ideò maximis laudibus, atque præconijs sunt à nobis hæc Christi membra celebranda, & extollenda. De crurum horum Christi laudibus præclare Lanspergius sic ait in Theorem. 24. *Crura, quæ diuinam personam, id est hominem, qui cum Verbo est una persona, portauerunt; Crura, quæ gestant Creatorem cæli, & terræ, per quem visibilia, & inuisibilia facta sunt; Crura, quæ se Deo Patri in laudem, & gratiarum actionem, & pro nobis*

ad obsecrationem inclinarunt, & quæ profundissima humilitate sub onere Crucis in amarissima pœna incuruata sunt; Crura, quæ pro nobis in predicationis discursu fatigata sunt, hæc iam super ligno Crucis extendantur, &c.

6. De Cruribus autem hisce Rupertus Abbas ait: &c. Cur crura Christi fustibus non sint confracta, à Patribus rationes plures assignari solent. Rupertus in textu citatus dicit, *Crura integra conseruata illud nobis mystificant, quod vniuersæ viæ eius rectæ inuolabiles sunt*. Et lib. 2. de Trinitate, & eius operibus in cap. 12. Exod. *Quia ossa Christi eius diuinitatem significabant, quæ impassibilis est*. Aliam addit August. in Psal. 34. quam amplectuntur Gregor. lib. 24. moral. cap. 30. & Hieron. in Psal. 21. *Quod ossa Christi Apostolos significarent, qui dispergendi erant, & non confringendi*. Aliam affert Hilarius in Psal. 140. *Quia Ecclesia ex osse formata non debuit ossium fractione debilitari*. Tandem Hieronymus in cap. 38. Esaia, & Gregorius lib. 9. moral. cap. 38. in ossibus dicunt significari fortitudinem, & alias virtutes cælitus nobis datas, quæ comminui non debuerunt.

Quamuis autem crura, & ossa Christi fustibus confracta non sint, tamen infra in c. 18. ostendam in coxa Christi sinistra, in parte anteriori, grandem quendam liuorem, immanem fustis, aut saxi percussione coxæ illatam innuere.

7. Acerbitatem sanè omnem flagrorum ictus in crura & coxa, &c. Flagellationem suam semper Christum exhoruisse, quod adeò immaniter se fædaturum, & discerptum iri prospiceret, ideò de ipsa veluti de re maxime aspera sæpissimè esse locutum. Matth. 20. *Tradetur Centibus ad illudendum, & flagellandum*, Marci 10. *Flagellabunt eum*. Lucæ 18. *Illudetur, & flagellabitur*, & infra; *Et postquam flagellauerint, occident eum*. Sed cur Christus tam acerbè flagellis vndiquè macerari voluit?

Crura
Christi
cur non
confracta.

Crura
Christi
quid my-
sticè sig-
nificent.

Coxa
Christi
gravi ictu
percussa.

Christus
flagella-
tionem
suam sem-
per exhor-
ruit.

An quia

Christus
in omni-
bus mem-
bris pati
voluit.

Animam
Christi
persecu-
tores que-
rebant.

Sacrarum
imaginū
commen-
datio.

Picturae
sunt sicut
libri &
verba.

Pictura ta-
cens lo-
quitur.

An quia amoris eius immensitas nul-
lum pro nobis passionis genus exhor-
ruit? An quia nullum aliud erat sup-
plicij genus, quod partes omnes cor-
poris ita excruciare possit, sicut flagel-
latio? An ut persequentium furori sa-
tisficeret? ij enim animā Christi quæ-
rentes, cum toto diffusam corpore o-
pinarentur, totum corpus flagellis cæ-
dunt, lacerant, scindunt, ut inde ani-
mam exturbent? An ut nullum officij
genus prætermitteret, quo suam erga
nos charitatem indicare posset? cum
autem amorem suum erga patriam, &
amicos alij in eo testatū fecerint, quod
se flagellis spontē subiecerint, sicut
Sinon, de quo Virgil. lib. 2. Æneidos,
& Zopyrus de quo Iustinus hist. Ideo
Christus etiam ut charitatem erga nos
suam commendaret, expressus flagellis
se toto scindi corpore passus est.

8. Huius autem flagellationis certos quasi
characteres, &c. Quantum valeant sa-
cræ imagines ad pietatis feruorem in
nobis excitandum, satis superque in-
dicant Greg. verba. Sed præterea Gre-
gorij Nissenii oratione ad Theodorum
valde apta est oratio; is enim sic scri-
bit, ubi picturam martyris egregiam
sic laudat, *Pictor etiam flores actis induxit
in imagine depictos, fortia facta martyris,
repugnantias, cruciatus, efferatas, & im-
manes Tyrannorum formas, impetus violen-
tos, flammeam illam fornacem, beatissimam
consummationem Athletæ certaminum Præ-
sidis Christi, humana formæ effigiem, omnia
verbis tanquam in libro quodam, qui lingua-
rum interpretationes contineat, coloribus ar-
tificiose depingens certamina, atque labores
martyris nobis expressit, ac tanquam pratum
amœnum, & floridum templum ornauit. So-
let enim etiam pictura tacens in pietate lo-
qui, maximèque prodesse iuxta illud, Tacitum
pictura poema. Simili ferè argumen-
to Basilii in oratione in Barlaam uti-
tur dicens, Ab eo, scilicet pictore, fortium
Martyris factorum pictura superatus, gau-
deo tali vestra fortitudinis victoria hodie vi-
ctus. Video manus ad ignem, luctum à nobis*

descriptam. Video luctatorem in vestra ima-
gine illustriū depictum, & Nissenus in
oratione pathetica dicit, *Vidi sapius in-
scriptionis imaginem, & sine lachrymis tra-
sire non potui, cum tam efficaciter ob oculos
poneret historiam: loquitur autem de hi-
storia qua Abraham filium suum Isaac
Deo immolare volebat, ut iussu Dei
præcipientis impleret.*

Pictura la-
chrymas
excitat.

9. Vult itaque Saluator hanc per Sindo-
nem, &c. Cum eximius ille mellifluæ
pietatis doctor Bernardus, sacrosan-
cta Christi vulnera in Christi carne
rubescencia contemplaretur, in sermo-
ne illo aureo, quem primo de Christi
Resurrect. conscripsit, dixit, *Verè Chri-
stus est liber ille, quem Ioannes in sua Apoca-
lypsi conscripsit, scriptus intus, & foris, foris
enim Christi vulnera cernimus, sed intus im-
mensi eius erga nos amoris incendia contempla-
mur. Hunc docti, & indocti vident, hunc om-
nes legunt, sed non eodem modo eius mysteria
omnes intelligunt. Sed heu quibus tandē
literis, quibus notis, quibus caracte-
ribus liber iste conscriptus est? Nouus
enim Cadmus Christus, novas literas
inuenit, quibus immensæ pietatis ope-
ra commendaret. Has verò non in sa-
xorum monumentis, non in obeliscis,
ut Ægyptij, sed in suo corpore con-
scripsit. Cum Plinius obeliscos ingen-
tes Ægyptiorum contemplaretur, lib.
36. cap. 8. dicit, *Etenim effigies illæ, scul-
pturaeque quas videmus Ægyptiæ sunt literæ.*
Effigies autem illas constat esse, ut plu-
rimū notas animalium: sicut videre
est cum apud Pierium Valerianum, in
lib. quem de notis hieroglyphicis erudi-
tissimè conscripsit, tum Romæ in obe-
liscis, quos fel. rec. Xistus V. Pont.
Max. excitauit, ut in Vaticano, in Cā-
po Martio, ad Ædem S. Mariæ de po-
pulo, S. Mariæ Maioris, ibi enim notæ
cernuntur Ciconiarum, Serpentum,
Accipitrum, &c. de quibus Lucanus.*

Christus
est liber
scriptus
intus &
foris.

Christus
est nouus
Cadmus.

Ægyptiæ
literæ qua-
les.

*Saxis tantum volucres, feraeque
Sculptæ seruabāt magicas animalia linguas.*

Hieroglyphicas has notas, earumque
mysteria soli nouerant Sacerdotes

Notæ hie-
roglyphicæ.

Hieroglyphorum quorundam significatio.

Deus ante Moysen per res loquebatur.

Hieroglyphicorum signorum quis inuentor.

Obelisci eorum fabricati.

Ægyptij, ex quibus etiam vaticinia trahebant, qui etiam hac de causa *hieroglyphicis* dicebantur, ita Cælius Rhodiginus lib. 29. lectionum antiquarum cap. 26. Si quis autem multorum hieroglyphicorum signorum significationem desideraret, non admodum difficile esset explicare, nam Accipiter rem citò factam explicabat; Crocodilus malum hominem; Oculi iustitiæ, & totius corporis feruatorem; Perdix, contumeliosum; Anguilla inuidum; Hippotami ungulae deorsum versæ, impium, & iniustum; Ciconia, iustitiam; ita Cælius Rhodiginus lib. 29. lectionum antiquarum c. 26. Diodorus apud eundem lib. 4. Biblioth. sed fusissimè Pierius Valerianus lib. de notis hieroglyphicis, quædã etiam Ioan. Baptista Egnatius in lib. racemationum. Petrus Crinitus lib. 7. de honesta disciplina, cap. 2. & lib. 20. c. 4. Thomas Garzonius in sua platea vniuersali, discursu 28. Quare Chrysostom. homil. 9. ad Populum Antiochenum dicit, quod Deus antequam Moyse daret legem, naturam hominum non per literas, sed per res docere volebat. Plurimarum verò voluerunt hieroglyphica accuratissimè, & doctissimè profecutus est Vlysses Aldrouandus, vnicum, ac singulare in ea re ætatis nostræ ornamentum, libris de Ornithologia.

Porro harum notarum inuentio-nem, alij quidem Herdisso attribuunt, vt Thomas Garzonius refert, alij Abraham, qui Ægyptios docuit Mathematica, & Astrologiam, vt refert Ioseph Flavius in de antiquitate lib. 1. Alij à Mercurio Trilmegisto inuentas volunt, vt refert Iamblicus, lib. de mysterijs primo, cap. item primo. Quamuis alij à Setah inuentas velint, qui ante diluuij tempora duas eas columnas marmoream alteram, alteram verò lateritiã fertur extruxisse, in quibus sciëntiarum arcana hieroglyphicis signis dicitur inscripsisse. Quod si hac de

causa ab Ægyptijs Obelisci constructi fuerunt, vt notas hieroglyphicas conseruarent, facile ab ea calumnia excusari possent, quã illis irrogare videtur Plinius, lib. 36. cap. 12. sic dicens, *Dicantur obiter, & pyramides, & in eadem Ægypto Regum pecunia ociosa, ac stulta ostentatio. Quippe cum faciendi eas causas à plerisque tradatur, ne pecuniam successoribus, aut amulis insidiantibus relinquerent, aut ne plebs esset ociosa.*

At verò, ne literarum hieroglyphicarum tractatio, eo solum consilio suscepta esse videretur, vt ea solum, quæ antiquitus facta sunt, prosequeremur, & non magis vt Christum veluti hieroglyphico signo suam nobis effigiem ostentare voluisse, quod & auctoris, & nostra etiam præcipua intentio fuit, libuit hoc loco subijcere quæ Beatus Laurentius Iustinianus libro de Triumphali agone, cap. 20. non minus pius pie, quam doctus doctè conscripsit, dicens; *Christi attritio, litor, passio, atque interitus, nostra sunt calamitatis indices, & adeptæ pacis spirituales testes. Poterat plane homo quamdiu in mundo conuersatus est Christus, de pacis bono, quam idem perficere venerat dubitare: et ubi patibulo effusus est cruor, de ipsa certificatus est pace. Hanc itaque non in membrans, non in lapide, neque in ligno, sed sanguine proprio in sua carne conscripsit. Librum hunc, vt ab vniuersis legatur, publicè exposuit. Non autem sermone composito, vel humana sapientie exaratus est verbis, sed hominum interueniente malitia, digito Dei scriptus: nempe sapientibus Gentilibus, atque Iudæis depictus est foris, virtute autem, & sapientia Christi formatus est intus. Habet foris simplex, & indoctus quid legat, habet spiritualis, & perfectus quod intus intelligat, legit simplex, & latificatur, atque compungitur, exercitatus verò intelligens irradiatur, atque accenditur. Quis nam nisi sapientia doctrix poterat paucis tam multa colligere. Abbreuiatam equidem legem, legalia sacramenta, charitatis compendium, perfectionis colitudinem, virtutum normam, & totum humanæ redemptionis modum, ordinemque*

Christi plagæ quid nobis indicent.

Christus corpus suum notis inscribi cur voluerit.

Quid in Christi volumine continetur.

in hoc

in hoc sui corporis inclusit volumine. Quāobrem cum scribere compleisset, nihilque superesset scribendum, inquit; Consummatum est. Hæc ille. Atque utinam librum hunc perpetuo legeremus, literas istas, characteres istos, diu, noctuque præ oculis haberemus, eiusque mysteria contemplatione assequeremur.

10. Ac quemadmodum Deus per Zachariam Prophetam promiserat, &c. Remigius in cap. 3. Zachariæ, Calabo sculpturam eius, dicit: Hoc manifeste de Christi passione probari potest, sculpturam enim lapidis vulnera dicit, quæ accepit in Cruce, Dabo, inquit, sculpturam eius, id est faciam eum vulnerari clavis, & lancea. Hoc Deus pater fecit; ille enim pro nobis filium ad neminem tradidit. Lapidem pretiosum maxime dilexit Deus, qui in Rationali Summi Pontificis duodecim scintillare pretiosos lapides voluit, & in Superhumerali duos miræ magnitudinis lapides Onichinos effulgere.

Pretiosos verò lapides ita semper voluit esse insculptos, ut tam in duobus Onichinis lapidibus, quam in duodecim Rationalis gemmis insculpta essent nomina duodecim tribuum filiorum Israel. Verè pretiosus lapis est Christus; pretiosum hunc lapidem pater Clavis, Cruce, Lancea, & Flagellis sculpi, & incidi fecit. Pretiosus hic lapis est ille, qui tunctionibus, ac prefuris expolitus, in fundamento spiritualis ædificij constitutus est, ut tanquam lapis angularis faciat utraque vnum. Pretiosus hic lapis ille est, quem idem Christus per Ioannem Apocalypseos 2. promisit se daturum ijs, qui strenuè decertassent, dicens: Vincenti dabo manna absconditum, & dabo ei calculum candidum, & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit nisi, qui accipit. O pretiosum lapidem, verè lapis candidus Christus est, imò & rubicundus, Cant. 5. In hoc lapide candido scriptum est nomen novum. Quid hoc est bone IESU? Quid polliceris? Quid hoc est? Altum sanè consilium, ac sublimè mysterium: certum enim est,

hæc ita esse promissa, ut in felici hac promissione metaphoram agnoscamus, quæ Græcorum consuetudinem in iudicando innuat. Consueuerant enim Iudæi, & Græci, ut auctor est Budæus in Commentarijs Græcancæ linguæ, candidis calculis absolueret, & nigris condemnare, quam consuetudinem expressit Ovidius lib. 15. Metamorph. dicens:

*Mos erat antiquus, niueis, atrisque lapillis,
His damnare reos, illis absolvere culpa.*

Aut quia antiquitus faustos dies, & annos candidis lapillis, infastos nigris constare consueuerant; idè Perlius Satira prima.

*Hunc Macrine diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponis candidos annos.*

Christus ergo, aut quod in iudicio felicem exitum polliceatur, aut felicem æuiternitatem, idè candidum lapillum se daturum pollicetur; Quid si se ipsum quoque daturum nobis polliceatur. Ipse enim lapillus, sine manibus excisus qui statum Nabuchodonosor conterens, factus est mons magnus; ita Dionysius de cœlesti hierarchia, cap. 2. Rupertus in Daniel. Hieronymus in cap. 33. Esaiæ. In hoc calculo candido inscriptum est nomen novum quod nemo scit, nisi qui accipit. Felix ille qui lapidem hunc accipit. Quid igitur hoc in lapide scriptum est? Acutè, & piè August. pijs suis meditationibus, hoc tandem perscrutatus est, quod in libro Soliloquiorum cap. 2. his verbis expressit, In plagis, inquit, suis Christus nos descripsit, ut nostri memoriam semper habeat. Vulnera, inquit, manuum tuarum precor, ut aspicias: ecce in manibus tuis Domine descripsisti me, lege ipsam scripturam, & salva me. Et cap. 13. dicit, En in manibus tuis descripsisti me, ut semper sit memoria mea apud te, si tamen memoria tua iugiter fuerit apud me. Hæc Augustin. Felix ille, qui in candido lapide scriptus fuerit, ipse enim candidum lapidē accipiet, qui est CHRISTVS IESVS.

Consuetudo iudicandi cum Iudæorum, & Græcorum.

Candidus lapillus absoluit niger datus.

Christus est lapillus candidus.

Christus in suis plagis nos inscripsit.

Christus est sculptura lapidis.

Lapidibus pretiosis Deus delectatus est.

Deus Pater Christum plagis signavit.

Mira explicatio calculi candidi nominisque in eo inscripti.

Apostro-
phe ad B.
V.

B. V. mu-
lier for-
tis.

B. V. amor
fortior a-
more A-
gar, & Re-
spha.

B. V. con-
solata est,
quod
Christi
corpus è
cruce de-
positum
continge-
re potuit.

11. *Pius hoc loco lector sibi ante conspe-
ctum ponat Beatam Virginem. Heroicum
pietatis facinus nunc in virili fœmina
lego. Quis enim aut magis fortem, aut
maiore constantia præditam mulierem
vidit. Inuictæ fortitudinis est opus,
quod sacerrima Virgo patienti Chri-
sto assistet, quod morientem conspi-
ciat, quod in Cruce mortuum non de-
relinquat. Tandem è Cruce deposi-
tum sinu suo excipiat; Agar filium
suum siti iam propè enectum, collocat,
ab eo abscedit, ne morientem videat.
At B. V. morientem non deserit, sed
morienti compatitur. Miræ pietatis
facinus videbatur, quo Respha cada-
uera crucifixorum filiorum custodie-
rit à tempore messis hordeaceæ usque
dum stillaret è cœlo, id est à Mense
Maij usque ad mensem Septembris a-
bigens per diem aues, & per noctem
bestias, nec permittens eas lacerare
corpora filiorum. At B. V. Christi
corpus è Cruce deponi curauit, depo-
situmque suo gremio excepit, præ-
mortui filij oculos clausit, os compo-
suit, vulnera explorauit, osculata est,
lachrymis rigauit, atque omnibus pie-
tatis officijs profecuta est: imò verò
dolore se leuari sensit, quod filij cor-
pus è Cruce depositum contingere po-
tuit; ita enim ipsa testatur apud San-
ctam Brigittam lib. 4. cap. 70. dicens,*

*Alijs recedentibus ego recedere non potui, sed
iam quasi consolata sum, quod iam corpus
eius de Cruce depositum contingere potui, &
in sinum recipere, vulnera explorare, & ex-
tergere sanguinem.*

12. *Quæ Christo Domino nostro de Cru-
ce sublato, &c. Quamuis B. V. in eo
dolore quodammodo se leuari senti-
ret, quod filij sui corpus pietatis obse-
quijs prosequi poterat. Quis tamen non
videat, quod oculi augent dolorem, qui ea,
quæ ceteri audiunt, intueri coguntur, nec a-
uertere animam à miseris sinunt. Quan-*

tus autem esset tunc pientissimæ Ma-
tris dolor, nullus melius quam ipsa
hoc poterit declarare: ipsam igitur lo-
quentem, ac dolorem suum S. Brigit-
tæ explicantem audiamus, ita enim
loquitur lib. 2. cap. 21. *Qualem tristi-
tiam tunc temporis habui, non est qui valeat
dicere: eram enim sicut mulier pariens, cuius
omnia membra post partum tremula sunt.
Quæ licet præ dolore vix respirare possit, ta-
men gaudet interius, quantum potest, eò
quod scit filium natum in eandem miseriam,
de qua exiit, nunquam rediturum. Sic ego,
licet ex morte filij mei eram incomparabiliter
tristis, tamen quia scivi filium meum non
amplius moriturum, sed in æternum victu-
rum, gaudebam in anima mea, & sic cum
tristitia mea aliqua lætitia miscebatur. Verè
dicere possum, quod sepulto filio meo, quasi
duo corda in vni o sepulchro fuerint.*

13. *Quonam pacto tanta cum seuitia,
&c. Hieroglificorum signorum mira-
vis, mira significatio fuit. Porro si An-
guilla inuidum, Hippotami vngulæ
impium, Ciconia iustitiam, Perdix
contumeliosum, Accipiter rem celeri-
ter factam, Christi hieroglifica nota,
quid indicabit? An charitatem, an pie-
tatem, an misericordiam, an syncerum
cor amici, an æstuantem amorem, an
pacis, & iustitiæ fœdera? Vide quid ista
innuant, quid dextræ manus plaga,
quid sinistræ vultus, quid pedum fo-
ramina, quid lateris effossio, quid to-
tius corporis flagella, liuores, plagæ,
verbera, tunctiones, habent hæc omnia
voces suas, clamantque clamore vali-
do, atque vtinam clamoris huius vo-
ces attentis auribus audiamus, vt dice-
re vnusquisque possit, *Audiam quid lo-
quatur in me Dominus Deus, quoniam lo-
quetur pacem in plebem suam.* Atque vti-
nam Sacrum hoc signum ita in cordi-
bus nostris loquatur, vt eius voces au-
dire, & quid indicent plenè atque per-
fectè intelligere possimus.*

B. V. do-
lores sicut
mulieris
parturiē-
tis.

Dolori
lætitia
permi-
scetur.

Christus
hierogli-
ficis signis
notatus
quid indi-
cet.

Psal. 48.

ALPHONSI PALEOTI
ARCHIEPISCOPI II.
BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS
EXPLICATIO.

*De Lumborum plaga, deque nuditate ossium, ac etiam de dolore,
quem Servatori vehementem, dum tam dirè crucia-
retur, incussit. Caput Nonum.*

Inspiciatur exemplar vbi C. designata est.

INTER, I. cæteras omnes plagas, quæ
summum Domino nostro dolorem intul-
erunt, vna præsertim, inter diligentissi-
mè intuendum Sacram Sindonem, appa-
ret, quæ dubio procul Servatorem incre-
dibili cruciatu affecit, tum ob sui magni-
tudinem, tum ob locum, in quo fuit im-
pressa. 2. Quamuis autem hæc nostram
ad notitiam non tam clarè peruenerit,
non est tamen cur miremur; quandoqui-
dem Deo complacitum sit, idque sæpè sapius non omnia mysteria
eodem tempore hominibus aperire, vt rerum non antea cuiquam
patentium, nouitas deuotionem in dies augeat: licet hæc pijs qui-
busdam personis nonnulla interdum patefaciat, præter ea, quæ su-
perius sunt adducta. Hæc autem plaga magna satis extitit, ex qua
Servator etiam incredibiliter cruciatus est; quòd ea in parte foret
inflicta, in qua sensus ipse maximè vigeat, & quod ibidem ossa car-
ne denudata, ob crebrium flagrorum ictuum, toties repetitorum,
acerbitatem exstarent; & quod eodem quoque loco, sanguis, ab

*Acerbissi-
mus Chri-
sti dolor
ob infli-
ctum
lumborum
plagam.*

Vaticinia
de Christi
lumborum
plaga.

Lumbo-
rum plaga
velut qui-
dam cu-
mulus i-
ctuum.

Zosim. in
Constant.
lib. 2.
Petr. 17.
c. 10.

satis ampla vena profluens, redundaret vberissime, tum, quod indu-
menta, partim dum carnibus affiguntur, partim dum refiguntur,
magis dilacerarentur; tum quod immensum Christi pondus susti-
nuisset; tum etiam, quod exulceratas hasce corporis partes Cruce
pressisset: denique, quod dum brachia funibus ad clauorum loca
traherentur, & pedes eodem tormenti genere suffigerentur, ea-
dem lumborum plaga maior fieret. Quæ omnia simul collecta, at-
que meditatione comprehensa, nobis occasionem præbent, vbe-
riorem vim lachrymarum effundendi, & ardentiores ab imò pe-
ctore gemitus edendi. 3. Hanc autem futuram, Jeremias multò

Thren. c.

ante præsenferat, cum dixit, *Misit in renibus meis filias pharetra sue.* 3.

Cap. 16.

4. Sed Iob apertius multò prædixit eandem, *Lanceis suis*, inquit,
conuulnerauerunt lumbos meos. Alibi quoque idipsum commemora-
uit, dum carnem dilaceratam flagellis indicaret. *Conscidit*, inquit,

Cap. 16.

me vulnere super vulnus. Ad hoc idem præsensit, ob eiusmodi plagam,
ossa ipsi eidem denudanda fore; quemadmodum in Sindone nudata
videntur, *Tabescet*, inquit, *caro eius. & ossa quæ fuerunt tecta, nudabun-*

Cap. 13.

tur. Hæ autem fuerunt illusiones illæ, quarum causa apud regium
vatem quærebatur, dum diceret, *Lumbi mei impleti sunt illusionibus, &*

Psal. 37.

non est sanitas in carne mea. 5. Nec istiusmodi plaga ex vnicotantum
ictu contracta est, sed (vt per Sindonem constat) est quasi quidam
plagarum cumulus; vnde Seruatori nostro cruciatuum dolor, vel
in immensum est adauctus. Hanc autem multiplicem ictuum sæ-
pius iteratorum, veluti repercussionem, Didacus Stella solerter
obseruat, dum scribit, *Superadditur, & spissatur plaga super plagam, li-*

In Luc. c.

nor super liuorem, fractura super fracturam, sanguis super sanguinem. Innu-
merabiles enim fuerunt plagæ illius: nam cum mensura peccati sit plagarum

23.

modus, Christus fuit flagellatus pro peccatis nostris, quæ innumerabilia fue-
run. 6. Hinc factum, vt cum Dominus noster, eandem ob lum-
borum plagam viribus in tergo omnino destitutus esset, in Cru-
ce gestanda, cum pondus illius haud sustinere valeret, sic in ter-
ram præceps datus fuerit. Ac ita illud Ieremiæ multò ante prædi-

ctum, cum veritate consensit, *Ponet in puluere os suum, si fortè sit spes.* Thren. c.

Fortassis, vt experiretur, an, dum ita deficeret, placandæ crucifi-
gentium crudelitatis, spei nonnihil habiturus foret. 7. Cæterum,
si populi, aliquo ad Orientis imperium euocato, ipsius ad agnitio-
nem, ad amorem quoque eiusdem, alicubi publicitus imagine ex-
posita, quam illorum ante conspectum proponere consueuerat; vti

Zosimus, & Petrus Crinitus autumant, quo sanè ardentius vnus-
quisque IESVM diligere debuerit, dum mirabundus illius effigiem
contemplatus erit; & in ipsa tam profundam lumborum plagam,
& ossa denudata, atrocissimum vulnus referencia, conspexerit,

quod

Conuer-
fio ad B.
V.

quod nostri causa sustinuit? 8. Hinc etiam ad castitatem conseruandam nostrum quilibet illud cum animo reputare debebit, Seruatores in lumbis tam dirè flagellis voluisse cædi, vt indicaret, nos lasciuientis carnis appetitus comprimere debere, qui quidem ex hisce partibus in primis oriuntur. 9. Hoc autem loco quispiam pijs ex lectoribus, mentis aciem in Virginem Sacratissimam vertere facile quiverit, & sensus obtutum in Sindone adfigere Sacrosancta; & hinc quidem Seruatoris dolores, illinc autem parentis ingentem planè mœrorem meditari, dum grande profectò vulnus illud intueretur, & ossa nuda spectaret. Hinc dicere poterit. Hic cine dilectissima Parens, lumbi sunt illi, quos tu amantissimo filio fascijs adstringebas? Iure quidem de his Iob vaticinatus est, quod plaga plagæ apposita, ossa denudaturi forent. Nec miror si Crucem gestans, in terram cecidit, quemadmodum Ieremias prænunciarat. Ita Virginem meditari quiverit, dolore confectam quidem, sed tamen sacram hanc osculantem plagam, & ingenti pietatis ardore, lachrymis ossa vestientem, quæ ministrorum dira crudelitas vndeque nudarat: & pijs meditationibus Sacram hac in parte Sindonem deosculando, Virginem ipsam ingenti dolore conflictam, miserari.

Christus
in lumbis
verbera-
tus, vt in
nobis la-
sciuietem
luxuriam
comprimet.

F R A

F R A T R I S
DANIELIS MALLONII
DE LUMBORVM PLAGA
ELUCIDATIONES.

IN CAPVT NONVM.

Lumbo-
rum seu
flagellatio
prædicta à
Prophe-
tis.

NTER, I. *ceteras omnes plagas quæ summum Domino nostro dolore intulerunt, &c.* Christus Seruator noster quæadmodum, dum Passionis suæ mentionem faceret, semper cum Cruce, & morte, flagellationis quoque acerbiter prædicere consuevit; ita etiam lumborum flagellationem longè antea, & signis indicari, & vaticinijs prædici voluit. Nam quod ad signa attinet, Ieremiæ præcepit, cap. 13. vt lumbare sub aquis pontis absconderet, & ecce tibi statim, lacerum factum, nulli erat amplius aptum vsui. Fortè etiam comedentes agnum, lumbos cingebant; quod veri agni lumbi flagellis cingendis essent. Fortè in eo qui apud Ezechielem, cap. 9. *Indutus erat vestibis atramentarium scriptoris habens in lumbis suis.* Quod verò ad vaticinia attinet, ea infra adducentur cum dicit Iob: *Lanceis suis conuulnerunt lumbos meos, & Ieremias: Misit in renibus meis filias pharetrae suae.* David: *Lumbi mei impleti sunt illusionibus.* Atque adeò quod ad veritatem horrendæ, & fædissimæ eius plagæ, quæ supra Christi dorsum in lumbis ex frequenti flagellorum percussione, ac percussione inflicta est, nihil est ambigendum: ea enim adeò clarè ex Sacra Sindone deprehenditur, vt absque lachrymis conspici, ac considerari non queat.

2. *Quamuis autem hæc ad nostram no-*

titiam non tam clarè peruenerit, &c. Horrendi huius vulneris acerbiter dicitur Deus Sancto Bernardo ita reuelasse, vt scilicet docuerit tres dorsi vertebrae ex frequentibus flagellorum ictibus carne spoliatas, ac denudatas fuisse. De hoc vulnere præclarè conscripsit Ioan. Lanspergius, & eruditione, & pietate conspicuus, lib. 3. *Elucidationis Passionis Christi, in hæc verba: Legitur in quo undam deuotorum libris, Dominus IESVS ex multis vulneribus in flagellatione receptis, etiam per lignum Crucis graue quod humeris in unum conuassatis magnum inter scapulas vulnus habuisse propter Crucis longissima pondus, quæ super dorsum eius iacens, ex indirecta via, & quia IESVS huc, illucque impellebatur, continuè agitata multa vulnera parua in unum vulnus contriuerat. Hoc vulnus solet à deuotis, pijsque hominibus venerari, quoniam sic cuidam legitur reuelatum, idè officio aliquo deuotionis honorari Deo valdè esse gratum. Hæc ille. Et idem Lanspergius Theorem. 18. de beneficijs dicit; Contuere verberum multiplicem crudelitatem, atque duritiam quæ vsque ad ossium patefactionem penetrant, & dorsum, & humeros secundum Augustinum, secundum Hieronymum verè pectus Deitatis contutium, omniaque corporis membra sauciabant, dissecabant, lacerabant. Eadem planè verba habet idem Ioan. Lanspergius lib. 3. *Elucidationum in Christi Passione, adeò, vt auctor eadem ex Lanspergio hausisse videatur.**

3. *Hanc autem futuram Ieremias multo antepreviderat, &c.* Vt clariùs huius vaticinij veritas intelligatur, adducenda

Lumbo-
rum vul-
nus reue-
la-um.

Causa se-
ui huius
vulneris.

Profundi-
tas huius
vulneris.

Prophe-
tia huius vul-
neris.

Hebrai-
mus no-
tandus.

cenda sunt ea verba præcedentia, ita enim dicit, *Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam: misit in renibus meis filias pharetræ suæ.* Hæbraicè *Bene asphato*, id est filios pharetræ suæ, est aut Hæbraismus. significans sagittam; idè prudens, sapiensque auctor, bene sagittas transtulit. Vt autem tam locus iste, quàm & sequens, qui de lanceis, & vulneribus loquuntur, clariùs intelligantur, recolantur ea quæ supra de Christi flagellatione dicta sunt in cap. 5.

Christi
lūbi quo-
modo lan-
ceis con-
uulnerati
dicantur.

4. *Sed Iob apertius multò prædixit, &c. Lanceis suis conuulnerauerunt me, &c.* Locum istum de Christi Passione affert, & intelligit Lanspergius Theor. 18. de beneficijs, scilicet cum illo, *Conscidit me vulnere super vulnus.* Facile autem erit intelligere, quomodo Christi lumbi lanceis conuulnerati dicantur, si ea quæ supra à nobis in cap. 5. adducta sunt recolantur, ibi enim flagella quibus Christi corpus dissectum est, taxillata, atque aculeata fuisse docuimus, quæ scilicet aciculis ferreis veluti lanceolis insitis pungerent, ferirent, ac retracta, Christi corpus vndique sulcarent.

5. *Nec istiusmodi plaga ex unico tantum ictu contracta est, &c.* Acerbitatem huius flagellationis verbis, & pietatem, & mæstitiam maximam præferentibus expressit B. Laurentius Iustinianus, lib. de triumphali agone, cap. 14. dicens; *Cuius oro tam ferreum pectus, tanti non emolliret benignitas Redemptoris: ligatur, caditur, totoque flagris corpore dissipatur. Nunc scapulas, nunc ventrem, nunc brachia, nunc crura cingunt, vulnera vulneribus, plagas plagis recetibus addunt.* Hinc liuor tumens, inde sanguis erumpens, variatum cui è decoriata reddit corpus, adeò, ut membrorum compages visibiles fierent.

6. *Hinc factum, ut cum Dominus noster ob lumborum plagam, &c.* Qui causam inquirunt, cur Christus Crucis pondere grauatus, in terram corruerit; eam omnes in flagellationis immani-

tatem, & sanguinis effusi copiam con-ferunt. Porro Christum sub Crucis pondere corruisse in terram, Euangelistarum nullus expressè descripsit: Christum tamen non semel atque iterum tantum sub Crucis pondere corruisse, multi, iidemque graues auctores prodiderunt. Io. Paschas. Carmelita, in sua peregrinatione, die 207. Christum in terram describit esse prolapsum. Primò in ciuitate Hierusalem, ad finem plateæ Prætorianæ, vbi Pilatus sententiam tulerat, post piscinam interiorem. Secundò autem in die 210. dicit in exitu vrbis, ipso in limine portæ ciuitatis, quæ porta luctus, siue iudiciaria dicebatur, Christum esse prolapsum: quod etiam ex ipso affirmat Christianus Adricomius, in descriptione Hierusalem, num. 122. & 247. Tertiò autem, Christum sub Cruce cecidisse ferè ad radices Caluarij montis, tradunt Ioan. Paschas. vbi supra, die 181. & 212. Bernardus Breidenbach. 13. Iulij, & Christianus Adricomius in descriptione vrbis Hierusalem, numero 249. qui etiam dicit, hanc esse antiquorum traditionem; & ibi in facti memoriam erectum esse lapidem Crucis figura insignitum. Hoc etiam ferè omnes Euangelistæ (licet obscuris verbis) insinuarunt dicentes, *Angariaueruntque Simonem quendam Cireneum venientem de villa, ut tolleret Crucem IESV, quia scilicet eam IESVS ferre non poterat.*

Cum autem hoc loco ad id confirmandum adducitur Ierem. auctoritas Threnor. 3. difficultatem dissimulare non queo, quomodo hæc auctoritas, *Ponet in puluere os suum, si fortè sit spes,* de Christo cadente explicetur, cum potius explicanda videretur de populo toto Iudæorum, qui fame oppressus, loco panis puluerem, & terram in os inferuerit, iuxta figuram hipallagen, qua id quoque intelligitur, *Cornua in manibus*, id est manus in cornibus, *Mittamus lignum in panem*, id est panem in lignum,

Christus
sub cruce
sapius
prolapsus.

Christus
quomodo
posuit os
suum in
pulvere.

Flagellatio
Christi
quam
lachryma-
bilis sit.

Cur Chri-
stus sub
cruce pō-
dere pro-
lapsus sit.

Fames Iu-
deorum.Christus
sub Cruce
collapsus.Christus
in itinere
crucis hor-
ribiles ve-
xationes
passus est.Lachry-
male
spectacu-
lum

lignum, ita hic os in puluerem, id est pul-
uerem in os, si forte sit spes euadendi;
maximè, quia constat, quod Ieremias
in eo capite de obsidione Hierosoly-
mitana, fame Iudeorum, quæ toti
mundo spectaculum maxime extitit,
loquitur, ut cum dicit: *Cilauit me cine-
re; & illud; Fregit ad numerum dentes
meos*, alia lectio legit, *Comminuerunt,
seu fregit lapillis dentes meos*; Hæbrai-
cè verò qui est *lapillus arenosus*: ideo
Rabbi Salomon ita interpretatur, *Im-
miscuerunt calculos panibus meis, quorum
esu attriti sunt dentes mei*. Tamen locum
illum de Christi Domini lapsu cum
crucis pondere pressus os in terram
posuit, aut de Christo in horto, cum
procidens in terram orauit, interpre-
tatus est Ioan. Lanspergius, lib. eluci-
dationum in Christi Passionem, & ita
esse intelligendum de Christo osten-
dunt verba immediate subsequenda,
*Dabit percutienti se maxillam, saturabitur
opprobrijs*. Quæ communiter de Chri-
sto esse intelligenda communis Eccle-
siæ consensus indicat. Ego etsi domi-
nici casus allatam causam, tanquam
præcipuam, maximè probandam cen-
seo, quod tot, tantisque auctoribus
placuerit; aliam tamen etiam assignari
posse arbitror, scilicet, quod Christo
Domino ad Caluariæ montem sub
Crucis onere properanti, quam pluri-
mæ, eademque grauissimæ pressuræ,
percussiones, alapæ, saxa, aliaque e-
iusmodi similia sexcenta incommoda
acciderint. At quod impia turba in
Christum tam cum ad Caluariæ mon-
tem conscenderet, quam etiam cum à
Pilato ad Herodem, & ab Herode ad
Pilatum recurreret, lapides, ligna, fœ-
num, stercora, & alia eiusmodi conij-
ceret, testatus est B. Anselmus de Pas-
sione Domini; & Ioan. Lanspergius,
libro 3. elucidationum in Passionem
Christi, dicens: Tradunt quidam,
quod alij lutum proieiebant contra
I E S U M, alij lapides, alij ligna, alij
malleis, pugnis, calcibusque eum lace-

rabant: ideo Christus sub Cruce cecidi-
dit, & ei per os sanguis exiuit. Ioan.
Eckius sermone de Passione Domini,
art. 5. consideratione prima, qui hoc
etiam memorabile addidit, quod dum
hæc in Christum facinora committe-
rentur, B. V. Christum Dominum se-
quebatur, quæ non solum sacrilegas
persequentium manus, filiumque pa-
tientem intuebatur, sed & conuicia
horrenda audiebat. Hoc autem im-
pium factum B. V. D. Brigitte, prout
legitur in lib. 1. reuelationum, cap.
10. sub ijs verbis indicauit, *Eunte filio
meo ad locum passionis, alij percusserunt eum
in collo, alij in faciem ceciderunt, & tam
fortiter, & valenter percussus est, ut licet
ego non viderem percutientem, audiui tamen
clare sonitum percussione. Et lib. 4. cap.
70. Cum Christus traheretur ad columnam,
ut flagellaretur, ita trahitur, & impulsus
prostermitur crudeliter, ut concussio capite,
dentes colliderentur, & ad collum, & maxil-
lam percutitur ita fortiter, ut sonus percus-
sionis ad aures meas perueniret*. Addit e-
tiam Ioan. Lanspergius, quod Christi
caput tot erat *tunfionibus* plenum, ut præ
dolore vix posset aërem tolerare: ita lib. 1.
homil. 33. de Passione Domini, & ho-
mil. 14. de Passione dicit, *Ibant autem
ductores in via Christum in lumen, & la-
pides, & ad inuia detrudentes; in itinere
quoque trahunt, & retrahunt, caunt, &
impellunt, & paullo post, neque Christo de-
fuerunt vulnera, & plage, quandoquidem
armis, pugnis, malleisque casus, impellebatur;*
Quare è sacra Sindone in anteriori
parte coxæ sinistræ, ingens tumor, ac
liuor magnæ percussione apparet in-
genti saxo, aut fulte magno inflatæ.
Addatur, & itineris longitudo, quam
ex probatis auctoribus describit Chri-
stianus Adricomius, in descriptione
Hierusalem, numero 118.

7. *Caterum si populi aliquo ad Orientis
Imperium euocato. Morem hunc plu-
rimum inualuisse, ut electo Imperat.
imago transmitteretur, apertè Sigo-
nius, lib. de Occidentali Imperio, in-
dicat,*

B. V. exe-
crabilia
opprobria
& conuicia
in Chri-
stum illa-
ta audie-
bat.Horribi-
lis percus-
sio.Christi
caput tot
tunfioni-
bus ple-
num erat,
ut vix æ-
rem tole-
rare possetIngens
percussio
coxæ Chri-
sti illata.Imago
Impera-
toris.

dicat, anno 306. 307. 422. Verum hic obiter notatum velim, præcipuè Romam ad Senatum Imperatoris imaginem transmitti solitam, Sigonius vbi supra, anno Christi 306. tum etiam ad alias Vrbes, vel Prouincias, quarum maxime imperium Princeps adamasset, ita apud Sigon. vbi supra, anno 307. à Maxentio in Africam suam imaginem transmissam legimus. Maxima porro Imperatoris offensa erat, si populi eius imaginem respuissent. Cum enim Maxentius in Africam imaginem suam transmississet, milites qui Galerij Imper. partes tuebantur, ne Maxentij imago publicè circumferretur, obstituerunt, quare Maxentius in Africam bellum immisit. Verum hoc memorabile valde est, quod de Constantio Imp. scriptum reliquit Sigonius vbi supra, anno 420. Is enim Imperator acclamatus, imaginem suam ad Theodosium transmittit, hanc ille non accipit, idè tanto mœrore conficitur Constantius, vt sexto post susceptum Imperium mense, dolore enectus obierit. Morem hunc nostra etiam tempestate vigere, vt Romanorum Imperator electus cum fuerit, Romam ad summum Pontif. imaginem suam transmittat, vt ab eo confirmetur; tum etiam, ad alios Principes, ex Sigonio de bello Italiae ostendit Isidorus Moscorius, vir singulari, & eruditione, & pietate præditus, qui sub Illustrissimo, ac Reuerendissimo D. Alphonso Palæoto Archiepiscopo, cuius librum hisce commentarijs amplificamus, Generalis Vicarij Bononiensis onus, summa cum laude sustinuit, in aureo eo libro, quem de Maiestate militantis Ecclesiæ recens conscripsit, in lib. 2. cap. 2. §. His itaque diligenter, &c.

Præcipuè autem, vt imaginis typo amorem concilient imaginem mitti solitum, vel ex eo comprobare possumus, quod maximam ad amorem conciliandum cognitio vim habeat, vo-

luntas quippe nostra cuius actus amor est, in incognitum non fertur. Quare D. Ioannes in prima epist. cap. 4. dicit: *Si enim fratrem suum quem videt, non diligit; Deum quem non videt, quomodo diligere potest.*

8. Hinc etiam ad castitatem conseruandam, &c. En nouum contra effrænem libidinis furorem homini collatum præsidium: Indomitam Luxuriæ pestem probrosis conuicijs etiam Ethnici persecuti sunt; malam bestiam omnes fatentur, indomitam furiarum facem, effrænem hydram, cui si caput vnum præcideris, pullulent alia. Huic indomito malo remedia, ac medicamina adhibere conati sunt multi. Atque in primis Plinius lib. 20. cap. 7. Lactucæ semina in vino pota, libidinū imaginationes in somno compescere tradidit. Mox in lib. 24. cap. 9. Salicis folia contrita, & pota, libidinis intemperantiam cohibere, imò frequentem eius vsum in totum eam tollere.

Tandem viticis folia substrata cubilibus eorumque suffumigia veneræ rei impetus sedare. Idè Athenienses matrones castitatem seruaturas, viticis folia sibi substernere solitas, testatur Plinius vbi supra; Alij lilia alba torostrata, suo odore libidinis furorem sedare, turpesque somniorum imaginationes comprimere, de quibus quidam Poëta cecinit,

Castos dant lilia somnos.

Alij plumbeas laminas lumbis superpositas æstuantis libidinum faces sua frigiditate lenire tradiderunt.

Andreas Bacchius balneorum vsu libidinem sedari docuit, libro tertio de Thermis, capite secundo.

Ioan. Eckius nullum efficacius remedium dixit posse excogitari, quam si fœminam cuius amore quis trahitur exanimem, fœtidam, ac à vermibus corosam, se in sepulchro videre quis fingat.

Aristoteles sectione quarta Problematū, Problemate quinto, frigiditate pedum,

Amor non fertur in incognitū.

Libidinis colluies quam fœda.

Remedia contra libidinem.

Vitex libidinem coarctat.

Mirum præsidium contra mulierum amorem.

Maxentius imaginem suam ad Afros transmittit.

Bellum Afri indicitur quod Imperatoris imaginem non receperint.

Imperatoris electi imago ad summum Pontificem mittitur.

Imago amorem conciliat.

pedum, libidinum incentiua domari, frigentes enim pedibus, a grè concumbere posse docuit.

Ieiunio
libido do-
matur.

Ieiunio carnis petulantiam subigi, communis Patrum consensus tradit, nam & Aristoteles venerem satietatis comitem agnouit, lectione 10. Problematum, Problemate 46. Venter enim cibo, potuque distentus, in libidinem spumat; quare benè quidam dixit, *Sine Cerere, & Baccho friget Venus.*

Angelorum tutela concupiscentiæ æstus refrigerari, ex probatis auctoribus aliàs docui in Scholastica Bibliotheca, in 2. sent. dist. 11. disput. 5.

Mirabilis
B. V. aspe-
ctus.

Beatæ etiam Virginis Patrocinium, suo enim aspectu libidinis motus extinxisse, tradit S. Ambrosius de castitate virginis, cap. 7. Bonaventura, 3. dist. 3.

Sed ecce nouum præsidium, vt interim plurima alia remedia taceam, quæ tum contra luxuriæ vitium, tum vniuersaliter contra omnes tentationes colligit Gaspar Loartes in monitionibus ad Sacerdotes, cap. 20. & 21. Hæc autem est sæua flagellatio lumborum Christi, qui vt vulnera libidinis nostræ, quæ viris in lumbis est, fœminis in vmbelico maximè exardescit, sanaret, horrendo vulnere lumbos suos vlcerari passus est.

Christi
lumbare
vulnus, li-
bidinum
æstus cō-
pescit.

Hinc optimè videre poteris, qualiter & tu Luxuriæ inquinamentis mederi valeas. Christus sanguinaria flagellatione lumborum, nostrorum vi-

tij attulit medicinam: eadem tu quoque medicina vti debes, vt lumborum flagellatione, carnis petulantiam domes, & subigas.

9. *Hoc autem loco quispiam pijs ex lecto-ribus mentis aciem, &c.* Cum B. Virg. Christum in sinum suscepisset, eum adeò dirè, adeò immaniter tractatum describit libro primo, capite decimo, libro secundo, cap. 21. & lib. quarto, cap. 70. vt quasi leprosus videretur, ita toto corpore liuidus, toto corpore sanguine, ac tunctionibus conspersus erat. Quod si Simonis flagella adeò ad pietatem hostes flectere potuerunt; qui in fidelium cordibus poterunt Christi parentis flagella? Zopyrum vt adeò fœdè laceratum sui amore conspexit Darius, adeò doluit, vt diceret, se Zopyrum fœditate illa carentem magis optare, quam mille Babilonias. Quem igitur cruciatum, quem mœrorem, quas lachrymas putas in B. V. pectore Christi flagella causasse? Quis eius lachrymas valeat explicare? Quæ certè solatium illud in Christi morte habere non potuit, quod in morte Abner David habuit, dicens 2. Reg. 3. *Nequaquam vt mori solent ignaui, mortuus est Abner, manus eius ligata non sunt, nec pedes eius compedibus aggrauati.* At B. V. non solum Christi manus, & pedes ligatos vidit, sed totum etiam corpus adeò flagellis contusum, & dissectum, vt non amplius esset in eo species, neque decor.

Apostro-
phe ad B.
V.

Christus
quasi le-
prosus.

Christi
plage Zo-
pyri fœdi-
tatem su-
perauerunt.

Christi
gnominia
dum eius
manus pe-
desque li-
gati, & fla-
gellis cœ-
lunt.

ALPHONSI PALEOTI
ARCHIEPISCOPI II.
BONONIENSIS.
SACRAE SINDONIS
EXPLICATIO.

*De plagis in tergo, & humeros inflictis, & per gestatam Crucem
amplificatis. Caput Decimum.*

Inspiciatur exemplar vbi D. appositum.

EQVITVR, i. vt ad intelligendas non-
nullas plagas, parum sanè consideratione
comprehensas, nec antea visas, aut nobis
cognitas, quæ sunt illæ, quæ in tergo, ac
humeris sanguine redundantibus, atque
tumidis, apparent; tum ob gestam Cru-
cem, quam ob incussa verbera, sicut per
sacram Sindonem constat, 2. vñtatum in
damnatis morem præmittamus; nam illo-
rum quilibet propriam deferbat crucem,

vt Plutarchus refert, *Et corpore quisque maleficorum suam effert Crucem.* Plutarch.
Ac Arthemidorus, *Qui crucifigendus est*, inquit, *eam portat.* Idcirco de sera
Seruatori nostro à Pilato ad Crucem adiudicato, Crux ferenda data numinis
fuit, in qua moriturus erat, vt D. Ioannes Euangelista scribit, *Et vindicta.*
baiulans sibi Crucem exiuit. Idque D. Augustinus obseruat, dum in li. 2. c. 61.
quit, *Ibat ad locum, vbi fuerat crucifigendus, portans Crucem suam* I E S V S. Hom. 84.
D. præterea Ioannes Chrysostomus, *Et ei Crucem*, ait, *tanquam reo* in Ioan.
imposuerunt. Ad hoc D. Athanasius, *Crucem*, inquit, *suam sustulit.* 3. De Pass.
D. quin etiam Cyrillus Christum, tanquam Seruatorem conside- & Cruce.
rat, & inquit, *Crucem portans Christus, non sibi, sed nobis transgressoribus* D. Cyrill.
debitam. in 10. lib.
12. c. 28.

Cap. 19.

Traçt 17.
in Ioan.

Cur Chri-
stus pro-
pria Cru-
cem detu-
lerit.

In Ioan. c. 17. debitam. Euthymius insuper ipsum considerat, *Ferentem Crucem in humeris, tanquam strenuum militem lanceam, qua delecturus erat aduersarium.* Alibi etiam, *Primum, inquit, imposuerunt ipsi Crucem, tanquam condemnato, & baiulans eam exiuit.* 4. Caterum, Domino Crucem gestante, Isaac figura ad exitum re ipsa perducta fuit: etenim Isaac ligna portauit; sed tunc in patris voluntate tantum constitit: Figura enim erat, *nunc res secuta est.* Sic D. Ioannes Chrysostomus testatus est. Tertullianus etiam addit, *Isaac, cum a patre hostia duceretur, & lignum sibi ipse portaret, Christi exitum, iam tunc denotabat, in victimam concessi a Patre, lignum Passionis sue baiulans.* *In Matth. c. 47.*

Gen. cap. 22. *In Ioan. hom. 84.* Is idem Crucem gestandi modus, cum eiusdem Crucis potentia ab Isaia prædictus extitit, *Factus est, inquit, Principatus super humerum eius.* Quod quidem tum de Cruce, tum de eiusdem virtute D. Ambrosius interpretatur, item Iustinus, & Tertullianus eandem expositionem consueverunt, cum præsertim Tertullianus dicat, *Quis omnino Regum insigne potestatis sua humero præfert, & non aut capite diadema, aut in manu sceptrum, aut aliquam propria vestis notam? Sed solus nouus Rex sæculorum CHRISTVS IESVS, nouæ gloriæ, & potestatem, & sublimitatem suam in humero extulit; Crucem scilicet, secundum Prophetiam, ut Dominus regnaret à ligno.* Atque præter Tertullianum D. Leo Pont. *Tra-*ditus, inquit, Dominus scientium voluntati, ad irrisionem Regia dignitatis, supplicij sui iussus est esse gestator, ut impleretur, quod Isaia Prophetæ præviderat, dicens: *Ecce natus est puer, cuius imperium super humerum eius.* Cum ergo Dominus lignum portaret Crucis, quod in sceptrum sibi conuerteret potestatis, erat quidem hoc apud impiorum oculos grande ludibrium, sed manifestabatur fidelibus grande mysterium: qua gloriosissimus Diaboli victor, & inimicarum virtutum potentissimus debellator, pulchra specie triumphi sui, portabat trophæum, & inuide patientie humeris, lignum salutis adorandum Regnis omnibus inferebat.

6. Istiusmodi verò Crux à Christo gestata, fuit illa clavis, ab Isaia prænuntiata, *Et dabo, inquit, clauem domus David super humerum eius, & aperiet, & non erit qui claudat; claudet, & non erit qui aperiat.* *Cap. 22.*

7. At quantum doloris id crucis gestamen Seruatori attulerit, ex sacræ Sindonis loco designato manifestè constat, in quo fracturæ, ingentes admodum, visuntur. Quare Iudæi verentes, ne, tum ob hanc, tum ob aliam lumborum plagam, ad Caluarium montem cum cruce peruenire posset, Simonem Cyrenæum ad eandem ferendam coegerunt, quemadmodum S. Euangelistæ testantur.

8. Hos autem dolores, quos dum crucem ferret, Seruator ingentes perpeffus est, David actus Diuino Spiritu, prædixerat, dum inquebat, *Super dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam.* *Psalm. 118.*

9. Hic

9. Hic verò, qui deuotionis affectu sanctissimam erga Virginem incensus fuerit, meditari faciliè quiverit, quantum illa intimo doloris angeretur sensu, dum suum natum, Dominum nostrum, de cruce depositum, in sinu foueret; & acerbissimas humerum plagas ob crucem crudeliùs laceratas, ipsos quoque dilaniatos, & multo cruore liuidos oculis inspectaret. Hinc inter durissimos I E S V CHRISTI dolores meditandum, exclamare poterit: 10. Hiccine, mi Domine principatus ille, (quem Isaias prædixit, te super humeros gestaturum) tibi in cruce ferenda collatus? Quàm graue sceptrum illud extitit, quod manu rexisti? quam denique acerbum? Non iniuria profectò, 11. David hanc tibi dolorum super humeros congestorum fabricam, multò ante prædixit, dum aiebat, diros eosdem lictores hanc super humeros fabricam constructuros, acerbissimis tot grandium vulnerum verberibus, arte quasi, contextam, carnis liuore depictam, humerorum dilaceratorum sanguine in-crustatam; teque veluti lapidem, non semel, vel iterum, sed millies percussam, supra durissimæ crucis asperitatem, crudelissimis ictibus diuerberaturos. Hinc ad Matrem conuertatur, & eandem meditari conetur, natum in sinum denuò excipientem suum, & has dilaniatas adeò partes manibus adstringentem, quas teneris illa visceribus suauius complexa in aluo castissimè circundarat: & ipsam ob id sæuiore confossam dolore, contemplari nitatur.

Conuer-
sio ad bea-
tissimam
Virgi-
nem.

M 2

F R A -

F R A T R I S
D A N I E L I S M A L L O N I I
D E H U M E R O R V M P L A G I S
E L V C I D A T I O N E S .

I N C A P V T D E C I M V M .

E Q V I T V R
ut ad intelligēdas
nonnullas plagas,
&c. 1. Quo-
niam de sacro-
sanctis Christi
vulneribus sa-
tis multa, tum
capite superio-
re, tum etiam in

cap. 5. cum de Christi acerba flagella-
tione differeremus, dictum est: ideo
hoc solum addendum censeo, quod fla-
gellorum eiusmodi coaceruatio à Da-
uide fabricę nomine indicata fuit, cum
dixit: *Supra dorsum meū fabricauerunt pec-
catores.* Neque enim melius, aut effica-
cius exprimi res potuit, quam si fabri-
cæ metaphora flagellationis acerbitas
exprimeretur. Vt enim in fabrica con-
struenda lapis super lapidem, cementa
supra cementa componuntur: ita in
Christi flagellatione, plaga super pla-
gam, vulnus supra vulnus, liuor su-
pra liuorem infligebatur, fluebatque
vndique cruor. Vt enim Beatæ Bri-
gittæ reuelauit Beata Virgo, libro pri-
mo, capite decimo. *Præterquam quod
flagellorum sectionibus costę ita denudate
erant, ut viderentur, illud etiam, inquit,
amariū erat, quod cum retraherentur fla-
gella, carnes ipsius flagellis sulcabantur,
& filius meus totus sanguinolentus, &
ita laceratus stabat, ut non inueniretur in
eo sanitas.* Hæc illa. Hinc igitur tu-
mor ille sanguineus, quem auctor de-
scribit in dorso.

Vsitatum in damnatis morem præmittamus.

2. Acerbus, luctuosus, dirusque v-

sus, qui adeò doctè, ac solidè ab erudi-
tissimo auctor auctoritatibus, tū San-
ctorum Patrum, Augustini, Chrysost.,
Athanasij, Cyrilli, Euthymij, tum e-
tiam Gentilium auctorum, Plutarchi,
& Arthemidori, quibus hac in re ma-
xima fides est habenda, ita est confir-
matus, ut grauiore, & efficaciore pro-
batione opus non sit: ideo hoc loco il-
lud solum addendum censeo, quod Io.
Paschasius lib. Peregrinationis Ter-
ræ sanctæ à die 207. vsque ad diem
214. & Christianus Adricomius in de-
scriptione Hierusalem, num. 118. di-
cunt, quod Christus crucem humeris
non sustulit à Prætorio vsque ad Cal-
uariæ montem, sed à Prætorio 26 pas-
sibus, qui sunt pedes 65. absque Cru-
ce versus Caluariæ montem proces-
sit, ibique Crucem humeris impositam
baiulauit solus, spatio 179. pedum;
tum adiutorem apud Simonem Cire-
næum, vsque ad Caluariæ locum,
vbi Christus crucifixus est. Tamen
D. Hieronymus in Matth. dicit Chri-
stum exiisse à Prætorio cum cruce,
& fortè illud voluit Ioan. dicens: *Et
baiulans sibi Crucem exiuit,* &c. Et verè
hoc esse probabilius colligitur ex Bea-
ta Brigitta, lib. 1. cap. 10. & lib. 4.
cap. 70. vbi dicit: *Deinde iudicatur, Cru-
cem portans educitur, sed in via alius sub-
stituitur.* Verum hoc loco notanda est
illa vox, baiulans, magnam enim vim
habet Græcè βαστάζω quasi magno
quodam labore instar baiuli graue fe-
rentis onus ferebat.

Heu quale nobis paratur spectaculū,
ô quā immane, dirum, ô quā atrox, ô
quam

Crucifi-
gendi cru-
cem suam
ferebant.

Christus
quando
Crucem
portare
cepit.

Christo
in præto-
rio im-
posita fuit
Crux.

Crucem
Christus
baiulabat.

Dirum
spectacu-
lum.

Flagella-
tio Chri-
sti fabricę
metapho-
ra descri-
pta, & cur.

Christi
corpus fla-
gellis sul-
catum.

quàm miserabile. Atque utinam ita nobis præsto essent lachrymæ, gemitus, ad planctus veluti strutionum: atque utinam quantum in flebili hoc apparatu inest mœroris, ac commiserationis, tantum nobis doloris, ac lachrymarum adesset. Quis enim si minutatim, si diligenter ea, quæ in lugubri hac causa acciderunt, perscrutetur, lachrymas cohibeat?

Quis talia fando,

*Myrmidonū, Dolopūe, aut duri miles Vlyssi,
Temperet à lachrymis?*

Iam enim contra Christum capitalis sententia promulgatur, lauat Pilatus manus, qui impium cor iniquæ sententiæ promulgatione commaculat. Iniquæ damnationis sententia executioni mandatur. Damnatur ad Crucem IESVS filius Dei. Quid hac sententia execrabilius excogitari potest?

*QVAENAM FUIT INI QVAE
damnationis formula.*

PLVRES apud diuersos auctores sententiarum formulas lego, quibus Christum tam interlocutoria sententia ad flagellationem, quàm capitali, ac definitiua sententia ad Crucem damnasse Pilatus traditur. Nam quod ad interlocutoriam sententiam attinet, qua Christus, ut flagellis maceraretur, damnatus est, Christianus Adricomius in descriptione Urbis Hierusalem, num. 57. dicit ex vetustis annalibus se hanc sententiæ formulam à Pilato promulgatam accepisse.

IESVM Nazarenum virum seditiosum, & Mosaica legis contemptorem, per Pontifices, & Principes suæ gentis accusatum, expoliare, ligare, & virgis cedere. I licitor, expedi virgas. Verum in eo quod hæc sententiæ formula iubet Christum virgis cædi, quem supra flagellis dissectum nouimus, videtur nonnihil esse suspecta. Ioan. Lanspergius hom. 37. de Passione Domini, & Pipinus, Statione sexta, Christi patientis, aliam

adducit, quam ex Nicodemi Evangelio se accepisse dicit: Cuius exemplar nunc subiicio.

Gens tua comprobauit te Regem, propterea precipio te primum flagellari, secundum Principum statuta; deinde in Cruce leuari. Verum hoc ipso quod flagellationem cum Cruce coniungit, apertè conficta sententia deprehenditur.

Quod verò ad sententiæ formulam, qua Christus ad Crucis necem damnatus est, attinet; eam quoque maximè apud Doctores controuersam lego. Lanspergius lib. 3. elucidationum in Passionem Christi, hanc formulam exhibet.

IESVM Nazarenum, qui contra decretum Imperatoris, filium Dei, & Regem se nominauit Iudeorum, iussimus extra ciuitatem duci, & Cruci affigi. S. Vincentius ferm. de Passione, hanc affert.

IESVM seducentem populum, blasphemantem Deum, dicentem se Christum Regem Iudeorum esse, Cruci affigendum condemnno, & adiudico. Christianus Adricomius, in descriptione Urbis Hierusalem, num. 115. hanc exhibet ex Annalibus, ut dicit acceptam.

IESVM Nazarenum subuersorem gentis, contemptorem Cesaris, & falsum Messiam, ut maiorum suæ gentis testimonio probatum est, ducite ad communis supplicij locum, & cum ludibrio Regia Maiestatis, in medio duorum latronum Cruci affigite. I licitor, expedi Cruces. Pipinus Statione sexta Christi patientis, hanc exhibet: **I**ESV Naxarane, gens tua te accusauit, quod volueris super usurpare regnum Iudeorum in iniuriam Imperatoris Romanij; propter quod precipio te flagellari primum, secundum Principum nostrorum statuta, deinde in Cruce leuari, & ibi mori. Item istam.

IESV CHRISTE, gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi, dicentes, quod volueris usurpare regnum Iudeorum, cum non habeant Regem. Casarem. Et quia contra decretum Imperatoris Romanorum egisti, ideo iudico te ad subeundam mortem in patibulo Crucis, hodie, in monte Caluarie; similiter adiudico morti tecum duos latrones,

Formula
sententiarum, perpenduntur, & reijciuntur.

Formula
sententiæ, qua Christus ad Crucem damnatus est, perpenduntur.

Secunda
formula.

Tertia
formula.

Quarta
formula.

Quinta
formula.

Sexta
formula.

Lachry-
mis hæc
contem-
planda.

Pilatus
manus la-
uat, cor
coinquat.

Sententia
in Chri-
stum pro-
lata for-
mula.

Interlo-
cutoria
sententia
pro Chri-
sti flagel-
latione.

Dismam, & Gismam, Dismam ad dextram, Gismam ad sinistram, te autem in medio. Alij, sequentem amplectuntur, quam ex Annalibus antiquis Iudæorum, c. 8. acceptam dicunt, & Hierosolymis inuentam, quam Christianus Adricomius in descriptione Hierusalem, nu. 115. maximè approbat.

Septima
formula.

Nos Pontius Pilatus, Sacri Romani Imperij Praeses, adiudicamus Christum reum mortis, eo quod voluerit regnum Iudæorum usurpare, ut multipliciter comprobatum est testimonio Pontificum maiorum civitatis Hierusalem. Et quia contra decretum Principum fecisti, volens te facere Regem, propterea iudico te, & sentio primò elevari in Cruce extra civitatem Hierusalem, in loco qui dicitur Golgotha, id est Calvaria, donec completè moriaris, per quam mortem Resp. Iudæorum salua fiet. Similiter tecum pariter duos latrones crucifigi coniunctos in sceleribus suis, qui sunt Dismas, & Gismas à dextris, & à sinistris; tu verò, tanquam Rex, in medio ipsorum in Cruce residens. Lata est sententia in Hierosolymis, in loco, qui dicitur Lithostrotos, Parasceue Pascha, hora quasi sexta.

S. Anselmus in dialogo de Passione Domini, hanc exhibet:

Octava
formula.

IESVM Nazarenum abiudico vita, & adiudico morti.

Verum ferè in omnibus supra assignatis sententiæ scedulis, plura reperiuntur, quæ minus probabilia meritò censenda sunt, quare, quod ad sententiæ formulam attinet, incertam rem omnem puto.

QVO IDIOMATE SENTENTIA contra Christum à Pilato prolata fuerit.

QVIDAM oscitanter res perpendentes, Hæbraico idiomate sententiam in Christum prolatam opinati sunt, illud tantum considerantes, quod Pilatus Hæbreorum genti præerat, quare Hæbraicè etiam loqui debuisse putabatur.

Sententia
non Hæbraicè
prolata.

Alij titulum legentes Hæbraicè, Græcè, & Latinè conscriptum, sententiam

quoque Hæbraicè, Græcè, ac Latinè prolatam arbitrabantur.

Neque
Hæbraicè,
Græcè, &
Latinè.

Verum, qui accuratius rem contemplantur, facile agnoscunt sententiam Latino tantum idiomate esse pronunciatam. Romani enim toti orbi dominantes, ubique tamen Latino tantum sermone ad maiorem pompam, ac Latini nominis maiestatem conferuandam, utebantur; sicuti apertè testatur Valerius Maximus, lib. 2. cap. 2. dicens: Magistratus verò prisci, quantopore suam, populiue Romani maiestatem retinentes, se gesserint, hinc cognosci potest, quod inter cetera obtinenda gravitatis indicia, illud quoque magna cum perseverantia custodiebant, ne Græcis unquam, nisi Latinè responsa darent. Quin etiam ipsa lingua volubilitate, qua plurimum valent excussa, per interpretem loqui cogebantur, non in urbe tantum nostra, sed etiam Græcia, & Asia, quo scilicet Latina vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur.

Latinè tantum
prolata.

Romani
Latino tantum
sermone etiam
apud exteras
nationes
loquebantur.

Quin etiam refert Suetonius in Tyberio, quod quamvis sermone Græco optimè excultus esset, ipse tamen adeò Græco sermone præcipuè in Senatu abstinuit, ut cum quadam vice μοροπώλιον, nominare, vocum inopia, compelleretur, veniam postularet. Idem ibidem testatur eundem Tyberium cū in quodam decreto Patrum legeretur ἑμβλημα, præcepisse eam mutari vocem, & aliam patriam, & Latinam vocem innouandam, sin minus, eius vocis vim, verborum circuitione exprimendam. Cum igitur tanti fieret à Romanis Latina locutio, credi vix potest, Pilatus in actu iudiciali in quo pro tribunali sedebat, alio, quam Latino sermone esset locutus.

Tyberius
in Senatu
Græco vocabulo
coactus, veniam
petit.

Latina locutio
quanti à Romanis
æstimata.

CVR PILATVS SENTENTIAM mortis contra Christum laturus manus lauerit.

CAVSA huius dubitationis excitandæ, est, quia in pronuntiandis sententijs in caput hominum latis, nouimus

Iudices
mortis in
fontes la-
turi sen-
tentiam,
cur certis
ceremo-
nijs ute-
rentur.

Iudices
declarent
iustitia
suadente
mortem
reis infli-
gi.

Iudices
sententias
laturi, ma-
nus ad so-
lem leua-
bant, &
cur.
Iudices
interdum
manus la-
uabant.

Lustratio-
nes inuo-
luntariae
necis.

Purgatio
Iudæo-
rum super
occis ca-
daveri-
bus.

nouimus antiquitus iudices eos cære-
moniarum ritus adhibuisse, quibus
declarent ex mente eorum non esse,
quod homines necandos condemna-
rent: adeo enim ab humanitatis lege
alienum esse ducebant, hominem vlti-
mo supplicio necare, vt si quando sua-
dente iustitia, commune bonum Reip.
hominem e viuentibus tollere suasif-
set, omnino necessarium arbitrantur
omnibus patefacere, non id ex eorum
voluntate, sed ex delictorum, quæ fon-
tes patraissent, acerbitate, esse profe-
ctum. Ideo Iudices capitalem senten-
tiam contra noxios promulgaturi, in-
terdum manus ad solem (quem vt
Deum venerabantur) attollebant, vt
hoc facto contestarentur, se à cæde vi-
ri esse immunes, quem non ex odio,
aut praua ipsorum voluntate, sed ex
præscripto legum (sic eorum facino-
ribus exigentibus) capite damnabant.
Ita morem hunc attestatur Clemens
Romanus, lib. 2. Constitutionum A-
postolicarum, cap. 56. Basilus, epi-
stola 79. Interdum verò etiam manus
lauabant, vt hac lustratione ostende-
rent se inuoluntariæ necis pœnas non
datturos. Ita apud Dionysium Hali-
carnassum legimus lib. 3. Ablutione,
tanquam inuoluntariæ cædis lustra-
tionem. *Iussit, inquit, Horatium expiari
ijs lustrationibus, quas inuoluntaria cædi
præscripserant leges.* Legimus & Deute-
ronom. cap. 21. hanc legem à Deo da-
tam, quod si inuentum fuisset cadaver
hominis occisi, acciperent vitulam ru-
fam, & primates ciuitatis cedentes vi-
tulam, aqua lauarent manus super vi-
tulam, dicentes: *Manus nostra non effu-
derunt sanguinem hunc, neque oculi vide-
runt. Propitius esto populo Israel quem rede-
misti Domine.* Cum igitur multiplici
de causa fieret, quod iudices manus in
morte hominum lauarent, ideo huic
quæstioni locus patens aperitur, cur
Pilatus manus lauerit. Origenes tra-
ctat. 35. in Matth. dicit Pilatum la-
uisse manus, quia cum videret, quod

nihil proficeret, sed magis tumultus fieret,
Iudaico more vsus est, volens Iudæos
non solum verbo, sed etiam facto pla-
care. Alij dicunt lauisse manus, vt an-
tiquorum Iudicum morem seruaret.
Sed quicquid alij dixerint, certè, cur
id Pilatus fecerit, Euangelica nos do-
cet historia, quæ asserit, Pilatum dum
manus lauaret, acclamasse, *Innocens ego
sum à sanguine iusti huius, vos videritis.*
Tunc acclamarunt Iudæi, *Sanguis eius
super nos, & super filios nostros.* Ita enim
Pilatus vt piè credi potest, declarare
voluit se inuitum, & quodammodo
ingemiscientem, vt Iudæorum furori
satisfaceret, Christum necandum tra-
didisse.

Pilatus
manus la-
uens in-
nocentiam
suam pro-
fessus.

QVIS FVERIT PILATVS.

VT exactam impijssimi ac profligatissimi huius viri ad perpetuam ipsius ignominiam, notitiam habeamus, conabor hic eius patriam, parentes, natalitia, actiones in vita gestas, mortem, eaque quæ mortem ipsius consecuta sunt, quantum fieri poterit scribere.

Vita Pila-
ti.

Pilatum, natione Gallum, patria Lugdunensem, tradunt Sixtus Senensis, lib. 2. Bibliothecæ sanctæ, verbo, Pontius Pilatus, Petrus Messias parte secunda Syluæ variarum lectionum, cap. 8. Guilielmus Pipinus, statione tertia, & quarta, Christi patientis. Auctor Supplementi Chronicorum, anno Christi 25. Iacobus Voragineus de Passione Domini. Petrus Comestor in historia Euangelica.

Pilatus
Gallus
Lugdun-
ensis.

Spurius fuit Pilatus, Patre nobilissimo, sed Matre sordida. Patrem eius tradunt Regulum fuisse nomine Tyrum; ita auctor Supplementi Chronicorum. & Pipinus vbi supra. Mater verò puella fuit filia cuiusdam, qui molendo tritico operam nauabat. Ita Voragineus, & Pipinus. Fuit pessimis moribus, seditiosus, versipellis, & probris omnibus inquinatus, homicidiorum verò in primis facinoribus

Pilatus
spurius.
Pilati pa-
ter Regu-
lus.

Mater mo-
les triti-
cum.

Pilatus
fratricida.

maximè implicatus. Is enim germanum fratrem, cum adhuc puer esset, occidisse fertur; cum verò magis adoleuisset, etiam legati Francorum Regis Filium ex insidijs interemit, aliaque plura homicida perpetravit. Ad omnia scelera patranda paratissimus. Tantæ hominis improbitati, magna animi perturbatio, ac timor comes fuit. Fugit enim impius nemine persequente. Philo lib. de Legatione ad Caium, vocat eum *hominem rigidum, iracundum, perniciaci, duroque ingenio, qui ut multorum sibi scelerum conscius erat, ita semper timebat, ne si mitteretur legatio, cetera quoque eius delicta detegerentur, propter venditas sententias, rapinas, iniurias, clades, tormenta, crebras cades, indemnatorum seuissimam crudelitatem.* Hec Philo. Pilatus autem Iudææ Procurator constitutus, omnia loca Sacra profanavit, & iuxta Danielis prophetiam, de Templo Domini sacrificia, & libamina abstulit. In qua quidem administratione flagitiosissimum illud scelus commisit, quòd IESVM CHRISTVM Dei filium, ignominiosæ Crucis morte damnauit. Hoc solum boni inter tot, tantaque mala Pilatus fecit, quod epistolam Tyberio Imperatori scripsit, in qua Christi innocentiae testimonium reddidit, quòd factum perpendens Tertullianus in Apologetico aduersus Gentes, cap. 21. dixit, Pilatum pro sua conscientia Christianum, Cæsari tunc Tyberio quæ circa Christum acciderant, sua epistola declarasse. Cuius quidem epistolæ tenorem eum esse, qui sequitur ex Bibliotheca Vaticana, testatur Xistus Senensis lib. 2. Biblioth. Sanctæ, verbo, Pontius Pilatus. Quamuis eam epistolam ad sui excusationem à Pilato conscriptam extrema illius verba commonstrent.

PONTIVS PILATVS

Tyberio Imperatori.

NVPER contigit, cuius rei ipse testis esse possum, Iudæos sese ipsos, postero-

que suos universos, per invidiam crudeli damnatione perdidisse. Cum enim ex oraculorum promissis maiorum ipsorum auctoritate receptis, hoc expectarent, ut Deus illorum, per Virginem iuenculam mitteretur, qui iure Regum diceretur, hunc me presente misit in Iudæam. Is, quod omnibus notum est, cæcis visum restituebat, leprosos mundabat, resolutos nervis curabat, viderunt quoque ipsum demonia abegisse, atque obsessos spiritibus immundis liberasse, mortuos item ex sepulchris ipsis resuscitavit; obediebant ipsi ventorum turbines, siccis pedibus mare inambulabat, fecit alia quoque permulta miracula, ut vulgo etiam inter Iudæos, & plebem, Dei filius diceretur. Principes verò Sacerdotum amulatione & liuore instructi, aduersabantur illi, captumque illum mihi tradiderunt, euentibus sceleribus eum reum facientes, magum appellabant, atque legis desertorem, & contradictorem. Quibus persuasionibus seductus ipse, fidem quærelis eorum adhibui, flagellatumque ipsis tradidi, ut pro arbitrio in eum animaduertent. Crucifixerunt igitur illum, & sepulchro, quo conditus erat, custodes adhibuerunt, inter quos etiam ex meis militibus nonnulli erant, qui tertio die ipsum à mortuis resurgentem viderunt. Nequitia autem Iudæorum magis hoc factio exarsit, numeraruntque magnam pecuniarum vim ipsis militibus, quatenus Discipulos ipsius noctu corpus rapuisse predicarent; acceperuntque hi quidem pecunias, nihilominus tamen publice ubique professi sunt, atque testati, se visiones Angelorum vidisse, ac IESVM illum à mortuis verè resurrexisse. Hæc autem ideò scripsi, ne quis nugis, aut mendacijs Iudæorum, si de re gesta aliter loquantur, fidem adhibeat. Vale. Hucusque Pilati Epistola. Tam horrendum flagitium, Deus inultum esse noluit; nam paulò post Pilatus ob frequentes simultates, & extorsiones, rixas, & clades, à Iudæis tam apud Tyberium, quàm apud Caium accusatus fuit. Veritus autem, ne in ipsum grauius animaduertent Tyberius, dicitur se Romam contulisse, atque ut gratiam apud Cæsarem iniret, illi velamen attulisse, in quo Christus faciē suam Veronica exhibēte impresserat, eaque ratione sudariū Veronicæ Romam delatum. Sed hoc minus proba-

Pilati epistol. de Iesu Christo.

Pilatus Christi miracula profite-tur.

Quæ crimina in Christum obiecta à Pontificibus Iudæorum,

Pilatus Christi resurrectionem fateretur.

Magnæ pecuniarum copia Iudæi custodes corrumpunt, & quare.

Milites publice Christi resurrectionem prædicant. Ultio Dei in Pilatū. Tyberio Pilatus sudarium donat. Veronica sudarium Romam detulit.

proba-

Pilatus ad omnia scelera perpetranda mans.

Pilatus procar, perditusq; moribus præditus.

Pilatus scelerum conscius sibi timet.

Pilatus Iudæis multa mala infert. Pilati scelus maximum. Quid boni in vita Pilatus egerit.

probabile videtur: nam vt in Supplemento Chronicorum dicitur, & ex libello, qui in Vaticana Bibliotheca asseruatur, de modo quo verum sudarium Veronicæ, quam alij Berenicem nominant, Romam peruenerit. sub annum Christi 33. Veronica Hierosolymitana

Veronica insignis nobilitate & sanctitate matrona.

Veronicæ sudarium in Vaticana Ecclesia collocatum adorat.

Pilatus in exilium relegatur.

Pilatus sibi ipsi mortem conscivit.

Pilatus se ipsum occidit, quia nullus ipso peior erat a quo occideretur.

Pilatus in Rhodano dicitur submersus.

Matrona nobilitate, ac sanctitate insignis, Romam se contulit, ac sacrum Sudarium secum detulit, quo graui morbo laborantem Tyberium Imp. sanasse fertur, & postea ad manus Clementis Romani Pontif. deuenisse, & sic successiuè per manus traditum apud sanctissimos viros perdurasse, quo ad usque redita Ecclesie pace, publica venerationi in Basilica Vaticana fuit expositum. Sed ad Pilati vitam explicandam redeamus. Absolutus à Tyberio, Hierosolymam iterum reuertitur, vbi facinora facinoribus, furta furtis, cædes cædibus, seditiones seditionibus addens, denuò à Iudæis apud Caium Caligulam Tyberij successorem accusatur, postquam annos decem Hierusalem vrbi præfuisset, vt dicit Iosephus lib. 18. Antiquitatum, cap. 3. & 4. lib. 2. de bello Iudaico, cap. 8. Romam euocatus, tandem condemnatus, & perpetuo exilio Lugdunum relegatus est, vbi maximis ærumnis vexatus, diuinam in se passus est ultionem, tot enim calamitatibus afflictus, tandem in desperationem actus, sibi ipsi mortem conscivit, vt qui iniqui Iudicis officio functus, vitæ auctorem morte damnaret, iniquæ mortis in se auctor esset. Ita enim decebat, vt diuina sic vlciscente vindicta, pessimus vir, propria se manu transfoderet, cum peiorem se iudicem inuenire non posset, cuius auctoritate necaretur. Ita Eusebius Cæsariensis lib. 2. hist. Ecclesiast. c. 6. Auctor Supplementi Chronicorum, Pipin. Voragineus, Petrus Messias, vbi supra, Orosius lib. 7. historiarum. His quædam Apocrypha adduntur.

Alij enim asserunt, eum submersum esse in fluuio Rhodano, extra muros Viennæ in Gallia, sed quod in eo flu-

uio multæ naues submergerentur, inde extractum miserum eius cadauer, in lacum decem leucas distantem ad radices montis fuisse proiectum, vbi quotannis in ea forma & habitu statuta die, qua in Christum sententiam protulit apparere dicitur, quem qui viderit, ad annum tantum superuiuere: lacum etiam nunc Pilati lacum, vel puteum dici. Sed hæc vt Apocrypha dimittantur: eius tamen domum etiam nunc inter Viennam, & Valentiam in Delfinatu Gallie prouincia videri dicunt.

Pilati apocryphum prodigium. Pilati lacus.

QVAENAM PILATI SENTENTIAM fuerint subsecuta.

PESSIMI, atque omnium profligatissimi Iudicis Pilati in Christum prolatam sententiam, præco mox de more proclamat. Morem enim hunc Apuleius lib. 1. Floridorum insinuat. Imò, vt contemplatur Pipinus, statione sexta Christi patientis, per famosiora urbis loca excurrit præco, proclamat, intonat, tandem Pilati iussu Christum ad Crucis supplicium damnatum, iam iamque Cruci cum latronibus publicè in Caluaria monte figendum. Interim, vt in meditationibus suis excogitat Ludou. Granatensis, terrificum iustitiæ vexillum publicè exponitur, Crux Christo mira celeritate fabricatur, Christi humeris superponitur, buccinatores Christum, latronesque præcedunt; consueuisse enim buccinatores crucifigendis præire, testatur Vegetius, lib. 2. de re militari, cap. 22. Tacitus lib. 2. Annalium, Varro lib. 2. de lingua Latina. Egrediturque Iesus baiulans sibi Crucem, subsequuntur duo Latrones, Cruces suas gestantes. Licet enim Lansperg. hom. 37. in Passionem Domini, celsuerit solum Christum humeris Crucem suam gestasse, non autem latrones, vt Christus latronibus iniquior, & sceleratior videretur, tamen iam supra satis copiosè comprobatum est, vnum-

Sententiam Pilati præco publicè proclamat.

Crux Christo fabricatur. Christum buccinatores ad supplicium præcurant.

quemque crucifigendorum Crucem suam gestare solitum.

Lachryma-
bile spe-
ctaculum.

Hec quàm dirum, quàm lachrymabile spectaculum, si Christum crucem suam baiulantem, tantoque oneri succumbentem contempleris. Durius longè, longèque acerbius si reliqua mediteris, si mente conspicias, & lachrymis prosequaris, si Virginem matrem mœroribus plenam, lachrymis profusam, subsequenter, Christique agones, ignominias, ludibria, opprobria conspicientem intelligas, stimulis agitari Christum, huc, illucque protrahi, impelli, atque iumentum instar percuti, pungi, vexari, agitari, idque praesente, atque inspiciente Matre. Quis sine ingenti lachrymarum profluvio excogitari valeat? Stimulis enim agitari solitos, & cum vexatione deduci ad Crucem noxios, classici auctores nos edocent; Plautus in Mostell.

*O carnificinum cribrum, quod credo fore
Ita te forabant patibulatum per v. as
Stimulis.*

Christum verò sic stimulis agitatum, saxis, pugnis, alijsque id genus ludibrijs deductum, aperte pij Auctores tradunt, Sanctus Vincentius, sermone de Parasceue. Alij, inquit, vident, alij lutum super benedictum caput IESV proieciunt, & in faciem. Similia docet Sanctus Anselmus dialogo de Passione Domini. Alij lutum in Christum projiciunt, alij lapides, alij ligna; quidam pictores ad IESV pedes retro tabellam infixis clavis pingunt, quibus IESVS in itinere pungatur, & cum vexatione deducatur. Sed & Beata Virgo hoc ipsum Gloriosæ Brigittæ reuelabat libro primo, capite decimo, dicens: Interim eunte filio meo ad locum Passionis, alij percusserunt eum in collo, alij in faciem ceciderunt; & tam fortiter, & valenter percussus est, ut, licet ego non viderem percutientem, audirem tamen sonitum percussiois.

Christi
opprobria
dum ad
Caluariū
montem
ducitur.

Percussio-
nes Chri-
sti illatæ.

*QUAM LONGA FVERIT VIA
Christi à Pilati Pratorio usque
ad Caluaria montem.*

PLVRIMI pietatis ardore succensi, viam Christi, qua à Pilati domo usque ad Caluaria montem, in summam miseriarum, ac dolorum, & opprobriorum colluie deductus est, quam suo cruore signauit, & passionibus illustrauit, quam etiam viam crucis appellant, diligentissimè metiri, & conscribere conati sunt, quorum descriptionem cum ea quâ infra ex Christiano Adricomio describemus, conuenire testatur ipse Adricomius. Hi fuerunt Petrus Potens, Matth. Steenberg. Io. Paschas. Sed quoniam eam valde accuratè describit Christian. Adricom. quæ nos etiam pietatis igniculis excalefacere poterit, statui eam ex Adricomio totidem verbis exarare; Ita igitur ipse habet in descriptione vrbis Hierusalem, num. 118.

Via Crucis, qua Christus in tribunali Cruci ad iudicatus, acerrimis, ac cruentis gressibus ad montem Caluaria iuit. Incipiens enim à palatio Pilati, per viginti sex gressus, qui faciunt sexaginta quinque pedes, ad locum processit, ubi Crux ei imposita est. Vnde tota spectante vrbe, super sanctos humeros suam baiulans Crucem versus Caurum, seu Corum per 80. gressus hoc est 200 pedes ad locum, ubi primò cum Cruce cecidit, traditur, progressus est. Inde statim per sexaginta gressus, & tres pedes, id est centum quinquaginta tres pedes, ad locum ubi B. Maria cum Ioanne filio suo occurrit. Hinc autem per septuaginta unum gressus, & sesquipedem, seu centum septuaginta novem pedes, ad quoddam trinium ubi Simon Cirenæus Crucem post IESVM portare coactus est. Istihinc porro per centum nonaginta unum gressus, & semipedem, vel quadringentos septuaginta octo pedes, ad locum ubi ipsi Veronica occurrit. Atque illuc per trecentos triginta sex gressus, & duos pedes, alias octingentos quadraginta duos pedes, ad portam Iudiciariam, ubi rursum cum Cruce lapsus est. Deinde verò ardua, scilicet 9. a, atque paulatim ascendente via versus Septentrionem processit per

Via Cru-
cis ad Cal-
uariæ mō-
tem.

Via Chri-
sti suo
sanguine
signauit.

Crux quā-
do Chri-
sto im-
posita.

Christus
primò sub
Crucis
pondere
cadit.

Simon
Cirenæus
crucē post
Christum
baiulat.
Veronica
ubi Chri-
sto occur-
rit.

Christus
iterum cū
cruce col-
lapsus.

trecentos

Christus
vbi plorā-
tes mulie-
res est cō-
solatus.

Tertio
Christus
Crucem
baiulans
cēdit.
Christus
vinū gu-
stat mir-
rhe tum
felle mi-
xtum.
Summa
itineris
Christi pe-
dum 3303.

Quarta
partis pe-
dis mea-
sura.

Via crucis
accurate
descripta.

Crucis vie
in domi-
bus quo-
modo di-
sponēde.

trecentos quadraginta octo gressus, & duos pe-
des, seu octingentos septuaginta duos pedes, ad
biuium quoddam, vbi mulieres plorantes allo-
curusest. At isihinc continuo per centum sexa-
ginta unum gressus, & sesquipedem, hoc est,
quadringentos, & quatuor pedes, ad pedem,
seu radicem montis Caluaria, vbi ultimò cecidit.
Deinde ulterius per octodecim gressus, aut
quadraginta quinque pedes, ad locum vbi car-
nifices ipsi vestes extraxerunt, vbi & vino mir-
rhato felle mixto potatus est. Dehinc per duo-
decim gressus, siue triginta pedes, ad locum vbi
clavis Cruci affixus est. Inde postremo per qua-
tuordecim gressus, id est triginta quinque pe-
des ad locum vbi de Cruce pendens in forami-
ne rupis Caluaria fixus est. A palatio itaque
Pilati, usque ad locum vbi Crux rupi infixā
fuit, sunt gressus mille trecenti viginti, &
vni, siue alia supputatione pedes tres mille
trecenti, & tres.

HAEC AVTEM LINEA EST
quarta pars pedis cuius men-
tionem fecimus.

AC huius quidem pedis, & via Crucis,
atque infra sub nra 207. Via captivita-
tis mensuram, quam post multam, sedulamque
indaginem tandem inueni, idcirco hic tam exa-
ctē posuimus, ut quilibet Christianus quouis in
loco, etiam inter domesticos parietes in ambi-
tum domus, aut horti sapius circumuendo, vel
iter replicando possit similem sibi viam ordi-
nare, aut in templo, seu cubiculo mentis ima-
ginatione similem concipere, & pio cordis affe-
ctu Christi passionem meditari, quod ipsi gra-
tum, nobisque salutare dubium non est: cum
ad hoc tam Sacra Scriptura, quam Sancto-
rum scripta nos crebro exhortentur, hæc
Adricomius.

VTRVM CHRISTVS A PILATI
domo, usq; ad Caluaria montem Crucem
semper gestarit, aut solus, aut cum
Simone Cirenæo.

CHRI ST. Adricomius vbi supra
à Pilati Prætorio enumerat gres-
sus 26. id est, pedes 65. quibus Chri-
stum absque Crucis onere incessisse

dicat, post quod spatium Christo Cru-
cem impositam docet. At B. Hiero-
nymus in Matth. docet in Pilati do-
mo Crucem Christo impositam, quod
etiam colligi videtur ex illo Ioan. 19.
Et baiulans sibi Crucem exiit, &c. Gra-
uior difficultas est.

AN CHRISTVS CRUCEM VS-
que ad Caluaria montem gestarit.

CAUSA difficultatis est, quia E-
uangelistæ testantur angariatum
fuisse Simonem quendam Cirenæum,
quem profelytum fuisse testatur in hi-
stor. Passionis Dominicę Io. Ferus, vt
crucem portaret post IESVM, hoc au-
tem dupliciter potest intelligi; primò
quidem, quod ipse Christum sequens,
Dominicam Crucem ex toto gestarit;
secundo modo, quod Christus anterio-
rem crucis partem, & Simon postero-
rem gestarit; vterque autem totam cru-
cem simul: idè Doctores alij quidem
primum, alij secundum modum, vt
probabiliorem, amplectuntur.

QVOMODO SIMON CIRENÆVS
Crucem portauit post IESVM.

D. Augustinus lib. 3. de consensu
Euangelistarum, cap. 10. Orige-
nes tractatu 35. in Matth. Athanas. de
Passione, & Cruce Domini. Hierony-
mus & Theophylactus in Matth. do-
cent, Christum primò solum Crucem
totam gestasse, mox ab ipso in Simo-
nem Cirenæum totam translata. Fa-
uet S. Leo, ferm. 8. de Passione, dicēs:
Inuentus est Simon Cirenæus, in quem li-
gnum supplicij transferretur à Domino. Id-
ipsum testatur B. V. gloriose Brigit-
tæ lib. 1. cap. 10. dicens: Imposuerunt
filio meo Crucem portandam, quam cum ad
modicum portasset, veniens vnus assumpsit
eam portandam sibi, & lib. 4. cap. 70. De-
inde iudicatus, Crucem portans educitur, sed
in via alius substituitur. Eandem senten-
tiam inter recentiores amplectuntur,
Iansen. Michael Palat. & Tolet Card.
in cap.

An Chri-
stus sem-
per Cru-
cem gesta-
rit.

Simon
Cirenæus
profeli-
tus.

Prima
sententia
quod Si-
mon Ci-
renæus
crucem ex
toto ge-
starit.

in cap. 19. Franc. Suarez, 3. parte, disput. 46. sectione 2. Ioan. Gretserus lib. 1. de Cruce, cap. 15.

Secunda
sententia,
quod Si-
mon Ci-
renæus
crucem ex
toto non
gestarit.

Verum opposita sententia videtur D. Ambrosij in Lucam, qui dicit, *Crux Christo imponitur super humeros, ut trophæum, quod siue Simon, siue Christus portauerit: An Christus in homine, an homo portauit in Christo.* Hanc inter recentiores sequuntur Cardinalis Baronius, anno 34. Christi, num. 94. Christianus Adricomius in descriptione vrbis Hierusalem, num. 118. Didacus Stella in Lucam; Guilhelm. Pipin. statione sexta Christi patientis; Caietan. in cap. 22. Lucæ. Videtur hæc sententia colligi ex verbis Lucæ dicentis, *Imposuerunt illi Crucem portare post IESVM.* Græcè δ̄ π̄στ̄ρ, id est, retrò IESVM. Videtur hoc quoque ratione confirmari posse, quia Crucem totam gestare nimis erat indecorum, nimisque vituperabile, sic enim Simon Crucem quasi Crucis supplicij reus gestasse videretur; Si autem crucem simul cum IESV gestasset, non ita Crucem tanquam sibi debitam gestare visus esset.

Utraque
sententia
pia & pro-
babilis.

Verum neutra sententia ita certa est, ut opposita validè confutari queat; Quare ea ratione Christum aut totam, aut partem gestare quis contemplari tuto poterit, prout pietatis zelo magis se afñci sentiet.

Christus
nos inui-
tat ut cru-
cem no-
stram por-
temus
post ip-
sum.
Terribilis
Christi
sententia.

Lachrymis huiusque opus esse dixi, ut Christi Domini agones fructuosè prosequi valeamus. Iam verò non solum lachrymis, sed imitatione etiam opus esse is demum intelliget, qui Christi vocem audierit dicentis: *Qui non baiulat Crucem suam post me, non est me dignus. Et, Qui mihi ministrat me sequatur. Exeamus igitur & nos extra castra cum Christo, ut cum ipso crucifigamur mundo, vitijs, & concupiscentijs eius.* O quam multi sunt, qui Simonis Cirenæi factum imitari se velle præsumerent, quique si Christum Cruci pondere succumbentem viderent, libenter ipsi quoque Cruci humeros supponere

Multi
Crucem
portare
præsu-
munt.

parati esse sibi videntur, & tanto pondere Christum aliqua ex parte leuare posse considerent.

Iam verò, quantum isti virium suarum imbecillitatem iactitent, ex hoc facto cognoscamus. Refert enim Dionysius Carthus. opusculo de institutione nouitiorum, nouitium quendam Cisterciens. ordinis bona indole, religiosisque moribus excultum, libenter sese religiosi operibus exercere solitum, qui tamen alba veste adedò delectabatur, ut nigram patientiam supra albam tunicam ægrè gestaret, imò, cū ab aliorum conspectibus procul abesset, in cella etiam deponeret. Accidit autem quadam die, ut cum alios Monachos procul abesse cognosceret, è cellula nigra abiecta stola, alba tantum veste circumdatus egrederetur; cum ecce tibi: eloquar, an sileam? Mirabile dictu? nouitio Christus magnæ, & grauis crucis pondere pressus, sub tanto pondere anhelans, exæstuans, defudans apparet; qui magnam eam crucem supra eam scalam ferre velle monstraret, per quam nouitius descenderat. At dum Christus prægrandem eū crucis stipitem supra scalam ferre tentaret, crucis brachia modò ad parietes hinc indè, modò ad scalæ gradus allidere videbantur, adedò ut Christo nouum, magnumque laborem, atque dolorem incuterent. Exhorruit tanto prospectu Nouitius, atque insigni pietatis spectaculo perterritus, obstupescit, Christi agones, lachrymas, sudores miratur; tandemque, *O bone IESV, inquit, talia, ac tanta pro me pateris? Sine bone IESV Cruci huic humeros meos subiiciam, tecumque feram Crucem.* Accessit Nouitius, ut crucem portaret post IESVM. At IESVS Nouitium cruci accedentem videns, aspera facie, toruissque oculis aspiciens, obiurgauit dicens, *Ut quid te pergrandem hanc Crucem mecum ferre iactitas, qui mei amore nigram vestem ferre recusas?* Soluitur in lachrymas nouitius, Christus ab eius oculis euane-

Pia appa-
ratio.

Nouitius
mona-
chus alba
veste dele-
ctatus, ni-
gram pa-
tientiam
respicit.

Christus
grauis cru-
cis pondo-
re defati-
gatus, no-
uitium iob-
crepat.

Nouitij
in Chri-
stum pie-
tas.

Christi obi-
urgatio
notanda.

euaneſcit. Nouitiuſ mentis compos factuſ nigram veſtem nunquam depōnit ampliuſ. Quid igitur diceret Chriſtuſ iſ qui petulanter poſt ipſum Crucem portare poſſe præſumunt, ieiunare autem, iniurias inimico condonare, eleemoſinas dare, aliaque longè faciliora opera facere, recuſant?

3. *Quinetiam Cyrilluſ Chriſtum tanquam Seruatorem conſiderat, &c.* Maxima planè pietate Patreſ humillimuſ hoc Chriſti Domini crucem geſtantis myſteriuſ contemplantur. Cyrilluſ eum, vt Redemptorem, qui Crucem nobiſ ferret ad noſ liberandos. Euthymiuſ, & Theophylaſtuſ tanquam fortem militem, qui lanceam ferat, qua deieſtuſ erat aduerſariuſ. Ambroſ. dicit: *Pulchrè Chriſtuſ aſſenſuſ Crucem regalia veſtimenta depoſuit, vt ſcias quaſi hominem paſſuſ, non quaſi Deuſ Regem,* D. Auguſtin. tract. 118 in Ioan. conſiderat Chriſtum vt Regem, qui Crucem pro virga gerat. Paulò poſt, eundem contemplatur tanquam Regem, qui humeriſ geſtabat ſignuſ, quod fixuſ erat in frōtibuſ Reguſ. Ac non ita multo poſt, eum contemplatur crucem geſtatem, tanquam candelabruſ lucernæ arſuræ quæ ſub modio collocanda non erat. Auguſt. de conſenſu Euangelistarum dicit, alij in ſignuſ dignitatis, baltheuſ, alij mitrâ, Chriſtuſ verò crucem geſtat, & in lib. de ſymbolo ad cathecumenos, c. 6. Chriſtum contēplatur tanquam Sponſuſ, & crucem tanquam lectuſ, ſuper quē dormiēdo formaturuſ eſſet Eccleſiam, *Aſcendat, inquit, Sponſuſ noſter thalami ſui lectuſ, vt dormiat moriendo. Aperiatuſ latus eiſ, & Eccleſia prodeat Virgo, vt quomodo Eva facta eſt ex latere Adæ dormientis, ita Eccleſia formetur ex latere Chriſti in Cruce pendentis.* Et Gloſſa ordin. in eum locuſ Ioanniſ dicit: *Et Crux eſt candelabruſ lucernæ, quæ non erat ſub modio ponenda.* Chryſoſt. autem contemplatur Chriſtum, vt ferentem Crucem tamq; profanuſ, & maledictuſ, quod ho-

mineſ tangere verebantur, D. Ambroſ. ſerm. de Cruce, qui eſt ſermo 56. contemplatur Chriſtum crucem geſtanteſ tanquā aratruſ, quo terram ſcinderet vt mortuoſ redderet, quos tenebat, Chryſoſt. hom. 84. in Ioan. Chriſtum crucem geſtanteſ contemplatur tanquam victorem, triumphoſ agenteſ, & ſuę victorię trophæuſ in Caluariæ monte figentem, vbi primum Adam moſ victuſ proſtrauerat. Verum exclamat hoc loco Auguſtinuſ, ſuoque noſ clamore ad myſticuſ hoc facinuſ contemplanduſ excitat, *Grande, inquit, ſpectaculuſ: ſed ſi ſpectet impietas, grande ludibriuſ; ſi pietas, grande myſteriuſ; ſi ſpectet impietas, grande ignominie documentuſ; ſi pietas, grande fidei munimentuſ; ſi ſpectet impietas, ridet Regem, pro virga, regni, lignuſ ſui portare ſupplicij; ſi pietas, videt Regem baiulanteſ lignuſ ad ſemetipſuſ figenduſ, quod fixuſ erat in frontibuſ Reguſ.* Verum altiuſ quid, & ad moſ noſtroſ emendandoſ accommodatiuſ contemplatur Apoſtoluſ ad Hæbreoſ ſcribent, cap. 13. dicens: *Exeamuſ & noſ extra caſtra cum Chriſto, &c.*

4. *Cateruſ Domino Crucem geſtante, &c.* Egregiè Theophylaſtuſ figuram hanc explicat in cap. 19. Ioan. dicens: *Vide autem in veteri typo hoc factuſ: Iſaac enim, & illic ligna portant vadit, vt immoletur: ita & hoc loco Dominuſ Crucem habent, vadit, quaſi miles arma gerit, quibuſ aduerſariuſ proſternat.* Quod autem Iſaac figura ſit Domini manuſteſtatuſ eſt, Iſaac enim interpretatur riſuſ, vel gaudiuſ. Quiſ autem aliuſ gaudiuſ noſtruſ factuſ eſt, quam iſ, qui in conceptione humanæ naturæ, per Angeluſ χρίſτε, hoc eſt, gaude, communicauit. Gloſſa Iſidori, in cap. 22. Geneſiſ dicit: *Sicut Abraham unicum, & dilectuſ filiuſ pro nobiſ tradidit; & ſicut Iſaac ligna portabat, quibuſ imponenduſ erat: ſic Chriſtuſ Crucem in qua figenduſ erat. Qui autem huiuſ figuræ explicationem deſiderat, legat quæ D. Auguſt. ſuſe conſcripſit*

Chriſtuſ
Crucem
veluti ara-
truſ ge-
ſtat.

Chriſtuſ
victorię
triumphuſ
portat.

Grande
ſpectacu-
luſ.

Exeamuſ
& noſ e-
xtra caſtra
cum Chri-
ſto.

Iſaac
Chriſti
figura.

Chriſtuſ
eſt gau-
diuſ no-
ſtruſ.

Pia Pa-
truſ me-
ditatio-
neſ.

Chriſtuſ
pro nobiſ
Crucem
portat.
Chriſtuſ
vt miles
lanceam
geſtat.
Chriſtuſ
abſque
Regiſ or-
namentis
ad mor-
tem pro-
perat, &
cur.
Chriſtuſ
Rex.

Chriſti
candela-
bruſ Crux.

Chriſti
ſceptruſ
Regiuſ.

Chriſtuſ
vt ſpon-
ſuſ Crucē
veluti le-
ctuſ con-
ſcendit.

scripsit in ferm. 71. 72. & 73. de tempore, & lib. 16. de Ciuitate Dei, c. 32.

Figura
Christi
Crucem
gestantis.

Christum verò ad Crucis supplicium properantem multæ, eademque insignium virorum illustres figuræ præmonstrarunt; Christum enim ad mortem sibi ab inuida gente inferendam, properantem, figurauit Abel, dum à Cain inuido in agrum ducebatur, vt ibi ligno necaretur. Gen. 4. Hunc Ioseph in solitudinem properans, à fratribus delusus, atque in cisternam veterem immissus, extractus, & venditus.

Abel.

Ioseph.

Rex I.
Israel.

Hunc Rex Israel alieno amictu circumdatus, in aciem properans, vbi accepto vulnere necatus est.

Naboth.

Hunc Naboth pro vineæ suæ amore in agrum ductus, vt ibi necaretur.

Iacob.

Hunc Iacob scalam videns, quam portat IESVS.

Cruz
Christi si-
gnificat
principa-
tum.

5. *Itidem crucem gestandi modus, &c.* Augustinus ferm. 71. de tempore, locum hunc explicans dicit: *Non incongrue Cruz Christi significat principatum; nam per ipsam diabolus vincitur, & totus mundus ad Christi notitiam, vel gratiam reuocatur.* Hieron. lib. 3. comm. in Ps. in cap. 9. *Propheta, inquit, dicit factum illius principatum super humerum eius; vel quod Crucem suam ipse portauerit; vel per humerum ostendens brachij fortitudinem.* Eundem locum eadem ratione interpretantur Ambros. lib. 3. de fide, cap. 4. & Tertull. lib. contra Iudæos.

Equus al-
bus Chri-
stum si-
gnificat.
Apocal 6.

Cum Ioannes Euangelista supercelestium mysteriorum futura arcana præstolaretur, sigillorumque mysteria exoptaret cognoscere, vocem audiuit dicentem: *Veni, & vide.* Quid autem viderit, attende. *Vidi, inquit, & ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret, post hunc alij equi rufi, nigri, pallidi.* Quid hoc est? In equo albo Christum communiter Doctores intelligunt. Hic enim candidus est in innocetia sua, sed equi emblemate declaratus. Equus enim animal pugnax est: Christus ergo, licet candore suo pa-

cem prænuntiet, eam tamen dare non potest in bello, nisi prius hostem prosterнат, & subigat; ideo arcum gestat, qui crucem portat; diademata multa habet, quia, *Factus est principatus super humerum eius.* Et quamuis alij equi nigri, rufi, pallidi obijciantur, aduersenturque; ipse tamen egreditur vincens, vt vincat, vt scilicet victorijs onustus, triumphum agat amplissimum: ideo fit *principatus super humerum eius.*

Cruz
Christi in
arcu figu-
rata.

6. *Istiusmodi verò cruz à Christo gestata, &c.* S. Hieron. lib. 7. comm. in Esaiam, cap. 22. locum hunc explanans, ait: *Dabo, inquit, ei clauem domus David, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit. Et hac ipsa clavis erit super humerum eius, hoc est, in passione, iuxta illud quod in alio loco scribitur, Cuius principatus super humerum eius.* Quod enim ille sua passione reuerauerit, claudi non poterit; & quod clauferit, in cæremonijs Iudæorum à nullo alio aperietur. At verò Arethas in collectaneis in Apocalypsin, 3. vbi ferè idem locus habetur, interpretatur potestatem; Ribera ibidem per clauem David, intelligit templum, quam dicit esse explicationem Hier. Cyrilli, Procopij, Haimonis, D. Thomæ, Lirani, Dionys. sed tamen Patres per clauem magis potestatem siue iurisdictionem interpretantur. Cælius Pannon. intelligit per clauem, gratiam Spiritus sancti, & per domum David, Ecclesiam. Abbas Ioachim. per clauem David, intelligit iubilationem assiduam Psalmorum, per Spiritum sanctum, qua Psalmorum & Prophetarum oracula intelliguntur. Verum, quamuis loci huius explicatio multiplex sit, & varia, negare tamen non possumus, quin valdè probabiliter per clauem, Crucem intelligere possimus. Cum etiam ita clauem interpretatus sit pro cruce, Origen. hom. 14. in Ezechielem. Hilarius in prologo in Esaiam. Hieronymus, Esaiæ 22. Augustinus homil. 3. in Apocalyps. Rupertus hoc loco.

Cruz est
clavis Da-
uid.

Clavis
potesta-
tem signi-
ficat.

7. *At quantum doloris id Crucis, &c.* Acerbitatem dolorum, ac passionum, quas Christus crucem gestans pertulit, plurimi pietate, atque eruditione insignes Viri, suis meditationibus prosecuti sunt, qui etiam docent, per hanc crucis baiulationem, omnem scapularum cutem usque ad crudæ carnis reuelationem, ita concussam, exagitata, & contritam fuisse; ut priorum plagarum vulnera, aut innouata sint, aut in vnum vulnus nimia laceratione redacta. Cum enim lignum crucis longum, & ponderosum valde esset, non aliter eam portare potuit nimium fatigatus IESVS, nisi vna pars scapulis, altera terræ incumberet, quo factum est, ut per lapidum asperitates, & terræ callositatem tractum, suo tremore vulneratas Domini scapulas, sine intermissione grauius vulneraret, nonnunquam etiam capiti illisum, dolorē spinæ coronæ innouaret. Quare Lansperg. lib. 3. elucidationum in Passionem Christi, dicit: *Legitur in quorundam deuotorum libris, Dominum IESVM ex multis vulneribus in flagellatione receptis, etiam per lignum crucis graue quod humeris in vnum conuassatis, magnum inter scapulas habuisse vulnus, propter crucis longissima pondus, quæ super dorsum eius iacens ex indirecta via vulnera perfricabat. Et quia IESVS sæpè huc, illucq; impellebatur, continuo agentia multa parua vulnera in vulnus vnum contriuerat. Hoc solet vulnus à deuotis pijsq; hominibus venerari, quoniam sic cuidam legitur reuelatū, idē officio aliquo deuotionis honorari, Deo valde esse gratum; Lansperg. elucid. in Christi passionē, lib. 3.*

8. *Hos autem dolores, &c.* Locus hic Davidis clarus est, ut clariori non egeat illustratione, cui addi potest aliud egregium Es. testimonium, cap. 50. ubi nos legimus, *Dedi corpus meum percutientibus. 70. interpretes legunt, Dorsum meum dedi percutientibus, & Franciscus Forerius in eum locum à se translatus legit, Tergum meum dedi percussoribus.* Hieronym. in eum locum legit,

Corpus meum, siue dorsum meum, &c.

Verum valde efficax est translatio, quam Petrus Galatinus lib. 8. de arcanis, cap. 13. ex Hæbreo affert: ita enim legit, *Super corpus meum arauerunt; arantes prolongauerunt sulcum suum.* Quare ipse addit, *Super corpus Messiae arantes araturi erant, quia illud Iudæi crudelissimè cedere debebant, & super ipsum sulcum, & arationes prolongaturi; quia illud plagis, & percussionibus totum repleturi erant.* Huius autē vaticinijs veritatē B. V. quæ Christi flagellationi interfuit, explicauit sic B. Brigittæ lib. 4. c. 70. loquens, *Flagellis aculeatis infixis aculeis, & retractis non euellendo, sed sulcando totum corpus eius laceratur.* Ecce sulcationes arationis.

9. *Hic verò qui deuotionis affectu, &c.* Quis sapientissimam Virginem nobilissimum filij sui corpus sinu suo sustentantem videat, & statim nō agnoscat magnum in eo, atq; mirabile mysterium contineri? Si enim sapientissimi Archimedis tātum potuit ingeniū, ut circulos, sphæricosque globos manu contrectans vitreis globulis sphæculis cælestium orbium motiones, astrorum cursus, syderū errantium constitutiones exprefferit: quid tandem de regia Deipara sentiendum erit, quæ Archimedem ingenij laude, eō altius superauit, quod ipsa non tam humano artificio, quàm Dei dono, sapientiam hausit? dum non æneos circulos, non cupreos globulos, non ligneas sphæras, sed sacrosanctum Christi corpus Spiritus sancti virtute formatū, in quo inhabitat plenitudo diuinitatis corporaliter, ita complectitur gremio, vni-sque sustentat, ut circumquaque minutissimas eius plagas lustrans, videat Christi corpus ita fœdè laceratum, ut leprosi corpus videatur, ita enim ipsa lib. 1. reuelationum, cap. 10. ait: *Depositū de cruce excepi in sinu meo quasi leprosum, & totū liuidum.* Quid in minuta hac Christi corporis lustratione sapientissimā Virginem fecisse credas? Equidē, si coniectu-

Christi
ingens in
scapulis
plaga, ex
crucis bai-
ulatione.

Super cor-
pus Chri-
sti dorsum
arantes a-
rauerunt,
& quo-
modo.

Acerbæ
Christi
flagella-
tionis mi-
ra descri-
ptio.

Quid in
B. V. Chri-
stum sinu
suo sustē-
tante con-
cipere de-
beamus.

Archime-
dis sphæra
vitrea.

B. V. Ar-
chimede
sapientia
tior.

Dorsum
Christi
flagellan-
tibus da-
tum.

Christi
corpus le-
prosum
videbatur.

coniecturę locus sit, dum è Crucis statera in nouam Virginei sinus stateram impositum Christum, Beatamq; Virginem, sacerrimumque corpus sustentantem, ac veluti librantem intueor, in eam adducor sententiam, vt credam, regiam Deiparam id præstare, quod sapientissimo Esdrę præstandum proposuit Vriël. 4. Esd. 4. dicens: *Pondera mihi pondus ignis.* Nouum, inauditumque, imò quod omnes humanas vires transcendat Esdrę visum quæsitum fuit: ideo fieri id non posse respondit. At quod ipse facere non potuit, en qua pietate B. V. præstet. Ponderat enim pondus ignis: Sed quomodo? Attende, Charitatis igne, vt pro nobis pateretur adductus est Christus; ignis hic in Christi pectore tantum pondus habuit, quantum cruciatum Christo intulit. Rimatur sacerrima Virgo cruciatus, lustrat plagas, horribilem fabricationis struem Christi humeris impactam Lesbia mensura metitur, humorum plagas Crucis pondere profundius impressas deprehendit: ex magnitudine, & multitudine vulnerum pondus Charitatis deprehendit, tandemque pondus ignis incomparabile, atque ineffabile deprehendit, & agnoscit, dicens cū Bernardo, *Maiorem Charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Verè tu fili maiore habuisti ponens eam pro inimicis.

10. *Hiccinemi Domine, &c.* Sæuum, horrendumque spectaculum mortalibus videbatur, cum Cræsus ille inter Reges opulentissimus ad tormenta victis post terga manibus ducebatur. Nouum, ac lachrymabile spectaculum etiam Romanis præbuit insignis illa Zenobia virtutibus omnibus, maximè verò castimonia illustris Regina Palmirenorum, cum ab Aureliano aureis victa catenis, in triumphū ducta fuit. O quale spectaculum pijs exhibuit Christus, cum toto flagellis dissectus corpore, alapis, colaphis, pugnis per-

cussus, spineo diademate coronatus, inter multiplicia petulantium ministrorum opprobria, Crucem, cui figendus erat, baiulabat? Hoccine est sceptrum imperij tui, ô Rex Israel? Atque vtinam vocem tuam audiamus, Domine, dum nos ad Crucem nostram ferendam inuitas, dicens: *Qui mihi ministrat, me sequatur.*

11. *David hanc tibi dolorum super humeros, &c.* Inter sublimia ea mysteria, quæ in Hierosolymitani Templi prima edificatione maximè obseruari voluit Spiritus sanctus, hoc valde insigne nobis est commendatum; quod in eo ædificando, nullus malleorum sonitus, nulla percussio audita est. At dum vastaretur, ærametorum ictus, arietum fremitus, concussionum strepitus, ruinarum fragor obaudiebatur. Cum verò reædificaretur, hac ratione reædificatum fuit, vt quilibet artifex altera manu gladium teneret, altera lapides parietibus superponeret. Quod igitur est hoc templum, nisi Christi corpus, de quo ipse Christus Ioan. 2. dixit: *Soluite templum hoc, & in tribus diebus reedificabo illud.* Cum primùm in castissimæ Virginis vtero formatum est, nullus malleorum ictus, nullus ærametorum strepitus auditus est, non enim virili femine; sed sola Spiritus sancti virtute perfectum est. At cum vastatum in morte fuit, heu quantus armorum strepitus, ærametorum fragor, malleorum ictus, clauorum fremitus auditus est. Sed cum iam in proximo esset, vt reædificaretur, iam iamque vnguētis deliniendum, quasi clauos vna manu tenentes, altera corpus vngebant, sacerrimaque Virgo manus in filij sanguine intingebat, dum sanguinem è Christi vulneribus abstergebat. O quale spectaculum visura fuisses anima mea, si ibi fuisses. Hoc igitur saltem nunc pio pectore recolens, sacerrimæ Virgini compatere, Christi que charitati gratias age.

Lachrymabile Christi (pectus) eulum.

In templo ædificando malleorum sonitus nullus auditus est.

Artifices templi secundi altera manu saxa, altera gladium tenentes.

Christus Spiritus sancti virtute conceptus.

Qualiter hoc de Christo verificetur cū lachrymis est meditandum.

B. V. pondus ignis ponderauit.

Ignis in Christi pectore exardescit.

B. V. ex magnitudine, & multitudine vulnerum Christi charitatem eius metiebatur.

Cræsi spectaculum sæuum.

Zenobia aureis victa catenis in triumphum ducta.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

De Capillis Domini Servatoris in partibus illis, quae sanguine infecta sunt, deque illis evulsis. Caput Undecimum.

Inspiciatur exemplar ubi D. est apposita nota.

VM, 1. Domini caput sanguine circum-
quaque diffunderet, sanguis ipse magis exu-
berans, sacrosanctos illius capillos inun-
davit; qui quidem ex apparentibus in Sin-
done signis, nativum colorem amiserunt.
2. Eiusmodi verò sanguinis exundatio-
nem Ieremias antea prädixerat, *Inunda-* Threnor.
uerunt, aiebat, aqua super caput meum, & di- cap. 4.
xi, perij. 3. Idem etiam hos eundem ob
exundantem cruorem, colorem immu-
tatueros fore, prænunciarat, *Quomodo ob-*

Vaticinia
de Christi
capillis
sanguine
deturpa-
tis.

scuratum est, inquit, aurum, mutatus est color? 4. Sed eisdem de ca-
pillis, sanguine deturpatis, Salomonis exstat illa sententia, *Aperi* Cantic.
mibi, soror mea, amica mea, columba mea, quia caput meum plenum est ro- cap. 5.
re, & cincinni mei guttis noctium. Cum Sapiens indicaret, quanto cum
amoris affectu, animæ nostræ Sponsus nos, ut illi cordis ianuam
aperiremus, compellaret, & ad miserandum illum nos omnes pro-
vocare studeret; nam, domo exclusus, iacebat ad ianuam, caput
rore madidum, & cincinnos guttis noctium vndeque maden-
tes habebat, fuerant enim capilli partim evulsi, & partim ita depi-

M

pilatum

latum caput gestabat, ut nuda pellis appareret: nam sacra in Sîndone supra frontem, pars adeò depilata conspicitur, ut pellis ipsa prorsus denudata videatur. 5. At, ex eo, quod Sponsus adeò suauiter sponfam còmpellaret, apertè colligere valemus, quanto charitatis ardore deflagrans, Seruator noster Christus pro nobis supplicia subire contenderet, & nobis salutem afferre gestiret: quamuis enim viuudus cruor ille per capillos vndique diffunderet, & totum corpus inundaret; cum pungentium acumine spinarum vndequaque manaret; attamen illum stillanti manè rori comparabat; qui cum gelidus existat, vel refrigerare, vel parum molestiæ solet inferre, non fecus, ac si duriora perpeti, alacri prorsus animo cuperet. Si grauius tamen quidquam pati potuisset, ut sanguis ille, qui per semetipsum, vel in immensum promereri valebat, maiorem vim, quoque inter operandum nostram salutem, haberet. 6. Istiusmodi verò capilli sanguine deturpati, faciliè quidem corda nostra ferire valeant, & ideò scriptum fuisse videmus, *Vulnerasti cor meum, Soror mea, Sponsa, in vno crine colli tui.* 7. Huius autem conuulsionis Sampson figuram gestat, qui nouacula Dalidæ manu capillis præcisus, comam amisit. D. Ambros. ita testatur, afferens in Sampsonem Christum Nazaræum expressum fuisse. De cute verò non delicata modo, sed etiam exanguis, & adusta, Ieremias dixit: *Adhaesit cutis ossibus meis, aruit, & facta est quasi lignum.* 8. Ergo ad miseram eiusmodi conditionem isthac coma flauescens, ob noctis, & tenebrarum guttas, quæ sanguinis guttæ sunt, propter omnium nostrum peccata manantis, & ad redimendâ tanto charitatis affectu, Sponfam, id est animam nostram, conspersi, redacta fuit in sanguinem. Hanc autem cruore purpurascentem comam Salomon ante præuiderat, dum dixerat: *Coma capitis tui, sicut purpura Regis.* Quod sanè declarat, quo diuinæ charitatis ardore totum se nobis traderet, 9. cum extremas quoque corporis partes, id est capillos præclarum profecto capitis, & decus, & ornamentum, suo adspersi cruore, sustinuerit, quin etiam sibi euelli sit passus, & sanguinem supra capillos, amoris ergo collegerit. 10. Hoc autem loco, & meditandi pio Lectori sese offert occasio, & contemplandi, quinam dolor Sacratissimæ Virginis pectus occuparit; quæ quando nullam tam chari capitis, aut inconcinnam, aut neglectam partem fineret, quin totum decentissimè quidem componeret, per illud temporis dulcissimi nati capillos eosdem, & incompertos, & euulsos, sanguine tandem, quasi visco, concretos, aurea venustate deperdita, præsens inspiceret. Hinc lachrymis è præcordijs excussis, pius lector cum Ieremia exclamare poterit, *Quomodo obscuratum est aurum;* cum aquæ tuum super caput inundarint, Christe Seruator? ut isthac sacratissima tua de coma, Salomonis illa sententia ad exitum perducta,

Cantic. c. 4.

Sampson
figura ser-
uatoris.

Cantic. c. 7.

Christum
dedisse
nobis ex-
tremas e-
tiam cor-
poris sui
partes.

Threnor.
cap. 4.

Conuer-
sio ad Bea-
tissimam
Virginem.

ducta, *Come capitis tui, sicut purpura Regis?* Mi Domine, quisnā tibi capillos sacra de fronte reuellere, æque improbus, atque crudelis, est ausus? hosce capillos, inquam, vnde tibi tantum decoris adauctum? O capilli sanguine exundantes, quanquam Sponsæ causa, cruorem haud sensistis, ingentem tamen in immaculatæ Virginis, vos deturparos adeò conspicientis, animam dolorem transfudistis.

F R A T R I S
D A N I E L I S M A L L O N I I
D E C H R I S T I C A P I L L I S
E L V C I D A T I O N E S.

I N C A P V T V N D E C I M V M.

VM, 1. Dominicaput, &c. Inter cætera quæ gloriosa Brigitta B. V. reuelante didicit, hoc non sine maximo animi sensu, ac dolore con-

siderandum nobis proponit, quod Christi Domini caput ita sanguine redundabat, vt vndique sanguis efflueret. Ita enim lib. 2. reuelationum, cap. 10. *Filius meus cum duceretur quasi latro, exterisit sanguinem ab oculis suis, & infra. Aptauerunt coronam de spinis capiti eius, quæ tam vehementer reuerendum caput filij mei pupugit, vt ex sanguine fluente replerentur oculi eius, obstruerentur aures, & barba tota decurrente sanguine deturparetur. Cumque sic sanguinolentus staret, condolens mihi astanti, & gementi, respexit sanguinolentis oculis, & lib. 4. cap. 70. dicit: Tunc corona spinea capiti eius artissimè imposita fuit, quæ ad medium frontis descendebat plurimis riuus sanguinis, ex aculeis infi-*

*xis, decurrentibus per faciem eius, & crines, & oculos, & barbam replentibus, vt quasi nihil visi sanguis totus videretur, nec ipse me astantem Cruci videre potuit, nisi sanguine expresso per ciliorum compressionem. Hæc illa. Ex quibus facile dignosci potest, quam aptè copiosam hanc sanguinis defluxionem inundationis nomine pientissimus auctor nominandam censuerit: vt enim in vehementi aquarum inundatione, ita copiosè aqua exæstuat, vt foramina omnia repleat, ita sanguis è Christi capite profluens, oculos, nares, imò & os totum oppleuit adeò, vt B. Brigitta lib. 1. cap. 10. dixerit: Morte Christi instante cum dixit: Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me; visos fuisse Christi oculos semimortuos, os eius apertum est, lingua sanguinolenta. Et cap. 27. spinea corona sic immaniter pupugit caput eius sanctissimum, vt sanguis deflueret in ore eius, & in barbam, & in aures eius. Et in lib. extrauag. reuelat. cap. 51. Brigittam sic alloquitur Christus, *Vertex meus, & caput, totū puncturis spinarum lacerabantur, sanguis**

Sanguis
inundans.

Os Christi
sanguine
plenum.

Caput
Christi
sanguine
fluens.

Christi
facies san-
guine ri-
satur.

defluens coagulatus deturpabat faciem totam, & barbam. Os, & lingua similiter inficiebantur sanguine. Hoc pie B. Laurentius Iustinianus intellexit, idè lib. de triumphali agone, cap. 14. Christum alloquens dicit: *Obtexit cruor defluens imaginem vultus, sputa humanam deturpauere formam, sicque factus est opprobrium hominum.*

2. Eiusmodi verò sanguinis, &c. Locum istum explicans B. Hieronymus dicit: *Aqua verò super caput Redemptoris inundauerunt, quando seditiosi populi Iudeorum persecutionem mouentes, Diuinitati Redemptoris detraxerunt.*

3. Idem etiam hos eodem, &c. D. Hieron. dum locum illum Ierem. contempleretur, dicebat: *Quamuis hac, qua hoc capite dicuntur historialiter euerfionem Hierosolymitani Templi, tamen altiore sensu templi mystici deiectionem significant. Et verè explicatio hæc Christi capillis nō vt literalis, sed vt mystica explicatio accommodata est. Cum Deus Optimus Maximus, sacerdotij dignitatem maximè exemplificasset, inter ea quæ sacerdotum propria essent, voluit esse iudicium inter lepram, & lepram, idè Leuit. 13. talem regulam constituit, Si capilli colorem mutarint, fuerintque flauui, vel rufi, signum lepræ est, contaminabitque eum sacerdos, habebitque vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum, se clamabit. En igitur Christus tanquam leprosus, & percussus à Deo reputabatur. Es. 53. idè capillos flauos habuit sanguine rubentes, vestimenta dissuta, caputque nudum, ita, vt etiam cutis perforata esset, & spinea corona tectum videretur, os autem tumens sputis, ac liuoribus tectum, idè se Christus contaminatum, ac sordidum appellat, dicens: *Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Quare expellitur extra urbem, & extra castra.**

4. Sed eisdem de capillis, &c. Mira, sublimisque explicatio, vt per rorē Chri-

sti sanguis intelligatur, longè mirabilior, longèque sublimior est Christi sanguinis ad rorem conuenientia; vtrumque hoc loco præstandum, vt in rore Christi sanguinem intelligendum ostendamus, ac deinde, vt conuenientiam sanguinis Christi cum cælesti rore declaremus. Quod ad primum attinet, paulò altius ducendum nobis est principium, vt sublimia quæque cælestium Charismatum munia roris similitudine explicata monstremus. Rorem misericordiæ nobis infundi precatur Ecclesia. Rore vellus inspergente Verbi illapsus in Virgine, vt carnem sumeret ab ipsa, eiusdem quoque Virginis illibata fæcunditas, significata est. Iudic. 6. Doctrinam quoque cælestem nobis desuper inspiratam rori assimilat Moyses. In rore cœlestis contemplationis affluentiam, qua anima per cincinnum capitis eleuata, Dei magnalia suauius perscrutatur. Rupertus in cap. 27. Genes. agnoscit, dona quoque Spiritus sancti cœlestis roris irrigatione indicantur. Sed ecce, nouam interpretationem, vt in rore Christi sanguinem agnoscamus, dicente Christo, *Caput meum plenum est rore, id est sanguine, & cincinnati mei guttis noctium.* Sed quid agimus? Nam Patres ab hac explicatione longè abesse videntur. Alij enim per caput, fidem intelligunt, per rorem felicitatem æternam, qua fides terrenorum amore frigescit, per cincinnos, fideles, per guttas noctium, persecutionum incommoda agnoscunt. Alij per caput, Prælatos, per rorem, diuitias terrestres, per cincinnos, subditos, per guttas noctium, tentationum delicias intelligunt. Alij Anagogicè, per caput, diuinitatem, per rorem, cœlestes gratias, per cincinnos, humanitatē Christi, per guttas noctium, dona gratiarum, quæ in huius vitæ tenebris nobis dantur, interpretantur. Quomodo igitur nos in rore sanguinem intelligemus? noua igitur videbitur explicatio; sed ta-

Sanguis Christi rore designatus.

Mira sanguinis Christi cum rore conuenientia.

Suauitas contemplationis.

Canticorum locus explicatus. Allegoricè explicatur.

Idem locus.

Idem Anagogicè declaratur.

Que de templo dicuntur, mysticè de Christo intelliguntur.

Regula inter lepram, & lepram diiudicandi.

Leprosorum contaminatio.

Christus tanquam leprosus leprosum infamia geffat.

Sponsus
Christus.Bernard.
& alij.Sponsi ca-
put spinis
oblitum.Ros in
Christi
capite sig-
nificat
opprobria
Christi.Christi
sanguinis
ad rorem
Analogia.

sed tamen non omnino noua, si in hac
explicatione Patrum vestigia obserue-
mus. In sponso igitur sponsam in Can-
tibus alloquentem Christum commu-
nis Patrum schola cognoscit, ita Ori-
genes homil. 1. in Cantica, Magnæ
nobis auctoritatis in Cantibus expli-
candis est Origenes, de quo Hieron.
in præfatione in quatuor homil. Ori-
genes dixit, quod in alijs Scriptura-
rum libris explicandis Origenes om-
nes superauit, at in Cantibus explican-
dis, superauit etiam se ipsum. Bernar-
dus in lib. Cant. passim, Rupertus,
Gregorius, utraque Glossa, Basil. lib.
de Spiritu sancto, cap. 8. Hieron. in
cap. 62. Esaiæ, August. lib. 83. quæ-
stionum, quæst. 59. & epist. 120. cap.
32. Si Christus est Sponsus, quodnam
erit caput huius sponsi, nisi caput illud
spineo sermo pro nobis coronatum? In
hoc ergo capite rubescit ros sanguinis
eius. Sed ne omnino noua videatur e-
xplicatio, accedat Ruperti auctoritas,
qui locum hunc explicans ad literam,
in sponso, Christum, in capite, Chri-
sti caput, in rore, opprobria Iudæo-
rum in Christum illata, cognoscit. Ideo Christum plorantem, locumque
refrigerationis apud Sponsam optan-
tem, sic loquentem inducit, *Aperi mihi
Sponsa mea, compatere mihi quia caput meum
plenum est opprobrijs, & persecutionibus Iu-
dæorum, & cinnini mei guttis nocturnis, quæ
nocturno infidelitatis tempore contra me mo-
liti sunt.* In quibus quidem opprobrijs
sanguinis guttæ super Christi caput
vbertim redundarunt. Atque hæc de
primo. Venio nunc ad alterum caput
supra propositum, ut sanguinis Chri-
sti cum cælesti rore conuenientiam e-
xplicem. Congrua erit hæc explicatio:
cum enim hæc mihi explicatio in S.
Ioan. Baptistæ festo acciderit, in cuius
nocte cælestis roris copia mirifice re-
creatur, non ita difficile erit cælestis
roris beneficia agnoscere, & explicare.
Ros enim humor est nocturno tem-
pore fluens: ita Christi sanguis no-

cturno persecutionis tempore ad nos
fluxit; sed ros in hortis fluit, & herbu-
las irrigat, ut in earum vertice fluens,
caputque tangens in radices instillet:
ita Christi sanguis hortulum nascentis
Ecclesiæ irrigans, in caput primo
descendit, quod est Christus, moxque
ab ipso influens, membra irrigat. Ros
plantulas recreat; Christi sanguis fide-
les reficit. Ros æstum refrigerat; Chri-
sti sanguis concupiscentiarum æstum
comprimit. Ros ita plantulas irrigat,
ut in earum alimentum vertatur; Chri-
sti sanguis ita animos irrigat, ut in ea-
rum transeat alimentum. Ros terram
inebriat, & germinare eam facit, Chri-
sti sanguis arentem humani cordis terram
inebriat, & germinare eam facit. Ros
herbularum recreat, quas diurnus calor
vexarat; sanguis Christi animas refi-
cit, quas noxius concupiscentiarum
calor decoxerat. Tandem Ros cælitus
datur, ut fructuum copiam terra pro-
gignat; ita Christi sanguis nobis in-
funditur, ut opera lucis proferamus.
Ideo Christus sponsam alloquitur di-
cens: *Aperi mihi, quia caput meum plenum
est rore, id est, sanguine, quo cor tuum
irrigatum in opera lucis effluat. Et cin-
cinni mei guttis nocturnis, id est, capilli
mei referti sunt guttis sanguineis no-
cturnis multarum, quæ opprobria e-
xprobrantium inuexerunt in caput
meum.* Nisi (quod cordibus nostris
amariùs est) quod Christus ita nos
sollicitat, ut ei aperiamus, quia vix est,
qui Christi caput spinis reuinctum e-
xcipiat: nam unusquisque spinas re-
fugit: Christus verè ut nos ad pieta-
tem flectat, ita spinarum aculeis se la-
ceratum conqueritur, ut caput totum
sanguine sit conspersum, ideo clamat,
*Aperi mihi Soror mea, Columba mea immu-
culata, id est, ut Hugo Carenensis expli-
cat, sanguine meo purificata aperi mi-
hi, quia si sanguine meo mundata es,
cur non aperis mihi, si caput meum
sanguineo rore, sanguineisque guttis
vndique conspersum est?*

Christi
sanguis
roris mu-
nia ex-
plet.Christo
hostium
aperire
tenemur,
quia ca-
put eius
plenum
est rore.Christum
vix est qui
hospitio
excipiat,
quia ca-
put eius
spinis est
oblitum.

Christi
charita-
tem com-
mendat
fortis in-
uictusque
animus
ad patien-
dum.

Christi
desideriū
patiendi
pro nobis
adhuc ex-
pletum
non est.
Christus
iterum
mori pa-
ratus, si
opus, &
possibile
esset.

Christus
si fieri
posset pro
vnicā tan-
tū ani-
mā mori
paratus
est.

Quam te-
nere Chri-
stus oves
suas dili-
gat.

5. *At ex eo quod sponsus, &c.* Plurima quidem sunt, quæ immensum Christi erga nos amorem mirificè commendant; sed inter ea omnia illud mirum in modum Christi erga nos charitatem ostendit amplissimam, quod ipse licet horrendos mortis suæ cruciatus præuideret, eos tamen pro nobis forti, inuictoque pectore subire voluerit. Sed quamuis hoc maximum, amplissimumque Dei erga nos pietatis signum sit, adhuc tamen magis heroicum immensæ eius erga nos pietatis signum habemus, illudque est, quod quamuis acerbissimos cruciatus pro nobis sustinuerit, eius tamen patiendi pro nobis desiderium, si opus esset, expletum non est. Nam & B. Carolo reuelauit, se iterum mori paratum, si opus esset, & post Resurrectionem, eunti-
bus discipulis in Emaus, cum apparuisset, interrogantibusque discipulis de ijs, quæ facta essent in Hierusalem, respondisset, dixit: Quæ? quasi verò eorum, quæ passus esset omnino esset oblitus. Et Christus gloriosam Brigit-
tam alloquens lib. 1. reuelationum, c. 32. dixit: *Adhuc quippe ex charitate libenter morerer pro homine, si esset possibile.* Et eodem lib. cap. 35. ostendit Christus incomparabile salutis nostræ desiderium, quod si possibile esset, pro vnicā tantum anima pateretur libentissimè vnam talē pœnam, in quolibet membro, qualem semel in cruce passus est, in omnibus membris, & lib. 1. reuelationum, cap. 59. Christus dicit: *O amici mei, sic tenerè diligo oves meas, quod si possibile esset, adhuc mori propter quamlibet oves specialem mortem, qualem in Cruce semel pro omnibus passus sum, magis eam redimerem, quam ea carerem.* Quæ quidem loca quidam legentes, ita Christi misericordiam exaggerant, ut eum, pro vnicā etiam anima, iterum ad crucis mortem sustinendam paratum dicant. At Bartholom. Medina, in 3. part. D. Tho. art. 3. Nimis magnam exemplificationem esse hanc ostēdit, idē con-

cionatores quosdam Passionis Christi, veluti æris alieni nimis æquo liberaliores dispensatores, prodigè Christum ad mortem denuò sustinendam paratum exponere. Idē ita reuelationes sanctis factas esse intelligendas, ut Christi charitatem immensam agnoscamus, & quod si nulla alia pateret, ad animam aliquē saluandam, via, nisi via mortis Christi, tunc Christus sponte denuò passioni, ac morti se subijceret, ne anima illa, omni auxilio destituta, in æternum periret.

6. *Istiusmodi verò capilli, &c.* Christi Seruatoris capilli sanguine aspersi, adeo ad cor, siue feriendum, siue emolliendum apti sunt, ut ne vnum quidem tantum Christi capillum sanguine aspersum absque lachrymis videre quis possit. Certè nouimus in agro Typhernate, in Ecclesia Cathedrali asseruari vnam ē spinis coronæ Christi Domini, in cuius cuspide, subtilis quidam Christi capillus eiusdem sanguine spinæ agglutinatus adhæret, qui quidem sanguis quolibet anno in die Parasceues, qua hora Christi capiti corona fuit imposita rursus colliquefieri, rubescere, & quodam modo ebullire, purpureumque colorem recipere cernitur. Illud tamen maximè mirum, quod pretiosissimum Christi sanguinem reflorescētē, nullus absque internis cordis lachrymis cernere potest. Cui verò cor durius fuerit, atque peccati sordibus obductum, neque aptum ut feriat, is spinam quidem videbit, capillum tamen, sanguinemque reflorescentem videre non poterit. Benè igitur dicetur, *Vulnerasti cor meum soror mea.*

At non immeritò dubitare quis poterit, cum sententiam hanc cognoscamus à Sponso ipsi Sponsæ esse prolatam, dum dicit: *Vulnerasti cor meum Soror mea Sponsa.* Quomodo igitur de Christi capillis explicari potest, cum potius de ecclesiæ, vel B. V. capillis explicandus locus videretur. Solet enim explicari

Qualiter
hæc sint
intelligenda.

Capilli
Christi
sanguine
conspersi,
quantum
valeant ad
cor feriendum.

Insigne
miraculum
spinæ
Christi
sanguine
tinctæ.

Christi
reflorescentem
sanguinem
absque lachrymis
videre vix
possibile
est.

Canticorum
locus
explicatur.

Crinis
colli quis
sit.

B. V. Ec-
clesiæ col-
lum.

B. V. hu-
militas
colli, cri-
ne decla-
rata.

explicari de Ecclesia, quæ Sponsum Christum vulneravit in vno crine colli, id est in vno populo, qui immediate sub Christo capite quasi in collo continetur. Vulneravit autem, quatenus amore sponsum traxit, ut pro eo pateretur. Aliam etiam explicationem adhibet Iacobus de Valentia, quod B. V. collum dicatur. Cum enim tota Ecclesia sit vnum corpus in Christo, singuli autem alter alterius membra; Christus autem sit caput Ecclesiæ, idcirco B. V. erit collum; si enim collum est, quod immediate capiti subsidet, caputque flectit, ita B. V. primum est post Christum membrum, ipsumque Christum flectit. Dicit enim D. Bernardus de B. V. quod *stat ante filium Mater, ostendens ei pectus, & ubera*. In capillo autem colli, quod est excrementum quoddam, notatur humilitas Mariæ; hæc igitur est, quæ vulneravit sponsum Christum, idcirco dicit: *Vulnerasti cor meum Soror mea sponsa*: at utriusque modo explicetur, explicatio ipsæ quæ ab auctore scribuntur, non conuenit. Si verò accipiantur tanquam verba Patris æterni, & ad filium in humanitate dicta intelligantur, optimè patebit quomodo Pater dicere potuerit, *Vulnerasti cor meum in vno crine colli tui*. Capilli enim Christi sanguine ita concreuerant, ut B. V. apud S. Brigittam referente, quasi reftis viderentur, idcirco capillus Christi sanguine tinctus cor Patris æterni vulnerare poterat, ut humani generis peccata condonaret.

7. *Huius autem conuulsionis*, & cetera. Quod in Sampson, Ambr. lib. 2. de Spiritu sancto Christum agnoscit, idcirco etiam agnoscunt, Origenes homil. 35. in Matth. Hieronym. in cap. 12. Iob, & in epistola ad Euagrium, & lib. aduersus Iovinianum, & Augustin. in Psal. 80. & 107. & Gregor. homil. 21. in Evangelia. Quam verò aptè de Christo hæc figura explicetur, sic doctè, acutèque Hierony. Lauretus Ceruarien. explicat in sua Sylua All go-

riarum, verbo, Sampson, dicens: *Sampson solet esse typus Christi, & ut occidit Leonem, est Christus conuertens Gentiles, & ut ingressus est ad meretricem, est Christus veniens ad Gentes. Idcirco ligatus, & illusus, & c. est Christus à Iudeis illusus; & ut Sampson multo plures occidit in morte, quam viuens, manifestè ostendit excellentiam victoriæ Christi in morte habita de Demonibus, & ceteris hostibus. Et ut obsessus in ciuitate Gaza, surrexit media nocte, & tulit portas ciuitatis, est Christus resurgens ex mortuis: & ut Sampson fuit fortis, & infirmus: ita Christus apparuit fortis & infirmus. Vel ipsa Ecclesia, quæ est corpus Christi, habet fortes, & infirmos; in Sampson etiam qui Leonem tenuit, & occidit, & in ore mortui Leonis sanum mellis inuenit significatum est, quod in superbis, in quorum ore putor fuerat blasphemiam, esset postmodum dulcedo laudis, & gratia Dei. Et ut ille Sampson sitiens, de molari dente asini inuocato Deo, aquam ut biberet, hausit, ita & Christus de immundo, & duro gentium populo, fide credentium tanquam refrigerij poculo saturatus est. Maxilla quoque eiusdem asini, de cuius molari aqua copiosè effluerat, occidit mille viros; in maxillis, & dentibus oris eloquium intelligitur. Doctrina igitur eorum, qui ex Gentibus crediderunt, perfecto quodam numero finitur. Sampson verò hostes suos, atque aduersarios tribus modis interfecit, & occidit; dum alij non credendo pereunt; alij verò credendo fidei, moriuntur peccato. Opus hæc maxilla eleuatio appellatur, ita enim doctrina, & prædicatio Euangelij magnificata superat omnem terram, ut eam omnes gentes ubique eleuatam mirentur. In illis igitur vulpibus figuratum est, ut per dolosos, & sanæ fidei inimicos, quorum principatus in caudis est pars post tergum relicta, pars circa fructus Christo aduersantium vastaretur.*

Verum quomodo in capillis Sampsonis Christus Dominus figuratus fuit subtiliter, accuratèque explicat Rupert. Abbas, lib. 1. de Trinit. & eius operib. in lib. Iudicum cap. suo 22. ubi ait: *In Dalila Sinagoga Iudeorum indicatur, quæ Christum multoties tentauit, nec tamen ei in sermone capere potuit. Tandem autem aliquando quasi caput eius radendo tentauit, & præualuit, quia Christum Dei filium Regem suum negando, ac blasphemando, in*

Sampson
Christo
compara-
tur.

Maxilla
asini quid
significet.

In Sam-
psonis ca-
pillis for-
titud.

Sampson
illustris
Christi fi-
gura.

monte Caluaria crucifixit. Et infra. Ter-
tij, inquit, quod nunc agitur temporis pec-
cata septem Nazarei capillis cum licio plexis,
clauoque circumligatis rectè signantur, quia
videlicet peccata nostra Christi capiti pro-
pius admodum, licioque tela euangelica com-
plexa clauis Crucis Christi circumnixa sunt,
& cap. 23. Caput, inquit, Christi Deus,
quod tunc raditur, quando nouacula acuta,
lingua blasphemantis virtus eius, & diuini-
tas denegatur; hoc si radatur erit Christus,
ut ceteri homines. Sed eleganter admo-
dum cap. 24. subdit, Tonfor quem mere-
trix illa conduxit, ut raderet septem crines
dormientis Nazarei, Pilatus fuit, cui vin-
ctum Dominum nostrum Sanctum Sancto-
rum tradidit, & negauit, & in monte Cal-
uaria crucifigi postulauit; ibi rasit septem
crines capitis dormientis, id est, Regem suum
detestata est, & uniuersum ius eius abdicauit,
capitque eum abijcere, & repellere; in-
super, & insultare dicendo, Vah qui destruis
templum Dei, &c.

8. Ergo ad miseram eiusmodi conditio-
nem. &c. Locum istum contemplans
B. Rupertus Abbas dicit, Et cuncta re-
ferendo ad sacramentum passionis filij Dei, qui
propter id quod passus est Rex constitutus, &
gloria, & honore coronatus, sedet ad dexteram
maiestatis in excelsis. Et rectè passio Regis di-
citur purpura Regis, non solum propter purpu-
reum colorem sanguinis, quem in Passione ef-
fudit, verum etiam propter purpuram deriso-
riam, quam circumdederunt ei protinus tribus
pœnis passionum consummandum, scilicet fla-
gellandum, crucifigendum, lancea percutien-
dum, &c. Proinde purpura illi dicitur iuncta
canalibus, quia sicut purpura cò magis tingi-
tur, & pretiosior fit, quò vicinior, atque diu-
tius iuncta fuerit tinctura canalibus; ita pas-
sio dilecti, & gloriosior est, quò amplius præ
ceteris sacrificijs præcessit, secundum consilium
diuinitatis, cuius videlicet consilij arcana,
quasi quidam canales sunt, per quos cucurrit
pretiosissima hæc tinctura purpurea, qua di-
lectus factus est in morte rubicundus, qui in
natiuitate candidus fuerat. Hæc ille ve-
rùm allegoricè comæ capitis Christi
dicuntur Prælati, Reges, Principes,
qui Ecclesiæ caput, quod est Christus

exornantes, sunt ut purpura Regis
Christi sanguine inebriati, iuncta ca-
nalibus plagarum Christi; quam ex-
plicationem fusè prosequitur Iacobus
de Valentia, in cantico suo 9.

9. Cum extremas quoque corporis par-
tes, &c. Mirabitur hoc loco quis, quòd
capilli, pilique corporis, quæ utique
excrementa communiter censentur,
sint ab eruditissimo Antistite corporis
partes appellatæ; atque adeò si defen-
sioni locus necessariò nobis excogi-
tandus esset, facilè nobis fortè excusa-
tionem afferret eruditissimus, ac no-
stræ ætatis celeberrimus Medicus Mar-
cus Antonius Vlmus, qui in eo maxi-
mo utique pro rei argumento opere,
quod de fine barbæ humanæ conscrip-
sit, ingeniosè, acutèque sustinet ca-
pillos, reliquosque humani corporis
pilos, non excrementa esse, sed partes
naturalis corporis integrantes. At nos,
etsi partes integrantes minimè nomi-
nemus, inficiari tamen nullus poterit,
quin saltem aliquo modo partes sint
appellandæ, saltem, ut excrementitiæ
partes, quæ passim ita ab omnibus
nominantur. Nobile hoc, generosum-
que corporum ornamentum, tanti le-
gimus antiquitus æstimatum, ut con-
genitæ libertatis esset indicium, ideò-
que seruis comam enutrire nefas ma-
ximum duxerint Græci, prout auctor
est Cælius Rhodigin. lib. 7. cap. 31.
Apud Francos verò summum nefas
habebatur, si quis ingenuus sibi co-
mam rasisset, cæsariemque adeò Gal-
lia excoluit, ut inde Comatæ Galliæ
nomen hauserit. Lycurgus autem ut
refert Plutarchus in vita Lisandri, etsi
ornamenti acerrimus impugnator ex-
titerit, suis tamen populis comæ nu-
triendæ potestatem non abstulit; imò
prolixa coma delectabatur, quod in-
ter omnia ornamenta minimi staret,
& quod pulchros redderet pulchrio-
res, deformes verò redderet horribi-
liores. Hac fortè de causa Turcæ, A-
rabesque prolixa coma, barbaque im-
pexi,

Capilli
capitis an
partes sint
corporis
humani

Pix cor-
poris ali-
quo mo-
do partes
dicuntur.

Coma
congeni-
tæ liber-
tatis fig-
num.

Seruis co-
ma inter-
dicta.

Lycurgus
coma nu-
trienda
suis copiis
facit.

Turcæ A-
rabesque
calami-
frati.

Caput
Christi
Deus.

Pilatus
ut tonfor
qualiter
Christi
crines ra-
sit.

Christi
passio pur-
pura de-
clarata.

Purpura
iuncta ca-
nalibus,
quid sit.

Christus
candidus
& rubi-
cundus.
Comæ ca-
pitis Re-
ges, &
Principes
dicuntur.

pexi, ac calamistrati Sicambroque more incedunt, de quibus Martialis lib. 1. Epigrammatum scribit:

*Crinibus in nodum tortis venere Sicambri,
Et Virgil. Georg. 3.*

Stirique impexis induit horrida barbis.

Adeoque non Græcis solum, sed Hæbreis etiam, ac Palæstinis nutriendæ comæ usus viguit; ut si quis caluitium abrasisset, luctus, mæstitiæque argumentum afferret, lege quæ hac de re Cælius Rhodiginus lib. 7. cap. 13. scribit, quod etiam ex Scripturis sacris confirmari posset. Esa. 3. Maximum malum comminatur Dominus, & dicit: *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & erit pro crispante crine caluitium.* Et Ier. 47. *Venit caluitium super Gazam.* Et cap. 48. Inducitur afflictio magna, luctusque maximus, & dicit: *Omne caput caluitium erit, & omnis barba rasa erit, & super omne dorsum cilicium.* Et Ezech. 7. *Accingent se cilicijs, & operiet eos formido, & in omni facie confusio, & in uniuersis capitibus eorum caluitium.* Et cap. 27. *Radent super te caluitium, & accingentur cilicijs, & plorabunt in amaritudine animæ, fletu amarissimo.* Amo 8. *Conuertam festiuitates vestras in luctum, & inducam super omne dorsum vestrum saccum, & super omne caput caluitium, & ponam eum quasi luctum unigeniti, & nouissima eius quasi diem amarissimum.* Eo verò dementiæ res apud quosdam deducta est, ut capillos vna ex parte valde demissos, ac prolixos gestarent, alia verò ex parte abrasos. Machlios quidem populos anteriorem capitatis partem abrasam, posteriorem verò capillis protensis velatam gestasse auctor est Herodotus. E contra verò Anasion occiput quidem rasum, sinciput villis candidètibis conspersum scribit Strabo. Machos verò solum capitatis verticem rasisse auctor est Plutarchus, hoc verò dementiæ vitio ascribit Cælius Rhodiginus, vbi supra, qui etiam lib. 7. cap. 13. docet, consueuisse quosdam primitias barbæ, & comæ,

Appollini crinito sacrare. Quantum verò in delicijs fuerit Absaloni, licet ex 2. Reg. cap. 14. cognoscere, is enim semel in anno tondebat caput suum, quia grauiabat eum cæsaries, ponderabatque capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico, lib. 2. Reg. cap. 14. S. Hieron. lib. quæstionum, seu traditionum Hæbraicarum in Genes. dicit, *Sechel corruptè latino sermone Siclus, vncia pondus habet.* At lib. 1. in Ezech. cap. 4. dicit. Siclum esse pondus mediæ vnciæ; conciliari potest, quia Siclus erat alius pondere publico, quo omnes communiter utebantur, de quo in dicto cap. 14. Reg. Alter erat sanctuarij, & duplo grauior erat, habens pondus vnius vnciæ, pondus ergo capillorum erat librarum octo, vnciarum quatuor. Christus igitur *Speciosus forma præ filijs hominum*, nobilissima cæsarie præditus, hanc tamen purpureo sanguine conspersam, vsui, ac comodo nostro concessit.

10. Hoc autem loco, &c. Sacrum Nazaræis ornamentum cæsaries, qua Deus quoque oblectari videbatur, non solum quod legem Nazaræis de non condendo crine dederat; sed etiam quod Nazaræum Sampsonem tanto fortitudinis robore communisset: ideò Nazaræorum capillis religio accessit, qua in votis piorum diceretur, *Nouacula super caput eius non ascendet*, Christus igitur non solum Nazaræus, sed etiam Nazaræus; insignem tulit Cæsariem, ut supra cap. 3. ostensum est, qua eius pulchritudo mirum in modum commendabatur. Erat autem Christi cæsaries flauæ coloris, quos aureos crines vocare consueuimus. Sed heu, *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus.* In passione enim Christi, adeò sanguine inundauerant, ut sanguine conglutinati non amplius crines, sed restis viderentur, neque amplius multi crines, sed vnus crinis videretur; Ita B. V. apud Brigitam lib. 1. cap. 10. & lib. 4. cap. 70.

Primitiæ
barba A-
pollini
consecra-
ta.
Absalo-
nis cæsaries.

Siclus vnciam, & dimidiam vnciæ continet.
Pondus capillorum Absalonis.

Cæsaries
Nazaræorum ornamentum.
Nazaræorum capillis religio accessit.

Christus
Nazaræus
& Nazaræus.

Capilli
Christi
sanguine
restis formam induunt.

Caluitij
horror.

Caluitiū
inducere
quid sit.

Caluitio
calamitas
de aorta-
tur.

Machlij
populi.

Variarum
nationum
mores.

Capilli eius quasi restis. Ideò bene dicere poterat, *Vulnerasti cor meum in uno crine colli tui.*

Capillorum Christi, & B. V. est idē color.

Radius claritatis ē Christi facie & capillis effulgebat.

B. V. facies radijs col-
lustrata.

Moyſis facies splē-
dida.

D. Dionysius Areopagita B. V. Deam putat.

11. *Hosce capillos inquam, &c.* Etsi ornamento maximo sunt capilli, tamen tam in Christo, quàm etiam in B. V. præter insigne capillorum decus, eiusdem enim coloris, ac pulchritudinis utriusque capilli erant, nam & filio similis erat mater, & filius matri, aliud insigne erat ornamentum, quod non solum ē facie, sed & ē capillis affulgere cœlitus videbatur, hoc autem erat radius quidam claritatis, quam Christus ex humanitatis ad Verbum hypostatica vnione hauriebat; regia autem mater, ex filij dignitate ducebat. Et insignem quidem hoc radio Christi faciem emicuisse, satis copiosè ostendimus alibi, adeò, ut hoc loco satis nobis futurum videatur, si cœlesti hoc radio virgineam Mariæ faciem condecoratam ostendamus: hoc enim insigni splendore B. V. faciem irradiasse probat Dionysius Carthus. lib. 1. de laudibus B. V. cap. 36. quia si Moyſes, alijque sancti Viri ex confortio diuinæ contemplationis visibiles pijs radios hauriebant: quos etiam in B. Philippi Nerij vita legimus ab eodem in pluribus, præcipuè autem Sacerdotibus sæpiſsimè viſos. Tantumque ē B. Matris vultu decoris, ac Maiestatis spirabat, ut D. Dionysius, cum primò sacram Deiparam conspexisset,

dixerit, se, nisi à D. Paulo edoctus fuisset, vnicum tantum esse Deum, qui in cœlis regnat, B. V. tanquam Deam adoraturum fuisse, quod cœlestis maiestatis decus, quod in eius facie relucebat, Deam eam indicare videretur. Mirum autem est, quod D. Ambros. lib. de institutione Virginis, cap. 7. S. Bonaventura 3. dist. 3. prima parte distinctionis, art. 2. quod etiam ante ipsum docuerant Alex. Alenf. 3. parte Summæ quæst. 9. in 3. art. 1. & S. Thom. 3. dist. 3. quæst. 1. art. 2. quæstioncula prima. Quod cum tanta esset B. Matris pulchritudo, tamen tantum abest, uti eius aspectu quis ad libidinem incitaretur, ut potius quos B. V. conspexisset, concupiscentiæ in eis motus extingueret: ideò tantæ pulchritudinis excellentiam in Virgine nullus videre poterat, qui eam mundo corde non conspexisset. O gloriosam Virginem in delitijs Virginitatis tripudiantem, sed seu præclara hæc luminaria, insignis utriusque maiestas, in Christi morte extincta videbatur; Luminaria cœli, portentosa Ecclipsi, obscurata erāt; nam cum per omnia Mater filio similis fuerit, Nicephor. lib. 1. cap. 41. quomodo mortuo filio vivere mater poterat? Vixit tamen sed semimortua, quamdiū mortuus filius iacuit in sepulchro, eoque resurgente reuixit mater.

Mirabilis prærogativa.

B. V. pulchritudo concupiscentiæ faces extinguebat.

B. V. pulchritudinem soli mundi oculi conspiciunt.

Ecclipsis mystica.

ALPHON.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

*De Spinea Corona nemini, praterquam Christo Seruatori incussa;
Cur illi impacta: tum, quinam fructus inde manarint.
Caput Duodecimum.*

Inspiciatur exemplar, quo loci inscripta litera F.

VANGELISTÆ, 1. consentiunt omnes, Seruatori coronam spineam, ab Pilati ministris intextam, in caput adactam fuisse. Nam sic D. Matthæus, scribit: *Plectentes, Cap. 27. coronam de spinis, posuerunt super caput eius.* Tum D. Marcus, *Imposuerunt, inquit, ei plectentes coronam de spinis. Denique D. Ioannes, Cap. 19. Milites, inquit, plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius.* 2. At quod eiu-

smodi corona eidem imposita sit, permit-
tente potius, quā imperante Pilato; & quod milites forsan ab Iudæis pecunia subornati, illam Christo impegerint, vt maiorem tum do-

lorem, tum ignominie notam illi inurerent, D. idem Ioannes a-

Christus non im-
perante, sed per-
mittente Pilato spi-
nea corona corona-
tus fuit.

In Ioann.
hom. 83.

De Pass.
Dom. ser-
mo. 10.

Apprehendit Pilatus, inquit, IESVM, & flagellauit. At de corona, *Mi-
lites, inquit, plectentes.* Quod quidem D. Ioannes Chrysostomus ob-
seruat, quamuis D. Augustinus iure merito sibi persuadet, quod ni-
Pilatus imperauit, at saltem permisit. D. etiam Leo Pont. istud ani-
maduertens: *Pilatus, inquit, IESVM multis debonestari ludibrijs, &*

immodi-

immodicis vexari permisit iniurijs.

3. Verum eiusmodi coronæ tormentum ex durissimis, & acutissimis spinis compactum fuit;

4. Nam tales esse videntur ij, qui sacras inter reliquias summa in veneratione ab omnibus habentur: & tales extitisse credamus, oportet; si plagarum, quæ per illas in Christi capite fuerunt inflictæ, formam spectemus in Sindone.

Ex quo-
nam spi-
narum ge-
nere Chri-
sti corona
conflata.

Deremed.
lib. 3.

Gregor.
Turon. de
miraculis
& glor.
Mart. lib.
1. num. 7.
& alijs.

5. Nonnulli, & quidem verisimiliter, opinantur, id spinarum genus ex quadam exortum planta, quæ vulgo spina Christi solet appellari; & satis copiosè Hierosolymorum in agro nascitur, tum quod militibus commodius incidit, ut illam citius reperirent, tum quod spinas duras admodum, & acutas habeat. Huic fides augescit inde, quod Marcellus Empyricus Herbam salutarem ipsam nuncupet, Salutaris, inquit, herbæ fasciculum, id est, spinæ albae, qua Christus coronatus fuit. Hanc autem Dioscorides Rhamnum primum nominat. Id autem ne prætermittamus, maximè decet existimare Ecclesiæ Patres, uti Gregorium Turonensem, Hugonem Cardinalem, & omnes alios, credidisse, Christi coronam ex marinis iuncis, iisque pungentissimis extitisse: quibus inter iuniores Toletus Cardinalis, & Gulielmus Durantes assentiunt; quinimo Durantes ipsam hoc nomine appellans, eandem in Gallia, inter Regias Gazas.

6. Gallorum Regem se vidisse testatur. At quonam de plantarum genere sit exorta, id alijs definiendum relinquemus; hoc nobis in præsentiarum satis erit, quod ex durissimis, & acutissimis in-texta spinis fuerit.

7. Sed istud diligenti disquisitione dignum est, cur nam ij Præsidis ministri Romanorumque lictores, spineam coronam Christo impeerint, cum nullibi legamus, vel ad illa tempora, nemini, vel ad supplicium, vel ad dedecus, vel ad contemptum impositam fuisse.

8. Cum præsertim coronas donare consueuissent ad præmiorum, ac triumphii specimen; & easdem propulcherrimis exantlatis operibus, peregregiisque facinoribus, diuersa ex materia conficere solerent, ex quercu, ex hedera, ex lauro, ex alijs quoque plantis, aliquando ex auro, aut murales, aut etiam vallares, alias item plures pro conditione, & diuersitate victoriarum, quemadmodum Cassianus in Catalogo de Mundi gloria recitat.

Prima
parte de
glor. mun-
di, consid-
38. con-
sid. 2.

9. Quam igitur ob causam factum, ut istud novæ coronæ genus Seruatori imposuerint? Cur id iusserunt etiam, ut quem veluti Cæsaris rebellem, atque seductorem supplicio Crucis necandum sancierant, eundem etiam præter damnatorum morem, ubi flagris cæsus esset, spinis coronandum, & ipsamet cum corona Cruci suffigendum

figendum decreuerint? Atqui illico responderi quiverit, id totum ob eam rem factitatum, vt maiore ludibrio Seruator afficeretur; quod ipsum deridendum sibi sumpfissent, hoc ob vnum, quod se Regem fecisset, quemadmodum etiam & arundinem, & purpuram addiderunt.

Cur fer-
uatori spi-
nea coro-
na præcin-
ctum æ-
put.

Genes. 6.
2.

Sed vt altius Diuinæ istiusmodi prouidentiae consilium inuestigemus, scire oportebit, ob plures rationes, & causas, Christi caput, hac corona præcinctum existisse. Primum, vt Arietis figura, qui Abrahamo apparuit, hærens cornibus inter vepres, vnde legimus in Genesi, *Vidit arietem inter vepres hærentem cornibus, ad exitum perueniret.* Sic enim & Glossa, & D. Hieronymus interpretantur, & D. præsertim Hieronymus ita loquitur, *Dominus erat affligendus spinis peccatorum, sic Diuinitas fuit illæsa, vt Isaac manu Angeli fuit liberatus; sed Aries inter vepres fuit mactatus, sic humanitas Christi inter vepres peccatorum nostrorum est passa.*

Gloss. or-
dinar. de
sacrificio
Isaac.

10. Deinde cum Deus ob Adami peccatum telluri maledictum intulisset, & ad hominem pœna afficiendum, eandem spinas, & tribulos germinare iussisset; sic enim sacra testatur historia, *Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi;* hanc ob causam Seruator interficiendus erat, non solum, vt nostrum omnium culpam expiaret; sed etiam, vt nos à peccati pœna prorsus immunes redderet, vt apertè constaret, ipsum sua nos passione ab utroque malo vendicasse. Hoc totum Sanctorum Patrum testimonijs manifestè comprobatur, & præcipuè D. Hieronymi sententia, dicens: *In corona spinea maledictum soluit antiquum; Spinis, & tribulos germinabit tibi.* Et D. Isidorus, *Quandoquidem, inquit, execrationis illius, qua terra post mandatum violatum à nobis, mulctata est, seges spina erat: Dominus autem, vt omnem in se ipso morbum curaret, aduenerat: idcirco spinea corona, vt victor redimitus est.*

Genes. 3.

In Matth.
c. 27.

Lib. epist.
21.

11. D. item Ambrosius, *Corona de spinis, inquit, capiti eius annexa, quid aliud, quam diuini operis amplitudinem ostendit? quod de peccatoribus mundi, tanquam seculi pœnis, triumphalis Deo gloria quæreretur?*

Ad Euth.
Diac.

12. Præterea Tertullianus, *Ex spinis, inquit, & tribulis in figuram delictorum, quæ nobis protulit terra carnis, omnes aculeos mortis in Dominici capitis tolerantia obtundens.* Quod totum ad amussim Cornelius Ianfenius exprimit ita, *Spinea corona intelligimus Dominum spinas peccatorum nostrorum in se suscepisse, quas maledicta terra cordis nostri portulit.* Nec ab his, ne latum quidem vnguem Rupertus Abbas recedit, *Per spineam coronam, inquit, illud visibiliter significatur, quod de illo Propheta dixit: Et peccata nostra ipse tulit. Spine namque peccata designant.*

Lib. 10. in
Luc. c. 23.

De coro-
na milit.
c. 24.

In Ioann.
c. 19. lib.
13.

13. D. insuper Athanasius, *Alia quoque ratione, inquit, spineam coronam gestari videri potest, nimirum vt solitudines vite nostra extirparet.*

Quæ

Concord.
Euang. 6.
242.

Spinæ si-
gnificare
huius vite
solicitu-
dine.

Clem. A
lex. lib. 2.
c. 8.

Pædagogi
Christus
spinis co-
ronatus,
vt nos
frugiferos
efficeret.

Cap. 22.

Cant. cap.
2.

Sybillas
Christum
spinis co-
ronadum
prædixit
se. lib. O.
raculor.

Quæ sollicitudines ideò per spinas interpretantur; quoniam vt do-
ctissimus Toletus Cardin. arbitratur, etiam ipsæ in peccati pœnam
nobis obtruduntur.

In c. 19.
Ioan. an-
not. 3.

14. Ad hoc, vt Clemens Alexandrinus obseruat, ad nos ipsos
designandos, hac ipsa corona illi caput incinctum fuit, *Domini, co-
rona*, inquit, *non propheticè significat, qui sumus aliquando infrugiferi, qui
circa illum positi fuimus, per excellentiam cuius ipse caput est.*

15. Voluit adhuc Seruator noster ex acutissimis eiusmodi spinis
insigne Regium sibi contexi, idque permisit, nimirum capitis par-
tes, in quibus sensus ipse magis vigeret, sibi à spinis altius adeò pe-
netrari, quod illi sanè dolorem incredibilem attulit, quemque Da-
uid iam antea præuidit, cum inquit, *Conuersus sum in erumna mea, dum
configitur spina*; vt magis extolleret id, quod ad afflictorum homi-
num solatium dictum fuit, non decere sub capite spinis perforato,
membra delicata consistere, & vt Isaia vaticinium impleretur, di-
centis: *Coronans coronabit te tribulatione; quasi pilam mittet te in terram la-
tam, & spatiosam, ibi morieris, & ibi erit currus gloriae tuae.* Vaticinium sa-
nè illustre, & nostro consilio peraptissimum in modum quadrans,
cum re vera hæc spinea corona cruciatuum, ac afflictorum corona
existat, Domino nostro imposita, & per quam in Cruce, quæ trium-
phalis illius currus fuit, mortem obiit atrocissimam.

Grauiissi-
ma Serua-
toris pœ-
na dum
spinis in-
cingere-
tur.
Psal. 31.

Vaticinia
de Chri-
sto spinis
coronato.

16. Dum verò Christus istiusmodi coronæ supplicium pertulit,
illud Salomonis verissimum exstare, manifestissimè demonstratum
est, qui de Seruatoris capite loquens, & insignem ipsius pulchritu-
dinem, lilium vocitans, sic aiebat: *Sicut lilium inter spinas, sic amica
mea inter filias.* Nam talis Christi humanitas esse debebat, vt ipse can-
didissimus tanquam lilium inter filias hominum, quæ spinæ, & ve-
pres omnes erant, talis appareret, quale caput ipsius inter spinas, à
quibus perforatum erat, exstare videbatur.

17. Nec per vates sanctos istiusmodi per coronam Christi sup-
plicium tantummodo prænunciatum fuit; sed ipsemet Sybillæ illud
ipsum apertissimè prædixerunt; quarum vna, Erithrea nimirum,
cum de Christo vaticinaretur, ita dixit: *Atque coronam de spinis tule-
rit.* Alia quoque à Lactantio relata, futuram cæcitatem Synagogæ,
cum exprobarer, tanquam si iam secutam vidisset, vtitata vatum
diuinandi ratio sub hanc verborum formam id obiecit illi, *Ipsa stul-
ta, Deum tuum non cognouisti, sed de spinis coronasti corona.*

18. Cæterum, quàm atrox I E S U dolor exstiterit, non modo
quoad acerbicatem, sed etiam quoad diuturnitatem supplicij istius,
fatis pia Orig. meditatione nos edocet, dum hoc obseruat, *De chla-
myde scriptum est, inquit, quoniam denuo spoliauerunt eum chlamydem coc-
cineam: de corona autem spinea nihil tale Euangelista scripserunt; propter quod*

& nos

Et nos querere voluerunt exitum rei de corona semel imposita, & nunquam detracta.

Quod quidem meditandi occasionem præbere potest, quemnam cruciatum Seruator inde sit perpeffus, quod tamdiu spinas illas in capite gestarit infixas; 19. cum per arundinem in caput introrsum fuissent impressæ, ex quo cum nullibi caput inclinare posset, quin dolor in immensum augeretur, 20. summum illi cruciatum inue-
xit, adeò, vt reliquos dolores acerbitate superarit; quos tamen si di-
uinæ Charitatis ardentissimo cum affectu conferantur, eo quo ge-
nus humanum summoperè diligebat, & cum desiderio, quo salutis
nostræ diuinam sibi curam ingesserat, se prorsus sentire dissimula-
bat. Sic D. Cyprianus, summa cum admiratione, ac timore ad Chri-
stum conuersus totum id explicat, *Consideraui, inquit, opera tua, & Sermone
de Pass.
Christi.
expansi. Clauis sacros pedes terebrantibus, fossisque manibus de vulnerum an-
xietate non loqueris: de spinis Sacrum Caput pungentibus non quereris; sed sa-
tagis, vt innotescat posteris, quare derelictus a Deo videaris, expositus contu-
melis, & Iudeorum ludibrijs.*

21. Hoc autem loco pius lector occasionem nanciscatur medi-
tandi sacratissimam Virginem, suauissimum illud caput antea sibi Conuer-
sio ad B.
V.
præter omnia in delicijs habitum, intuentem tot acutissimis spinis
crudeliter adeò redimitum: quæ profecto, cum suis manibus eiu-
smodi coronam ipsius de capite detraheret, & easdem, vel ad os v-
sq; penetrasse videret, eodem circumquaque cruëto. 22. Iure cum
Ilaia exclamare valebat, vt te dulcissime fili, tot angustiarum, tot-
que ærumnarum corona præcinctum adspicio; vt te veluti pilam
cum ludibrio hinc inde versatum, & vndique tormentis discrucia-
tum contueor. Hinc pius ipse lector obtutu cum Virgine Matre in
caput idem dilaniatum, adeò interno pietatis affectu, defixo, sic ex-
clamare poterit. Eras tu quidem antea, Christe Seruator, candidis-
simum lilium, nunc te cruentum inter spinas lilium contemplor:
nec amplius tamen miror, si caput in Cruce inflectebas, nam per a-
culeos lignum cruciatus germinando duplicabat. Eheu cur incussa
tibi spinea corona, eo magis ignominijs, & ludibrijs referta, quo
noua magis, nec prius vsitata? nec vlli vsquam impacta? 23. Ex hisce
pius ipse lector meditando mente concipere poterit Virginem Do-
minam nostram sacrum illud caput exosculantem, & iterum non
modo, sed millies etiam oscula duplicantem, & sacrum Capitis e-
xundantem vndequaque cruorem, osculis fatigantem, & ore vir-
gineo colligentem; illum spinis quoque dirissimis, 24. sibi cor vn-
dique perforatum, sentientem; & inde gladij, illi ab Simeone præ-
nuntiati, mucronem pectus haurientem, virtutemque toto pectore
excipientem miserari poterit.

F R A T R I S
D A N I E L I S M A L L O N I I
D E S P I N E A C O R O N A
E L V C I D A T I O N E S.

I N C A P V T D V O D E C I M V M.

Textus
Græcus
Christi
corona-
tionem
significa-
tius expri-
mit.

Regium
nomen
Romanis
inuisum,
& cur?

Iudæi Pi-
latum pec-
unia cor-
rumpunt
ne Chri-
stum di-
mittat, &
milites, vt
acerbius
Christum
tractent.

VANGELISTÆ, I. *consentiunt omnes, &c.* Quoniam textus græcus hoc in loco vberior, ac significantior est, ideo operæ pretium me facturum esse arbitror, si græcam quoque lectionem referam, græcè igitur apud Ioan. legitur καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἁκανθῶν, ἔπεισαν αὐτὸν τῇ κεφαλῇ, id est: Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt ipsius capiti. ἁκανθος enim deriuatur, vt quibusdam placet ἀπο τῆς ἀκῆς καὶ ἀρθῶν quod est cum acrimonio flore, & de acutissimis propriè dicitur. Milites supra vtique Romani, Christo diadema spineum imposuerunt, Romanis enim ob contumacem Tarquinij Superbi Regis arrogantiam, Regium nomen perinde, ac tyrannicum erat infensum, ideo Christum Regem audientes, antiquatoque odio persequentes, spinis coronandum censuerunt.

2. *At quod eiusmodi corona, &c.* In quodam manu scripto antiquo in charta pergamena, aureis etiam literis minio confectis ex Patrum antiquiorum fragmentis compilato, quod vita B. V. inscribitur, exstat quoddam caput ex Nicodemo excerptum, in quo dicitur, quod Iudæi timentes, ne Pilatus Christum dimitteret, ei pecuniam multam dederunt, quod si verum sit, facilius eo adigi possumus, vt credamus, militibus quoque pecuniam datam, vt Christum pessimè exciperent, tractarent, mulctarent; imò fuisse verè mini-

stros pecunia corruptos, testatur Claudius Guiliardus in Ioan. c. 19. Chrysostomus citatus in catena aurea in Ioannem dicit: *Non hoc Pilatus iussit, sed milites Iudæis pecuniarum gratia gratificantes, omnia audebant.* Ioan. Lanspergius homil. 55. de Passione, dicit: *Admirabatur Pilatus si iam Christus obisset. Hinc indicatur, Christo multas pœnas fuisse irrogatas, quas Pilatus nescisset: si enim omnia, quæ Christus est passus pœnosa didicisset, quomodo admiraretur ipsum esse mortuum?* Anselmus dialogo de Passione Domini, dicit: quod dum Christus ab Herode remittebatur ad Pilatum, timentes Iudæi ne Pilatus quoque Christum dimitteret, adeò malè eum in via tractarunt, vt etiam si à Pilato dimitteretur, tamen superuiuere non posset. Quamuis autem illud videatur incertum, an Pilati præcepto Christus spinis fuerit coronatus, tamen negari illud non potest, quin saltem eius permisso milites immane id impietatis facinus in Christum exercuerint, quod ex eo probat Michael Palacius, quod Pilatus cohortem conuocauit. Potest etiam ex eo clarè comprobari, quod Pilatus Christum flagellisque cæsum, spinisque coronatum, populo ostentauit, dicens: *Ecce homo.* Certè pecunia fuisse milites à Iudæis corruptos, vt pessimè Christo insultarent, testatus est Pilatus in epistola ad Tyberium Cæsarem, quam supra cap. 10. retulimus.

3. *Verum eiusmodi corona, &c.* Fuisse Christi Domini coronam è duris, acutisque spinis contextam, testatur S.

Vincen-

Multa
supplicio
in Chri-
stum præ-
ter Pilati
mentem
illata.

Iudæorum
impietas
dum Chri-
stus ultro
citroque
mittitur.

Pilatus
corona-
tionis
Christi
consciens.

Corona
duris spi-
nis conte-
cta.

Vincentius serm. de die Parasceues. Corona, inquit, Christum in capite crudeliter vulneravit. Anselm. in Speculo Evangelico serm. 15. Spina pretiosissimum Christi verticem vulneravit. Christus ipse B. Brigittæ hoc reuelavit, ut legitur in lib. extrauag. reuel. cap. 51. *Vertex meus, & caput meum puncturæ spinarum lacerabantur.* Et lib. 1. cap. 11. *Cumque caput meum undique corona esset cruentatum, & undique sanguis flueret; & B. V. hoc ipsum eidem B. Brigittæ reuelavit lib. 1. cap. 10. dum dicit: Quo factò, aptauerunt coronam de spinis capiti filij mei; quæ tam vehementer reuerendum caput filij mei pupugit, ut ex sanguine fluente repleverentur oculi eius, & obstruerentur aures, & barba tota decurrente sanguine deturparetur.* Et rursus lib. 4. cap. 70. *Corona spinea capiti eius acutissime fuit imposita, quæ ad medium frontis descendebat plurimis riuis sanguinis ex aculeis infixis decurrentibus per faciem eius, & crines, & oculos, & barbam replentibus; ut quasi nihil nisi sanguis totum videretur, nec ipse me æstantem ad Crucem videre potuit, nisi sanguine expresso per ciliorum compressionem.* Atq; ad eum cum ipsa B. Brigitta, cui cū esset Hierosolymis in visione mētis series passionis Christi prout gesta fuit, reuelata est, ita se vidisse testatur lib. 7. c. 15. *Quo factò, inquit, coronam de spinis, quam deposuerant de capite eius cū crucifigebatur, iterum imposuerunt, & aptauerunt capiti suo sacratissimo, quæ tam fortiter pupugit reuerendum caput eius, quod oculi eius repleti fuerunt illi o sanguine fluente, aures quoq; obstruebantur, & facies, & barba quasi tegebantur, & intincta erant illo roseo sanguine.*

4. Nam tales esse videntur, &c. In Æde sanctæ Crucis in Hierusalem de vrbe, duas spinas ex corona Christi; in æde S. Eustachij, pars spineæ coronæ; Rhodi duas spinas seruari tradidit in Topographia Reliquiarū Francisc. Maurolicius. Bononiæ in Ecclesia S. Dominici ostenditur spina magnæ longitudinis. In Ecclesia S. Hieron. ordin. Carthus. Bononiæ alia spina. In Ecclesia Cathedrali agri Triphernatis spectatæ longitudinis spina

seruatur, cui adhæret vnus è capillis Christi Domini, sanguini illi agglutinatus, quæ in die Parasceues, qua hora Christus spinis coronatus fuit, virescere, sanguinemque quasi tunc è Christi capite extraheretur singulis annis colliquefieri, maxima populi pietate cernitur.

Venetijs in antiquissima ac nobilissima Cōfraternitate sanctissimæ Charitatis, inter alias pretiosissimas, ac maximè venerandas reliquias, quas aureis, argenteis, ac christallinis vasis inclusas, multis etiam gemmis ornatas Illustriss. ac Reuerendiss. fel. record. Bessarion Card. eiusdem Confraternitatis fratribus donauit, quatuor acutissimæ spinæ Christi sanguine aspersæ asseruantur.

5. Nonnulli & quidem verisimiliter, &c. Hinc maximi ponderis controuersia excitatur, fueritne Christi corona è iuncis marinis, an verè ex spinis. Iuncos quidem marinos adeò in acutum desinere, ut acutissimam spinam referant, constans Doctorum fama est, sensus quoque id indicat.

AN SPINEA CORONA
fuerit è iuncis marinis, an
verè ex spinis.

EIVNCIS quidem marinis fuisse, maximè illud probabile reddit, quod Gulielm. Durantes, lib. 6. Rationalis diuin. off. cap. de Parasceue, tradit, qui se oculatum testem exhibet docens, eandem se vidisse in thesauro Regis Francorum: nam, ut refert Genebrard. lib. 4. suæ Chronologiæ, S. Ludovicus Rex Galliarum à Grecis redemit coronam spineam, eamque Lutetiam asportari precepit: cui ipsæ obuiam comitantibus Episcopis, & Regni proceribus venit, multis cū lachrymis, & suspirijs, nudis pedibus, undique affluente, & ingenua procubente populo. Eam quoque è marinis iuncis testatur fuisse Gregorius Turonens. lib. 1. de gloria Mart. num. 1. 7. & Anselmus dialogo de Passione Domini, Lyran. in c. 27.

N Matth.

Ingens
spina mis-
raculum.

Iunci ma-
rini spi-
narum in-
star acuti.

Coronam
è iuncis
marinis
fuisse qui
docue-
runt.

S. Ludo-
uici Gal-
liarum
Regis pie-
tas.

Corona
totum
Christi ca-
put pun-
git.

Corona
vulneri-
bus san-
guis fluit.

Christus
in Cruce
quomodo
matrem
conspice-
re potuit.

S. Brigittæ
Christus
passionis
sue faciem
ostendit.

Spina co-
ronæ Chri-
sti vbi ser-
uatur.

Iunci ma-
rini quam
acuti.

Matth. dicit: Ex iuncis marinis ad modum spinarum acutis. Et ego qui hac scripsi audiui à quodam, qui fuerat ultra mare cum B. Ludouico Rege Francie, quod in littore maris senserat puncturas iuncorum per sotulares inter medios. Landolphus de vita Christi, dicit, in hunc locum, eos, qui accuratius spineam coronam inspexere, deprehendisse eam fuisse ex iuncis marinis, quæ non solum in acutum desinunt, sed etiam latera habent spinosa. Idem sentiunt Hugo Card. in Io. Tolet. item Card. annot. 2. in c. 19. Franc. Suarez 3. par. quæst. 46. disp. 35. sect. 3. dicit, communiter omnes sentire, coronam non ex spinis, sed ex iuncis marinis fuisse contextam. Ex quo colligit, ex illa corona Christo lethalia vulnera non fuisse inflicta, nec craneum perforare potuisse, sed solum cutem, & carnem, licet verisimile sit spinas ita fuisse infixas per superiorem capitis partem, ut per inferiorem sanguine còspersæ prodirent; atque hac ratione fortiter in carne infixæ hæerent.

Veram longè aliter apud Laurentium Iustinian. lib. de triumphali agone cap. 14. ubi dicit: *Spinarum punctiones cerebrum perforantes. Et subdit, Debuit planè mori tanto dolore transfixus, se tamen reseruat ad vitam, ut his etiam grauiora perferret.* Et S. Vincentius de Passione Domini dicit: *Quis satis cogitare potest, quantus dolor venerandum illud caput tot aculeis confixum affecerit, cum nos vel ad unius spinæ puncturam ferè intolerabili dolore vexemur?*

Verum coronam verè ex spinis veris, verèque ac propriè dictis, compactam fuisse, plurimi iidemque grauisimi auctores prodiderunt. In primis apud sanctos Patres semper ex spinis coronam legimus, quos utique ad litteram explicare tenemur. Valdè autem notandum puto quod Illust. Card. Baron. to. 1. anno Christi 34. nu. 86. monet dum dicit: *At nullatenus audiendos puto, qui ex iunco marino Domino contextam coronam fuisse, edixere, cum certum sit, &*

Luca, & Ioannis Euangelistarum assertione ex spinis esse compactam, ambobus ita dicentibus, *Plectentes coronam de spinis;* longè enim diuersa est iunci, ac spinarum ratio: nam iunco marino nulla, nec in fus. è, vel ramis inhaerent spina, sed eius tantum acumina in spinas desinunt. Confirmari hoc ratione multiplici potest. In primis enim cum Hierosolyma à mari longè distet; nam si de mare Tyberiadis sit mentio, præterquàm quod stagnum illud mare non sit Iordanis fluminis præclusionem firmatum, sed lacus, imò stagnum Genesareth dicitur, nec alia ratione maris sortitur nomen, nisi quatenus cògregationes aquarum maria vocatur. Si de mari mortuo siue Asphaltite sit mentio; at in eo nihil, ne pisces quidem enascuntur; imò ne aues quidem superuolare possunt; sed fœtore inde erumpente necatur, ita Borchardus in descriptione Terræ sanctæ. 1. parte c. 7. §. 35. proximè poma nulla, etsi quæ circa littora exoriuntur, licet forinsecus roscida, intus tamen cineritia, soloque cinere, ac puluere oppleta deprehenduntur, tanta est Sodomitici facinoris detestatio. Si de mediterraneo, constat inter Hierusalem, & mediterraneum mare, multorum millium interpatere distantiam. Quomodo igitur potuerunt ita in promptu esse marini iunci militibus? At si de spinis, ubique peruiæ, spinas enim, & tribulos spontè maledicta terra producit. Amplius autem testatur idem Baron. Card. quæ in Ecclesijs asseruantur spinæ, easdem verè spinas, non autem iuncos videri. Accedit & illud, quod sacræ Scripturæ verba sunt, prout sonant, intelligenda, præcipuè autem, cum ad litteram explicata, nec fidei synceritati, nec morum honestati reluctantur: talis enim est B. Augustini lib. de doctr. Christ. cap. 3. Qua de causa Basil. ille magnus hom. 3. & 9. in Hexameron dicebat: *Ego cum audio Moysen dicentem cælum, terram, aquam, pisces, fœnum, nil aliud intelligo nisi cælum, terram, aquam, pisces, fœnum, si enim aliter dicere voluisset,*

Hierusalem à mari longè abest.

Stagnum Genesareth quod alluitur.

Maris mortui infelix conditio.

Spinæ circa Hierusalem multæ.

Sacræ scripturæ verba, ut sonant, explicanda.

alijs

Corona spinea lethalia vulnera Christo inflat.

Optima argumentatio.

Corona ex spinis propriè dictis.

Euangelistarum verbis insistit Baronius Card.

alijs verbis explicasset. Lege quæ hac de re notat Georg. Ederus lib. Biblioth. Oeconomicorū. Liceret etiam mihi hoc ipsum ex textu Græco confirmare, ita enim habet καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκάνθων; ἀκάνθων autē non est quodlibet spinæ genus, sed præcutæ, prout notat auctor Etymologiae græcus. Adde quod iuncus marinus Græcè dicitur ὀξύχοιμος. Ioannes autem non scripsit coronam ἐκ τῶν ὀξύχοιμων, id est ex iuncis marinis, sed ἐκ ἀκάνθων, id est ex spinis.

Coronam
verè è spi-
nis fuisse
videtur
commu-
nis sentē-
tia.

Tandem communis Patrum consensus huc accedere videtur: in eo enim quod Chrilli caput spinea corona redimitum legunt; alij quidem impletam eam figuram notant, qua aries inter vepres cornibus hæsisse legitur: ita D. Hieron. in cap. 27. Matth. Alij verò ut maledictum solueret antiquum, Isidorus epistola 95. Hieronymus vbi supra. Alij quod de peccatoribus, qui per spinas intelliguntur, gloriam querebat: ita Ambros. Alij alia, quæ de veris spinis intelliguntur. Imò verè nec explicari posset, quomodo tot puncturis Christi caput corona lace-
rasset, cum Bernardus dicat mille puncturis, & alibi densitate spinarum, præcipuè, cum marini iunci appellatione, nullus spinas intelligat, nec è contra spinarum nomine iuncum marinum interpretetur. Venetijs apud pientissimos Societatis Sanctissimæ Charitatis Confratres, præter sacer-
rimas alias reliquias, quatuor ex Christi corona spinæ maxima cum veneratio-
ne coluntur. Has simul cum alijs pretiosissimis reliquijs, ut supra insinuaui Bessarion Cardinalis amplissimus, aureis, argenteis, cristallinis vasis occlusas multis etiam gemmis ornatas, prout tanti Antistitis pietas, ac magnificentia postulabat, nobilissimis dictæ Societatis Confratribus donauit. Has enim cum venerabilissimo, mihi-
que in primis charissimo adm. R. P. Zacharia Leonio, Monasterij nostri

sanctæ Mariæ Gratiarum Venetijs Priore, ex speciali gratia magnificorum, ac pientissimorum DD. Pauli, ac Guarini de Guarinis, quam diligentissimè vidi, perspexi, perlustraui, ac quoniam spinæ in eam basim infedebant, quam euulsæ è ramo spinæ solent efficere, verè spinas, non autem marinos iuncos deprehendi.

6. Hanc autem Dioscorides, &c. Magnam huic loco explicando claritatem illud allaturum puto, quod Iudicum cap. 9. parabolicè dicitur de lignis Regem supra se creare certantibus, ita enim legimus, *Ierunt ligna, ut vingerent super se Regem. Dixeruntque oliua, impera nobis; qua respondit, Nunquid possum deferere pinguedinem meam, qua & Dñ utuntur, & homines, & venire ut inter ligna promoue-
r?* Dixeruntque ligna ad arborem Ficum, *Veni, & super nos Regnum accipe; qua respondit eis, Nunquid possum deferere dulcedinem meam, fructusque suauissimos, & ire, ut inter cetera ligna promoue-
ar?* Locutaque sunt ligna ad Vitem, *Veni, & impera nobis; qua respondit eis, Nunquid possum deferere vinum meum, quod Deos, hominesque latificat, & inter ligna cetera promoueri?* Dixeruntque omnia ligna ad Rhamnum, *Veni, & impera nobis; qua respondit eis, si verè me Regem vobis constitui-
stis, venite, & sub umbra mea requi scite; si autem non vultis, egrediatur ignis de Rhamno, & deuoret Cedros Libani.* In Rhamno enim immites, & dolosi, & superbi, & omnes improbi denotan-
tur, ut Augustinus, Hieronymus, & Cassiodorus in Psalm. 57. notant, quia Rhamnus est aculeis asperrima, flore gratissima, & valdè spinosus est fructex, & arbuscula sentibus spini-
sque contexta, quæ tenet quicquid attingit, & retentum vulnerat, & vulneratorum sanguine delectatur; insuper, & ignem immittit ex se, & cetera ligna consumit, ideò superbi, & tumidi ambitione maxima per fas, nefasque dominium captantes, in Rhamno denotantur, & isti caput Christi dila-
cerant. Verè tamen nunc dicere potest Rhānus in Christi capite cōquiescens,

Scomma
insigne.

Rhamnus
quid sig-
nificet.

Sub Rhā-
no quie-
scendum.

Venite requiescite sub vmbra mea, nō enim decet sub spinoso capite membrum existere delicatum.

Duplicem
coronam
qui con-
strinxerint.

Verū nē neque apta tantæ diffensionis conciliatio ea videtur, quam excogitavit Io. Arboreus in cap. 27. Matth. dicens primò Christo coronam de spinis fuisse impositam, eamque gestasse diu, sed in Caluariæ monte rursus illi ex iuncis alteram fuisse impositam. In manuscripto antiquo dicitur; cum Christus fuisset crucifixus, constrinxerunt aliam coronam de iuncis marinis, quorum spinæ sunt acutiores, & posuerunt hanc coronam super caput eius, postquam Iesus durius pungebatur, & plus vulnerabatur cutis capitis eius ex aculeis illorum iuncorum, quam corona spinea, qua fuit antea coronatus. Nam B. Brigittæ reuelatum fuit, eandem numero, quæ prius Christo imposita fuit perpetuò eius capiti adhæsisse, quoad in Caluariæ monte vestibus nudaretur. Cum enim inconsutilis ea tunica, ut multi piè contemplantur, detrahi non posset, nisi & corona spinea tolleretur, quicquid hic nobis Suarez obijciat, idē detracta est corona à Christo in crucem acto, eadem denuò eius capiti fuit imposita; ita enim sibi reuelatum fuisse scribit lib. 7. cap. 15. *Quo facto, coronam de spinis, quam deposuerant de capite eius, cum crucifigeretur, iterum imposuerunt, & aptauerunt capiti suo sacratissimo.* Fauct Tertull. lib. contra Iudæos, cap. 13. dicens: Christum cum spinea corona fuisse crucifixum. Idem Isidorus Pelusiota lib. 1. epist. 95. Aptiorem enim conciliandi rationem crederem, si quis diceret, eam coronam quam Iudæi imagini sanctissimi Crucifixi in Berito imposuerunt, è cuius lateris vulnere exiit sanguis, & aqua, cuius historiam refert Athanas. opus. de Passione imaginis, ex iuncis fuisse.

Eadem
corona
spineæ
Christo
imposita.

Corona
Christi
eius detra-
cta.

6. At quonam de plantarum genere, &c. Pientissimi Pastoris prudentiam mirare, qui in re ardua decretum, quo

lis dirimatur, interponere noluit, hac in re B. Gregorium, aliorumque Patrum vestigia imitatus, qui quod certa auctoritate, vel rationis euidencia non cognoscebant, id determinare nullo modo volebant; ita etiam D. Gregor. hom. 34. in Euang. dicebat: *Id affirmare nolumus quod apertis testimonijs non comprobamus.* Cum igitur coronam spineam, alij è iuncis marinis dixerint, alij ex veris spinis, ex quo tamen spinarum genere conflata corona fuerit, non tradunt. Nam alij ex berberijs, id est crespinis, quæ spina viua dicitur, factam dixere. Petrus Bellon. lib. 2. observation. cap. 88. dicit ex Rhamno quod spina sancta dicitur. Coel. Rhodiginus lib. 5. antiquarum lectionum cap. 9. videtur innuere, ex ea spina fuisse coronam contextam, quæ Philaretus spina dicitur.

7. Sed istud diligenti disquisitione dignum est, &c. Nouimus quidem pientissimos Hierosolymorum Reges, aurea corona ob Christi seruatoris obseruantiam inaugurari noluisse; ita enim Gottifredus Bullion. post recuperatā Hierosolymam, Deo plenus, humilitatis causa, corona aurea, Regum more, in ea ciuitate exhorruit coronari, in qua Saluator humani generis spinis esset coronatus; ita referunt Guilielmus Tyrius lib. 8. histor. cap. 5. 18. 19. vsque ad 21. & lib. 9. cap. 9. Iacobus de Vitriaco cap. 20. B. Salig. in epistola ad Ioan. à Lotharingia. Christianus Adricom. in descriptione Terræ sanctæ, num. 1. sed tamen spinis coronari noluit. Nouimus etiam alios fictis ornamentis regijs fuisse delusos. Ita enim de quodam Carraba scribit Philo Iudæus, *Erat, inquit, quidam insanus nomine Carrabas, non ex illo conspicuo furiosorum genere, sed leuiore correptus insania: is interdū noctuque nudus oberrabat per compita, nec æstum deuittans, nec frigus, puerorum, & adolescentium ludibrium. Hunc miserum propulsum ad gymnasium in superiore loco statuunt, ut spectare posses*

Nil temere
asserendum.

Ex quibus
spinis co-
rona fue-
rit.

Gottifre-
di Bullio-
nis pietas.

Carraba
ludibrium.

posset ab omnibus, moxque capiti eius diadema imposuerunt papyraceum, pro paludamento corpori stercem induunt, pro sceptro frustum arundinis humo sublatum quidam dedit in manum, sic ornatum Regis insignibus, & in Regem transformatum more histrionico adolescentes perticas in humeris gestantes stipabant pro satellitio, tum alij salutatum accedebant, alij consulebant eum de Republica. Hæc Philo. Sed tamen adeo horrendum flagitium vnquam nouimus in aliquem perpetratum, vt acutis spinis quempiam coronarent. Inauditum igitur hoc impietatis genus in Christum Iudei diabolo pleni, excruciatum duxerunt, vt facilius eorum dignosceretur immanitas.

8. Cum presertim coronas, &c. Culpanum hoc loco Antistitem quidam opinabitur, quippe qui varium, diuersumque coronarum usum ignorans, coronas honoris, ac præmij tantum gratia antiquitus dictitarit adhibitas. Cum tamen varium coronarum usum legamus. Certè Bacchum corona hederacea primo usum nouimus, si Plinio hoc dictanti lib. 16. cap. 5. fides sit habenda. Imò, sutes quoque coronas sacris cœnis adhiberi solitas, mox rosaceas, luxuriaque crescente, etiam è Nardi folijs adhibitas: imò etiam ab Indis peti solitas. Amplius autè mortem etiam imponi solitas, idem tradit lib. 21. cap. 3. Imò verò ibidem cap. 9. plurima alia coronarum genera idem auctor prodit. Plura in hanc rem si quis desideret, legat quæ accuratè collegit Cœlius Rhodiginus lib. 27. antiquarum lectionum, cap. 26. Qui igitur constare poterit, quod coronæ honoris tantum, aut præmij loco concedebantur.

Verum hæc obiectio, etsi grauis, prima, vt aiunt facie, videatur, ea tamen leuissima est. Non enim dictum est coronas solum honoris, & præmij in usu fuisse; sed cum de ijs coronis mentio fieret, quæ publicè dabantur, meritò dixit solum honoris, & præmij

laude datas. Non abs retamen me facturum esse credo, si quæ quibus facinoribus coronæ decernerentur, subicerim. Ciuicæ quidem ijs, qui ciuem seruassent. Vallares qui Romanos obfidione liberassent. Rostratæ ijs, qui nauali bello hostes deuicissent. Murales, qui primi hostis muros conscendissent, quibus etiam gramineæ decernebantur. Glandiferæ ijs qui strenuè hostes profligassent. Frondea primus Romulus Hostium Hostilium coronauit, quod Fidenam primus irrupisset. Auræ regibus; gemmatæ, ijs etiam, qui triumphum agebant, interdum decernebantur.

9. Quam igitur ob causam factum, &c. Nulla verior causa assignari potuit, cur Christo Regalia ornamenta sic detulerint, nisi vt eum illuderent. Hanc enim sacre Euangelistæ docuerunt. Matth. cap. 27. Illudebant ei, &c. & rursus: Et postquam illuserunt ei, quod etiam Marcus cap. 15. docuit, & Lucas 23. Illudit eum veste alba, & rursus: Illudellant autem ei milites, &c. Imò & Christus hoc ipsum prædixerat, Matth. 20. Tradetur gentibus ad illudendum, flagellandum, & crucifigendum. Lucæ 18. Illudetur, & flagellabitur. Et quemadmodum supra de Carrabâ fuit ostensum, ita & de Christo necessario est opinandum. Eruditissime autem notat Alphonsus Tostatus quest. 14. in cap. 9. lib. 4. Reg. plurimas in Regum Iudaicorum coronatione caeremonias obseruari solitas, quas omnes ex Scripturis colligit. Optimè enim Amm. Alexandrinus in continuatione quatuor Euangelistarum dicit: Mox illi corona spinea fuit imposita, salutarique à militibus Rex Iudaorum ceptus per ludibrium: & nos in Christo ipovixas completa esse ostendemus.

Prima, quod educeretur extra urbem ad fontem, aut ad arborem, & ibi vngeretur, fundendo oleum super caput eius; Christus igitur, etsi non prius extra urbem eductus est, quam vngeretur

Coronæ
quæ &
quibus
darentur
antiqui-
tus.

Christus
ad oppro-
brium co-
ronatus
fuit.

In Regi-
bus crean-
dis quæ
ceremo-
niæ à Iu-
dæis adhi-
berentur.

Reges ad
fontem
vngaban-
tur.

Corona
spinea
nulli vn-
quam nisi
soli Chri-
sto impo-
sita.

Corona-
rum usus
multiplex

retur tamen, post vñtionem, & coronationem ductus est extra Urbem, non quidem ad fontem, sed ad Crucis arborem: fuit autem Christus non oleo, sed sanguine inunctus caput, longè vberiore copia, quam vnguentum, quod descendit in barbam Aaron.

Reges à
Sacerdotibus vn-
gebantur.

Secunda erat, quod vñtio fiebat per Sacerdotes, hoc ipso, quod erat vñtio sacra, idè supra ostensum fuit, quod etsi milites Romani, qui Sacerdotes non erant, Christi caput sanguine inunxissent, tamen hoc fecerant pecunia corrupti, à Phariseis, qui Sacerdotes erant, vt docuit Claud. Guillaudus in cap. 19. Ioan. idè ipsi Pharisei sacerdotes, manibus militum Christi caput sanguine purpurarunt.

Acclama-
tio popu-
li.

Tertia cæremonia est, quod postquam Rex erat inunctus, clamabat populus, Viuat Rex, Viuat Rex. Hanc fortè dicet quis in Christo non fuisse seruata, quia cum eum coronatum vidissent, dicenti Pilato, Ecce homo, omnes vnanimiter dixerunt: *Tolle, tolle, crucifige, crucifige. Et inualecebant voces eorum.* Tamen, si quis illud consideret, quod coronato Christo veniebant ad eum, & salutabant, dicentes: *Aue Rex Iudaorum,* &c. hanc quoque cæremoniam ad maiore ignominiam in Christo seruata intelliget.

Rex in-
tronizari
solitus.

Quarta, Rex creatus, in throno regni collocabatur, Christi autem thronus fuit lapis quidam marmoreus, figuram columnæ exprimens, cui Christus, dum coronaretur, infedit, ita Christian. Adricomius in descriptione Hierusalem, num. 242. quem lapidem dicit Romæ seruari in Ecclesia sanctæ Crucis in Hierusalem.

Regi Le-
gis liber
tradeba-
tur.

Quinta cæremonia erat, quod tradebatur liber Legis in manu Regis, vt noscet legem seruare. Hanc cæremoniam in Christo obseruari congruum non erat, cum enim ipse esset Sapientia Patris, & *liber scriptus intus, & foris*, non debuit ei alius liber tradi: idè hæc in eo cæremonia seruata non est.

Sexta cæremonia erat, quod ponebatur Diadema Regni super caput eius, Christo autem spinea corona imposita fuit.

Corona
Regia.

Septima cæremonia erat, quod fiebat pactum inter Regem, & populum, de modo, quo se cū populo gerere deberet Rex. Hæc cæremonia in Christo facta non fuit, quia ludibrij gratia hæc omnia in Christum exercebantur, non vt Regē haberent; sed vt eum despicerent dicentes: *Non habemus Regem nisi Cæsare.*

Rex scdm
cum po-
pulo inia-

Arietem illum, qui inter vepres hærebat cornibus, præclaram Christi gessisse figuram, concors est Patrum sententia: nam præter D. Hieronymum, & Glossam Ordinariam in textu citatam, idem etiam tradiderunt Origenes hom. 3. in Leuit. Ambros. lib. 2. de Abraham, cap. 8. Basil. in Psal. 28. August. lib. quæstionum in Exodum, quæst. 108. & lib. 16. de Ciuit. Dei, c. 32. Isychius in Leuit. cap. 5. 6. & 8. Cyrillus lib. 8. cont. Iulianum, sed egregium exstat D. Greg. Nissenii testimoniū in oratione pathetica in Conc. Nicæno 2. citatum, *Vidi, inquit, in scripturis imaginem, & sine lachrymis transire non potui, cum tam efficaciter ob oculos poneret historiam.* Hæc ille. Consonat & locus, hoc enim in monte factum fuit; ita Christus in monte passus. Talis autem mons Moria dicebatur, quod significat, Dominus videbit, ita Christus dicit Psal. 5. *Mane astanto tibi, & videbo.* Altit autem in monte Caluariæ. Consonat & nomen, Isaac enim risus dicitur, Christus autem est, qui risum, & gaudium mundo attulit. Consonant & reliqua eius opera. Isaac natus est ex sterili; Christus ex B. V. Isaac portauit ligna holocausti, Christus portauit Crucem. Isaac non est passus, sed eius loco aries; ita Diuinitas non est passa, sed eius loco Humanitas; idè Isaac Christi gessit imaginem, vt testantur Tertull. lib. aduersus Iudæos, Clemens Alexand. primo Pædagogi, cap. 5. & lib. 1. Strommatum, Origenes ho-

Aries
Christi
figura.

Arietis ad
Christum
analogia.

nes homil. 8. & 13. in Genesim, Ambros. lib. de Isaac Patriarcha. Chrysost. hom. 47. in Genesim.

10. Deinde cum Deus, &c. Cum B. Athanasius serm. de Passione, & Cruce Domini, Christum Dominum chlamide coccinea circumdatum, spineaque corona redimitum contemplaretur, sublimi quadam mentis eleuatione correptus, merito exclamauit, *Miraculum nouum, & incredibile, & magna sine dubio victoria insigne.* Quænam autem fuerit hæc victoria, accuratè prosequitur, docens eam esse, qua Christus à spinis peccatorum nos liberauit.

Ita enim dicit: *Gestabat Christus spineam coronam, ut pro spinis lignum vite largiretur utendum, & pro sanguine peccatorum, suo sanguine, & terram, & omnes emendaret; & pro maledictione iam in reliquum incolas terræ benediceret: idè enim nostrum sanguinem gestans, suum omnino sanguinem in terram exhausit. Vnde factum est, ut in ea pro spinis bona, & vita repullulascerent.* Eandem quoque rationem assignauit Remigius dicens: *Per spineam coronam susceptio peccatorum nostrorum designatur, quia in similitudinem carnis peccati apparuit.* Hieronymus, *Spinis, id est compungentium quondam peccatorum gentiliū coronatur, est enim aculeus in spinis ex quibus Christo victoria corona contextitur.* Beda, *Nostra peccata assumpsit in se, terra enim maledicta spinas peccatorum produxit.* August. *Corona spinea in capite Christi significat peccata nostra, quæ caput Christi pupugerunt; idè non fuit corona gloriæ, sed doloris; in corona autem spinea, maledictum soluit antiquum.* Aptissima autem interpretatio est, si spinarum nomine peccata, & vitia, deprauatique mores intelligantur. Ita enim interpretatus est Origenes in Psal. 36. & homil. prima, & 35. in Matth. Hieronymus in Psal. 57. & in cap. 3. Ioel, & in c. 33. Esaiæ. Gregor. lib. 20. moralium, cap. 11. Isychius in cap. 16. Leuitici, Beda in cap. 22. Ezechiel. & in cap. 14. Proverb. Imò, & Philo, lib. 2. Allegoriarum, per spinas malas intellexit, & noxias voluptates, quod ipsum postea

intellexit etiam Ambros. in cap. 6. Lucæ, & serm. 36. August. 2. de Genesi contra Manichæos, cap. 20.

11. *Dixit item Ambrosius, &c.* Ambrosio consentit Hieronymus dicens: *est aculeus in spinis, ex quibus Christo victoriæ corona contextitur.* Eadem planè verba apud Hilarium lego, Canone 33. in Euangelia, ut valde dubium alicui videri possit, uter illorum cuculus extitit, an Hilarij, Hieron. an Hieronymi, Hilarius verba retulerit, quanquam ego ut Hieronymo antiquiorem Hilarium noui, ita ab Hilario desumpsisse Hieronymum puto; Hilarius enim circa annum Domini 360. floruit, Hieronymus autem circa annum Domini 410. idè Hilarius à Hieronymo inter illustres viros est collocatus. Eusebius Emisenus, *Corona spinea quod pugnam ex peccatoribus colligendum erat, significabat.*

12. *Præterea Tertullianus, &c.* Egregium hoc argumentum lepidè prosequitur Athanas. serm. de Passione & Cruce, dicens: *Omnia contra seipsum diabolus agebat, quia etiam tum spoliabatur, cum ea victoria mundi hominibus innotescebat, quam ille licet inuisus in lucem extulit, ac promulgauit.* Cum enim exueretur Dominus, eo ipso inuisibiliter de diabolo erigebatur trophæum: idè apud Ioannem, Mattheum, & Marcum legimus, illi coronam ex spinis super caput esse positam: Et infra, Cum, inquit, sanguinè terra per diabolum funestata, & multis undis cruoris esset imbuta, & ore aperto primò receperat sanguinem iusti Abel, ac deinde hominibus sanguinem sanguini supersurgentibus, infusaque in eandem maledictione execrabilis reddita esset, & ubique spina nascerentur, & idè hoc chirographum nactus inimicus noster, omnes inuaderet, ea de causa Christus Regijs ornamentis indutus processit ad mortem, ut ostenderet victoriam de morte non temerè, sed pro nostra salute esse partam, gestabat in coccinea clamide speciem sanguinis, spinasque in corona, & chirographum in calamo, quo instrumentum iam olim nos diabolus æri suo, rationibusq; adscripserat, ut una cum morte etiam hæc omnia demoliretur.

Cuculus
Hilarij.

Hieronymus
ab Hilario
sententiam
haussit.

Diabolus
omnia
contra se-
ipsum mo-
litur.

Cur Chri-
stus Re-
gij orna-
mentis
processerit
ad mor-
tem.

Regiorū
ornamen-
torum ex-
plicatio.

Christus
in spinea
corona
gestat.

Christus
in spinea
corona
maledi-
ctum sol-
uit.

Seminis
parabola.

13. Voluit adhuc Servator noster, &c. Cum Christus Servator noster turbis in parabolis loqueretur, dixit Lucæ 8. Exit qui seminat seminare semen suum, & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud; aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem; aliud cecidit inter spinas, & simul exorta spine suffocaverunt illud: &c. At verò discipuli doctrinæ novitate, ac maxima parabola subtilitate in maximam discendi cupiditatem excitati, Christum interrogarunt dicentes: Ediffere nobis hanc parabolam. Quibus ipse post pauca subdit, Semen est verbum Dei, quod in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes, suffocantur. Itaque ex hoc loco ipsa Divina interprete Sapientia, novimus, spinis sollicitudines, & diuitias, & voluptates intelligi. Meritò D. Gregor. ait: Hæ spine dicuntur quia cogitationum suarum punctationibus mentem lacerant, & cum ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant. Adiungit verò, sollicitudines, & voluptates, quia per curam mentis opprimunt, & per affluentiam resolvunt: suffocant autem semen importunis cogitationibus guttur mentis strangulantes, nec bonum desiderium intrare sinentes. Hæc Gregorius. Meritò autem curæ, & sollicitudines huius vitæ, spinis comparantur, ut enim notat Albinus in Matth. Spina per acutum calidum in terrestri sicco quod in circuitu est de centro, ad superficiem ebullit, totum locum per circuitum spissa contegit umbra, & calorem luminis, & humorem rosis auertens, fundo malitiam importat, & a pland, dum maledicta cordis nostri terra, acuto concupiscentiarum astu ebullit, in varia curarum, ac sollicitudinum germina erumpit, quæ aliis non excrescunt, sed exigua foliorum ostentatione contenta, ramusculos acutis spinarum, atque aculeorum mucronibus ita obsident, ut nec acerbi fructus decerpi queant, nec etiam ullum frumenti genus subitus nasci patiantur, hinc est, quod semen suffocant. Quod egregiè expressit Salomon Prou. 14. dicens: Per agrum

Spine sol-
licitudi-
nes indi-
cant.Sollicitu-
dinum cū
spinis cō-
paratio.

pigri hominis transui, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant urtica, & operuerant superficiem eius spina. Cui illud etiam Poetæ consonat,

Fertilis assiduo si non renouetur aratro,

Non nisi cum spinis gramen habebit ager.

Præterea quia, ut spinæ spontè ita enascuntur è terra, ut terram veluti matrem propriam agnoscant, quam optima iniecta semina, velut materteram, ac nouercam experiuntur: ita curæ ac sollicitudines, reliqui etiam diuitiarum, ac voluptatum affectus, ita spontè è corde exæstuant nostro, ut veluti illi connaturales, ac proprii filij videantur, reliqua autem bonarum cogitationum, atque cœlestium inspirationum semina, quæ nobis cœlitus immittuntur, quodammodo adulterina, ac suppositia videantur, & idcò suffocentur. Hoc autem eleganter admodum expressit B. Prosper Aquitanicus, lib. 2. de vita contemplatiua, cap. 15. dicens: Ite ecce nobis imperiosa cupiditas, ut Divina parui pendentes, possessionum terrestrium damnosa compendia cogitemus. Et paulò post, Vastat, inquit, in nobis quicquid verecundia, aut pudoris inuenerit, & quos suis triumphis addixit, adhuc tanquam resipiscendi suspectos, omnibus viribus honestatis exarmat, ne quando contra eam, qui bellare volumus, rebellemus. Verum illud hoc loco non omitam, quod ubi nos apud Lucam legimus, à curis, & sollicitudinibus, Græcè legitur, καὶ ὑπὸ μέγιστον, & id est, ab ærumnis. Christus igitur spinis, hoc est, ærumnis coronari voluit, ut ab ærumnis nos liberaret. Cum ergo Catholicæ pietatis Doctores, eius interpretationis Christum antesignanum, ac coriphæum habuerint, nil mirum, si reliqui passim in spinea corona, qua Christus coronatus est, sollicitudines, & ærumnas significari putarint: ita Chrysostomus homil. super Matth. 45. Augustinus lib. 2. de Genesi contra Manichæos, cap. 20. Philo lib. 2. Allegoriarum. Hilar. in Psalm. 57.

Ambrosi

Terra tri-
bulorum
mater, bo-
narum
frugum
non herca.Spinis se-
mina suf-
focantur.Spina æ-
rumnas si-
gnificant.

Diabolus
myfteriū
noſtrę li-
beratio-
nis igno-
rauit.

Ambros. ſerm. 36. ſed valdè notanda eſt Athanaſij de Paſſione, & Cruce ſententia, qui ita ait: *Iniecit ſceleſtus ille ſcilicet diabolus, quanquam nolens ſollicitudines noſtras ſuper Dominum, non animaduertens futurum eſſe, vt cum geſtatione Dominus omnes in ſecuritatem affereret, quo & ſementem verbi à ſpinis depurgatam haberent, & in precibus mentem inconuulſam poſſiderent. Ipſe enim in doloribus, & viris erat, vt nos doloribus careremus.*

Lis & a-
micitia.

Antipa-
thia &
ſympathia
inhabiles.

Quanquam inſignis ea amicitia, aut litis, pacis, aut inimicitia ratio, quam *συμπάθεια* & *ἀντιπάθεια* vocant in præcipuis quibuſdam rebus naturalibus ita admirabilis videtur, vt in ea explicanda maximè deſudet Philoſophorum induſtria; & acutiſſima quæque ſapientum acies obruatur, quæ tamen in arboribus, plantiſque cernitur, ea adeò omnem ſuperat intelligendi vim; vt maximè præ cæteris admirabilis videatur. Vt cum ſexus differentiam in animalibus tantum ſitam eſſe credamus, eam tamen etiam in arboribus, plantiſque agnoſcere cogamur; adeò vt Plinius, lib. 13. rerum naturalium hiſtoriæ, cap. 4. dicat: *Arboribus imò potius omnibus, quæ terra gignit, herbiſque etiam, utrumque ſexum in eſſe diligentiffimi natura perſcrutatores tradunt. Hinc eſt, quod in palmis manifeſtè ſexus differentia noſcitur, dum mas in palmitē floret, fœmina citra florem germinat tantum ſpina modo. Cum autem fœminæ arbores dicantur, quæ fructus non progignunt, meritò ſpina arbor in frugifera, fœmina infœcunda dicetur. Qua de cauſa, & ſpinas inferi nefas fuiſſe Plinius lib. 15. c. item 15. prodidit. Verum quoniam Chriſto Domino in mundum miſſo, ea venit plenitudo temporum, qua & Oleaſter contra naturam in bonam Oliuam inferitur, vt fructum poſſit legis afferre, hinc eſt, quod & Rhamnus, & Spina quamuis contra, vel potius ſupra naturæ leges, maximè tamen iuxta pietatis, ac miſericordiæ ſacramenta, in optimum fruticem im-*

Sexuum
differen-
tia in ar-
boribus
& plantis.

Spinis in-
feri nefas.

Inſtitio
contra na-
turā quæ.

mittitur, dum Chriſti capiti ſpina infigitur, vt peccator ſpinæ arbuſtulo prænotatus, fructum valeat legis, ac lucis afferre, quod optimè Ambros. in cap. 11. ad Rom. adnotauit.

Age verò, vt ijs iam ex Patrum ſententia ſic declaratis, ea etiam afferantur à nobis, quæ potiſſimè à Doctõribus aſſignantur, cur Chriſtus ſpinea corona redimiri voluerit, vt, lectorum oculis compendioſa methodo ſubijciantur, quæritur.

CUR CHRISTVS SPINIS
corenari voluerit.

ATQVE inprimis quidem ea maximè vniuerſalis aſſignari po-
teſt, quæ ipſam quoque reliqua pati compulſit, nempe amor; quare quidam rectè cecinit.

Cauſa eus
Chriſtus
ſpinis co-
ronari vo-
luerit.

Pungentem caput, & cerebrū geſtare coronā

Cogit amor, cogit vulnera tanta pati.

Amoris
Chriſti
magnitudo.

Secunda eſt, ne aliqua eſſet corporis pars, in qua Chriſtus non pateretur. Hanc aſſignat Chryſoſtomus.

Tertia, vt terram maledictò ſolueret, qua ſpinas, tribulosque proferre damnata eſt; ita Hieronymus.

Quarta huic proxima, vt ſpinis ſublatis, ſemen Verbi Dei purgaret, Athanaſius.

Quinta, vt ſpinis Gentilium peccatorum coronaretur, Hieronymus.

Sexta, vt peccata noſtra in ſe ipſo ſuſciperet, Remigius, & Beda.

Septima, vt ſe Regem oftenderet, Athanaſius.

Octaua, vt nobis regni diadema compararet, Hieronymus.

Nona, vt nos vita arcta, & aſpera abſtinentiæ cum ipſo coronari feſtineamus, Theophylaſt. & Chryſoſt.

Decima, vt tanquam Rex mortalis non clarus imperio, ſed plenus appareret opprobrio, Auguſtinus.

Vndecima, vt ſollicitudine nos liberaret, Athanaſius.

Duodecima, vt nos tentationes vin-

centes cum ipso coronemur, Lodolphus de vita Christi.

Tertiadecima, ut in precibus fundendis mentem inconuulsam possideremus, Athanasius.

Quartadecima, ut pro spinis lignum vitæ nobis largiretur, Athanasius.

Quintadecima, ut suo sanguine terram aspergeret, & sanctificaret, quæ Abelis, & Prophetarum sanguine fædata erat, ut pro spinis è terra bona vita repullulasceret, Athanasius.

Sextadecima, ut eius corona flos esset credentibus, & supplicium non credentibus, Clemens Alexandrinus 2. Pædagogi, cap. 8.

Christus
legislator
in spinis.

Septimadecima, Quia Deus primò legem daturus Moyfi, in spinis apparuit, ita & ipse se ostenderet eundem esse legislatorem, qui prius apparuerat, Clemens Alexandrin. ibidem.

sub spi-
noso capi-
te non de-
cet mem-
brum vi-
uere deli-
catum.
Vria He-
brai mo-
deratio.

Octauadecima, ut indignum facinus esse sciremus, si nos deliciarum molitie diffuamus; *Non enim decet sub spinoso capite, membrum vivere delicatum.* Bernardus. Imò, id ipsum nobis præstandum erit, quod inclytus Vrias præstitit, qui considerans Dei Arcam sub tentorijs degere, indignum censuit in propriam domum descendere, & cum vxore oblectari, dicens: *Arca Dei habitat sub papilionibus, sed & Dominus meus Ioab, & omnes serui eius, super faciem terra dormiunt; & ego domum meam ingrediar, ut comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea? Per salutem tuam Rex, & per salutem animæ tuæ, non faciam hanc rem.*

Cæsaris
imagines
honorifi-
cè tractan-
da.

Libet autem hoc loco subscribere, quæ pie Ioan. Lansperg. Theor. 19. in hanc rem adnotauit, *Colligatur, inquit, ex Ethnicorum historijs, quanti æstimari, ac coli maiestatem suam voluerint homines supra ceteros constituti, nempe Cæsaris sub quo Christus nasci voluit. Si quis imaginem in annulo aut alibi formatam gestasset ad locum inhonestum, imò qui fortè secum alium purgaturus gestasset, obnoxius morti sensebatur. Si quis imaginem nollit ferre Cæsaris, in mortis periculo consuebatur.*

*Si ferret tanto quidem, sed non tanto quanto vellet honore ipse Cæsar, perinde periclitabatur. Ita Octavianus, sub quo Christus natus est, Tyberius sub quo passus est, Caius Caligula dum plangeret sororem, nulli latitia signa edere licebat, qui balnea petisset, vel conuiuium fecisset amico, necabatur; quis igitur sub spinoso capite audeat esse membrum delicatum? Hæc ille. His patrum rationibus hanc ego 19. subiicio; Christum spinea corona, quæ nulli vquam tributa nec ante, nec postea legitur, inaugurari voluisse, ut sciremus, Christum tribulatum esse Regem, qui tribulationis corona insigniri voluit; ut sciamus, eum supra cæteras omnes, qui ante, & post ipsum fuerunt, tribulationes acerbissimas sustinuisse. Quare, licet martyres horribiles tribulationes perpessi sunt, de ipso tamen canit Ecclesia, *Tu vincis in martyribus.**

Impera-
tore luge-
te, nulli
gaudere
licitum.

Nonade-
cima.
Auctoris
ratio.

Christus
tribulato-
rum Rex.

Quod spinea corona ferè omnes capitales partes penetrarit, confirmant ea, quæ supra à nobis dicta sunt, cum quæreremus, an corona verè spinea, an iuncea esset. Quod verò locus ille Dauidis Ps. 31. de Christo intelligendus sit, hæsitare fortè quis posset, sed aperta est B. Prosperi explicatio, lib. promissionum, promissione 20. qui volens ostendere fuisse hoc de Christo prædictum, quod spinis esset coronandus, locum hunc affert, & de Christo spinis coronato explicat. B. verò Laurent. Iustin. serm. de Ascensione Domini, hoc ipsum probat ex illo Psal. *Funes peccatorum circumplexi sunt me.*

Corona
spinea co-
tum caput
ambibat.

Maiore fortè reprehensione carpendus videretur Antistes, quod locum Esai. 22. *Coronans coronabit te tribulatione,* de Christo censuerit explicandum, quem tamen constat ad literam de impio Sobna esse intelligendum. Verum, ut inficias nouimus, quod locus ille ad literam de Sobna non sit intelligendus; ita & in sensu Allegorico de Christo posse explicari inficiandum non erit; in cuius loci explicatione Hebraismus ille notabitur. *Coronans coronabit,*

Esaiæ lo-
cus expli-
catur.

Hebrais-
mus ne-
tandus.

gemina-

geminatio enim verbi apud Hebræos maximè sensum auget, vt illud Ps. *Expectans expectanti*, id est magna anxietate expectanti; & Apoc. cap. 6. *Exiit vincens ut vinceret*, id est, vt victorijs valdè esset onustus, & illud Ioan. 27. *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare*. Ita & hic, *Coronans coronabit*, id est, insigniter te tribulatione coronabit.

16. *Dum verò Christus, &c.* Liliū vt inter flores odoris suauitate celeberrimum est, ita in Scripturis sacris sepius commendatur, atque antiquitus inter præcipua ornamenta inferebatur. Exod. 25. ex præcipuo hastuli, & calamis lilia procedebant. 3. Reg. 7. Capitella quæ erant super capita columnarum quasi opere lilij fabricata erant. Marè quoque æneum folio repandi lilij protendebatur. Iudith quoque inter præcipua ornamenta, quæ Holofernem expugnatura, accepit, lilia assumpsit. Iudith 10. lilij autem significatio multiplex est; sepe enim virgines, castitatis candorem, odoremque seruantes, lilia dicuntur, vt notat Hieronym. contra Iovinianum. Basil. Ps. 44. Bernard. hom. 70. & 71. in Cant. Ideò Ecclesia canticum illud vsurpat de Christo canens in officio Virginū.

Qui passus inter lilia;

Sepeus choreis virginum.

De quibus extat Poëtæ elogium.

Cassos dans lilia somnos.

Anima etiam liliū appellatur, dum virtutibus cælestibus, quasi ornamentis insignita, splendet; ita Origenes homil. 2. in Cantica, Gregor. ibidem, Bernardus serm. 48. in Cantica, D. Ambros. in Psal. 118.

Ecclesia etiam liliū dicitur, quod optimè adnotauit Rupert. in id Cantic. 2. Glossa vtraque, Hieronymus in cap. 35. Esaiæ. Augustinus epist. 48. Ambros. in Psal. 118.

Sed quod magis ad rem nostram facit, Christus liliū dicitur, de quo illud Patres intelligunt, *Ego flos campi, & liliū conuallium*. Orig. in cap. 2. Cant.

Ambr. lib. de Virginibus, & in Psal. 118. Cyrill. lib. 4. in Ioan. cap. 28. Rupert. in cap. 5. Cant. Bernard. serm. 47. in Cantica. Omnia autem hæc lilia, inter spinas esse dicuntur, sed diuersimodè. Virgines enim sunt lilia inter spinas, dum integritatis decus inter incentiuā libidinum, & peccandi comoda seruant. Anima tropologicè liliū dicitur dum charitatis pignus inter viciū puncturas seruat illesum. Ecclesia allegoricè liliū inter spinas dicitur, dum veritatis candorem inter heresum sentes perpetuò retinet illibatum. Christus verò non solum anagogicè, sed etiam ad literam dicitur inter spinas, dum pretiosum eius caput spinis vndique coronatur.

17. *Nec per vates sanctos, &c.* Cum B. Prosper in lib. de promissionibus, in eo totus positus esset, vt ostenderet, ea omnia, quæ in Christo consummata esse conspiciamus, multis ante sæculis prædicta, & promissa fuisse, in cap. 20. id probat de spinea Christi corona, ac præter alia testimonia ex Scripturis petita, affert etiam testimonium ex Sybilla eiusmodi, *Vt inferis loquatur, & corona spinea coronetur*. Cum verò Adrianus Finus lib. 6. Flagelli in Iudeos, id ipsum prosequeretur, aliud etiam Sybillæ vaticiniū affert eiusmodi, *Coronam portabit spineam*. Et aliud rursus ex Lactantio, quo Iudæam alloquens dicit: *Stulta, Detum tuum non cognouisti, medentem mortalium mentibus; sed ex spinis coronasti corona*. Vt autem harum Sybillarum magis clareret auctoritas, plura nunc de earundem origine, religione, numero, patria, moribusque dicenda viderentur; sed ne ab instituto longius digredi videar, hæc omnia silentio obuoluam, plura qui de ijs videre cupiat, legat, quæ Clemens Alexandr. in suis Strommatibus, Augustin. lib. de Ciuit. Dei, Eusebius Cæsariens. de preparatione & demonstratione Euangelica, Iustin. in adhortatione ad Gentes, & Lactant. Firmianus prodidere, quorum

Castitas,
Anima,
Ecclesia,
& Christi-
sus, sunt
liliū in-
ter spinas
& cur.

Quæ in
Christo
completa,
in veteri
lege sunt
figurata.

Sybillarū
Oracula.

Liliorum
ornamen-
to Deus
delecta-
tus.

Castitatis
index li-
lium.

Anima li-
lium vo-
cata.

Liliū
Ecclesia.

Christus
liliū.

Sybillæ
quæ tan-
dem fue-
rint.

Pseudo-
Sybillæ.

Sybillini
libri com-
busti à
Cæsare
Augusto.

Aposto-
lus Sybil-
las com-
mendat.

Erithræa
inter Sy-
billas in-
signis.

Spinea
corona
Christo
semel im-
posita, an
vnuquam
detracta
fuerit.

quorum plura accuratè collegit Xistus Senens. lib. 2. Biblioth. verbo, Sybil-
læ. Illud tamen hoc loco non omit-
tam, à B. Ambrosio: in comm. in pri-
mam ad Corinth. opinatū fuisse, qua-
dam malo, improboque spiritu actas,
& κακόδemon agitatas, quod certè de
quibusdam pseudoSybillis dici pos-
set, quales Rhodia, Sardica, Sicula, &
reliquæ eiufmodi censentur, quarum
carmina velut adulterina, & supposi-
ticia Augustus Cæsar combussit, prout
auctor est Cornelius Tacitus in eun-
dem. At verò, Sybillis veris, quales il-
læ decem censentur, Cumæa, Cuma-
na, Persica, Hellepontica, Libica,
Samia, Delphica, Tiburtina, Phrigia,
Erithræa, fidem esse præstandam, gra-
uissimi Patres censuerunt: nam Cle-
mens Alexandrinus, 6. Strommatum,
refert quoddam Pauli Apostoli di-
ctum tale, *Libros Græcos sumite, Sybillas
agnoscite, quomodo unum Deum significant,
& ea quæ futura sunt, & inuenietis in eis
filium Dei clarius, & apertius scriptum.*
Imò verò addit Alphonsus Tostatus,
quest. 5. in cap. 18. Deuter. explicans
illud, *Prophetam suscitabo de Gentibus,*
&c. Sybillas suscitatas, & inter has
Erithræam, *huius enim, inquit, multa
dicta canonizauit Ecclesia.* Hoc autem,
etsi non affirmo, tamen negari nulla
ratione potest, quin Sybillarum Ora-
cula, auctoritatis aliquid habeant, cum
adeò clarè Christi Domini mysteria
præuiderint, & præuisa prædixerint.

18. *Ceterum quam atrox IESU dolor,*
&c. Acuta valdè, & pia est Origenis
consideratio, quod spinea corona se-
mel imposita nunquam amplius de-
tracta fuerit. At verò non ita vera, nec
certa, imò falsa videtur. Clarè enim
extant B. Virginis ad B. Brigittam re-
uelationes, quod Christo iam in Cru-
cem agendo, milites spineam coronam
detraxerint, eique in Crucem acto,
rursus coronam arctè impresserint; ita
enim lib. 1. reuelationum cap. 10. di-
cit: *Quo factò, id est Christo in Cru-*

*cem suffixo, aptauerunt coronam de spinis
capiti eius, quæ tam vehementer reuerendum
caput filij mei pupugit, ut sanguine fluente
replerentur oculi eius.* Et lib. 4. cap. 70.
sic ait: *Et tunc scilicet postquam in cru-*
cem eum affixerant, corona spinea capiti
eius arctè sime fuit imposita. Et lib. 7. cap.
15. clarius id sibi reuelatum describit
B. Brigitta dicens: *Quo factò, coronam*
de spinis, quam deposuerant de capite eius,
cum crucifigeretur iterum imposuerunt, &
aptauerunt capiti suo sacratissimo, &c.
Causam autem cur Christo crucifigē-
do coronam detraxerint, eam fuisse
quidam religiosi, ac pij contemplan-
tur, quod tunicam inconfutilem de-
trahere non poterant nisi corona de-
tracta; quam ego causam vt ferè com-
muni piorum sententiæ consonam, li-
cet Franciscus Suarez, disput. 35. in 3.
partem sect. 3. non admodum arri-
deat, probandam censeo. Quamuis
autem hæc ita sese habuerint, non ta-
men culpandam censeo acutam Ori-
genis contemplationem, quam Anto-
nius Gisslandus questione 595. in Do-
min. Palmarum maximè comprobat,
& eam etiam asserere videtur Tertull.
lib. contra Iudeos, cap. 3. proximè e-
nim ad veritatem accessit, dum ipse
præ ceteris diuturnum coronæ crucia-
tum expressit; aut etiam, quia non o-
mninò diceretur detracta corona, quæ
statim maiore cum dolore fuerat im-
primenda, non enim dimissum dici-
tur, quod mox erat assumendum, l.
diuortium. ff. de diuortijs. Imò verò
hoc ipso quod detractam coronam le-
gimus, & mox impressam, acerbior
cruciatum agnoscimus, cum vulnera
vulneribus superaddita cognoscamus,
faciliusque Patrum dicta explicamus,
quo modo mille puncturis, vel spina-
rum densitate caput affixerit.

Quod si quis querat, cur Christo
crucifigendo coccineam chlamidem
detraxerint, coronam non detraxe-
runt? Respondebit Eusebius Emisse-
nus in cap. 26. Matth. dicens: *Non con-*
ueniebat

Spineam
coronam
verius est
Christo
fuisse de-
tractam.

Spinea
corona
Christo
denuo im-
posita.

Optima
legis ex-
plicatio.

Christus
ad mortē
properans
Regia or-
namenta
deponit.

Christus
ad mortē
properans
Regia or-
namenta
deponit.

Militum
crudelitas
dum Chri-
stum co-
ronant.

Corona a-
criber im-
posita.

Coronam
capiti a-
rundine
altius im-
primunt.

ueniebat, ut cum Regio apparatu crucifigere-
tur, sed ut humilis appareret in habitu, qui se
ipsum humiliauerat maiestate.

19. Cum per arundinem in caput intror-
sum, &c. Cornelius Iansenius in cap.
142. suae concordiae, de Christi eoro-
natione loquens, dicit: Non simpliciter
coronam capiti imposuerunt, sed ut erant omni-
carentes misericordia, ac planè insana quadam
petulantia, licenter offerant, ita verisimile est,
eos coronam illam fortiter capiti impressisse.
Vnde notant quidam dictum à Marco, & Ioan-
ne, quod imposuerunt capiti coronam, quasi
significare voluerint, capiti intimè affixam.
Hæc ille D. Bernardus tract. de Pas-
sione cap. 39. Corona spinea non leuiter
impressa, sed inuidè impressa capiti dulcissi-
mo dulcis IESU: satis enim consentit veri-
tati, ut qui oderant veritatem, non solum op-
probrium illius requirunt, sed etiam supplicium.
At verò quod arundine coronam Chri-
sto altius impresserint, in Euangelio
ita expressè non legimus. Licet enim
apud Matth. cap. 27. apud Marcum
cap. 15. Negamus, quod arundine caput
eius percutiebant, non tamen id legi-
mus, quod coronam capiti arundine
impresserint. Verum si quis paulo at-
tentius ea recolat, quæ apud Matth.
& Marcum ubi supra leguntur, facile
id ipsum colliget; primò enim descri-
bunt Christo impositam esse coro-
nam, deinde addentes, & arundine per-
cutiebant caput eius, necessariò colligi-
tur, & arundine spineam coronam al-
tius illi impressam. Id ipsum & Patres
testati sunt, Athanas. ferm. de Passio-
ne, Hieronymus in cap. 27. Matth. &
in Ezechiel. 29. Cyrillus Alexand. lib.
2. dialog. Bernard. ferm. de Passione
Domini, Sceptrum, inquit, in manu ge-
bat, sed eo ipso caput reuerendum feritur.

20. Summum illi cruciatum inuexit,
&c. Quanta fuerit doloris Christi a-
cerbitas ex eo, quod spinea corona re-
dimittis tempora fuerit, etsi quis a-
gnita spinarum acie facile cognoscere
posset, libet tamen hic quædam ex SS.
Patribus dicta subijcere, ut eò magis
in nobis pietatis, ac compassionis ar-

dor accrescat. B. Laurentius Iustinia-
nus, lib. de Triumphali agone cap. 14.
dicit: Hic parumper anima mea considera-
tionis tue gressus fige, & Redemptoris tui into-
lerabilem dolorem attende, capitis delicati sen-
sibilitatem considera, spinarum punctiones ce-
rebrum perforantes mirare, sicque sanguinem
decurrentem lachrymarum inundatione ab-
sterge. Debit planè mori tanto dolore transfi-
xus, se tamen reseruant ad vitam, ut ijs gra-
uiora perferret; tanquam Gigas fortissimus
imperterritus stetit, & coronationis pœnam
immutata mente sustinuit. Et ferm. de
Passione Domini, rursus ait: Planè to-
lerabilior mihi esset mors, quam te intueri
coronatum spinis. D. Bernardus sermo-
ne de Passione Domini, ipsa corona cru-
ciatus est illi, & mille puncturis speciosum
eius caput diuulnerat. Ioan. Lanspergius
Theor. 19. Meditare, inquit, quam pœ-
nosa, quantoque cruciatus plena fuerit hac co-
ronatio. Erat enim corona ex spinis longis, &
acutis, & penetratius ita plexa, ut ex omni
parte caput ambiens, & pungens, vulneraret,
nec minus vertex quam tempora spinis tege-
rentur, Beatissima Virgo spineam Chri-
sti coronam contemplans, lancea cor-
suum transfuerberari sentiebat. Ita e-
nim ipsa B. Brigittæ reuelauit lib. 1.
cap. 27. dicens: Tertia lancea mihi erat
spinea corona, quæ sic immaniter pupugit ca-
put eius sanctissimum, ut sanguis disfluere in
ore eius, &c. S. Vincentius sermone de
Passione, Si nos vnus tantum spina pun-
ctione ita cruciamur, quid faceret Christus
cum eius caput tot spinarum punctiōibus
laceraretur.

21. Hoc autem loco pius lector, &c. Fi-
lia Hierusalem venite, & videte Regem Sa-
lomonem in sinu matris spineo diademate co-
ronatum, quæ coronauit eum impiæ eius Ma-
ter Sinagoga, in die persecutionis, & nequi-
tiæ. Venite, atque lachrymabilem casum in-
tuemini. Regiam Virginem doloribus
plenam, lachrymis profusam, filium
è cruce depositum vlnis suis excipien-
tem, spinosumque filij caput suo sinu
complectentem, spineamque coro-
nam è filij capite proprijs manibus re-
uellentem.

Pia cohō-
ratio.

Christus
Giganti
compara-
tus,

Corona
totum ca-
put vulne-
ribus cruci-
at.

Corona
in læeam
conuersa,
qualiter
B. V. cor-
transfigit,

Inuitatio

Acerbitas
dolorum
Christi ex
spinea co-
rona.

*Parce pias celerare manus sanctissima Virgo,
Namque fluit diro, conuulso cuspide, sanguis.*

B. V. coronam è
Christifica-
pate pro-
prijs ma-
nibus ex-
trahit.

Spineum diadema ita capiti imprefsum, ac carne infixum suis manibus extrahit, ut punctiōibus B. V. manus lacerarentur, nec fortè ut piè credi potest nisi cum sanguine è suis digitis fluente, spineum sertum è Christi capite extrahit, fluit è Christi capite spineo diademate extracto sanguis, fluit è manibus Virginis diadema extrahentis sanguis, miscetur filij sanguini, Virginis sanguis, eodem diademate spineo extractus, & vaticinium illud impletur, *Sanguis sanguinem tetigit*, dum matris sanguis filij sanguinem tetigit. Quis non ad lachrymas moueatur, cum Matrem Regium diadema filio extrahentem contemplatur, nam Mater ea lenitate, atque agilitate coronam extrahere conabatur, ut nouas filio plagas, vel excoriationes spina reuulsa non inferret, infixos carni aculeos ita conuellere, ut inflictas plagas non dilataret, spinarumque punctiōes maiores non efficeret, & sine sanguine spinas retraheret.

Cur dolore tunc afficitur.

Quomodo id cōprobetur.

Verum obijciat quis, non videri hoc ita certum, quod B. V. spineam coronam è Christi capite extraxerit, sed tamen si ea diligenter attendantur, quæ aliàs à nobis explicata, & confirmata sunt, quomodo & à quibus Christus è Cruce depositus sit, facile vnusquisque intelliget, vix aliud nobis persuaderi posse, quam quod B. Virgin. spineam coronam proprijs manibus è Christi capite extraxerit; cum enim (ut supra ostensum est) Christus spinea corona caput redimitus in crucem sit actus, semperque dum in cruce pependit coronam retinuerit, nihil aliud ad rei quam molimur confirmationem deficere videbitur, quam ut explicemus quomodo & à quibus Christus sit è cruce depositus. Modum autem hunc B. V. apud S. Brigittam lib. 2. cap. 21. exactè, & minutatim describit, dicens duos tantum fuisse, qui

Optima argumentatio & sensata.

Christum è cruce deposuerunt, quos communiter alij Iosephum, & Nicodemum; alij Iosephum, & Ioannem putant, quibus superuenerit Nicodemus, dum Christus iam esset è cruce depositus. Hi autem duo tres scalas applicuerunt, vnā quæ ad Christi pedes attingeret, alteram quæ Christi ventrem, tertiam longiorem, quæ ad manus protenderetur. Alter autem scalam conscendit, quæ ad Christi manus protendebatur, clauosque excussit; interim alter, qui scalam, quæ ad Christi ventrem attollebatur, supergressus, Christi corpus ne prolaberetur suis humeris, ut, ut melius poterat sustentabat; tum ille idem, qui clauos è manibus excusserat scalam, quæ ad Christi pedes elongabatur, scandens pedum clauos excussit, & simul pedes manu prendens, atque prout poterat sustentans, adiuuabat, donec ille, qui humeris suis Christi corpus sustentabat, gradatim de scala descendens, illud ad terram deportaret. Interim B. V. sacrum Christi corpus tangendi desiderio flagrans, ad crucis pedes manibus in altum sublatis stabat. Ut autem Christi corpus tangere potuit, tunc se ipsam oneri supposuit, & cum vterque è scalis descendisset, alter sub ascellis Christi corpus suscepit, alius pedes sustentabat: at B. V. tunc Christi corpus in medio apprehendit, atque ita pientissimi hi tres portitores, Christi corpus ad quandam petram à crucis loco pedibus duobus supra triginta distantem, supra quam prius sacerrima Virgo Sindonem à Ioseph acceptam extenderat; quo cum peruenisset cœlestis Virago, Christi corpus in sinum suscepit, vulnera explorauit, lachrymis rigauit, sanguinem è vulneribus extersit, os, oculosque Christi clausit, ut ipsa apud B. Brigittam lib. 1. cap. 10. & lib. 2. cap. 21. & lib. 4. cap. 70. testatur. Tunc etiam spineam coronam è Christi capite detraxisse piè creditur.

Quinam, & quot Christum è cruce deposuerint

Quomodo Christus è cruce depositus.

Tres Christi portitores.

B. V. Christum in sinum excipit, & coronam extrahit.

22. Iure cum *Isaia* exclamare valebat, &c. Inter præclara ea charismatum munia, quibus sacratissima Deipara cœlitus illustrata est, valdè insigne in ea fuit cœlestis sapientiæ donum: cum enim plena esset gratia, & Spiritu sancto, cœlestia etiam Spiritus sancti dona in sublimi quodam gradu à Deo obtinuit: in ipsa enim requieuit Spiritus sapientiæ, & scientiæ, Spiritus consilij, & intellectus. Ideò magistra fidei fuit, rutilantemque magisterij coronam in cœlo promeruit. Sublimem hanc cœlestis sapientiæ eminentiam ipsa ostendit; cum S. Elisabeth inuisens, sublime illud canticum tot, tantisque mysterijs refertum cecinit, *Magnificat anima mea Dominum*. Quid ergo mirum, si Prophetarum oracula, figurarumque ænigmata recolens, in ijs figuratam Domini figuram intelligeret? dicens cum *Isaia*, *En coronam tribulationis*, & cum *Ezechiele* cap. 28. *En spinam doloris*, cum *Salomone*, *En lidium inter spinas*, cum *Moyse*, *En ignem in rubo*, cum *Canticis*, *En rosam Hierico inter spinas*, cum *Abraham*, *En Arietem inter spinas harentem cornibus*, cum *Adamo*, *En terram Virgineam spinis*, tribulisque oblitam, cum *Salomone* *Prouerb. 6. En spinam natam in manu temulenti populi; ideò filium meum tribulationis corona circumdedit.*

Maria sapientissima.

Præclarum Mariæ Canticum.

B. V. figurat coronationis mente agitat.

Megarensis pugna.

23. Ex hisce pius ipse lector meditando, &c. Quis Megarensis pugnam mire-

tur, qua osculis præmium decernebatur, nam ineunte verè puerorum osculis certamen indicebatur, qui amicum suauius osculatus fuisset, corollis onustus abibat. Cœlius Rhodiginus lib. 15. lectionum antiquarum cap. 9. Verùm si oscula amoris indicia fuerunt, ubi amor ardentior, quam inter Christum, & Mariam. Quæ igitur amoris oscula MARIA IESU ingeminabat? Veteribus osculum frontis religio fuit, sed Virginis osculum longè religiosius. Quid si osculum oris indictum fuit, an experiretur quis, an os temetum redoleret, sic enim antiquitus vinum dictum fuit, inde temulentia *Plin. lib. 14. cap. 13.* Hic osculo benè potuisset B. V. Christi os exangue osculari, cui propinatum erat myrratum vinum, sed tamen cum gustasset bibere noluit.

24. Sibi cor undique perforatum sentientem, &c. Cum B. V. grauissimos dolores B. Brigittæ indicaret, quos in filij passione sustinuit lib. 2. cap. 27. Cor, inquit, meum in filij mei morte quinque lanceis transfigebatur, & cum primâ, ac secundam lanceam declarasset, Tertia lancea mihi, inquit, erat spinea corona, qua sic immaniter pupugit caput eius sanctissimum, ut undique sanguis deflueret in os eius, & in barbam, & in aures. Quid porro erat hæc lancea, nisi gladius ille, de quo Simeon ille iustus prophetauerat dicens: Tuam ipsius animam gladius pertransibit.

Qui delicatius amicum osculatur, corollis onustus abibat.

Oscula cur fronti infingerentur. B. V. oscula qualia.

Lancea cor B. V. transfigens.

Gladius Simeonis.

ALPHON

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

Coronam spineam non modo Domini caput circumcinxisse, sed totum ad verticem usque cooperuisse. Caput Decimumtertium.

Inspiciatur exemplar vbi G. nota descripta.

MIRANTI, I. Domini caput in sacra Sindone impressum, aptissime constat, spinarum aculeos, non solum illud circumcirca præcinxisse, sed etiam ad verticem usque hinc inde conscendere: quod fanè manifestè demonstrat, coronam varijs compactam circulis fuisse, qui totum caput occupabant. In quo affirmando Patres consentiunt omnes, sed D. præsertim Bernardus ita scribit: *Sed ipsa etiam eius corona cruciatus est illi, & mille puncturis speciosum eius caput diuulnerat.* Et D. Vincentius non modo talem coronæ formam innuit, sed etiam manifestè hanc ipsam descripsit, *Et capiti eius, inquit, imposuerunt coronam, quæ eum in capite in septuaginta duobus locis crudeliter vulneravit, nam erat ad modum pilei.*

2. Sic de illa vaticinatus est Ezechiel, *Corona, inquit, tua circum-*

3. Iob etiam hanc eandem prænuncians, *Tenuit, inquit, cervicem*

4. Sed apertè colligimus coronam totum Domini caput operuisse,

Coronam Christi caput septuaginta duobus in locis vulnerasse, & in modum pilei complicatam fuisse.

Eze. c. 24.
Iob c. 16.

Sermone de Passio. Dom.
Serm. in die Parasceves.

Vaticinia de Servatoris corona caput illius undique cooperiente

ruisse, ex verbis D. Anselmi, *Mille puncturis*, ait: *verticem eius pre-* D. Ansel.
 B Brigit- *iosissimum vulnerarunt*. Apertius idem B. Brigitta in suis reuelationi- spec. Euā.
 sa reuel. c. bus hoc idem comprobatur, *Index vertex*, inquit, *meus, & caput totum* serm. 15.
 xtrau. c. *puncturis spinarum lacerabantur*. Itidem alibi, *Cumque caput*, inquit, c. 12.
 51. *meum undique esset corona cruentatum, & undique sanguis fluere*, &c. Sed
 Reuel. lib. præter citata testimonia aliorum quoque auctoritas accedit, qui
 2. c. 11. ipsammet coronam in Gallia conspexerunt; & narrant eandem ex
 multis complicatam circulis, qui figuram cuiusdam quasi galeæ re-
 ferunt. Caput autem Domini si in forma per sacram Sindonem re- Christi
 præsentata conspiciatur; ita ab eiusmodi coronæ aculeis perfora- caput vul-
 tum existens, Agni Paschalis figuram ad amissum adimpleuit; cu- neratum
 12. ius caput deuorandum, Deus ipse iusserat. figuris e-
 tiam præ-
 nunciatū.

5. Ad hunc autem Regem ita coronatum, spectandum, Sponsa
 Cant. c. 3. in Canticis inuitabat, dum caneret: *Egredimini, & videte filia Sion*
Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum Mater sua. Quem sa-
 nè locum, D. Bernardus ita explicat, vt per Salomonem, Christum
 Di Pass. interpretetur, spinis coronatum. D. etiam Isidorus illud, *Mater* Serm. 5.
 Dom cap. sua, perpendens, *In corona*, inquit, *qua coronauit eum Mater sua, id est* in festo
 31. *coronam spineam capiti eius imposuit Synagoga*. 6. Nec Christo tot dolo- omnium
 ribus conflictato, satis existit, spinis vndique perforatum caput Sanctorū.
 habere, partes illas, adeò sentiendi vigore præditas laniantibus;
 quod etiam derisus, & ab insolenti illa ministrorum turba ludibrijs
 malè habitus fuit: nam arundine in manibus ipsius posita, & pur-
 pureo vestimento indutum ad maiorem ignominia notam, veluti
 falsum Regem salutabant; & facie velatum deridebant, inter illu-
 dendum addentes, *Prophetiza, quis te percussit?* quo sanè facto, Eze-
 chielis vaticinium comprobarunt illud, *faciem tuam velabis, & non*
 Ezesh. c. videbis terram, *quia portentum dedit te domui Israel*. Huius autem figu-
 11. ram Sampson prætulit. David item; ille quidem, dum ab Philis-
 tæis irrideretur; hic verò dum Semei in ipsum insultaret. Reg. 2. c.
 16.

Has autem Seruatoris irrisiones Ieremias multo ante prædixerat, Ierem. c.
 24.
Factus sum illis, inquit, *in parabolam, & derisum*.

7. Cæterum in tribus Regum insignibus Christum fuisse delu-
 sum, Hugo Cardinalis obseruat, *Illuserunt*, ait: *IESVM in corona, in* In Ioann.
purpura, & in scepro. Cuiusce rei D. Hieronymus hanc rationem af- In Matth.
 fert. In Chlamyde, inquit, coccinea opera gentium cruenta susten-
 tat. In corona spinea maledictum soluit antiquum. In calamo vene-
 nata occidit animalia. Hoc addit etiam inferius, Siccum calamum
 tenebat in manu, vt sacrilegium scriberet Iudæorum. Ad hoc D.
 Hilarius hæc pulcherrimè obseruata superaddit, In Matth.
 c. 33.

Caso Domino, chlamis imponitur coccinea, & vestis purpurea, & arundo
dextera; & genu posito adoratur. Quod quidem ipsum Regem pate-
 facit,

Conver-
sio ad B.
V.

facit, quanquam fictum, si impiorum Iudæorum, & crudelium li-
ctorum consilium attendatur: hanc enim ob causam, ipsum non
purpurea, sed coccinea veste, à purpureo non longè distanti colo-
re, sed tamen viliore, quod Baysius animadvertit, induerunt. At-
qui re vera, ipse tanquam cunctorum Rex Martyrum corona præ-
cinctus est. Hoc autem loco, qui Virginis Beatissimæ purissimo
deflagrat amore, facile cum animo reputare poterit quonam pa-
cto, semet interius compellari sentiret, vt suum natum, verum Sa-
lomonem, diademate coronatum, intueretur; 9. atque ad crude-
le spectabulum egressa cum esset, quibusnam oculis spinarum or-
bes, qui summum ad vsque verticem pertinebant, inspectaret. Vn-
de cum lachrymis cum Iob exclamare valebat, Tenuit ceruicem
meam, & confregit. 10. Inde caput exosculatam quibuscunque
sanguine manantibus, vt exoptasset, sibi tot ab oculis defluere la-
chrymas, largam veluti per venam stillantes, quibus plagas om-
nes illas, cruore deterfo, purgare quivisset. 11. Ita pius quicunque
lector, inter adspiciendum sacram Sindonem, misereantis affectu,
suas cum Virginis luctu, magno sanè sui ipsius cum merito, lachry-
mas consociare poterit.

*De re ve-
stiarum.*

F R A-

F R A T R I S
DANIELIS MALLONII
DE SPINEA CORONA
ELUCIDATIONES.

IN CAPVT TERTIVM DECIMVM.

MIRANTI
Domini caput.
&c. 1. Innata
tam nobis,
congenitam-
que à natura
indaganda ve-
ritatis viam
prosequitur
Antistes no-

ster. *Ea siquidem nobis innata est via, ut à notioribus nobis pergamus ad ea quæ sunt notiora natura.* 1. Phys. tex. 3. *Cause autem secundum naturam notiores, effectus verò quo ad nos.* idem ibid. Corona igitur spinea causa fuit vulnerum, vulneraque effectus. Et quoniam Christi Domini coronam contueri non possumus; ideò eius effectus in Christi capite dirè lacerato, si caput ipsum videre liceret, conspiceremus. At quoniam Christi caput dum hac vita fruimur conspiciere nequimus, ideò eius imaginem, in qua tàquam in speculo capitis Christi forma conspicitur obseruamus, eamque dum attentius inspiciamus spinarum iacula totum vndique caput exulceràtia, sanguinemque copiosè emungentia, deprehendimus. At verò, infirmam hanc argumentandi rationem dicet quis: etsi enim in Christi capite vulnera, tunctiones, vlcera, sanguinisque vberimam copiam contemplamur; non perinde tamen colligi posse inficiabitur ea abs acuta spinarum cuspide, atque adeò à spinea corona esse inflicta; sed aut à crebris capitis tunctionibus per colaphos, arundinis tunctionem, ac lapidum ictus, & alias eiusmodi sacrile-

gas percussiones inflicta contendet.

Verum si quis sapientis Antistitis mètem, institutumque rimetur, is profectò deprehendet, eum non ex eo solù quod Christi caput vndique vulneribus saucium appareat intulisse; ergo spinea corona totum caput obtegebat; sed apertis Patrum auctoritatibus adhibitis, potuit hoc firmiter inferre. Age igitur, id ipsum nos etiam clarius comprobemus. In primis autem apertum proferatur S. Vincentij testimonium, serm. vnico diei Parasceues, vbi sic ait: *Capiti eius spineam coronam imposuerunt, qua eum in capite in septuaginta duobus locis crudeliter vulneravit: nam erat ad modum pilei, ita quod caput vndique tegeret, & tangeret.* Ad cuius auctoritatis confirmationem, hoc ego veluti oculatus testis addere volui, quod ego sacrosanctæ Sindonis exemplar accuratè contemplans, in Christi Domini capite duas supra septuaginta sanguinis guttas satis magnas enumeraui, quas à spinea corona extractas aperta coniectura demonstrat. At Ioannes Gretserus lib. 1. de Cruce, cap. 12. *Quot, inquit, spinas corona spinea habuerit incertum est, licet alij dicant septuaginta duas fuisse, alij plures, alij pauciores.* Ego verò licet nullum viderim, qui spinarum numerum retulerit, alios tamen vidi, qui punctionum numerum assignarunt. Bernardus sermo. de Passione Domini, & Chrysost. *Mille puncturis Christi caput conuulneravit.* Ioannes Eckius sermo. de Passione Christi art. 4. Confid. 5. dicit: *Nec putes coronam hanc instar ferti paruulam fuisse,*

Corona
spinea
quot pun-
ctiones
Christi ca-
piti intu-
lit.

Quot spi-
nas coro-
na habue-
rit incer-
tum.

Veritatis
cognoscē-
da via no-
bis conge-
nita.

Antistotel.

Quid no-
bis no-
tium.

Caput
Christi
spinarum
punctio-
nibus la-
cerum.

Quam ef-
ficaciter
deprehen-
datur,
quod spi-
nea coro-
na totum
caput am-
biret.

Corona
spinea e-
rat ad mo-
dum pilei.

Corona
spinea
quantum
doloris
Christo
attulit.

Vertex
Christi
spinis la-
ceratus

Ezechie-
lis locus
explica-
tur.

*lata, & ampla exstitit instar pilei, ita ut to-
tum penè caput undique ambiendo contege-
ret.* Philippus Diez 2. p. sui quadrage-
simalis, ferm. de Passione, coronam
spineam vocat *galerum filij Dei*, quam
in Thiara summi Pontificis dicit fuisse
figuratam. Ioan. Lanspergius homil.
33. de Passione dicit: *Quantum autem
dolorem Christo intulit corona spinea com-
plexu suo, non solum circulari, sed etiam ro-
tundo, quæ totum caput in modum pilei am-
biebat.* Et clarius Theor. 9. dicit: *Me-
ditare quam pœnosa, quantumque cruciatu
plena fuerit hæc coronatio: erat enim coro-
na ex spinis longis, & acutis, & penetrati-
uis, & ita plexa, ut ex omni parte caput
ambiens, & pungens, vulneraret; nec minus
vertex quam tempora spinis tegerentur.* Et
lib. 3. Elucidationis subdit: *Indè co-
ronam fortasse non circularem, sed ut qui-
busdam placet, quæ totum ambiret caput
plectentes ad modum pilei, IESU caput ea-
dem corona operiunt.* His addantur te-
stimonia ex reuelationibus à Christo
Domino B. Brigittæ factis, quæ ex
auctore relata sunt. Hoc ipsum con-
firmant figuræ huius coronæ, ea enim
figurata fuit in Thiara summi Sacer-
dotis, quæ totum caput obtegebat,
ut optimè docet Philippus Diez fer-
mone 3. de Passione; in ariete, cuius
totum caput spinis oblitum erat, ut in-
fra ostendetur.

2. *Sic de illa vaticinatus est Ezechiel,
&c.* Duo hic loca afferuntur, quibus
coronationis mysterium prædictum
antiquitus videtur. Alter quidem E-
zechielis; alter verò Iob, vterque au-
tem cōtrouersus videtur. Locum qui-
dem Ezechiel's alij de Synagoga, alij
de Hierosolymitano populo, cuius e-
xcidium eo loci prædici videtur, fen-
susque videtur esse, quod licet calami-
tas maxima vniuersum populum su-
pergressura sit, tanta tamen vniuscu-
iusque afflictio sit futura, ut proximo-
rum malum aduertens nil doleat, eo
quod cuiusque propria calamitas, ita
vnumquemq; vexatura sit, ut alienam

non desleat miseriam, qui suam acer-
biorem agnoscit. Aut quod licet in
maxima quisque calamitate futurus
sit, ea tamen erit vniuscuiusque con-
ditio, ut dolens dolorem suum cælare
pro viribus studeat; nec coronam, id
est, Thiaram, deponere audeat, sed
eam sub mentione subligatam gesserit.
Alij aliter locum interpretantur. Ergo
ne allata de Christi corona explicatio
reijcienda erit? absit: nam in multipli-
ci Patrum explicatione, eam auctor
hoc loco secutus est, quam Hieronymus
attulit dicens: *Veniamus ad anagogen: fi-
lius hominis Christus est, &c.* Porro quod
ad locum Iob cap. 16. attinet, obseruo
quam aptè cum eo verba Christi cohe-
reant, qui gloriosam Brigittam allo-
quens lib. 1. reuelat. cap. 59. dicit: *Ego
percussus fui pugno in dentes, ego tractus fui
in crinibus cum digitis eorum: ita apud
Iob dicit: Tenuit ceruicem meam, & con-
fregit me, sed non solum digitis, sed e-
tiam spinis ceruicem tenuit.*

3. *Hanc eandem prænuntians, &c.* Hoc
autem testimonium eò firmitus esse pu-
tandum est, quo in Gallia licet non
tota, integraque exstet spinea corona;
ea tamen pars, quæ ibi asseruatur pi-
lei retinet formam; ita testati sunt Gu-
lielmus etiam Durantes, qui eam se vi-
dissè fatetur in lib. Rationalis diuin.
offic. Non esse autem totam coronam
in thesauro Regis, non solum ex eo
constare potest, quod in pluribus Ec-
clesijs spinæ seruantur, ut Romæ,
Bononiæ, Rhodi, & alibi; prout su-
pra fufius declarauimus: sed etiam,
quia Aimonius lib. 3. de rebus gestis
Francorum cap. 9. & ex ipso Cardi-
nalis Baronius in anno Christi 561. re-
fert in hæc verba: *Beatissimus quoque
Germanus Prasul Parisiaca urbis, ad san-
cta loca Hierosolymam pergens, indeque re-
diens, præfatum principem, id est, Iustinian.
Imp. adiit, à quo, & honorificè est susceptus.
Cumque enim plurimis vellet decorare mu-
neribus, vir Deo plenus auri, & argenti sper-
nens munera, ab eo reliquias tantummodo san-
ctorum*

Christus
pugno in
dentes
percussus,
& crini-
bus tra-
ctus.

Corona
spinea in
Gallia in-
tegra non
seruatur.

Spinæ co-
ronæ Ch-
risti vbi cō-
seruatur.

Reliquiæ
sancto-
rum ma-
gnū mu-
nus.

*Et oritur expetijt. Cuius deuotionis præfatus con-
gaudens Princeps, de D. N. IESV CHRI-
STI corona spinea simulq; reliquias Inno-
centium, unaque brachium S. Georgij marty-
ris pro magno munere contulit.*

Agnus
Christi fi-
gura.

4. Sed aperte colligimus, &c. Fuit a-
deò clara, & aperta Christi figura ea,
quam Deus Exod. 12. sollempni ritu
celebrari præcepit, cum immolandi
agni anniculi cæremonias præscribe-
ret; vt in eo agno Christum præfigu-
ratum omnes planè Patres comuni
consensu agnoscant, ita Origen. ho-
mil. 24. in lib. Num. Hieronymus in
cap. 16. Esaiæ, Gregor. in cap. 7. pri-
mi lib. Reg. Beda in cap. 12. Exodi.
Esfychius in Leuit. cap. 14. & 23. Cy-
ril. Alexandrin. tum in lib. contra Iu-
lian. tum in caput primum Ioan. super
illud, *Ecce agnus Dei*, Augustinus tract.
7. in Ioan. Rupertus ibid. & in cap.
12. Exodi. Chrysostom. homil. 37. in
Matth. Clemens Alexandrinus 1. Pe-
dagogi cap. 5. Epiph. hæresi 8. Atque
huius explicationis antesignanus fuit
Ioan. Euangelista, qui dicit, Christo
crura non fuisse confracta, vt adim-
pleretur illud: *Os non comminuetis ex eo.*
In Exodi cap. 12. dicitur: *Caput cum
pedibus, & intestinis vorabitis.* Christi pe-
des clauis, intestina flagellis, caput
spinea corona, totque alapis, colaphis,
ac tusionibus voratum est; vt à plan-
ta pedis, vsque ad verticem, nulla esset
in eo sanitas. Verùm paulo asperior
videtur explicatio, si ideò voratum
Christi caput dicamus, quia corona
punctum, totque tusionibus lacera-
tum fuit. Verùm si ea recolantur, quæ
de Christo patiente prædicta fuerant,
plana, & explorata deprehenditur
esse interpretatio Psalm. 21. *Circumde-
derunt me vituli multi, & tauri pingues ob-
sederunt me, aperuerunt super me os suum
sicut leo rapiens, & rugiens.* Et clarius in-
fra, *Circumdederunt me canes multi, concilium
malignantium obsedit me.* Ideò infra
in cap. 18. ostensum fuit, de Christo
illud esse intelligendum, *Deuorabimus*

Christi
ossa non
commi-
nata.

Christus
in omni-
bus mem-
bris pas-
sus.

eum. Non enim ore, aut dentibus, Iu-
dæi Christum vorarunt, sed lingua,
flagellis, spinis, clauis, colaphis, & a-
lijs impietatis instrumentis, quibus
Christi corpus sæuissimè dilaniarunt,
& quodammodo deuorarunt.

5. Ad hunc autem regem ita coronatum
spectandum. Iacobus Episcopus Chri-
stopolitanus in Cant. Canticorum, in
Cantic. 4. refert, quoddam delirium
Iudæorum, qui in eius loci explica-
tione maximè hallucinati, difficulta-
tem maximam offendeabant; ita enim
inquit legitur in Midras Syrafsirim,
id est, in Glossa Cant. quod Rabbi Io-
hannam dicit: Quæsiuimus totam
Scripturam, & non inuenimus quod
hoc Bersabee fecerit coram filio suo
Salomone; ideò mirandum est, quid
sibi vult dicere: *In Diademate quo coro-
nauit eum mater sua.* Hæc ille. Non igitur
carnali literæ intelligentiæ hæren-
dum est, *hæc enim occidit*, spiritus con-
sulendus est, *hic enim viuificat.* Salo-
mon igitur Christus est. In Salomo-
ne enim Patres Christum figuratum
agnoscunt; Origenes homil. 3. in Io-
sue, & homil. 7. in Cantica. Augusti-
nus Psalm. 71. & 126. Bernardus in
sermonibus paruis, sermone 6. Am-
bros. in cap. 3. Lucæ, Hieronymus e-
pistola de iudicio Salomonis. Is ergo
triplici corona coronatus est, vt doctè
prosequitur Alexander à Turrecre-
mata lib. 5. de fulgenti radio Hierar-
chiæ Ecclesiæ militantis, radio 20. A
matre in die conceptionis, corona Re-
giæ claritatis, cum ex ipsa ortus sit ex-
stirpe Regia. A nouerca, crudeli scili-
cet Synagoga, corona miseriæ. A Pa-
tre in die Resurrectionis, corona glo-
riæ. Rupertus lib. 3. in cap. 3. Cant.
Diadema quo coronauit eum Mater
sua, scilicet antiqua Patriarcharum,
& Prophetarum Ecclesia, cuius fidei
promissus est, de cuius carne proge-
nitus est. Antequam nasceretur fecit ei
Mater sua illa pretiosum diadema, ni-
mirum prophetice veritatis auctoritas,

Christus
à Iudæis
qualiter
voratus.

Iudæo-
rum deli-
rium.

Iudæorū
excitas.

Christus
in Salo-
mone fi-
guratus.

Christus
triplici
corona
corona-
tus.

Pater Ma-
ter, & no-
uerca,
Christum
quibus
coronis
corona-
runt.

Gemmae
coronae in
fixae quae.

cuius quot sunt praekoniam, tot gemmarum, tot pretiosorum lapidum est huius Salomonis diadema in die desponsationis, quo de utero processit tanquam sponsus de thalamo suo, in die laetitiae cordis eius, quo spinea coronatus corona laborem consumauit, & in die laetitiae glorificationis. His adde Bernardum serm. 5. omnium Sanctorum, & tractatu de Passione Domini capite quarto, Gregorius in cap. 3. Cant. Ambrosius lib. de institutione Virginum.

Illusio
grauissimi
malum.

6. Nec Christo tot doloribus conflictato, &c. Inter grauissima mala, quae Christus sibi imminere semper prauidit, ac praedixit, imò & doluit, derisio semper, ut graue malum magnam Christo molestiam attulit: ideo Matthaei 20. dicit: *Filius hominis tradetur ad illudendum, flagellandum, & crucifigendum.* Marci 10. *Illudent ei, & conspuent.* Luc. 18. *Illudetur, flagellabitur, & crucifigetur.* Eandem etiam illusionem à Prophetis, & etiam Ethnicis Vatribus praedici, in multis quoque & figurari voluit: nam quod ad Prophetas attinet, praecleara exstant eorum vaticinia Psalm. 108. *Opprobrium factus sum illis, viderunt me, & mouerunt capita sua.* Abdiæ 1. *Contemptibilis tu es valde.* Esaiae cap. 57. *Desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum; & vidimus eum, & non erat aspectus; quare reputauimus eum tanquam leprosum, & percussum à Deo.* Psalm. 43. *Posuerunt me in similitudinem in gentibus, commotionem capitis in populis.* Thren. cap. 2. *Aperuerunt super te os tuum inimici, sibilauerunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt, Deuorabimus.* Iob 27. *Sibilabit super eum.* Es. 50. *Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me.* Et infra, *Caput meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus.* Hunc autem locum Franciscus Forerius ex Hebræo sic vertit; *Tergum meum dedi percussoribus, & genas meas depilantibus: Faciem meam non auerti ab ignominijs, & sputo.* Thren.

Genae
Christi ex-
pilatae.

cap. 3. *Dabit percutienti se maxillam, suturabitur opprobrijs.* Iob 16. *Exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt paenis meis.* Quod autem attinet ad Vaticinia Ethnicorum, praecleara exstat Sybillae Erithraeae apud Lactantium Firmianum lib. 4. diuinarum institution. cap. 18. sententia, *Dabit, inquit, in verbera innocens deus sum.* Et infra, *Et colaphos accipiens tacebit, ne quis agnoscat quod verbum, & unde venit, ut mortuus loquatur.* Et rursus, *In manus iniquas, & infidelium veniet, & dabunt Deo alapas manibus incestis, & oribus imundis expuent in eum salinas venenosas.*

Sybilla E-
rithraea.

Illusio à
Sybillis
praedicta.

Quod autem ad figuras attinet, figurata fuit haec illusio in Sampson, cui Philistaei illuserunt. Ita Gregorius homil. 21. in Euangel. Hieronymus in cap. 12. Iob, & in lib. cont. Ioann. Ambros. lib. 2. de Spiritu sancto, Origenes in Matth. 35. Augustinus in Psalm. 80. Fuit & in Iob figurata, cui Reges illudebant, quibus ipse, ad increpandum verba componitis. Gregorius lib. 1. Moral. cap. 13. & 36. & in Prologo lib. 11. Origenes in cap. 2. Iob. Rupertus Abbas, ibid. Hieron. praefatione in Iob. In Ieremia cuius passionis figurae fuerunt: ita Origenes homil. 1. in Ieremiam. Hieronymus in cap. 1. Ieremie, atque ut paucis plurima perstringamus, in omnibus Patriarchis, atque Prophetis Christus figuratus, & praenunciatus est, ut alibi ostendimus.

Sampson
nis illu-
sio.

Iob illu-
sio.

Atque adeò ut illusionum Christi non solum acerbitas, sed etiam quantitas agnoscatur, Christus à Iudaeis in vita, in morte, ac post mortem multiplici illusionis genere fuit illusos. In vita quidem, nam in Christi contemptum ea exaudiebantur, *Nonne hic est filius fabri?* Et illud, *Venit Ioannes non manducans, neque bibens, & dixistis, Daemonium habet.* *Venit filius hominis manducans, & bibens, & dixistis.* Ecce vorator venit. Praeterea, *In Beelzebub principe demoniorum eiecit demonia, & illud: Non est hic ho-*

Christus
in vita, in
morte, &
post mor-
tem illus-
sus.

hic Homo à Deo, qui Sabbathum non custodit, & rursus: *Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magister vester?* Benè notauit Ludouic. Granatenfis in meditatione pro Mercurij die, quod Christum Iudæi seductorem nominarunt, *seducit gentes; necromanticum: In Beelzebub principe demoniorum, &c. potatorem vini, fautorem malorum, quia cum Publicanis & peccatoribus manducabat; diuinæ legis transgressorem, Non est hic homo à Deo qui Sabbathum non custodit; Dæmoniacum, demonium habes; Hæreticum, Samaritanus es, Blasphematorem, Audistis blasphemiam; Stultum, ideò spreuit illum Herodes indutum veste alba; Pseudoprophetam, Prophetiza nobis, quis est qui te percussit; Ecce prophetam eum, vt dicitur, de præterito faciunt; Petulantem, ac temerarium, ideò alapa eum percutiens miles dixit: Sic respondes Pontifici? atque hæc quidem in vita. In morte autem subsannabant, dicentes: *Vah qui destruis Templum Dei. Et rursus: Alios saluos fecit, semetipsum non potest saluum facere. Et rursus cum Christus Patrem inclamasset, dicens: Eloi Eloi Lamazababani; dixerunt: Ecce Eliam vocat iste, finite videamus an veniat Elias liberans eum.* Post mortem autem seductorem appellant, dicentes: *Recordati sumus, quia seductor ille dixit, &c.* Neque verò solum verbis, sed etiam factis Christo illuserunt, cedentes eum alapis, colaphis, arundine, ligantes funibus, & catenis, conspuentes, barbam vellentes, vt infra ostendetur, tandem coronantes spinis, coccino vestientes, arundinem pro sceptro tradentes, coram populo nudantes. Hanc autem derisionem Patres maximè exemplificauerunt, quod Christus, qui in tota vita sua honestissimè se gessit, turpissimam illusionem patiatur in ciuitate regia, coram ijs, quibus cognitus erat, coram quibus virtutis suæ Maiestatem miraculis ostenderat, quorum salutem curauerat, quorum vitia obiur-*

gauerat, imò coram totam Iudæa, pro cuius salute arduum prædicationis laborem susceperat, adeò enim excreuit illusio, vt de ipso dixerit Dauid in persona sua, *Operuit confusio faciem meam, & alibi, Perfudisti eum confusione.*

7. *Ceterum in tribus Regum insignibus, &c.* Etsi plurimæ in Rege creando cæremoniæ obseruari consueuerunt, atque pro varia Regnorum & prouinciarum, varia etiam sunt Regum creatorum instituta; qua de re consulendi sunt Ioan. Boemus Aubanus, lib. qui inscribitur, *Mores omnium gentium*, Iustin. historicus, ac ferè qui de varijs regnorum, ac prouinciarum institutis pertractarunt. Tria tamen omnes insignia Regia agnoscunt, Purpuram, Sceptrum, & Coronam, vt doctè Isidorus Mosconius lib. 2. de Maiestate militantis Ecclesiæ, cap. 2. His igitur tanquam præcipuis signis Christum illudendum cæca ministro- rum decreuit improbitas: ideò pro purpura, coccineum adhibent indumentum, pro sceptro, arundinem, pro aurea corona, spineam coronam insignunt. Nos igitur qui de spinea corona plurima supra pertractauimus, de reliquis, purpurea scilicet chlamide, & arundine pertractemus. Et quoniam posset quis ijs, quæ de tribus hisce Regijs insignijs diximus nobis obijcere, chlamidem non fuisse Regium indumentum, sed chlamide milites etiam vti solitos, ita enim chlamidatos milites legimus, ac chlamidula circumdatos, vt præclarè tradit Cælius Calpurnius lib. 3. epistolarum, epist. 1. qui etiam tradit chlamidem fuisse vestem militarem, quæ alijs vestibus superinduitur, cuius vsum Numa Pompilius inuenit. Verum huic obiectioni facile occurrere possumus, si dicamus, chlamide quidem milites priuatos vti solitos, ita tamen, vt etiam Reges, & Imperatores chlamide vterentur. Et quauis milites chlamide etiam vterentur, purpurea tamen non vtebantur. Pur-

Regum
creando-
rum ritus.

Regis in-
signia
tria.

In multis
Christus
delusus.

Chlamide
etiam mi-
lites ute-
bantur,
non tamè
purpurea,

Blasphe-
mia mul-
tiplices in
Christo.

Christus
in morte
illus.

Christus
post mor-
tem illu-
sus.

Illusionis
Christi a-
cerbitas,
vnde ex-
crescit.

pura enim Regum proprium fuit insignis. Ideo ex eo quod chlamis erat purpurea, siue coccinea, Regium in ea ornatum Patres agnouerunt.

Atque de chlamide coccinea in primis illud maximè mihi verisimile videtur, quod Iansenius tradit, non fuisse eam nouā vestem, qua Rex verè vteretur, non enim credibile est, vestè Regis propriam Christo vndique sanguine consperso vestiendo, ita facile exhiberi potuisse faciendam; sed credibilis est, fuisse eam chlamidem non verè purpuream, sed potius coccineam, eamque laceram ac veteranosam, quam ex infimo, (vt aiunt) domus angulo erutam Christo illudendo detulerint. Sic ergo facti veritate probabiliter declarata, nunc mysteria requiramus; optimè enim nos monet Glossa Ordin.

hoc loco, dicens: *Quæcunque in Christum fecerunt, licet alia mente fecerunt, nobis tamen sacramenta dederunt.*

Huius igitur facti mysteria accuratissimè prosequitur Athanas. de Passione, & Cruce Domini, cuius præclaram sententiam dignam sanè, quæ aureis literis describatur, hoc loco subijcere statui; sic enim ait: *Hinc est quod Christus arundinem accepit, cum illi à diabolo porrigeretur, ignaro quod contra se ipsum gladium acueret. Dicitur enim arundo serpentibus lethalis esse, atque inde potissimum interfici. Cum igitur ipse Dominus Sabaoth fugientem draconem, & magnum illum serpentem diabolum persequi statuisset, tamen eius rei causa id, quod ei exitiale erat, ab eo accepit, vt suis, proprijsque rebus debilitato reddito diabolo, ijs, quæ Christi erant, homines fortiores redderentur. Quale quod Dauid in Goliath designauit, qui sumpto aduersarij gladio, eo ipso illius caput præcidit. Idem quoque Seruator fecit, sumens arundinem ab illo, vt nos non solum liberaret à versutia serpentis, sed etiam illum serpētem tolleretur, & mortuum exhiberet.* Hæc Athanas. Et infra Christum dicit ictus arundinis in capite sustinuisse, vt doctrinam de porrigenda maxilla sinistra ijs, qui dextram

percuksissent, suo exēplo ostenderet nō esse impossibilem. Et vt omnia sustineret; vt formidini fortitudinem; contumeliæ patientiam; furori mansuetudinem; & omnem virtutem, omni malitiæ opponeret.

Consonat & illud Hieron. *In calamo venenata occidit animalia. Qui rursus ait: Arundineo calamo sacrilegium scripsisse Iudeorum.*

Cyrill. autem dialogo 2. dicit, arundinem, quam Christus manibus gestauit, & qua Iudæi caput eius percusserunt, significasse sceptrum inane, ac fragile, super quo incumbemus omnes, priusquam crederemus, quod est sceptrum maligni. Et rursus: *Arundineus baculus est ipse diabolus, inane, ac vacuum sceptrum cito comminuendum.*

At verò S. Ambros. lib. 7. in Luc. c. 23. *Arundo in manu Christi sumus nos, nulla validioris nature radice fundati; & si leuis aspirarit prosperis aura successus, vago motu proximos verberamus. Fluvios amant arundines, & nos labentia mundi caduca delectant. Est autem homo de seculi inanitate speciosus, fructu autem veritatis vacuum; exterior placens, nullus interior, ad omnem ventorum motum spirituum immundorum flatu mouendus. Eadem quoque ratione calamus est mentis nobilitas, & arundo vèto agitata sunt, qui in prosperis eleuantur, & in aduersis deprimuntur; Itaq; nos oportet Christi manu teneri, ne omni vèto moueamur.* Ita Greg. 33. mor. c. 4. & hom. 6 in Euāg. Hilar. autem Can. 33. in Matth. Gentes, inquit, sunt arundo in manu Christi, eius caput percutientes, quia infirmi corpore manu Christi comprehensi, etiam in Deum Patrem, qui caput Christi est, requiescunt. Eadem dant ei bibere acetum, quia corporum nostrorum vitia accepit in se.

Cyrillus vbi supra, in calamo in Christi manu literam legis vacuum intelligit, nisi Christi manu apprehendantur. Origen. in arundine qua Iudæi Christo acetum porrexerunt, Scripturas intelligit hæreticorū, qui Christo minimè grata offerunt.

Plura

Chlamis
coccinea
ladera, &
veterno-
sa.

Que in
Christum
sunt illata
opprobria
ea nobis
sacramen-
ta fuerūt.

Aurea A-
thanasij
sententia.

Christus
cur arun-
dinis i-
ctus in ca-
pite tole-
rauit.

Sceptrum
infidelium
fragile.

Ambrosij
præclara
sententia.

Christus
cur arun-
dinem
manu te-
nuerit.

Plura de arundinis significatione qui desiderat, præter loca citata Patrum, legat Hier. epist. ad Algasia, & epist. ad Principiam, & in Ezechielem. Aug. Psal. 63. & tract. 119. in Io. Arnobium Ps. 67. Hilarium ibid. Tertull. lib. contra Iudæos, Basilium in Regulis brevioribus, reg. 291.

Verum his sic explicatis, apertæ cui-dam obiectioni est occurrendum, posset enim quis obijcere, dictum est supra, quod in tribus insignijs fuit Christus illus, scilicet in corona spinea, in chlamide coccinea, & sceptro arundineo; imò verò in pluribus videtur illus; nā spreuit illum Herodes in veste alba, alij etiam eum velantes, ut prophetam irridebant. Verum, etsi obiectio hæc primò intuitu grauis videri potest, re vera tamen nulla est: non enim simpliciter dictum est, quod in tribus insignibus sit illus, sed quod in tribus insignijs regijs; velamen autem Regium insigne non erat, longè minus vestis: ea enim non Regum, sed apud Romanos, eorum, qui Magistratus ambiebant: candida enim veste amicti vota ambiendo captabant, inde, & ambitus, & ambitio, & candidati dicti fuerunt.

Duo ad exactam Christi regni ab impijs delusi explicationem addi possunt; alterum, quod non solum Imp. Romani Christo illuserunt, sed eius etiam regnum cōtempserunt; nam, ut Ægesippus apud Euseb. Cæsariens. lib. 3. c. 14. ait: Domitianus Imp. audiens quosdam esse superstites, qui de domo David Christo secundum carnem affines erant, eos persequi cæpit; sed cum rudes eos audisset, accersitos interrogat, an sint ex familia David? Annuunt ipsi. Interrogat rursum quantis possessionibus, & facultatibus præditi essent? At cum respondissent quod duo essent nepotes eius Iudæ, qui frater Domini secundum carnem dicebatur, & quod bonorum eorum summa esset in totum novem millium denariorum, eaque sum-

mam non in pecunia numerata esse; sed esse valorum quadraginta minus vno iugerum terræ, quam ipsi proprijs manibus excolebant, in cuius rei signum, callis obduratas manus, & laboris tolerantia rigidas, & rugosas ostenderunt, Christique regnum nō temporaneum, sed spirituale in fine mundi futurum. Tunc Domitianus qui primò Christi regnum, eiusque successores metuebat, ne ab ipsis regno priuaretur, omni metu deposito, Christi regnum, eiusque affines spreuit, & à se dimisit.

Alterū verò est, quod Antiochiæ D. Petrus Apostolorum Princeps ab eius Urbis Magistratibus ludibrio exceptus, ut hominem despicabilem indicaret, omnique fide exautoratum redderent, & tanquam fatuum indicarent, ei capitis crines in gyrū abscindunt. Erat ea ignominia maxima, præcipue apud Græcos, qui crines dimissos Nazaræorū more gestabant: at B. Petrus gaudens ibat, quod pro nomine Iesu contumeliam passus esset. Ideò quam ei rasuram ad ludibriū induxerant, eum perpetuò ad decus, & honorem in spineæ coronæ memoriam, quoad vixit retinuit; hinc clericalis tonsuræ decus, & gloria. Guilielm. Durantes Rationali diuinor. off. lib. 2. c. 1. & S. Germanus in Theorica rerum ecclesiasticarum.

8. Hoc autem loco, &c. Auream eam comparisonem, qua Spiritus sanctus per os Salomonis dilectam suam inter filias comparabat lilio inter spinas, dicens: *Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias hominum*: dum eam accuratè cōtemplor, scio equidem eam grauissimis mysterijs, ac sacramentis esse plenam; neque tamen ea exactè prout cuperem perscrutari queo. Sed tamen, cum in amica secundum Anagogen sacerrimam Virginem intelligamus, in lilio inter spinas Christi caput spinis consitum, quidam nouæ intelligentiæ radius affulget, ut cum liliū inter spinas cognoscamus esse Christum, qui lilio propter puritatem cōparatus, tamē

Cognati
Christi
terram
suis ma-
nibus ex-
colebant,

D. Petro
caput ra-
ditur.

Clericalis
tonsuræ
origo.

Liliū
inter spi-
nas.

Christi
caput spi-
nis consi-
tum quid
sit.

Alba ve-
stis non e-
rat Regiū
ornamen-
tum.

Candidati
qui dicun-
tur.

Imp. Do-
mitianus
Christi re-
gnum spre-
uit.

Cognati
Christi.

Cognato-
rum Chri-
sti pauper-
tas.

Spineę co-
ronę do-
lor B. V.
qualiter
commu-
nicatus.

inter spinas miseriarum, tanquam omnium maximè tribulationibus agi-
tatus, horrescat. Ita etiam amicam in-
ter filias sciamus esse facerrimam Vir-
ginem, mulierum omnium maximè
afflictam, & tribulationibus obsessam:
sicut enim Assuerum Regem legimus
in caput Hester coronam suam impo-
suisse, ita Christus spineam coronam
in beatę Virg. caput imposuit, cum
dolores, quos ipse viuis spinis coro-
natus tulerat, post mortem mœstissi-
mę matri communicauit.

9. *Atque ad crudele spectaculum egressa,*
&c. O dolorosum verè spectaculum,
quo nullum acerbius, nullum lachry-
mabilius excogitari potest. Contem-
platur B. Laurent. Iustinian. B. Ma-
trem interno Spiritu agitatam, vt quid
filio suo actum esset inspiceret, prope-
rantem. E contra, Christum eminus
Matrem prospicientem, atque interna
quadam voce dicentem: *Heu, heu, quo*
properas, quo venis mater ad fontem lachry-
marum? ad locum miseriarum raperis. Rece-
de mater, abi, propera. Neque enim veniens
medelam languori meo ferre poteris; imò do-
lorem meum augebis; internè cruciabor ma-
gis, cum te mater mei amore cruciari videro;
cruciatu meo cruciaberis mater, & ego tuo;
recede igitur, abi, festina. Mater tamen
accedit magis, patienti adstat, filio
compatitur, collachrymatur, affectu
commoritur. O quale spectaculum vi-
sura fuisses anima mea, si hinc Filij
cruciatu, illinc Matris lachrymas
conspexisses!

10. *Inde caput, &c.* In lugubri spe-
taculo constituta Mater, dum exan-
gue caput spinis coronatum contem-

plabatur, benè cum Ieremia dicere po-
terat. *Quis dabit capiti meo aquam, & o-*
culis meis fontem lachrymarum, & plorabo
die ac nocte. Sed nunquid matri defuisse
lachrymas credimus? Imò immensam
lachrymarum vim credo ex pientissi-
mis Virginis oculis effluxisse: nam in
nonnullis Ecclesijs, tam Christi, quàm
etiam B. V. lachrymas asseruari tra-
dit Ioan. Baptista Signius, pietate, at-
que eruditione valdè insignis, in lib.
quem de Reliquijs, & Veneratione
Sanctorum conscripsit. Auctoritatem
B. Germani lego, dicentis B. V. adeò
amarè fleuisse, vt post vberimum la-
chrymarum effusum fluuium, tandem
sanguineas etiam lachrymas fuderit.

11. *Ita pius quicumque lector, &c.* lib.
1. Machabeo. cap. 10. legimus, quod
Rex Antiochus, qui nobilis dicebatur
filius, amicitiam cum Ionatha Iu-
dæorum Duce facturus, ei purpuream
vestem, & coronam auream misit, epi-
stolam insuper scripsit, qua eum ad sui
amorem inuitauit. En Christum, qui
vt tecum amicitiam ineat, vt te ad sui
amorem inuitet, epistolam ad te sacro-
sanctę Sindonis transmittit, eam le-
gas, relegasque amoris notis exara-
tam. Transmittit in ea purpuream ve-
stem sanguine suo tinctam, & riga-
tam; cum ipsa auream coronam spi-
narum ad te transmittit. O immensum
amoris pignus! si in ea in nobis esset
sapientia, qua literas istas legere, &
donariorum mysteria cognoscere va-
leremus. Sed si tanti muneris digni-
tatem non agnoscimus, hæc saltem
munera pio pectore, gratoque animo
recolamus.

B. V. san-
guineas
lachrymas
effudit.

Antio-
chus pur-
purea ve-
ste, & au-
rea coro-
na gratiā
captat Io-
nathæ.

Christus
vt nobi-
scum ami-
citiam i-
neat quid
donet.

Gratiā
mi signū
à nobis
Christus
exigit.

Christi in
B. V. pie-
tas.

Dolet
Christus
quod eius
mater cru-
ciatus
suos aspi-
ceret.

Pia cordis
affectio.

ALPHON.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

De ictibus Servatori incussis in faciem: de Barba illi euulsa; ac de verberibus per arundinem ipsimet influctis. Caput Decimumquartum.

Inspiciatur exemplaris locus H. designatus.

V M, 1. plagas in Sindonis ea parte, quæ tergus indicat, & lumbos monstrat, explicauerimus, ordientes à planta pedum, ad capitis verticem vsque: nunc ad anteriorem enodandam partem deueniendum nobis est. 2. Ergo ab diuina illa facie, quæ quanquam infuscata, maiestatem tamen, & decorem retinebat, occipiendo, Barba multis in partibus euulsa apparet; nec ipsa facies ob mortem liuida tantum conspicitur, & per impactos illi colaphos

intumuisse videtur; 3. Sed intinctam sanguine, à capite in oculos defluente, facile quiuis intueri potest. 4. Atqui hac de corporis parte quamplura Vatum oracula sacrorum ad exitum deducta sunt. In primis de conuulsa Barba Isaias prædixerat. Genas meas dedivellentibus. Quem locum Nicolaus Lyranus exponens, licet Scriptura, inquit, in Euangelijs non dixerit, quod euellerent barbam: tamen paratus fuit hoc sustinere, sicut, & alia maiora forsan sustinuit; quia non omnia scripta sunt. 5. Verum quam grauis eiusmodi Christo ignominia irrogata fuerit, cum illi barbam conuelleret, ex Cle-

Oracula
Propheta-
rum de
Barba Ser-
uatori cō-
uulsa.

Servato-
ris igno-
minia in
euulsione
barbæ.

Cap. 50.
Nicol. Ly-
ran. ibid.

Barba viri
nobile de
cus.

Vaticinia
de Christi
facie delu
sa.

Christus
obictus
sibi in fa-
ciem illa-
ros, effi-
giem cō-
mutavit.

Servato-
ris oculi
sanguine
offuscati,
& hac de
re vatici-
nia.

Os Do-
mini san-
guine ma-
nans prae-
nuntiatiū.

Vaticiniū
de Christi
facie arū-
dine per-
cussa

ex Clementis Alexandrini verbis facile colligi potest, sic enim in-
quit: *Hos pilos tanti fecit Deus, ut eos cum prudentia simul adesse hominibus* Pedag. li. 3. c. 3.
inbeat. Et infra subdit, Nefas est, barbam vellere, quae est pulchritudo con-
genita, pulchritudo generosa, & ingenua. 6. Et cum Davidis Oratoribus Reg. li. 3. c. 10.
barbae dimidium fuisset abrasum. 7. Et in his fortè hæc Servato-
ris ignominia nota exstitit inumbrata, legimus: *Erant confusi turpi-*
ter valde. Ac tanti illud ludibrium fecit, ut hanc ob vnam causam
Ammonitis bellum intulerit, & illos occidione delerit. 8. Diuini
quoque Vates, hanc Servatoris venerandam faciem ludibrijs malè
habendam, prænunciarunt. Hinc Isaias, *Faciem, inquit, meam non* Cap. 50.
auerti ab increpantibus, & conspuentibus. Iob etiam præter illatas iniurias Cap. 16.
eandem verberibus casam prædixit: *Exprobrantes, inquit, percusse-*
runt maxillam meam. Ad hoc ipsammet ob tormenta, & ob luctum
tumentem præsciuit, *Facies mea, inquit, intumuit fletu.* Ieremias quo-
que cum prauideret ipsum sponte sua ictus in facie perpeffurum
fore, *Dabit, inquit, percutienti se, maxillam.* 9. Hos autem ob ictus
adeò priorem immutavit effigiem, ut inde Isaias occasionem sum-
pserit dicendi, *Quasi absconditus vultus eius, & despectus.* Vnde, nec repu- Isa. c. 53.
tauimus eum. Addidit præterea, *Et aspeximus eum, & non erat aspectus:*
unde nec reputauimus eum. 10. Apparet insuper in sacra Sindone
Servatoris oculi sanguine irrigati, ita, ut necesse fuerit, visum ipsum
fuisse infuscatum; quemadmodū Iob prædixerat, *Palpebrae meae cali-* Iob c. 16.
gauerunt. Etiam Ieremias, *Oculus, inquit, meus afflictus est.* 11. Nam Ierem. Threnor. c. 3.
hi Servatoris purissimi sanè oculi, qui nusquam obtutum firmarunt,
quin candidissimos clementiae, ac pietatis radios effunderent; 12.
doloris aqua conspersi fuerunt; qui primum in horto, varios quasi
riuulos stillantes, in sudorem sese conuerterunt, qui à capitis ver-
tice defluens, factus est in sanguinis in terram cadentis, veluti gut-
tarum formam; & demum ab ipso capite ob spinarum durissimos
aculeos dimanans ille cruor, faciem, & oculos illius irrigauit; 13.
quod quidem D. Anselmus, peraptè admodum hiscè verbis expli- Dial. de Pass. Do- mini ante medium.
cauit, *Hanc coronam cum lancea percutiens, capiti eius, imprimere conaban-*
tur, ita, quod sanguis per eius faciem defluebat. 14. Apparet etiam in Sin-
done sacra, Servatoris os sanguine perfusum, tum ob sanguinem à
capite ad frontem, & ad oculos diffluentem, tum ob durissimum
colaphum, in genas impactum, Salomon autem istiusmodi de ore,
sanguine infecto, hunc in modum cecinit, *Sicut vitta coccinea labia* Cant. c. 4.
tua. 15. Caterum, cum crudelissimis lictoribus illis manus suffi-
cere non viderentur, ut os illud diuinum cæderent, arundines e-
tiam cum ad augendos dolores, tum ad ignominiam amplifican-
dam adhibuerunt. Hoc autem Michæas ipse prædixerat: *In virga* Cap. 5.
percutient maxillam Iudicis Israel. At hoc loco per virgam, arundinem
intelli-

intelligit; qua tum in capite, tum in facie cæsus est, vti D. Hieronymus interpretatur: Sic enim, inquit, *An non contumelia Trinitatis est, quando in virga, & calamo percussere Romani caput Iudicis Israel, dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussu?* 16. Igitur cum Seruatoris facies, quæ sacra in Sindone apparet impressa, & illius proprio inscripta sanguine existit, non effigiem ipsius modo, & lineamenta demonstret; rationi certè consentaneum est; cum præsertim immensum eiusdem in nos amorem præ se ferat; vt quocunque deuotionis, ac reuerentiæ signo à nobis excolatur; 17. non secus atque Vultus ille, quem Roma incredibiliter sanè non admirari, sed venerari consuevit; quod D. Veronicæ datus à Christo ab eiusdem facie peruenisse constat; per illud tamen temporis, in quo illum adhuc vixisse, manifestissimè patet. 18. Hoc autem pio, Christianoque lectori materiam præbeat meditandi, quonam dolore sanctissima Virgo Mater angeretur, dum Nati delicatam antea faciem contueretur, quam illa castissimis in delicijs habuerat, totiesque adornarat; & materno cum pietatis affectu tenerè solebat admirari, atque summa cum suauitate deosculari; & eandem modo conspiceret, heu, quantum à se ipsa diuersam, vndique verberibus cæsam, tumentem, ac euulsa barba, humanam non amplius præferentem formam. Vndè iure sanè cum Isaia exclamare poterit, dulcissimi Nati mei facies abscondita mihi, in aliamque mutata est effigiem. Et rursum cum Iob: Filij mei maxillas percusserunt. 19. Mox, cum plagas, & vultus tumorem contempleretur, meritò sibi dabatur causa deplorandi natum, atque dicendi: *Cum virgis, & colaphis dilectissimi filij mei genas verberarunt.* 20. Hoc pacto dum pius ipse lector Virginei doloris partem in se transfuderit, ad Christum conuersus, ita illum cum pietate compellarit, Christe Seruator, ac Domine, vbinam illa frons tua serena adeò, vbi diuinus oculorum adspectus? Hunc in modum sacratissimam Virginem meditando filij vultum exosculantem, plagis, & cruore deformatum deplorantem, semetipsum excitare similiter ad commiserandos Matris dolores, & ad Seruatoris sacra in Sindone exosculandam imaginem, facile poterit.

Conuer-
sio ad B,
V.

FRATRIS
DANIELIS MALLONII
DE SPINEA CORONA
ELUCIDATIONES.

IN CAPVT QVARTVM DECIMVM.

Methodus
exacta.

VM, 1. *Plagas in Sindonis ea parte,* &c. Propositam in principio operis cap. 7. & 8. de Sindonis explicatione, methodū accuratē auctor obseruat, vt

explicatis plagis, quæ in posteriore Christi corpore cernebantur, eæ nunc explicentur, quæ in anteriori corporis parte resplendent.

Obiectio.

2. *Ergo ab diuina illa facie,* &c. Posset hac in re scrupulum curiosus lector pati. Cur auctor, cum in explicandis plagis, quæ in posteriori Christi corporis parte refulgent, eum ordinem seruauit, vt primò plagas pedis cōtemplaretur, ac pedetentim ad tibiaram, crurum, lumborū, dorsi, & occipitis plagas contemplandas ascenderit; nunc quasi ordinis iam instituti immemor, inuersa methodo, prius sincipitis, faciei liuores explicet, paulatimque ad inferiores corporis plagas, percussionesque rimandas descendat.

Obiectio
diluitur.

Verū si ea considerentur, quæ sibi prudens Antistes obseruanda proposuit, clarè patebit, eum nihil planè ab instituto ordine declinare; imò inspecta sanctæ Sindonis qualitate, ac forma, necessariò solertem Antistitem ordinē iam institutum obseruare debuisse: Sindonis enim forma ea est, vt longitudine pedes circiter duodecim, latitudine tres obtineat, vt supra cap. 3. fuit ostensum, Christusque illi sic inuolutus fuit, vt Sindone humi cōextensa Christus

supinus superpositus sit, vt pedes ad vnam Sindonis vergerēt extremitatem, caput medium ferè Sindonis occuparet; inde Sindon ita superuolueretur, vt à capite ad pedes deflecteretur. Dū igitur Sindon Christi effigie insignita cōextenditur, si à plagis pedis auerso corpore ad caput quasi ab vno extremo ad medium ascendas, statim prius anterioris faciei liuores, quam pedū plagas peruias habere necesse est. Ideo Antistes prius anterioris sincipitis, quā pedum plagas rimandas proposuit.

3. *Sed intinctam sanguine,* &c. Christi Domini faciē sanguine decurrente deformatam, apertè B. V. sanctæ Brigitte reuelauit. Ita enim lib. primo Reuelationum cap. 10. dicit: *Quo facto, aptauerunt coronam de spinis capiti eius, quæ tam vehementer reuerendum caput filij mei pupugi, vt ex sanguine fluente repleverunt oculi eius, & obstruerentur aures, & barba tota sanguine decurrente deturparetur.* Et infra: *Deposito de Cruce Christo, barba quasi restis videbatur.* Et lib. 4. cap. 70. *Corona spinea capiti eius arctissime fuit imposita, quæ ad medium frontis descendebat, plurimis riuus sanguinis ex aculeis infixis decurrentibus per faciem eius, & crines, & oculos, & barbam replētibat; vt quasi nihil nisi sanguis totum videretur, nec ipse v. e. ad Crucem adstantem videre potuit, nisi sanguine expresso per ciliorum compressionem.* & lib. 7. cap. 15. *Oculi eius repleti sunt sanguine, illico fluente, aures quoque obstruebantur, & facies, & barba quasi tegebantur, & intincta erant illo roseo sanguine.*

4. *Atqui hac de corporis parte,* &c. Cum Franciscus Forerius Esaiæ librum ad hebraicam verteret veritatem, in c. 50. num. 6. vbi nos legimus: *Corpus meum dedi*

Christus
sacra Sin-
done qua-
liter ob-
uolutus.

Facies
Christi
sanguine
purpurata.

Corona
spinea
quam a-
trociter
caput
Christi
sauciarit.

Oculi
Christi
sanguine
oppleti.

Genz
Christi
vellicatz.

dedit percutientibus, & genas meas vellentibus, ipse sic vertit, Tergum meum dedit percussoribus, & genas meas depilantibus. Quem locum eodem etiam modo vertunt Hieronymus, & Galatinus, lib. 8. de Arcanis, cap. 13. quem locum cum in commentario explicaret. Idem Forerius, dixit: De depilatione genarum tacent Evangelistae; sed est etiam Esaias Evangelista; Omni enim genere contumeliarum affectus est. Christianus Adricomius in descriptione urbis Hierusalem, numero 57. inter alia opprobria quibus Christus in Palatio Pilati, & Presidium Romanorum affectus est, hoc etiam enumerat, quod in eo Christus varijs modis illusos, consputus, ac genis vellicatus est. Quo loco inquit in tantarum poenarum Christi venerationem speciosum à Christianis templum extructum fuit. Ioan. Lanspergius homil. 24. de Passione Domini, dicit: Christus flagellatus, consputus, vellicatus est, hoc est barba priuatus, & capillis per euulsionem pro bona eorum parte. D. Bernard. tract. de Passione Domini, c. 38. dicit: Tertia sanguinis effusio fuit in vellicatione genarum, cuius testimonium habemus in persona, dicente ex persona ipsius Crucifixi Propheta. Genas meas dedit vellentibus, quod quidam exponunt de laceratione maxillarum facta unguibus impiorum Iudeorum, quidam autem de contractione barbae Domini. Video sacrilegas manus etiam ad genarum ipsius vellicationem exarsisse. In quodam manuscripto antiquissimo per Theophylum ex Ignatio, & alijs Patribus, ut dicitur conscripto, legitur: Expuentes autem in faciem Christi, barbam euellebant, & blasphemabant eum.

Christo
barba euulsa.

Iudæi qua
impietate
Christi
barbam euulsa-

Barbam euellere, & in faciem spueri, quoad ignominiam æquiparantur.

5. Verum quam grauis, &c. Conuulsio barbae magnum semper inter homines opprobrium est habitum, adeo, ut Franciscus Forerius in cap. 50. Esai. æquiparauerit illi ignominiae, qua quis in alterius faciem expuit, & acutè dixerit. M. Ant. Vlmio lib. de fine barbae humanae, sect. 3. cap. 4. barbae euulsionem cinerum dispersioni, iactui, atque iacturae æquipollere, quam Iudices interdum ad pessimorum damnatorum

ultionem fieri mandant, semper enim mortuorum cineres dispergi nefas pessimum habitum est. Ideo Dido ut ostenderet se nullum in Teucros, vel Aeneam immane perpetrasse flagitium, Sororem Annam misit, quæ sic Aeneam alloqueretur,

Non ego cum Danais Troianam excidere gentem
Aulide iuravi, classemue ad Permaga misi;
Nec Patris Anchisæ cineres, manesue reuelli.

Adeoque opprobrium res habita est, ut non solum sibi couelli barbam quis sinat, sed ne tangi quidem, aut alienis manibus attrectari. Cuius quidem rei insigne habemus apud Titum Liuium monumentum, Papirius enim maximam sibi iniuriam illatam ratus, quod sibi barbam Gallus attrectasset, atrem de iniuria vindictam expetijt. Idem etiam Plutarchus in Vita Camilli testatur.

Verum non iniucundum erit, si hoc quoque loco causas perscrutemur, cur barbae conuulsio iniuriam maximam ingerat.

CVR BARBAE EVULSIO
magno vertatur opprobrium.

AN quod dolorem inferat maximum? Benè Franciscus Forerius in c. 50. Esai. dicit: Habet vellicatio barbae dolorem, & insignem contumeliam, quemadmodum & in faciem spueri: sunt enim pili barbales aliè carni impressi. Qua de causa partes humani corporis à M. Anton. Vlmio, in lib. quem de fine barbae humanae conscripsit, sunt appellati: imò & in fragmentis de fine barbae, compendio exceptis sub initium, barbam præcipuam humanæ faciei partem appellauit.

An quod barba homini conferat venerationem? Qua de causa Clemens Alexandrinus eam pulchritudinē appellabat generosam, Theocritus ἱπποπόσειδος vocabat; id est barbam venustam siue venerabilem. Qui verò barbam euellit, venustatem, ac

Barba depilatio quam ignominiosa.

Cineres cadauerū spargere impium.

Barbam alterius attrectare nefas.

Prima ratio.
Barba extirpatio, dolorem infert magnum.

Pilos corporis qui partes integrales dixerint.

Secunda ratio.

Barba venerationem confert.

tem, ac venerationem imminuere conatur, & ignominiam inferre; ideo iniuria magna censetur.

An quod pulchritudinem conferat ornatumque augeat? Ideo Clemens ubi supra, pulchritudinem cōgenitam nominabat. Qua de causa Lycurgus suis nutriendę barbę ac comę facultatē faciebat, hac enim ratione pulchri pulchriores, deformes verò horribiliores reddebantur. Cic. 3. de Finibus dicit: *Quedam ad nullam utilitatem; sed solum ad ornatū, quedam à natura esse concessa, ut candam pavoni, plumas versicolores columbis viris mammis, & barbam.* Simile planè sententiam habet S. Aug. lib. 22. de Ciuit. Dei c. 24. dicit enim solum, *Sunt quedam ita posita in corpore, ut tantummodo decorem habeant, non autem usum; sicut habet pectus virile, mamillas, sicut facies barbam, quam non esse munimento, sed virili ornamento indicant pura fœminarum facies, quas ut infirmiores viris muniri tutius videbatur.* Et quoniam pulchritudo tantopere à nobis expetitur, ideo apud August. lib. 6. de Ciuit. Dei cap. 1. legimus, antiquos fortunę barbarę templum excitasse, ut pulchram ipsis barbam conferret. Qui igitur barbam vellicat, pulchritudinem tollit, ideo iniuriam maximam censetur inferre.

An quod prolixa barba indicium sit probi viri? Certè in Apophtegmatibus Laconicis legimus, Laconem quemdā interrogatum, cur barbam gestaret longiorem, respondisse, *Ut canos meos aspiciēs, nihil illis indignum admittam.* Quare & Plutarchus in vita Phocionis, refert Alcibiadem quēdam Laconistam magnam sibi auctoritatem non probatis moribus, sed barbę prolixitate, graui supercilio, tardoque incessu comparasse; qui cum aliquādo publicè mentitus esset, correctorem Phocionem habuit, qui barbam eius apprehendit, eamque quasi demulcens, dixit: *Quam decuerat hanc barbam, & indumēta boni Viri indicia, prius quam mētireris deposuisse.* Qui igitur barbam euellit, quasi candidatę pro-

bitatis testimonium auferens, iniuriosus habetur.

An quod barbę prolixitas quandam sapiētīę, aut prudentię conferat dignitatem? ita enim Plutarch. lib. de adulat. & amicorū dissensione, *Si quis literis, ac disciplinis deditum adolescentem habeat, barbam usque ad talos demittit, palliū gestat, verum delectum omittit, in ore sunt numeri re-ctanguli, & triangula Platonis.* Hinc Socrate. lib. 3. de successione, docuit Diodorum barbā densiorem aluisse, nec attondisse comam, seuerioreq; fastu alijs exemplo extitisse. Hac etiam de causa barbatos legimus antiquos extitisse sapientes. Imò nobis quodammodo à natura insitum esse cognoscimus, ut cum sapientissimum nominari virum audimus, eum prolixa, venerabilique barba præditum concipiamus. Quasi igitur Sapientię grauitatem eripit, qui barbam vellicat. Quamuis non illepidè quidam in contrarium cecinerit.

Si promissa facit prudētem barba, quid obstat Barbatu possit quin Caper esse Plato.

An quod barba nobilitatis sit indicium? ita enim de Galatis antiquioribus scripsit Ioannes Boemus Auba-nus, consueuisse nobiliores barbam ita nutrire, ut corpus totum obtegeret, parcè tantum ad genas radere. Nobilitati ergo iniuriam infert, qui barbam carpit.

An quod virilitatis, ingenitęque masculis viris generositatis sit indicium? Cum ergo mares fœminis semper præstent, ac dominantur, ita sagax, prudē-sque natura, masculis eximia quędam contulit ornamenta, quę insitę proceritatis specimen præbeāt, secuti in gallo gallinaceo, tauris, alijsque animantibus conspiciamus. Quasi ergo effœminati notam irrogat, qui proprium viri eripit ornamentum. Hinc fortè Deus in Lege veteri Deuter. cap. 22. viris prohibuit, *ne muliebri veste induerentur.* Ideo hac de causa ex Plutarcho lib. de virtutibus mulierum, legimus, arguias quasdam mulieres, Amazonum emulatrices,

Quinta ratio.

Barba dignitatem augeat.

Diodorus barba insignis red-ditus.

Sexta ratio.

Barba nobilitatis indicium.

Septima ratio.

Barba virilitatis signum.

Mulieres sine barba non concumbere.

Barba pulchritudinem augeat.

Barba solum ad ornatum data.

Quarta ratio.

Barba prolixa indicium boni viri.

Lepida reprehensio.

latrices, legem tulisse, qua nuptæ dum cum viris concumberent, barbam iubeantur habere. Hinc M. Anton. Vlmus proëm. in opus suum de fine barbæ humanæ, asserit in viri barba maximam Dei elucere sapientiam. Qui etiam alibi hanc assignauit causam, cur barbæ depilatio viris iniuriosa videatur, quod proprium virilitatis ornamentum eripiens, indignum eum com monstrare videatur, cuius semen propagetur.

Quod si fœminas quasdam barbatas interdum vidimus, sicuti Bononiæ nostra ætate perillustrem matronam barbatam vidimus, & illustre nostratēpestate existat exemplum in Helena Antonia virgine, in Archiepiscopatu Leodiensi nata, & à serenissima Archiducissa Austriæ Græcij educata, tum serenissimæ Hispaniarum Reginae donata, quæ barbam obtinet vsque ad umbilicum longam, densam, cum mystacibus, totam coloris castaneæ nigricantis. Barbatas quoque interdum mulieres testatur pluribus M. Anton. Vlmus lib. de fine barbæ humanæ, sect. 3. propè finem: sed etiam aperta existat testimonia Aristotelis lib. 3. de historia animalium cap. 11. Plinij lib. 11. ca. 39. Hippocratis lib. 6. de morbis popularibus, Auicennæ lib. 3. Fen. 21. tract. 3. cap. 26. Fœminas igitur has barbatas cauendas prouerbiū laudabat antiquum, docens, *barbatam fœminam eminus esse salutandam*. Lege Cœl. Rhodig. lib. 4. cap. 2. antiq. lect.

Plurimas alias barbæ significationes apud Sanctos Patres legimus: nam Hieronymus explicans illud Esa. cap. 7. *Radet Dominus pilos, & barbam uniuersam*, in barba milites, & fortes viros intelligit, & in cap. 15. Esaie ubi, *Caluitium & omnis barba radetur*; In barba virilitatem, quam omnino à sapientia hæreticorum abradendam docet. Alij in barba virtutes intelligunt, vt Esychius in cap. 21. Leuit. S. Augustinus, & Arnobius, in Psal. 132. Alij in barba

fortitudinem agnoscunt, vt Rupertus in cap. 24. Leuitici. Fusè hoc prosequitur Georgius Venetus Cant. 2. tomo 3. can. 18. Vt igitur summatim omnia perstringamus, in barba natiuam quandam generositatem, nobilitatemque omnes agnoscunt, quam eripere tentat qui barbam euellit, ideò iniuria tanta censetur, vt de hac iniuria vindicanda ciuiles quoque leges conditæ sint.

His igitur omnibus de causis, Christi opprobrium in barbæ conuulsione excreuit: nam præter dolorem, eius etiam pulchritudo, venustas, virilitas, fortitudo, existimatio, sapientia, probitas, prudentia, ita lacerati videbatur, vt indignum eum ducerent, cuius præclaræ animi, corporisque dotes mundo innotescerent. Propter quas ignominias, quas Christus in barbæ conuulsione sustinuit, voluit Spiritus sanctus singulari honore affici Christi barbam, ideò orationem quandam S. Brigittæ reuelauit, in qua dicitur, *Domine mi IESU CHRISTE qui secundum ætatem tuam barbam speciosam in tua facie, decora decenter portasti; ideò sempiternè veneretur, & adoretur barba tua venerabilis, Amen*. Ita in oratione 3. reuelata.

Quoniam hæc Clementis Alexandrini loca præclaram hac de re sententiam continent, opere pretium me facturum intelligo, si paulò altius eius verba hoc loco describerem, ita enim ait lib. 3. c. 3. *Eos qui verè viri sunt, radi, ac leuigari, quomodo non est turpe, ac planè illiberale? Et infra: Eum autem qui vir est, pectus, & tondet, crines componentem ad speculum, genasque radi, velli, ac deglabrari, quomodo non planè muliebre est? Deus voluit fœminam quidem esse glabram, ac leuem, sola coma sicut equum iuba spontè natura exultantem; virum autem, cum sicut Leones barba ornasset, virilem etiam fecit hirsuto pectore, quod quidem est roboris, & imperij indicium. Ita etiam gallos, qui pro gallinis decertant, cristas tamquam geleis ornavit. Hos autem pilos Deus tanti fecit, vt eos simul cum prudentia iubeat adesse hominibus, atque adeò honestate delectatus, grauitatē honorauit.*

Christi opprobriū maximum in barbæ conuulsione.

Barba Christi quomodo salutanda. Barba Christi adoranda.

Turpe est virum radi.

Virum hirsutum decet esse.

Mulieres barbatæ.

Barbatam fœminam eminus salutandam.

Barba mysticè quid significet.

Adam cū
Barba cō-
ditus.

Barba Vi-
ri signum
Eua anti-
qui.

Barba est
pulchritu-
do conge-
nita, &
generosa.

veneranda canitie. Hoc viri signum, barba scilicet, per quod vir apparet, est Eua antiquius, & signum melioris naturae. Eum Deus aquum censuit hirsutum esse oportere, & per totum viri corpus pilos disseminavit, quicquid autem erat leue, ac molle à latere abstulit, ad seminis susceptionem tractabilem foeminam fabricatus. In eo ergo violando quod est virilis natura signum, eo scilicet quod est hirsutum, contra legem facere est impium. Leuoris autem, aut glabriei ornamentum, (à verbo enim inflammor) si in viris quidem est muliercula, si in foeminis autem adulteri, & infra: Nefas est barbam vellere, quae est pulchritudo congenita, pulchritudo generosa, & ingenua. Vtrumque autem à natura est relegandum. Hæc ille: Quoniam autem in aurea hac sententia non solum barbæ prohibetur violenta, atque iniuriosa conuulsio, sed ea etiā vellicatio barbæ, quam tantopere nonnulli affectant ad ornatum, & simul cum hac euulsione, aut vellicatione, etiam abrasionem barbæ, ideò non absere erit, si in eo explicando nostra diutius immoretur oratio, & quæramus an barbæ abrasio, & etiam comæ abrasio, licita sit, an illicita.

*AN COMAM, VEL BARBAM
radere viro liceat.*

Prima ra-
tio.

Comam
barbam-
que nutri-
re nefas.

Secunda
ratio.

E S S E autem viro tum comæ, tum barbæ abrasionem laudabilem, ac venerandam, illud in primis suadere videtur. quod religiosi Monachi peculiari lege, atque instituto barbam radere, comamque non nutrire iubentur. Addatur communis ecclesiasticorum omnium virorum usus, de capitis vertice abradendo: nam Summus Pontifex, Antistites omnes ecclesiastici, Sacerdotes, atque (vt vno verbo complectar multos) Clerici omnes, capitis abrasione ad sanctimonie decus vtuntur. Atque adeò ad ordines percipiendos prima capitis abrasione, quæ prima tonsura dicitur, disponuntur. Accedit, quod plurimi quoque ex laicis hominibus, solo pietatis studio

ad seculi pompam vel fastum evitandum, atque in signum mortificationis, barbam radunt. Amplius autem in sacris Canonibus expressè clericis prohibetur, ne barbam, comamque nutriat: nutritio autem barbæ, vel comæ, eiusdem abrasioni, vel etiam tonsioni opponitur, vt barbam nutrire dicatur, qui barbam non tondet, vt cap. Duo, 12. quæst. prima, &c. Clerici, de vita, & honestate clericorum, & in cap. finali, de Cleric. coniug. Clement. Graui, de celebr. Miss. Exstat etiam Bulla Xili V. de habitu, & tonsura. Præterea, quis non videat in cæsariei expansione, barbæque promissione, plurimum inesse iactantiæ, ostentationis, ambitionis, lasciuiei, ac vanitatis, quæ omnia is vitare dicitur, qui barbam, comamque prætondet?

Imò verò barbæ abrasionem constat non solum apud homines vulgatæ conditionis; sed etiam apud Romanos Imper. maximè in delicijs fuisse: Augustus enim Cæsar, barbæ rasura maximè delectatus est. Scipio autem Africanus, adeò barbæ rasure delectabatur, vt singulis diebus barbam rasisse legatur. Alex. item, magnus militibus rasis oblectabatur, dicens eos, qui prolixiorem barbam gestassent, inter bellandum nimis ab hostibus lædi posse, si ipsorum barbam manu prensassent.

Contra verò barbæ abrasionem vituperabilem esse patet, quia quidam, qui auctore Cœlio Rhodigino lib. 4. lectionum antiquarum cap. 2. vt omnium primus barbam rasit, ita quoque barbæ radendæ cæteris auctor fuit, magnis læcessitur iniurijs: ita etiam Adrianus Imperator, qui inter Cæsares, primus radendæ barbæ luxum respuit, ac barbam primus enutriuit, vt Cœl. Rodig. lib. 3. cap. 25. magnis interdum hac de causa eohonestatur encomijs: nam & antiquitus homines prolixiore coma, & barba vsos, à nouaculis autem, & forcipibus abstinuissè comperimus, adeò, vt Plinius asse-

Tertia
ratio.

Quarta
ratio.

Iactantia
in barba.

Quinta
ratio.

Barbæ ra-
tio in de-
licijs ha-
bita Imp.
Scipio A-
fricanus
quotidie
barbam
rasit
Alex. ma-
gnus rasis
militibus
delecta-
tus.

Barbam
radere ne-
fas.

rat Ro-

Romani
450. annis
barbiton-
foribus
caruerāt.

rat Romanos quadringentis, & quin-
quaginta annis barbitonforibus ca-
ruisse, quoad auctore Varrone, Pu-
blius Licinius Mena barbitonfores ex
Sicilia Romam aduexit.

Barbā ra-
di prohi-
bet Deus.

Quinimò, inter reliqua præcepta,
quæ Deus populo suo dedit, hoc quo-
que exstat Leuit. cap. 19. *Nec barbam
radetis*. Quid quod cum graui quodam
flagello Iudæos percutere Deus mina-
retur, caluitium se super omnes indu-
cturum prædicebat. Caluitio enim in
luctu solum utebantur, Esa. 3. *Procri-
spante crine caluitium*. Esa. 15. 22. Ier.
16. 47. 48. Ezech. 7. & 27. Amos, 8.
Michæ 1. Quis verò neget maximum
quoque tum decorem, tum grauita-
tem maximam afferre capillos præci-
puè barbales, quos hominè à natura ad
virilitatis indicium concessos esse ag-
noscunt omnes: nam præter Clemen-
tem Alex. August. Cicer. Theodoret.
& alios, quorum sententias supra retu-
limus, barbæ quoque encomia mirifi-
cè commendant. Muscouius lib. de
Tonsura. Ioan. Stobæus serm. 6. de in-
temperantia, Cælius Rhodiginus lib.
3. antiq. lect. cap. 25. & lib. 4. cap. 2.
M. Anton. Vlinius lib. de fine barbæ
humane, Tostatus quæst. 25. in cap.
19. Leuitici. Quæ apud quosdam a-
dèd venerabilis visa est, vt pro præcla-
ra obtinenda barba, barbata Mineræ
Templum excitarent. Athenienses ve-
rò (vt refert Plutarchus in vita The-
sei) statuerunt, vt adolescentes suos,
cum ex ephæbis excessissent, barbæ
sue primitias Crinito Apollini Del-
phico offerrent.

Barbatæ
Mineræ
templum
excitatum
et pulchrū
concede-
et barbā.
Barbæ pri-
mitiæ A-
pollini
consecra-
tæ.
Decisio
contro-
uersiæ.

Verum, si eorum, qui interdum
barbæ rasionem damnant, aut eorum,
qui comæ, barbæque comptum, altio-
nemque reprehendunt, rationes con-
spiciamus, facile deprehendemus, eos
non tam barbæ abrasionem, vel orna-
tum damnare, quam nimium luxum,
inanemque fastum reprehendere, quo
sublato, barbæ rasio optimo, spectabi-
lique sine inducta, tum etiam barbæ

ornatus modestus, & grauius nullate-
nus reprehendetur.

Præcipuè tamen in Monachis, Re-
ligiosisque Viris barbæ rasio laudabi-
lis est, quippe, qui barbam ea solum ex
causa tollant, vt seculi ornatum, fa-
stumque deuitent: rebus enim tempo-
raneis abdicatis, etiam barbam ra-
dunt, vt ostendant, se Christi amore
non solum temporalia, sed etiam seip-
sos abdicasse, seseque totos Dei obse-
quio promptos addixisse: ita quidem,
vt ne barbæ quidem petendæ, vel co-
mendæ causa aliquo, vel minimo tem-
pore à Dei obsequio vacare velint.

Quod verò ad capitis tonsionem,
vel rasionem attinet, qua Clerici tam
seculares, quàm regulares vtuntur, lau-
dabilis planè consuetudo est: hæc enim
causa (saltem in regularibus) circula-
ris inducta est, vt notat Gulielm. Du-
rantes in Rationali Diuin. offic. lib.
2. cap. 1. in memoriam coronæ spi-
neæ, quam pro nobis Christus ge-
stauit. Quare S. Germanus Patriar-
cha Constantinopolitanus, in Theo-
ria rerum Ecclesiasticarum dicit: *Ton-
sura capitis vice coronæ spineæ est, & D. Pe-
trus missus ad prædicandum, attonsus est,
à non credentibus, vt illuderetur; sed Chri-
stus infamiam in honorem conuertit*. Vni-
uersaliter autem Clerici omnes tam
seculares, quàm regulares, caput a-
bradunt in memoriam eius abrasionis,
quam S. Petrus Apostolus ab Antio-
chenis passus est: cum enim verticem
ipsius ignominie causa abraissent, ip-
se deinceps de abrasione ea gaudens,
perpetuo eam in gloriæ signum reti-
nuit, ibatque gaudens quod dignus habi-
tus esset pro nomine Iesu contumeliam pa-
ti. In cuius facti memoriam, abrasendi
capitis consuetudinem in Clericis in-
duxit Ecclesia, prout refert Beda in
lib. Historiæ Anglicanæ, & ex ipso Gu-
lielmus Durantes, vbi supra, & Tosta-
tus quæstione 25. in cap. 19. Leuitici.

Quod verò ad alios barbam nutrien-
tes attinet, improbandus nullatenus

Barbæ ra-
sio in Mo-
nachis cur
laudabi-
lis.

Clericalis
tonsura
laudabi-
lis.

Clericalis
tonsura
origo.

S. Petrus
primo
tonsus in
contume-
liam.

mos est, imò laudandus, si modeste id fiat. Laudo enim maxime eam moderationem, quam circa barbæ, comæque ornatum Zeno protulit ex Zenone, Musonius ex Musonio lib. de Tonfura, refert Ioannes Stobæus serm. 6. de Intemperantia. *Coma, inquit, praecidenda est, quæ diuexet, & infra: Eadem de causa tondendi sunt pili, quæ etiam nutriendi videntur, scilicet, quatenus natura postulat, ne quis grauetur à coma, nèue turberetur in vlla actione.*

Barba, & coma qualiter tundenda.

Quarundam Nationum mores.

Petulantem tum Abantium, tum etiam Anasiorum populorum lasciuia non summopere improbare non possumus: hi enim posteriorem capitis partem radebant, anteriore instar fortunæ crinitam gestantes, vt auctor est Strabo. Illi verò è contra, ex Herodoto, anteriorem radebant, posteriorem longis crinibus vestientes.

6. *Et cum Davidis oratoribus, &c.* Cū Alphonsus Tostatus in eum locum facti huius historiam explicaret, quæst. 5. in caput decimum lib. 1. Reg. notat fuisse hanc iniuriam maximam, & cap. 6. dicit, tantam fuisse hanc iniuriam, vt Ammonitæ ipsi grauitatem iniuriæ attendentes, non ausi fuerint à David misericordiam petere, quam sciebant se non esse consecuturos: ideò iustam, inquit, habuit David belli causam, & iuste in eos sæuitiam magnam exercuit: cum enim innumerabiles ferè hostium copias strauisset, tandem populum eius abducens, seruauit, & circumegit super eos ferrata carpenta, diuisitque cultris, & traduxit in typolaterum, sic fecit vniuersis Ciuitatibus filiorum Ammon, 2. Reg. 12. & meritò, iure enim gentium sancitum est, vt legatorum seruetur immunitas, etiam si ab hoste mittantur.

Ammonitæ legatis David barbam radentes, quare grauitèr David offenderint.

Grauis vltio.

7. *Et in his fortè, &c.* Preclare admodum, prudenterque illud (fortè) additum est, licet enim inter Christum, & illos aliqualis similitudo intercesserit, quod scilicet quemadmodum illi pro Ammonitarum salute eò de-

scendissent, sic Christus propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis; & quemadmodum illi à David missi erant, ita Christus à Patre missus erat, non tamen ita certa apparet similitudo, vt cessante Patrum auctoritate, debeat hoc ita constanter affirmari.

8. *Diuini quoque vates, &c.* Locum illum Esai. in quo dicit cap. 50. *Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me*, sic Forerius transfert: *Faciem meam non abscondi ab ignominijs, & sputo.* Neque verò solus Esaias hoc vaticinatus est, sed etiam Iob capite 30. dicit: *Faciem meam non vereatur spuerè.* Et Ecclesia in persona Christi canit in Missa; *Et non pepercerunt in faciem meam spuerè.* Ita autem Christo euenisse sicut prophetarum erat, testatur Matthæus cap. 26. dicens: *Expuerunt in faciem eius.* Quanta autem esset ignominia, si quis in alterius faciem spueret, notat Alphonsus Tostatus cap. 25. Deuteron. in id: *Expuet in faciem eius*, dicit enim, quod mittere sputum in faciem alicuius, est maxima confusio, & verecundia, quod tota hominis pulchritudo, & dignitas, quæ in facie lucet, quia est imago Dei, sputis deturparetur. Et in cap. 12. Numerorum super illa verba: *Si Pater in faciem eius spueret*, dixit: quod tanta est ignominia, si quis in alterius faciem expuat, vt comparetur lepræ: ideò Deus eos, qui fratri semen suscitare nolent, volens perpetua infamia notare, & discalciari pedibus, & in faciem conspuui voluit; quasi id summi dedecoris, atque ignominie nota sit. Potest autè hoc quoque rationabiliter ex eo colligi, quod sputum vilissimum sit excrementum, quod persæpè, nauseam concitat. Dum ergo in faciem inspergitur, quæ nobilissima est hominis pars, animæ speculum, ac nobilitatis maximum specimen, in qua vigent sensus, & in qua hilaritatis, mœstitiæ, assensus, dissensusque conuiuètia reperitur, maxi-

David Christum figurat.

Facies Christi ignominijs sputisque facta.

Expuere in faciem quam grauis iniuria.

Comparatur lepra infamiam faciei sputio.

Cur tam grauis sit ignominia.

maximam inurit iniuriam. Non gra-
uabor tamen hoc in loco subscribere
quomodo Origen. hom. 35. in Matth.
& S. Gregor. lib. 20. moralium cap.
18. sputum in Christi faciem iniurio-
sè iniectum allegoricè explicarint, di-
centes: *In Christi faciem spuerit illos, qui*
iniuria aliquem de Ecclesia afficiunt, & qui
non solum in absentia detrahunt, sed etiam
in presentia confutant.

Iob claram Christi Domini extitisse
figuram, qui non solum verbis, sed sua
etiam passione Christum figurauit, sa-
tis nos supra ex D. Gregor. & Hieron.
comprobauimus: dum igitur hoc lo-
co dicit: *Et exprobrantes percusserunt ma-*
xillam meam, nouum fortè quid dixisse
videbitur, cum eius maxillam à nullo
vnquam homine percussam esse lega-
mus; multò verò minus à pluribus ho-
minibus, vt in numero multitudinis
loqui debeat, dicens: *Exprobrantes per-*
cusserunt maxillam meam. Verùm quia
hoc in Christi persona dicebat: idèd
& de Christo dictum debet agnosci;
quod etiam confirmat illud Psal. 50.
Faciem meam non auerti ab increpantibus,
& conspuentibus. ibi Hier. legit: *Dedi*
maxillam meam alapis, & faciem meam
nò auerti à confusione sputorum. Sed mul-
tò clariùs id Ieremiæ, *Dabit percutien-*
ti se maxillam.

Sed tamen in loci huius explicatio-
ne, id sicco pede transire non debeo,
quod Onkelos Chaldæus interpres
in huius loci dilucidatione afferebat.
Totam enim hanc sententiam Ierem.
Bonum est viro cum portauerit iugum ab a-
dolescentia sua: sedebit solitarius, & tace-
bit, quia leuabit se supra se. Ponet in pul-
uere os suum, si fortè sit spes. Dabit percu-
tienti se maxillam, &c. explicabat tro-
pologicè hac ratione, *Bonum est viro si*
erudierit animam suam, ad ferendum iugum
praeceptorum in pueritia sua. Si enim tali ho-
mini iugo Domini assueto acciderit aliquid
aduersitatis, tacebit, & feret patienter quic-
quid Dominus imposuerit ei, humiliabit se,
& non desperabit. Quin & maxillam ob-

uerteret Domino percutienti se, sciens tempo-
rariam esse afflictionem, & non perpetuam,
& quod Deus non ex animi sententia nos pu-
nit, sed necessitate peccati nostri adductus.
Verùm etsi ea interpretatio in sensu
tropologico reiicienda non est, nullo
tamen modo vt literalis est amplecten-
da: nam sancti Patres locum illum Ie-
rem. *Dabit percutienti se maxillam*, de
Christo ad literam intelligunt. Ita Am-
bros. serm. 10. in Psal. 118. *Dabit per-*
cutienti se maxillam; vt non se subducatur
iniuriæ, nec declinet cædis dolorem,
sed percutienti se maxillam offerat.
Imò dicit Christum hac in re exem-
plum extitisse patientiæ, & exemplo
suo præmonstrasse, quod ipse docue-
rat Matth. 5. & Lucæ 6. *Si quis te per-*
cusserit in maxilla dextra, prabe ei & sini-
stram. Chrysost. homil. 18. in Matth.
August. lib. de mendacio ad Cossen-
tium cap. 15. Duo autem Ieremiæ ver-
ba hoc loco noto, dum dicit: *Dabit per-*
cutienti se maxillam. Alterum est, quod
non dicit dextram, aut sinistram. Cum
tamen Christus Matth. 5. discipulos
suos ad charitatis perfectionem infor-
maret, dicit: *Si quis te percusserit in ma-*
xillam dextram, porrige ei & sinistram.
Obseruat acutè Cardinalis Toletus in
cap. 6. Luc. annotat. 49. Per maxil-
lam dextram intelligi percussorem
leuiorem, per sinistram verò graui-
orem, quia dextræ manui percutientis
respondet sinistra maxilla percussi; &
quia validius dextra manu percuti-
mus, quam sinistra; idèd leuiorem per-
cussionem notauit in dextra, maiorem
in sinistra, vt sensus esset, eum, qui
grauem quamcunque iniuriam acce-
pisset (benè enim Chrysost. homil.
18. in Matth. in percussione maxillis
illata quamcunque iniuriam illatam
intelligi docuit) paratum esse debere,
vt grauiorem ab eodem patiat, à qua
explicatione non longè abest Orige-
nes lib. 4. πρὸς Ἀρχωρ cap. 2. Simpli-
citer ergo Ieremias maxillam vatici-
natus, hoc nobis præmonstrare voluit,

Idem lo-
cus de
Christo e-
xplicatus.

Percutiēti
dexteram
maxillam
porrigere
sinistram,
quid sit.

Quæ per-
cussio gra-
uior, ma-
xillæne
dextræ, an
sinistræ.

Quinam
in Christi
faciem e-
xpungunt.

Iob Chri-
sti figura.

Iob in
Christi
persona
loquitur.

Ieremia
locus Tro-
pologicè
explica-
tus.

Vtraque
in maxilla
Christus
percussus.

Pueri &
mulieres
alapis per-
cusi in fa-
ciem soli-
ti, & cur.

Christi fa-
cies ma-
nu, fuste,
& arundi-
ne percus-
sa.

Manu fer-
rea percu-
titur Chri-
stus.

Christi
facies re-
pius ma-
nu per-
cussa.

Christum tam sinistram, quam dex-
tram maxillam percutientibus exhi-
biturum. Noto præterea, dum maxil-
lam nominat, grauissimam intelligi
iniuriã; ytenim notat Thomas Beau-
xamis in sua Harmonia Evangelica,
tomo 2. in id Matth. 5. & Lucæ 6.
Præbe & maxillam alteram, solent alapæ
faciei inflictæ esse cum percussi con-
temptu; alapis enim facies mulierum,
puerorumque percutimus, quos con-
temnimus. Accedit & illud, quod per-
cussio in facie suscepta, vbi nullo ve-
stitium repagulo percutientis ictus re-
tardatur, & grauior, & hominum e-
tiam aspectibus patentior, sæpè enim
percussionis signum tumor, & liuor
in facie nigrescens ostendit.

Alterum est quod dicit percutienti,
non tamen dicit percutienti manu, aut
virga, aut fuste. Atqui Dominum ma-
nu, virga, fustequæ in faciem fuisse
percussam, facile comprobare possu-
mus, manibus quidem percussam fuis-
se apertè Matth. cap. 26. indicat, di-
cens: *Et colaphis eum ceciderunt. Alij au-
tem palmas in faciem eius dederunt.* Idem
quoque testatus est Marcus cap. 14.
Luc. 22. Ioan. 18. *Tunc unus assistens*
ministrorum, dedit alapam IESU, dicens,
&c. Quem locum dum Ludouicus
Granatensis in suis meditationibus
contempleretur, dixit armata manu
in faciem à milite Christum fuisse per-
cussam.

Porro, Christi faciem alapis sæpius
fuisse percussam, facile ex textu E-
uangelico colligere possumus: nam
coram Caipha Ioannes scribit: *Tunc*
assistens unus ministrorum, dedit alapam
IESU, dicens: Sic respondes Pontifici?
Matthæus verò scribit, cum Princeps
Sacerdotum interrogasset, dicens: *A-*
diuro te per Deum viuum, &c. & scidisset
vestimenta sua, Tunc expuerunt in fa-
ciem eius, & colaphis eum ceciderunt: ibi
Glossa interlinearis dicit: *Alias alapas*
Christo dederunt. Cum verò ad Crucem
duceretur, in via Christo colaphos le-

gimus apud B. Brigittam lib. 1. cap.
10. fuisse inflictos. Alaparum impieta-
tem, & grauitatè adeò exaggerat Lu-
douicus Granatensis vt dicat, Christi
dentes fuisse concussos, non tamen
scissos. B. Virgo apud B. Brigittam
dicit, adeò graues eas exstitisse, vt ea-
rum sonus etiam eminus audiretur lib.
1. cap. 10. & lib. 4. c. 70. Quare Lan-
spergius hom. 33. de Passione Domi-
ni, dicit: quod Christi caput tot erat
tusionibus percussam, vt præ dolore
vix aërem tolerare posset.

Virga autem Christi faciem fuisse
percussam, testatur Michæas cap. 5.
dicens: *In Virga percutient maxillam Iu-*
dicis Israel. Calamum verò cum virga
Hieron. connectit, dicens Romanos
in virga, & calamo percussisse caput
Iudicis Israel. Porro Ioannes Maldo-
natus in cap. 26. Matth. notat vbi nos
legimus: *Tunc expuerunt in faciem eius,*
alijs autem palmas in faciem eius dederunt,
græcè legi ἰσχυρίσθαι, & quia ἰσχυρία græ-
cè fustem, baculum, & etiam crepidam
siue soleam significat; ideo Christi fa-
ciem docet fustibus, bacillis, fortè, &
crepidis, quorum apud Iudæos vsus
frequentissimus erat, cæsam fuisse.

His ergo secundum historię verita-
tem declaratis, si quis quærat: Quid
nobis mysticè hoc referat, quod in
Christi maxillas, & genas, alapas legi-
mus inflictas? Gregor. & Rupert. al-
legoricè in cap. 5. Cant. dicunt signi-
ficari in genis Christi, quæ ita percus-
sæ pigmentarijs consitæ, sunt Marty-
res, qui pro Christi nomine sangui-
nem fundere non dubitarunt.

Origenes autem tropologicè ho-
mil. 35. in Matth. dixit Christo ala-
pas, colaphosque infligi, quando quis
alicui de Ecclesia facit iniuriam. Glos-
sa interlinearis dicit: *Christo colaphos*
impingunt, qui honores suos præferunt, vel
eos qui Christum venisse negant, qui eius
presentiam à se quodammodo repellere fe-
stinant.

9. Hos autem ob ictus, &c. Quæ de
hac de-

Dentes
concussos

Virga
Christi
facies per-
cutitur.

Crepidis
Christi
facies per-
cutitur.

Genæ
Christi
quid my-
sticè sig-
nificant.

Christi
horribi-
lem defor-
mationē
Esaia
prædicit.

Esaia E-
uangelista
dictus, &
quæ.

Christus
cur viro-
rum no-
uissimus.

Christus
proso fi-
lis.

hac deploranda Christi Domini, aut deformatione, aut deturpatione tractanda sunt, ea adeo exacte ab Esaia Propheta descripta sunt, ut non futura prædicere, sed peracta referre visus sit, qua de causa Evangelistæ quoque in Veteri lege nomen sortitus est. Sed verba eius prius referamus, ita enim in cap. 53. ait: *Non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum; virum dolorum, & scientem infirmitatem. Et quasi absconditus vultus eius, & despectus; unde nec reputauimus eum. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum.* In qua quidem sententia, licet nulla sint verba, quæ vberimis non sint referta mysterioris, hæc tamen præ cæteris, ut ad rem nostram maximè faciunt, ita etiam diligentissimè à nobis sunt perpendenda. Primò, quod dicatur ita speciem, decoremque amisisse, ut nouissimus virorum videretur, id est, quod omnium virorum minimus esset, iuxta illud: *Ego autem sum vermis, & non homo.* Secundò, quod dicatur tanquam leprosus, neque enim exactius, neq; ad viuum magis hæc Christi transformatio describi potuit; ut enim lepra succrescente, naturalis formæ decor abripitur, flaccescit, marcescit, & absconditur, ita in Christo exterminatam faciem legimus; ut de eo dictum sit, *Non est ei species, neque decor, & quasi absconditus vultus eius.* D. Anselmus dialogo de Passione Domini, paulò ante medium, B. V. sic inducit loquentem: *Et modico dilapso tempore, filius meus adeo consputus apparuit, quod quasi leprosus apparebat.* Et infra, de flagellatione loquens, dicit: *Filius meus ita in stuporem, & deformitatem transmutatus fuit, ut omnibus appareret quasi lepra percussus.* Et lib. 1. reuelationum apud beatam Brigittam cap. 27. dicit B. V. *Surgens autem de terra cum*

viderem filium meum leproso despectiorem, &c. Et libro primo cap. 10. *Deinde depositus est de Cruce, quem ego suscepi in sinum meum quasi leprosum.* Verum illud hoc loco tacitè prætereundum non est, quod ubi nos legimus, leprosum; Septuaginta verterunt ἐν νόσῳ, id est, in labore. Theodotion apud Hieronymum legebat, *flagellatum.* Forerius in Esaia, *tactum à Deo.* Sanctes Pagninus, *plagatum, & percussum, quasi percussum ut Iob, ulcere pessimo.* Symmachus verò Aquila, & Hieron. *leprosum* interpretantur. Locum istum fusè prosequitur Lactantius Firmianus lib. 4. de vera Sapientia cap. 18. & Hadrian. Finis lib. 6. Flagelli contra Iudeos, & locus iste adeo clarus, & apertus est, ut omnibus peruius sit. Porro Euseb. Cæsariens. lib. 4. de demonstratione Evangelica cap. 20. idem tractans argumentum, ignominiam hanc Christi ab Esaia descriptam, confirmat ex illo Psalm. 88. *Tu verò despexisti, & delusisti Christum tuum, &c.* Illud hoc loco silentio non inuoluam, quod Glossa interlinearis, in huius sententiæ explicatione, dum (*quasi absconditū vultus eius*) legit, hoc de Christi diuinitate explicauit, dicens: *Diuinitas in carne abscondita, iuxta illud: Tu Deus absconditus, & nesciebamus.* Miratur hoc loco Hieron. & benè; si, inquit, *speciem non habet, neque gloriam, sed forma ipsius erat ignobilis, & deficiens præ filiis hominum; siue ut habetur in Hebræo, despectus, & nouissimus virorum: Quomodo ergo dicitur in Psalmis: Accingere gladio super femur tuum, potentissimè, pulchritudine, & decore tuo.* Quod facile inquit soluitur: Despectus erat & ignobilis, quando pendeat in Cruce, & factus pro nobis maledictū, peccata nostra portabat, & loquebatur Patri, Deus, Deus meus quare me dereliquisti? Inclytus autem erat, & decorus aspectu, quando ad passionem eius terra contremuit, saxa dirupta sunt, & fugiente sole, eternam noctem elementa timuerunt; de quo

Varia lect.
Septuag.
interpret.

Abscondi-
tus Chri-
sti vultus
quid sig-
nificet.

Christus
vilis &
nobilis.

Christus
candidus,
& rubicu-
dus.

Christi
sententia
perpen-
denda.

Efficax
Antiche-
sis.

Sponsa in Canticis, *Dilectus meus candidus, & rubicundus*. Candidus plenitudine, ac puritate virtutum, rubicundus in Passione. Sed Christum ipsum causam propriam tractantem, huiusque rei cumulatissimè, atque suavissimè causas assignantem, audiamus: ita enim ipse S. Brigittam lib. extrauagantium reuelationum cap. 82. alloquitur: *Ego sum omnium Deus, cuius vocem audiuit Moyses in rubo, Ioannes in Iordane, Petrus in monte. Vide, & considera pulchritudinem meam. Vide me in noua Lege potentissimum, & pauperrimum; potentissimum in adoratione Regum, & denunciatione Stella: pauperrimum quando ligabar pannis, & in praesepio reclinabar. Vide me amplius sapientissimum, & insipientissimum. Sapientissimum, cui non possunt aduersarij respondere; insipientissimum, qui mendacij arguebar, & iudicabar ut reus. Vide me virtuosissimum, & abiectissimum: Virtuosissimum in sanatione infirmorum, & expulsionem demonum; Abiectissimum in flagellatione omnium membrorum. Vide me iustissimum, & iniustissimum reputatum: Iustissimum in veritatis, & iustitia institutione. Iniustissimum reputatum per mortis deformis adiudicationem. Vide me quoque piissimum, & impiissimè tractatum. Piissimum in Redemptione & condemnatione peccatorum; impiissimè tractatum, quia latronibus in Cruce sociatum. Vide ultimò me pulcherrimum in monte, turpissimum in Cruce; quia non habebam speciem, neque decorem. Vide me non oculis carnis, sed cordis, &c. Hæc Christus Seruator meus.*

10. *Apparent insuper in sacra Sindone, &c. Quamuis plenam huius rei fidem sacræ Sindonis præstet auctoritas, oculati tamen testis accedat confirmatio, quæ non solum fidem faciat, sed ad pietatem; imò & ad lachrymas precordia nostri cordis emolliat. Testis autè sit B. V. Hæc etiam iuxta crucem stans, hæc vidit quæ S. Brigittæ reuelauit lib. 1. cap. 10. Quo factò aptauerunt coronam de spinis capiti eius, quæ tam vehementer reuerendum caput filij mei pupugit, ut ex sanguine defluente replerentur oculi eius. Et infra: Condolens mihi astan-*

*ti, & gementi, respexit sanguinolentis oculis ad Ioannem sororium meum, & me commendabat ei. Et lib. 4. cap. 70. Corona spinea capiti eius artissimè fuit imposita, quæ plurimis riuus sanguinis ex aculeis infinitis decurrentibus per faciem eius, & crines, & oculos, & barbam replentibus, quæ quasi nihil nisi sanguis totum videretur, nec ipse me astantem Cruci videre potuit, nisi sanguine expresso per ciliorum compressionem. Quin & Christus Dominus eidem S. Brigittæ hoc reuelauit, ostendens ei crucifixionis suæ modum. Ita legimus lib. 7. c. 15. Quo factò coronam de spinis, quam deposuerunt de capite eius, cum crucifigeretur, iterum imposuerunt, & aptauerunt capiti suo sacratissimo, quæ tam fortiter pupugit reuerendum caput eius, quod oculi eius repleri fuerunt illico fluente sanguine. D. Bernardus tract. de Passione cap. 39. Neque hic puto quidem riuos sanguinis defuisse, qui à capite inuident, & derisorie coronati IESU, in colulum, & in faciem dulcis IESU diffluerent. Verè igitur de Christo Ieremias dicere potuit. Afflictus est oculus meus. Cum verò expresso per ciliorum compressionem ex oculis sanguine, matrem Cruci astantem contemplaretur, dicere poterat: Diuisiones aquarum deduxit oculus meus, super contritione filia populi mei. Tunc enim depredatus est oculus animam meam. Et cum Dauide Psal. 37. dicere potuit: Lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum, tunc palpebræ caligauerunt, hoc ut optime dictum est, partem sumendo pro toto. Nec verò oculos solum defluens è vertice sanguis rigabat; sed & os, barbam, vniuersamque faciem. Ita enim B. V. lib. reuelationum cap. 10. dixit: *Ut ex sanguine fluente replerentur oculi eius, obstruerentur aures, & barba tota decurrente sanguine deturparetur. Idipsum ferè repetitur lib. 4. cap. 70. & lib. 7. cap. 15. Et Christus ipse sic D. Brigittam alloquitur lib. extrauagant. reuelationum cap. 51. Inde vertex meus, & caput meum totum puncturis spinarum lacerabatur. Sanguis defluens coagulatus deturpabat faciem totam, & barbam, os, & lingua similiter**

Corona
Christi
capiti de-
nuo im-
pressa.

Bernardi
pia medi-
tatio.

Palpebræ
pro oculis.

Christi
vertex la-
ceratus.

B. V. testis
est omni
exceptio-
ne maior.

Os & lin-
gua Chri-
sti sangui-
ne reple-
ta.

liter inficiebantur sanguine. Quod autem hic de ore, & lingua sanguine conspersis dicitur, clarius B. Virgo D. Brigittæ explicat libro primo cap. 10. Os eius apertum videbatur, & lingua tota sanguinolenta. Et lib. 4. cap. 70. dicit: Igitur ore aperto sicut expirauerat, lingua, dentes, & sanguis in ore ab aspicientibus poterant videri.

Oculo-
rum Chri-
sti beni-
gnitas.

Oculi
Christi
cur dicantur
oculi columba-
rum.

Christus
nunquam
oculos subleuat,
quando
beneficia
præstat.

Accurata
inductio.

II. Nam hi Seruatoris purissimi sanæ oculi, &c. Duo sunt nobis hoc loco præstanda. Alterum quidem, vt puritatem oculorum Christi considerare: alterum verò, quod nunquam in partem aliquam Christi oculi sint coniecti, quin benignitatem sint operati. Benignitatem quidem oculorum Christi apprimè expressit Sponsa in Canticis dicens: Oculi eius sicut columbe. Cant. 5. vbi Glossa, & Cardinalis Charenfis: Oculi vt columbæ dicuntur, quia columba felle caret, nec truculentis vnquam oculis respicit, vt feriat, vt occidat, vt mactet, sed vt amet. Quod autem Christus oculos suos in aliquem nunquam coniecerit, quin mox beneficium aliquod insigne contulerit, non admodum erit difficile comprobare. Theophylactus quidem in id Ioan. 6. Cum subleuasset IESVS oculos suos, &c. Ex hoc, inquit, discamus quod Christus non solitus sit hinc inde vagari oculis, sed compositus, & attentus sedere, facto suo ostendens, à paupere faciem non esse auertendam. Eusebius autem Cæsariensis in Catena Græca Patrum relatus, in Psal. 10. super illa verba: Oculi Domini super iustos. Quando, inquit, Deus ad pauperem respicit, eum dignatur intuitu benefica suæ potentie, quam oculos appellat. Hier. in eum locum, Oculi, inquit, Christi aspectu Diuinitatis ad populum Christianum respiciunt, & ad quid respiciunt? nisi ad inuandum? Chrysost. ibid. ait: Vidisti paratum adiutorem, promptum opitulatorem, ubique præsentem, omnia respicientem, cuius hoc maxime munus est, etiam si nullus eum roget, providere eos, qui iniuriam faciunt, prohibere, ijs quibus sit

iniuria, succurrere. Egregiè Cassiodorus, Beati, inquit, creduntur illi, ad quos respicit Deus, quoniam intuitus eius beneficium est, quia tenebris non offunditur, qui tanta claritate lustratur. Nam & lapsus Petrus redire tunc meruit, quando eum clementia Diuinitatis aspexit. Legantur quæ hac in re scripsit Hilar. in Psal. 65. Basil. in Psal. 32. Eucher. in Forma Spirituali prima. Cassian. lib. 8. Collationum cap. 4. Origen. homil. 12. in Ierem. Origenes autem tantam in oculis Christi benignitatem agnoscit, vt benefacta oculis conspici, malefacta palpebris interrogari, ne scilicet, In amicorum vitia, tam cernat acutum.

Qualis alta aquila, aut serpens Epydaurius.

Sed age iam pientissimi huius dogmatis veritatem, quam apertis testimonijs comprobauimus, etiam exemplis illustremus. Ioan. 6. legitur Christus oculos subleuasse, & ecce tibi: Vidit quia multitudo magna venit ad eum: & tunc ad eis subueniendum se accingit, panes & pisces benedicit, satiat ex quinque panibus, & duobus piscibus quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis. Id ipsum quoque eum fecisse commemoratur apud Marcum cap. 8. cum dixit: Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent, & si dimiserò eos ieiunos, deficient in via, quidam enim ex eis de longè venerunt. Quare & septem panibus, & paucis pisciculis, ingenti turbæ pabula abundè subministrat, vt ijs cibo expletis, tandem discipuli septem sportas fragmentorum collegerint. Lucæ 6. Eleuatis oculis in discipulos, eos statim cœlestibus dicat benedictionibus. Ioan. 11. Eleuat oculos in cœlum, & Lazarum à mortuis euocat. Ioan. 17. Eleuat oculos, orat pro discipulis, & ecce tibi, è cœlo vox aduenit, & fidem roborat. Matth. 4. & Ioan. 1. Vidit pisces, & eos ad se euocat, facit eos pisces hominum. Lucæ 7. Oculos in Magdalenam conijcit, & eam à conuicijs

Christi
providen-
tia,

Vtinam
nos quo-
que Chri-
stus aspi-
ciat.

Pharisæi defendit, eique peccata di-
mittit. Matth. 23. *Videns civitatem flevit
super eam.* Lucæ 22. *Respexit Dominus
Petrum, & statim ad lachrymas eum
adigit, vbi Ambros. Quos IESVS, in-
quit, respicit, plorans delictum.* Aug. de
Concord. Euang. *Cum esset Petrus, in-
quit, in atrio deorsum, Christus sursum, quo-
modo ergo Petrum respexit in facie corporali?*

*Quapropter, inquit, mihi videtur illa re-
spexio facta fuisse diuinitus.* In cœna oculo-
los in cœlum eleuat, ac Sacrosanctum
Eucharistiæ Sacramentum, in quo, ve-
lut in sacrorum omnium sacratissimo
mysterio, Corpus suum sub panis spe-
cie, & Sanguinem sub vini specie con-
fert, nobisque charitatis, ac beneficen-
tiæ erga nos suæ pignus ostendens in-
stituit. Cuius institutionis memoriam
hodie in Sacratiss. corporis Christi die
sollemni colimus. Moriens in Cruce
oculos in altantem Mariam, Ioannem,
que coniicit, atque Ioannem in filium
Mariæ, Mariam verò in matrem Ioan-
nis resignat. Nec fortè illud erit hoc
loco omittendum, quod idem Chri-
stus antequam humanam carnem as-
sumeret, oculos suos coniecit in Ma-
riam, eamque præ cæteris eminentis-
sima dignitate condecoravit. Quare
B. V. de se ait: Lucæ 2. *Quia respexit
humilitatem ancillæ suæ: Ecce enim ex hoc
beatam me dicent omnes generationes.* Hoc
describens Ioan. Lanspergius sermone
41. de Passione Domini, dicit: *Chri-
stus moriturus caput inclinavit ante Ma-
trem, quasi ei ultimum vale dicens.* Meritò
igitur pientissimus Pastor, vniuersa-
lem doctrinam enumeravit, dicens
purissimos Christi oculos in nullam
vnquam partem fuisse coniectos, quin
radios benignitatis effunderent. Sed
quos tandem radios? Audi Hierony-
mum lib. 3. in Matth. cap. 21. *Ignem
quiddam, inquit, atque sydereum radiabat
ex oculis Christi, & Diuinitatis maiestas
lucebat in facie.*

12. *Doloris aqua conspersi fuerunt, &c.*
Vt ista clarius intelligantur, recolantur

tur quæ Lucas 22. commemorat, ad
hæc enim non obscura sub aquarum
metaphora bonus Pastor alludit. Ibi
enim Lucas scribit: *Et factus est sudor
eius velut gutta sanguinis decurrentis in
terram.* Græcè ὀρώμφοι, id est, crassio-
res guttæ, vel grumi. De ijs igitur a-
quis prudens Antistes dicit à capite
riuulorum duxisse primordia, sudor
enim primò è fronte, & facie exeluat,
iuxta illud: *In sudore vultus tui vesceris
pane tuo.* De ijs aquis dixerat Ierem.
Threnor. 3. *Inundauerunt aqua super ca-
put meum, & dixi, perij.* Ibi enim Hie-
ron. ait: *Aqua super caput Redemptoris in-
undauerunt, quando seditiosi populi Iudeo-
rum persecutionem mouentes, Diuinitati Re-
demptoris detraxerunt.* Et paulò post su-
bdit: *Quamuis hæc historialiter euerfio-
nem Hierusalem Templi designent, tamen
altiori sensu, templi mystici deiectionem si-
gnificant.*

13. *Quod quidem D. Anselmus, &c.*
Apud nullum ex Classicis Scriptori-
bus Christi coronam lancea percussam
Christi capiti inhæsisse, præterquam
apud Anselmum reperitur; quamuis
arundine Christi caput percussum cap.
22. dicat, & Io. Lansperg. Theorem.
9. de beneficijs, dicat: *Christi caput
armatis manibus chirotecis ferreis,
item pugnis, lignis, & armis percus-
sum fuisse.* Hoc tamen fortè probabile
reddet Michææ auctoritas, dum di-
cit: *In Virga percutient maxillam Iudicis
Israel.* Vbi Hieronymus dicit: *An non
contumelia Trinitatis est, quando in Virga,
& calamo percussere Romani caput Iudicis
Israel? Cardinalis Charensis, per vir-
gam, aut totalem Passionem, aut cru-
cem, aut arundinem intelligit, qua ca-
put Christi percutiebatur.* Tamè quo-
modo ex Euangelistis colligatur arun-
dine Christi capiti coronam impactâ,
supra ostensum fuit.

14. *Apparet & in Sindone sacra, &c.*
Dirum, atque lachrymabile spectacu-
lum, quod non insipientibus solum,
sed etiam audientibus, horrorem ma-
ximum

Sudor
sanguis-
neus,

Sudor pri-
mò è frō-
te homi-
nis pro-
dit.

Verbum
oculos in
Mariam
ante In-
carnatio-
nem con-
iecit.

Quibus
donis eam
ditauerit.

Christus
suis oculo-
lis radios
benigni-
tatis ef-
fundit.

Caput
Christi
arundine
percus-
sum.

Flebile
spectacu-
lum,

ximum incutere possit, quod Christi Domini ora non extrinsecus solum, sed etiam intrinsecus sanguine cruentata conspiciantur. Recolantur quæ B. V. S. Brigittæ reuelavit lib. 1. cap. 10. *Os eius apertum videbatur, & lingua tota sanguinolenta.* Et lib. 4. cap. 70. *Igitur ore aperto, sicut expirauerat, lingua, dentes, & sanguis in ore ab aspicientibus poterant videri.* Dirumque magis, magisque lachrymabile fiet, si huius rei causas perquiramus. Qui enim totam linguam irrigauit, sanguis profecto is non fuit, qui e spinarum punctationibus defluens faciem irrigabat extrinsecus, sed qui intrinsecus quoque defluebat in os. Quæ igitur huius interne sanguinis effluxionis causa? an quod Christi maxillæ pugnis, alapis, colaphis, fortè virgis, crepidis, armata etiam manu adeò acriter cederentur, ut dentes quoque licet non effringerentur, nec conuellerentur; ita tamen concuterentur, ut copiose sanguis efflueret? ita enim Christus S. Brigittæ indicauit, dicens: *Gingiuæ tusionibus intumescebant.* Et lib. 2. cap. 15. idem Christus eidem B. Brigittæ loquens sic dicit: *Dentes mei, & genæ meæ malè contractæ sunt.* Et lib. 1. cap. 59. dicit: *Ego percussus fui pugno in dentes.* Io. Lansperg. hom. 19. de Passione dicit: *Tradunt alapam adeò fuisse vehementem, ut dentes mouerentur, & sanguis Christo manarit è naribus, adeò validam, ut digitorum vestigia retineret Christi maxilla, quod in Veronica sudario Romæ tradunt cerni manifestè.* Notat hoc loco Cyrillus, ex crudeli hac alapa Christo inflicta, sanatam esse peccati nostri fœditatem: fœdum est enim peccare, fœdum est sic percuti, fœditas culpæ, alapæ fœditate sanata est. An quod acutissimis spineæ coronæ aculeis cerebrum, atque aliæ quædā corporis partes perforarentur, ut in os sanguis stillatim excideret? ita enim Patres clamant. Bernardus serm. de Passione Domini, Laurent. Iustinian. lib. de triumphali agone cap. 14. An

capitis percussiones colaphis, arundine, virgis, fortè, ut Anselm. dialog. de Passione, saxis contusum caput, ita sanguine maduit? ut per internos meatus sanguis ad intestinum capitis foramen, quod à medicis infundibulū cerebro subsidens congregatus, paulatim ad os basilare, inde ad glandē defluens, per cavitates, quibus etiam capitis effluxiones distillationes, & catharri influunt, in os illaberetur.

15. *Ceterum cum crudelissimis, &c.* Fuisse Christi caput arundine percussum, expressè D. Marcus testatur cap. 15. dicens: *Et percutiebant caput eius arundine.* Hieronymus in id Michææ 5. etiam virga. Anselmus dialog. de Passione, etiam lancea. Ioann. Lansperg. pugnis, colaphis, & lignis Christi caput tradit fuisse percussum; Marcus tamen arundine percussum docet. An hoc mysterio vacare putandum est? absit: quandoquidem in Scriptura nullum, vel minimum verbum est, quod mysterio careat.

Consideranti igitur mihi, cur præcipuè diabolus subannatores hos impulerit, ut Christi caput arundine percuterent, ea occurrit ratio, quod serpentibus nulla lethalior infligitur percussio, quam si arundine percutiantur. Quia igitur serpenti dictum fuit Genes. 3. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, semen tuum, & semen illius, ipsa (ut alij ex textu Hebraico legunt) Ipsum, scilicet semen, conteret caput tuum.* Christus ergo semen erat mulieris, non in seminibus quasi in multis (ut argumentatur Apostolus, Gal. 3. *sed in semine, quod est Christus.* Ipsum igitur conterere debebat serpentis caput arundine, ideò enim Athanas. serm. de Passione Domini, inquit, Christo sceptrum arundineum in manu traditum fuit, ut venenata serpentium capita contunderet. Hoc timens callidus serpens diabolus, maluit Christi caput arundine percutere, quam suū caput à Christo arundine concuti. Factū istud allego.

Quomodo sanguis ad os delatus fuerit.

In Scriptura nullum verbum sine mysterio positū reperitur.

Caput Christi cur arundine percussum.

Christus cur sceptrum arundineum gestauit.

Os Christi etiam interne sanguine repletum.

Dentes Christi concuti sanguine fluunt.

Vestigia digitorum in Veronica sudario conspiciuntur.

Fœditas nostra quando purgata.

Hæretici
Christi
caput arū-
dine ce-
dunt.

allegoricè Patres explicant, dicentes, eos, qui Christi caput arundine cedunt, esse Hæreticos, qui tunc Christi caput calamo, & arundine percutiunt, cum contra eius diuinitatem Scripturæ auctoritatibus pugnant. Ita Beda, Chrysostomus, & Theophylactus.

Opera
Christi
charitatis
excessum
ostendūt.

16. *Igitur cum Seruatoris facies, &c.* Quamuis omnia Christi Domini Seruatoris nostri pietatem, beneficentiamque eius erga nos maximam redo- leant, eius siquidem naturæ bonitas est, eius opus misericordia est: quædam tamen sunt, quæ non charitatem, pietatemque solum ostendunt, sed charitatis, pietatisque excessum demon- strant: quemadmodum cœlestis Pa- ter, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, filium suum dimisit in mundum, ad Tit. 3. quod considerans D. Ber- nard. dicebat: *Charitatem verè nimiam, quæ omnem mensuram excedit, modum tran- scendit, ac supereminet vniuersis.* Talia sunt quædam Christi Domini opera, vt quod morti se pro nostra salute tra- diderit, *Maiorem enim Charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Quod in Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento corpus suum, in cibum, sanguinem suum in potum præbuerit. Inter hæc igitur, quæ im- mense eius in nos amoris heroica sunt argumenta, hoc quoque connumere- mus, quod faciei suæ imaginem pro- prio cruore depictam nobis, vtcunque in ænigmate conspiciendam, tradere decreuerit. Hoc beneuolentiæ Dei er- ga se signum quærebat Moyse, Exo- di 33. dicens: *Si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam.* Cum Da- uid Absaloni filio fratricidij scelus cō- donasset, *Non videat tamen, inquit, Ab- salon faciem meam.* 2. Reg. 14. Cum autem Absalon Hierusalem reuertis- set, faciem tamen Regis videre non posset, misit Ioab ad Regem dicens: *Quare veni de Gessur, si faciem Regis vi- dere non possum? melius mihi erat ibi esse; obsecro, vt videam faciem Regis.* Quod si

Heroica
amoris ar-
gumenta.

Faciem o-
stendere
beneuo-
lentia.

memor est iniquitatis meæ, interficiat me. Vbi Tostatus ait, excruciarī magis A- bsalonem ex eo, quod Regiæ faciei aspectu arceretur, quam si aut exul maneret in Gessur, aut etiam si occi- dendus esset; occidi maluit, quam Re- gis aspectu carere. Libet hoc loco, quamuis ab instituto nonnihil digre- diar, illustre quoddam facinus pien- tissimi cuiusdam Parisiensis Clerici, ex lib. 3. Miraculorum B. V. cap. 5. Siluano Razzio referente, com- memorare, in quo velut in splendidissi- mo speculo nobis intueri licebit, & quale sit Christi beneficium, quod fa- ciem suam nobis, vtcunque dignetur ostendere; & quam in nobis ardere de- beret studium conspiciendi Dei. Cle- ricus iste vt maxima animi pietate, cor- disque puritate Deum colebat, ita B. V. studiosissimus, eius eximiam pul- chritudinem intuen- di ardentissimo desiderio flagrabat, in diesque singu- los, vt hoc sibi beneficium concede- ret, magis, magisque B. V. pietatem precibus fatigabat, cum ecce tibi (quæ tantæ Matris est pietas) ad pientissi- mum Clericum Angelum transmittit, qui clericum moneat, paratam se quod ipse poposcit concedere, suamque illi pulchritudinem aperire, eique obte- stetur, quod quibus oculis pulchritu- dinis suæ elegantiam conspexerit, ijs nihil vnquam conspiciere aliud pote- rit, sed ijs captus, orbatuque cæcu- tiet. Accipit clericus conditionem, o- culos, vitam etiam profundere para- tus, modo B. V. videat excellentiam, ad instarque Simeonis senis dimitti cupiat in pace, si Dei salutare conspe- xerit. Constituta igitur die aduenit B. V. Clerico sese, suamque eximiam pulchritudinis elegantiam eminentiā- que aperit, ostentat.

Absalon
mori ma-
luit, quam
patris a-
spectu
priuari.

Pietas cle-
rici in B.
V.

B. V. m-
ra clemē-
tia.

B. V. excel-
lens pul-
chritudo.

Qualisque videri

Cœlicolis, & quanta solet.

Intuetur is cœlestem, ac planè diui- nam Virginis maiestatem, in cuius a- spectu detinetur, rapitur, hæret, glo- riatur,

Deuotio-
nis ardor.

riatur, deficit: at sibi, suisque oculis nimis aut callide, aut timide prospiciens, adueniente virginis gloria, oculum vnum occluserat, de illo omnino actum ratus: at cum Virginis decorem longe splendidiorē agnosceret, quā ut vnico oculo conspici posset, alterum quoque oculum aperit, vtroque paratus orbari oculo, modo tantę Virginis decorem intensius semel cerne- ret; sed frustra: nam statim atque alterum oculum aperuit, Virgo euanuit, tum is oculo quo B. V. viderat orba- tus, maximē dolens non quod oculo, quo B. V. decus viderat, amise- rat, sed quod altero quoque oculo tan- tē Matris eminentem pulchritudinem contemplatus non esset, rursus trista- ri, dolere, supplex rogare, instare, vr- gere precibus Virginem, ut iterum se altero quoque oculo videndam con- cedat, paratum se altero quoque pri- uari oculo; non incassum funduntur preces, annuit Deipara, denuo se, suamq; gloriam videndam pollicetur; gratias agit Clericus, diem cunctatur, quantocius fieri rem postulat: destina- ta tandem die adest cœlestis Regina, decus, gloriam, pulchritudinem suam aperit: fruitur interea Clericus, hæ- ret, rapitur, tantoque aspectu quo- dammodo exanimatur; subtrahit se Virgo, itaque Clerici se subducit aspe- ctu, ut altero se priuatum oculo gra- tanter tanta visione recreatus clericus credat. Cum ecce tibi, (quæ Deiparæ Reginæ benignitas est) alter quoque oculus, quo primo priuatus erat, re- stituitur, Clericus verò gratias agere nunquam destitit. Fuit hoc benigni- tatis Virginæ signum, quod se Cle- rico videndam tribuerit. Cur non be- neficentissimæ charitati tribuamus, quod Christus sui nobis effigiem con- cesserit intuendam? Christi in faciem desiderant Angeli prospicere, quæ be- nignitas erit, si nobis quoque saltem in ænigmate cernenda concedatur. In- signe Abagaro Regi exhibitum Chri-

sti beneficentię testimonium, vniuersi homines opinantur, quod sui effigiem linteo impressam Christus transmise- rit. Cur sacrosanctam hanc Sindonis effigiem, eximij beneficij loco non e- xcipimus? Clementiæ signum mon- strabat Assuerus, si summitatem sce- ptri sui alicui osculandam exhibuisset, Christi clementiam nos agnoscamus, quod non virgam, non sceptrum; sed sui effigiem nobis cernendam, atque exosculandam præbuerit. Eximium bonitatis Christi indicium fuit, quod nobiscum vsq; ad mundi finem man- surus, sese nobis sub velamine in sem- per venerabili Eucharistiæ Sacramen- to videndum concesserit. Cur non be- nignitati eiusdem ascribendum duce- mus, quod nos quoque suæ imaginis inspectione recreādos decreuerit? Hęc est tota merces, hæc consummata fe- licitas, si Dei faciem conspiciamus in cœlis; erit hæc inchoata felicitas, si eius imaginem, vtcunque conspiciamus in terris. Hanc David postulabat dicens: *Ostende faciem tuam, & salui eri- mus.* Hoc Simeon dicens: *Nunc dimitte seruum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Hoc Moyses dicens: *Ostende mihi faciem tuam.* Hoc Prophe- tæ, dicentes: *Vtinam disrumperes cœlos, & descenderes, ut notum fieret gentibus no- men tuum.* Hoc Sponsa in Canticis, di- cens: *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Nos quoque vultum tuum deprecabimur, faciem tuam requiremus. Faciem Hieronymus dixit mentis speculum, in quo animi sensa elucescunt, quæque in corde de- litescunt, persæpè clarescunt in facie. Nos ergo beneficentiam Christi a-gnoscamus, qui suam nobis faciem a- periens, sua nobis quoque arcana ape- rit. Nos non seruos, sed amicos di- cet, qui *ea quæ audiuit à Patre, nota facit nobis.*

Christus
suam fa-
ciem in
velamine
exhibet,

Prophetæ,
& Patriar-
chæ quam
ardenter
Christi
faciem vi-
dere cupe-
rent.

Christus
Veronicæ
faciē suam
linteo im-
pressam
concessit,

17. *Non secus atque vultus ille, &c. Sa-
cram venerandi facinoris, quo Chri-
stus Veronicæ sacrosanctam sui vul-
tus effi-*

Quantum
valeat ora-
tio.

Clericus
oculis or-
bari cupit
ut B. V.
pulchritu-
dinem vi-
deat.

B. V. mira
bonitas.

Christi fa-
ciem An-
geli vide-
re concu-
piscunt.
Christi
benigni-
tas.

tus effigiem linteo impressam tradidit, historiam plurimi magni etiam nominis auctores tetigerunt. Conradus Brunus lib. de Imaginibus cap. 13. Iulius Salignanus tomo 8. cap. 7. Rutilius Benzonius lib. 1. de fuga, qui alio titulo dicitur, Speculum Episcoporum disput. 1. quaest. 2. Bredembachius in descriptione Terrae Sanctae, Conradus Clingius lib. de Locis communibus cap. 70. Paschasius in descriptione Terrae Sanctae, die 210. Ioan. Eckius de Passione Christi, articulo 5. consideratione prima. Paulus Grisaldus in decisionibus fidei Catholicae, verbo, Imago. Christianus Adricom. in 2. parte descriptionis Hierusalem, num. 44. *Domus, inquit, Veronice angularis. Hic Veronica lineum capitis sui peplum dedit Christo, quo faciem suam tergeret, cui Dominus faciei suae imaginem perfecte impressit, eique in amoris sup. pignus, reddidit, quod in hodiernam usque diem Christi facie insignitum, Roma in S. Petri Basilica in Vaticano, grandi honore asseruatur, ac statis diebus populo ostenditur.*

Pignus amoris.

Veronica domus v. bi.

Tradunt autem Christianus Adricomius ubi supra num. 118. & apud ipsum D. Petrus Potens, & Matth. Steenberg. Io. Paschasius in lib. suarum Peregrinationum, quod domus Veronice à Palatio Pilati, ubi Christus ad Crucis mortem damnatus fuit, abest spatium passuum quadringentorum, & triginta; à loco verò ubi Christo super saucios humeros Crux imposita fuerat, passibus quadringentis, & quatuor. Memorabile est, quod de sacrosancta Christi effigie, quae in eodem sudario cernitur, tradit Ioannes Lanspergius homil. 19. de Passione Domini, quod Christi facies in eodem impressa sudario digitorum vestigia impressa retineat, & aspicientibus monstraret, quando armata manu alapas Christo Domino inflixere.

18. Hoc autem pio, Christianoque lectori, &c. Cum mellissus Bernardus in aureo sermone qui inscribitur, Si-

gnum magnū, munificentissimae providentiae Dei encomium contempleretur, dicebat: *Vehementer quidem nobis vir unus, & mulier una, nocuere, sed gratias Deo, per unum nihilominus virum, & mulierem unam, omnia nobis condonantur, nec sine magno faenore gratiarum: sapientissimus enim artifex, quod quassatum erat non confregit, sed refecit, ut & novum nobis Adam formaret ex veteri, & Euam transfunderet in Mariam. Verum uti Christus deperditam per Adam dignitatem instauraret, exinanivit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis; ideo exaltauit illum Deus, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen; &c. Ita etiam B. V. in filij morte humiliavit, & exinanivit semetipsam, dolores partus, quos in filij partu effugit, in eius morte patiens: ideo exaltauit eam Deus, & dedit illi nomen, quod post Iesū nomen est super omne nomen, & quod tandem est eius nomen? Nomen eius mirabile est. Quod tandem nomen est? Maria; quod aliqui tetragrammaton putarunt, ut Blasius Viegas in c. 12. Apocal. com. 2. sect. 1. sed rectius Petrus Galatinus lib. 2. de arcanis, cap. 9. & 10. ostendit, nullum aliud esse nomen tetragrammaton praeter illud nomen quod est ineffabile Iehouas. Sed tamen etiam Mariae nomen mirabile est: nam ut refert Georgius Venet. in lib. de Harmonia Mundi, cantico primo, tomo 5. cap. 6. Inter abditissima, & reconditissima Hebraeorum arcana, dicunt Rabbini hoc quoque contineri, quod sit una quaedam suprema creaturarum omnium, quam ipsi Mitatron appellant; id est, principem facierum, cuius officium sit, ante faciem Imperatoris assistere, & dignos ad faciem Imperatoris introducere, cuius nominis extremæ tres litteræ eundem numerum referunt, quæ etiam Hebraicè refert. Mariae nomen 279, cuius litteræ numerum efficiunt 290, quem etiam efficiunt tres illæ ultimæ litteræ 17, nō quæ ipse quæque 290. efficiunt,*

Adæ atque Euae damnum faenore reparatum.

Christus secundus Adam.

B. V. exinanivit semetipsam.

Mariae nomen, ante tetragrammaton.

Mitatron quid significet.

Maria
princeps
facierum,
& cur.

efficiunt, ut probabile sit, Mariam principem esse facierum. Quia etiam ipsa tanquam mediatrix Dei, & hominum, ante faciem Imperatoris assistat, & alios eiusdem ad Imperatoris faciem introducat.

B. V. hu-
militate
cellitudi-
nem con-
secuta est.

Sed quomodo tantam dignitatem facerrima hec Virgo potuit promereri ut mediatrix esset Dei, & hominum? Respondet, humilitate, ita enim ipsa dicit: *Quia respexit humilitatem ancille sue, fecit mihi magna qui potens est.* Tum etiam, quia in filij morte Martyr, & plusquam Martyr, & Regina Martyrum fuit. Tandem quia obtenebratam in morte filij faciem, ita contemplantur, ut in ea conspicienda inenarrabiles dolores pateretur.

Sinonis
ac Zopyri
fœditas
qualiter
ad comi-
serandum
etiam ho-
stes flexe-
rit.

19. *Mox cum Plagis*, &c. Qui callidam Sinonis transformationem, qui artificiosam Zopyri deformationem viderunt, ij adeo exhorruisse referuntur, ut ad Sinonis aspectum ad misericordiam ipsi Troes inimici flecterentur: & ad Zopyri visum ad indignationem, ad commiserationem, & ad lachrymas simul Darius Rex Persarum permotus sit. Quantum igitur nos internis pietatis motibus affici, atque lachrymabilibus affectibus moveri necesse esset, cum Christi Domini Servatoris nostri faciem adeo exinanitam, atque (ut vno verbo dicam)

adeo exterminatam agnoscamus, ut merito de ipso dixerit Esaias: *Non est ei species, neque decor; aspeximus eum, & non erat aspectus.* Et rursus: *Aspectus hominis in eo non est.* Ita enim regiam illam frontem, suaves illas genas, scintillantes illos oculos, purpurea illa labia, delicatum illud os, tunctiones, alapæ, colaphi, virgæ, crepidæ, liuores, tumores, sanguis, lachrymæ, pulvis iniecta terra fœdarant, ut monstrum crederes, qui cœli decus, Angelorumque felicitas est, atque iucunditas. O quantum ex eo doloris percepisse credenda est pia Mater! quæ in eo conspiciendo consternata corruisse describitur.

Facies
Christi
fœdata,
quomodo
a nobis
deploranda.

B. Mater
qualiter
in filij fœ-
data facie
doluerit.

20. *Hoc pacto dum pius ipse lector.* &c. Hic pietatis affectus, hic compassionis fructus expectatur, ut B. V. lachrymas imiteris, dolores assequaris, pietatem emuleris, Christique pro te dira passi effigiem ob oculos propositam semper habeas, eiusque dolores veluti cordi tuo impressos, perpetuo mediteris. Et cum Beatam illam Domini faciem videre, oculisque amoris prosequi nequeas, eius imaginem sacre impressam Syndoni osculeris: sed animaduertas necesse est, quod Christi faciem, & B. V. etiam Iudas osculati sunt, ideo videas, quo tu osculo osculeris, an Matris, an Iudæ.

Quis me-
ditationis
fructus.

Qua pie-
tate Chri-
sti effigies
Sindoni
impressa,
sit medi-
tanda, &
quo oscu-
lo salutanda.

ALPHON.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

De Plagis brachiorum, & pectoris Domini, tum de dolore, quo per illas in corde durissime confectus est. Caput Decimumquintum.

Inspiciatur exemplaris locus, in quo I. nota posita.

Vaticinia
de plagis
Christi in
pectus il-
latis.

Threnor.
6. 3.

B, 1. sacratissimo vultu ad brachia descē-
dendo, & pectoris plagas omnes, lateris
dimissa plaga, simul colligendo: nam de
lateris vulnere, tanquam de eo, quod illi
post mortem inflictum fuit, postremò
nobis differendum erit, ob dilaniatos ar-
tus, & ob sanguinem in brachijs apparē-
tem, tam in anteriore, quàm in postero-
re corporis parte, plaga plagæ superposi-
ta. 2. Illud Ieremiæ vaticinium, *Vetu-* Threnor.
stam fecit pellem meam; ad finem deductum, satis apertè constat. Si- c. 3.
mili quoque modo, quod Isaias prædixit: *Dominus voluit conterere* Isaiæ cap.
eum in infirmitate; necnon quod Ieremias prænuñciarat, *Abiectionem* 53.
posuisti me in medio populi, adimpletum extitisse videtur. 3. Brachia
verò sanguinolenta sunt, quod in sacra Sindone ex iteratis verbe-
ribus clarissimè patet, & ex notis, quæ toto in corpore apparent.
4. Quin etiam ex sanguine, qui clauorum ex infixione defluxit. 5.
Vnde Iob sententia, qua de brachijs præsertim vaticinatus est, *De-*
uoret pulchritudinem illius cutis; consumet brachia illius primogenita mors,
veritati consona tandem facta est. 6. Quæ brachia dilacerata adeò
in Arie-

in Arietis, qui inter illud sacrificium, in quo Isaac immolandus erat, *Gen. cap. 22.* concinnandum, in monte cōparauit, cornibus, designata fuere. Sic

Beda in Genes. 6. 24. Beda interpretatur, *Per cornua*, inquit, *Arietis, brachia Saluatoris crucifixi in medio vulnerata intelligimus.* 7. Hæc autem illa sunt amoris indicia, ab Sponsa tantopere exoptata, dum inquibat: *Pone me, ut signaculum super brachium tuum.* *Cant. c. 8.* 8. Id verò signi comprobatur in plagis brachij illatis, quæ Christi charitatis diuinæ certissimum indicium præferunt.

9. Quam verò præter antedictos verberum ictus, isthæc brachia per vim distenta fuerint, vt ad loca clauorum pertingerent, distractis nervis; inter illa distendendum, cum ipsorum fortitudo sit patefacta, quod Dauid prædixerat, illud comprobatum exstitisse facile dici potest, *Posuisti*, inquibat, *ut arcum æreum brachia mea.* Et item illud: *Ponens manus meas ad prælum, & componens quasi arcum æreum brachia mea.* Quo quidem ex arcu contortum illud fuit spiculum, quod quo

Reg. lib. 2. c. 22. magis intentum est, eò validiore cum ictu antiqui Goliæ frontē percussit. 10. Hæc autem brachia, adeò distenta, & aperta, illas refe-

Matth. c. 23. runt alas, de quibus in Euangelio Seruator, *Quoties*, inquit, *voluit congregare filios tuos*, ad Hierosolymorum verò conuersus erat urbem, *quemadmodum gallina congregat pullos sub alas, & noluisti?* Quæ sanè alæ, si

Christi brachia ad instar arcus arcu.

Christi brachia ad instar alarum ad nos nutriendos.

quot modis dilaniatæ videntur, totidem etiā pennas illis addere velimus, meditando deuotè easdem, firmato mentis obtutu è terris in cœlum, facillimè profectò euolare poterimus, & à terrenarum rerū contemplatione ad cœlestia, mētis aciem extollentes, & Dominum piè meditantes, qui semetipsum adeò neglexit, vt nos omnes sub alas suas colligeret; illud cum veritate consentire cognoscemus, quod Malachias prædixerat: 12. *Orietur*, inquit, *vobis timentibus nomen meum, Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius.* Hinc D. ille vates, *Quis dabit*, inquibat, *mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* *Cap. 4. Psal. 54.*

13. Sed ad pectus descendendo, quod qualibet in sui parte dilaceratum plagis, sanguine respersum, & minutissimorum ictibus verberum laniatum apparet, 14. & erat non secus, atque sacrum quoddam armarium totius nostræ salutis, in quo sicuti D. Paulus testatur, *Inhabitabat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter.* Id ipsum in arca fuit adumbratum, quæ in Sancta Sanctorum adseruata, vti sacra ex Historia colligimus, & D. idem Paulus obseruat, auream urnā, Manna, quod Deus de cœlo pluerat, Aaronis virgam, quæ floruerat, Testamenti tabulas continentem in sese includebat vna. 15. Namq; ex hac sacra, & pretiosa urna egressa est illud Manna cœleste, quo pascimur, pretiosissima scilicet caro sua, in Eucharistiæ Sacramento, 16. Aaronis virga floruit, id est, Ecclesiastica dignitas, & auctoritas, quæ virgam per eiusmodi designatur; & noui testamenti tabulæ inde vim sumpserunt totā; cum ex hoc pectore sacro diuinæ charitatis

Christi pectus nostræ salutis armarium.

Q igne

Sacrificiū
ad iram in
nos Dei
tollendam
in Christi
pectore
factum.

De Pass
Domini.

Quomo-
do percus-
siones in-
ter Domi-
ni pectus
flagellan-
dum in-
sultarint
in ipsum

In Matth.
c. 27.

Christi
pectus in
Aaronis
Rationali
prænun-
ciatum.

igne succenso, veteris testamenti figuras explerint, & ipsum cū nō
uo coniunxerint. 17. Hoc sacro in pectore, illud sacrificij factum,
quo iustissima in nos omnes ira Dei sublata prorsus existit, idq; per
illud temporis, quo Christus Sacerdos æternus, brachia, & manus in
Cruce subleuauit; 18. hoc enim sacrificium, & hanc manuū subla-
tionem Dauid antea prænunciarat, *Elevatio*, inquit, *manuum mearum sacrificium vesperrimum*. Sic enim appellat eiusmodi sacrificium D.
Hydor. cum hunc interpretatur locum, *Veniente*, inquit, *quasi mundi*
vespera, *sive quod declinante iam Sole ad vesperam*, *Dominus eleuans manus*
suas obtulit seipsum in sacrificium, & deleta sunt peccata nostra.

19. At ictus sæpissimè iterati, qui hoc in pectore apparent, inso-
lentissimam Seruatorem percutientium rabiem demonstrant, à Za-
charia prædictam, *Videbunt*, inquit, *in quem transfixerunt*. Quem sanè
locum Septuaginta Interpretes ita verterunt. *Adspicient ad me pro eo,*
quod insultauerunt. D. etiam August. vtrique versione coniuncta, *Et*
insultauerunt, inquit, *& confixerunt*. Et hæc insultatio vniuersæ non
defuit Passioni Christi: nam & detento, & alligato, & adiudicato,
& opprobrio ignominiosæ vestis induto, & spinis coronato, & ca-
lamo in capite percusso, & irridenter flexis genibus adorato, &
Crucem suam portanti, & in ligno iam pendenti, vtique insultaue-
runt. Perinde interpretationem non sequentes vnā, sed vtram-
que iungentes, cum insultauerunt, & confixerunt legimus, plenius
veritatem Dominicæ Passionis agnoscimus.

20. Verumenimvero, istiusmodi sacratissimum pectus intimius
contemplantes, quod D. Hieron. flagellis dissectum considerabat,
dum inquit, *Traditus est IESVS ministris verberandus, & illud corpus sa-*
cratissimum, pectusq; Dei capax, flagella secuerunt. 21. Eiusmodi pectus,
inquam, Rationale illud, quod ab Aarone Summo Sacerdote gesta-
batur, inumbrarat. Erat autem huiusmodi arte Dei iussu fabricatū,
Rationale quoque, inquit, *iudicij facies opere polymito iuxta texturā Superbu-*
meralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, & bisso retorta. Infe-
rius etiā subdit, *Ponesque in eo quatuor ordines lapidum*. Præter hæc addi-
dit, *Habebuntque nomina filiorum Israel*. Ad hoc, *pones*, inquit, *in Rationali*
iudicij doctrinam, & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron. Tandem subte-
xuit, *Portabit Aaron iniquitates eorum, qui obtulerunt*. Totum hoc istud,
sacra ex Sindone, tanquam figura pectoris Christi verberibus dis-
secti, clarissimè constat; cum in ipso compareat vera purpura, san-
guis scilicet, quo redempti sumus; lapidum textura, nimirum pla-
garum, quæ profectò veræ debent æstimari gemmæ, in quibus in-
sculpta nomina filiorum Israelis: 22. quandoquidem pretiosissimū
hunc thoracem cruore depictum descriptos in sese, veluti in vitæ
libro, fideles continere videamus, perinde ac veros Israelis natos.

Cæterum,

Cæterum, sacratissimum id pectus doctrinam, ac veritatem præfert, 23. doctrinam quidē, quod modum, quo nosmetipsos offerre valeamus, cunctos edoceat; nec id tantūmodo doceat, sed etiam ut ipsum pectus nostrum cor insuper opponamus ijs ictibus, quos spirituali in pugna in nos omnes intentari videamus: veritatem verò, quod sacrorum vatum oracula verissima comprobari dignoscamus ea, quæ de Seruatore litteris consignarunt, indicantes, Christum despectum adeò, & in pectore dilaniatum, semetipsum tanquam clypeum sempiterni Patris iræ in nos omnes intentæ fortiter obiecturum fore. 24. Et sicut Aaron offerentium peccata deferebat, sic etiam Dominus noster culpas omnium nostrum, pœnasque sustinuit & nos Deo Patri conciliauit. 25. Istud autem pectus adeò dilaceratū in mystico templo designatum fuit: nam in ipso multa inerant ornamenta, in restis modum fabricata, quæ circumquaque perforata erant. Quod si, quemadmodum Rupertus Abbas inquit, Templum Christi figuram gerebat; hæ tam frequentes plagæ, reticulata nobis referent ornamenta. 26. At ictus in Seruatoris corde, dolorem illum ad exitum perductum fuisse demonstrant, de quo David ante cecinerat: *Cor meum, aiebat, conturbatum est, & formido mortis cecidit super me.* 27. Hinc conijcere cuncti facile poterunt, quonam cruciaretur dolore beatissima Virgo, dum sacratissima Nati sui brachia, vndique ob iteratos tot flagrorum ictus dilacerata, sanguinolenta, & liuore intumentia contueretur. Ex quo pius lector, dum Matris, ac Filij dolores secum partiri meditabitur, cum Iob exclamare poterit; ut istiusmodi brachia tua Christe Seruator, mors primogenita peccatum scilicet consumpsit; peccatum, inquam, animæ interitus, & primogenitus humanæ naturæ partus. 28. Profectò isthæc brachia nuncupata fuerunt arcus; nam dum tu sacratissima Virgo illa inspiceres, is arcus acutissimum in tuum pectus spiculum contorsit. Hinc etiam sanctissimum hoc pectus intuenso tam miserè percussum, & tanto cruore infectum, ingeminare voces hæc valebit. O pectus, internè quidem beatum, at externè miserum, interius immaculatum, exterius sanguine conspurcatum: pectus quod tu Beatissima Parens virgineo tuo lacte enutristi, & dirissimi lictores illi, sanguine per vim hausto, crudeliter, adeò laniarunt; pectus, quod cum ad tuum Beatissima Parens suauissimè admouisses, veluti quædam cœlestis arca, summam tibi dulcedinem impertibat. Eheu, cor hoc in pectore clausum, ac, uti David prædixerat, conturbatum; ubi solatium tibi præstare sueuerat, quanto cum doloris sensu, tibi metipso dolores, & cruciatus adauget? 29. Hoc modo Matrem miserando, corde dulci pietate emollito, suas cum Virgineis lachrymas permiscere poterit, arque confundere.

Lib. Reg.
3 c. 6.

De Trini.
Eius o-
perib. lib.
1.

Conuer-
sio ad B.
v.

Psalm. 54.

F R A T R I S
DANIELIS MALLONII
DE BRACHIORVM ET PECTORIS
CHRISTI PLAGIS ELVCIDATIONES.

IN CAPVT QVINTVM DECIMVM.

, 1. *sacratissimo vultu ad brachia descendendo.*

Instituti ordinis ratio exigebat, vt explicatis liuoribus, tusionibus, ac conuulsionibus, quæ

in deifica Christi facie elucescebant; percussiones, ac plagæ, quarum numerus in Christi pectore, & brachijs copiosissimus cernitur, explicarentur: ideo Auctor dicit, à sacro vultu descendentes ad brachia, &c.

Ordo auctoris explicatur.

Lateris vulneris consideratio cur prætermittitur.

Quoniam autem in latere Christi patentissimum rutilat vulnus amoris, quod longè insigniorem, atque accuratorem explicationem exigebat, ideo prætermisso, de quo in fine operis erat agendum, pectoris, brachiorumque plagas explicandas aggreditur.

2. *Illud Ieremiæ vaticinium, Vetus tam fecit pellem meam.*

Locus hic aded difficilis videtur, vt vix inter antiquiores reperiatur, qui locum hunc in eo sensu interpretetur, quod pius Pastor explicauit. Et hoc valde mirum est, quod Interpretes vniuersi tum antecedentia, tum consequentia de Christo ad litteram dicta intelligant, tanquam in suo corpore completa. Quomodo viderit paupertatē suam in cruce, quæ est virga indignationis; quomodo minatus sit in tenebras, & non in lucem, dum est captus; quomodo edificatum sit in gyro cum lâternis, fustibus, & armis, tum cum ad hanc intermediam clausulam deuenerunt, my-

sticè tantum explicandam censuerunt; ad litteram autem de Christo, tanquam in eius corpore expletam, vix est, qui explicet. Glossa Ord. tropologicam affert explicationem dicens: *Anima hic peccati sui vetustatem plangit, & non pellis, sed pellem vetustate infecta propter Adæ peccatum gemit.* Et allegoricam rursus adhibet explicationem de Christo, cuius *pellis dicitur vetusta in membris suis, cum in vitijs inueterascunt.* Similem ferè affert Rupertus lib. 1. de Trinit. & operibus suis in Hier. cap. suo 60. Hier. hoc explicat de gente Iudæorum, quando fame, & labore vetusta, & arida facta est pellis eius. Lyranus totum hoc caput explicat in persona Ieremiæ, dum in lacu missus, afflictione, & fame ita pressus est, vt vetusta sit facta eius pellis.

Vetusta pellis quid sit.

At verò, quoniam durum nimis videretur, si antecedentia omnia, & etiam subsequenta de Christo ad litteram intelligerentur, quæ autem in intermedia parte continentur, de Christo non essent intelligenda, multò verò durius, si alia similis sententia in Iob cap. 30. legatur, & de Christo intelligatur, dum dicit: *Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate.* Ideò alia ad litteram explicatio adhibenda est, quam hoc in loco noster Doctor insinuat, quam etiam ante ipsum tradiderat Hugo Cardinalis Charenensis, dicens: *Vetus tam fecit pellem meam per assiduitatem verberum, & per cicatrices vulnerum.* Contriuit ossa mea, quasi dicat tantum contritus sum, quod etiam ossibus doleo. *Vetus tam igitur dicit factam pellem, ducta metaphora à vestibus, quæ cum vetustate lacerantur*

Christi pellis verberum assiduitate vetusta reddita.

scinduntur.

Flagella
Christi
villata.Anima
contem-
platione
passionis
Christi in
calefcit.Christo
misero
miseran-
dum.Brachia
Christi
excarnifi-
cata.

scinduntur, & perforantur, quia ergo Christi
cutis flagellis undique lacerata, secta, ac perso-
rata, & confissa fuerat, ideo dicitur facta ve-
tusta. Vt autem videamus, qualiter tota
Christi cutis flagellis secta sit, recolantur
ea, quæ supra cap. 5. cum de Christi
Saluatoris flagellatione esset sermo,
tradidimus: ostendimus enim in flagel-
lis, quibus Christus acriter vapulabat,
aculeos, lanceolasque fuisse infixas,
quibus cutis lacerabatur: sed accedat
testimonium B. V. Brigittæ sic allo-
quentis, lib. 6. cap. 20. *Ut anima, inquit,
Christi calore caleseat, frequens sit in cogitatione
consideratio passionis filij m. i., quomodo sit
flagellatus usque ad interiora, ut caro extraheretur
cum flagris. Quomodo omnibus nervis
distentis & perforatis stabat in Cruce. Et
lib. 4. c. 70. Flagellis aculeatis infixis acu-
leis, & retractis non euellendo, sed sulcando to-
tum corpus eius lacerabatur. Et lib. 1. c. 10.
Vidi corpus eius verberatum, & flagellatum
usque ad costas, ita ut costas eius viderentur. Et
quod amarum erat, cum retraherentur flagella,
carnes ipsi flagellis sulcabantur. Cumque filius
meus totus sanguinolentus, totus sic laceratus
stabat, ut non inueniretur in eo sanitas, nec
quid flagellaretur, &c.*

Merito igitur dicere potuit, *vetustam
fecit pellem meam, contriuit omnia ossa mea.*
Quem locum considerans Gl. Interl.
subdit; *Quis tam misero non misereatur.*
*Dominus enim cõterere eum voluit in infirmi-
tate, ipse enim attritus est propter scelera ho-
minum, cuius liuore sanati sumus, quæ adeo
sunt aperta, & omnibus peruia, ut ac-
curatiore explicatione non egeant.*

3. Brachia verò sanguinolenta sunt, quod in
sacra Syndone ex iteratis vulneribus clarissi-
mè, patet. Quamuis Auctoris intentio in
hoc capite sit, ut Christi brachia excar-
nificata, pectusque confissum nobis
proponat, quæ tamen hucusq; tradide-
rat, quasi ad hæc præludia fuerunt, v-
niuersaque Christi corpori accomoda-
ri poterant, quæ verò sequuntur, bra-
chiorum, ac pectoris propria sunt.

4. Quin etiam ex sanguine qui clauorum
ex inflexione defluxit, &c.

Memorabile videtur, quod Lansper-

gius docuit, quod clauis, quibus Chri-
stus Cruci affixus est, adeo grossitie
sua vulnera manuum oppleuerant, ut
sanguis prodire non posset, donec to-
tum corporis pondus manibus sic affixis
sustentaretur. Tunc enim ex corporis
pondere luxata manuum vulnera, san-
guine vbertim erumpente manarunt.

5. Vnde Iob sententia qua de brachijs præ-
sertim vaticinatus est, &c.

*Deuoret pulchritudinem cutis illius, consu-
met brachia illius primogenita mors. Locus
hic valde difficilis est, & controuersus,
& difficultas multiplex.*

Prima quidem, quia verba hæc non
sunt à Iob dicta, sed à Baldad Suhite.

Secunda, quia non loquitur Baldad
de Christo, neque eius dolores calami-
tatesque prosequitur, sed potius impij
viri euentus malos, aduersaque infor-
tunia recenset.

Tertia, quia ibidem coarguit Iob, qui
cum à Deo affligeretur, aut etiam à de-
mone, permittente Deo, percussus esset
ulcere pessimo, ipse tamen se iustum
prædicabat. Hunc ergo carpit Baldad,
ut ex eo quod Iob impij hominis sup-
plicia patitur, eum quoque innocen-
tem non esse coarguat.

Quarta, quia non videtur dici posse
quod Christi brachia deuorauerit pri-
mogenita mors, nam D. Greg. tum in
lib. 18. Moral. cap. 18. tum in libro 27.
Moral. cap. 15. Et Hugo Cardinalis,
per mortem primogenitam, superbiam
intelligunt, quæ est radix omnium pec-
catorum, ideo dicitur mors primoge-
nita. Superbia autem Christi brachia
non absumpsit, non enim Christum
superbia momordit vnquam, qui dice-
bat: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis
corde.* Si verò D. Hieron. in eum locum
interpretatio attendatur, multò minùs
de Christo locus intelligi poterit: is
enim per mortem primogenitam Dia-
bolum intellexit, quia per ipsum mors
primò intrauit in mundum. Verè ta-
men locus hic de Christo est intelligen-
dus; ut enim supra c. 7. fuisse ostensum

Clauis ita
vulnera o-
bstruxe-
runt, ut san-
guis ef-
fluere non
posset.

Locus Iob
perpenden-
dus.

Primoge-
nita mors
quid sit.

An super-
bia.

An diabo-
lus.

est, quæ de Iob dicuntur, de Christo intelligenda esse, ita etiam, quæ hoc loco dicuntur, sine dubio de Christo debent intelligi. Verum, ut clarè, dilucidè explicetur, quomodo de Christo locus intelligi debeat; in primis enucleandum erit, quænam dicatur primogenita mors. Auctor est D. Hieron. in cap. 6. Michææ, quod in vnoquoque genere primogenita dicuntur, quæ in vnoquoque genere optima sunt, quare optimè Augustinus Eugubinus in locum hunc Iob notauit primogenitam mortem eam dici, quæ omnium, ut maximè pœnosa, & execrabilis, ita maximè odibilis, exitialis, horribilis, terribilisque videatur; talis igitur fuit Christi mors in Cruce, quæ dolores omnium maximos secum tulit, quæ totam in Christum rabiem effudit.

Verum cum apud Ioannem in Apocalypsis lib. cap. 2. duplicem legamus mortem, mortem, scilicet primam, & secundam: mors prima, est mors corporis in hac vita. Mors secunda est mors animæ in alia vita, scilicet in inferno; ut apertè innuit idem Ioannes in Apocalypsi cap. 20. dum dicit: *Et infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis, hæc est mors secunda.* Et cap. 21. *Pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda.* Primogenita igitur mors, dicitur ne prima, an de secunda? Verè de prima dicitur, quæ est mors corporis: ibi enim Baldad calamitates enumerat, quæ impio in hac etiam vita accidunt. Cum igitur, quid sit primogenita mors teneamus, clarè autem ex dictis innotescat, mortem eam, quæ Christo inflicta est, verè esse primogenitam, non solum, quia omnium acerbissima, atque efferratissima fuit, sed etiam quia verū primogenitum in multis fratribus absumpsit; nunc quomodo ea, quæ primo loco obijciébatur oculatæ auctoris interpretationi non obsint, ostendamus.

Ad primum igitur, quam libenter concedemus ea non Iob verba fuisse, sed Baldad Suithis, is tamen sententiam

eam protulit, quæ de Christo est intelligenda, sicut etiam Balaam & Caiphas peruersi tamen quædam de Christo pronunciarunt.

Ad secundum, verè Baldad hominis impij calamitates prosequitur, ut Iob quoque coarguat, quem cum iniquis reputabat. At nonne cū impijs reputatus est Christus, quem sexceti impietatis coarguere conabatur, qui tamen dolores nostros tulit, & languores nostros portauit, attritusque est propter scelera nostra. Is peccata nostra tulit in corpore suo factus pro nobis maledictum, ut nos qui sub maledicto eramus, absolueret. Quare hac quoque in re non solum, quæ à Iob, de seipso dicebantur, in Christi persona dicebantur; sed etiam quæ ab alijs, contra Iob dicebantur, veluti contra Christum dicta sunt accipienda. Atque ex ijs difficultas omnis quæ in suprapositis obiectionibus tangebatur, sic breuibus soluta sit.

6. *Quæ brachia dilacerata in arietis cornibus, &c.* Noua non est interpretatio, si in Ariete mysticè Christum secundum humanitatem interpretemur. Hanc enim interpretationem sancti Patres passim tradiderunt. Ut enim Ariès in victimam offertur, sic Christus.

Si Arietis caput hæret spinis, ita Christi caput spinea corona præcingitur; si Isaac à morte seruatur innoxius, Ariès tamen occiditur, quia licet Christi diuinitas mortem non gustauerit, humanitas tamen morte assumpta est. Ideò in Ariete Christi figuram Patres agnoscunt, Origenes homil. 3. in Leuitic. Glossa Interlin. & Ordinaria, tum in locum illum Genes. vigesimo secundo, tum in Exodi cap. 29. Esychius in cap. 5. & 6. Leuitici, Ambros. lib. 2. de Abraham, Basil. in Psalm. 28. Augustinus lib. quæstion. in Exodum, quæst. 108 & lib. 16. Ciuit. cap. 32. Cypria. lib. contra Iulianum, cap. 10. Quoniam autem cornua in Scripturis potestatem significant, iuxta illud: *Erexit cornu salutis nostre.* Ita Origen. hom. 9. in lib. Iudicum, Gregor. lib. 1. Reg. cap. 2. Ambro-

Iob cum iniquis reputatus figuram Christi gessit

Ariès inter vepres hærens Christum figurabat

Arietis cornu Christum comparatio.

Cornu potestatem significant.

Primogenita dicitur quæ optima.

Primogenita mors est quæ maximè pœnalis est.

Duplex mors.

Prima & secunda.

Prima & secunda mors quid.

Mors Christi cur dicta primogenita.

Baldad Suithis de Christo locutus.

fius in Psal. 78. & lib. de Benedictionibus Patriarcharum cap. 11. Ierem. in cap. 6. Amos, Brachium, etiam potestatem significat, iuxta illud Lucæ 2. *Fecit potentiam in brachio suo*, ita tradunt Origenes homil. 3. in Psal. 36. & homil. 5. in Leuit. Ambros. lib. de Isaac Patriarcha, cap. 8. Greg. 14. Moral. cap. 8. Hier. opusculo de veste sacerdotali; ideo pro cornibus brachia facile intelligi poterunt. Quare merito Beda, & Eyschius in cap. 23. Genes. per cornua Arietis, brachia Salvatoris intellexerunt. Idipsum quoque observavit Tertull. lib. aduersus Iudæos, explicans illud Habacuc 3. *Cornua in manibus eius*; id est, manus in cornibus, per figuram, quæ dicitur Hypallage, ut scilicet exprimantur Christi manus in cornibus Crucis. Hoc etiam adnotauit Arnobius in Psal. 111. Greg. homil. 1. in lib. 1. Regum.

7. *Hæc autem amoris indicia à Sponsa tanto pereceptata*, &c. Textus qui hoc loco adducitur adeo difficilis, adeoque obscurus est, & in eo explicando Doctores ita inter se varij videntur, ut tritum illud hoc loco usurpari possit elogium; quot capita, tot sententiæ. Ut igitur in re graui, quid Patres senserint, quisue germanior, ac verior videatur esse sensus, agnoscatur, statui hoc loco Patrum explicationes totidem verbis afferre, & quasi catenam conferere.

Sanctus Gregorius lib. 29. Moral. cap. 4. citans hunc locum ait: *Idcirco signaculum rebus ponitur, ne qua diripientium presumptione temerentur*: sponsus ergo in corde signaculum ponitur, quando fidei eius mysterium in custodiam nostre cogitationis imprimitur; ut ille infidelis seruus, nimirum noster aduersarius, cum signata fide corda nostra considerat, tentando ea irrumperere non presumat. Idem D. Gregor. in expositione in Cantica, super hæc verba, ait: *In corde sunt cogitationes, & in brachio operationes*. Super cor ergo, & super brachium Sponsæ dilectus, ut signaculum ponitur, quia in sancta anima, quantum ab ea

diligatur, & voluntate, & actione designatur, signum quippe sanctæ mens, & exterioris Christi portat, quia dum in eius meditationibus assidue laborat, in exteriori actione eum imitari non cessat.

Rupertus Abbas lib. 7. Commentariorum in Cantica, hunc locum explicans, dicit: *Quid, inquit, est dicere, pone me, ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, nisi ac si dicat, confidat in me cor tuum? roboretur ex adiutorio meo brachium tuum? Et o dilecte, quid est presenti loco cor tuum, & quid brachium tuum nisi Scriptura veritatis, quæ scripta sunt secundum cor tuum, & memoria mirabilium tuorum, ex quibus cognoscitur, quam magnum forte sit brachium tuum*. Pone me, ut signaculum super illud cor tuum. Pone me, ut signaculum super illud brachium tuum. Quam ob causam, nimirum, ob triplicem, quæ contra nos latrat insaniã, videlicet, Iudaicam, Paganicam, & Hæreticam. Prompta sum, expedita sum, deuota sum, è contra fortiter defendere illud cor tuum, præterege illud brachium tuum; sic, ut imperiale signaculum, sicut fidele testimonium, mira fortitudine, miranda duritia, quam nullus possit effringere, fortitudinem dico, dilectionem tuam, quia fortis est ut mors dilectio, &c.

Glossa interlin. Pone me, ut signaculum super cor tuum, id est, super Voluntatem tuam, & super brachium tuum, id est, operationem tuam, ut nullatenus surrepat visus adulteri, ut non tantum à corde exclusus sit Diabolus, sed nec in opere aliquid suum notari possit.

Glossa ordinaria. Ponimus Christum, ut signaculum super cor, cum ea, quæ dixit, ita discimus, quasi diuina veraciter sint verba Sapientie. Solemus signum aliquod, vel digito, vel brachio circumferre, quo moneamur illius rei cuius frequentiore volumus habere memoriam. Ponimus, ut signum super Brachium, cum ea quæ fecit, ita audire & sequi studemus, quasi vera sint exempla virtutis.

Lyranus, Pone me, ut signacula super cor tuum, me perfecte diligendo, Quod enim valde diligitur super cor poni dicitur. Ut signaculum super brachium tuum, me brachio tua potentia protegendo.

Ambros. lib. de Isaac, & Anima, capite 8. dicit: *Quoniam iam in Sponsa formatus*

Signaculum spon-
si fiducia
in Deum.

Brachium
spon-
si est
Scripturæ
Veritatis.

Signaculum
Spon-
si est
fortitudo
animi.

Signaculum
Spon-
si ca-
stodia cor-
dis & o-
peris.

Signaculum
Spon-
si est
imitatio
Christi.

Signaculum
Spon-
si est
charitas.

Cornu
Arietis
Christi
brachia
indicabit.

Signacu-
lum spon-
si est fides.

Signacu-
lum spon-
si est ope-
ratio san-

Christus
est signa-
culum
cordis &
frontis.

Christus
omnia no-
bis.

erat Christus, ait: Pone me, ut signaculum in cor tuum, ut sigillum in brachium tuum. Signaculum Christus in fronte est, signaculum in corde, in fronte, ut semper confiteamur, in corde, ut semper diligamus; Signaculum in brachio, ut semper operemur. Luceat ergo imago eius, in confessione nostra. Luceat in lectione. Luceat in operibus, & factis; ut si fieri potest, tota eius species exprimat in nobis. Ipse sit caput nostrum quia caput viri Christus. Ipse sit oculus noster, ut per illum videamus Patrem. Ipse vox nostra, per quam loquamur ad Patrem. Ipse dextera, per quam Deo Patri officium offeramus; Ipse quoque signaculum nostrum, quod est perfectionis, & charitatis insigne; quia diligens Pater signavit Etiam sicut legimus, Quem Deus Pater signavit.

Thomas Trusillus in tomo primo thesauri, concion. in Domin. 12. post Pentec. Fides, inquit, sine operibus mortua est; ideo dicitur Cant. 8. Pone me, ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum; in corde, vult ut habeamus divinum ardorem, in brachio, bona opera.

B. Bernardus tract. de Passione Domini, cap. 44. Aptasit memoria recipere ingressionem sigilli, id est Crucifixi IESV, ut illum semper in memoria habeamus qui dicit: Pone me, ut signaculum, signaculum enim regium, Crux est. Habent hoc sigillum imaginem Crucifixi IESV, in ipso sigillo Crucis multis fissuris expressam, sicut in sigillis imago Regum exprimitur fodiendo.

Cæsar Calderarius Lect. 20. in Psal. 50. Christum sic inuitat, dicens: Pone me, ut signaculum super cor tuum; id est, Pone me, ut scopum sagittarum, ut solum me cogites, de me loquaris, & omnem tuam operationem ad me convertas. Et Lect. 21. aliam affert, Loquitur, inquit, Salomon in persona Christi; ut Christum ipsum Crucifixum, tanquam sigillum cordi nostro imprimamus. Dum enim sigillum cera imprimitur, omnia sigilli lineamenta in cera excipiuntur, sigillum ergo Christus est, signatum signis redemptionis nostre, plagis, verberibus, vulneribus; hoc igitur sigillum cordi superponendum est, & insigendum nostro, ut omnia eius lineamenta excipiamus, & stigmata Domini nostri IESV CHRISTI in corpore no-

stro circumferamus. Fiat igitur cor nostrum tanquam cera liquefens, ut facile sigillum imprimi possit.

Orig. lib. 4. in epistolam ad Roman. Fortassis, inquit, idem videbitur aliquibus signum, quod signaculum, sed mihi uterque sermo multam videtur inter se habere differentiam. Signum namque dicitur, cum per hoc, quod videtur, aliud aliquid indicatur. Signaculum dicitur, cum alicui rei servanda pro tempore custodia impenitur, quod nemo alius nisi ille qui impressit debeat resignare. Quam doctrinam pressius constrictam affert, B. Anselm. in comm. in c. 4. ad Rom.

Atque ex his huiusce loci quanta sit obscuritas, non obscure colligitur; ut illud quoque non omitam, quod non ita facile ex textu colligi potest, an ea sint verba à Sponso Sponsæ dicta, an potius à Sponsa Sponso. Greg. enim in duplici loco à nobis citato, tamque Sponsi verba Sponsam alloquentis intelligit, ita & Ambrosius vbi supra.

At verò Rupertus, & Lyranus, tanquam Sponsæ verba Sponsum alloquentis intelligunt. Quam explicationem tanquam instituto nostro, ac menti Antistitis magis conformem, sequemur.

Quid igitur tandem mellifluo illo amoris nexu à Sponso petit Spōsa, dum dicit: Pone me, ut signaculum super brachium tuum, & super cor tuum. An quod ea, quæ in Sponsi corde, ac Brachijs, id est, quæ tam in cogitationibus, quam in operationibus delitescunt, sibi tantum aperta, cæteris obsignari, & cæleri cupiat; ideo veluti sigillo ea occludi petat, ut meritò illud Esa. 53. usurpare queat, Brachium Domini cui reuelatum est? Quæ ratione Alexander Magnus cum inter legendas, quas ex Matre acceperat literas, advertisset Ephestionē, eas quoque clanculum secum lectitasse, sigillum, quod annulo suo illigatum erat, eius ori admouisse fertur, ut moneretur Ephestion, quanto silentio ea essent occludenda, quæ in Alexandri Matris epistola lectitasset. An quod ea, quæ sigillo

Signum
& signa-
culum
ferunt, &
quid ho-
rum virū-
que
Signacu-
lum ad cu-
stodiam.

Sigillum
est memo-
ria Passio-
nis Chri-
sti.

Sigillum
Christi
gestat, qui
stigmata
Christi
gestat.

Alex Ma-
gnus an-
nulo ami-
ci labia si-
gnat, &
cur.

figillo obfirmamus, tanquam certissimam minimèque indubitata haberi velimus? ut hac quoque ratione, se super cor, & brachium Sponsi poni supplex Sponsa petat, tanquam signaculum, ut fide ea indubitata credat, quæ in Scripturis tam de Sponsi cogitationibus, quam de eius operibus continentur?

An quod ea, in quibus signaculum, & sigillum imprimitur, ita altè figuram recipiunt, ut salua signatæ rei substantia, sigillum destrui non possit. Cum enim, ut rectè nos docuit Aristoteles, sigillum signatæ rei speciem imprimat, non materiam, ideo fit, ut ex sigillo, & re obfirmata sigillo, ita unum fiat, sicut ex Appellis imagine, & Clypeo illo adeò insigni Mineruæ, ex quo salua Clypei substantia, ac decore, Appellis imago abradi nunquam potuit: ita igitur Sponsa cordi Sponsi imprimi cupit, ut ubi Sponsi cor fuerit, ibi Sponsa adsit, ubi Sponsi brachium fuerit, ibi etiam Sponsa præsto sit.

Hanc enim puto, & Sponsæ mentem, & loci huius germanam esse explicationem.

Verum si hæc admittatur explicatio, signaculum potius videbitur esse, quam signum; quomodo igitur mens constabit Antistitis dicentis? hæc signa esse amoris, quæ Sponsa maximè peroptabat. Verum si ea in mentem reuocentur, quæ supra ex Origine, & D. Anselmo retulimus, quod licet aliud sit signum, aliud signaculum, cū signum aliud solum indicet, signaculum verò ad custodiam adhibeatur; hoc tamen signaculum, quod ad custodiam adhibetur, aliquid etiam signat: nam signando custodit, & custodiendo signat. Quare D. Thom. lect. 2. in cap. 4. Rom. dicit: quod signaculum, & est impressum eius, cuius similitudinem gerit, & est etiam occultans. Patet hoc apertè in sigillis, quibus literas obfirmamus, ita enim literas obfirmant, ut simul etiam à quo literæ

conscriptæ, & transmissæ sint, indicent. Ideò signaculum super cor, & brachium, siue ad custodiam, siue ad confirmationem, siue ad vñionem adhibuitur sit, mutui tamen amoris signum est.

Ita igitur nobis enitendum erit, ut animus noster velut signaculum super Christi cor statuatur, ut ab eo nunquam recedat, sed ad instar columbæ in foraminibus petrae, & cauerna marceriæ nidulum construat suum, & non solum super cor, sed etiam super brachium in nostra salute operanda faciendum, inhæreat, ut pretiosas Christi operationes sanguine purpuratas, perpetuò contempletur. Ut quemadmodum tradunt Ambrosius lib. de Isaac, & Anima, cap. 8. Gregor. ubi supra, *Signaculum sit Christus in corde, ut semper eum diligamus; in fronte, ut semper eum confiteamur; in brachio, ut semper operemur.*

8. Id verò signi comprobatur in plagis Brachijs illatis, &c. Quamuis omnia ea, quæ Christus pro nobis fecit, ac passus est, vim habeant maximam ad eum nobis amorem indicandum, quo Deus nos prosequitur; præcipuè tamen in brachijs ad id præstandum vim inesse singularem, vel ex eo cognoscimus, quod brachia Domini operandi virtutem indicant, ita August. opusculo de essentia Diuinitatis. Anselmus opusculo de membris Dei. Hieronym. in cap. 27. Ieremiæ, & Cassian. lib. 8. Collationum cap. 8. Ideò cum Christus salutem nostram brachijs suis in Cruce expansis operatus sit, in qua sui nobis eximiam charitatem ostendit; ideo eius brachia amorem ostendunt. Legendus est Hieronymus opusculo de vita sacerdotali, Richardus de Sancto Victore lib. de somnio Nabuchodonosor c. 25. cum etiam in brachijs solij Salomonis, quæ 2. Paralip. 9. leguntur solatia diuinæ per Christum gratiæ designentur, ut eo loco tradit Glossa Ordinaria.

Animus
noster
qualiter
in Deum
tendere
debeat.

Brachia
Christi,
Dei erga
nos amo-
rem ostendunt.

Christus
suis brachijs
salutem
nostram
operatus
est.

Sigillum
formam
imprimit
non ma-
teriam.

Appellis
artificiū.

Vera loci
explica-
tio.

Signacu-
lum etiam
signum ef-
fe potest.

Extensio
Christi in
Cruce.

9. *Quam verò præter antedictos verberum idus, &c. Quæ de violenta hac brachiorum Christi attractione dicuntur, ea adeò omnibus peruia sunt, nullus ut auctor reperitur, qui in explicando crucifixionis Christi modo, validam hanc brachiorum Christi retractionem non altruat, quod etiam efficaciter ex illo Psalm. 21. deducitur, Dinumerauerunt omnia ossa mea. Satis igitur huic loco nos facturos opinamur, si vnum, aut alterum locum ex B. Brigittæ reuelationibus afferamus: hoc enim ipsi tum Christus, tum B. V. reuelauit: ita igitur B. V. lib. 1. cap. 10. dicit: *Inde trahentes fune aliam manum eius, ad stipitem affixerunt, & libro 4. cap. 70. Manum posulatus primò dexteram extendit, & inde alia manus ad cornu non attingens distenditur, & pedes similiter ad foramina distenduntur, & libro 7. capit. 25. Christus ipse B. Brigittæ visibiliter modum, quo fuit crucifixus ostendit, eumque sic sancta Brigitta describit, Dexteram manum posuit in Cruce, quam sui tortores immaniter crucifixerunt. Tunc etiam trahentes cum fune vehementer manum eius sinistram, cruci affixerunt eam simili modo. Et in tantum extenderunt gloriosa illa membra in Cruce vehementer, quod omnes eius vene, & nervi rumpebantur.**

Manus
Christi
violenter
tractæ in
Cruce.

Brachia
Christi ar-
cus genus.

Hinc sancti Patres, quadam quasi ducta metaphora Christi brachia in Cruce distenta arcum figurarunt. cum eius brachia velut æreus arcus in Cruce distenta sint, Cruceque veluti corda contracta sint. Ideò Ambrosius lib. de Noë Patriarcha, cap. 27. in arcu fæderis positi in nubibus Christum intelligit; ita etiam Rupertus Abbas, in Genes. libro 4. de operibus Sanctissimæ Trinitatis, in Genes. 36. Gregor. homil. 8. in Ezechiel. Beda in cap. 9. Genes. & Dydimus relatus in Catena hac Patrum, in Psalm. 17. dicit: Saluator noster homo factus, cum pro nobis decertasset, docuit nos quomodo repugnantes vires infringere: & exten-

sis in precando manibus, ait: hostes supero; figuratè brachia arcum æreum dicta posuit.

Beatus Laurentius Iustinianus lib. de triumphali agone, capite vigesimo. In arcu Christum crucifixum intelligit, dicens: *Confixus in stipite Christus tanquam propitiator optimus in nubibus eleuatus est, quemadmodum Noë sancto reprobis miserat, dicens: arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fæderis inter me, & inter terram.*

Arcus in
nubibus
quis.

Verè Christi brachia arcus æreus sunt, arcus, dum in Cruce tenduntur, corda Crux est, quæ arcus brachia intendit, sagitta anima, quæ statim, atque ex arcu hoc mystico exploditur, hostes sternit, mortem occidit, Diabolum vincit, infernum spoliatur, cælum ditat, quod optimè tetigit Auctor, dicens: quod magis arcus brachia fuerunt distenta, eò validius antiquum Goliath percussit.

Arcus me-
taphora
de Chri-
sto expli-
cat.

Illud verò mirabilius, quod cum Christus in Cruce extensus, arcus sit, ipse tamen à Ioanne Apocal. 6. *visus est, arcum manu tenens, ut in ipso exeat vincens, ut vincat.* In arcu enim Crucem intelligimus, cuius cornua in manibus eius. Is ergo vincit, ut vincat, id est victorijs maximè onustus claret; vincit enim in se, & in membris; ideò docet, manus nostras ad prælium docens, sicut docuit milites Gedeonis, quos lampade, laguncula, & tuba pugnare, & vincere docuit. Et quid mirum? quod trecentos tantum inuenerit; tercentum enim litera Tau exprimit, hæc verò Crucem significat, hos igitur Cruce vincere armauit, & vincere docuit. Dum arcum istum tam diu in cruce distentum contemplaretur B. Catharina Senensis, nouum, ac non omnibus ita notum dolorem in Christo concipiebat: nam pectoris cordam, seu thoracis neruum, quo brachia costis, costæque cartilagini connectuntur, ita distendi, atque intendi concipiebat, ut Christo grauissimum il-

Christus
arcum ma-
nu tenet.

Milites
Gedeonis
qualiter
pugna-
runt.
Tau litera
Crucem
indicat.

B Catha-
rina Sen-
sis quali-
ter Chri-
sti exten-
sionem in
Cruce cō-
templaba-
tur.

lum

lum dolorem infligeret, quem illi patiuntur, qui vinctis post terga manibus quæstionario fune suspenduntur. Refert autem Lanspergius, sancto euidam Viro acerbiter Passionis Christi contemplanti, ac percunctanti à Christo, quisnam fuisset eius dolor omnium maximus, responsum fuisse à Christo, extensio corporis mei in cruce.

Brachia ista, quam fuerint extensa, quam rigida, ostendit B. V. D. Brigittæ lib. 1. cap. 10. dicens: Manus sic diriguerant, quod non possent deponi, nisi circa umbilicum, & lib. 4. cap. 70. Brachia verò, inquit, rigentia flectere non potui, ut se supra pectus componerent, sed supra ventrem; genua quoque extendi non potuerunt, sed eminebant, sicut in Cruce obriuerant.

10. Hæc autem brachia adedè dilata, & aperta, illas referunt alas, &c. Sanctus Bernardus serm. 4. in Psalm. Qui habitat. Manus Christi in cruce alas esse ostendit, quibus nos Christus portat, & ab impetu diabolici furoris defendit. Et in tractatu de Passione cap.

5. Sicut Aquila, protocans ad volandum pullos suos, expandisti alas brachiorum tuorum in Cruce, & super nos volitans assumpsisti nos, & portasti in humeris tuis ad habitaculum sanctum tuum. Arnobius iunior in Psalm. 90. Alæ Dei Diuinam protectionem, inquit, indicant. Augustin. libro de essentia Diuinitatis id ipsum confirmat. Christus autem alloquens S. Brigittam lib. 6. cap. 100. dicebat: Ego habeo duo brachia, uno amplector cælum, & omnia que in eo sunt; altero amplector mare, & terram; primum extendo ad electos meos in cælo, & in terra honorando eos, & consolando; secundum extendo super malitias hominum patiundo eos misericorditer, & refranando eos, ne faciant tantum malum, quantum vellent. Alas istas Christi ad instar gallinæ pullos protegētis mirificè dilatat Origen. hom. 26. in Matth. & Aug. lib. 1. quæst. in Euang. q. 36. & serm. 29. de verbis Domini, dicens: Gallina sic in pullos suis in-

firmatur, ut etiam si filios non videas, matrem tamen intelligas. Idem quoque Hieronymus in Psalm. 16. Sub hac umbra protegi cupiebat Dauid, dicens: Sub umbra alarum tuarum protege nos. De quibus ipse Christus apud B. Brigittam lib. 4. cap. 47. ita dicit: Ego sum quasi gallina, qui currentes ad vocem meam pullos, id est desiderantes protectionem alarum mearum, potenter defendo à laqueis Diaboli, & sapienter inspirationibus meis prouoco ad salutem. Bernardus tractatu de Passione, cap. 5. dicit: Videamus quid hoc sibi velit, quod Dominus se gallinæ magis, quam alteri animali voluit comparare; quia ut à Sanctis Patribus tenetur, ided factum est, ut exprimat in comparabilis affectus charitatis: nullum enim animal circa pullos suos tanta compassione mouetur, sicut gallina, sit enim toto corpore hispida, voce rauca, toto feruens animo, & omnibus membris infirma, & usque ad supremum defectum deueniens; si ergo gallina ita pullis compatitur, quantum putas optimum I E S V M humano generi fuisse compassum?

11. Quæ sanè alæ si quot modis dilatata videntur, &c. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam. Vbi pennas colligemus, nisi meditemur, ut columba. Icaro filio pennas brachijs affuisse Dedalum Patrè olim fabulosa iactabat antiquitas; eas ne nos hisce alis infigemus? Absit. Quid igitur? Verbera excarnificantia considerare, & ibi cor nostrum infigamus, exco-riatum vulnus meditemur, & ibi nos lauemus. Assumamus pennas, ut Aquilæ, cum regio Psalte volumus, & non deficiamus. Ut enim mysticè illi mulieri, quæ apparuit in cælo amicta sole, datæ sunt duæ magnæ alæ, quibus in altum eleuata cōcederet in disertum, ac solitudinē, Apoc. 12. ut ibi eā ad cor Christus alloqueretur Osee 11. ita nos quoque alijs cōtemplationis, plumisq; orationis ita subleuemur, ut Christi corpori mystico incorporari valeamus, eius alis pennas affigamus, quas Adæ culpa conuul-

Christus gallinæ comparatus.

Cur Christus gallinæ comparatur.

Icaro affixæ alæ à Dedalo.

Christi alis quomodo pennas affigemus.

Extensio corporis Christi in cruce, fuit omnium dolorum maximus.

Manus Christi alæ sunt.

Christus Aquilæ comparatur.

Duobus brachijs quid faciat Christus.

conuulserat. Tunc autem pennas addemus, si cū senioribus Apocalypseos cap. 5. dicamus: *Dignus es agnus, qui occisus es, accipere, virtutē, diuinitatem, sapiētiā, gloriā, & honorem, quia occisus es, & redemisti nos Deus in sanguine tuo, & fecisti nos Deo nostro, Regnum, & Sacerdotes.* Ut autem hoc faciamus, is tanquam Aquila prouocans ad volandum filios suos, sub alas nos assumat, & portet in humeris suis. Argumentum hoc tractat Hieron. & Remigius Altisiodorens. in cap. 4. Malachie. 12. *Orietur vobis timentibus Sol iustitie, & sanitas in pennis eius.* &c. Locus hic insignis, illustris, & maxime mirabilis. Quis vidit vnquam huic simile, aut quis vnquam tale audiuit. Signum enim magnum nobis apparet, Sol vestitus pennis,

Quis hic pennatus sol?

Quibus pennis vestitus?

Quibus in membris?

Cur datae pennae?

Christus
Sol.

A Sole
Christo omnes
lumen
hauriunt.

Christus
quatenus
Solis munia
expleat.

Et Sol quidem Christus est: is enim tanquam luminare maius Ecclesie, toti perfulget orbi; ipse enim est lux mundi, atque vt cætera luminaria lucem suam hauriunt à sole, ita Sancti omnes, Patriarchæ, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, claritatem suam habent à Christo. Hoc enim accedente, in diem gratie tripudiamus, recedente, in noctis tenebris cæcutimus; ita Aug. serm. 134. de tempore, Orig. homil. 1. in Genes. Beda in cap. 1. Genesios. Notat & Anastasius, Synaita, in Hexameron, quod sol in eo quod descendens ad inferos, redit tamen ad locum suum, Christum figurat, qui descendit ad inferos, victor tamen redit ad vitam. Ut autem sol rex est, & planetarum princeps, ita Christus Rex Regum, & Dominus Dominantium, suo accessu terram floribus, frondibusque splendide ornat, spargit Ver, Æstatemq; progignit: Eo verò recedente, succedit Hyemis rigor, quo ornatu suo terra, arboresque priuantur. Is ad se Sanctos, veluti vapores attrahit, grandines, &

flagella peccatorum congelat, adurit vitia, roremque virtutum, quibus reficiamur, infundit, aliaque quamplurima mysticè præstat, quæ à naturali quoque sole fieri cernimus, & admiramur; quæ Ascanius Martinengus in Glossa mystica in Genesim, doctè, atque acutè prosequitur. Ideò Sancti Patres in sole Christum mysticè intelligunt, ita præter loca citata Patrum, testantur Arnobius in Psal. 18. super illa verba: *In Sole posuit tabernaculum suum.* Hil. in Psal. 57. An brof. lib. de Iacob Patriarcha cap. 7. & Epist. 62. Origen. hom. 1. in Iosue, & homil. 3. in Matth. Hieronymus in c. 15. Iere. & in Ezechiel. cap. 44. *Ipsa supra est Sol iustitie iustis affulgens, non impijs; ideò Sap. 2. impij conqueruntur, Sol iustitie non ortus est nobis.*

Christus autem cum verus iustitie sol, in Aquila illa grandi magnarum alarum, quæ plena plumis, & varietate venit ad Libanum, ab Origene homil. 11. in cap. 17. Ezechiel. intelligatur: quid mirum, si Sol hic iustitie pennatus affulgeat? ipse enim plenus est virtutum omnium, quibus nostra vita fructur; *plenus gratie, & veritatis.* Eius plumæ, ac pennæ sunt innocentia vite, mansuetudo, iustitia, charitas, pietas, reliquaque virtutum genera, quibus Christus affulget augustior. *Cuius penna columba deargentata, & posteriora dorsi eius in pallore auri.*

Eius duæ alæ maximæ sunt, Hugone Cardinali teste, Iustitia, & Misericordia, siue Doctrina erudiens, & Misericordia. Et vt plumæ quidem toto distenduntur in corpore, ita Christi brachijs veluti alis pennæ fortiores insiguntur; tum vt sese in altum Cælum conscendendo propria virtute sustollat, tum vt nos quoque, quod benè notat Hieron. & Remigius Altisiodorens. in cap. 4. Malach. *veluti aquila prouocans ad volandū filios suos, assumat in alis, & portet in humeris suis; tum vt nos sub umbra alarum suarum protegat, tum, vt nos sub*

Christus
Aquila
magnarū
alarum
compara-
tus.
Christus
est Sol
pennatus.

Quæ Chd
sti ala.

alis

In pennis Christi sanitas nostra inest.
Pennae Christi sunt misericordia, potentia, patientia, consolatio, sapientia.
 alis suis foveat, protegat, defendat. Quomodo autem in alis pennati Solis sanitas sit, nullus melius exprimere potest, quam ipse Christus: hunc audiamus sic B. Brigitt. alloquentem, qui sic libro 4. cap. 47. dicebat: *Ego sum quasi gallina, qui currentes ad vocem meam pullos, id est, desiderantes obumbrationem alarum mearum, & potenter defendo à Diaboli laqueis, & sapienter inspirationibus meis provoeco ad salutem. Quid vero est penna, nisi Misericordia mea, quam qui obtinuerit, ita securus esse potest, sicut pullus qui sub alis matris refouetur. Ergo estote sicut pulli currentes ad voluntatem meam & in omnibus tentationibus, & contrariis, dicite voce, & operibus, fiat voluntas Dei, quia ego confidentes in me, defendo potentia mea, refugio misericordia mea, teneo patientia mea, visito consolatione mea, illumino sapientia mea, remunerabo in centuplum Charitate mea.*

13. Sed ad pectus descendendo, quod qualibet in sui parte, &c. Hic incipit secunda pars huius capituli, in qua de lacero Christi pectore sibi agendum proponit pijsissimus Antistes, in quo undique minutissimæ plagæ, verberaque deprehenduntur, quæ apertè eorum delirium confutant, qui asserunt Romanos non consuevisse eorum, quos flagellis subigerent, pectus percutere. Cum B. V. gloriosam Brigittam alloqueretur lib. 1. cap. 10. dicebat Christum fuisse adeo teneræ, & delicatæ complexionis, ut si, velleniter percuteretur, statim sanguis accurreret; eius verba sunt ista, *Cuius eius sic tenera, & gracilis erat, quod nunquam ita leniter flagellabatur, quin sanguis exiret; Imò ipse sanguis eius tam recens erat, ut in cute munda videri posset.*

Plurimos fanè ea in re miratos novimus, quod cum Christi dolores, plagæ, verbera, passionis, adeo ad vivum à Prophetis vel prædictæ, vel in figuris Veteris Testamenti adumbratæ legantur: cur plagæ istæ, verberumque tunctiones, quæ in sacrum Christi pectus illatæ sunt, non fuerint aut ad vivum, & ut dici solet, in individuo prædictæ, neque singulariter figuratæ. Ut igitur horum admirationi occurramus, dica-

mus, & pectoris, & ventris flagellationes, verbera, liuores, clarè ab Esaia fuisse prævisa, & prædicta, cum dixit: *A planta pedis, usque ad verticem non est in eo sanitas.* Dicamus etiam à Sponsa in Canticis esse prædicta, dum dicit: *Venter tuus eburneus, distinctus Sapphyris,* per synecdochē apertè totum à ventre, etiam pectus, anteriorque pars signatur: hæc ergo eburnea est distincta Sapphyris, Sapphyri enim cærulei coloris, liuores prænotant. Mihi in Superhumerali ex purpura, cocco bis tincto, & bysso retorta, variegato opere contexto, quo Summi Pontificis Hostias offerentis humeri, pectus, venterque tegebantur, figurata Christi in pectore, ventre, humerisque suscepta verbera, sanguineæ scarigæ, liuores, plagæ videntur; nam in Superhumerali Ruperto Abbate in Exodi 23. Clem. Alexandrino libro 5. Stromat. Hieron. in cap. 3. Osee, testibus, Christum significat. Quid variegata Superhumeralis signa præmonstrant, si Christi variegatum pectus, & humeros flagellis sectos, lacerosque non præmonstrant. Mihi verò etiam in Rationali præmonstrata creduntur, ut ea testabuntur, quæ paulò infra cum Antiste nostro dicemus. Quid porro Arietis, victimarumque pectusculum tantopere à Deo in sacrificijs commendatum, & tanquam præcipuam partem Summo Pontifici reservatum commonstrat, Exodi 29. Levit. 7. 8. 10. Numerorum 6. & 18. ubi etiam dicitur pectusculum consecratum, si Christi pectus non significat? Nam agnus, aries, vitulus, ac reliqua pecudum munda genera, Christum significabāt, eorum sacrificia, Christi sacrificium, eorum sanguis, Christi sanguinem, eorum igitur pectus, Christi pectus significabit. Excoriatum igitur victimarum pectusculum, Christi pectus flagellis scissum, lacerum, sulcatum, excoriatumque significat.

14. Erat non secus atque Sacrum quoddam armariū, &c. Verè Christi Domini pectus

Venter Christi crater eburneus distinctus sapphyris.

Pectus Christi faucium per Superhumeralia figuratum.

Pectus Christi lacerum, in Rationali iudicii figuratum.

Delirium eorum qui pectus flagellis cædi à Romanis solitū negant. Christi delicata complexio.

Flagella pectoris Christi non aperte prædicta cantur.

Christi pe-
ctus pro-
ptuarium
taberna-
culum, ar-
ca, arariū,
&c.

Quomo-
do in
Christo
inhabitet
plenitudo
Diunita-
tis corpo-
raliter.

pectus promptuarium, tabernaculum, arca, ararium, ac conceptaculum, dici potest: *in eo enim inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.* Nouerat D. Paulus immensam, infinitamque deitatem nullis finibus circumscriptam, per essentiam, potentiam, & operationem vbi-que esse, replere omnia, ideo noluit solum dicere, *in quo inhabitat diuinitas*, (hæc enim vbi-que inhabitat) sed addere voluit, *plenitudo diuinitatis*, vt indicaret deitatem non ea solum ratione esse in Christo, qua est in alijs rebus, sed longè excellentiori, atque eminentiori modo in Christo inesse, & inhabitare; ac ne putaremus in Christo esse solum diuinitatem, vt in figura, aut vt in vmbra, addidit, *corporaliter.* Benè hoc loco notat Claudius Guillaudus, quod corpus non solum accipitur, vt à spiritu distinguatur, sed etiam vt distingua-
tur ab vmbra; quod etiam ante ipsum docuerat D. Augustin. epist. 57. Rupertus in cap. 1. Ioan. Oecumenius, Anselmus, in cap. 2. primæ Colossen. Corporaliter igitur docuit in Christo inhabitare diuinitatem, vt confutaret hæresim eo temporis fortè iam excita-
tam, Ebionis, Cherinti, Samosatheni, & eiusdem farinae hominum impio-
rum, dicentium, Christum esse purum hominem, in eo tamen inhabitasse Deum per excellentem quandam glo-
riæ dignitatem, vel etià Ioan. Mosue-
stheni, dicentis, diuinitatem inhabitasse in Christo solum vt in templo; tum etiam, vt ostenderet, non inhabitasse solum vmbriticè, aut secundum mora-
lem quandam existimationem, vt in Angelis, & Prophetis, quando Deum representantes legatione fungebantur; ita Bellarmin. Cardin. lib. 3. de Incar-
natio. cap. 16. ad sextum. Vt igitur o-
stenderet in Christo inhabitasse diui-
nitatem, etiam secundum substantiam ex vi vnionis hypostaticæ, addidit, *cor-
poraliter.* Arca etiam, ac Promptuarium dicetur Christi pectus, quia *in ipso in-
sunt omnes thesauri sapientie, ac scientia*

In pecto-
re Christi
sunt om-
nes the-
sauri Sa-
pientie, &
scientiæ
Dei.

Dei, primæ Colossen. 2. Dicitur Arca, quia *in ipso inhabitat plenitudo gratiæ, & veritatis*, Ioan. 1. dicitur Arca, quia *de eius plenitudine nos omnes accepimus gra-
tiam pro gratia.* Dicitur Arca, quia *in ipso inhabitat omnis plenitudo virtutis, ac vita, ac donorum supercælestium.* Neque solum hæc omnia in Christi pectore, vt in Arca continentur, sed ita, vt ea nobis seruentur. Quare iure merito in Arca Noë, quæ fuit totius naturæ in hominum salutem promptuariū, Chri-
sti humanitatem Patres intelligunt. Hier. lib. 1. contra Iouin. Ambr. lib. de Noë, & Arca, Aug. lib. de Catechi-
zandis rudibus c. 27. lib. 15. de Ciuit. Dei, c. 26. Origenes hom. 2. in Genes. Gregor. hom. 38. Basil. in Ps. 45. Cy-
rill. lib. 4. in Io. c. 28. Bernard. serm. 53. in Cantica; Ideò & Gregor. Nisse-
nus opusculo de vita Moylis, in my-
stico tabernaculo Dei cum hominibus Christi humanitatem intelligit.

Humanitas Chri-
sti figura-
ta in Arca
Noë.

In hac igitur Arca, aureum vas man-
na oppletum continebatur, cum virga
Aaron, tum tabulæ testimonij.

Tres hoc loco sese nobis offerunt
difficultates dissoluendæ, & illæ qui-
dem valdè graues.

Tres dif-
ficultates
diluendæ.

Prima est, quia locus hic Apostoli
apertè repugnare videtur ijs, quæ ha-
bentur 3. Reg. cap. 8. ibi enim ex-
pressis, ac disertis verbis dicitur, quod
in Arca Domini nihil aliud erat præter ta-
bulas testimonij.

Secunda difficultas est, posito, quod
hoc verum fuerit, quomodo potuit
hoc scire Apostolus, cum hoc in Scri-
pturis nusquam legatur.

Tertia, Cur Deus in eadem Arca
Legem, Virgam, Mannaque includi
voluerit?

QVÆSTIO I.

Quomodo Apostolus ad Heb. 9. cohareat cum
ijs quæ dicuntur 3. Reg. 8.

HVC dubitationi varias à Docto-
ribus solutiones adhiberi video.
Alij

Proponi-
tur Do-
ctorum
sententiæ.

Alij siquidem respondent, quod etiam si ea omnia includerentur in Arca, non tamen per se, & principaliter, sed quodammodo per accidens, & secundario inclusa fuerunt, cum Arca ex principali intentione præcipue ad Legis custodiam, non ad Virgæ, vel Mannæ conseruationem sit fabricata; ita S. Thom. in cap. 9. epistolæ ad Hebr. & sanctus Anselmus. Legimus, inquit, fuisse Manna positum in Sanctuario, non tamen in Arca, quia fortè propè arcam fuerat; dixit Apostolus, fuisse in Arca, locum pro loco ponens. Vel, quia post dedicationem Templi educta fuit Arca è Templo, fortè tunc in Arcam missæ sunt vrna, & virga. Subdit autem, qui hanc quæstionem melius poterit, soluat, qui non poterit, non dedignetur alteram ex nostris positam tenere. Tostatus autem, quæst. 6. in cap. 8. 3. Regum, ita soluit; quod licet ea omnia in Arca includerentur, non eadem tamen in loca Arcæ includebantur. Cum enim arca varijs mansuiculis, ac tristegis esset distincta, Vrna, & Manna in latere tantum Arcæ erant apposita; lex autem duabus exarata tabulis, in medio Arcæ, quia Deuteron. 31. dicit Deus: *Tollite librum istum, & ponite illum in latere arcæ.* Verum locus iste licet lateris arcæ mentionem faciat, tamen non ostendit Vrnæ, & Virgæ fuisse in latere Arcæ, & hoc etiam admissio, non sequitur consequentia; erant in latere Arcæ, ergo non in Arca. Alij dicebant, Vrnæ, & Virgæ, fuisse in aliqua parte exteriori Arcæ. Verum cum Apostolus dicat ea fuisse in Arca, vix saluari poterit hæc responsio.

Cardinalis Bellarmin. ex doctrina Theophylacti in lib. 1. de Verbo Dei, cap. 17. ad 7. respondet, quod quando in lib. 3. Regum cap. 8. dicitur, quod in Arca non erat aliud nisi duæ tabulæ, hoc est intelligendum, quod tempore Salomonis non erat aliud, postea autem posita fuit & Vrna, & Virga.

Adde etiam, inquit, quod auctor lib. Regum hoc ipso quod dicit, Non erat aliud, scilicet tempore Salomonis, videtur innuere, quod postea fuerit aliquid aliud appositum.

QVÆSTIO II.

Quomodo Apostolus hac scire potuerit.

QVOD ad secundam obiectionem attinet, respondeo D. Paulum tanquam Gamalielis in Lege peritissimi discipulum, hoc ex traditionibus scire potuisse, simul enim cum Scripturis orta est etiam Scripturarum explicatio, Deo eam reuelante. Duplex enim sapientiæ genus voluit olim in Synagoga, & nunc etiam in Ecclesia reperiri. Alterum quidem, quod communiter omnibus tam dignis, quàm indignis traderetur. Alterum autem sanctius, quod altissimorum mysteriorum intelligentiam, & sacram litterarum reconditos sensus patefaceret; & hoc secundum sapientiæ genus, tantum apud sanctos, probatosque viros, eosque potissimè, qui Deo colendo vacarent, residere voluit. Fidem huic nostræ doctrinæ faciunt, quæ scribuntur lib. 4. Esdræ cap. 14. Nec dicat quis, vt quid mihi 4. Esdræ librum Apocryphum, quemque Sac. Concil. Tridentium Sess. 4. c. 1. à Canonicorum librorum catalogo reiecit, affers? Profer ex Canonicis Scripturis indubitata testimonia. Nam respondebo, non esse quidem Canonicum eum librum, maximè tamen auctoritatis esse in Ecclesia, quæ ex cap. 2. eiusdem libri desumit introitum feriæ 3. post Pentec. *Accipite iucunditatem, &c.* Ex eodem etiam libro desumit responsum pro Apostolis, *Modo coronantur, & accipiunt palmam.* Et sanctus Ambrosius laudat eum librum tanquam maximè confirmantem resurrectionis fidem. Faciet igitur auctoritatem aliquam ijs, quæ dicuntur à nobis. Ibi ergo scribuntur hæc, *Reuelans* (inquit

D. Paulus Gamalielis discipulus.

Duplex sapientiæ genus.

Quartus Esdræ liber quantæ sit auctoritatis.

Quartus Esdræ liber ab Ambrosio commendatus.

(inquit Deus) reuelatus sum Moysi in monte Synai, & enarraui ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta, & finem, & precepi ei dicens: Hæc in palam facies, & hæc abscondes. Cum verò Scripturæ sacræ Babilonica captiuitate essent combustæ, soluta autem captiuitate vellet denuò ab Esdra rescribi, & restitui sacrosanctam Scripturam, præcepit Deus, vt in desertum locum abiret; ibique multis comparatis tabellis, & buxis 40. dies maneret, dicens ei: Ego accendam lucernam intellectus in corde tuo, &c. tunc tradidit illi calicem plenum liquore aqueo, sed colore igneo, & in eo cum bibissem, inquit Esdras, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus meum crescebat sapientia: nam spiritus meus conseruabatur memoria, & apertum est os meum, & non est clausum amplius. Altissimus etiam dedit intellectum quinque Viris, qui scribebant, & scripserunt, quæ dicebantur excessiones noctis, quas nesciebant. Nocte manducabant panem; ego autem per diem loquebar, & per noctem non tacebam. Scripti sunt autem per dies quadraginta libri ducenti quatuor, & factum est cum compleuissent quadraginta dies, lectus est Altissimus, dicens: Priora, quæ scripsisti volumina palam pone, legant digni, & indigni. Notissima autem 70. conseruabis, vt tradas ea sapientibus de populo tuo: in his enim est vena intellectus, & sapientie fons, & scientie flumen, Et feci sic. Atque hoc modo vivebant traditiones apud Hebræos, quibus occultiora Scripturæ mysteria posteritati tradebantur, & hæc scientia solum apud seniores conseruabatur. Virtute harum traditionum quædam Scripturæ loca explicantur, vt cum dicit Dominus Lucæ 4. Quando clausum est cælum annis tribus, & mensibus sex. In lib. autem 4. Reg. cap. 17. Solum numerantur anni tres. Item in epistola ad Hebræos cap. 9. habetur in Arca Domini fuisse inclusam Legem, Manna, & virgas Aaron, & Moyfis. Nullibi autem in sacra Scriptura inuenimus in Arca fuisse virgas. Item illud in epistola Iudæ, quod in Arca Domini octo animæ saluatæ sint; Hæc

igitur per istas traditiones, & per occultam expositionem Scripturarum cognoscebantur. Atque hæc doctrina olim celeberrima erat, & vocabatur Cabala. Ita Xistus Senens. in Bibliotheca Sancta, lib. 2. Verbo Thamuld; & Ioannes Picus Mirandulanus, in sua Heptaplo, Petrus Galat. lib. 1. de Arcanis sacræ Scripturæ. Atque de hac doctrina putant aliqui locutum esse Dominum Lucæ 11. cum dixit: *Va vobis Legis peritis, qui tulistis clauem sapientie, & ipsi non introistis.* Hoc etiam nobis indicat insigne illud Rationale, quod summus Pontifex Hebræorum gerebat in pectore, de quo Exodi 28. in quo infixi erant duodecim lapides, in quibus inscripta erant nomina duodecim tribuum Israel, in quo præter lumen naturale lapidum, erat etiam aliud mysteriosum lumen, quod auctore Nicolao de Lyra, appellabatur à Iudæis *Vrim*, & *Thumim*, scilicet manifestatio, & veritas, vel potius manifestationes & veritates, de qua etiam Ioseph loquitur lib. 3. Antiquitatum cap. 11. & magister Historiæ Scholasticæ historia in Exodum, cap. 64. Lyranus in cap. Exodi 28. Chrys. oratione tertia contra Iudæos, quod lumen aliqui dicebant oriri ex subinscripto lapidibus nomine Dei ineffabili *יהוה*. Alij vltimò dicebant oriri ex repercussione luminis gemmarum, ad instar circuli lactei. In illud Rationale iudicij quotiescunque grauis aliqua controuersia proponebatur summo Sacerdoti, oculos coniiciens illuminabatur de veritate soluendæ quæstionis. Hic tamen fulgor cessauit ducentis annis ante euerisionem Hierusalem, Ita Ioseph lib. 3. Antiquit. cap. 13.

QVÆSTIO III.

Cur Deus in Arca cum Manna, Legem & virgam includi voluerit.

Quo ad tertiam difficultatem, respondet Oecumenius in comm. collectis

Mirabilis
potio.

Esdras
Scriptura-
rum repa-
rator.

Recondi-
ta sapien-
tia.

Traditio-
nes qua-
les fue-
rint.

Loca Scri-
pturæ ex-
plicata.

Cabala
quæ sapi-
entia efflu-

Mirabilis
fulgor in
Rationali.

Lumen
Rationalis
vnde.

Insigne
benefi-
cium.

In Arca
rāt ea quæ
Iudeos in-
gratitudi-
nis coar-
guebant.

collectis ex fragmentis veterum Pa-
trum, quod in Arca inerant ea quæ
Iudeorum ingratitude conuince-
rent. Virga quidem propter seditio-
nem in ordinatione Aaron; Tabulæ
verò eo quod Iudæis occasio fuissent,
quod priores Tabulæ confringeren-
tur; Manna verò, eo quod edentes il-
lud murmurassent. Oportuit ergo, ut
hæc quoque ad nepotes transmitten-
rentur.

D. Thomas lectione prima in cap. 9.
in tabulis sapiētiam intelligit; in Man-
na dulcedinem gratiæ; in Virga sacer-
dotium Aaron. Anselmus in Vrna au-
rea Manna oppleta, animam Christi in
Virga potestatem inuictam sacerdotij;
in tabulis verò Christi sapientiam my-
sticè intelligit.

Manna,
virga, ta-
bulæ, in
Arca quid
significa-
rent.

Glossa Ordinaria, Arca, inquit, est Ca-
ro Christi qui Manna diuinitatis, & tabula
duorum testamentorum, & Virga pro sacer-
dotio Christi, Vrna populus in quo Christus
panis de cælo.

Augustinus, Arca significat Secretum
Dei, in Arca iussa est poni Lex, & Manna, &
Virga Aaron. In lege præcepta sunt, Virga &
potestas, Manna & gratia, quia nisi cum gra-
tia non est potestas faciendi præcepta.

Alij in Virga seueritatem iudicij; a-
lij in Manna iudicij lenitatem intelli-
gunt. Vtraque autem in Arca simul
manent, quia, misericordia, & veritas ob-
uiauerunt sibi, iustitia, & pax osculata sunt,
ut sit seuera lenitas, lenisque seueritas,
ut in ira misericordiæ memor sit.

Seuerita-
ti miscen-
dam leni-
tatem.

Epiphanius in Ancorato, in Virga
Aaron, quæ fronduit, carnis resurre-
ctionem intelligit. Ambr. autem lib. 4.
de Sacramentis, cap. 1. Potentiam regi-
minis; in Manna verò, Aug. hom. 2. in
Apocalypsin intelligit spirituales vi-
tam, quæ cœlestia contemplatur; in ta-
bulis verò Orig. homil. 10. in Nume-
ros, sapientiam Dei intelligit.

14. Namque ex hac Sacra & pretiosa vr-
na, &c. Inter omnes Veteris Legis
vmbra, ac figuras, quibus sacrosan-
ctum Eucharistiæ Sacramentum figu-

ratum fuit, nulla insignior, nulla illu-
strior figura fuit, quam Manna. Quare
& Christus de admirabili hoc Sacra-
mento verba faciens apud Io. 6. Man-
næ illud comparabat dicens: *Non sicut
manducauerunt Patres vestri Manna*, &c.
Nam Manna tum quo ad nomen, tum
etiam quo ad rem ipsam tanti Sacra-
menti admirabilis exstitit vmbra.

Manna il-
lustris Eu-
charistiæ
figura.

Quoad nomen quidem, quia non a-
liud nomen potuit illi vnquam repe-
riri nisi illud Manhu Num. 11. Ma-
nhu autem significat, Quid hoc est?
Hoc igitur tam inusitato, ac sublimi ci-
bo perpetuum nomen fuit; Quid est
hoc? O quā verè de admirabili Eucha-
ristiæ Sacramento dici potest Manhu,
Quid est hoc? Neque vnquam satis
pro dignitate explicari posset, Quid
est hoc? Plurima in tanti Sacramenti
commendationem dicere animus ef-
set, sed à proposito scopo aberrarem, si
figuram dimittens, eius quod figura-
tum erat excellentiæ explicationem
prosequeretur.

Admira-
bile no-
men Ma-
nhu.

Manna panis cœli dictum fuit Sap. 16. quod è cœlo daretur: en quam verè
cœli panis dici Eucharistia potest, quæ
panis est, qui de cœlo descendit.

Manna
panis cœ-
li.

Manna panis Angelorum dictum
fuit Sap. 16. non quod Angeli eo vesse-
rentur; sed quia Angelorum ministe-
rio dabatur; aut, quia nobilior panis
putabatur, quam qui ab homine man-
di debuisset. O quā verè Eucha-
ristia Angelorum panis dici potest, non
quod Angelorum ministerio nobis
detur, sed quia ipsi quoque Angeli eum
panem, etsi non Sacramentaliter, spiri-
tualiter tamen manducant, cum illum
adorant.

Manna
cur panis
Angelo-
rum dictus,
cum eo
Angeli nō
vesceren-
tur.

Manna panis Dei dictum fuit iux-
ta consuetam Scripturam, vel Hebrai-
cæ proprietatis phrasim, ut ea quæ in
vnoquoque excellentissima sunt, Dei
dicantur, ut mons Dei; domus Dei; ita
panis Dei. At Eucharistia, verè panis
est Dei, nō quod eo vescatur Deus, sed
quia in eo nos vescimur Deo. Atque hæc

Manna
quomodo
panis Dei.

quidem quoad nomen.

Manna in
solitudine
populo
datum.

Iam verò, quod ad rem ipsam attinet; Ea ferè omnia in Eucharistiæ Sacramento agnoscemus impleta, quæ in Manna fuerunt figurata. Manna enim datum fuit populo solùm in solitudine, dum ad terram promissionis tenderet; at ubi in terram promissionis deuenit populus, non amplius Manna populo datum fuit, quia terra lacte, & melle manabat; ita etiam Eucharistia datur nobis solum in huius vitæ solitudine, dum ad terram promissionis tendimus: & cum terram cœlestis promissionis intrauerimus, Manna cessabit.

Mirabilis
Mannæ
proprie-
tas.

Manna suauissimus cibus erat, omne delectamentum in se habens, & omnem saporem suauitatis, sed bonis tantum: nam mirabile dictu deseruiens, cuiusque voluntati, in ore cuiusque secundum propriam cuiusque voluntatem sapiebat, & ad quod quisque voluisset, conuertebatur: ita Sap. 16. & Augustin. epistola 118. ad Ianuarium, cap. 3. Malis autem insipidum videbatur, Quare dicebant: *Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo.* August. lib. Retractionum cap. 20. Ita Eucharistia bonis. O quam suavis est cibus omnium referens charismata gratiarum, ut malis non sapit, nauseant super hoc cibo.

Quomo-
do idem
sacrum Eu-
charistiæ
Sacramen-
tum præ-
stet.

Manna profectis tantum diebus colligebatur, in Sabbatho non colligebatur: ita venerabile hoc Sacramentum in profectis huius vitæ diebus colligitur, in delicato illo cœlestis requietionis Sabbatho non colligitur.

Euchari-
stia supra
Manna
prestan-
tia.

In hoc tamen cœleste hoc Manna Iudaico præstat, quod hoc corporis tantum, at illud etiam animæ est alimentum. Iudaicum Manna ab egritudine tantum corporali præseruabat, ut nostrum Manna ab animi egritudine sanat. Ideò Seruator noster dixit: *Non sicut manducauerunt Patres vestri Manna in deserto, & mortui sunt; qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Cuius sen-

tentiæ sensus est, quod hic panis Christi hoc præstat Mannæ, quia cum Manna institutum esset ad corporalem vitam sustentandam, nō tamen illam sustentare poterat in æternū: at hic panis institutus est ad animæ vitam sustentandam, & hanc conseruat in æternum.

15. *Aaronis virga floruit, id est Ecclesiastica dignitas, &c.* Admirabilis est Ecclesiasticæ celsitudinis, & potestatis amplitudo, quæ pulchra est ut Luna, electa ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata; quæ cœlestis hierarchiæ instar, in toto terrarum orbe splendet ut sol, cuius amplitudinem, atque excellentiam inter recentiores præclaris operibus prosecuti sunt Ioannes à Turrecrem. lib. de Ecclesia, Alexander à Turrecremata, lib. de fulgenti radio Hierarchiæ militantis Ecclesiæ, Thomas Bozius lib. de Iure status Eccles. potestatis, & libertatis, Isidorus Mosconius libro de maiestate militantis Ecclesiæ, Cardinalis Bellarminus tomo primo Controueriarum.

16. *Hoc sacro in pectore illud sacrificij factum, &c.* Quid hoc audimus, quod in sacro pectore immolatum legimus sacrificium? An istud in pectore, & non magis in cruce, cum certum sit, quod Christus in cruce semetipsum obtulit immaculatum Deo, *Is enim assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius, & perfectius tabernaculum non manufactum, non sanguine taurorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem semetipsum obtulit, & introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta.* Verum cum pectus Christi Domini fuerit verum templum, de quo Christus dixit: *Soluite templum hoc, & in triduo excitabo illud: hoc autem dicebat de templo corporis sui.* Sacrum hoc templum omni planè victima caruisse putandum erit? Ut igitur rem totam breuibus explicemus, obseruandum erit, quod eorum quæ Christus verus sacerdos obtulit sacrificiorum, aliud quidem cruentum, alia verò multa fuere incruenta.

Quomo-
do intelli-
gatur sen-
tentia illa
saluato-
ris, Non
sicut man-
ducauerunt
Patres ve-
stri Man-
na, &c.

Amplitu-
do Eccle-
siasticæ di-
gnitatis
admirabi-
lis.

Sacrificiū
in Christi
pectore
consum-
matum.

Sacrificiū
cruentum
& incruen-
tum.

Cruen-

Cruentum sacrificium illud fuit, quo Christus sacerdos, & victima, semetipsum obtulit in ara crucis, pacificans omnia per sanguinem crucis ipsius; & hoc, non in suo pectore, sed in cruce consummatum fuit: in quo Sacrificio Pater, ut primarius immolans, in manu portabat ignem, & gladium: Christus ipse sacerdos ligna, & victimam. Victima igitur, corpus; templum, Calvariae mons; altare, Crux; gladius, clavis, & lancea.

Incruenta sacrificia, quæ Christus Deo Patri obtulit, plurima fuere. Alterum quidem est sacrificium iustitiæ, de quo David Psal. 5. dicit: *Sacrificate sacrificium iustitiæ*. Quod in eo consistit, quod quis iuste, & pie viuat, in quo quilibet iuste, beatèque viuens, sacerdos est, hoc Christus Patri obtulit.

Alterum est sacrificium, quo quis Deo seipsum offert, omniaque sua in ipsum refert, velle, ac nolle suum Dei legi subijcit; de quo Apostolus Petrus primæ Petri 2. *Offerentes Deo spirituales hostias in odorem suauitatis*. Et hoc Christus in primo suæ cōceptionis instanti Deo obtulit, in odorem suauitatis.

Tertium fuit sacrificium laudis, de quo David Psal. 49. *Immola Deo sacrificium laudis*.

Quartum sacrificium incruentum quidem, sed tamen ad cruentum tendens, est illud, quod Christus sæpè, sæpiusque obtulit Patri, dum se ipsum in mortem cruce consummandum Patri obtulit, Crucem, passionem, cæterosque dolores, & ignominias spontè paratus excipere; quod quidem sacrificium tunc cruentum euasit, cum in Cruce distendebatur, mente quoque illud ipsum prosequabatur; idemque præstabat, quod in Romanorum sacrificijs obseruandum præceperat Numa Pompilius, qui parato ad sacrificium sacerdote, tuba Præconem clamitare iubebat, *HOC AGE*.

Hæc igitur omnia sacrificia in Christi pectore immolata fuerunt, in qui-

bus sacerdos ipse, Christus est; templum, pectus; altare, cor; victima, voluntas; ignis, charitas; thus, gratiarum actio. Tunc enim dum manus, brachia, pedes, totumque corpus in Cruce distenderetur, mente raptus in Deum, ardentius mente cor Patris, quam Christum Centurio lancea, & milites clavis, feriebat. Tunc autem odoratus est Dominus odorem suauitatis. Tunc manus velut alter Moyse eleuauit, ut victus abiret Amalec: cadentibus præ lassitudine manibus Moysis non placabatur Deus, ideò vincebatur Israel, sublati manibus Moysis placabatur Deus, vincebatque Israel. Exodi 17. Ideò cadentes Moysis manus, Aaron, & Hur sustentabant. Ita quoque ne victor gloriaretur contra nos impius Amalec, est verus sacerdos Christus, qui manus attollit, hę ne cadant, clavis sustentantur, placatusque factus Deus, victoriam nobis de hoste Lucifero concessit.

17. *Hoc enim sacrificium, & hanc manuum eleuationem, &c.* Egregia planè, atque illustris auctoritas, quæ hoc loco diligenter explicanda est à nobis. Sacrificium igitur vespertinum, sollemni quadam ratione sacrum, ac maximè venerabile præ cæteris tradunt hoc loco Michael Angrianus, aliàs Auctor incognitus. & Ioan. Baptista Florentinus, & ante hos D. Augustin. Psalm. 140. Sacrificium autem vespertinum dicitur utique ad differentiam sacrificij matutini; hæc enim sese mutuo respiciunt, vespere, & mane. Quare Exodi 29. Leuit. 28. alia instituuntur sacrificia matutina, alia vespertina. Et in alijs quidem rebus matutina ut lucidiora, ac splendidiora, ita etiam feliciora à Patribus iudicantur. Ideò Sanctus Augustin. libro 1. de Genes. ad liter. in libro de Gene. imperfecto, item in alijs lib. quos in Genes. cōscripsit initio suæ conuersionis contra Manichæos. Item in lib. 11. de Ciuitate Dei c. 7. & 29. Item in dialogo cum Oratio de 65.

R 2

quæ

Que sacrificia in Christi pectore consummata sint.

Moyse manus sustentante vincebat Israel.

Sacrificiū Vespertinum cur ita commendatū.

Matutina vespertinis præstantiora, tamen vespertinum sacrificiū præstantius.

Pater & Christus sacrificiū immolantes.

Quilibet iustus quo modo Sacerdos dici possit.

Christus sæpè seipsum incruentè obtulit patri, semel cruentè.

Attentio in sacrificijs necessaria.

Cognitio
matutina,
& vesperti-
na in
Angelis
quid sit.

Sacrificiū
Vesperti-
nū Ma-
ritudo pre-
stantius.

Sacrificiū
Vesperti-
nū, Chri-
sti sacrifi-
cium figu-
rabit.

Christus
cum cla-
more va-
lido, & la-
chrymis
deprecans
exauditus
est.

quæstionibus, matutinam in Angelis cognitionem ponit, quam hauriant ex diuini Verbi visione, aut ex eo quod notitiam suam referunt in Deum. Vespertinam autem, dum res in seipsis, & in propria natura conspiciant. Alij etiam Patres, quæ manè fiunt, pluribus prosequuntur encomijs, vt Basil. in Psalm. 29. & 45. Origen. homil. 8. in Iosue. Gregor. 16. Moral. cap. 21. Cyril. libro 3. in Ioan. cap. 34. Hieronym. in Psalm. 21. 29. 57. Augustinus in Psalm. 5. 11. 54. Arnob. Cassiodor. in Psalm. 1. In sacrificijs tamen mirum in modum tanquam veneratione, ac pietate maiore conspicuum vespertinum præfertur: nam & Danieli cœlestis conceditur visio ad horam sacrificij vespertini. Daniel 9. & Esdræ reuelantur mysteria in tempore sacrificij vespertini, 1. Esdræ 9. & 3. Esdræ 8. Quæ huius rei causa? Hem quanta hic efflorescit copia mysteriorum, si quæ Sacrificia manè, si quæ vesperi immolarentur essent explicanda, prout Leuit. 28. traduntur, sed aliud agimus. Interim igitur in sacrificio vespertino Christi, sacrificium vergente mûdi vespere, agnosco in vespertinis veteris Legis sacrificijs, prout Augustin. quoque agnoscit, in Psalm. 140. Ambros. libro 1. de Abraham, cap. 6. Basil. in Psalm. 29. Hieron. ibidem, & in Matth. cap. 8. Hilarius Can. 14. in Matth. In hoc igitur sacrificio vespertino facta est eleuatio manuum in Cruce; cum autem Christus cum clamore valido, & lachrymis deprecaretur, tunc directæ est, *Oratio sicut incensum in conspectu Domini, & exauditus est pro sui reuerentia*, Hebr. 9.

18. At istius sepius iterati, qui hoc in pectore apparent, &c. Quamuis locus iste communiter à Patribus de effusione manuum, ac pedum per clauos, vel lateris per lanceam, explicetur, vt Ioannes Apocalyp. 1. & Ioan. cap. 19. dicens: *Videbunt in quem confixerunt*. Tamen de omnibus Christi plagis, ac iux-

ta D. Augustini adhibitam explicationem intelligi potest: non enim solum clavis, ac lancea confixerunt, sed etiam flagellis aculeatis pupugerunt, & ignominijs insultauerunt, prout nos copiose supra in cap. 5. ostendimus.

19. Verum enim uero istiusmodi sacratissimum pectus, &c. Efferatam sanguinariorum carnificum Christum flagellantium rabiem vix feret humanum pectus, quin erumpat in lachrymas, qui adeo durè Christum flagellarint, vt pectus consciderint. Ita enim flagellis miserorum corpora consueuisse secari, ostendunt antiquatæ loquendi phrasæ. Horatius lib. 1. serm. 3.

Horribili scetere flagello.

Et Epo. Ode. 4.

Seetus flagellis triumuiralibus,

Praconis ad fastidium.

Sanctus Cyprianus lib. de lapsis, ait: *Sed cum durissimi Iudicis retrudescente sententia, iam fatigatum, nunc flagella scinderent, nunc contunderent fustes, &c.* Fortè hoc quoque colligi potest ex illo Ioan. 19. *IESVM uero flagellis casum tradidit, ut crucifigeretur.* Hanc autem immanitatem, impios in Christum exercuisse carnifices, facile ex B. Brigitta comprobare poterimus; ita enim B. Deiparam loquentem audiuit, lib. 1. c. 10. *Vidi corpus eius flagellatum, & verberatū usque ad costas, ita ut costæ eius viderentur. Et quod amarissimum erat, dum retraherentur flagella, carnes ipsis flagellis suscabantur. Cumque filius meus totus sanguinolentus sic staret, ut non esset in eo sanitas, nec quid in eo flagellaretur inueniretur amplius.* & lib. 4. cap. 70. *Filius meus sponte columnam amplectens, recte ligatur, & flagellis aculeatis infixis aculeis, & retractis non euellendo, sed sulcando totum corpus eius laceratur.* Et lib. extrauag. reuelat. cap. 80. Christus sic loquitur: *Vide me patientissimum in flagellatione omnium membrorum.* Excreuit dolor, considerata delicata Christi complexione, ita enim B. V. dicit apud B. Brigittam, libro primo, capite decimo. *Cutis filij mei sic tenera, & gracilis erat, quod nunquam*

Christus
nō solum
clavis &
lancea, sed
etiam flagellis
sciatu-
ciatus ē.

Quam la-
chrymabi-
lis Christi
flagellatio.

Quā hor-
ribilis fla-
gellatio
Christi.

Christus
nunquam
ita leniter
flagellaba-
tur, quin
statim san-
guis exi-
ret.

Pectus
Christi
flagellis
caesum.

Rationa-
le iudicij
quid esset.

In Ratio-
nali mira-
nt. Illegē-
ia.

Rationa-
lis figura.

ita leniter flagellabatur, quin statim exiret sanguis. Cum in Christifera Syndone Christi Domini pectus adeò dirè, immaniterque dissectum, & laceratū, cum Sanctorum Patrum aperta testimonia Christi pectus dissectum tradant. Quid dicent ij, qui ad pauca respicientes de facili enunciant, dicentes in flagellatione licet totum corpus flagellis operiretur, pectus tamen flagellis non cædi solitum.

20. Eiusmodi pectus inquam Rationale illud, &c. Exigit à me locus iste vt de hoc Rationali, tam quo ad nomen, quàm quo ad rem ipsam, differam. Rationale igitur erat ornamentum insignie summi Pontif. Iudæorum, quod Hebraicè à loco in quo à summo Hebræorum Pontifice gestabatur *Ofen*, id est pectorale dicebatur, supra pectus enim gestabatur. Græcè autem *λόγιον*, quod Latine, Rationale ab officio, vel effectu quem in Summi Sacerdotis ratione efficeret, dicebatur. Rationale etiam iudicij dicebatur, quia in Pontificis ratione rectum irradiabat de rebus arduis iudicium; Tamen August. libro 2. quæst. in Exodum, cap. 116. dicit. Quod Latini Rationale interpretari sint, inopia linguæ fecit. Græcus enim habet *λόγιον*, nō *λόγικον* Rationale autē illud solemus appellare, quod Græci dicunt *λόγικον*, sed quando *λογος*, in lingua græca ambiguum est, vtrum verbum significet, an rationem, quia vtriusque rei nomen est, vbi putatum est à verbo ductum *λόγιον*. Eloquium alij interpretati sunt; nostri autem putantes à ratione ductum, Rationale interpretati sunt.

Huius forma describitur Exodi 28. vbi sic legimus, Rationale quoque iudicij facies opere polymito, iuxta texturam Superhumeralis ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bistincto, & bisso retorta. Quadrangulum erit, aliàs quadratum, & duplex, mensuram palmi habebit tam in longitudine, quàm in latitudine; ponesque in eo quatuor ordines lapidum; in primo versu erit la-

pis Sardius, & Topazius, & Smaragdus. In secundo Carbunculus, Saphyrus, & Iaspis. In tertio Ligurius, Achates, & Amethystus. In quarto Chrysolithus, Onichinus, & Berillus, inclusi auro erunt per ordines suos. Habebuntque nomina filiorum Israel, & duodecim nominibus coelabuntur singuli lapides, nominibus singulorum per duodecim trib. Facies in Rationali catenas sibi inuicem coherentes ex auro purissimo, & duos annulos aureos, quos pones in utraque Rationalis summitate, catenasque aureas iūges annulis qui sunt in marginibus eius. Et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis vincinis in utroque latere Superhumeralis, quod Rationale respicit Facies & duos annulos aureos, quos pones in summitatibus Rationalis, in oris, quæ è regione sunt Superhumeralis, & posteriora eius aspiciunt, & infra: Et stringetur rationale annulis suis cum annulis Superhumeralis, vitta hyacinthina, vt maneat iunctura fabrefacta; vt à se inuicem Rationale, & Superhumeralis nequeant separari. Portabitque Aaron nomina filiorum Israel in Rationali iudicij super pectus suum, aliàs super cor suum, quando ingreditur Sanctuarium. Pones autem in Rationali iudicij doctrinam, & veritatem, quæ erant in pectore Aaron, quando ingreditur coram Domino, & gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper. Scholiastes, in Pentateuchum Hebraicum ex Rabbiorum commentarijs in cap. 28. Exodi. Hosen, inquit, quod nos Pectorale vertimus, quod in pectore summi Sacerdotis portari iussu sit, erat summa, & dignior inter sacerdotalia indumenta vestis, sicut Arca summa erat inter tabernaculi vasa, & vtrinque responsa diuina dabantur. Habuitque Pectorale illud ornamentum præter duodecim lapides, & nomina filiorum Israel illis inscripta, Vrim, & Tummim, quæ lucem, & perfectionem significant, ex quibus summo Sacerdoti responsa diuina dabantur. Verum quales fuerint res, nulli mortalium constat. Quidam Iudæorum putant fuisse scriptum quoddam diuinum, aut nomina quædam sacra; alij putant fuisse lucidissimos lapides,

Magnum
mysteriū.

Rationale
inter reli-
qua orna-
menta
præstan-
tissimum.

Vrim &
Tummim
quomodo
in Ratio-
nali fulge-
rent.

Aaron
Pontifica-
libus in-
datus re-
præsentaba-
bat Ta-
bernacu-
lum, & om-
nia uten-
silia eius.

in quibus summus Sacerdos vidit iudicium filiorum Dei perfecte. Alij aliter sentiunt, & multa de his rebus nugantur. Placet mihi quod Rabbi Salomon scribit, nempe, quod nedum de Ofen pronunciare non possumus qualis fuerit res, sed neque quale fuerit simulacrum Ephod. Hec Scholiastes ibi. Et in c. 29. Exodi alia subiicit valde insignia dicens Aaron Pontificalibus indutus vestibus, representabat Tabernaculum, & omnia utensilia eius. Pectorale iudicij, repræsentabat Arcam: nam habuit inclusos lapides, ut illa tabulas continebat lapideas. Habuit scripturam Vrim, ut illa legem scriptam. Ephod vero repræsentabat Propitiatorium, habuit enim duos lapides Onichinos, sicut illud duos habuit Cherubim. Lamina autem que sanctitatem Domini insculptam tenebat, repræsentabat Gloriam Domini, quæ habitavit in tabernaculo, & sic de reliquis.

Vrim &
Tummim
quomodo
in Ratio-
nali.

In hoc Rationali valde admirabile erat illud quod dixit Deus: *Pones in Rationali iudicij doctrinam, & veritatem.* Hebraice אורִים & תומִים quod alij vertunt doctrinam, & veritatem, alij manifestationem, & veritatem, alij lucem, & perfectionem. Bellarm. Card. lib. 4. de Summo Pont. c. 3. dicit has voces Vrim, & Tummim esse in eo Rationali inscriptas; quod confirmat auctoritate D. Aug. in Exod. Totast, q. 13. & q. 16. in c. 28. Exodi, legit lucem, & integritates. Porro Rationale erat ex duplicato panno, ut fortius esset ad lapidum pondus sustinendum. Addit & aliam causam Tostat. ex Rabbi Salomone, quia inter plicaturas Rationalis ponebatur Lamina aurea, cum inscripto nomine Dei, Tetragramaton. Tertia valde ridiculam, & futilem addit Rabbi Abraham, quia inquit intra plicaturas Rationalis ponebantur due Lamine, una aurea, argentea altera, quæ erant factæ ad modum Astrolabij. Hinc infert alius Rabbi Abben Ezra, quod ab ijs laminis acceperunt alij formam Astrolabio-

Astrola-
bium va-
de ortum
habuerit.

rum. Quæ sententia eo magis impia est censenda, quod hæc omnia confingat, ut euentus rerum in astrorum constitutiones conferat. Alij, eadem impietate infecti Iudæorum Rabbini, dicebant, intra easdem plicas contineri Laminam auream in qua essent inscripta nomina 12. tribuum Israel, & cum vnoquoque nomine, nomen vnus stellæ, vel constellationis, vel angeli qui eius Tribus memoriam conseruaret apud Deum. Ita refert Tostat. q. 12. in c. 28. Exodi. Alij dicebant in illa lamina esse inscripta varia nomina Dei, alia septuaginta duarum literarum, alia triginta literarum, & alia quatuordecim literarum, alia plura deliramenta alij confixerunt. Quid autem esset hoc Vrim, & Tummim, non omnes vna eademque ratione explicant. Alij enim dicunt fuisse fulgorem ex pretiosissimorum lapidum splendore prodeuntem. Alij fulgorem ex inscripto Dei Opt. Max. nomine Iehouah enascentem. Alij ex percussione laminis gemmarum ad instar circuli lactei. Quæ de re legendi sunt Philo vbi supra, Lyranus in c. 28. Exodi, Petrus Gal. 1. 1. de Arcanis S. Scripturæ, c. 6. Xistus Senens. l. 2. Biblioth. Sanctæ, Mag. Hist. Scholast. in Exodum, c. 64. Chrysost. oratione 3. contra Iudæos, Tostatus vbi supra, Ioseph Flavius, lib. 3. Antiquit. cap. 13. qui simul cum Tostato quæstion. 15. in cap. 28. Exodi dicunt, quod ille fulgor cessauit ducentis ferè annis ante euerisionem Urbis Hierusalem factâ à Tito Vespasiano. Ego in re incerta magis dicam quid non credam, quam quid credam. Non igitur adduci possum ut credam illud Vrim, & Tummim fuisse splendorem, aut miraculosè in eo à Deo positum, aut ex gemmarum percussione micantem, quia verba illa Dei Exodi 28. *Pones etiam in Rationali iudicij Manifestationem, & Veritatem*; videntur indicare præter lapides, fuisse hoc aliquid aliud quod Moyses posset apponere. Quid autem hoc esset temere di-

Quid in-
rationali
esset in-
scriptum.

Fulgor
Rationali-
lis ad in-
star circu-
li lactei.

Fulgor è
Rationali
quando
recesserit.

Vrim, &
Tummim
quid esset,
incertum.

re di-

rè diuinare nolo, sed potius illud, quod ex Scholiaste supra retuli, quod in ijs plurima erant, quæ nobis omnino incognita sunt. Ita etiam testatur Hier. ab Oleastro, in cap. 28. Exodi: Augustin. lib. 2. quæst. in Exodum. quæst. 117. dicit: *Pones in Rationali Iudicij, &c.* Quid sibi hoc velit, vel in qualire, vel metallo poneretur super Rationale demonstratio, & veritas? quoniam talia dicit fieri in veste Sacerdotis, quæ corporaliter fiunt, difficile est inuenire. Fabulantur tamen quidam, lapidem fuisse, cuius color siue ad aduersa, siue ad prospera mutaretur, quando Sacerdos intrabat in Sancta; & hoc esse quod ait, *Offert Aaron iudicia filiorum Israel super pectus suum*, ostendens videlicet in illa demonstratione, & veritate, quid de illis iudicauerit Dominus. Quamquam possit intelligi Demonstrationem, & Veritatem litteris impositam super logion. Quidquid igitur tandem fuerit istud Vrim, & Tummim, incertum puto. Illud tamen communi omnium consensu receptum video, quod in hoc Rationale iudicij quoties grauis aliqua quæstio in populo orta esset, si summus Pont. oculos coniecisset, illuminabatur, & gerendorum veritatem Deo reuelante agnoscebat. Cum enim *Labia sacerdotis custodiant scientiam, & legem requirunt populi de ore eius*; multo magis decuit, ut summus Sacerdos altiore, & eminentiore sapientiam possideret.

Hoc igitur Rationale tanto elaboratum artificio, tot, tantisque mysterijs respersum, Christi Domini pectus figurabat. Et noster quidem Antistes plura ex ijs mysterijs explicauit, docēs in purpura sanguinem, in gemmis plagarum congeriem figuram. Nos igitur singula prosequamur. In bisso cādore, vitæ puritatem; in hyacinto, cœlestis vitæ innocentiam; in auro, sapientiam; in purpura, sanguinē; in cocco bistincto plagas plagis additas agnoscamus: Sic enim dilectum candidum, & rubi-

cūdum agnosceamus. Nisi in purpura, sanguinem; in cocco plagas; in hyacinto, liuores; in bisso nudata ossa; in auro,unctiones figurari dicamus.

In Rationali erant duodecim lapides: primus Sardius, siue Sardonius, quem Iosephus l. 3. Antiq. c. 13. mirifice commendat. Hunc Plinius l. 37. c. 67. Isidorus l. 6. Etymol. c. 5. Tostatus in c. 28. Exodi, super hæc eadem verba, Arethas in c. 4. Apoc. dicunt eum esse quem nos Corneolum appellamus, sicut terra rubea, cuius virtutem prædicant maximam, ut ad gaudium accendat, & mitem faciat. In hoc lapide D. Greg. l. 17. Moral. c. 29. & 30. Christi Crucem, & Passionem agnoscit. Est enim sicut terra rubea ex qua primus Adam formatus est, pro quo secundus Adam passus est. In Christi pectore hic nobis excoriationes sanguineas indicabit; in hoc insculptus erat Rubē primogenitus, qui cubile patris ascendēs, illud ab ipso acerbū benedictionis loco reportauit, *Non crescas*: cuius incontinentia, excoriatione flagellorum castiganda est, ut Ruben, qui visionis filius interpretatur, dicere possit cum Hier. *Castigasti me Domine, & eruditus sum.*

Secundus lapis est Topazius, aurei coloris, qui Soli expositus, gemmis omnibus sua claritate præluet, celeberrimus in Scripturis Ps. 118. *Dilexi mandata tua super aurum, & Topazion.* Valet maxime contra Phrenesim, significat hic lapis sapiētiam, siue intelligentiam cœlestem, in Christi pectore commorantē, ut docet Lyran. ibid. & Arethas ex Collectaneis Patrum, in c. 21. Apoc. Ideo in eo inscripta erat Trib. Simeon, Simeon enim auditum significat quo cœlestem percipimus sapientiam.

Tertius lapis est Smaragdus, virore herbas, lapidesque omnes vincens, ideo maxime visum recreat, qui viridi colore tanquam omnium maxime temperato, letatur. Valet maxime contra caducum morbum, ideo crucem Christi alijs significare videtur; est

Mira lapis
dum pro-
prietas.

Sardius
lapis quid
mystice si-
gnificet.

Topazij
virtus.

Smarag-
dus Christi
crucem
significat.

Lapidis
mira pro-
prietas fa-
bulosa ra-
men.

Insigne
donum.

Rationa-
le Christi
pectus fi-
gurabat.

Rationale
quid in
Christi
pectore
indicaret.

enim viride spei color, in Christi pectore liuores exprimit. Ideò in hoc lapide inscribitur Trib. Sacerdotalis Leui, quæ gloriari debet in cruce Domini nostri IESU CHRISTI. Leui enim aditum significat, & assumptum significat, *ut nemo sibi assumat honorem, sed qui vocatus sit à Deo tanquam Aaron.* Et isti erant lapides primi ordinis.

Carbunculus diuini verbi virtutem indicat.

Quartus in secundo ordine erat Carbunculus ignei coloris lapis. Is enim super alios, ut ignitus carbo irradiat, ut etiam noctis tenebras vincat, in Christi pectore plagas monstrabat, mysticè verò ignitum sermonē. Hier. in cap. 54. Esaiæ; Ambros. autem lib. de Paradiso c. 3. monstrat. In hoc inscripta erat Iudæ Tribus: Iudas enim confidentem significat, huic enim veritatis sinceritas patet.

Saphyrus cœlestem conuersationem significat.

Quintus lapis erat Saphyrus cœlestis coloris, cor valdè confortans, liuores, timoresque in Christi pectore Saphyrus exprimit, mysticè verò cœlestem conuersationem, vel secreta Dei significat apud Greg. hom. 8. in Ezech. apud Rupertum in cap. 16. Ezech. in hoc lapide inscripta est Tribus Dan. quod iudicium significat, occulta sunt enim Dei iudicia.

Iaspis cœlestes gratias significat.

Sextus lapis Iaspis, fortis, durusque lapis, viridis, venulosus, sanguineque aspersus, cui vis ad sanguinem comprimendum, in Christi pectore tumores liuidos flagellorum ictu apertos, significat; mysticè verò cœlestes gratias, Greg. 18. Moral. cap. 20. & hom. 18. in Ezechielem monstrat. In hoc lapide inscriptus est Nephtalim Tribus, quæ implicationem, siue implicatam habitationem significat, hæc enim prima per cœlestes gratias *alleviata est terra Zabulon, & terra Nephtalim*, & isti lapides erant in secundo ordine.

Septimus lapis erat in 3. ordine Ligurius, coloris inter aurum, argentumque medijs, virtutem attrahendi habens maximam, adeò, ut etiam paleas ad se attrahat. In Christi pectore

flagellis scisso liuores exprimens; mysticè verò cœlestem denotans innocentiam, quæ trahat nos, *ut curramus in odorem vnguentorum ipsius.* In hoc inscripta erat Tribus Gad. qui succinctum latronem significat, ut discat cœlestem capere, & rapere prædam.

Ligurius innocentiam monstrat.

Octauus lapis erat Achates, nigricans, albis tamen venulis cinctus, varijsque coloribus splendens, cui virtus ad tempestates sedandas, & somnia pollenda; in Christi pectore multiplices pœnas exprimens: mysticè verò legalem iustitiam, cuius complexu reliquæ virtutes vniuntur. In hoc inscripta erat Trib. Aser, quod opulentiam, beatitudinemque significat, quæ in virtutum complexione consistit.

Achates iustitiam mysticè.

Nonus erat Ametistus vini colorem redolet, in violæque colorem desinit, ebrietati resistit. In Christi pectore carnis innocentiam sanguine respersam: mysticè verò virginitatis, ac pudicitie hieroglyphicum est. In hoc inscripta erat Trib. Isachar, qui ut asinus fortis, ligat asinum ad palum, dentesque eius vino rubent; significatque mercedis memorem, quasi aureolam Virginitatis in cœlo reponens, & hi in tertio ordine.

Ametistus pudicitiam denotat.

Decimus in quarto ordine erat Chrysolitus, quasi aureus lapis, aureo enim colore fulget, nocte splendescens, viui guttas cruoris in Christi pectore significat: mysticè verò secundum Hieron. in c. 10. Daniel. castitatem significat. In hoc inscribitur Tribus Zabulon, quod fluctus noctis significat, fluctus enim noctis castitate superamus.

Chrysolitus castitatem figurat.

Vndecimus lapis erat Onichinus, a niatæ vnguis colorem referens; ideò albus rubet, rubicundusque albescit, specularem virtutem obtinet, ut tamen vniuersas rerum species nobis ostendat; & hic in Christi pectore maciē indicat: mysticè verò cœlestem conuersationem. In hoc inscriptus erat Ioseph in quo castitas fulsit, ut sciamus cœlestē conuersationē in castitate sitā esse.

Onichinus cœlestem conuersationem monstrat.

Duode-

Duodecimus, & vlt. lapis erat Berillus, viridis sed pallidus lapis; amorem conjugalem fouet; in Christi pectore leuiore liuore denotat: mysticè verò, sobrietatem, in hoc inscriptus erat Beniamim, qui filius dierum interpretatur, sobrietate enim longos viuimus annos, atque hæc quoad lapides breuibz dicta sufficiant.

Quod verò Rationale duplicato panno constaret opere polimito contexto, qui eosdem ad pectus vergeret, quos foris ad ostia ceteris ostendebat, hoc profectò declarabat easdem in sacerdotis pectore debere inesse virtutes, quas alijs ostendit, ne hypocrisis, aut falsa ostentatione aliud simulet in opere, aliud gerat in corde.

In Rationali mirificè splendebat Vrim, & Tummim. 1. Doctrina, & Manifestatio: nam in Christo inerant omnes thesauri sapientie, & scientie Dei. 1. Colos. 2. Doctrina quidem est sapientia prout à Doctore manat ad alios, quod maximè Christi sapientiam exprimit: *Vos vocatis me magister, & Domine, & benedictus, sum etenim.* Is enim datus est nobis Doctor, & Pedagogus, vt fusè Clemens Alex. in lib. quem Pedagogus inscripsit. In Christi enim pectore erat Doctrina, & Manifestatio: ideò Ioan. supra pectus Christi in coenarecumbens, fluentia Euangelij de ipso Dominici pectoris fronte potauit, & de seipso Christus dicebat: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat, & flumina de ventre eius fluent aqua viue. Beatus quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum.*

De hoc Rationali iudicij ita loquitur Hugo Card. in c. 2. epistolæ ad Rom. in illud: *Habentem formam Scientie, & Veritatis.* Ad hoc, inquit, significandum dicitur Exodi 28. *Pones in Rationali iudicij Doctrinam, & Veritatem, que erunt in pectore Aaron.* Rationale iudicij significat auctoritatem, siue officium docendi, debet enim habere Doctrinam, & Veritatem vitæ, & hoc in pectore, & non tantum in labijs doctrinam, nec

tantum in superficie vitam, sicut hypochritæ, & in cap. 9. Hebræos, Christus inquit, habet Rationale Iudicij, & Veritatis, quia in hoc seculo iudicatus est à Pilato, & ipse iudicabit omnes nationes, & omnes personas in alio seculo. Hieronym. ab Oleastro, in eo quod in lapidibus inscribebantur nomina filiorum Israel, dicit intelligi, quod Pontifex populi sui curam semper debet habere, vt non solum humeris sustentet, sed etiam sculpta gerat in corde. Ioan. à Turrecrem. dist. 36. in cap. Ecce, dicit: Erat Rationale quadrangulum significans, quod sacerdos debet discernere inter quatuor, scilicet inter verum, & falsum, ne deuiet in credendis, inter bonum, & malum, ne deuiet in agendis. Est autem duplex, quia debet discernere pro duobus, scilicet pro se, & pro populo. Habebat etiam quatuor ordines lapidum, significans, quod Pōtifex debet habere quatuor virtutes principales, scilicet Iustitiam, Fortitudinem, Prudentiam, & Temperantiam: in singulis autem ordinibus habet tres lapides, significans quod Pontif. in primo debet habere fidem, spem, & charitatem; in secundo modestiam, mansuetudinem, & benignitatem; in tertio pacem, misericordiam, & largitatem; in 4. vigilantiam, sollicitudinem, & longanimitatem.

Hugo de S. Viçt. in annotation. in Exodum; *Pones in Rationali Doctrinam, & veritatem.* Pro doctrina, & veritate in Hebræo habetur Vrim, & Tummim: nam Vrim doctrina, siue iudicium interpretatur, Tummim, veritas. Hinc & sortes, quibus antiquitus ad iudiciū veritatis utebantur, Vrim, dictæ sunt, erantque characteres inscriptis diuersis litteris, quibus proiectis, ex iunctura litterarū desuper apparentium, quid faciendum, siue vitandum foret, vero monstrabatur indicio. *Pones in Rationali iudicij Doctrinam, & Veritatem, Hæc nomina, scilicet scripta in textura.*

Rupert. lib. 4. de Trinit. & eius operib. in

Sollicitudo pastoris erga populum.

Rationale quadrangulum.

Sortes antiquitus quid fuerint.

Berillus sobrietatem ingebat.

Christus primus edago is.

rib. in Exodi c. 21. ex doctrina Rabbi-
 norum, in coloribus Superhumeralis,
 & Rationalis, quatuor elementa co-
 gnoscit, quibus vniuersa mundi moles
 conflatur. Et c. 22. Rationale, inquit,
 in medio Superhumeralis positum, di-
 cunt terram significare, quæ ad instar
 puncti licet omnia in se habeat, tamen
 à cunctis velatur elementis. Duodecim
 lapides vel Zodiacum interpretantur
 Circulum, vel duodecim Menses. Et
 c. 23. mysticè hoc de Christo explicat,
 quod in pectore Rationale Iudicij
 portet, quia in præsentia sua scriptos
 habet omnes, omniumque condignas
 meritis ab origine mundi parauit man-
 siones.

Insignis
 historia.

Quid igitur mirum si mysticis hisce
 ornamentis indutus Iaddus summus
 Iudeorum Pontifex, diuina sibi coope-
 rante virtute, tantum apud Alexandrū
 Magnum, illum inquam Alexandrum
 potuerit, vt cum Alexander contra Iu-
 deorum gentem furens eo animo Hie-
 rusalem inuaderet, vt eam funditus e-
 uerteret, viso summo Iudeorum Pont.
 Iaddo, adeò corde mutatus sit, vt omni
 furore deposito, equo desiliens, geni-
 busque positus, summum Pontificem
 adorauit mirantibusque ac sciscitanti-
 bus exercitus Alexandri Principibus,
 cur cum Hierusalem adiret, vt eam su-
 bigeret, Iudæosque suo subiceret im-
 perio tam repente mutatus fuerit: &
 cum Alexander nullum vnquam ado-
 rarit; Iudeorum tamen Pontificem ad-
 orarit Respondit, se antequam bellum
 susceperet, vidisse Deum ijs vestibus in-
 ductū, qui sibi victorias pollicitus erat:
 qua de causa eum in Iudæorum Pon-
 tifice adorasse, in eiusque gratiam am-
 plissima dona, ac priuilegia Iudæis
 concessit, vt auctor est Iosephus lib. 11.
 Antiquitatum, cap. 8.

Alexander
 Magnus
 Iaddum
 Pont. Iu-
 deorum
 adorat.

21. Quandoquidem pretiosissimum hunc
 thoracem cruore depictum, &c. Sepissime in
 Scripturis Sacris legimus, Libros vitæ. A-
 poc. 3. Non delebo nomen eius de Libro vitæ.
 Dan. 12. In tempore illo saluabitur populus

Liber Vi-
 tæ.

tus omnis qui inuentus fuerit scriptus in Libro
 Vitæ. Phil. 4. Cum Clemente, & ceteris adiu-
 toribus meis, quorum nomina scripta sunt in
 Libro Vitæ. Apoc. 13. Adorauerunt bestiam
 omnes, quorum non sunt scripta nomina in Li-
 bro Vitæ. c. 17. Mirabuntur omnes, quorum
 non sunt scripta nomina in Libro Vitæ. c. 20.
 Qui non est inuentus in Libro Vitæ, missus est
 in stagnum ignis. cap. 21. Non intrabunt in
 eam, nisi qui scripti sunt in Libro Vitæ Agni.
 Ps. 68. Deleantur de Libro Viuentium. Sepè
 etiam alios libros legimus. Exodi 32.
 Aut dele me de Libro, quem scripsisti. Ps. 138.
 In Libro tuo omnes scribentur. Et re vera ne-
 cessariò debet adesse Libri si iudicium
 rectè fieri debeat; Ideò Dan. 7. dicitur:
 Iudiciū sedit, & Libri aperti sunt. Rupert.
 l. 3. de Trinit. & eius operib. c. 32. dicit:
 Rectè Angeli qui huiusmodi præsunt, Cherubim
 dicuntur; id est, plenitudo scientiæ: ipsi enim iu-
 dicandi plenam habent scientiam; sciunt enim
 quid in Libro vniuscuiusque nostrum sit scri-
 ptum: id est, benè habent memoria traditum,
 quid boni, aut mali egerit vnusquisque nostrum.
 Quotidie singulariter legunt, & in non ssumo
 vniuersaliter recitaturi sunt Libros illos, de
 quibus in Daniele scriptum est, Iudiciū sedi-
 dit, & Libri aperti sunt. Quid igitur tan-
 dem sunt isti Libri? An verè in Deo,
 vel coram Deo sunt isti Libri? Sanctus
 Thom. parte 1. quest. 24. optimè monet
 in Deo verè non esse hos Libros, sed
 solum metaphoricè; ipsa enim Dei no-
 titia Liber dicitur: Quoniam autem
 Scriptura, quæ Dei sunt, captui ac-
 commodat nostro: nos autem ea ferè
 tantum certò nouimus, quæ ex Li-
 bro, vel in libro legimus, ideò in Deo
 Libros ponimus.

Plurimos autem in Deo Libros legi-
 mus, alios quidem, ex quibus iudican-
 di sunt omnes, Daniel 7. Iudiciū sedi-
 dit, & Libri aperti sunt, de ijs canit Ec-
 clesia, Liber scriptus proferetur, in quo totum
 continetur, unde muncus iudicetur.

Conscientia dicitur Liber, de quo
 illud intelligitur, scribe ea in corde tuo.
 Et illud: Non in tabulis latideis, sed in tabulis
 carnalibus cordis nostri. Hieron. in cap. 7.
 Daniel. & Gregor. 14. moral. cap. 9.
 Christus

Horribi-
 lis ten-
 tentia.

In Deo
 verè Libri
 non sunt

Liber Con-
 scientiæ

Christus dicitur Liber signatus sigillis septem, ipse est scriptus intus, & foris, ita Bernard. ferm. 1. de Resurrect.

Liber Sac.
Scripturæ.

Sacra Scriptura dicitur Liber Vitæ, continet enim verba Vitæ. De hoc explicat Franc. Zumel. in parte 1. D. Thomæ, quæst. 24. illud Eccles. 24.

Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Hæc omnia Liber Vitæ, & testamentum altissimi, hoc intelligitur illud Psal. 39. *In capite Libri scriptum est de me, id est, in capite, & principio Scripturarum de me Christo scriptum est, iuxta illud Ioan. 5. Scrutamini Scripturas, & contemplantur in eis, quia ipsa testimonium perhibent de me.* Ita Arnobius in Psal. 39. August. homil. 4. in Apocal. Rupert. in cap. 34. Esaiæ.

Triplex
Vitæ Li-
ber.

Dicuntur etiam Libri Vitæ ij, in quibus vita nostra descripta est, quoniam autem triplex est vita nostra, scilicet, vita Naturæ, vita Gratiæ, & vita Gloriæ, ideo triplex est etiam Liber Vitæ.

Liber Vitæ
Naturæ.

Liber Vitæ Naturæ, est ille, de quo David Psalm 68. *Deleantur de libro Viventium.*

Liber Vi-
tæ Gratiæ.

Liber Vitæ Gratiæ, est ille, in quo iustificati describuntur, hoc ipso, quod sunt in statu Gratiæ, ius habent ad hereditatē Gloriæ: In quo homines scribuntur secundum presentem iustitiā, & delentur secundum presens peccatum; de hoc intelligitur, illud Apoc. 3. *Non delebo nomen tuum in Libro Vitæ.* Fortè & illud Psal. 32. *Deleantur de Libro Viventium, & cum iustis non scribantur.*

Liber Vi-
tæ Glo-
riæ.

Liber Vitæ Gloriæ est, in quo prædestinati sunt descripti, qui nunquam delendi sunt, de quo intelligitur illud Apoc. 21. *Non intrabunt in civitatem cœlestem Hierusalem, nisi qui scripti sunt in Libro Vitæ.* Et illud Philip. 4. *Cū Clemente, & ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in Libro Vitæ.* Ideo August. lib. 20. de Ciuit. Dei, cap. 15. dicit: *Non Deum Liber iste commemorat, ne oblivione fallatur, sed prædestinationem significat eorum, quibus æterna dabitur Vita. Ipsa enim eorum præscientia est Liber Vitæ.*

Hoc verò observandum est, quod cum Libri Vitæ multiplices legantur, nullus tamen legitur Liber mortis; Liber mortis nullus.

sed qui nō est descriptus in Libro Vitæ, hoc ipso intelligitur non vivere, sed esse mortuus; ita explicat Lyran. Ansbertus, & Haimo in cap. 3. Apocal. qui dicunt, *Deleat de Libro Vitæ, est, nō scribi in Libro Vitæ.* Doctē Iulius Syrenius, vir omni scientiarum genere absolutissimus, qui Sacra Theologiæ dogmata in Bononiensi Gymnasio ante me explicabat, observat, in opusculo suo de prædest. & reprobat. lib. 1. c. 37. Eos qui in Libro Vitæ scripti non sunt, potius dici esse in terra conscriptos; iuxta illud Ierem. 17. *Recedentes à te, in terra scribentur.* Dū igitur noster Antistes per Christi pectorale sanguine rubricatum dicit describi nos in Libro Vitæ, librum intelligamus, & Gratiæ, & Gloriæ, imò Librum illum Vitæ, qui est ipse Christus, signatus intus, & foris: in hoc enim sumus, & nos descripti. Liber Vitæ est Christi pectus, ita flagellis sectum; in hoc Libro descripti nos sumus non tanquam in tabulis lapideis, sed in tabulis carnalibus cordis Christi, non a-
tramento, sed eius sanguine: characteres sunt horribiles plagæ, quibus veluti hieroglyphicis salutis signis, sumus & nos nō minus insculpti, quàm in lapidibus pretiosis Rationalis, nomina Tribuum Israel.

Quid sit
deleat de
Libro Vi-
tæ.

Præsciti
in terra
scribun-
tur.

Christus
est Liber
Vitæ scri-
ptus intus
& foris.

22. *Doctrinam quidem, quia modum quo nosmetipsos offerre valeamus, edoceat, &c.* O quā latus, ac spatiosus sese nobis ad disputandum offert campus: Cum enim militia sit vita hominis super terram, nobis perpetui, ac formidabiles imminet ictus, foris pugnae, intus timores: aliud enim ab hostibus, aliud à fratribus patimur, nec solum cum apertis, sed cum occultis etiam hostibus dimicamus, ijque nobis in via Domini sunt hostes, quos amicos opinamur: eosque odio prosequi persæpe tenemur, quos maxime diligere debere credimus, di-
cente.

Militia est
vita ho-
minis su-
per terrā.

cente Seruatore nostro, *Qui non odit patrem suum, & matrem, & filios, & sorores, non est me dignus.* Heu sumus & nos nobis hostes, ideo Christus, *Qui amat animam suam, inquit, perdet eam.* Et rursus: *Qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodit eam.* Quos igitur, qualesque nobis imminent ictus, contra quos fortissimo hoc Christi pectorali velut lorica armamur.

23. Et sicut Aaron offerentium peccata deferbat, &c. Cum Dominus singula Aaron ornamenta, quibus sanctificatus Aaron ministraturus erat coram ipso, feminalium munditiam, tunicæ strictæ nitorem, hyacintinæ vestis singulare decus, tum Superhumerales, Rationale, Baltheum, Thiarā, Laminamque auream eius in fronte descripsisset, subiicit, *Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt, & sanctificauerunt filij Israel in cunctis muneribus, & donarijs suis.* Quem locum valde obscurum, atque difficilem, animaduertit Hieron. ab Oleastro, qui tamen putat, hunc esse sensum, si in oblationibus, ac muneribus, quæ Domino offerentur, aliquid erit peccati, vel iniquitatis, vel vitij, huius pœnam portabit Aaron, qui pro viribus curauit, ut quam maxime munda Domino offerantur sacrificia. Hugo Card. Bedam secutus, *Portabit, id est asportabit, iniquitates, id est victimas pro iniquitate oblatas; quia Aaron accipiet munera, ut asportet peccata.* At Tostatus propius ad sensum nostrum accedens, *Portabit, inquit, Aaron iniquitates offerentium, quia pro eorum peccatis tenetur orare.* A qua sententia non dissidet interlinearis, quæ sic explicat, *Portabit, id est, Auferet Aaron iniquitates.* Scholastes in Pentateuchum, *Ut portet Aaron, id est, ut propitiatur Aaron iniquitati sanctificatorum, ut propitiationem adipiscatur.* Eatenus ergo Aaron peccata portabat, quatenus offerentium peccata Domino ad propitiationem obtinendam offerebat. Talis ergo decebat, ut nobis esset Pontifex, Sanctus, inno-

cens, qui accedens per semetipsum ad Deum, propitiationem pro peccatis nostris obtineret, nostraque peccata portaret, sicut Christus portauit Esa.

53. *Posuit in eo Dominus iniquitates omnium nostrum.* Esaia ibid. *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo.* Et rursus Esaia, *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.* Christus ergo culpas peccatorum nostrorum portauit, quatenus pro illis orauit, & cum lachrynis, & clamore valido deprecans, exauditus est pro sui reuerentia, ac pro totius mundi delictis patiens copiose satisfecit. Pœnas verè peccatorum nostrorum in se suscepit, factus *Vir dolorum, & sciens infirmitatem; afflatusque est propter delicta nostra, cuius luore sanati sumus; reconciliauit enim nos Deo Patri in sanguine suo.* 2. Cor. 5.

24. Illud autem pectus addò dilaceratum in mystico templo designatum fuit, &c. Si quis Christi Domini corpus in linteis expressum diligenter perspiciat, infinitam flagellorum multitudinem deprehendet, quæ ita sese mutuo intersecant, ut pluribus in locis, præcipue verò in pectore quandam quasi retis texturam efficiant: nam ut supra ex B. V. Virginis gloriosam Briggiam alloquentis testimonij ostensum est, sancti flagellatores aculeatis flagellis ita Christi corpus feriebant, ut in retrahendis flagellis Christi corpus pluribus excoriationibus, & effulsionibus, & vulneribus sulcarent. Dum igitur plagæ plagis, ictus ictibus, transfusiones transfusionibus adderentur, ita vulnera multiplicabatur, ut mutuo complexu, & intersectione retis formam effingerent. Hanc igitur deplorabilem vulnerum in retis similitudinē phalangem, acri perstringens mente Antistes, eius in Scripturis figuras exquirat: in reticulatis igitur Templi ornamentis eam deprehendit, & meritò. Cum enim Templum fuerit Christi figura, ut Rupert. & Hieron. in Ezechiel. & Hilar. Canon. 12. in Matth. tradidere, meritò reticulata ornamenta Christi plagas, quibus in retis

Pontifex tenetur pro peccatis populi orare.

Christus quomodo peccata totius populi portauit.

Aarō portat iniquitates offerentium.

Quid sit Summum Pont. portare iniquitates offerentium.

Texturam retis in Christi pectore flagella conficiunt.

Reticulata Templi ornamenta.

formam

formam Christi corpus sepitur, figurabatur. Quæ verò fuerint hæc ornamenta, facile est videre: nam Deus Exodi 27. Cratem æneam in modum retis exigit. 3. Reg. 7. quasi in modum retis, & columnæ, & reti, & peristilia, & capitella. Illud verò mihi non obscura huius rei figura videtur, quod Deus tantopere reticulis victimarum delectaretur. Exodi 29. *Reticulum iecinoris offeres incensum super altare.* Rursus Levit. 4. 7. 8. Reticula iecoris exigit, sed insignior illa Levit. 9. ubi reticula victimarum ponit Aaron super pectora victimarum. Obscurus quidam mihi sese offert locus, ubi an id contineatur, quod quærimus, hæreo, locus is est Iob 40. *Nunquid implebis sagenas pelle eius?* quasi enim sagena quæ rete genus est, pelle impletur, dum pellis Christi foraminibus undiq; lacerata ad instar retis perforatur, & excavatur. Hæreo tamen, nec enim habeo auctores, quos sequar, novasque Scripturis explicationes effingere non delector.

25. *At ictus in Servatoris corde, &c.* Dum hæc prudens legit lector, caueat opinetur, flagellis verè cor esse percussum: cordi enim præter hepatis repagula, costæ, & thorax in anteriori parte, spina, & costæ in posteriori, brachia etiam à dextris, & sinistris data sunt, ideo flagellorum ictus cor ferire non poterat. Cor tamen mirum in modum ex tunctionum percussione patiebatur, & quatenus arteriæ toto diffusæ corpore, vitales spiritus à corde trahentes contusæ flagris, doloris acerbicatem cordi irrogabant. Testis B. V. Brigitt. alloquens l. 1. c. 10. *Quandoque dolor de membris perforatis ad cor ascendebat, quod recentissimum erat, & incorruptum, & incredibili dolore, & passione vexabat ipsum. Et quandoque dolor à corde in membra lacerata descendebat.* Plurima eiusdem generis testimonia leges apud D. Bernar. tract. de Passione Domini, c. 3. qui illud quoque explicat, *Factum est cor meum tanquam cera liquefscens, in media ventris mei.*

26. *Hinc conijtere cuncti facile poterunt quoniam cruciaretur dolore B. V. Altitudinē celi, stellas firmamenti, profunditatem abyssi, quis dimensus est? Quis mensus est aquas maris? Nullus, nec metiri poterit. Quis igitur B. V. dolores metiri, aut enumerare poterit? Nullus. Facta est enim sicut mare contritio illius.* Cum igitur nos B. V. dolores explicare non valeamus, audiamus tamen quid ipsa de se ipsa dicat, quid circa Christi brachia egerit; ita enim loquitur lib. 4. Reuelat. c. 70. ad D. Brigitt. *Alijs recedentibus, ego non recedebam, sed iam quasi consolata sum, quod corpus eius de cruce depositum contingere potui, & vulnera explorare, & extergere sanguinem. Deinde os eius digiti mei clausurunt, & oculos pariter composui, brachia verò rigentia flectere non potui, ut se supra pectus componerent, sed super venterem.* Qualiter autem doleret, tunc explicat lib. 1. c. 21. dicens: *Qualem autem tristitiam tunc habui, non est qui valeat dicere. Erā enim sicut mulier paries, cuius omnia membra post partū tremula sunt. Ego etiam tunc eram incomparabiliter tristis.*

27. *Profecto isthæc brachia nuncupata fuerunt arcus, &c.* Doctæ auctor propositam arcus metaphoram ad B. V. dolores applicat. Brachia Christi (ut supra ostensum est) in arcu fuerant figurata, quos ergo ictus iecerit, nunc explicat. Ecce igitur sagittis cor B. V. confodit arcus. Quare B. V. lib. 1. reuelationum ad B. Brigittam, cap. 27. *In morte filij mei lancea, cor meum pertransiit, de quo enim venis exiit sanguis eius preciosus, quasi tota lanceis cor meum perforatum est: tunc aruerunt manus mea, oculi obtenebrati sunt, & facies paluit, quasi hominis mortui, aures nihil audierunt, os nihil potuit loqui, pedes etiam mei nutauerunt, & corpus meum cecidit ad terram.*

28. *Hoc modo Matrem miserando, &c.* Dolet maximè B. V. cum nullum inuenerit, qui compatiatur ei: hortatur verò, & monet, ut ei compatiatur, dicens apud B. Brigittam lib. 1. cap. 27. *Ergo quicumque est in mundo, consideret qualis eram in morte filij mei, & semper habeat præ oculis.*

Apostrophæ ad B. V.

Dolor virginis sicut Mare.

Constantia B. V.

Ex arcu brachiorum Christi sagitta in B. V. cor exploditur.

B. V. dolet quod nullus eius doloribus compatiatur.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

De Plagis Domini in manibus inflictis, & de clauorum quibus infixæ sunt qualitate. Caput Decimum sextum.

Inspiciatur exemplaris locus, vbi litera K. apposita fuit.

Quales in
Sacra Sin-
done sese
manus o-
stendant,

Christum
magnis
clauis ma-
nibus per-
fossis Cru-
ci adfixum
fuisse.

Vaticiniū
de Christi
manibus
clauis per-
fossis.

VNC, 1. ad manus tractandas deue-
niendum. In sacra Sindone manus ob-
longæ, & pulcherrimæ apparent; 2. &
sinistra dexteræ superinducta in modum
Crucis exstitisse videtur; sicut in exem-
plaris loco, in quo litera K. designata est
apertissimè constat. 3. In eadem autem
sinistra manu, circulare vulnus, & gran-
de satis inest, 4. vnde vberissima sangui-
nis copia dimanat; ex qua satis, super-
que constat, 5. Seruatorem nostrum ingentibus clauis manibus
perfossis, Cruci adfixum fuisse, quemadmodum mos erat Romano-
rum, & supra à nobis relatum fuit. Quod etiam ex eo manifestè col-
ligitur, quod D. Thomas Apostolus in Euangelio dixit: *Nisi videro Ioan. cap.*
in manibus eius fixuram clauorum, & mittam manum meam in locum clauo- 20.
rum, non credam. 6. Vnà etiam videmus illud Zachariæ veritati con-
sentaneum factum, quod de plagis hisce in manibus perforatis iam
antea prædixerat: *Quid sunt plaga istæ in medio manuum tuarum? Quem Zach. cap.*
locum sacri Doctores de vulneribus manuum Seruatoris, clauis 23.
perforatis, interpretantur, vti D. Thomas illud Dauidicum expli-
cans,

canis, Foderunt manus meas, & pedes meos, & D. Hieronymus. hunc eundem locum exponens; Sic enim inquit, Quid sunt plage istae in medio manuum tuarum? Sensus est, cur adhaeres patibulo? cur manus tuae transfixae sunt clavis? Eodem pacto Rupertus Abbas, & Glossa Ordinaria hanc Zachariae sententiam interpretantur.

Quinimò sacrosanctam Ecclesiam hoc idem vaticinium, hoc modo explicare videmus: quandoquidem in epistola de Christi vulneribus, hunc ipsum locum legendum in Missa decernat. 7. Idem quoque de Seruatoris hisce manuum vulneribus prænunciauit, Foderunt, inquit, manus meas. Sic interpretantur D. D. Bernardus, Augustinus, Anselmus, Hieronymus, & Rupertus, quin D. Hieronymus iuxta Hebraicam versionem Psalmorum, hunc locum ita conuertit, Fixerunt manus meas, & pedes meos.

8. Hæc autem manuum vulnera Seruatori vehementissimum dolorem attulerunt, cum clavis admodum magnis perfossæ fuissent, uti Tostatus animaduertit, in parte, vi præ cæteris sentiendi prædita, & cum totius corporis pondus sustinerent, 9. ut ampliora fierent, 10. & vberiore sanguinis copiam diffunderent, 11. necessesse fuit: præterea ossa corporis exteriora denudarent, oportuit; hinc cum eadem ossa cuncta dinumerari possent, Dauidis vaticinium adimpletum existit, Foderunt manus meas, & pedes meos, & dinumerauerunt omnia ossa mea. Quem locum D. Augustinus perpendens, Non potuit melius, inquit, describi extensio corporis in ligno, quam ut diceret, Dinumerauerunt omnia ossa mea.

12. At hæ sacratissimæ manus, cum clavi refigerentur, & deiectæ fuissent sanguineis guttis irrigabantur, inter digitos dum sanguis efflueret: vnde manifestè illud est comprobatum, quod in Canticis scriptum legimus, Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacintis; 13. pretiosas cruoris guttas hyacinti nomine appellando; quod tanti sint æstimatæ, ut humanam naturam in libertatem redemptam, vendicare possent. 14. Sunt etiam Hyacinti genus florum, cœlestē referens colorē; nam pretiosissimi cruoris illius virtute, dum è manibus difflueret, cœlestem gratiā cunctis impertiuit; & ipsum cœlū, vel ab initio nobis clausum reserauit; 15. quin etiam cœlum idem ab sanctis hisce vulneribus splendore perfusum ingēti, diuini Seruatoris triumpho, nostræq; salutis perpetuum præfert indicium. 16. Hæ sunt etiam manus illæ, de quibus in Canticis hocce vaticinium legimus, Manus meae distillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Nam myrrha mortem designat; & ideo myrrha à Magis Seruatori muneri est oblata. Et ita sanctissimæ manus illæ, suam virtutem deperdendo, ob vulnus neruis respondens, & pretiosissimum ab digitis cruorem dimanando, myrrham produxere probatissimam: cum

In Ps. 22.

Glossa ibidem.

Psal. 22.

D. Aug. Enarra. in Ps. 22.

D. Ansel.

dialog. de Pass. Do.

D. Hier. l.

14. comm.

c. 53. Esa.

Ruper. lib.

4 de Trin.

& eius op.

perib.

Hieron. in

Psal c. 5.

Cant. 6. 5.

Hyacinti in Christi manibus quales existant.

Myrrha mortem designat.

sanguis

Manus
Domini
myrrha
plena, dñ
Cruci ad-
figeren-
tur.

sanguis ipse pluris profectò æstimaretur, quàm quodlibet vnguen-
tum myrrhæ in Oriente magni semper æstimatum. Et eam ob cau-
sam D. Isidorus, *Manus, inquit, meæ distillauerunt myrrham, & digiti mei
pleni sunt myrrha; quod specialiter dixit Sapientia propter fixuram clauorum,*
& propter malitiam, qua crucifigendus erat. 17. Hunc locum clavis Do-
mini manus traiectionis, adscribendo: & quoniam ab eisdem mani-
bus plurimum virtutis manare oportebat, eam ob rationem, veluti
fenestræ obliquæ vocatæ fuerunt; quæ quidem in his adumbratæ
sunt, quas Salomon in tēplo fabricari mandarat; de quibus legimus,
Fecit in Templo fenestras obliquas. Atqui Dominicum corpus ab Aposto-
lo Ioanne templum vocatur. *Hoc aut dicebat, inquit, de templo corporis
sui.* Ezechiel etiam dum mysticum illud Templum describeret, in-
quibat, *In templi vestibulo, & eodemmet in Templo fenestras obliquas esse;*
istiusmodi autem fenestræ illæ dicuntur esse, quæ foris angustæ sint,
at intus ampliores reddantur, & plurimū lucis effundant: vti D. D.
Hieronymus, Gregorius, Rupertus Abbas, & Nicolaus Lyrensis te-
stantur. Cum verò templum illud Domini nostri Corpus demon-
straret, quemadmodum prædicti Patres referunt, hæc sacra Vulnera
per obliquas fenestras designantur; quòd vitam, & lucē mundo at-
tulerint: quæ licet à paucis intimius inspectæ, foris angustiores ap-
pareant; nihilominus, si cum pietatis affectu considerari contingat
eas, plurimū sanè amplificantur, & vitam cū luce cunctis præbent.
18. Caterum, hoc loco pius lector meditabitur, sacram Virginem
doloribus excruciatam, contemplari ingentem sanè filij cruciatum
in delicatissimis manibus, & in illa parte nervis vndique referta, &
cum Zacharia exclamabit; Istiusmodi vulnera sanctissima Mater in
medio manuum sacratissimus tuus iste natus pertulit in illorum
domo, qui ipsum diligere debuissent. Hinc digitos cruore manan-
tes inspiciendo, hæc subdat, O Regina Angelorum, sunt ne istæ
manus hyacintis plenæ hi tornatiles digiti, per Salomonem descri-
pti? O quantum myrrhæ probatissimæ castissimum in pectus tuum
distillant, & influunt Mox Virginem sibi ante oculos propositam,
& hæc exosculantem vulnera meditando, dum Sindonis effigiem pa-
riter osculatus erit, hunc in modum loquatur. Hoc mihi sanè ma-
ximè Christe Seruator dolet, quod ex hisce vulneribus tot crucia-
tus sustuleris, cum sacratissimi corporis tui totum pondus sustine-
rent, & omnia Diuini pectoris ossa tui exponerent dinumeranda.
Hoc pacto, & Natum, & Matrem miserando, dum hæc crudelia vul-
nera meditabitur, ingentem planè fructum inde capiet; si isthæc
vulnera sapius intuens, illud cum animo reputarit, ex hisce plagis
Seruatori Crucis dolores duplicatos exstitisse.

in traç.
de Passio-
ne Dom.
c. 36.

3. Reg. 1.
6.

Oblique
in templo
fenestraz
quales
stiterunt

Ezech. c.
40. & 41.

D. Hiero.
lib. 12.
comm. in
c. 41. E-
zech.

D. Greg.
hom. 17.
in Ezech.

Rupert. li.
3. de Tri-
ni. & eius

operib. in
Ezech. c.
21.

Nicol. Ly-
renf. in c.
41. Eze-
chiel.

F R A T R I S
DANIELIS MALLONII
DE PLAGIS MANVVM CHRISTI
ELVCIDATIONES.

IN CAPVT SEXTVM DECIMVM.

VNC, 1. ad ma-
nus tractandas
deueniendū &c.

Hoc meritò
ordinis ratio
postulabat, vt
post explica-
tas brachiorū
plagas, insi-
gnes manūū

plagæ explicarentur: ac primò manūū
pulchritudinem, & decorem explicat,
auctor dicens: *Manus Christi longas, &
pulcherrimas esse.* Ad manuum decorem
longitudo requiritur. In descriptione
qua Pilatus Christi effigiem explica-
bat, cum de manibus Christi loquere-
tur, dixit: *Manus habuit rectas.* Nicepho-
rus lib. 1. c. 23. de B. V. loquens, dicit,
Manus illi simul, & digiti longiores. & cap.
40. Christum dicit, per omnia Matri
similem esse, cuius manus dixit esse
longiores.

2. Et sinistra dextra superposita in mo-
dum crucis, &c. Cum Christus iam de
cruce depositus esset, eumque in sinum
suum B. V. recepisset, membraque eius
lachrymis rigasset, os eius, oculosque
clausisset; corpus tandem composuit,
vt sepulturæ traderetur, sicut ipsa S.
Brigittæ refert lib. 4. c. 70. *Brachia eius,*
inquit, *rigentia flectere non potui, vt se supra*
pectus componerent, sed super ventrem. Ita
planè sacræ Sindonis monstrat effigies;
manus enim manui superposita, vtra-
que autem ventri. At dum B. V. bra-
chia super pectus componere vellet,
indicat nobis morem, quo veteres Iu-
dei corpus sepulturæ mandandum di-

sponerēt; vt super pectus brachia com-
plicarentur. Sed an ita, vt manibus ex-
pansis cubiti super pectus replicaren-
tur; vt eam referre formam, in qua par-
uuli quoque in Matris utero concepti,
in lucem emittuntur; An verò ita, vt
cancellatæ manus super pectus crucis
efficerent signum, hæc enim brachio-
rum cruciatio deprecatis formam ma-
gis exprimit, incertum hoc. Mysterio
verò non careret id si esset, vt etiam qui
Christi aduentū præcessissent, Patriar-
chæ, & Prophetæ Christi crucem, ac
mortem mortui figurarent. Ita autem
manus pectori superpositæ sunt, vt vo-
la, anteriorque manus pars ventrem
tangat, exteriorque conspiciatur in
Sindone, prout fusius capit. 2. explica-
tum fuit.

Si quis autem sacrosanctam euan-
gelicam Sindonem conspexerit, in ea
ita Christi manus pictas apertè vide-
bit; vt non sinistram manum dextræ
superpositam videre videatur, vt hic
docet Auctor; sed omnino dextram si-
nistram superpositam. Non igitur o-
culatum Antistitem putet quis hoc lo-
co hallucinatum. Cum enim sacra
Sindon, qua parte anteriorem Christi
partem ostendit, illi fuerit superposi-
ta, ita Christi excepit effigiem, vt
illam nobis instar speculi repræsen-
tet. Si quis igitur manum suam sini-
stram supra dextram ponat, accedat-
que ad speculum, quæ è speculo sur-
get effigies, non sinistram dextræ, sed
sinistræ dextram superpositam osten-
det: hæc enim est speculi natura, vt
quæ à sinistris nobis sunt, ostendat

Christi
manus
qualiter
dispositæ.

Christi
manus
qualiter
sacra Sin-
don exhi-
beat.

Speculum
à dextris
exhibet
quod no-
bis est à
sinistris,

S dextra;

dextra ; & vice versa quæ à dextris nobis sunt, sinistra ostendat. Ita & si duo homines sese respiciant mutuo, manus vnus dextra erit ad alterius sinistram, & è contra, sinistra ad alterius dextram. Ita enim legimus Genes. 48. Ioseph, qui Patrem respiciebat posuit Ephraim ad dextram suam, id est, ad sinistram Israel, Manassen verò in sinistra sua, ad dextram scilicet Patris.

Dum autem in Christo manum manui superpositam video, vtramque autem in Crucis formam dispositam, recolo ea, quæ in Iacob Patriarcha lego Genes. cap. 48. Is enim filijs Ioseph benedictionis suæ gratiam largiturus, manus ita complicauit, vt dextram poneret super eum qui sibi erat à sinistris, sinistram verò super eum, qui sibi erat à dextris. Quo quidem in facto illud Patres adnotarunt, quod maior seruiet minori, & quod Deus Synagoga reiecta, Gentilium Ecclesiam sibi adoptauit: ita hoc mysterium prosequitur Ambros. libro de Ioseph cap. 7. & lib. de benedictionibus Patriarcharum cap. primo. Beda in cap. 28. Genes. Hieron. in cap. 10. Zachariæ, Hilar. in Psal. 59.

3. In eadem autem sinistra manu circulare vulnus, & grande satis inest, &c. Si idem nobis esset pietatis affectus, qui B. V. cor mirificè perfundebat, temperare vtique non possemus à lachrymis: ita enim de seipsa loquitur B. V. apud S. Brigittam lib. 1. cap. 10. Cum verò considerabam loca clauorum in manibus, & pedibus; Oculi mei lachrymis replebantur, & cor meum quasi scindebatur præ tristitia. Loca igitur clauorum in Christi manibus cōsideramus, sed vbi lachrymarum fontes? vbi cordis tristitia? Ita autem clauorum loca sunt à nobis considerata, vt cum in Christo acerbiores dolores dignoscimus; altiore etiam sensus dolore affici nos oporteat. Grandis enim hæc, atque rotunda plaga, non præcisè sini-

stræ in exterioris manus medio, vt dici solet mathematicè, sed vbi manus solidior cernitur in dextra non omnino cernitur, cum sinistra dextræ manus vulnus contegat. Quidam autem sacra manuum vulnera proxima carpo censuerunt, moti auctoritate Bedæ in cap. 22. Genes. dicentis brachia Saluatoris in medio vulnerata. Inde auctoritatem adducebant S. Brigittæ, dicentis fixas esse manus in ea parte vbi os erat solidius; ita libro 1. cap. 10. & libro 2. cap. 21. explicans modum, quo Christus de cruce depositus fuit, dicit: *Ascendens secundus, excussit primò vnum clauum de vno brachio, &c.* morem sic perforandi manus ex Plauto deducunt, qui in Mustellar. dicit, *Affigantur bis pedes, bis brachia.* Tandem, etiam compertum est, si clauis manus mediæ figantur versus digitos, persæpè corporis pondere luxatas discerpi manus, ruereque è crucibus cadauera. Huius autem vulneris magnitudinem ex sacrosancta Sindone exceptam; quæue in parte manus inflictum fuerit sequens figura monstrabit.

Sed reclamationi nimium Zacharias, dicens: *Quid sunt plage istæ in medio manuum tuarum?* reclamationi David, dicens: *Foderunt manus meas.* Reclamationi Thomas, dicens: *Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum.* Reclamationi Christus, qui corporis sui veritatem discipulis comprobaturus ostendit bis eis manus, & *latus*: semper enim manus legimus; brachia perforata non legimus. Reclamationi tandem communis Ecclesiæ consensus. Neque verò quicquam nos ita vrget, vt commodè explicari non queat. Brachia Saluatoris in medio vulnerata cum Beda fatemur, sed flagris, ac flagellis dissecta, non clauis perforata. Plautum flocci facere, nil absonum. At fateamur sæpè plures clauis pluribus esse confixos, nec brachia solum, sed genua, sed coxendices, sed caput; ita Agricola pluribus clauis perfossus; ita in martyrijs Sanctorum

Mar.

Ephraim & Manasse qualiter à dextris essent Iacob, & qualiter Ioseph.

Manus Christi in crucis figuram dispositæ.

Reprobatio Synagoga.

B. V. lachrymarum.

Clauorum vulnera quo affectu cordis meditata.

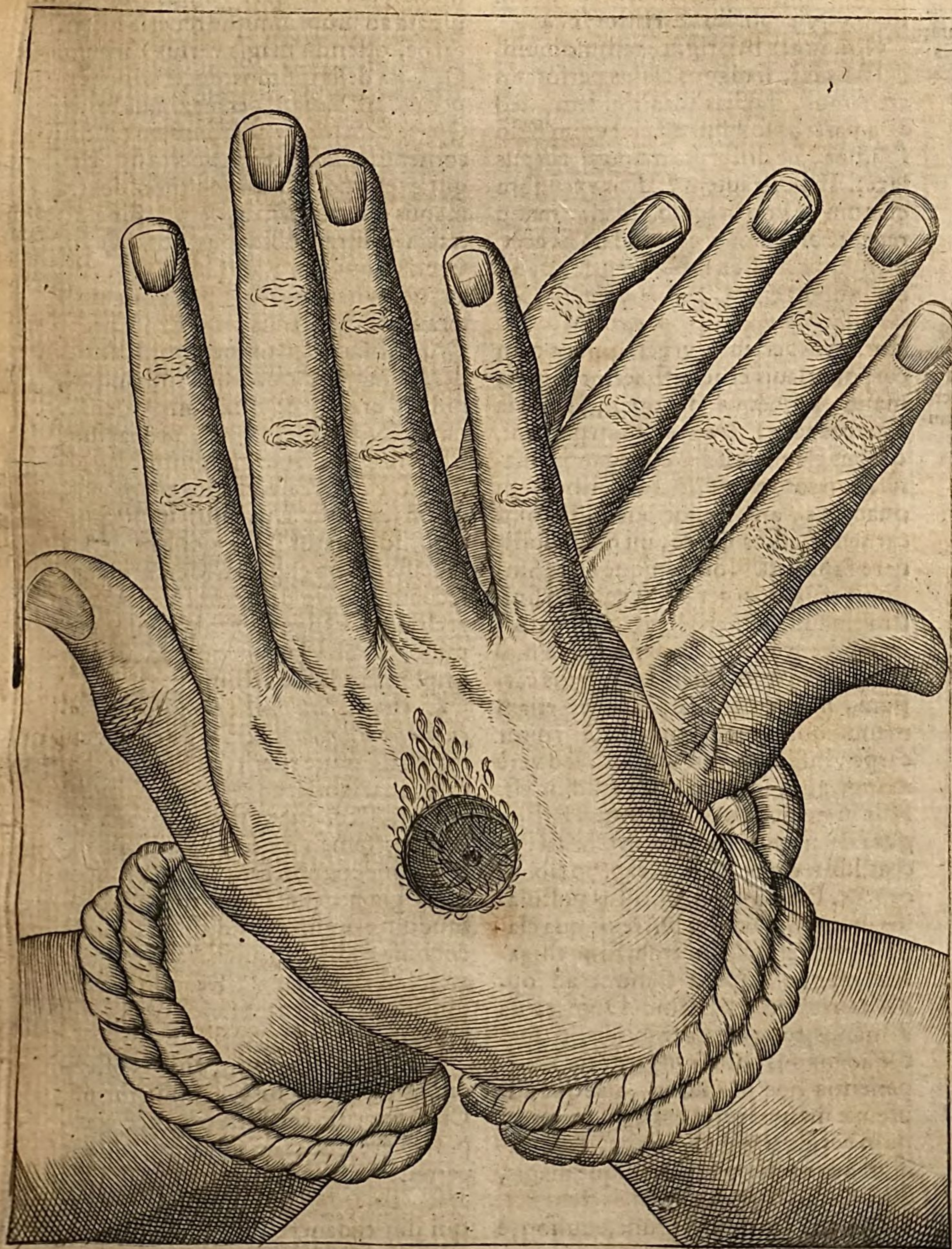
Manuum vulnera vbi infixa.

Cadauera è crucibus prolapsa.

Vulnera clauorum in medio manuum.

Soluentibus obiectis.

SACRATISSIMARVM CHRISTI MANVVM SITVS.

S. Marty-
res clavis
affixi.
S. Mat-
thæus lō
gis clavis
in terra
confixus.

Marcellianū, Mauritiū, Pionij, Poly-
carpi, & aliorum legimus. Et S. Mat-
thæum longis clavis in terra confixum
scribit Niceph. lib. 2. Histor. c. 41.

Non vrget B. Brigittę testimonium,
cui satis est, si manus clavis perforatas
credamus, medias illas quidem, sed
qua parte os solidius est: est enim fixio
solidior, ne discripta manus, corpus
laxet. In libro autem 2. dicit excussum
clauum de vno brachio, id est, manu
regente brachium, & quod ita sit acci-
piendum pater ex subsequentibus ver-
bis, subdit enim, *Deinde applicata scala*

Interest
plurimum
quibus
clavis cru-
ci adstrin-
gantur
corpora.

excussit clauum alterius manus. Non pi-
ctorum experientia vrget, quibus cum
corpora clavis cruci affixerint laniata
manu, carneque disrupta, prolapsa
sunt corpora. Interest enim plurimi,
quibus clavis cruci adstringantur ma-
nus, an rotundis, an crassioribus, an
quadratis, an tenuioribus; isti enim
carnem facilius secare, illi magis susti-
nere sunt apti. Non denique sacrę Sin-
donis effigies vrget: licet enim in sini-
stra manu vulneris locus ostendatur,
non præcisè in media manu, sed in ma-
nu quidem nonnihil magis versus car-
pum, non tamen in carpo, nec etiam
manui qua parte immediatè vnitur
carpo, inflicto fuit vulnus, sed verè
manui, qua tamen in parte solidior est.
Hoc vt melius videas nota quę B. Bri-
gitta de modo crucifixionis Christi do-
ceat, lib. 1. cap. 1. lib. 4. cap. 70. lib. 6.
cap. 15. Primò enim Christus postula-
tus manum, dextram porrexit, qua cla-
uo astricta cruci, sinistram fune alliga-
tam magno impetu trahunt ad op-
positam scipitis partem. Dum tanta
vi manus fune ligata trahitur, crispatur
ad manus cutis, crispatur caro. Ex-
perientia hoc monstrat, quæque su-
preme manui hæret cutis, & caro car-
pum versus manui subsidet, & attra-
hiur ad manus medium, idque magis,
dum clauus ferientis mallei ictus exci-
pit. Dum verò retracto fune, euulsoq; è
vulnere clauo, libera relinquitur ma-

Dextra
manus
primò
cruci af-
fixa.

Cut plaga
manus al-
terius ostē-
datur.

nus, ad propriū locum, sedemque caro,
cutisque recurrit, atq; ita quod in ma-
nu crispata receperat vulnus, illud le-
uigata ad propriumque reuersa locum
carne, ostendit magis versus carpum.
Quæ ita descripsimus, docente nos ex-
perientia, sensatè perspeximus prius.
Quare cum præter communem omnium
consensum, adeò etiam aperta sint Bri-
gittę testimonia, quod primò dextra
manus cruci sit affixa; deinde fune at-
tracta sinistra, audiendus non erit Io.
Gretser. qui lib. 1. de Cruce c. 21. di-
cit, non vnam manum prius quam al-
teram, neque manus prius quam pedes
Cruci affixos, sed omnes simul, & pe-
des, & manus: quatuor enim, inquit,
milites erant, & crux humi extensa:
nam cap. 4. ostensum est, probabilius
esse Christum cruci in altum erectæ af-
fixum. Præterea, antiquus etiam mos,
quem explicat Lucianus in Prometheo,
id testatur; ita enim Promethei
crucifixionem explicat. Mercurius ait,
sed iam porrige dextram, Vulcane tu
reclude, & affige malleo potenter im-
misso. Præbe læuam quo & illa ritè
implicetur. Benè actum.

4. *Grande satis inest, unde uberrima san-
guinis copia dimanat, &c.* Quæ clauorum
forma figuræ fuerit, an figurę sphe-
ricæ, an trigonę, an pentagonę, an he-
xagonę, &c. etiam si clauos non vi-
deamus tamen ex sacrę Sindonis in-
spectione cognoscere possumus, sicut
è vestigio pedem. Plaga rotunda, ro-
tundum clauum ostendit, tales autem
debuisset adhiberi clauos, ratio suadet:
angulati enim clauus, secando magis
sunt idonei, sustentando verò corporis
ponderi minus sunt apti.

Confirmat hoc ratio; quia vt osten-
dimus cap. 1. & fuse Lipsius fol. 62.
Crucifixorum corpora in cruce com-
putrescere, & tabo confecta defluere
permittabant, nullisque ea sepelire fas
erat. Tales igitur clauos adhibebant
qui diu cadauera sustentare possent,
tales autem sunt rotundi.

Sinistra
manus fu-
ne attra-
cta.

Vtraque
manus nō
simul cla-
uis fixa.

Crucifi-
xionis
mos anti-
quus.

Clauus
figura.

5. Ingentibus clavis manibus perfossis, &c. Clavos quibus Christi corpus cruci affixum est, magnos, & longos fuisse, & Doctores, & Patres passim docent Ratio ipsa suadet, ut corpus constantius sustentare possent, manusque non discerperent. Sed præterea, aperta B. Brigittæ auctoritas id comprobatur: nam B. V. eidem reuelans modum quo Christus de cruce depositus fuit, sic ait: *Duo Christum de Cruce deposuerunt. Tres applicabant scalas, una protendebatur ad pedes, ergo Crux alta erat; secunda subtus ascella, & ad brachia; tertia ad mediæ talem corporis. Primus ascendit, & tenebat eum per medium, secundus ascendens per aliam scalam, excussit primò unum clavum de uno brachio; deinde applicata scala, excussit clavum alterius manus, qui quidem clavi longè ultra stipitem Crucis protendebantur. Descendente igitur illo qui sustentabas onus corporis, paulatim, & modicè, prout poterat, ille alius ascendit scalam, que tendebatur ad pedes, & excussit clavos de pedibus. Cumque appropinquaret ad terram, unus eorum tenuit corpus per caput; alius per pedes; Ego verò, quæ Mater eram, tenui per medium, Ioannis loca id aptè confirmant capit. 20. Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, non credam. & infra: Infer digitum tuum huc. Si enim talia fuerunt foramina, in ipsis ut inferi posset digitus, clavos igitur magnos fuisse necesse est. Refert autem Ioannes Lanspergius homil. 41. de Passione Domini, quorundam deuotorum sententiam, dicentium, manus Christi viginti & sex mal-leorum ictibus Cruci esse affixas.*

Porro sacrosanctæ Sindonis effigies apertè stultitiam, impietatemque profligatissimam ac perditissimam Mahumetis euertit. Effutire is ausus fuit, non Christum, sed Simonem Cyrenæum Christi loco cruci affixum; ita refert Prateolus de sectis Hæreticorum. Turpissimum hoc deliramentum, olim ante ipsum alter Diaboli primogenitus Simon Magus effinxerat, Christum, veluti peritissimum magum suam Simon Cyrenæo impressisse imaginem, Si-

monemque Christi loco Crucifixum fuisse, ut refert idem Prateolus ubi supra. Hauseratque Mahumetes hoc dogma ex fœtenti Cherinti latrina, is enim dicebat; IESVM fuisse purum hominē, & non Christo coniunctum, in baptismo autem Christum IESV coniunctum, sed immortalem, solumque IESVM crucifixum, sed non Christum: ita hæresim hanc Cherinti refert Tertull. lib. de præscriptionibus cap. 48. & Irenæus lib. I. aduersus Hæreses cap. 25. Quam hæresim confutauit S. Ioannes Euangelista adhuc viuens, non solum quando ad euertenda Ebionis, & Cherinti dogmata intonuit, In principio erat Verbum; sed etiam quando in epistola sua prima Canonica, cap. quarto dixit: Omnis qui soluit IESVM, ex Deo non est; IESVM enim soluebat Cherintus, dicens, alium esse IESVM, & aliū Christum, & IESVM crucifixum fuisse, Christum verò immortalem perseuerasse. Sed turpissimus hic error ecce quam apertè refellatur: is enim, qui cruci fuit affixus, is idem conditus in sepulchro, is idem sacre Sindoni vulnerum cicatrices impressit, is idem à mortuis reuiuiscens discipulis ostendit manus, pedes, & latus, is idem Thomæ dicit: Infer digitum tuum huc, & vide loca clavorum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

6. Vnde etiam videmus illud Zachariæ veritati consentaneum factum, &c. Locus hic adeò clarum de Christi Passione testimonium refert, ut communi totius Ecclesiæ consensu de Christo explicetur, & meritò; nam totum illud Zachariæ caput de Christo est intelligendum, ut illud, *Configent eum Pater eius, & mater eius, & genitores eius cum prophetauerit*, id est, Iudaicus populus, & Synagoga Christum crucifigent, postquam prophetauerit, & euangelizaue- rit. Porro, verba illa, *Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum?* Velut ab Angelis Christum interrogantibus dicta putat Hier. & meritò: nam etiam similia ferè verba apud Esa. 63. legimus ab

Cherinti
stultitia.

IESVM
soluere
quid sit.

IESVS
idem qui
& Chri-
stus.

Christi
plagæ in
medio
manuum.

Angeli
Christum
vulneri-
bus lau-
dantur.

Grandis
admiratio.

Gravis
Quaestio.

Angelis Christum in sua Ascensione interrogantibus, dicta: cum enim inter se colloquentes quaerirent, *Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? Ille formosus in stola sua, & gradiens in multitudine fortitudinis suae? Ipseque respondisset; Ego qui loquor iustitiam, propugnator sum ad saluandum. Rursusque maiore admiratione perculsi interrogant, Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Quibus ille, Torcular calcaui solus, & quae sequuntur. Ita & hic, Quid sunt plaga istae in medio manuum tuarum?*

Alta insignisque interrogatio, digna, quae alta, insignique dilucidatione illustretur.

In primis igitur, ut ordinatiore methodo nostra currat, ac recurat oratio, videbimus an postquam Christus surrexit à mortuis, veras plagas retinuerit, an solum cicatrices.

Secundo, cur eas retinuerit, ut interroganti, *Quid sunt plaga istae, in medio manuum tuarum?* veras reddere causas possimus. Quod ad primum attinet.

AN CHRISTVS POST RESVR-
rectionem veras plagas retinuerit,
an solum cicatrices.

Primum
argumen-
tum.

Cicatrices
vulnerum
in Chri-
sto.
Secun-
dum argu-
mentum
Tertium
argumen-
tum.

VIDEBUNTUR potius in Christo cicatrices, quam vulnera conseruata: dicit enim S. Leo sermo. 1. de Ascensione. *Dum in corpore suo Christus ostendit reliquias vulnorum, vestigia cicatricum.* Amplius autem, quis non videat ex vulneribus tolli eam corporis continuitatem, quae humanae naturae maxime consentanea est. Adde, quod ita in Christo vestigia vulnorum apparent sicut & in corporibus Martyrum glorificatis, vestigia remanent vulnorum, pro Christo acceptorum. Tum quia persaepe Gregor. Cyrillus, & passim Patres, Christi vulnera post resurrectionem seruata, vocat vestigia,

stigmata, cicatrices, notas vulnorum. Is ergo cui caput, Christi causa sit abscissum, si verè non solum vulneris vestigium referat, sed verum vulnus retineat; iam ei caput omnino à corpore erit abscissum, quod omnino monstruosum videbitur: lege quae hac de re scribit D. August. lib. vigesimo secundo de Ciuit. Dei cap. vigesimo, *Ita sicut excelsus nasus, oculus erutus, exusta facies, & alio quouis indecoro cruciatu affectus fuerit, corporis pars insignis ablata, an haec verè in corpore glorificato membrarum deturpationes adhuc perdurabunt?*

Tamen quod hasce quinque praecipuas plagas verè omnino retinuerit asserendum est, neque solas vulnorum cicatrices Christum in sua resurrectione seruasse; sed vera vulnera retinuisse, ac vera vulnorum foramina reseruasse. Hoc enim aperte probant allata testimonia Zachariae 13. *Quid sunt plaga istae?* Ioan. 20. *Infer digitum tuum, &c.* Petrus Chrysologus Io. 20. inducit Christum sic loquentem, *Aperite foramina, sulcate latus, renouate vulnera.* Et sermo. 76. *Ipsa clauorum foramina resumit.* B. Laurentius Iustinianus lib. de triumphali Agone cap. 21. Consultò addidi, quod ad

has quinque praecipuas plagas attinet, quia de alijs minutionibus, minusque praecipuis plagis aliter fortè sentiendum est, eas enim omnes fortè neque retinuit, neque etiam earum cicatrices, vel vestigia reseruauit. Hippolitus Martyr oratione de consummatione mundi, putat etiam caput spinis redimitum, & spinis laceratum, in die iudicii conspiciendum. Quamuis credibile valde sit, quod in die extremo, quo orbem ad iudicandum veniet, illas etiam cunctis sit ostensurus ad solatium Martyrum, & edificationem, & humilitatem electorum, & confusionem damnatorum, quod nonnulli ut Gulielm. Pipinus de Passione Domini, ex illo Nahum 3. probant, *In die illa reuelabo cunctis populis ignominiam tuam.* Cur autem hasce quinque plagas post suam resurrectionem

Quartum
argumen-
tum.

Christus
vera vul-
nera post
passionem
retinuit.

Primum
argumen-
tum.

Plagas
significantes
Christus
retinuit.

Caput
Christi
spinis
coronatum
in die iu-
dicii ab
omnibus
conspici-
dum.

rectio-

rectionem seruauerit, infra latius ostendetur. Interim erunt nobis leuia illa argumenta diluenda, quæ nobis supra obijci posse ostendimus.

Quod igitur ad sancti Leonis auctoritatem attinet, facile ex illo colligi potest, quod non solas cicatrices, & vulnerum vestigia, sed ipsa quoque vulnera reseruauit, appellauit tamen reliquias vulnerum; quia dum Christus vulnera excipiebat, & dolorem, & vulnera patiebatur, eo resurgente mansit corpus, eiusdem quidem naturæ, sed alterius gloriæ, in quo pulso dolore, sola reseruata sunt vulnera: in glorificato igitur corpore sola relicta sunt vulnera, non dolor, merito ergo reliquias dicuntur, quæ ex vniuersa passione sunt relicta. Eadem ratione dicuntur vestigia cicatricum ad dolorem, passionemque pellendam.

Ad secundum respondendum est ex D. Tho. 3. parte, quæst. 54. art. 4. ad secundum, quod licet illa vulnera aliquam continuitatem à Christi corpore sustulerint, hoc tamen compensatur per maioris gloriæ augmentum, & maiorem gloriæ decorem, ut corpus non sit minus integrum, sed magis perfectum.

Ad vltimum respondendum est, quod in Martyribus vestigia vulnerum, vulnera etiam illa, quæ gloriosorem ostendent eorum fortitudinem, sunt conseruanda, hoc enim maxime illis cedit ad gloriam; vulnera autem illa, quæ corpus omnino scindunt, & eius continuitatem ex toto tollunt, qualia illa fuerunt S. Iacobi, qui intercisus dicitur, hoc ipso quod corpus in frustra secant, cum actuali separatione non remanebunt, satis enim erit si eorum vestigia ad maiorem eorum gloriam reseruentur: si enim homines summæ laudis, & gloriæ loco duxerunt, quod ad patriæ, vel amicorum conseruationem vulnera exceperint, illaque maxime ostentabat, quanto magis coram Deo erunt tanquam heroicæ magna-

nimitatis, & inconcussæ fortitudinis monumenta reseruanda? Ita apud Sallustium in Iugurthino bello legimus, Marium illū septies Cos. ita de se magnificè loquentem. Non possum fidei causa imagines, neque triumphos, aut Consulatus maiorum meorum ostentare: at si res postulet, hastas, vexillum, phaleras, alia militaria dona; præterea, cicatrices aduerso corpore, hæ sunt meæ imagines, hæc mea nobilitas. Eadem ratione pater illius Tergemini Curatij apud Titum Liuium, filij sui præconia & vulnera Reip. causa suscepta ostentabat. Quod ad secundam questionem attinet.

CVR CHRISTVS POST RESURRECTIONEM vulnera retinuerit.

VARIÆ à varijs rationes afferuntur; ex ijs enim sublimi illi questionem, quam apud Zachariam legimus, *Quid sunt plage istæ in medio manuum tuarum?* satisfiet.

Prima fuit dicentis in Christo post resurrectionem vulnera remansisse propter impotentiam, quod, scilicet Christus resurgens non ita citò vulnera sanare potuisset; ita Porphyrius apud Augustinum epistola 49. dicebat enim, *Si post resurrectionem status beatus futurus est, quid sibi vult cibatum Christum fuisse, & vulnera monstrauisse?* & rursus apud Bedam, ubi infra: *Si Deus vester nec sibi inflicta à Iudæis vulnera curare potuit, qua temeritate putatis eius vestra de puluere membra ad integrum restauraturum?* Impia planè vox ista, quam Beda in caput vltimum Lucæ confutat, dicens: *Hæc vulnera in Christo remansisse non ex impotentia curandi, sed ut in perpetuum victoriæ suæ circumferat triumphum.*

Secunda illa est, quæ Patrum maxime communis est, quod ea Christus reseruauerit ad confirmandam discipulorum fidem, sicut apertè ex illo Io. 20. cognoscimus, hesitanti enim

Mirabile artificium Marij Consul.

Vulnera in Christo ex impotentia conseruata quis dixerit.

Confutatur hæc retia stultitia.

Vulnera ad Apostolorum fidem confirmanda à Christo reseruata.

Thomæ apparet Christus, & dicit, *Infer digitum tuum huc, &c. & noli esse incredulus, sed fidelis.* Interroganti ergo, *Quid sunt plaga ista?* Respondeamus, sunt fidei confirmatio.

Vulnera
ad trium-
phum con-
servata

Tertia est Bedæ in cap. ultimum Lucæ, ut in perpetuum victoriæ suæ circumferat triumphum. *Quid ergo sunt plaga ista?* Sunt perpetuus victoriæ triumphus.

Vulnera
ad coar-
guendos in
iudicio
impios à
Christo
retenta.

Quarta est Augustin. lib. 2. de Symbolo, cap. 8. B. Laurentij Iustiniani, libro de triumphali agone cap. 21. *Ut quemadmodum Thomam coarguit incredulitatis, ostendens ei latus, & vulnera: ita etiam in die iudicii, inimicis suis, sua ostensurus est vulnera, ut convincens eos veritas dicat. Ecce hominem quem crucifixistis: videtis vulnera, quæ infixistis, agnoscitis latus, quod pupugistis, quoniam per vos, & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis. Quid ergo sunt plaga ista?* sunt impiorum exprobratio.

Vulnera
ad chari-
tatem o-
stenden-
dam con-
servata.

Quinta, ut sua morte redemptis propolitis propriæ mortis indicij, ostendat quam misericorditer sint adiuti. *Quid ergo sunt plaga ista?* Sunt misericordia electorum.

Vulnera
nostri me-
moriam
Christo
conferuat.

Sexta est August. lib. Soliloquiorum, cap. 2. quia illis plagis nos descripsit, ut nostri memoriam semper haberet, afferro eiusdem verba, quoniam aurea sunt, *Manus tue, inquit, Domine fecerunt me, & plasmaverunt me; manus inquit, illa, quæ clavis sunt affixe pro me. Opus manuum tuarum Domine ne despicias; ecce in manibus tuis Domine descripsisti me, lege ipsam scripturam, & salva me.* Et cap. 13. dicit, *En in manibus tuis descripsisti me, ut semper sit memoria mea apud te, si tamen memoria tua iugiter semper fuerit apud me. Quid ergo sunt plaga ista?* Sunt recordatio salvandorum.

Christus
in mani-
bus suis
nos de-
scripsit.

Septima est Chrysost. homil. 77. in Matth. & hom. 1. de Cruce, & Latrone, *Ad confusionem damnatorum, ut cum videant quàm copiosa sit apud Deum redemptio, maximè confundantur, videntes quàm multa pro ipsis fecerit Deus.* Huc etià facit illud August. 2. de Symbolo, cap. 8. *Inimicis suis vulnera ostensurus est sua, ut eos convincens, dicat, ecce hominem, quem crucifi-*

Vulnera
ad confu-
sionem
damnato-
rum à Chri-
sto reten-
ta.

xistis. Tunc enim verificabitur illud Zachar. 12. *Aspicient ad me, quem confixerunt: quem locum de Christo ad iudicium veniente interpretatur Augustin. lib. 20. de Civit. Dei, cap. 30. & lib. 1. de Trinit. cap. 13. Hieronym. Theodoretus, Rupertus in eundem locum; Leo epistola 97. Chrysost. de Latrone, & Cruce, Arethas, & Ansbertus in c. primum Apoc. Quid ergo sunt plaga ista?* Sunt confusio damnatorum.

Octava est D. Ambrosij. serm. de Ascensione. *Ut salutis nostræ pretia in cælos inferat, & ostendat Patri.* Beda, August. & Damasc. libro 4. capit. 18. *Quid ergo sunt plaga ista?* Sunt salutis nostræ pretia.

Vulnera
in pretiis
libertatis.

Nona est, ut discamus, quod cum à peccatis nostris, & vitijs surrexerimus per sacramentum Pœnitentiæ, nihilominus tamen, quasi cicatrices quasdam referuare debeamus; hoc est, memoriam, & recordationem peccatorum nostrorum, de quâta miseria nos Deus eduxerit, & calamitate; tum, ne ingrati simus tanto beneficio; tum etiam ne cum aliquem peccare conspexerimus, in superbiam efferamur, sed illi potius magna cum clementia condoleamus. *Quid igitur sunt plaga ista?* Sunt grati animi incentiua.

Post iusti-
ficationem
cicatrices
peccato-
rum con-
servantur.

Decima est B. Cypriani, serm. de Baptismate, & D. Bernardi, ut pro nobis apud Patrem interpellans efficacius exaudiatur, ostendens quale genus mortis pro hominibus passus sit. Aurea sunt D. Bernardi verba de Ascensione Domini, *Stat, inquit, ante filium Mater, ostendens ei pectus, & ubera, stat ante Patrem filius, ostendens ei latus, & vulnera.* Vnde subdit: *Quis dubitet de venia, ubi tot exstât meritorum præconia? Quid ergo sunt plaga ista?* Sunt præconia meritorum.

Vulnera
Christus
conferuat,
pro nobis
orans ex-
audiatur.

Vndecima est Bernardi serm. 61. in Cantic. *Ut sectatores Christi eius vulnera intuentes, non dubitent similia pro eius nomine pati.* *Quid igitur sunt plaga ista?* Sunt corroboratio debilium.

Vulnera
in exem-
plum con-
servata.

Duo-

Vulnera
ad solatiū
nostrū cō-
seruata.

Quid ex
vulneribus
Christi
vsurpare
debea-
mus.

Duodecima eiusdem Bernardi, sermo. 61. in Cāt. *Vi solatium in Christi vulneribus habeamus*; ita enim explicat illud Cant. 2. *Columba mea in foraminibus petra.* Ego, inquit, *fidenter quod ex me mihi deest, vsurpo mihi ex visceribus Domini, quoniam misericordia affluunt, neque desunt foramina, per quæ effluant, foderunt manus eius, & pedes eius, latusque lancea forauerunt: & per has rimas mihi licet sugere mel de petra, oleumq; de saxo durissimo.* Quid ergo sunt plagæ istæ? Sunt refugium peccatorum.

7. Idem quoque de Seruatoris hisce manuum vulneribus Dauid prænuñtiavit, &c. Et hic etiam locus valdè insignis, est quam tāquam ad litteram de Christo à Dauid prænuñtatum vniuersalis Ecclesiæ consensus amplexus est. In quo duo prædicit Dauid. Primum manuum, pedumque clauifixionem, dicens: *Foderunt manus meas, & pedes meos.* Secundò extensionem Christi in Cruce, dicens: *Et dinumerauerunt omnia ossa mea*; aded, vt doctè dixerit Augustin. e narratione in Psal. 21. Non potuit melius describi extensio corporis in ligno, quam vt diceret, *Dinumerauerunt omnia ossa mea.* Quoniam autem locus valdè insignis est, ided à nobis insigni Patrum explicatione condecorandus est, litteralem, vt instituto nostro maximè consonam, afferam. Quod igitur ad litteralem explanationem attinet; in primis hoc obseruandum est, cuius manus, pedesque effoderunt, & cuius ossa dinumerauerunt. Secundò, quinam foderint manus, & pedes. Tertiò, quid sibi velit noua hæc metaphora, *Foderunt*, cum propriè fodere terram dicamus, non ita manus, vel pedes.

Et quidem, vt rem propius aggrediamur; communis Patrum, & Ecclesiæ consensus, vt supra ostendi, est, quod locus iste de Christo ad litteram sit intelligendus. Huius igitur manus, pedesque effossi, huius dinumerata sunt ossa.

Quod ad secundum attinet, recolenda sunt præcedentia verba, in quibus

Dauid dicit: *Circumdederunt me canes multi; & subdit, Foderunt manus meas, & pedes meos.* Canes igitur foderunt Christi manus, & pedes. Qui autem sunt isti canes? Notant Eusebius Cæsariensis, & Theodoretus relati in catena græca Patrum, in Psalm. quod supra dixerat Dauid, *Circumderunt me vituli multi, & tauri pingues obsederunt me; & postea subdit, Circumdederunt me canes multi. Concilium malignantium obsedit me.* Per tauros pingues iugo assuetos Iudeos, & Principes Sacerdotum iugo legis assuetos intelligunt: ita Theodoretus, Euseb. Nicephor. in catena Patrum relati. Inter latinos, Gregor. libro septimo Moral. cap. quarto, & libro trigessimoprimo Moral. cap. 18. Ambros. Epitoma. 71. Augustin. epistola 120. Hieronym. in capit. primo, septimo, & 31. Esai. Ambros. Cassiodor. in Psalm. vigesimumprimū, Clem. Alexand. 6. Stromat. Per vitulos intelligunt Iudæorum populum: vitulus enim adiugum natus, taurorum filius, patrum vestigia sequitur. Omnes igitur isti Christum circumdederunt, & obsederunt, & super ipsum tanquam leones rugientes, & rapientes aperuerunt ora sua, dum Princeps Sacerdotum scidit vestimentum suum, quod tamen facere nunquam cōsueuerat, (lege Baron. Cardinal. in anno Christi trigesimo. quarto numero 73.) & exclamauit, *Audistis blasphemiam, quid vobis videtur?* Omnes verò dicunt, *Reus est mortis.* Adducunt etiam illum ad Pilatum dicentes, *Secundum legem debet mori.* Et instantes vocibus magnis, postulabant, vt crucifigeretur, cum omnes clamabant; *Tolle, tolle, crucifige eum.* In tauris igitur, & Vitulis Iudæi intelliguntur. Horum igitur explicato facinore, ad Gentilium scelus exaggerandum conuertitur, & dicit, *Circumdederunt me canes multi.* Canes igitur, vt benè notat Euseb. Theodoretus, Didymus, Gentiles intelliguntur: ita etiam inter latinos, Hilarius 5. & 15. in Matth. Ambros. in cap. 16.

Canes foderunt Christi manus, & pedes.

Principes Iudeorum tauri pingues dicti.

Caiphas primus omnium summorum Pontificum vestimenta sua scidit.

Canes sunt Gentiles.

Extensio
Christi in
cruce qua-
liter præ-
dicta.

Tria du-
bia.

Soluitur
primum
dubium.

Soluitur
secundum
dubium.

Luce. Aug. lib. questionum Veteris & Novi Test. quest. 39. Hier. in cap. 9. Eccl. & hæc explicatio valde bona est, nam & Christus Matth. 7. dicit, *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus*; per filios, Iudæos intelligens; & per canes, Gentiles. Tunc igitur circumdederunt Romani Christum, non solum quando ad eum tanquam ad latronem exierunt cum gladijs, & fustibus; sed etiam quando Pilatus conuocans vniuersam cohortem IESVM illis tradidit ad flagellandum, & illudendum, & tandem ad crucifigendum. Isti igitur canes; scilicet Romani milites, foderunt manus & pedes Christi. Quamquam August. epist. 120. per canes Iudæos etiam intelligat. *Dinumerarunt omnia ossa mea.* Cum B. V. Christi extensionem in cruce S. Brigittæ explicaret, lib. primo cap. 10. & lib. 4. cap. 70. dicit, quod *primo dextram manum confixerunt; deinde sinistram manum fune adeo valide traxerunt, ut omnia Christi ossa numerari possent; inde quoque pedes.* Quare merito Patres in ijs verbis, *Dinumerauerunt, &c.* Christi extensionem in cruce intelligunt.

Canes foderunt Christi manus & pedes, fuerunt milites Romani.

Rabbino- rum per- uersa ex- plicatio.

Quoad tertium, quid sibi velit noua hæc metaphora, *Foderunt.* In primis detestanda est quorundam Rabbino- rum improbitas. Ipsi enim ex quadam vocis vicinitate, hebraicam dictionem (Charu) quæ significat, *foderunt*, ver- tunt in aliam non admodum dissimi- lem (Kaari) quæ significat, *ut leo*; & faciunt hunc sensum, *Circumdederunt me canes multi, concilium malignantium, ut leo manus meas, & pedes meos obsedit me:* huius autem lectionis ridiculam affe- runt interpretationem, dicentes esse hic similitudinem pugnantium, & i- deo canes obsederunt, ut leo manus, ne dimicare possem, pedes, ne fuga salu- tem querere possem. Verum leuis hæc explicatio subsannatione explodenda est, cum & apud antiquiores Rabbi- nos legatur, *foderunt*, ut bene notat Engubinus hoc loco, & Septuaginta

etiam legant, *foderunt*; ideo vulgata nostra lectio in Concilio Tridentino authenticata, & ab omni Ecclesiæ Patrum consensu confirmata, retinen- da est. Verum altera metaphora obser- uanda est. Quis noua hanc metaphorā non admiretur? ut dicantur effossi ma- nus, effossi pedes. Fodere enim pro- prie, est ruderibus egestis fossa exca- uare. Quomodo ergo dicentur canes Christi manus, ac pedes effodisse? An quod dentibus suis carnes excauaue- rint? Vel potius ut vulnorum pro- funditas, atque atrocitas intelligere- tur? Si enim tenui fossicula aliquid ex- cauetur, exarari potius, quam effodi dicitur. Ita enim supra, cum de Chri- sti flagellatione ageremus Christi cor- pus sulcatum, & exaratum agnouimus. Cum igitur de Christi pedibus, manibusque esset agendum, non ex- ratas, non sulcatas tantum, sed etiam profundè excauatas, & verè effossas nouimus. Notat Cardin. Charensis in Psalm. 21. hoc verbum, *Foderunt*, non enim, inquit, *dixit, transfixerunt*, sed *foderunt*, quia ex profunda hac excauatione ad instar fossæ exprimitur fructus, qui inde profiliit, fossis enim agros circumdamus; ut ex ijs fructus copiosos exhauriamus, sicut quidam cecinit,

Editio vulgata retinen- da.

Fodere quid sit.

Manus & pedes Christi al- te effossi.

Fossa parit tellus optato tempore fructus:

Fossa caro Christi cœlica regna dedit.

Fossis igitur Christi corpus exca- uatum est, ut fructum æternæ beatitu- dinis nobis referret. Vel ideo effossum Christi corpus est; ut columba in forami- nibus petra, ac cauerna macerie nidularet, & in ijs inhabitaret. Ierem. 48. *Relin- quite ciuitates, & habitate in petra Moab, & estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis.* De hac vulnorum Christi fossione intelligit Hugo Cardinalis il- lud Esa. 2. *Ingredere in petram & abscon- dere in fossa humo, à facie timoris Domini.*

Christi corpus fossis ex- cauatum.

8. Hæc autem manuum vulnera Seruatori vehementissimum dolorem attulerunt, &c. Acerbitatem dolorum quos Christus in clauifixe manu, ac pedum fusti-

Christi dolor ma- ximus.

sustinuit, catholici omnes, summo consensu prædicant esse summum, & S. Thom. 3. par. q. 46. art. 6. probans dolorem Christi fuisse maximum, præter alia multa, ex eo etiam probat, quod Christus in locis nervosis clavis transfixus sit: solet enim dolor adeò excrecere, ut spasmus causet, membrorum stuporem, & etiam à statu mentis abductionem. Insigniter autem Ioannes Eckius in Tract. de Passione Domini, artic. 5. consideratione 3. hanc dolorum acerbiter explicat dicens, Manus altera obtuso clavo (ut grauior esset dolor) cruci affixa est; altera verò quando iam foramen attingere non poterat, funibus sic extensa est, ut venæ disrumperentur. Non aliter itaque extensum est Christi corpus, quam soleat extendi timpanum, & sicut corde distenduntur, ita ut omnia Christi membra, nervi omnes, venæ quoque, atque arteriæ, & costæ omnes sine vlla commiseratione extenderentur. Quare inquit, refert Lodolphus, cuidam homini pio revelatum fuisse à Christo, se maiorem poenam non habuisse, nisi quando sic extensus, expansisque manibus cruci est affixus. Quæ autem de violenta membrorum Christi tractione atque extensione in cruce sunt dicta, eadem etiam B. V. Sanctæ Brigittæ revelavit libro primo cap. 10. & libro 4. cap. 70. & Christus ipse lib. 6. cap. 15. Christus apud S. Brigitam lib. 2. cap. 26. dicit, *Acerbi clavi vulneraverunt manus, & pedes meos.*

Tanti autem doloris acerbiter, quæ Christo Domino mortem, longè citius quam con crucifixis latronibus intulit, miratur Alphonsus Tostatus in Paradoxo tertio, à cap. 43. usque ad 53. Et quamvis immanium clavorum vulnera acerbissima fateatur, non tamen ex illis solis Christo mortem fuisse tam cito inflictam concedit: eadem enim, inquit, passi sunt latrones quæ Christus; nam eadem hora qua Christus, eodem etiam modo similibus

quoque clavis crucibus sunt affixi. Cur ergo non ita cito sicut Christus & ipsi præmortui; adeò ut crurifragio debuerint ipsi vitam finire, quam ex sola crucifixione Christus absoluit? Tanti igitur, tamque acerbi in Christo doloris, qui cum tam cito exanimare potuerit, refert in maiorem apprehensivæ potentiae vim, tum in delicatioris Christi complexionem, tum in perfectissimam corporis Christi organizationem: ex ijs enim maxime augetur dolor; ex equali enim vulnere propter delicatioris complexionem, acerbioris cruciatum patietur inquit homo quam asinus. Ideò in cap. 49. docet impossibile esse quemquam in toto orbe ex solis plagis Christo illatis tantum sustinuisse dolorem, quantum ex ijs Christus passus est.

Verum, etsi illud necessario concedendum est, quod delicata complexio, exactissima humorum symmetria, floridus perfectæ virilitatis, ac iuuentutis flos, cæteris paribus, dolorem augere queant; nam & iuvenes grauius ægrotare, docuit Cicero de senectute, quam senes; tamen ex ijs adæquata causa dolorum Christi supra cæteros latrones desumenda non est, neque hæc adæquata causa est cur Christus latronibus præmortuus sit, sed causa illa erit adæquata, quod ante crucifixionem Christus longè plura supplicia, tormenta, doloresque perpeffus sit, quam latrones. Christum enim bis flagellatum volunt alij adeò, ut Ioannes Eckius tractatu de Pass. dicat; hanc esse communioem sententiam, quicquid tamen hac in re sentiendum sit in cap. 5. indicauimus. Amplius Christus dum à militibus captus, dum vtròque, citròque à Pilato ad Herodem, ab Herode ad Pilatum transmitteretur incredibilia Christus passus est, ut supra docuimus. Accedit quod Christus a lapidis, colaphis, pugnis, arundine sæpè, sæpiusque percussus sit. Præterea spinæ coronæ supplicium grauisimum fuit.

Christi
delicata
complexio
acerbiores
crucis dolores
reddidit.

Christus
cur latronibus
præmortuus.

Christus
plura passus
quam
latrones.

Spasmus
unde causatur.

Christus
ad instar
timpani
in cruce
extensus.

Extensio
in cruce
fuit dolor
maximus.

Sæua flagellatio concitatio-
ris mortis
fuit causa.

Christus
tribus ho-
ris in cru-
ce viuis
pependit.

Christi
dolores a-
cerbos
nullus ita
diu susti-
nere po-
tuit, si-
cut Chri-
stus.

Christus
præ dolo-
ris amari-
tudine co-
torqueba-
tur in cru-
ce.

Crux sta-
tera.

fuit. Tandem cū de Christi flagellatio-
ne ageremus, ostendimus eam adeo
fuisse acerbam, vt ex illa Christus mo-
ri debuisset: ita enim data militibus pe-
cunia contendebant Iudei, vt Christus
adeo acriter vapularet, vt etiam si à Pi-
lato dimitteretur, non tamen superui-
uere posset amplius. Hæc igitur simul
iuncta tantum Christo dolorem in-
cusserunt, vt Christus cæteris citius
præmori debuerit, quæ nisi præcessis-
sent Christum non tam citò emori coe-
gissent. Sed vt à clauorum considera-
tione orta disputatio in ipsis quoque
cōquiescat, addam quæ valde pie idem
Tostatus vbi supra capit. 51. scripsit,
*Quod Christus in Cruce per tres horas, &
eò fortè amplius viuens pependit.* In quo
quantus fuerit dolor, tota illius bene-
dicti corporis graui mole fixis mani-
bus, & pedibus sustentata, atque pon-
dere suo ad inferius trahente, nemo sa-
tis admirari sufficiet. Et quamuis infli-
ctis his cruciatibus, qui Christo illati
sunt, quilibet virorum nullus ita citò
moreretur, nemo tamen esse potuisset,
qui ijs susceptis, tantos inde dolores
sustinisset: & si cuiquam quouis mo-
do ex aliquibus pœnalitatibus tanti
sequerentur dolores, necessarium erat
hunc breuissimè mori: nemo enim tam
acres dolorum cumulos ita diu toleras-
set. Hec ille. Sed adhuc ad viuum ma-
gis Christus sanctæ Brigittæ dolores
suos reuelauit, cum modum suæ cruci-
fixionis aperuit, libro 7. cap. 15. Ibi-
que vidit gloriosa Brigitta, quod Do-
minus I E S V S in cruce extensus in-
terdum conabatur extensiones facere
in cruce præ amaritudine nimia, quam
sentiebat intensi doloris & acutissimi,
*Nam quandoq; dolor de membris eius, & ve-
nis perforatis ascendebat ad cor, & vexabat
eum crudeliter intensè martyrio.*

9. Et cum totius corporis pondus sustine-
rent, vt ampliora fierent, &c. Inter vberri-
ma sanctissimæ Crucis præconia, hoc
valde insigne legitur, quod Crux dica-
tur statera; ita enim canit Ecclesia, sta-

tera facta corporis, prædamque tulit
tartari; de qua intelligitur illud Iob, *V-
tinam appenderentur peccata mea, quibus i-
ram merui, & calamitas, quam patior in sta-
tera; quasi arena maris hæc grauior appare-
ret.* Crux igitur statera ideò dicitur,
quia corporis Christi pondus sustenta-
bat, eatenus autem sustentabat, quate-
nus clavis erat affixum; sed quoniam
clauis non manus tantum, sed etiam pe-
des perforarunt, ideò negari nullo mo-
do potest, quin etiam pedum clauis par-
tem corporis sustentarent. Verum, vt
hoc omnino concedendum est, illud
tamen etiam fatendum necessariò est,
clauos quibus manus transuerberatæ
Cruci affigebantur, potissimum pon-
dus, saltem viuentis Christo, in Cruce
sustinuisse, licet post mortem maius
pondus, corporis pedum clauis susten-
tarint; Ita enim B. Brigittæ sanctissima
Deipara, prout legit. lib. 1. cap. 10. lo-
quitur, *Appropinquante morte Christi, ma-
nus eius retraxerunt se modicum de loco per-
forationis, & pondus corporis pedes amplius
sustentabant.* Idem ferè habet libro 4.
cap. 70. sed clarius lib. 7. cap. 15. de-
scribitur modus crucifixionis, qui fuit
huiusmodi, *Excitata, in altumque sublata
Cruce, eaque firmata, ad Crucis stipitem ta-
bula quedam apposita sunt, per quas, veluti
per gradus ascendebatur.* Hos cum Chri-
stus, sæuique tortores conscendissent,
Christus postulatus manum tollere,
primò manum dextram extulit, eaque
perforata, manum sinistram, fune at-
tractam, alio diro figunt clauo. subla-
tisque tabulis, totum corporis pondus
paribus libratum pòderibus, manuum
clavis sustentatur, attrahuntur deor-
sum pedes, clauisque & ipsi perforan-
tur. En igitur, quomodo graue cor-
poris pondus clauis manus transfigen-
tes, sustentabant. Tunc igitur vulnera
manibus inflicta clavis laxabantur, ac
dilatabantur. Hoc enim experientia a-
deò clarè ostendit, vt persæpè si manus
hominum, aut cadauerum in Cruce a-
ctorum tenuioribus clavis perforètur,
discerptis

Clauis pe-
dum par-
tem pon-
deris Chri-
sti susten-
tabant.

Clauis pe-
dum post
mortem
grauius
pondus
sustine-
bant.

Modus
crucifixio-
nis Chri-
sti.

discerptis manibus è Crucibus corpora prolapsa distillant. Laxationem hanc vulnere credo subobscurè à B. V. indicatam, cum S. Brigittam alloquens, lib. primo, cap. 10. dixit: *Appropinquante Christi morte, manus eius retraxerunt se modicum de loco perforationis, & corporis pondus pedes magis sustentabant.* Idipsum B. Brigitta Christo hoc illi reuelante, vidit lib. 7. cap. 15. Ideò dixit, in illa hora manus eius aliquantulum se retraxerunt à loco perforationis clauorum, præ nimio pōdere corporis; & sic corpus eius quasi sustentabatur à clavis quibus pedes crucifixi erant.

10. Et uberiorem sanguinis copiam diffunderent, &c. Connaturalis est passio, ut corpus humanum graui accepto vulnere sanguinem fundat, sagax enim, prouidaque natura, ut læsæ parti succurrat, eò spiritus sanguinem, alimentaque transmittit, vbi acceptum fuerit detrimentum. Quare nil mirum, si eam sanguinis copiam Christi manus effosse transfuderint, qualem sanguinis vestigia in euangelica Syndone relicta præmonstrant, cum B. V. D. Brigittæ libro primo cap. 27. dicat venas manuum Christi perforatas fuisse.

Porro libet hoc loco illud recensere, quod de sacrosancta huiusce sanguinis effusione pia Sanctorum Patrum consensus docuerit; S. Hier. tum in comm. in cap. 27. Matth. tum in cap. quintum epistolæ ad Ephesios, refert se quadam die quendam audisse concionantem, docentemque in Caluariæ monte sepultum fuisse Adamum protoplastum illum parentem nostrum, dictumque ideò esse Caluariam, quod ibi Adam, qui totius humani generis caput existit fuerit sepultus. Cum igitur Christus in cruce extensus ingentem sanguinis copiam è vulneribus funderet, tunc Christi sanguine tactum Adamum, eiusque virtute purgatum, ut vbi primus Adam iaceret, ibi secundus Adam moreretur, qui pro tollenda Adæ

culpa moriebatur, Adamum inclamator concionator dicens, *Surge qui dormis exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Magno, inquit, applausu populi pia explicatio suscepta est, non tamen vera, cum n. q. Adam in Caluaria monte sepultus sit: ubi enim sepultus sit Adam, testatur liber Iosue cap. 14. dicens: *Ibi Adam maximus inter filios Enachim sepultus est.* neque & Caluaria mons ab Adæ capite, sed à Caluarijs eorum, qui in eo monte capite plecebantur sic appellatus fuit. Hier. sententiam propter viri auctoritatem maximam plurimi, iidemque grauissimi auctores secuti sunt; Rupertus in Ioan. Nicolaus Lyranus, Iansen. imò & D. Thom. 3. par. q. 46. art. 10. qui etiam videtur hoc ex quadam congruentia confirmare, quod Christus non debuerit supra Adæ sepulchrum mori, ne pro solo Adam mori videretur. Confirmari posset eadem sententia, quia constat montes, saltem plurimos, factos esse in diluuiio.

Tandem quia Hebron, in quo Dauid primo regnavit annis septem, dicta est ciuitas quatuor hominum, quia ibi quatuor celeberrimi homines dicuntur sepulti, scilicet Adam, Abraham, Isaac, & Iacob.

Verum communior Patrum sententia, quam alij traditionem putant, est, Adamum in Caluariæ monte esse sepultum; imò & montem Caluariæ à caluaria, & cranio Adæ sic dictum, qui prius Golgotha dicebatur; ita Tertull. lib. 2. contra Marcionem, ijs carminibus testatur,

*Golgotha locus est capitis Caluaria quondam
Lingua paterna prior, sic illum nomine dixit.
Hic medium terra est, hic est victoria signum.
Os magnum hic veteres nostri docuere reperiri,
Hic hominum primum suscepimus esse sepulchrum,
Hic patitur Christus, pio sanguine terra madescit,*

Pulvis Adæ, ut possit veteris cum sanguine Christi

Commixtus stillantis aque virtute lauari.

Origenes etiam Tract. 35. in Matth. idem planè testatur, dicens: *Venit ad me traditio quadam talis, quod corpus Adæ primi hominis*

Hier. de Adæ sepultura sententia.

Adam in Caluariæ monte non esse sepultum.

Christus pro solo Adam non est mortuus.

Adam, Abraham, Isaac, & Iacob ubi sepulti.

Adam in Caluariæ monte sepultus.

Cadavera è Cruce prolapsa.

Appropinquante morte manuum vulnera laxabantur.

Cur è vulneribus sanguis effluat.

sanguis è manibus Christi fluens.

Caluaria unde dicta.

Adam in Caluarie monte sepultum, dicitur esse traditio.

Caluaria quid significet.

Ibi erectus est medicus ubi iacebat agrotus.

Patres doctores Adam in Caluarie monte sepultum.

hominis ibi sepultum est, ubi crucifixus est Christus, ut sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes uiuificantur. ut in loco illo, qui dicitur Caluaria locus, id est, locus capitis, caput humani generis resurrectionem inueniat cum populo uniuerso per resurrectionem Saluatoris, qui ibi passus est, & resurrexit. Huic quoque traditioni fidem auget Basilus Magnus, in cap. 5. in Leuiticum, sic scribens, Obtinuit fama quadam in Ecclesia memoriam conseruans, non quidem scripto proditam, (Ecce qualiter traditionem describat) quæ talis est. Quod prima utique Iudæa hominem habebat accolam, nimirum Adam, simul atque excidit delicijs paradisi, in hac terra collocatum, ad mitigandam iacturam bonorum, quibus fuerat exutus. Prima igitur etiam mortuum hominem excepit, qui & illic eam, cui addictus erat sententiam condemnationis plenè est executus. Itaque insolens esse, ac nouum videbatur illius ætatis hominibus spectaculum, os capitis, defluente carne, nudum: at illi recondentes cranium loco illi indiderunt nomen Cranion, id est, Caluariam. Probabili igitur ratione potuit Noe non ignorasse sepulchrum principis huius, & mortalium omnium primogenij, si quidē de hac re, fama à diluuiio mox per orbem propagata est ab ipso, & dimanauit, eoque Dominus excussa origine humanæ mortis in Caluarie loco passus est. Insignis est etiam Augustin. sententia serm. 71. de Tempore, qui ita scribit: Verè fratres, non incongruè creditur, quia ibi erectus sit medicus, ubi iacebat agrotus, & dignum erat, ut ubi acciderat humana superbia, ibi se inclinaret diuina misericordia, & sanguis ille pretiosus etiam corporaliter, puluerem antiqui peccatoris, dum dignatur stillando contingere, redemisse credatur. Idem etiam habet August. quæstion. 161. in Genes. Eandem sententiam ne singulorum sigillatim sententias describamus, habet Athan. in sermo. breui de Passione Domini, Chrysost. homil. 84. in Ioan. Eius discipuli. Euth. & Theophilactus in c. 22. Matth. Moyses Barcephas, lib. de Paradiso, parte 1. cap. 14. Ambrosius lib. 5. epistola 19. & in Lucam cap. 23.

S. Cyprianus sermone de Resurrect. Domini. Anastasius Synaita libro 7. contemplationum in Hexameron, Epiphanius Hæresi 46. Germanus in Theoria rerum Ecclesiasticarum; imò, quod magis mirandum videtur, ipse D. Hieronym. in epist. 22. ad Marcel- lam, ut illam inducat ad Hierusalem inuisendam, inter præclara, quæ ibi cernuntur, hoc quoque asserit. Et inter recentiores Cardinal. Baronius, tomo 1. Annali. anno Christi 34. à num. 112. & seq. Perer. lib. 7. in Genes. in disputat. propria de hac re. Benzonius Episcopus Lauretanus libro 2. de anno Iubilæi cap. 42. & lib. 1. de fuga, disput. 29. propè finem. Cardin. Bellarmin. libro 3. de amissione gratiæ, & statu peccati, cap. 12. Suarez. & Medina, in comm. D. Thom. quæst. 46. artic. 10.

Facilis quoque accedit coniectura, Adam enim consuevit inhabitare loca, quæ postea fuerunt sub partitione Tribus Iudæ, sicut testatur Christianus Andricomius in descriptione Terræ Sanctæ, in Tribu Iudæ, numero septimo, dicit enim esse speluncam Adam in qua traduntur Adam, & Eua centum annis luxisse Abelem; in qua etiam uidentur lecti eorum saxei, longitudine pedum triginta. Quod etiam ante ipsum docuerant, Borchardus in descriptione Terræ Sanctæ, Bredenbachius Itinerario 6. Salignanus tomo 10. capit. 5.

A qua communi Patrum sententia recedere nolo, quod & eorum auctoritates plurimi faciam, & quod traditioni proxima ea sententia videatur. Quæ etiam traditio nostro seculo perdurare videtur: nam ad pedes Christi crucifixi consueuimus craneum hominis pingere, aut scalpere, quod Ad nobis craneum refert, ut testatur Ioannes Molanus, libro de picturis sacris, capit. 78.

Neque etiam uirgæ videntur, quæ in contrarium adducuntur: dum enim

Nostri-
culi Do-
ctores idē
adstruen-
tes.

Adam vi-
uens Palæ-
stinam in-
colebat.

Adam cen-
tum annis
luxit Abe-
lem.
Lectus sa-
xeus Adæ
longitudi-
ne pedum
triginta.

Cur ad
pedes
Christi
crucifixi
cranium
pingatur.
Soluuntur
argumen-
ta in con-
trarium
allata.

Iosue

Iosue cap. 14. dicitur Adam maximus inter filios Enachim, ibi sepultus, communiter Doctores asserunt Adam non esse solum nomen personale primi hominis, sed & esse commune homini. Adam enim significat hominem; sensum ergo volunt esse; ibi Vir maximus inter filios Enachim sepultus est.

Ad D. Thom. congruentiam facilis patere responsio potest. Primò enim nō ita mordicus hoc negat S. Doctor, sed solum asserit magis debuisse Christum crucifigi in communi loco damnatorum, ut ostenderetur quod Crux Christi non solum erat in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, sed etiam contra peccatum totius mundi.

Quod autem montes dicantur facti in diluio, controuersam tangit questionem: nam re vera negare non possumus, quin montes plurimi diluij inundationibus concreuerint; cum Bononiæ, Veronæ, & in alijs altissimis montibus ego conchilia plurima, & testaceas conchiliarum crustas effodi in maxima copia viderim, omnesque, qui id ipsum mecum viderunt, reliquias, & monumenta diluij testabantur. Mirabile illud, quod à viris fide dignissimis audiui, quod Feltri, ea est vrbs Italiæ, ditionis Venetæ, propè Germaniæ fines, dum è quodam monte saxa eruerentur, inuentum fuisse gigantis corpus in saxum conuersum, quod scilicet dum diluij alluionibus montes excitaretur, ibi, obuolutum sit gigantis cadaver, quod prius, sale conditum ne putresceret, tandem diuturnitate temporis in lapidem induruit. Et quam facile ex maris perturbationibus & agitationibus montes excitentur, apertè, & sensatè nimis veneti experiuntur, qui facta tempestate, fluctibusque Adriatici maris excitatis, ne aduentantium naues naufragij detrimentum patiantur, Magistrum nauium aduehendarum, quem Archipeotam Italicè *l' Armiraglio* vocant, emittunt, qui per-

pendiculo in mare demisso, vadum explorat, per sepe nouos montes magnos arenæ, alijs complanatis, verticum vi coaceruatos deprehendit, quos illi *Pizzas* vocant; ita enim tempestatum rabie maris vndæ exagitantur, ut simul arenæ egerantur, iuxta illud Virgilij *Æneidos* primo,

furit æstus arenis

*Treis notus abreptas in saxa Latèia torquet,
Saxa vocant Itali, medijs quæ in fluctibus aras
Dorsum immane mari summo.*

Negandum igitur nulla ratione erit, plurimos mōtes diluij inūdationibus excitatos esse. Verū, ante diluij tempora fuisse aliquos montes, non ita difficile erit hac coniectura assequi, valde enim probabile est, tunc, cum in prima mundi constitutione iussit Deus separari aquas ab aquis, & apparere aridam, ministerio Angelorū, egestas esse ruderum moles ingentes, ut excava- ta terra locum relinqueret, in quo subsiderent aquæ, quæ verò egesta esset tellus, ea montes firmavit. Plurib. hoc probat Ascanius Martinégus in Glossa Magna in Genes. quæ ego libens prætermitto, ne longius ab instituto deflectam.

Argumentum satis efficax hoc testari videtur, quod altissimi quique montium ferè ad latera marium excitata tollantur in altum. Quare aut Caluarie mons potuit præexistisse diluio, & in ipso condi Adæ corpus, aut certè si in diluio montes excitati sunt, non admodum difficile erit asserere, quo in loco sepultum fuerat Adæ corpus, ibi diuina excitatum prouidentia, postea fuisse temporibus diluij montem, qui Adæ cadaver cōderet, in quo eius cranium, & caluaria fuerit inuenta.

Quæ tandem ex nomine Hebron, quod diceretur ciuitas quatuor hominum, coniectura deducitur, ea satis infirma est; nam alij ad Abraham, Isaac, Iacob addunt, non Adam, sed Arbe, alij Enac, ut quaternarius numerus expleatur.

Ad no-

Experien-
tia Adria-
tici maris.

Montes
diluio
præexsti-
terunt.

Altissimi
montes
circa m.
re.

Adæ c
pus q
mod
Calu
n on
de

Montes
an præex-
stiterint
ante dilu-
uium.

cadaver
gigantis
i monte
inuentum.

cadaver
hominis
in saxum
conuer-
sum.

Fru&uosa
digressio.

Grande
prodigiū.

Foramen
immēsum
in Calua-
ria mon-
te.

Scissuræ
compro-
batio.

Admonet me nunc hec ipsa de Cal-
uariæ monte suscepta disceptatio, ut
quod memoria proditum est, grande
prodigium hoc loco, quasi aliud agēs,
afferam. Non inanis digressio iudi-
canda, quæ magnæ pietatis secum fru-
ctum afferat. Traditur in petroso Caluariæ
monte, in eo loco, qui sinistra manus Christi in
cruce extensi subsidet, cum Christus animam
Patri tradidit, & petra scisse sunt, & monu-
menta aperta sunt, tunc etiam excauatam esse
scissuram quandam, & foramen quoddam ma-
gnum, in quo dominice sanguinis color adhuc
deprehendi potest. Huius foraminis latitudo
tanta est, ut hominem capere facile possit, pro-
funditas immensa, adeo, ut dimissa bolide ex plo-
rari non queat, nec perpendiculari subsidens locus,
adeo, ut foramen illud ad inferos usque protrudi
dicatur, ut mysterio loci pateat. Ut enim la-
troni qui à dextris erat, locum aperuit quo ad
cælum usque eueheretur, ita impio latroni à si-
nistris pendenti, & omnibus qui eius in pietatē
sequuntur, locum ad inferos usque fuisse offissum.
Sanguis enim Christi, qui iustis auctor est
gloriæ; impijs confusionis, acerbiorisque horro-
ris est ansa. Huius scissuræ meminit, &
illam attestatur Christianus Adrico-
mius, libro descriptionis Hierusalem,
nume. 252. Bredenbachius in descrip-
tione Terræ Sanctæ sub die 12. Iulij;
Georgius Braum, Agrippinas in Thea-
tro præcipuarum urbium totius mun-
di, itin. 6. Sed exstat insigne testimo-
nium Luciani Antiochenis Presbyte-
ri, viri antiquitate, ac vitæ sanctitate ce-
leberrimi, quod testimonium eo maio-
rem habet auctoritatem, quo pro fidei
nostræ veritate confirmanda, adduci-
tur. Hoc testimonium refert Eusebius
Cæsariensis, libro nono Histor. Eccle-
siasticæ, capitulo sexto, si tamen liber
hic est Eusebij, & non potius primus
Ruffini. Testimonium Luciani est e-
iusmodi in oratione rationem reddentē
catholicæ religionis, ad stipulatur,
inquit, his ipse in Hierosolymis locus,
& Golgothana rupes sub patibuli one-
re disupta.

11. Præterea ossa corporis exteriora denu-
darent, &c. Merito cum David Cruci-

fixionem Christi prædixisset, dicens:
*Foderunt manus meas, & pedes meos, &
subdit, Dinumerauerunt omnia ossa mea.*
Illud enim causa, hac verò causa-
tum, ad extensionem enim Christi in
cruce subsecuta est ossium dinumera-
tio. Quare Eusebius, & Theodoretus
locum hunc explicantes, sic Christum
loquentem inducunt: *Sic me dum traherent, ac Cruci affigerent, extenderunt, ut fa-
cillimum fuisset cuilibet ossa mea numerare.*
Et Nicephorus, ita, *ut ossium meorum
compagines dinumerari possent.* Efferatam
hanc crucifigentium Christum rabiem
Ioannes Eckius acute descripsit, in
tract. de Passione Domini, dicens
Christum adeo dire in cruce extensum
esse, ut venæ, neruique discerperentur.
Hoc nos etiam passim apud alios au-
ctores legimus. Verum quoniam hoc
nonnulli tanquam ὑπερβολικὸς ad ex-
aggerationem magis, quam ad rei veri-
tatem dictum putant, ideo apertis fir-
misque testimonijs erit hæc veritas
confirmanda. Accedat igitur in primis
beatissimæ Virginis testimonium, hæc
enim B. Brigittam alloquens lib. pri-
mo reuelationum cap. 10. sic Christi
crucifixionem explicat, *Primò dextram
manum eius affigentes stipiti, qui pro clauis
perforatus erat, & manum ipsam ex ea parte
perforabant, quæ os solidius erat: inde tra-
hentes cum fune aliam manum eius ad stipi-
tem, eam simili modo affixerunt.* Deinde dex-
trum pedem crucifixerunt, & super hunc si-
nistrum duobus clauis; ita ut omnes nerui, ac
vena disrumperentur. Et infra, *Manus eius,
& pedes rigidissimè extensi erant, & iuxta
formam crucis cruci attracti, & conformati.*
Et libro primo cap. 17. Idem refert lib.
4. cap. 70. Sed & ipse Christus hoc i-
dem sanctæ Brigittæ reuelauit, ut le-
gimus lib. 7. cap. 15. Ita enim reuela-
tionem sibi factam describit sancta
Brigitta, *Primò dextram manum perfora-
bant, deinde sinistram fune trahentes, vehe-
menter, cruci affixerunt.* Deinde extenso cor-
pore ultra modum in cruce posita sunt una ti-
bia supra aliam, & sic iunctos pedes affixerunt

Ossa Christi
sunt quo-
modo di-
numerata-
tur.

Christi ex-
tensio in
cruce a-
spectu
compro-
batur.

in cruce duobus clavis : & intantum exten-
derunt illa gloriosa membra in cruce vehe-
menter, quod quædam omnes vene eius, & nerui
 rumpebantur. S. Bern. tract. de Passio-
ne Domini cap. 7. Dinumerauerunt omnia
 ossa mea; ac si diceret, Tantum distensus sum
 dextrorsum, sinistrorsum, & à summo deor-
sum, ut corpore nudo in modum tympanica
 pellis distenso, facile possent omnia ossa mea
 dinumerari.

12. At hæc sacratissime manus, cum clavi
 refrigerentur, & deiectione fuissent, sanguineis
 guttis irrigabatur, &c. Postquam auctor
 vulnera in Christi manibus scintillatim
 descripsit: nunc loca in quibus mysticè
 vulnera manuum, decurrentisque san-
 guinis stillæ sunt figurata, prosequitur.
 Tollenda in primis est apparens quæ-
 dam contradictio, quæ in sapientissi-
 mi Antistitis nostri dictis deprehendi
 videtur. Is enim in c. 20. D. Ambrosi-
 sententiam adfert, quod miraculosum
 sit, si è corpore mortuo sanguis effluat,
 ideò miraculum censet, quod aperto
 Christi latere, sanguis & aqua mana-
 rit. Nunc autem euulsis, retractisque
 clavis è manuum vulneribus sangui-
 nem afferit effluxisse. An nouum igitur
 hoc loco miraculum erit effingen-
 dum, cum prius latus sit effossum, quæ
 reuulsi clavi, atque è vulneribus extra-
 cti? Verum hæc contradictio nulla est:
 nam etsi interdum in cadaueribus
 concresecat sanguis, sæpissimè tamen
 ex iisdem magna etiam in copia san-
 guinem interdum è naribus, interdum
 ex ore, interdum ex vulneribus, maxi-
 mè verò si præmortui hostis, qui vul-
 nus intulit, aut parentum aliquis, vel
 aliquo cōsanguinitatis gradu propin-
 quus accesserit; tunc reuiuiscere pla-
 gas, ebullire vulnera, sanguinem vber-
 tim effluere, non sine maxima admira-
 tione atque astantium stupore conspi-
 cimus. Tum igitur in Christo natura-
 lis hæc passio Matre presente fortè re-
 uixit. Sed illud addatur, quod nos su-
 pra ex B. Brigittæ testimonijs ostendi-
 mus, clavis nō solum manus transuer-

beratas, sed etiam nervos, venasque
 transfixas; qua ergo ex parte clavi par-
 tem manus, quæ ad digitos vergit, ita
 comprimebant, ut ea ex parte sanguis
 non posset effluere, quis non videat,
 quod retractis clavis, aperta que san-
 guini via, qui in venis ad digitos ten-
 dentibus includebatur, sanguis, prout
 pius tradidit Pastor, effluxerit? Hac i-
 gitor veritate firmata, ad vaticinij ex-
 plicationem transeamus.

Manus eius tornatiles aureæ. Tornatile
 dicitur, quod torno rotatum, & expo-
 litum est, exitque illud rotundum.
 Vnde quidam cecinit,

Quod velut à torno sic prodijisse putes.

Et Horatius.

Currente rota cur vrceus exit?

D. Gregorius in cap. 5. Cant. 6.
 Tornatiles manus Christi intellexit,
 quia sicut quod tornatur in sua rotun-
 ditate, sine obstaculo voluitur, sic
 Christi opera in rectitudinis rotundi-
 tate voluebantur, ut nulla ei peccati
 macula obsisteret. At Rupertus ibidem
 in tornatilibus manibus agilitatem ad
 miracula perpetranda intellexit, quæ
 enim torno fabricata sunt huc, illuc-
 que maxima cum agilitate feruntur:
 ideò Christi manus tornatiles dicun-
 tur, quia maxima cum potestate, & a-
 gilitate omnia quæ Christus voluit, o-
 perabantur. Hugo Cardinalis in eun-
 dem locum, manus tornatiles vocat.
 Quæ enim torno fabricata sunt, ea ar-
 tificiosè sunt elaborata. Ut ergo scia-
 mus quod Christi opera maximo sunt
 artificio elaborata; omnia enim in nu-
 mero, pondere, ac mensura disposuit.
 His ego doctissimis explanationibus
 aliam nouam adderem, quod manus
 Christi dicantur tornatiles, quia eius
 manus rotunda plaga fuerunt exorna-
 ta. Clavus ut supra ostensum est, ro-
 tundus, rotundam in Christo figuram
 impressit. Vel si manus cū infixis cla-
 uis simul sumantur, tornatiles dicentur,
 quia clavi tornatiles erant, eodem elo-
 cutionis artificio, quo Poeta cecinit,

T

Pulsa-

Quomo-
do è pla-
gis Chri-
sti iā mor-
tui san-
guis fluere
potuerit.

Christi
manus erant
tornatiles
dictæ.

Christi o-
pera artifi-
ciosè ela-
borata.

Manus
tornatiles
quia vul-
nera ma-
nuum fue-
runt ro-
tunda.

Pulsauit buccina buccas.

non enim buccina buccam, sed bucca buccinam pulsat; ita tornatiles manus propter tornatiles infixos clauos dicuntur.

Christi
manus au-
rea.

Hyacinto
cœlestia
explican-
tur.

Hyacinti-
nis orna-
mentis
Deus de-
lectatus.

Manus
Christi
cur ple-
næ hya-
cintis.

Hyacinto
dona cœ-
lestia ex-
primun-
tur.

Aureæ autem dicuntur manus; aurea enim pretiosa sunt, ita Christi opera pretiosa: vel in auro diuinitatem intelligamus. Plenæ hyacintis dicuntur; hyacinthus interdum gēma, interdum flos est, cœlestis coloris. Hyacintino colore Deus maximè oblectatus est, hyacintina enim veste exornari voluit summum Sacerdotem, Exodi 25. 26. & 28. Leuit. 8. Hyacintinam vittam instituit. Anfulas etiam voluit Deus hyacintinas, quibus tabernaculi cortinæ connecterentur. Hyacintinis etiam pel- libus tabernaculum voluit operiri, Exodi 25. & sequentibus. Dimicantes in Apoc. cap. 9. Hyacintinis loriceis tegebantur. In celeberrima autem structura Hierusalem, vndecimum lapidem quo inniteretur ciuitatis structura, voluit esse Hyacinthum, manus quoque sponsi sunt plenæ Hyacintis.

Manus hyacintis constipatas variè Doctores interpretantur. Rupertus manus hyacintis plenas dixit, propter cœlestem retributionem æternæ felicitatis. Arethas in cap. 21. Apocalyp. In manibus Christi admiranda eius opera intelligit, in hyacintis, mysticos sensus, & recondita mysteriorum arcana, quibus Christi opera sunt conferta. Hugo Cardinalis per hyacintos, quibus Christi manus sunt plenæ, explicat interdum dona cœlestia, interdum dona Spiritus sancti, cœlestes retributiones, virtutes, miracula. Noua ergo videtur explicatio, si idè Christi tornatiles manus dixerimus plenas esse hyacintis, quia guttis sanguinis velut cœlestibus gemmis, aut floribus sunt refertæ; noua planè videbitur, non tamen incongrua.

13. *Quod tanti sint æstimate, ut humanam naturam in libertatem redemptam vindicare possent, &c. Immensum ad*

nos redimēdos Christi sanguinis valorem considerans B. Ambros. dicebat, *Bonum aurum est sanguis Christi: hoc auro redempti sumus, idè Apostolorum Princeps dicebat primæ Petri cap. 1.*

Scientes quod non corruptibilibus auro, vel argento, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati, & incontaminati Christi redempti estis, de vana vestra conuersatione. Et Ecclesia canit, Vediti tuum sanguinem, nostra salutis pretium. Pretiosi huius sanguinis valorem considerans Clemens VI. in Extrauaganti, vni- genitus, dicebat, vnicam guttam Christi sanguinis satis fuisse ad vniuersum orbem redimendum. Nazian. oratione 2. de Paschate, Exigua, inquit, gutta sanguinis Christi orbem instaurarunt. Causa autem tanti valoris est, quia sanguis hypostaticè vnitus fuit. Quare Clem. Alexand. lib. 3. Pedagoga cap. 3. dicit; Verbi particeps fuit humanus sanguis, & gratia per Spiritum habet communionem. Quare in 6. Synodo, actione 8. & 16. dicitur, Factus est Deus homo in assumptione carnis, & sanguinis. Quod dictum sæpè repetijt S. Leo epist. 10. & serm. 8. & 10. de Passione. Quam veritatem de fide definitam à Clem. VI. docuit Nicolaus Eumericus in Directorio Inquisitorum, quæst. 10 & Syluest. in aurea Rosa, quæst. 31. dicit, idem à Pio II. definitum. Qua de de causa sacrosanctum Christi sanguinem, summo adorationis genere, quæ λατρεία dicitur, adoramus.

14. *Sunt etiam Hyacinti genus florum, &c. Hi sunt flores quibus stipari, ac fulciri Sponsa cupiebat, dicens: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. In floribus enim cœlestes gratias intelligebat, & spirituales profectus, quibus ad iustitiam tendunt tyrones, cathecumeni, incipientes, ac proficientes, vt sanctus Greg. in cap. 2. Cant. & in hom. 15. in Ezechiel. Bernard. serm. 51. in Cantica.*

15. *Quin etiam cœlum idem ab sanctis hisce vulneribus splendore perfusum ingenti, &c. Quis*

Pretiosa
Christi
sanguis

Christi
sanguis
redemp-
tionis no-
stræ pre-
tium.

Vna gutta
sanguinis
Christi
quantum
valeat.

Christi
sanguis
hypostati-
cè vnitus

Quibus
floribus
stipari
nos opta-
dum.

Ecce de-
tus homi-
um glo-
ria addet.

&c. Quis crederet vnquam? Mirum planè, quod etiam ab hominibus, terrestribus scilicet animalibus, sit cœlum condecorandum, & tamen reuerentia ita esse deprehendimus, diuina sic disponente clementia, *Fulgebunt*, inquit Dan. cap. 12. *docti sicut Sol, & qui multos erudiunt ad pietatem, quasi stellæ in perpetuas æternitates*. Et Sapientiæ 2. impij dicent, *Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij: ecce, quomodo computati sunt inter filios Dei*.

a Spon-
a Eccle-
a intelli-
tur.
a Ecclesia
apliciter
cipitur,
at quare-
as Spon-
a vnita
st, aut vt
b eo di-
uncta.

us
rham
lantes
et

16. *Hæ sunt etiam manus illæ, &c.* Quid hoc loco agimus, nam quæ verba hæc enunciat, Sponsa est, non Sponsus: sic autem, vt à Sponso dicta accipiuntur. Non igitur hoc nos terreat; in Sponsa enim Ecclesiam intelligimus: hæc autem, & prout cum capite, ac Sponso vnita est, accipi potest; interdum, vt ab eo disiuncta est. Primo modo accipitur cum de ea dicitur, *Quæ est ista, quæ ascendit delicijs affluens, innixa super dilectum suum*; en vt cum Sponso coniuncta est. Secundo modo accipitur cum ipsa dicit, *Quæsiui illum, & non inueni*. Hoc loco accipiat Sponsa, vt cum dilecto suo coniuncta est. Tunc enim & Sponsæ manus Sponsi manibus iunctæ, ideò distillant myrrham; quia manus quoque Sponsi myrrham, eamque probatissimam distillarunt. Ita enim in myrrha nostræ carnis mortificationem, non vtcunque, sed cum Christi Passione coniunctam figurat apud Ambrosium lib. de institutione Virginitatis cap. 15. apud Hieronymum epistola ad Pamachium, apud Bernardum sermone 53. in Cantica. Præclara sanè stillicidia, digna, quæ cum myrrha, eademque probatissima conferantur. Est myrrha arbusculum hominis altitudinem parum excedens, fructibus, floribusque caret, odore quidem suauissima, gustu amaricans, præseruandis corporibus optima; cuius caudex durus, asper, tortuosus: cuius cortex si

præcidatur, lachrymas emittit, quæ myrrha, eaque probatissima dicitur. Cum igitur adeò gustui amara, præduraque sit, merito Patribus pœnalitates, macerationes, pœnitentiæ opera præsefert, hæc myrrha probatissima, quam Sponsæ manus distillant. Verum, quia in myrrha Origenes homil. prima in Cantica, & Basil. in Psal. 44. ibi, *Myrrha, & gutta, & casia*, &c. intelligunt Christi humanitatem, eiusque pro nobis susceptas pœnalitates, quibus subscribit Bernardus homil. 43. in Cant. Fulgentius sermo. de Epiphania. Naz. oratione in S. Lumina, Hieronymus in cap. 2. Matth. Ideò cum inter præcipuas pœnalitates, crucis supplicium locum obtineat primum, meritò Christi manus distillasse myrrham dicentur, cum earum per clauorum fossionem euulso cortice, altèque inflicto vulnere, non lachrymæ tantum, sed copiosa sanguinis stillicidia profluxerunt. Tamè digiti ossium non quidem confractio, concussio tamen præsentientes acerbissimam, cruciatuum myrrham stillarunt.

Myrrha
mortifica-
tionem
significat.

Manus
Christi in
cruce myr-
ram di-
stillarunt.

17. *Et quoniam ab eisdem manibus plurimum virtutis manare oportebat, &c.* Locus nobis & ad intelligendum arduus, & ad explicandum difficilis, & ad intentionem nostram confirmandam ineptus prima facie videtur. Quare meritò Glossa moralis Hieronymi in cap. 41. Ezechiel. cum obliquæ fenestæ essent explicandæ, adducitur, quæ dicit, ignosce lector difficultati, & veniam tribue confitenti. Per fenestras enim obliquas, & in modum retis factas, & quæ semper clausæ sunt, aspicimus; ideò cœlesti præsidio opus est, vt diligenter explicetur à nobis, & percipiatur ab alijs. Locus is est ex 3. Reg. 6. vbi dicitur *Salomon fecisse in templo fenestras obliquas*; idem etiam apud Ezechielem habes cap. 40. & 41. Quid autem sunt fenestæ istæ obliquæ, non ita liquet. Caietan. notat in textu Hebraico legi, fecit fenestras respicientes clausas.

Fenestæ
obliquæ.

Quales
essent fe-
nestræ ob-
liquæ.

clausas. Rupertus libro de Trinit. & eius operibus in 3. Reg. cap. 9. dicit, esse fenestras penè occultas, quæ lumen non ferunt, quia Deus templum inhabitans lux est nullo extero egens lumine. At idem lib. 2. commen. in cap. 40. Ezechiel. cap. suo 11. dicit, Fenestræ obliquæ, quasi sagittæ dicuntur, eo quod instar sagittarum angustum in ædes lumen referant. Quod ante ipsum docuerat prius Hieronym. dicens Græcè dici *ροῦνοί*, id est sagittæ: septuaginta legunt fenestras absconditas, S. Hieron. in cap. 41. Ezechiel. dicit, fenestræ quoque erant in modum retis, instar cancellorum, ut non speculari lapide, nec vitro, sed lignis interascilibus, & vermiculatis clauderentur; pro quibus in Hebraico fenestras obliquas habetur. Alij tortuosas intelligunt, quæ per latos parietes contorto aditu laxarentur. Sanctes Pagninus vertit, fenestras latas extrinsecus, intrinsecus angustas. At cōmunis explicatio Caietani, Lyrani, Hier. Cardinalis Charensis, Ruperti est, esse fenestras extrinsecus angustas, intrinsecus latas. Has Caietan. dicit appellari clausas, has autem dicit non absolute clausas, sed relative ad partem interiorem. Existente enim magna grossitie muri, non poterant intus existentes foras aspicere, ideò clausæ erant ad aspectum, apertæ ad lumen, non tamen quæ inhabitantes intus occluderent, quales sunt fenestræ marmoreæ foraminibus plenæ, reddentes quidem lumen, sed claudendo aspicientes. Ex tanta igitur Doctorum diuersitate, hoc solum liquidò intelligimus, quod obliquæ fenestræ erant illæ, quæ foris angustæ, intus latè patent, ingentemque luminis copiam intrudunt.

Quid autem fenestræ obliquæ mysticè significarent, non ita conuenit inter Doctores; adeò, ut in harum explanatione tutò illud vsurpare possimus, *Quot capita tot sententia.*

Glossa moralis in fenestris templi Doctores intelligit, qui dum ea quæ in occultò vident publicè pandunt, quasi suscepto solis lumine, cuncta tēpli penetralia replent, quæ ideò, obliquæ, id est, intus laxiores dicantur, quia iubar supernæ cōtemplationis ad momentū percipit, mox sinum cordis castigando, amplius dilatat, & ad maiora capescenda solerti exercitatione præparat. Eadem ferè habet Glossa Hieronymi, in cap. 41. Ezechielis.

Gulielm. Durantus lib. 1. Rationalis diuin. offic. cap. 1. in ijs fenestris Scripturas sacras intelligit, quæ exterius angustæ sunt propter litteralem sensum, interius autem latiores, quia mysticus sensus amplior est.

Incognitus in Psalm. 44. super illa verba, *Adducentur in templum Regis.* Tropologicè fenestras obliquas explicat, quod anima quæ est Templum Dei, debeat affectiones voluntatis exterius habere angustas, respectu temporalium, & latas interius respectu spiritualium.

Propius accedit Bernardus in Parabola de nuptijs Filij Regis, & de ornamentis Sponsæ eius, hoc explicans anagogicè, *fenestra*, inquit, *ex aëre constat & pariete*, nam ubi est paries continuus, ibi nulla est fenestra, sed paries admittens intra se ipsum aërem vocatur fenestra. Christus verò est ex humanitate quasi pariete, & diuinitate intra humanitatem lucente; ita q. Christus fenestra est, in d. in ipso quinque fenestre sunt, scilicet Incarnatio, Conuersatio, Doctrina, Resurrectio, Ascensio.

Propius adhuc accedit Rupertus ubi supra, *Templum non manufactum est*, inquit, *templum dominici hominis*, non desoris lumen petit, non aliundè poscit claritatem solis, aut dici; habet ergo fenestras plurimas, non ut desoris lumen recipiat; sed ut sancta ciuitati de semetipso lumen effundat. Quales istæ fenestre obliquæ ac penè occultæ, spiritus enim ubi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis undè veniat, aut quò vadat.

Propius etiam accessisse videtur Petrus

Fenestræ absconditæ.

Fenestræ extra angustæ intra latæ obliquæ dicuntur.

Fenestræ clausæ ad aspectum apertæ, ad lumen dicuntur obliquæ.

Fenestræ obliquæ quid mysticè designent.

Fenestræ obliquæ sunt Doctores.

Fenestræ obliquæ sunt scripturæ.

Fenestræ obliquæ sunt voluntatis affectiones.

Fenestra obliqua est humanitas in cuncta diuinitati.

Fenestræ obliquæ sunt cælestes illustrationes.

trus Bercorius in suo Dictionario, fenestra luminis, inquit, est B. Virgo, & Christi humanitas, quia non per ostiū, sed per fenestram, quæ est via extraordinaria, & inconsueta ingressus est Dei filius in mundum, id est, per Virginem gloriosam, qui ingressus valde exorbitavit à communi aliorum regula; vnde de Salomone dicitur 3. Reg. 6. *quod facit in Templo fenestras obliquas.* Et Ezech. 4. dicuntur fenestræ super ostia clausæ: quia B. V. & Christi humanitas fenestræ sunt oblique, & clausæ: clausæ per Virginitatem, oblique per extraordinariā, & naturæ cōtrariam qualitatem.

Nova igitur erit explicatio, si in templi fenestris Christi vulnera intelligamus. Nova planè explicatio, insignis tamen, & optima, atque ex Patrum testimonijs acutè deducta. Hoc autem qua ratione fiat breuibus indicabo. S. Aug. lib. 12. cont. Faust. Manichæum in fenestra, quæ erat in latere arcæ, intelligit vulnus, quod in aperto Christi latere fuit inflitum. Idem quoque repetit lib. 15. de Ciuit. Dei cap. 26.

Beda lib. 30. Quæst. in lib. Reg. q. 12. In ostio lateris mediij in parte dextra, in templo Salomonis, intelligit vulnus in latere dextrum Christi inflitum. Isid. de Pass. Dom. In aquis, quæ egrediebatur de tēplo à latere dextro, prout scribit Ezech. c. 47. intelligit sanguinē, qui egrediebatur à latere dextro, accepti à Christo in cruce vulneris. Idem quoque scripsit Rupert. in l. 3. Regum cap. 6.

Si supra in fenestra Arcæ, Christi plagas Patres agnoscunt, si in ostio templi plagas Christi agnoscunt, cur ergo in fenestris plagas non intuebimur? Quid in Patrum doctrina nos prohibet? Rupert. l. 3. Reg. c. 10. Aug. l. 15. de Ciuit. Dei c. 26. *Quod ostium accepit in latere arcæ, profectò illud est vulnus, quando latus crucifixi lancea perforatum est.*

Plagæ igitur Christi fenestræ sunt. Vt enim fenestræ sunt parietis foramina; ita Christi vulnera sunt corporis eius foramina: fenestræ sunt ad prospici-

endum, ita quoque plagæ ad prospiciendum sunt: in ijs enim prospicimus in infernum, vt quanta debeat esse peccatorum vltio cognoscamus, quandoquidem tantum Deo cruciatum intulerunt. In cœlū prospicimus, vt quanta sit futura beatorum gloria, conspiciamus, quæ tanto pretio emptæ sunt. In ijs misericordiam Dei prospicimus, qui suo nos sanguine redemit. In ijs Dei charitatem miramur; *Maiorem enim charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis;* Ipse verò posuit pro inimicis. In ijs dæmonis versutias prospicimus, cœlestiaq; præsidia contemplamur. In ijs Dei amorē, & peccati turpitudinem intuemur. Fenestræ igitur sunt plagæ à Christo pro nobis susceptæ, illæque oblique: cur oblique? An quia contra iustitiæ ordinem inflitæ, vt innocens pro peccatoribus moreretur? An oblique, quia cum à clavis versus basim grossioribus, versus cuspidem subtilioribus sint inflitæ necessario, vna ex parte angustiores, altera ex parte laxiores esse debuerunt? An oblique quòd corpus ferientes tristitiam quoque maiorem inferrent in animam? An vt dicit auctor idèò angustæ, quia à paucis considerantur, dilatentur tamen; cum pio cordis affectu à nobis intelliguntur? Indeque effluxit lux vnita. An tandem oblique, quia forinsecus valde angustæ, intrinsecus autem in infinitum dilatantur? Extrinsecus quidem angustæ videntur, si solus homo pati, crucifigi, vulneribus conscindi conspiciatur. Intrinsecus autem in infinitum ampliantur, si non purus homo, sed Deus pati, crucifigi, vulneribusque conscindi credatur. O quàm in immensum dilatantur! ô quantam luminis copiam ingerunt! ô quantum Dei Ecclesiam illustrent, & exornant!

Illud hoc loco non omitam, quod Hier. in c. 41. Ezech. ait, fenestras hæc in modum retis fabricatas, cancellisq; cōstitas tribus ex partibus templum circum-

Quid ex ijs fenestris conspiciamus

Vulnera Christi cur oblique fenestræ.

Plagæ manuum in tēplo lateris mediij, angustiores, externè strictiores.

Vulnera Christi dilatantur, si in homine Deus pati intelligatur.

Fenestæ
oblique
triplici ex
parte tem-
plum illu-
minant.

Fenestris
reticulatis
Christi
corpus un-
dique con-
fitum.

Ab Aquilone, Oc-
cidente, &
Meridie
Christus
vulneri-
bus faucia-
tur.

B. V. in
Christum
amor.

B. V. præ-
videns
Christi
passiones
grauiter
angeba-
tur.

Oculi au-
gent dolo-
rem.

B. V. in
terrâ col-
labitur.

cūnire, scilicet ab aquilone, meridie, occidente, versus orientem fenestras nullas esse. En quomodo hæc omnia Christo conueniunt. Is enim fenestris reticulatis totus est oblitus, qui plagis, verberibus, vulneribusq; vndique oblitus est, vt à planta pedis vsque ad verticem non sit in eo sanitas, omnique ex parte plagis circumdatus est. Ab Aquilone, vnde patet omne malum, in mystico corpore plagas persecutionis excipit. Ab Occidente à peccatoribus. Ab Austro, ab ijs qui delicijs affluunt, vulneratur. Ab Oriente tamen, vnde diuinitatis radius ad nos exurgit, plagas non excipit, ea enim non fulget miraculis, cum humanitas succumbat iniurijs.

18. *Ceterum hoc loco pius lector meditabitur, &c.* Tanta erat castissimæ Matris in puerum IESVM amoris intensio, tanta suauitas, vt cum pueri IESV pulchritudinem contemplaretur, incredibili voluptate perfunderetur; adeo, vt ipsa de seipsa dicat, *Tunc anima mea præ delectatione quasi rorem stillabat.* At verò cum pueri IESV manus, ac pedes in quorum contemplatione adeo delectabatur, claudis dirè configēdos meditaretur, en doloris gladio conficiebatur, copiosèque erumpentes lachrymæ, ingentes animi dolores obtestabantur; ita ipsa B. Virgo, apud sanctam Brigitam lib. 1. cap. 10. & lib. 6. cap. 58.

Si hos dolores B. V. ex sola vulnerum Christi prænotione patiebatur, quales tandem dolores eam passam esse putabimus, cum Christum amarissimam patientem, eiusque manus, ac pedes, dira clauorum confossione transfigi cerneret, *Oculi enim dolorem augent, nec auertere à miserijs cogitationem sinunt.* Profectò, adeo acerbi cruciatus virgineum pectus penetrarunt, vt dolorum acerbitate, quasi emarcescentibus corporis viribus, in terram se veluti exanimem corruisse testetur. Hic B. V. spasmus insigni piorum veneratione celebratur. Sed hic parumper subsistere opus

est, subtilique indagine perscrutari, an in B. V. spasmus fuerit.

AN B. V. SPASMV M PASSA
fuerit, & qualem.

PLVRES maximi nominis auctores legi, qui in B. V. spasmū admittendum non esse constanter asseruerunt; ita Suarez 3. p. to. 7. disp. 41. sect. 2. Caiet. tomo 2. opusc. quæst. vltima. Bartholom. Medin. 3. par. q. 27. art. 4. Iansenius in Concordia Evangelica, quorum fundamenta præcipua sunt.

Primò, quia spasmus, siue spasma, dicit contractionem, & conuulsionem neruorum, quæ à voluntario motu, mēbra in naturalem motum vi retorquet, ita Auicennas, tractatu de spasmō. D. Thom. lect. 2. in 2. lib. meteorolog. sed in B. V. non fuit hæc neruorum, vel membrorum contractio, cum aperte Ioannes cap. 19. dicat, *Stabat autem iuxta crucem IESV, MARIA, &c.*

Quia indignum est tanta perfectiōne, atque excellentia B. V. quod ipsa animæ deliquium, & deliramenta rationis passa dicatur; cum B. V. ex optima complexione, ne egrotasse quidem vnquā putanda sit. Licet quidam spasmū in B. V. fingant, vt eius dolorem exaggerent, num animo aduertunt se in eo, quod B. V. commendare student, plurimū de B. V. dignitate detrahere: nam tollunt ab ipsa heroicū illum constantiæ gradum, quem maximè in ea Patres commendant. S. Antoninus 4. p. Summæ, tit. 5. c. 41. §. 1. qui dicit, quod B. V. stabat ante crucem verecūda, modesta, lachrymis plena, doloribus immersa, ita tamen diuinæ voluntati conformis, quod, vt Anselmus, ait, *si oportuisset, ad implendam secundum rationem voluntatem Dei, ipsa filium in cruce posuisset, atque obtulisset: neque enim minoris obedientiæ fuit, quam Abraham.* Imò, Patres ita commendant B. V. constantiam, vt dicant, quod Christo patiente, ipsa filij passionem Patri offerebat. Ideo Ambros. de obitu Valentiniāi dicit,

Spasmus
in B. V.
admittendum.

Prima ratio.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

B. V. quod
liter Crucis affuerit.

B. V. Christi
passiones
maius crucis
passiones
opus fuisse.

v. obe.
entia,
ior o-
dientia
raham.

arta
io.

uinta
tio.

spasmus
B. V. a-
mitten-
is.

v. vbi
spasmus
alla.

nciliā-
sentē.
e diffi-
ntes.

spasmus
multipli-
ret dici-
r.

dicit: *Stantem illam lego, flentem non lego.* Isti nostri fingunt eam eiulan-tem, crines euellentem, genas laniante-tem, & grauitate sua indigna facientē.

4. Quia carius erat Deo, quod B. V. Christo compateretur secundum par-tem rationalem, quam quod à rationis sede abducta, sensibus quoq; priuata, in terram collaberetur.

5. Quia B. V. tanta gratiæ perfectio-ne prædita fuit, vt nullos pateretur mo-tus, imò ne primos, sed omnes motus ad imperium rationis illi præsto essent.

Verum, pia fidelium credulitate spas-mus in B. V. circumfertur; nam erigū-tur altaria, edificantur Ecclesiæ sub in-uocatione spasmatis B. V. Beatissimæ-que Virginem doloris acerbitate, in ter-ram collabentem, pictæ tabellæ in Ec-clesijs publicè expositæ præmonstrant. Tradūt etiam, qui Terræ Sanctæ descri-ptionem referūt in loco vbi B. V. spas-mum passa dicitur, excitatam esse Ec-clesiam, quæ vocatur S. Maria de spas-mo. Hanc quoq; sententiā grauissimi auctores docuerunt: S. Bernard. opusc. de lamentat. B. V. S. Bonau. lib. Me-dit. vitæ Christi c. 77. & 79. Ansel. dial. de Pass. Dom. B. Laurēt. Iustin. lib. de triumphali agone c. 21. Diony. Cartus. in c. 19. Ioan. Io. Lansperg. l. elucidatio-num in pass. Christi. Lodolph. in vita Christi p. 2. c. 64. & 70. Christoph. Ve-rucchinus lib. Medit. & passim qui serm. de pass. Dom. conscripserunt.

Quid igitur in tanta Doctorem dis-sensione piè, probabiliterque dicen-dum erit, cum ex altera parte, alios le-gamus dicentes impium, ac temera-rium esse, spasmus in B. V. confin-gere: ex altera verò parte viros insi-gni pietate præditos spasmus in B. V. prædicantes, legamus.

Hinc ergo veritas patere poterit, & facile Doctores concordari poterunt, si spasmus non vna tantum ratione, sed multipliciter dici obseruauerimus: quod etiam Caietanus vbi supra, & Coel. Rhodigin. libro vltim. lection.

antiquarum, adnotarunt.

Primò enim spasmus propriè dictus, est, cum ex vehementia, & acerbitate doloris, nerui contrahuntur, & conuel-luntur, & rigescunt: vt non solum cru-ciatum acerbissimum inferant, qui etiā hominem à rationis, & sensuum vsu abducant, hominemque exanimem reddant, post longam verò moram, etsi rationis sensuumque vsu homo re-cuperet, longo tamen postea morbo detineatur; & hunc spasmus in B. V. ponere impium, temerariū, & vt Med. supra dicit, hæreticum esset, hoc enim efficaciter confutatur ex eo, quod B. V. *Stabat iuxta crucem* Iesv, quod pro-priè esse accipiendum, optimè probat Caietanus, & Medina, vbi supra.

2. Spasmus dicitur cum etiam absq; neruorum cōtractione, vel conuulsio-ne dolor tamē ita augetur, vt cruciatus acerbitas deliquium rationis, vel syn-copen inducat; adeò vt homo cōcepto mortis pallore, sensibus ita abdicatur, vt frigidus sudore madefiat, & non so-lum sensibus, sed ne ratione quidem vti possit. Tale deliquium animi sæpè cruciatus, quibus iudices ad veritatem eruendam fontes vexant, inferre solēt. Et hunc etiam spasmus à Deipara Virgine remotum fuisse, fatendum est; vt optimè Caietanus, vbi supra; nam hoc ipso quod nō solum à sensibus, sed etiam à ratione abducit, graue inferret B. V. excellentiæ præiudicium.

3. Comuni omnium locutione spasmus dicitur dolor valdè acutus, & intensus, qui etsi neruos non contor-queat, neque conuellat, neque etiā sen-suum vsu, multò minus rationis vsū non interceptat; adeò tamen dirè, ac crudeliter vexat, vt vires corporis im-minuat, adeò, vt robur corporis quo-dammodo marcescat, & viriū debilitas subsequatur, & sustentare se vix homo possit, in terramque interdum labatur: sit dicit Ezech. *Emaui, nec habui quicquā viriū.* Hunc autem spasmus in B. V. pij Viri admittant. Hic enim doloris

Prima
spasmi ac-
ceptio pro-
priissima.

Qualis
spasmus
in B. V.
non sit a-
dmitten-
dus.

Secunda
spasmi ac-
ceptio.

Spasmus
cum deli-
quio ani-
mi in B.
V. non a-
dmitten-
dus.

Tertia
spasmi ac-
ceptio.

Qualis
spasmus
in B. V. a-
dmitten-
dus.

Miserabilis matris compas-
sio.

Quomodo omnia concilien-
tur.

In B. V. nil inde-
corum in-
uentum,
&c.

Matres fi-
liorū defi-
derio, se
occiden-
tes.

acerbitatem exprimit, sed B. V. excel-
lentiū iniuriam nullam irrogat. Hanc
autem doloris acerbitatem, passam esse
B. V. non semel, sed etiam iterato, aper-
tis eiusdem B. V. S. Brigitt. alloquentis
testimonijs cōprobare possumus: nam
l. 1. c. 10 de Christi flagellatione loquēs
dicit, *Ad primum igitur ictum, ego, qua asta-
bam propinquius, cecidi quasi mortua, & re-
sumptio spiritu vidi corpus eius verberatum; &
infra de crucifixione Christi verba fa-
ciens, dicit: Cum primus clauus infingeretur
ei, ego ad primum ictum cōturbata cecidi quasi
mortua, oculis obscuratis, manibus tremētibz,
pedibus nutantibus, & nō respexi prae amaritu-
dine antequam ex toto affixus erat. Surgens ve-
rō, vidi filium meum miserabiliter pendentem.*
Ecce igitur quomodo talem doloris a-
cerbitatem B. V. describat, quæ corpo-
ris quidem vires imminueret, sicut etiā
l. 2. c. 21. explicat idem dicens, *Eram cum
filius meus de cruce deponeretur, sicut mulier
pariens, cuius omnia membra tremula sunt.* A
sensuum officio, neq; à rationis impe-
rio deiecta fuit, ideo dicit: *Aspicere no-
lui dum fingeretur; postea verō surgens
vidi filium pendentem.* Similia habet l.
4. c. 70. & l. 7. c. 15. Ideo optimè hæc co-
hærēt cum illo quod crucifixo Christo
staret iuxta crucem, & l. 6. c. 57. aurea
hec verba habet. *Quoties audiui opprobria
Filij mei, & mendacia, & insidias ei positas; to-
ties animus meus motus est dolore, ita quod vix
tenere se poterat; sed virtute Dei dolor meus mo-
dum, & honestatem habuit, ne impatientia,
& leuitas in me notaretur. Et quando vidi Fi-
lium meum ligari, & flagellari, & in ligno sus-
pendi, corruui quasi exanimis; sed reassumpto
spiritu, steti dolens, & sic patienter sufferens,
ut nec inimici, nec alij in me aliud reperirent,
nisi grauitatem. Quid enim videbis in Suna-
mite nisi choros caprorum? Quare ex ijs pa-
tet, an, & quomodo spasmus in B. V.
sit admittendus, & quid ad obiecta ar-
gumenta responderi debeat.*

19. Mox virginem sibi ante oculos proposti-
tam, & hæc exosculantem, vulnera meditantem,
&c. Matres nonnullas legimus ex filio-
rum interitu, tātō mœrore afflictas, ut
non solum hostibus mala imprecaren-

tur, sed sibiipsis etiam mortem vltro
cōsciscerent. Nam Thomiris Masage-
tarum Regina cum à Cyro filium
suum obtruncatum audisset, adeo ira
excanduit, ut captum bello Cyrum, in
crucem egerit, caput verō eius ense præ-
cisum in virem sanguine plenum con-
iecerit, dicens: *Satiare sanguine, quem si-
testi.* Aliæ verō hostibus in semetipsas
crudeliores, mortem sibiipsæ consci-
uere. At B. V. lachrymis plena, heroico
pectore patienter omnia ferens, hosti-
bus non irascitur, sed filio compatitur.
Et quamuis cum filio commori cupe-
ret, nihil tamen in se committit, quo si-
bi necem inferat: sciens non à se, sed ab
alio occidi debere, qui vestigia sequi-
tur Christi. Ideo Martyr fuit, & plus-
quam Martyr, quæ gratias Deo retu-
lit, quod post mortem filium suum in
sinum excipere, vulnera explorare, ex-
tergere sanguinem, lachrymis sacra re-
demptionis pignora rigare, & osculari
potuerit.

O incomparabilem mulieris forti-
tudinem! ô inuictam Virginis cōstan-
tiam, quæ etiam vulnera osculatur!
cunctas hæreses sola interemit. Quid
dicent hæretici, cum Matrem filij sui
vulnera osculantem legerint? qui nobis
insultare audēt, eo quod crucis ac pas-
sionis Christi instrumenta veneremur,
dicentes; Pium filium Patris oppro-
bria non venerari. Quod B. V. in filij
vulneribus venerabatur, idem nos in
Christi passione colimus. Quid igitur
ô sacerrima Virginum, in Christi vul-
neribus venerabaris? an hostium feri-
tatem? an filij tui æstuantem erga nos
charitatem? Hanc utique, sic enim dile-
xit nos; ut suo nos sanguine redimendos cen-
suerit. Eadem igitur nos quoque vene-
remur. Christi igitur doloribus, ac B.
V. cruciatibus pio animo compatien-
tes, cum B. V. plagas à Christo pro no-
bis exceptas, atque ad pietatis excita-
tionem, in sacra Sindone pro nobis im-
pressas, pia veneratione prosequamur.

ALPHONSI PALEOTI
ARCHIEPISCOPI II.
BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS
EXPLICATIO.

*De Plagis ventris, ac dolore per illas in viscera ingesto; curque acerba
illi adeò fuerint; quamvis ceteris minutiores essent.
Caput Decimumseptimum.*

Inspiciatur exemplaris locus, per M. notam designatus.

SERVATORIS, 1. caro qualibet in sui parte delicatissima fuerat, quod ex purissimis Virg. Matris Mariæ Dominæ nostræ, sanguinibus Spiritus sancti virtute, conceptus fuisset; 2. sed istæ ventris partes ceteris delicatiores erant; 3. quippè, quæ visceribus inhærerent, quò fiebat, ut natura molliissimæ forent, & ictus grauissimos eisdem in partibus, cruciatus efficerent: & sacra in Sindone plagæ minutiores illic apparerent, quàm reliquis in omnibus compareant; sed innumerabiles existunt; quod ibi grande vulnus infligi nequiret; 4. cum venter, mollis adeò verberibus cædendo restringeretur; 5. quod tamen non minoris est indicium doloris; quin multo maiorem procreat, ex ventris consensione prouenientem, & in viscera permeantem, dum venter ipse sese quasi colligeret; & vim ictuum illuc demandaret: vnde tum extrinsecus, tum etiam intrinsecus Seruator noster hisce in partibus acerbissimo cruciatu diuexatus est. 6. Hunc autem dolorem in viscera penetrantem Agnus ille Paschalis designauit: cuius intestina

Seruato-
ris venter
acerbissi-
mè dis-
cruciatus.

Figura v-
tris Chri-
sti verbe-
ribus, dis-
secti.

comedenda fore Deus ipse iubeat: vt exprimeret hunc immaculatum agnum IESVM, cuius intestina Iudæi, & Romanorum ministri flagris deuastanda sibi sumpsissent, per illum demonstrari, cum ictus innumerabiles sapissimè repetiti, per ventrem permearent in viscera. Hunc autem Agnum Domini nostri figuram expressisse, Iustin. Martyr inter alios egregiè declarat, dum modum, quo illum assarent, exponit, *Agnus Paschalis, inquit, in figuram cuius solus erat assari, affixus duobus lignis, recto, & transuerso, in modum Crucis expansis.* 7. Has autem verberibus excarnificatas partes Iob ante prænuñciauit, *Interiora mea, inquit, efferbuerunt absque ulla requie.*

Vaticiniū
de Christi
ventre fla-
gellato.

8. De viscerum verò cruciatu Ieremias, *Viscera mea, inquit, conturbata sunt.* Quin etiam clarius idem Diuinus Vates, *Vide Domine, inquit, quoniam tribulor, conturbatus est venter meus.* Hæc autem ventris conturbati diuexatio Dauidis diuino spiritu acti vaticinio, designata fuit, *Factum est, inquit, cor meum, tanquam cera liquefscens in medio ventris mei.* At in medio ventris, dixit, vel ventris nomine pectus indicans, vel quod hac in parte laceratus adeò, ac deformatus erat, vt omni ventris, & pectoris discrimine sublato, cor cecidisse videretur, cum nusquam sustineri posse appareret; vel quod intra viscera percussum, & diuerberatum, summoperè læsum existerit; vel quod anima ob ventris dolorem planè liquefacta sit, & ob duplicatas plagas, eadem in parte acceptas, dum illi subuenire parti laborat, miserè sanè discruciatu fuerit.

Thren. 6.
1.

9. Hinc autem perpendi facillimè potest, si vnicus viscerum dolor vitam valet eripere; quidnam potuerit duplicatus hac in parte Seruatori cruciatus interius, exteriusque crudeliter quidem admotus: qui eo magis augebatur; quos Iob non alio decentiore modo describere conatus est, quam si ipsorum terribiles oculos, & obtutum indignatione refertum circumscriberet, *Terribilibus, inquit, oculis intueus est me.* 10. Modo quidnam faciendum nobis erit, dum istiusmodi sacrosanctum, piuinque simulachrum contueri voluerimus, cum de D. Ioan. Chrysof. scriptū legamus, ipsum inter adspiciendum D. Pauli effigiem, vehementer sanè commoueri solitum. Sic enim Simeon Metaphrastes, & Georg. Patriarcha Alexand. referunt. 11. Nonne etiam & nos summoperè affici, consentaneum fuerit, dum istiusmodi imaginem Christi Seruatoris non coloribus, sicut illam, sed sacratissimo illiusmet cruore depictā adspexerimus? Præterea, cum illud in memoriam reuocauerimus, ipsum quoque sanguinem pecuniam existisse, qua redemptionis nostræ pretium persolutum Patri fuit? 12. Igitur nos etiam non terribili crudelium ministrorum, sed pientissimo D. Chrysofomi obtutu, hocce simulachrum contueamur. Excitemus itidem nos omnes, non quemadmodum

Metaphr.
in vita D.
Io. Chry-
sostom.
Georg in
eiusdem
vita.

Dial cum
Triphon.
erat. ad
Anton.
Piam.

Iob c. 30.

Thren. 6.
2.

Psal. 21.

Christi
cor dolo-
re liqua-
tum.

Iob c. 16.

Quo pa-
do vëtris
plagæ Ser-
uatoris
nostri cõ-
templan-
de.

modum illi rabiem ob impietatem, sed sicuti iste ad commiserationem; cum eundem deformatum, & flagrorum multiplici quidem cruciatu laceratum videamus; ijs præsertim in partibus, quæ summa cum honestate contegi, atque custodiri consuevere.

13. Nusquam veteri in lege Deus suimet figuram, aut inspicere, aut pingi permisit: quin Moyse respondit, *Videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris.* 14. Ad hoc Arcam cum Cherubinis fabricari iussit, sicuti sacris in historijs legimus, & æneum Serpentem, & idgenus alia, quibus Divina Maiestas adumbraretur, de qua dixerat, 15. *Non videbit me homo, & vivet.* 16. Modo quantum clementiæ nobis præstitit, cum sese nullis inuolutum inuolucris, quæ illum circumcirca contegerent; 17. sed nudum, flagris cæsum, ac laniatum, ijs etiam in partibus, quæ vulgo vestimentorum quibusdam quasi velis obtenduntur, ne conspici a quopiam valeant, contemplandum præbuit; 18. & quod in sua gloria ne adumbrari quidem permisit, id totum in sua miseria, qualibet in parte adamussim intuendum exposuit. 19. At quanto cum amoris affectu nos oporteret, & meditatione comprehendere, & ex animo hæc plagas particulatim exoculari, quæ nostrum omnium causa, cuncta illius intestina tam crudeliter diuexarunt?

20. Hinc ad B. Virginem mente cōversa, nos omnes meditari oportebit, hunc mollissimum Filij ventrem, quo tempore cum purissimis illius visceribus coniunctus erat, antequam in hanc lucem ederetur, adeo delicatum fuisse; nunc autem ab ipsa contueri tam acerbè dilaceratum: ex quo meditari dabitur, quantum illius viscera turbata fuissent, & quo planè inenarrabili dolore cruciaretur. Hinc illam nobis proponere ob mentis oculos, natum ad vbera fringentem, vndique vulneribus laniatum, facile quidem poterimus, & eiusdem dolores miserando, hunc in modum Filium, atque Matrem compellare. Christe Servator, quonam pacto innumerabiles tot ob ictus, tuus iste venter conturbatus existit? Quòue modo ipsius in medio ventris cor tuum, ad instar ceræ colliquatum, descendit? Ut viscera isthæc tua efferuescentis in modum ebullierunt? Mox ad Virginem conuersi, eandem ita alloquamur, oportet. O quantum tibi dolorem illud afferebat, quod per illud temporis non modo dulcissimum natum curare, sed nec etiam fouere, solariue poteras; dum tu dolore perpectus vndique sæuiēte, vberimis lachrymis partes illas irrigares, atque ablueres, quæ tam deformes, & horridæ euaserant. Hac autem commiseratione concepta, nostrum vnusquisque pietate mollitus ingenti, lachrymas poterit ab oculis fundere vberimas.

Ex d. 33.

Num. 23.

Servatoris summa in nobis clementia, dum se quacunque in sui corporis parte nobis contemplandum exponit.

Conuersio ad B. V.

FRATRIS DANIELIS MALLONII DE VENTRIS CHRISTI LIVORIBVS ELUCIDATIONES.

IN CAPVT SEPTIMUM DECIMUM.

Christus
ex omni
hominis
statu ali-
quid acci-
pere vo-
luit.

Quadru-
plex ho-
minis sta-
tus.

Christi
caro quam
delicata.

*Eruatoris, I. ca-
ro qualibet in sui
parte delicatissi-
ma fuerat, &c.*

CHRISTVS
IESVS Deus
homo, quem-
admodum ve-
ram hominis
naturam in se

ipso suscepit; ita etiam varijs eiusdem
naturæ statibus aliqua ex parte com-
municare, & ex ijsdem statibus aliquid
in seipso suscipere voluit. Quadruplex
autem est naturæ humanæ status; pri-
mus, Innocentiæ; secundus, Peccati;
tertius, Gratiae; quartus, Gloriæ. Ex
omnibus istis statibus aliquid ex se su-
scipit Christus. Ex primo, Innocen-
tiam, optimamque corporis constitu-
tionem, elegantem pulchritudinem,
insignem virilitatem. Ex secundo, a-
nimi, corporisque defectus, & quæ pec-
catum consequuntur pœnam, & mor-
tem. Ex tertio, gratiam, gratiæque ple-
nitudinem, de qua nos omnes accepi-
mus, gratiam pro gratia. Ex quarto,
Dei perfectam contemplationem, ut
fit Rex gloriæ, caput beatorum: ita
Mag. Sent. 3. d. 17. Ex ijs igitur, quæ
ex primo statu suscepit, fuit caro illa
maximè mollis, tenuis, & delicata, de
qua auctor loquitur: licet enim passi-
bilis fuerit, tamen ita delicata fuit sicut
caro Adæ ante peccatum: eam, teneri-
tudinem corporis appellat Bernardus:
eandem maximè commendat beatif-
sima Virgo apud Brigittam, lib. 1. cap.
10. & lib. 4. cap. 70. dicens: *Erat autem*

*filius meus adeò tenera, ac delicata natura, ut
nunquam ita leniter flagellabatur, quin sta-
tim sanguis accederet.*

Causam tã delicatę naturę duplicem
noster assignat Antistes; alteram qui-
dem, quia Christi corpus Spiritus san-
cti virtute formatum est; alteram au-
tem, quia ex purissimis B. V. sanguini-
bus compactum est; Vtraque ratio op-
tima est; prima quidem, quia Dei per-
fecta sunt opera. Egregia autem priui-
legia, insignesque prærogatiuas, ex eo
habuit Christi corpus, quod Spiritus
sancti virtute formatum est: neque
enim multorum dierum spatio, sed v-
nico in instanti formatum est, & quod
mirabilius videtur, etiam organiza-
tum, & animatum fuit: speciosissimus
namque fuit præ filijs hominum, in
quem desiderant Angeli prospicere.
Tantæ autem pulchritudinis fuit; ut
solo aspectu recrearet homines, ideò
in miserijs constituti homines, ut ma-
lis suis solatium inuenirent ad Chri-
stum videndū confugiebant, & ex solo
eius aspectu recreabantur. Ita enim B.
V. apud S. Brigittam testatur lib. 4.
cap. 70. *Filius meus tam pulcher facie erat,
quod nullus eius faciem videbat, quin conso-
laretur, etiamsi præcordialiter dolorem ha-
beret. Iusti quidem spirituali consolatione
consolabantur, sed & mali à tristitia seculi
tanto tempore, quo eum videbant, releuaban-
tur. Vnde & dolentes dicere solebam: Eamus,
& filium Mariæ videamus, ut saltem tanto
tempore subleuemur. Et lib. 6. cap. 58. Eius,
inquit, visus, & locutio sic mirabilis, & ac-
ceptabilis erat, ut multi tribulati dicerent:
Eamus ad filium Mariæ, à quo possumus con-
solari.*

Christica-
ro cur a-
deò deli-
cata fue-
rit.

Christi
corpus v-
nico in-
stanti or-
ganiza-
tum.

Christi
solo aspe-
ctu homi-
nes con-
solabantur.

Boni &
mali Chri-
sti aspectu
consola-
bantur,
sed diuer-
so fine.

solari.

solari. Ipsa verò B. V. de se ipsa testatur lib. 1. c. 10. Cum conspicerem, & considerarem pulchritudinem eius, anima mea quasi rorem præ gaudio stillabat. Quam rectè igitur in Canticis dicitur, ecce tu pulcher es dilecte mi; ecce tu pulcher es. S. Anselm. in dial. de Passione Domini, dicit: tantam fuisse Christi corporis pulchritudinem, ut B. V. licet edicti Pilati, quo Christum flagellari præceperat, esset conscia; tamen milites Christi pulchritudine permotos, Christum non esse flagellaturos speraret. Fuit etiam Christi corpus egregio, viuidoque robore præditum, talique temperamento munitum, ut non solum nunquam ægrotauerit, sed ne minimum quidem capitis dolorem, ex egritudine perferret. Imò & B. V. lib. 1. cap. 10. lib.

accedit, quòd Christus Matri Virgini fuit omnino persimilis. Ita Nicephor. lib. 1. cap. 40. at vero, B. V. delicatissime, & optime complexionis fuit; suæ verò complexionis substantiam ex Matris sanguinibus, & Spiritus sancti virtute suscepit. Tandem ut eius rationis robur agnoscat, addatur optima, & omni exceptione maior testis ipsa scilicet B. V. hæc enim apud D. Brigittam, lib. 1. Reuelat. cap. 10. sic loquitur dicens, Quamvis filius meus postquam crucifixus erat sic lividus, & totus laceratus esset, solum tamen cor recens erat, quia optima, & fortissima natura erat. De mea enim carne corpus mundissimum, & optime complexionatum sumpsit.

Optima complexio Christi.

2. Sed ista ventris partes ceteris delicatiores erant, &c. Dum partem hanc corporis audis, alias delicijs excedere, non hoc tibi animum surripiat, ut putes hic fieri cum ceteris omnibus partibus cōparationem, & hanc omnium maxime delicatam iudicari. Constat enim cor, oculos, pupillam, testes, atque ferè in vniuersum, sensationum organa esse delicatiora, sed hanc partem solum intelligas inter alias partes delicatas cōnumerari, atq; etiam quibusdam alijs esse delicatiorē, hac enim de causa Andreas Vesalius lib. 5. de fabrica humani corporis c. 3. scribit, ab aliquibus ventrem animantium Regem esse dictum.

Venter Christi maxime delicatus.

3. Quo siebat, ut natura mollissima forent & ictus gravissimos eisdem partibus. &c. Huius doctrinæ testimonium affert ipsa experientia. Si enim venter etiam solo pugno percutiatur; ita viscera concutiuntur, ut non solum viscerum languor, intestinorum contorsio, dolorque maximus subsequatur, sed anhelitus quoque præcludatur, omnisque corporis vis emarcescat, nec nisi totius corporis contorsione præsto remedium adhiberi posse videatur; meritò Sophocles in Aiace flagellifero.

Viscerum dolor maximus.

Manibus percussi

Autem in pectoribus, certè cadent.

Fortè

Pulchritudo Christi.

Vermes supra Christi corpus nunquam ascendunt.

Christi natura tocera.

Quales effectus Christus suscepit.

Turcica
flagella-
tio.

Flagella-
tio Iudai-
ca.

Flagella-
tio in vē-
tre.

Bombar-
da iētus
molli re-
pagulo e-
neruatur.

Percussio
externē
illata in-
ternē vul-
nus infli-
git.

Fortē etiam cum Deus iussit Deut. 25. flagellandos in terram deiiciendos, & sic flagellandi in ventrem flagellabantur supini: vt hinc ad impios Turcarum ritus hic transferit, qui fontes octingentis verberum ictibus flagellant, vt tradit Ioannes Boemus Aubanus libro 2. de moribus omnium gentium c. 11. Nouimus autem ex fidei relationibus, solitos apud ipsos fontes in terram distentos supinos, in ventrem cēdi. Et quoniam interdum totis viribus cēdebantur, vt Scholiaſtes in Pentateuchum in Deut. cap. 25. tradit, ideō subdit Deus clementiæ legem, vt quadragenarium numerum non excederent, ne fœdē laceratus frater tuus abeat, Tostatus legit, obeat ante oculos tuos.

4. *Quod ibi grande vulnus infligi nequiret*, &c. Mirabitur hoc loco quis hoc legens, quod grauis infligi plaga nequiuerit, cum tamen quosdam martyrum legamus tam flagellatos in ventrem dici, donec intestina diffluerent. Grandis igitur, grauisque plaga fundabatur: admirationem illud augebit, quod Christum taxillatis, aculeatisque flagellis flagellatum supra ostendimus. Verum etiam si negari non possit, quin si vno, eodemque in loco ventris Christus sæpē, sæpiusque vapulasset, horribilis plaga esset inflicta, ex qua intestina diffluxissent; tamen neque illud negari iure poterit, quin propter mollem intestinorum retractionem vulnere infligendo difficilior patuerit via. Si enim bombardarum impetus eluditur, si earum globorum ictus molli lecto, paleis, vel etiam arenis excipitur, multo magis flagellorū ictus molli ventre exceptus, ita eneruabitur, vt ita ferire altē nequeat, ac si duriori carne ossibus distenta exciperetur.

5. *Quod tamen non minoris est indicium doloris*, &c. Non noua nunc philosophandi ratio, sed maximē mirabilis naturæ proprietas commendatur, quod percussio exterius illata, grauior

rem intrinsecus ictum infligat, quam exterius, grauiusque internē, quam externē feriat.

Hoc vt planius intelligatur, attendenda est quēdam percussionum proprietas, sæpē enim accidit, vt percussio accipiat in corporis superficie, quæ tamen in corpore internē terminatur. Ita interdum Chirurghi ijs, quibus tumet lien, securim subiecto papyro superponunt ventri, percussa que securi ictus in splene recipitur, ipsum scinditur, secatur lien, sectio verō in superficie ventris extima apparet nulla. Sæpē accepta in extima corporis superficie concussione, intus vlcus innascitur, apostema conerescit, & cum supra craneum quis ictum exceperit, intra craneum cerebrum inficitur, terebrarique necesse est craneum, vt cerebro opem ferre possimus. Legimus, & milites in dextra parte temporum concussos, oculum sinistrum amisisse; qui verō in leua parte vulnus exceperint, dextro oculo captos fuisse. Et nos persæpē experimur, concusso pomo, medullam marcescere prius quàm corticem, quasi quæ grauius ipso cortice læsa fuerit. Ex ijs igitur liceat nobis colligere, quam graues ictus Christi intestina exceperint, cum eius venter tam multiplici concussione, flagrorumque ardore cremarit.

6. *Hunc autem dolorem in viscera penetrantem*, &c. Fuit adeō insignis, adeōque illustris Christi figura Agnus ille, qui Exodi 12. præcipitur immolari in memoriam liberationis, & exitus populi de Ægypto; vt in eo communi consensu Patres Christum figuratum agnoscant: ita Hieron. in c. 16. Esaię, & c. 53. *Sicut agnus ad occisionē*. Origen. hom. 14. in Num. & hom. 8. in Leuit. Rupertus in cap. 12. Exodi, August. tract. 7. in Ioan. Cyrillus Alexand. in cap. 1. Ioan. Eſychius in c. 14. & 23. Leuit. Beda in c. 12. Exodi, vtraque Glossa, Greg. in 1. Reg. cap. 7. & meritō: nam & Ioan. Baptista prædicans, dice-

Lien securi quomodo secatur.

Milites in dextra capitis parte percussi, sinistro oculo orbati.

Agnus Paschalis insignis figura Christi.

dicebat, *Ecce agnus Dei: & Ioan. Euan- gelista cap. 19. de Christo illud expli- cavit, Os non comminuetis ex eo, & Apo- stolus, Pascha nostrum immolatus est Chri- stus, & Apocalyp. 5. Agnus occisus viuit, & accepit de dextra sedentis in throno li- brum. D. Petrus, Non enim corruptili- bus, &c.*

Christus
quomodo
Agnos
cō-
paretur.

Agnus Pa-
schalis du-
plici lig-
no torre-
batur.

Christus
quodam-
modo de-
voratus.

Inter
Christi
vires
non
peret.

vor
e.

Conuenit hæc figura Christo, Chri-
stus enim est Agnus per innocentiam,
pastoris vocem audit, & obtemperat,
is obesse nulli nouit, sed prodesse lana,
& carnibus: mundum est animal, &
sacrificijs aptum, tam in holocaustum,
quàm pro peccato, patientia, ac tole-
rantia incredibili: *Coram tondente se non
aperit os suum.* Comeditur à nobis, sed
præcipue in Paschate cum lactucis a-
grestibus amaricantibus, & baculis.
An baculis crucis, vt Iustinus ait, quod
duplici ligno in figuram crucis assaba-
tur. Est testis liberationis nostræ è ca-
ptiuitate Ægypti, quæ omnia in Chri-
sto completa esse nos credimus: sed
quod ad rem nostram facit, hoc obser-
uamus, quod caput cum pedibus, &
intestinis ipsius vorabatur, interimq;
illud reputamus quod in cap. 18. de
Christo ostendimus esse intelligen-
dum, *Devorabimus eum.* Ideò Iob cap.
16. 17. & 19. *Membra mea ad nihilum re-
ducta sunt. Psal. 77. Ad nihilum reductus
sum, & nesciui.* Quomodo autem etiam
interiora Christi quodammodo vora-
ta fuerint, discamus ex B. V. S. Bri-
gittam sic alloquente lib. primo cap.
10. *Venter filij mei dorso inherens, quasi non
haberet viscera: ecce quomodo viscera
quodammodo vorata erant, & lib. 4.
cap. 70. Venter consumptis iam humoribus
dorso applicabatur. lib. 7. cap. 15. S. Bri-
gitta sic Christi ventrem explicat, Ven-
trem habebat submissum, coherentem dorso,
ac si nulla intus habuisset viscera.*

7. *Has autem verberibus excarnificatas
partes, &c.* Notanda est metaphora,
qua B. Iob loquitur dicens, interiora
mea efferbuerunt: ea enim feruere
dicuntur propriè, quæ subiecto igne e-

bulliunt; inde ducta metaphora, dici-
tur, & mare feruere, quod cœle-
stium astrorum calore, crudus dum ex-
coquitur eius humor, æstuarè, & fer-
uere videatur; ita etiam Aristoteles
dixit, circa cor animalis in ira animati,
sanguinem efferuere, quod contra-
cto ex iracundia spiritu circa præcor-
dia, quodammodo sanguis ferueat, &
ebulliat. Interiora igitur efferbuerunt
in Iob, & Christo: in Iob quidem,
quoniam æstu urgente febris, quæ non
immeritò à Græcis πυρετός ab igne di-
citur, æstuarè, & ebullire videantur. In
Christo verò quoniam flagellorum i-
ctus quidam subsequitur ex accurren-
te sanguine caloris impetus, atque ex-
arsio quædam; inde dictum quidam
putant flagrum, à quo flagellum di-
minutium à flagrandi verbo, quod
ardere significat. Ideò Horatius Epo-
do 6. dixit, *Costas flagellis exustas:*
quod scilicet ardorem incutiat, vel eli-
ciat, licet Isidorus lib. 5. Originum,
cap. de pennis à flatu, quæ cum sonitu
excitat, flagrum dictum putet, melius
tamen à flagrandi verbo ducetur.
Consonat enim & Italica phrasis; lo-
cus enim ubi flagellis paulò acrius ta-
ctus quis sit, dicitur *brugiare*, alijs *cuc-
cere*. Igitur interiora Christi omnia ef-
ferbuerunt. *Concaluit cor meum intra me:
ideò factum est tanquam cera liquefscens, Et
rursus: Aruit tanquam testa virtus mea.
Ossa Psalm. 101. Ossa mea sicut cremum
aruerunt.*

Febris cur
πυρετός
dicta à
Græcis.

Flagellum
vnde di-
ctum,

8. *De viscerum verò cruciatu Ieremias,
&c.* Acerbitatem doloris, quo Chri-
stus non solum corpore extimo afficie-
batur, sed quo omnia etiam interiora
eius dirissimè cruciabantur, Christus
ipse B. Brigittæ lib. extrauagantium
revelationum cap. 51. reuelauit, di-
cens: *Interiora mea omnia arida, & contra-
cta fuerunt.* Et in sermo. Angelico ei-
dem B. Brigittæ reuelato, fer. lectio 2.
ita dicitur; *Nouerat B. V. quod corpus Chri-
sti intus, & foris omni amaritudine, & an-
gustia usque ad mortem cruciandum erat,*
præci-

Interiora
Christi
qualiter
cruciata;

precipue autem cor. Ideò lib. primo cap. 10. & lib. 4. cap. 70. & lib. 7. cap. 15. & lib. extrauagant. reuelationum, c. 51. & libro primo cap. 27. dicitur, *Cor autem Christi quia recentissima, & optima erat natura, quasi cum morte luctabatur, idè dolor quandoque de nervis perforatis ad cor, quandoque à corde ad nervos ferebatur, & ita mors prolongabatur. Tandem ex magnitudine, & violenti doloris vehementia, corrumpebatur, & crepuit.* lib. 7. cap. 30. libro primo, cap. 10. 19. lib. extrauag. reuelationum, cap. 51. & 106. Bernardus tract. de passione Domini, cap. 37. cor Christi doloris magnitudine quodammodo scissum tradit dum in hortu, *Factus est sudor eius sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.* Idem quoque supra tradidit de Christi corde in morte scisso, cap. 3.

Cor Christi
quo-
modo cru-
ciatum.

Cor Christi
quanta
passum.

Colicus
morbus
unde di-
ctus.

Ascarides
vermes.

9. *Hinc autem perpendi facillimè potest, &c.* Inter maximè acerbos intestinorū dolores, ille maximè operè vexare solet, qui colicus ab intestino colo sic dictus, in quo inclusus ventus ita intestinum illud inflat, extendit, vexat, vrget, discerpit, vt dolor subsequatur adèd acutus, adèd intensus, vt ferè exanimet. Qui etiam à vermibus, quos *Ascarides* appellant, infestari consueuerunt; ita vermium moribus, vel contorsionibus lacerantur, vt non solum robur corporis marcescat, sed etiam homines interdum ita sensibus capiantur, vt per horas plurimas mortui iudicentur. Testis ego esse possum, qui cum tertiumdecimum circiter ætatis annum agerem, ita vermium contorsionibus angebar, vt non solum sæpè, sæpiusque morti proximus fuero ad iudicatus; sed etiam vt quadam die spatium horarum octo, omnino spiritu destitutus iacerem, animamque exhalasse putarer. Iam fletibus domus tota replebatur, lachrimisque omnia plena aduentantium amicorum, agnatorumque collachrimationes obaudiri, misceri gemitus feminarum; capsula lignea in qua includerer extrui; atque vt vno

verbo plura dicam, ad funeris iusta persoluenda omnia parari; cum ecce tibi, elapso octo horarum spatio, D. O. M. gratia, B. V. meritis, vermium. que impetu euanescente, quodammodo reuiuiscere, spiritum denuo resumere, calore corpus tepescere, oculos aperire, circumagere, loqui, corpore moueri capi. Ibi collachrimantes parentes, agnatos, amicos vidi, statimque conualui. Nouimus & eos, qui efferata quadam rabie, in torquendis hominibus, noua tormenta excogitarunt, nouisque cruciatibus oblectantur, hunc etiam diabolo, vt opinor, monstrante insinuatum esse, vt longissimam triginta ferè, & eo amplius vlnarum fericeam vittam aqua guttatim in os instillata excruciendo corpori paulatim transglutiendam tradi, quæ cum per intestina coextensa cucurrerit, tum sæui tortores caput eiusdem vittæ, quod non ita per os in ventrem traiectum fuerit paulatim, ac pedetentim trahere incipiunt. Nouatunc viscerum omnium contorsio subsequitur, cruciatuque intolerabilis, hoc veritatem se elicere putant, sed nouam hanc cruciandi formam à diabolo edocente intimatam dixi, quod sæpè mortem ingerat, antequam delictum apertum sit. Ideò communiter Doctores nouam hanc quæstionandi ad veritatem eliciendam formam maximè reprehendunt.

Auctoris
languor
maximus.

Horrida
cruciandi
genus.

Crucians
dant
doloris
uentis.

En igitur vt à Pastore nostro meritò dictum sit, quod sæpè ventris dolor solet mortem inferre: ita enim laterum, iliumque dolore, plures exanimatos nouimus.

Ventris
dolor
mortem
inclinat.

Quanto igitur magis dolor ventris non interior solum, sed etiam exteror mortem inferre poterit? Argumentum à minori ad maius. Plurima hoc loco de flagellantium Christum ministro- rum rabie dicerem, nisi satis copiosè de ea cap. 5. me dixisse recolerè. Illud hoc loco notanter addiderim, locum hunc Iob cap. 16. *Terribilibus oculis intuitus est*

me, à Ioanne Lanspergio Theorem. 18. de beneficijs, in persona Christi cum flagellaretur, esse explicatum; ita enim dicit, *Contuere verberum multiplicem crudelitatem, atque duritiam, quæ usque ad ossium patefactionem penetrarunt, & dorsum secundum Augustinum, & humeros, secundum Hieronymum verò pectus Deitatis capax, omniaque corporis membra sauciabant, discecabant, lacerabant.* Huius figuram tam nominis interpretatione, quàm passionis conformitate, Iob gerēs, in persona flagellati IESV loquebatur, *Hofis meus terribilib. oculis intuitus est me.*

10. Modo quidnam faciendum nobis erit, &c. Hic incipit secunda pars capituli, in qua religiosus Antistes ouium sibi creditarum animos ad pietatem flectere, & in ipsis religionis, ac deuotionis igniculos excitare contendit, exemplumque D. Chrysostomi proponit, qui D. Pauli imaginem conspiciens, tanto pietatis affectu internæ afficiebatur. Addamus nos igitur & aliud ex eodem Ioan. Chrysostomo testimonium, ipse enim in oratione, quod veteris, & noui testamenti idem sit auctor, dicit: *Ego & excera fusilem picturam pietate plenam adamauī. Vidi enim Angelum in imaginem barbarorum nubes propulsantem. B. quoque Asterius Episcopus Amaseæ, cum sanctæ Euphemie martyrium in imagine expressum descripsisset, quomodo licet arrepto Virginis capite, & in tergum reflectens dentes Virginis malleo, & terebra excuteret, subdidit, Sed lachrymas fundo; nam hæc mihi passio vocem aufert, ut amplius loqui nequeam; nam tam exactè sanguinis guttas ex ore defluentes pictor expressit, ut iuraueris à labijs profluere.* Quod quidem testimonium cum in sancta Synodo Actione 4. relatum esset, clarissimi Duces dixerunt, *Ad picturæ emphasim exprimendam, quod sanctus Vir hæc videns compunctus est.* Et Basilii Ancyranus Episcopus subdit, *Iste sanctus Vir eisdem affectibus obnoxius fuit,*

quibus etiam S. Gregor. ambo enim per imagines ad lachrymas acti sunt. S. Gregor. Nyssenus oratione de Deitate Filij, & Spiritus sancti, & in Abraham dicit, *Vidi sæpè inscriptionis imaginem, & sine lachrymis transire non potui, cum tam efficaciter pictura ob oculos poneret historiam. Prostrabit enim ante aram Isaac genibus innixus, circumductas ferens in tergo manus. Ille verò à tergo pueri innixum pedum curramini, sinistra comam pueri apprehendit ad se trahens. Declinat faciem ad puerum miserabiliter intuens, dextram autem gladio obarmatam gestat, quam etiam ad cædem dirigit, iamque gladij acies propemodum ipsum corpus attingit, cum illum diuina vox à facto deteret.* Hoc autem testimonium cum in Synodo Nicæna 7. esset recitatum, subdit Theodorus Episcopus Cathacenes, *Si B. Gregor. vigilantissimus ad diuina oracula, inspecta Abrahæ historia fleuit, quanto magis inspecta œconomia D. N. IESV CHRISTI veri Dei, ad lachrymas, & utilitatem contemplantes nos adhortabitur.* Basilii Ancyrae Episcopus, *Frequenter, inquit, B. Pater historiam legit, sed obiter, postquam autem eam pictura expressam vidit, fleuit.* Et Patriarcha eidem Concilio præsidens intulit, *Nonne & nos lachrymas funderemus, si Dominum, & nos videremus cruci affixum, sed ut pictura vis melius appareat habet enim plus ad commouendum virium, quam oratio. Licebit nobis ex gentiliū scripturis exemplum afferre. Scribit enim Appianus libro secundo de Ciuilibus bellis, quod interfecto Cæsare, quidam ex eius amicis crudelitatem interfectorum populo ostensurus, ex lecto Cætaris, qui tum in ferro positus erat, imaginem eius ex cera fabrefactam protulit, quæ tres & viginti plagas vultui, & vniuerso corpori ferino ritu impressas, atque patentes repræsentabat: quo nimirum spectaculo, maiorem in populo dolorem, & iram concitauit, quam vlla vel oratione, vel actione potuisset. Huius vim exitus comprobauit, eo enim horrendo spectaculo viso, populus ita ira excanduit,*

Basilii, & Gregorius imaginibus valde afficiebantur.

Imagines sacræ ad lachrymas flectunt.

Isaac agones uictorū indicantur.

Passio Christi qualiter ad lachrymas impellat.

Plus afficit pictura, quam lectio & oratio.

Imago Cæsaris ex cera ad vindictam animat.

ut contra Cæsaris persecutores, multa crudeliter tentarit, inflixeritque supplicia.

II. Nonne etiam & nos summopere affici consentaneum fuerit, dum istiusmodi imaginem Christi Seruatoris non coloribus sicut illam. &c.

Magna, mira, incredibilisque sanguinis vis ad intimos tum animi, tum corporis sensus, tum internè, tum externè commouendos! Sanguine animantur, & ad bellum incitantur Elephantæ: nam sanguine ita excandescunt, ut in medios irruant hostes, aperta-que vitæ subeant discrimina. Ita Annibal, qui primus ad Romanos Elephantæ immisit, sanguine eos concitasse legitur. Impij quoque Sacerdotes Baal, ad ipsum commouendum à mane usque ad vesperam clamabant, lanceolisque sese ferientes, sanguinem è corporibus eliciebant, clamantes, Baal audi nos. 3. Regum 18. Sanguine enim humano mirum in modum Diabolus oblectatur: ideo sua sacrificia tabo, tetro scilicet sanguine conspergi, & ad responsa allici peramabat, proprio quoque sanguine syngraphas conscribi, quibus se quisque Diabolo deuoueret, optabat. Deus etiam, ut duræ ceruicis populum suum, ne ad Idola deflueret, contineret; plurima in veteri lege instituerat sacrificia, quæ effuso sanguine immolabantur: ideo Apostolus ad Hebræos nono dicit, *Omnia enim secundum legem in sanguine mundantur, & sine sanguinis effusione non fit remissio.* Eadem de causa Deus ad fideles suos commouendos, docet, *quod Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem.* Mirabilis passio, si cadauer accepto vulnere iaceat, & superueniat hostis, qui hominem necauit; aut præmortui parentum aliquis, vel frater, vel soror, vel alius intimè agnatione coniunctus, tunc reuiuiscere obductum vulnus, rubentem sanguinem denuò fundere, non sine magna admiratione conspiciamus.

Occulta passio, mirabilis sympathia, Verum *συμπάθεια* dicam, an *ἀντιπάθεια*? Sympathiam dicam, si aduentu cognatorum ebulliat sanguis; antipathiam, si hoste aduentante reuiuiscat. Apertam hanc passionem occulto Dei iudicio, quidam non absque graui ratione conscribunt, ut ea ratione, vel agnati ad misericordiam, vel hostes ad veniam petendam pelliciantur. S. Ianuarij sanguinem eius capiti admotum, prius concretum, mox colliquari, ebullireque Neapoli cernimus.

Tunica quoque Ioseph hædi sanguine conspersa, ostensa Iacob, ad eam misericordiam Patrem filij adgerunt, ut dixerit, *Descendam cum matre rare ad inferos.* Tali artificio mulieres quasdam ad vindictam de hoste capescendam, filios cum adoleuissent armasse dicuntur; indusium enim patris sanguine conspersum conseruasse, eumque cum ad id ætatis deuenissent, ut commodè de hoste vindictam moliri possent, filijs post longam orationem ostendisse, sicque acclamasse. En vestis Patris vestri, en sanguinem Patris vestri, hic vos ad vlciscendos hostes incitet, hic animos ingerat, hic vos impellat. Tomirim quoque Reginam ad efferatam Cyri Regis Persarum rabiem exaggerandam, eius caput obtruncatum, in vas sanguine plenum coniecisse, indignatamque exclamasse legimus, *Satiare sanguine quem sisti.* Iustinus historicus libro primo historiarum.

Quam igitur ad animos nostros flectendos, atque ad commiserationem maximam intimè commouendos, habebit Christi sanè Seruatoris nostri Syndon, eiusque effigies Syndone excepta? Cur fideles Elephantum instar hoc sanguine non animantur ad pugnam? Cur hic Parentis nostri Dei sanguinem, vestesque sanguine intinctas conspicientes, ad misericordiam non flectimur? Visa Iacob filij Ioseph

Occulta
sanguinis
passio.

Occulta
Dei iudicia.

S. Ianuarij
sanguis
mirifice
bullit.

Tunica
Ioseph
tincta san-
guine hædi,
patris
misericordiam
concitauit
Mulieribus
astus.

Tomiris
Regina
Massagetarum
in
Cyrum
crudelitatem.

Sacra
Syndon
quæ
ad commouendam
misericordiam
efficax.

tunica

Sanguis
mirè afficit.

Elephantæ
visio
sanguine
animantur
ad pugnam.
Annibal
Elephantæ
primus
adhibuit
ad pugnam,
& in Romanos
immisit.

Diabolus
humano
sanguine
delectatur.

Sacrificia
cur data
populo.

Luna in
sanguine
conuertenda.

res ad tunicam sanguine conspersa, ad inferos descendere cupiebat; visa nos Christi Syndone Patris nostri Christi sanguine conspersa, ex inferis exilire non curabimus? Trahitur sanguine diabolus, si in eius cultum quis proprium eliciat sanguinem, ut Baal Sacerdotes, diabolus nos Christi sanguine non fugabimus? Ad vindictam de hostibus reposcendam sanguis Patris vestibus aspersus filios impellit: hos ad peccatorum detestationem, ad diaboli ultionem, Christi sanguis vesti aspersus non commovebit? Ad lachrymas S. Gregor. visa imagine coloribus picta prouocabatur: quid fecisset, si imaginem sanguine pietam conspexisset? Merito igitur pius noster Pastor, qui in feruido, ac Christi amore saucio pectore hos motus, hos affectus sentiebat, non absque miseratione magna dicebat. Nunquid nos non commovebimur, Christi effigiem non minio aut coloribus, sed Christi sanguine expressam intuentes? novamque subsignat rationem, dicens, & eius sanguine, qui est numisma.

Bonum aurum exclamat Ambrosius lib. 6. in Lucam, *Bonum*, inquam, *aurum est Christi sanguis*. Hic est numisma census, quo nos Deo deuouemus, hoc sumus nos redempti, hoc sanctificati, in hoc lauamus stolas nostras. *Non enim corruptibilibus auro, vel argento, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati, & incontaminati Christi redempti sumus de vana conuersatione*, 1. Petri secundo, & primo Corinth. 6. *Empti estis pretio magno, scilicet Christi sanguine*.

12. Igitur nos etiam non terribili crudelium ministrorum, sed pientissimo D. Chrysostomi obtutu, hocce simulachrum contuemur; excitemus itidem nos omnes, &c. Hic effectus, & affectus contemplationis orationem assumimus; contemplationi vacamus, ut Deum placeamus, ut Deo similes efficiamur, ac etiam ut in nobis affectus excitemus. Solent autem ab ijs, qui meditationibus pijs sese exercent, hæ regulæ præ-

scribi, ut quis Christum modo concipiat tanquam Patrem, eumque tanquam patrem filij culpa seuiissime cruciatum contempletur: subsequitur enim commiseratio magna, fletus ebullit, erumpunt lachrymæ. Patrem quis non habet, sed filium, Christum igitur tanquam filium contempletur, qui talia, qualia Christus tormenta sustinuit patitur: tunc enim simili angore cruciabatur. Nec Patrem, nec filium quis habet, fratrem aut sororem, aut coniugem, aut singulariter sibi carum amicum, Christum igitur tanquam fratrem, vel sororem, vel sponsum, vel sponsam, vel insigni necessitudine coniunctum meditetur amicum, qui ijs subiiciatur questionibus, tormentis excrucietur, capiatur, ligetur ad columnam, flagelletur, ludibrijs, doloribusque vexetur acerbissimis, tandemque Cruci affigatur. Tunc enim mœrore maxime oppletum cor contabescet, lachrymas profundet, singultus excitabit, in fletus resolutum incredibiles patietur affectus.

Concipiat Christum, ut Iudicem, Christus ut pater filius, amicus iudex, &c. concipiendus, qui talibus affectus iniurijs, ad hostes iudicandos adueniat; tunc enim magnus in nobis excitabitur timor, tremorque maximus.

Concipiat Christum, ut Sacerdotem, Sacerdos, qui ad victimas pro nobis offerendas accedat. Addat, se sacrificij comitem, Mariam, Sanctosque quos præcipue quisque præ cæteris colat, asciscat: magnos enim cordis sentiet affectus.

Concipiat Christum in victimam victimam, offerri, suum quisque cor victimæ addat, thus adhibeat, preces, suspiria, gemitus fundat; insignes enim sentiet pietatis affectus.

His ergo alijsque eiusmodi, se quisque moueat artibus.

Concipiat Christum verum Deum, talia pro se patientem; nam ut magno quisque Dei conflagret amore, ita magnos sentiet pietatis, & commiserationis affectus.

Hi igitur non terribiles, sed pii oculi; hi oculi sunt Chrysostomi, hi Gregorij, hi Columbæ, hi Sanctorum, hi electorum oculi.

13. Nusquam Veteri in Lege Deus suimet figuram, &c.

Deus in Veteri Lege visus.

Quid hoc est? Falsa videbitur hæc doctrina: nam ita se Deus videndum Patribus in antiqua Lege obtulit, ut etiam sacrosanctum Trinitatis mysterium indicaret. Visus enim fuit ab Abraham, cui dixit Genes. 15. capit. Ego protector tuus sum. & merces tua magna nimis. Iacob apparuit innixus scale, Genes. 18. & cum cum ipso luctaretur Genes. 32. dicebat, Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Apparuit Moyli Exodi 3. dicens, Ego sum Dominus Deus tuus, Deus Patrum tuorum, &c. Et ne quis diceret, visum fuisse per somnia, & imagines, voluit Deus ostendere quomodo se Moyli videndum offerret. Ideo Numero.

Moyles Deum vidit.

12. dicit, Si inter vos fuerit propheta Domini, in visione apparebo, vel per somnium loquar ei. At non talis seruus meus Moyles, qui in omni domo mea fidelissimus est; ore enim ad os loquor ei, & palam, & non per anigmata, & figuras Dominum videt. Trinitatem autem qualiter indicauerit; ostendit, Alexander Papa I. in epistola sua decretali, scripta omnibus Ecclesijs, ubi sic ait: Si Trinitas non est, quare Seraphim apud Esaiam Sanctus, Sanctus, Sanctus tertio dixerunt? Si Unitas non est. Quare sub trina repetitione unum Deum, ac Dominum intimarunt? Si Trinitas non est; quare in Genesi dicitur, dixit Deus, fecit Deus, benedixit Deus? Si Unitas non est, quare tertio Deus, & Deos plurali numero non commendauit? Si Trinitas non est, quare in Exodo dictum est, Domine, Domine, Domine, miserator, & misericors? Si Unitas non est, quare dum tertio Domine diceret, postea miserator, & misericors singulariter dixit? Si Trinitas non est, cur Abraham ad illicem Mambre sedens tribusque occurrens, uni dixit, Domine? Si Unitas non est, cur cum Moyse Deus Abraham, Deus Isaac, & Iacob tertio diceretur, Unitatem a-

Veritas & Trinitas quomodo ex Scripturis colligatur.

stendens, hoc mihi nomen est dixit, & non hæc nomina nostra sunt, designauit? Si Trinitas non est, quare David tertio dixit, Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus? Si Unitas non est, quare cum tertio Deum nominasset, benedicat dixit, & non benedicant adiunxit? Si Trinitas non est, cur Esaias denuo dicit, Dominus Deus Sabaoth, Deus Israel, qui sedes super Cherubim? Si Unitas non est, quare sedes dixit, & non sedetis astruxit? Plurima alia sub eadem repetitione colligit, quæ fusius hic transcribere non est animus: satis sit, quod ex ijs aperte colligitur, quod Trinitas personarum in Veteri Lege fuerit demonstrata, & quod in Veteri Lege Deus se videndum ultro præbuerit. Confirmant hoc ipsum S. Aug. epistola 112. & Gregor. libro 15. Moral. c. 27. iuxta aliam sectionem cap. 37. ex eo quod Moyles Exodi 33. dicit, Si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam. Si enim Deus, inquit, non erat cum quo loquebatur, ostende mihi Deum, diceret, & non, ostende mihi te ipsum.

Scripturam quam diligenter perpendenda.

Verum, quæ à sapientissimo Antistite explicata doctrina est, ea pia atque catholica est. Et quidem non in eo sensu accipienda est, quod Deus nullam vnquam sui ipsius figuram conspici, nec ipse in aliqua corporea figura videri voluerit, neque etiam quod nullus vnquam Dei essentiam in hac vita aliquo modo conspexerit; hoc enim aperte falsum est: neque hæc cordatissimi Pastoris mens fuit, ut quæ inter scholasticos Doctores agitur quæstio, decideret, sed solum quod Deus in Veteri Lege nullam figuram sui ipsius permanentem, atque oculis mortalium conspicuam, quæ ipsum ad viuum, ut dicitur, exprimeret, relinquere voluerit, qualis ea est, quæ in sacrosancta Sindone conspicitur, quæ Christi corporis habitudinem, figuram, quantitatem, altitudinem, latitudinemque exprimeret. In hoc autem sensu explicata doctrina, adeo certa, ac firma est, ut nulli planè, quamuis alter-

Dei in anigmatibus visus.

Nulla imago Deum exactè representans.

altercationis cupido, oblatrandi pateat aditus.

Verum, in eo quod Deus Moyſi dixit, *Non videbis faciem meam, sed posteriora mea videbis*, grande nobis mysterium est perquirendum, quid scilicet per faciem: quid per posteriora sit intelligendum, ut ex hoc nobis appareat, cur ita Deus faciem suam obstruendam, & occultandam duxerit. In facie Dei diuinam essentiam Doctores intelligunt: Tostat. quæst. 17. in cap. 33. Exodi. Sed altiore quendam sensum in Dei facie Patres intelligunt: per faciem enim Filium Dei, scilicet, Verbum, qui est Sapientia Patris, & secunda in Trinitate persona, explicant. ita Hieronym. in Psal. 29. Augustin. in Psal. 138. Hugo Charenſis in eundem locum, & merito. Ut enim in facie hominis sensa conspiciuntur, ita & verbum, eorum quæ in mente sunt passionum, est nota. Quia ergo in veteri Lege, non ita clarè secunda in Trinitate persona est explicata, sicut in noua, post incarnationis enim mysterium longè clarius est explicata Verbi persona, sicut & post Pentecosten Spiritus sancti persona: quid mirum, si faciem suam non ita cunctis patentem, atque perspicuam voluit Deus esse? In posteriori parte Tostatus quæstion. 17. & sequenti in cap. 33. Exodi dorsum humani corporis intelligit: putat enim Deum fulgentissimum quoddam corpus assumpsisse, cuius facies ita claresceret, ut aciem fulgor maiestatis occluderet, aut perstringeret. In eandem sententiam magna ex parte deflectit Lyranus, & Oleaster: Glossa tamen interlinearis, in posteriori parte mysterium Incarnationis intelligit, ut sensus sit. Faciem meam, hoc est essentiam, vel Verbi personam in sua essentia videre non poteris; in carne autem assumpta post incarnationem videbis.

14. Ad hoc Arcam cum Cherubinis, &c. Cum earum rerum, quæ in Ve-

teri Lege euenerere conditionem, cum earum quæ in Noua Lege accidunt maiestate, conferret Apostolus, *Omnia*, inquit, *in Veteri Lege in figura continebantur illis*. Veterem enim Legem veluti pedagogum contemplabatur Apostolus, cuius doctrinam in pedagogo fusè prosequitur Clemens Alexandrinus, & merito pedagogo Lex Vetus comparatur: ut enim in veritatis decus discipulum paulatim pedagogus inducit; ita in Christi gloriam, qui est veritas, & vita, paulatim Lex Vetus manu ducebat. *Bibebant omnes de spiritali conſequentē eos petra; petra autem erat Christus*. In Serpente æneo Christum fuisse figuratum, Christus ipse indicauit, dicens; *Sicut Moyses exaltauit Serpentem in deserto*. Is etiam in Arca & Vasis, ut supra ostendimus, ita figurabatur, ut quæ in mysterijs eorum agerentur, omnia Christum in umbra aliqua figurare, aut obuelare viderentur: ideoque merito oculatus Antistes, in Veteri Lege Dei maiestatem docuit obuelatā. Ita enim figuris, veluti inuolucris quibusdam obtegebatur. Veritatis sinceritatem carnalis populus non inspiciebat, ideo adueniens Deus, descendebat in nebula, tegebatur Domini tabernaculum. Velo etiam maximè obtegebatur atrium illud venerabile, quod Sanctum Sanctorum dicebatur, in quo Arca erat Dei, & Propitiatorium, quod quidem velum, eo tempore, scilicet, in Christi morte, scissum est à summo vsque deorsum, hoc est reiectis inuolucris, veritatis maiestas affulsit. Alis etiam suis Cherubim Arcam obuelabant, quod quidem mysterium tetigit Apostolus ad Hebræos 9. sed in eo fusius explicando noluit immorari, ideo dixit; *Superque eam erant Cherubim gloria obumbrantia Propitiatorium*. De quibus non est modo dicendum per singula. Si quis autem fusius cognoscere cupiat, quomodo illa omnia, quæ in Veteri Lege continebantur Christum

Lex Vetus
Pedagogus fuit.

In Veteri
Lege omnia
Christum in-
nuebant.

Nebula
Veteris
Legis.

Velum
scissum in
Christi
morte
quid fue-
rit.

figurarent, legat præcipuè Rupertum Abbatem in lib. 6. de Trinitate, & eius operibus, qui hæc omnia acuratissimè de Christo explicat.

Deum nemo vidit unquam qualiter intelligendum.

15. *Non videbit me homo, & viuet, &c.* Longa, arduaue concertatio inter Catholicos ex vna, & Arianos, ex altera, antiquitus accidit; quomodo de Deo illud esset intelligendum, *Deum nemo vidit unquam* Et, *Non videbit me homo, & viuet.* Ariani enim solum Patrem inuisibilem dicebant; Filium autem tanquam *εἰσπορευόμενον* visibilem. Qua de re alibi in Bibliotheca Scholast. in 2. sent. dist. 10. disput. 5. à nobis actum fuit.

Abfalon tristitia, quod patris faciem videre non posset. Abfalon mori maluit, quam patris visione carere.

Dauid faciem subtrahens populum turbat.

16. *Modo quantum clementie nobis prestitit, &c.* Cum Abfalon occiso Ammon Regis Dauid filio, exularet, obnixè rogabat, ut tantum sibi scelus in Dauid commissum condonaretur. At verò cum offensa dimissa, illud audisset, *Veniat Abfalon, sed faciem meam non videat*; adeò tristatus est Abfalon, ut scelus sibi commissum non duceret, donec Regis faciem videret; ideò Ioab misit qui diceret, malle Abfalon mori, quam paternæ faciei visione privari, summæque gratiæ loco duxit, quod sibi Pater faciem exhibuerit conspiciendam. Atque adeò cum occiso Abfalon lugeret Dauid, obuelatoque capite lachrymis delibutus parietibus occluderetur, seque exercitus aspectui subtraheret, adeò doluit populus, ut ne in ciuitatem quidem ingredi voluerit: sed vnusquisque ciuitatem ingredi declinavit, sicuti declinare solet populus euersus, & fugiens de prælio, adeoque Regis subtractum aspectum doluit, ut Ioab ad Dauid accurrens dixerit: *Confudisti hodie vultus omnium seruorum tuorum, qui saluam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam uxorum tuarum, & animam concubinarum tuarum. Nunc igitur surge, & procede, & alloquens satisfac seruis tuis. Iuro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne vnus quidem remansurus tecum*

sit nocte hac, & peius tibi hoc erit, quam omnia mala, quæ tibi acciderunt in omni vita tua. Prodiit ergo in conspectum populi Rex, & procedens sedit in porta, & nuntiatum est, quod Rex sederet in porta, & venit vniuersa multitudo coram Rege. 2. Reg. 19. loco summæ gratiæ habuit, quod populo se conspiciendum exhibuerit Rex. Quantæ igitur gratiæ loco illud nos ducere debemus, quod Christus sese nobis videndum exhibuerit; quodque inaudito miraculo corporis sui effigiem sacræ impressam Sindoni concesserit inspiciendam, faciemque suam aperuerit, in quam desiderant Angeli prospicere? Inlita est enim nescio quenam humanitatis significatio in eo, quod se videndum quis exhibeat: nam Regina Hester veritate faciem suam humaniter conspiciendam sibi Assuerus Rex concederet, adeò animo consternata est, ut cum primo colore roseo vultum perfusa, coram Rege constitisset, omnino tamen corruerit, & in pallorem colore mutato lapsa, super ancillulam reclinauerit caput: tantumque in ea potuit doloris acerbitas, ut quamuis ad ipsam è Regio throno, profiliens Rex aduolasset, eamque vlnis suis exceptam sustentasset, donec ad se rediret, blandis etiam verbis eam consolaretur dicens, *Quid habes Hester, ego sum frater tuus, noli metueri; vix tamen animum recipere, vix respirare potuerit, Hester cap. 16.* Maximæ igitur in nos humanitatis signum est æstimandum, quod eam faciem, quam videre tantoperè antiquæ Legis Patriarchæ desiderarent, nobis in hac vita miseris confitam, sputis, alapis, liuoribusque obductam, concesserit inspiciendam; quam rutilanti gloria radiantem in cœlesti patria conspiciendam reseruat.

17. *Iis etiam in partibus, &c.* Quid hoc est? Homo ne igitur Princeps animantium, mundi Dominus, *μὲν ὁ κόσμος*, qui dignitate cunctis præstat, cuius corpus omni animantium corpore perfe-

Dauid faciem populo ostendit.

Christus gratiam magnam nobis confert, dum faciem suam nobis ostendit.

Hester viso Assueri turbatur.

In facie benivolentia signum habet.

Homini excellentia.

perfectius, cuiusque statura, habitu-
do, ac corporis dispositio, tantoperè
commendatur, partes tamen habet in
quibus confundatur, quasque pudor-
is causa alienis subtrahere cogatur as-
pectibus? Heu dolenda nimis hominis
conditio: heu deploranda hominis mi-
seria. Omnino delictum in nobis est.
Primus noster parens Adamus, cum
insignis iustitiæ originalis prærogati-
ua circumdatus, innocentiae stolam
conseruaret, nudum se nudæ Eux o-
stendebat. Adæ item nudo nuda Eva
videri non confundebatur. Non enim
pudenda caro peccati nescia, nec turpis
à conditore caro facta est: sed statim
atque peccauit Adam, peccauit & E-
ua, statim inquam suam vterque nu-
ditatem erubuit; adeoque deformes, a-
deoque turpes corporis partes peccati red-
didit turpitudine, ut nuditatem suam e-
rubesceret Adam, nuditatem suam do-
leret Eva, & ficus folijs obtegere, at-
que oculere festinarint. Hinc verenda
Noe, & carnem turpitudinis in Aa-
ron, & obscæna corporis legimus. Has
ergo corporis partes alienis aspectibus
ostentare confundimur, quod & in
nobis peccato vitiatæ, atque informes
redditæ fuerint. At dices, honestas has
partes omni peccati labe carètes, Chri-
stus indicare absque rubore potuit.
Nulla enim in ipso peccati fœditas,
nulla turpitudinis labe fuit, neque in
ipso obscæne partes potuerunt inue-
niri, in quo innocentie splendor efful-
geret. Sed respondere non est difficile,
quod etsi Christus carnem peccati
non haberet, habebat tamen carnem
similem carni peccati. Hinc est quod
sanctissima Deipara apud S. Brigit-
tam libro primo cap. 10. & libro quar-
to cap. 20. testatum reliquerit, quod
Christus cum iam iam in crucem agen-
dus esset, denudatus, ruborem sentie-
bat, cum verò velum quis præcinxis-
set, quo nuditatem suam tegeret, mi-
rum in modum recreatus fuerit.

18. Et quod in sua gloria ne adumbrari

quidem permisit, &c. Elegans & con-
cinna antithesis, qua obumbrationi,
clara visio, & miseriæ, opponitur glo-
ria: sed mirabitur fortè quis, quod hoc
loco maioris gratiæ loco tributum vi-
deatur, quod suas nobis misérias Chri-
stus concesserit intuendas, quam quod
gloriam suam nobis reuelare voluit.
Verum, si quis ea, quæ in humanam
accidunt consuetudinem inspexerit,
mirari profectò desinet. Superbum e-
nim animal est homo, quodque glo-
riam suam iactare, & pulchritudinem
suam ostentare, & in delicijs suis ge-
stire consuecat. Misérias verò suas e-
rubescere, in illis confundi, eas de flere,
aliorumque oculis oculere satagit.
Christus tamen hasce misérias, flagel-
lationes, plagas, vulnera, liuores, tan-
quam suæ in nos clementiæ, atque hu-
manitatis testes, nobis conspiciendas
exposuit. Quæ enim amicorum causa
perpessi sumus, eorum etiam oculis li-
benter exponimus. Ita vulnera sua
Reipub. Rom. causa aduerso corpore
excepta coram toto Senatu, reiectis ve-
stibus ostentasse apud Salustium in
Iugurthino bello legimus Marium
Cos. ita Christum sua post mortem
vulnera conseruasse: in cœlesti etiam
gloria, in Martyribus asseruari legi-
mus, gloriæ & decoris maioris causa,
vulnerum cicatrices, quas pro Christi
nomine in hac vita perpessi sunt, su-
pra nos fusè ostendimus.

19. At quanto cum amoris affectu nos o-
porteret, &c. Darius insignis ille, ac
potentissimus Persarum Rex, cum
Zopyri amicissimi vulnera, fœdam,
horridamque lacerationem contem-
plaretur, adeò illius amore capiebatur,
ut diceret, malle se Zopyrum fœdita-
tis expertem, quam mille Babilonias.
Cum verò quadam die ingens malo-
granatum fracto cortice conspiceret,
multipliciaque eius grana admirabun-
dus contemplaretur; interrogatus Da-
rius, & cuiusnam tandem rei tot cupe-
ret habere, quot in Punico malo grana

Antithesis
concinna
& elegans.

Christus
misérias
suas no-
bis con-
spiciendas
concessit.

Homo su-
perbum a-
nimal.

Marius
Cos. vul-
nera sua
Reipub.
causa ac-
cepta, in
Senatu o-
stentat.
In Marty-
ribus cic-
trices ad
gloriam
asseruan-
tur.

Darius
Zopyri
fœditatē
quantum
doluit.

Amicus
omnibus
præponē-
dus.

conspiceret: tot Zopyros respondisse fertur Darius apud Plutarchum in Apophthegmatibus. Et quoniam tantumque strenui viri mentionem fecimus, operepretium me quoque facturum puto, si heroicum ipsius facinus breuibus ex Iustino historico libro primo describerem. Erat Zopyrus unus ex septem Persarum primatibus, penes quos totius Regni summa fuit. Cū verò hinnitus equini stratagemate, omnium consensu Persarum Rex acclamatus esset Darius; adeò se illi fidelem amicum præbuit, ut cum quadam die à Dario Persarum Rege descisissent Assyrij, & Babiloniam occupassent, æstuareretur autē Darius, eo quod difficilis vrbs expugnatio esset; tum Zopyrus Sinonice hunc astum excogitauit. Domi se verberibus lacerari toto corpore iubet, nasum, & labia, & aures, & oculorum palpebras sibi præcidi, atque ita Regi inopinanti se offert. Miratur tam acerbo spectaculo Darius, heret, horrescit, causam tam fœdæ lacerationis exposcit. Consilium suum sic exponit Zopyrus: Assyriorum exercitum nimis validum, fortem, inexpugnabilemque agnosco. Hostem igitur me tibi fingam, abs te ita crudeliter tractatum dicam, impietatem tuam ostentabo, crudelitatem exaggerabo, quod me Regni tui consortem non virtute, sed equi hinnitus auspicio superaris, ita tamen crudeliter tractaueris. Vindictam tantæ à te acceptæ iniuriæ expetere me simulabo, agamque cum ipsis, ut iniuriæ vlciscendæ causa, ducem me ipsorum exercitus eligant. Nota mea nobilitas, explorata virtus, fidem præstabit fictioni meæ: pignora hæc ipsa vulnera corporis, & iniuriæ notas habebō, recentisque iræ simulatio, & acerbioris capiundæ vindictæ probabilis rabies ducibus eorum præponet. Electus verò eorum exercitus Imperator, & dux, omnem eorum exercitum facile tibi subigam iugulandum. Veritatem, &

Heroicum
amoris fa-
ciens.

Zopyri in-
audita
stratage-
ma.

Hosti nū-
quam cre-
dendum.

constantiam, & fidelitatem Zopyri, exitus comprobauit, hoc enim stratagemate Assyriorum est fusus, ac prostratus exercitus. Hac de causa tanto beneficio gratus Darius, dicebat, Male se Zopyrum fœditatis expertem, quam mille Babilonias, & non tot Babilonias, tot Regna, tot Imperia, quot grana in Punico pomo conspiceret, sed tot Zopyros exoptare. Similem in Virgilij 2. Æneidos libro Simonis astum legimus. Sed iam disputationis nostræ vela contrahamus, remque nostram agamus. Si Zopyri fœditates adeò admirabatur Darius, ut hac de causa se illi tantoperè deuinctum fateatur, quod ea vulnera sui ipsius causa spontè suscepisset; tanto nos ardentius Christi vulnera diligere, amplecti, & osculari tenemur, quanto se nobis fideliores amicum Christus exhibuit, qui nostræ salutis causa, vulnera in semetipso suscepit.

20. Hinc ad Beatam Virginem mente conuersa, &c. Quis mortalem hanc quam in terris degimus vitam, lachrymarum vallem, miseriarum conceptaculum mortis speculum neget? quandoquidem doloribus, miserijs, calamitatibus, tribulationibusque omnia sunt referta. Quis ab omni corporis, vel animi tristitia longius abesse debuit quam Christus, quam B. V. & tamen Christus factus est vir dolorum, & sciens infirmitatem. Eius verò castissima Mater lachrymis, atque cruciatibus plurimum repleta fuit; cui partus dolores sublatis non sunt, sed transfusi, ut quos in partu non pertulit, eosdem in Christi passione perferret: ita Damascenus libro quarto de fide orthodoxa, cap. 15. Cyprianus sermone de Natiuitate Christi, B. Laurentius Iustinianus libro de triumphali agone cap. 21. Bernardus sermone 2. in Vigiliam Natiuitatis Christi. Quare cum filium suum B. V. conciperet, parturiensque in lucem ederet, maxima lætitia perfundebatur: cum verò Chri-

stum

Darius
Zopyri
gratias
agimus.

Sinonice
ad Zopy-
rum simi-
litudo.

Vita no-
stra mor-
tis specu-
lum, ac
vallis la-
chryma-
rum.

Christus
& B. V.
omnium
maximè
misericordie
abesse de-
cuerat.

Lætitia B.
V. in par-
tu.

Num tam acerba supplicia pati conspiceret, summoperè languebat. Et quàm iucunda fuit partus exultatio, tam etiam acerba fuit in Christi morte compassio. Quàm verò iucunda fuerit integerrimæ Matris in partu exultatio, quis vberius, quis exactius exprimere posset, quam ipsa Virgo? Eam igitur ingentem suam in partu lætitiā explicantem audiamus, ita enim apud B. Brigittam lib. 1. cap. 10. loquitur: *Audito Angeli verbo, ferventissimum affectum habui esse Mater Dei, & loquebatur anima mea præ amore; Ecce ego, fiat voluntas tua in me. Ad quod verbum illico concipiebatur filius meus in utero meo, cum ineffabili exultatione anima mea, & omnium membrorum. Cumque haberem eum in utero, portabam eum sine dolore, sine grauedine, & tadio ventris mei. Humilia- bam me in omnibus, sciens eum omnipotentem, quem portabam. Quando verò peperim eum, sine dolore, & peccato peperim eum, sicut & concepim eum tanta anima, & corporis exultatione, quod pedes mei præ exultatione*

non sentiebant terram, ubi stabant. Et sicut in omnia membra mea, cum gaudio totius anima mea intrauit, sic cum gaudio omnium membrorum, exultante anima ineffabili gaudio, sine latione Virginitatis mea exiit. Cumque conspicerem, & considerarem pulchritudinem eius, anima mea quasi rorem præ gaudio stillabat. Hæc illa. Sed heu quantum exultavit in delicijs partus, tantum illi in Christi morte tormentorum datum fuit, cuius cor doloris acerbitate scindebatur, oculi lachrymis replebantur, omniaque membra tremoribus concutiebantur, & omnia viscera tristitia replebantur, atque ita dolores quos in partu effugit, in filij morte sustinuit; quæ ideò apud sanctam Brigittam libro secundo cap. 21. sub parturientis similitudine dolores suos explicat, dicens: Eram, inquit, sicut mulier pariens, cuius omnia membra post partum tremula sunt. Quare sicut omnium Matrum lætissima fuit in partu filij, ita omnium matrum mortissima fuit in morte filij.

Quantum in partu exultavit B. V. tantum in filij morte doluit.

B. V. dolores habuit ut parturientis.

V 5

ALPHON.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

De Plagis in anteriore coxarum, & crurium parte, quæ flagellantium ob crudelitatem ad viuum usque dilacerata fuerunt.

Caput Decimumoctauum.

Inspiciatur exemplar vbi litera N. apposita.

Crucibus
affixos hu-
milibus
deuoran-
dos à fe-
ris.

ESARIENSIS, 1. Eusebius refert, quodam Sanctos Martyres, humilibus affixos Crucibus, & Vrsis, ac Leonibus obiectos adeò fuisse, vt ipsos deuorarent, incipiendo à cruribus, & coxis in anteriore corporis parte; quemadmodum de D. Blandina narrat, *Blandina verò; inquit, ligno suspensa, bestiis irruentibus, ad vorandum est proposita.* Flavius quoque Vopiscus simile refert de quodam tabellione cui nomen fuit Mnestheus, sic enim inquit, *Mnestheus*

Lib. 5. c. 1.

In vita Aureliani.

Lib. de
Pudicit.
c. 22.

postea surreptus ad stipitem, feris est obiectus. Idem etiam à Tertulliano colligitur.

Psal. 21.

2. Sed Iudæi Christo Domino peius tormenti genus moliti sunt; tanquam qui ministros Pilati ad maiorem crudelitatis rabiem instigarent: nam ipsi, veluti Leones, de quibus 3. David intellexit cum inquit, *Sicut Leo rapiens, & rugiens, dentibus in eum fremebant, vt eundem deuorarent, & consumptum in nihilum reducerent: nec tantum Domini personam absumere, sed nomen quoque obli-*
terare

terare cupiebant; vt ex hominum memoria prorsus abraderetur; sic enim illorum consilium Ieremias explicauit cum inquit, *Et nomen Cap. 18. eius non memoretur amplius.*

4. Cæterum, Canes isti, voracesque Leones commoditate dilacerandi Christum ipsis præstita, sanè quam euidenter in coxis, & cruribus ipsius crudelitatem suam exercuerunt; vt diuinum adificium sacratissimi corporis illius, fractis & comminutis cœlestibus columnis illis, si fuisset eis permissum, vtcunque demolirentur. Et hanc ob causam isthac in anteriore parte, eisdem quoque in coxis, cruribusque longæ admodum dilacerationes, 5. ac plagæ apparent; quæ de re lob sententia, quam ad hæc omnia exprimenda pronuntiabat, veritatem continuisse apertissimè constat, *Destruxit, in-* Cap. 19.
quibat, me undique, & perego, & quasi auulsa arboris sustulit speciem meam; perinde ac si dixisset. Quemadmodum radices arborem erectam sustinent; at si illæ conuellantur, arbor cadat oportet; sic etiam, 6. coxæ, & crura Seruatoris, quæ illum sustentabant, ob flagella adeò debilitata sunt, vt arbor, corpus scilicet suum, vera vitæ Arbor, quasi absque radicibus conciderit, & vires cum forma deperdi dixit. nam coxæ, & crura ipsa, adeò dilaniata videntur, vt iure dici possit, inde corticem fuisse detractam: quocirca isthac eadem pelle dirupta, cum patentes, 7. admodum portæ factæ fuissent, ex quibus vberissimè sanguis effluxit, sanctissimum corpus illud, vt omnino exaresceret, effecerunt; quemadmodum David prædixerat, *Ossa mea,* Psal. 105.
inquit, sicut crenum aruerunt, & sicuti ad arborem conuellendam, fossas circum circa, 8. deducunt, sic ad has coxas, & crura demolienda sacratissimi Corporis Domini tanquam bases, sancta in Sindone dilacerationes apparent, fossis quàm similes; non dissimili sanè ratione ab ijs discrepantes, quas sanctis Martyribus scorpio solebat efficere.

9. Quæ cum ita se habeant, quid tibi homo planta cœlestis, vt Plato dictitare consueuerat, faciendum erit; cum eo maiorem fructificandi spem concipias; quo virgulta in arboris huiusce truncum inserueris; vnde cum forma vitam hauris, cum sanctissimum illum truncum, cortice denudatum prorsus exaruisse conspicias? An non perpetuo indolueris? 10. an non hoc tibi ingentem molestiam attulerit? Immò, an non in animo tuo id infixum habueris, adeò, vt quemadmodum ex varijs phantasiæ conceptibus, sæpenumero notis in artubus notæ imprimuntur nonnullæ, quæ cum fructuum, aliarumue rerum figura transfunduntur in filios, quemadmodum Plutarchi, lib. 5. de Placit. Philos. 6. 12.
n. lib. 6. 12.
nima tua, quasi cœlesti, ac diuino amore foeta, suis quibuscunque in potentijs hæc quasi plagarum notas istarum, & characteres inurat, in mente

Quonam pacto Christianus fructificare valeat inter has Christi plagas contemplandum.

Plutarchi, lib. 5. de Placit. Philos. 6. 12.

CONU-
sio ad bea-
tissimam
Virginem.

4. p. tit.
25. l. 41.
5. l.

mente veram effigiem conseruando illius, qui easdem in sacra Sin-
done reliquit inscriptas? Et fructus, quos istiusmodi sacro iuuante
stipite, tibi metipsum tulerit, hinc tales existant, vt notas præferant
cas, quas harum plagarum cruciatus, in mente iam pridem conce-
ptus, in illis impresserit. Ex his autem, qui pio in sanctissimam Vir-
ginem deuotionis affectu incensus est, eandem meditari cum D.
Antonino quauerit, cum ipse secum reputarit, quod stabat Mater
verecunda, modesta, lachrymis plena, doloribus immersa, sed ta-
men se talem ostendebat, vt à Dei voluntate non abscederet; sic
enim D. Anselmus inquit, & D. item Antoninus refert, *Si oportuis-
set (ille inquit) ad implendum secundum rationem voluntatem Dei, ipsa
filium in Cruce posuisset & obtulisset, neque enim fuit minoris obedientie, quam
Abraham.* Pius itaque Lector, dum Matris dolores contemplatus
erit, inter coxas, & isthac crura contemplandum, & ad memoriam
reuocandum, ipsa semper incessisse recta ad sanctitatem, & alios in
iter idem perpetuò direxisse; modo verò liuida, & laniata esse co-
gitarit, viuendo pietatis affectu ea complecti, & osculis fatigare po-
terit; non secus ac pientissima consueuerat Parens illa in infantia
nati ad pectus adstringere, & ipsi delicias facere, mox cum Beda
dicet, Video, sanctissima Domina mea, in istis filij tui plagis id
ad exitum tandem peruenisse, quod Iob de eisdem præuidisse con-
stat; nimirum, istiusmodi crura, in radicis base percussa, formam
amisse suam. Sic itaque meditando partes hasce, & Matris mi-
serando dolores, suas cum Virginis lachrymis largiter effluentes
coniungere poterit.

F R A -

F R A T R I S
DANIELIS MALLONII
 DE ADVERSIS COXIS AC TIBIIS
 CHRISTI ELUCIDATIONES.

IN CAPUT DECIMVM OCTAVVM.

CÆSARIENSIS

1. *Eusebius refert,*
 &c. Cū eximius
 Dei Vates Iere-
 mias, efferatam
 eorum rabiem,
 quos urbem Hie-
 rusalē expugna-
 tuos propheti-

co spiritu præuidebat, lamentaretur
 Thren. cap. 2. truculentam hanc ra-
 biem sic descripsit: *Aperuerunt super te*
os suum omnes inimici tui, sibilauerunt, &
fremuerunt dentibus, & dixerunt, Deuora-
bimus. Locum autem istum, etsi de
 Hierosolymitanæ urbis excidio Pa-
 tres omnes ad litteram explicant; ta-
 men allegoricè de efferata persecuto-
 rum Ecclesiæ rabie plurimi explica-
 runt. Cardinalis Charenensis in eum lo-
 cum, Hieron. in cap. 9. Esaiæ, Hila-
 rius in Psal. 52. tanta enim, tamque
 truculenta suppliciorum acerbitate im-
 pij persecutores Ecclesiam diuexarūt,
 vt non solum eam funditus euellere,
 sed etiam deuorare, & deglutire de-
 creuerint. Execrandum hoc consilium
 illud manifestat, quod non parum sibi
 ducerent sanguinarij laniatores, si in
 Ecclesiam, inque Christi Martyres,
 pugnis, alapis, calcibus, fustibus, neruis
 tauris, plumbatis, flagellis, scorpionibus,
 latuminijs, aculeis, rotis, vncis, vn-
 gulis ferreis, pectinibus, facibus, lan-
 padibus, æquuleis, ollis, æneo tauro,
 cratibus, ignita sartagine, trocleis, cu-
 leis, cuspidibus, igni, ferro, sexcentisq;
 alijs tormentorum, mortisque generi-
 bus, quæ è tartareis euocata sedibus,

Diabolus suggererat, deseuirent; nisi
 etiam ad tormentorum, ac mortis hor-
 ridum genus, in Christi Martyres tau-
 ros rabidos, canes, leones, vrsos, par-
 dos, apros agrestes, mures, serpentes,
 aliaque, id generis efferata animan-
 tia immitterent, quibus Christi Mar-
 tyres, in ipsisque Ecclesiam vorarent,
 & deglutirent. Alios enim ferinis pel-
 libus indutos leonibus obijciebant, vt
 in sancto Ignatio legimus, qui cum
 bestiarum fremitum audisset, *Frumen-*
tum, inquit, Christi sum, dentibus bestia-
rum molar, vt panis mundus inueniar. A-
 lios vestibus denudatos, in theatra sua
 adducebant, eos nullis vinculis alliga-
 tos, sed inuicta Christiana fortitudi-
 de consistentes immobiles canibus, vr-
 sis leonibus, alijsque rapacibus, vo-
 racibusque bestiis obijciebant. Alios,
 vt auctor est Eusebius Cæsariensis lib.
 5. histor. Ecclesiasticæ cap. primo, pe-
 dibus in saxorum foramina immisis,
 ac liquefacto plumbo firmatis, sic be-
 stiarum moribus exponebant; alios
 palis alligatos; alios stipitibus affixos,
 bestiis tradebant vorandos; alios tan-
 dem humilioribus Crucibus adstri-
 ctos, feris laniandos exponebant. Cum
 autem multos cū apud Eusebium
 lib. 5. & 8. Tertullian. de pudicitia,
 tū apud eos, qui accuratè Martyro-
 logiorum monumenta profecuti sunt,
 quorum non solum Martyrum nomi-
 na plurima, sed cruciatuam etiam ge-
 nera pari cum pietate, & eruditione
 descripsit Antonius Gallonius in de
 SS. Martyrum cruciatibus opusculo,
 placuit tamen pientissimo nostro An-

Persecu-
tores con-
tra Marty-
res bestias
concita-
bant.

Ignatij
inuictus
animus.

Pedes
Marty-
rum plu-
bo firma-
ti.

Martyres
feris la-
niandi ex-
positi.

Laudatur
Gallonij
opus de
cruciatibus Mar-
tyrum.

istiti,

S. Blandi-
na Mar-
tyr.

Ante
Christum
alii cruci-
bus affixi,
bestijsque
laniandi
expositi.

Psalmi
Daniel my-
sterijs pic-
ti.

Tituli
Psalmo-
rum infi-
gnes, sed
obscuri.

Tituli
Psalmo-
rum quo
spiritu
explican-
di.

tistiti, Sanctæ Blandinæ Martyris ve-
luti ad id, quod maximè intendebat
accommodatissimum exemplum af-
ferre. Hæc enim cum alijs, quos Euse-
bius Cæsariens. lib. 5. histor. Ecclesia-
sticæ cap. primo, refert stipiti alliga-
ta in Crucis formam, feris laceranda
fuit exposita, quia Christum Cruci af-
fixum, sed sauciatis, ac quodammo-
do voratis prius per flagellorum se-
ctiones tibiæ, cruriumque carni-
bus nouimus. Hanc etiam reor esse
causam, cur cum potuisset ad inten-
tum suum comprobandum exemplum
septem filiorum Saul adducere, qui à
Gabaonitis crucifixi fuerunt cruribus
humilibus, & Respha filia Aia abi-
gebat aues per diem, & bestias noctu,
ne eos lacerarent, ut legitur 2. Regum
cap. 21. maluerit tamen pietissimus
Pastor exemplum S. Blandinæ addu-
cere, quia in nouo testamento pro
Christi fide Cruci affixa, bestiis dila-
nianda exposita est.

2. Sed Iudæi Christo Domino peius, &c.
Quamuis Regij Vatis Psalmi, tot, tan-
tisque mysterijs grauidi, ac referti sint,
ut non solum in ijs plures continean-
tur sententiæ, quam verba, in singu-
lis etiam verbis plurima cœlestium Sa-
cramentorum arcana contineantur,
in quibus elucidandis non solum acu-
tissimorum Doctorum ingenia ob-
ruantur, sed Sanctorum etiam Pa-
trum, quos tamen Sancti Spiritus
obumbratio maximè illustrat, defudet
industria: tamen Psalmorum inscri-
ptiones, quos titulos nominamus,
adeò insignes, adeòque sublimes sunt,
ut sub vilioribus verborum inuolucris
amplissima per sæpè mysteria conti-
neantur; in quibus explicandis, non
tam ingenio, quam diuinatione opus
est, quæque non alio, quam quo sunt
conscripta spiritu, intelligi, & expli-
cari queant. Ideò in ijs explicandis
tanta Doctorum dissensio, tanta di-
uersitas reperitur, ut non solum vulga-
tum illud elogium maximè verum ap-

pareat, Quot capita, tot sententiæ; sed
etiam cum diuersorum auctorum pla-
cita collegeris, tunc densioribus te in
tenebris obuersari fateare necesse sit.
Cum autem grauis hæc difficultas in
omnibus Psalmorum titulis explican-
dis reperiatur, præcipuè tamen Psalm.
21. titulus tot tantisque tenebris obfi-
tus est, ut non tam Doctores in tituli
explicatione dissentiant, quàm etiam
in ipsis vocibus, vocumque significa-
tionibus enodandis mirum in modum
discrepent. Huius igitur Psalmi titu-
lus Hebraicè sic legitur *hal aielet hasa-
char*, quem titulum Græcè sic verte-
runt Septuaginta, ὑπὲρ ἀπὸ τῆς ἡ-
μερας, id est, super susceptione matuti-
na. Sanctus Hieronymus pro Ceruo
matutino. Alij pro Cerua matutina.
Notat autem Augustin. Eugubinus,
Cerua apud Hebræos tria significa-
re, primò animal; secundò, ascensum
auroræ, tertio, stellam, quæ summo
mane exoritur, quæ græcè *φὸς φῶρος* la-
tinè Lucifer appellatur; Chaldaus in-
terpres sic vertit, super virtute sacrifi-
cij, & iugis holocausti. Sanctus Augu-
stinus, & ferè communiter Latini, 70.
versionem secuti, per susceptionem
matutinam, Christi resurrectionem in-
telligunt. Est enim veluti noua gene-
ratio, summo mane facta. Eandem ex-
plicationem in Catena Græcorum Pa-
trum in Psalmos habuerunt Athana-
sius, Eusebius, Didymus. Nicephorus
autem, & Theodoretus per successio-
nem matutinam, Christi aduentum
intellexerunt, qui velut *aurora consur-
gens*, splendidissimis suæ diuinitatis ra-
dijs toti mundo affulsit, & *ambulantibus*
in regione umbræ mortis, lux orta est eis.
Esai. 1. *Est enim vera lux, quæ illuminat*
omnem hominem venientem in hunc mun-
dum. Qui verò Cerua pro ascensu au-
roræ accipiunt, eadem ferè ratione ti-
tulum hunc explicant, quod Christus
velut *aurora* in sua resurrectione *consur-*
gens, Cant. 6. *Et velut fulgentissima stella*
inter nebulas gloria mirabiliter effulgens,
Eccle-

In titulis
Psalmorum expli-
candis ve-
rificatur
illud elo-
giū, quod
capitulum
sententiæ
Titulus
Psalmi o-
bscurissi-
mus.

Cerua tria
significat
apud He-
bræos.

Septua-
ginta lo-
terp.

Relat-
tio d
noua ge-
neratio.

Christus
duentus
velut au-
rora.

Christus
est stella
inter ne-
bulas glo-
riz.

Ecclesiast. 50. suis nos splendoribus ad gloriæ decus alliciat. Ego verò et si hæc omnes interpretationes tãquam tãtorum Patrũ auctoritatibus maximè communitas, plurimi faciam, & summo perè commendem, hoc tamen loco sanctissimi Patris Hieronymi & aliorum interpretationem, qui Ceruum matutinam, vel matutinum ceruum interpretantur, tanquam instituto proposito meo maximè accommodatam, præ cæteris omnibus censui eligendam; Ceruum autem matutinum Christum interpretabor, secutus Basilium homil. 1. in Psalm. 28. & Augustinum libro 83. quæstion. 71. & sermo. 21. de verbis Apostoli. Origenem homil. 2. & 3. in Cantica, & in cap. 15. Matth. Gregorium lib. 3. Moral. cap. 16. qui in Ceruo Christum interpretantur, ceruique proprietates Christo attribuunt. Si etiam Ceruum legamus, Christi humanitatem cum Cardinali Hugone intelligemus, ac cum præcedenti hæc quoque coincidet explicatio. Nam & Cantic. 2. de Christo dicitur, *Revertere dilecte mi, similis es Caprea, Hinnuloque Ceruorum*; in hoc enim Hinnulo Christum intelligit Rupertus libro 7. de diuinis officijs cap. 27. Video & Christum pacifici huius animalis figura delectatum, cum ipse Christus Beato Eustachio apparens præstantis cerui formam suscepit, in cuius cornibus eiusdem Christi crucifixi signum emicabat. Cum igitur hucusque speciosissimum Ceruum, id est Christum, vel speciosissimam Ceruum, hoc est eius Humanitatem venati simus, nunc huius Cerui mysteria hac venatione minimè defatigati prosequamur, & cur matutinus etiam ceruus dicatur, denuò venemur.

Est Ceruus animal procerum, ad currendum expeditissimum, cornibus ad ornatum, non ad offensam præditum; sed Canum, Leonum, Vrsorum, aliarumque carniuorarum be-

stiarum moribus vehementer expositum. In hoc igitur Psalmo, qui Christi passionem ita clarè explicat, vt Augustin. præfatione secunda in Psalm. 21. dixerit, esse potius Euangelium Christi patientis, quam Prophetiam: quæ Christus seipsum Ceruo ab Vrsis, Leonibus, Canibus etiam fatigato, ac vallato, iam iamque moribus acerrimè absque vlla subterfugij spe lacerando, discerpendo, vorandoque assimilat: idè ex intimis cordis doloribus ad Deum confugiens, clamat, vocesque ingeminat, dicens: *Deus Deus meus, respice in me; quare me dereliquisti?* Quasi dicat; en Ceruum matutinum, quem rabidi Canes, Leonesque famelici lacerandum, venandumque vallarunt. Verè Christus seipsum matutinum Ceruum venationi, moribus, ac lacerationi expositum, nominat. Hoc qua ratione sit verum, videamus, & attente quæ Euangelistæ scripserunt, legamus, & matutinam cerui venationem intelligemus. Matthæ. 27. *Mane autem facto, inierunt omnes Principes Sacerdotum consilium aduersus IESVM, ut eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum. Marci 15. Et confestim mane consilium facientes summi Sacerdotes cum Senioribus, vincientes IESVM, duxerunt, & tradiderunt Pilato. Ioan. 18. Erat autem mane, & ipsi non introierunt in Prætorium. Ecce igitur matutinum Ceruum inter mortiferæ venationis angustias constitutum; idè clamat, *Circundederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me; aperuerunt super me os suum, sicut Leo sapiens, & rugiens: & paulò infra, Circundederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me.* Quasi diceret, instat tempus, tempus vrget, quo Ceruus matutinus sit mactandus. Quam benè Chaldaeus interpres vertit; super virtute sacrificij matutini, & iugis holocausti. Ceruus enim hic matutinus sacrificium instaurabat matutinum, & iuge.*

Psalm. 22
est veluti
Euange-
liũ Chri-
sti patientis.

Matutina
Iudeorum
Venatio.

Summo
mane Iu-
dæi Chri-
stum in-
stant cru-
cifigi.

Canes,
Leones-
que Chri-
stum cir-
cundant.

Quam

Christus
est ceruus
matuti-
nus.

Christus
figura
ui S
tacio
aret.

ceruus
de ani-

Iudei crudelitatis ministro- rum Pila- ei instiga- tores.

Iudei pe- iora in Christum moliti, quā Gen- tiles in Martyres.

Iudei Tau- ris, & Vi- tulis com- parati.

Gentiles canes ap- pellati.

Quam doctè, quam acutè Ecclesia- sticus noster Princeps, & Archiepisco- pus Palæotus, cum martyres in Cru- cem actos feris expositos tradidisset, subdit; sed peiora in Christum moliti sunt Iudæi, veluti crudelitatis mini- strorum instigatores, ipsi enim etiam antequam in Crucem actus esset, lace- randum, vorandumque Ceruum ca- nibus obiecerunt. Verum, qui sunt isti vituli, & tauri, qui Christum obsede- runt, & super ipsum os suum aperue- runt, sicut leo rapiens, & rugiens, & qui sunt isti Canes, qui Christum cir- cumdederunt? Neque enim hæc my- sterijs vacare putandum est, ex ijs au- tem optimè cognoscitur, cur dictum sit, peiora in Christum moliti sunt Iu- dæi, vt instigatores crudelitatis mini- strorum. Eusebius, Nicehor. Theodo- retus, relati in Catena Græcorum Pa- trum, in Psal. & inter Latinos Gregor. lib. 7. Moral. cap. 4. & lib. 31. Moral. cap. 18. Ambros. epistola 72. August. epistola 120. Hieronym. in cap. 1. 7. & 31. Esaiæ. Arnobius & Cas- siodorus in hunc locum, Clem. Ale- xand. 6. Stromat. In vitulis multis, qui vitulum circumdederunt, intelligunt Iudæorum populum; Vitulus enim ad iugum natus taurorum filius, patrum vestigia sequitur; isti ergo circumde- runt Christum, *aperuerunt super Chri- stum os suum sicut leo rapiens, & rugiens, clamantes, tolle, tolle, crucifige, crucifige eum. Non hunc, sed Barrabam. Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Per tauros pin- gues, Principes Sacerdotum intelligūt præ citati Patres, isti etiam circumde- derunt Christum inientes contra eum concilium, & *aperuerunt super ipsum os suum sicut Leo rapiens, & rugiens, claman- tes, reus est mortis; & persuadentes ple- bi, vt Barrabam peterent, & Iesum crucifigendum acclamarent.* Per canes autem, Eusebius, Theodoretus, Didy- mus, vbi supra, & inter Latinos Hilar. Can. 5. & 15. in Matth. Ambros. in cap. 16. Lucæ, Augustin. lib. quæst.

Vet. & Noui Testamenti, q. 39. Hie- ron. in cap. 9. Ecclesiastes, intelligunt Gentiles. Fortè & Christus idipsum sensit, dicens Matth. 7. *Non est bonum sumere panem de manibus filiorum, & dare Canibus.* Iudæi igitur Christum cani- bus, & bestiis lacerandum, ac discer- pendum exposuerunt, cum eum Gen- tilibus, tanquam Canibus laceran- dum, ac flagellandum tradiderunt, qui ipsius tibias, ac crura ita lacerarunt, ac si Cruci humiliori affixus bestiis esset expositus laniandus. Sæuissimam & nullis vnquam seculis auditam impu- rissimi Neronis bestialitatem imitati sunt Iudæi: Nero enim viros muliere- sque ad palum alligari iubebat, in quos ipse fere pelle tectus irrumpens, petulantem sæuitiam rictu, licu, ac morfu exercebat, Suetonius in Ne- rone, M. Antonius Sabellicus in Sue- tonium.

3. *Dentibus in eum fremebant, &c.*

Dum efferatam hanc persecutorum Christi rabiem admirabundus con- templaretur David, Psalm. 2. sic ex- orsus est, dicens: *Quare fremuerunt Gen- tes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terra, & Principes conuenerunt in v- num aduersus Dominum, & aduersus Chri- stum eius.* Ferino enim dente, ac bestia- li laniatu Christum ita exterminare nitebantur, vt eum vorare, & eius no- men è terra radere cogitarent. Quod benè expressit Ieremias cap. 11. *Veni- te, mittamus lignum in panem eius, & era- damus eum de terra viventium, & nomen e- ius non memoretur amplius.* Et reuera, ad- miratione maxima dignum est, cur ta- lem in Christum inuidiam, talemque rabiem contraxerint: ideò dicebat, *Quare?* Respondebimus nos, hoc fa- ctum fuisse auctore Diabolo; vt enim Rupertus in cap. 8. Ioan. testatur, sta- tim atque Diabolus cognouit Verbum humanitati se velle coniungere, tan- tum assumpsit in eum odium, vt de illo occidendo statim cogitauerit. Idem confirmat ipse apud B. Brigittam lib. reuela-

Canes quomo- do tibias & crura Christi vorarunt.

Neronis bestiali- tas.

Rabiem persecuto- rum Chri- sti prauit- dit Da- uid.

Christum de terra perferunt res opo- bant.

Diabolus Christum ab initio occidendi delibera- uit.

reuelationum cap. 34. Ideò armavit Principes, & Reges, & Gentes, & populos, vniuersasque hostium Christi phalanges, vt nomen Christi abraderet, vt non memoraretur amplius. Vt autem astum diaboli, pessimamque eius rabiem cognoscamus, ea perscrutemur, quæ diabolus contra Christum molitus est. Statim atque natus est Christus, contra ipsum armavit Herodem, qui eum è terra eradere conatus, tot Innocentium strages edidit. At cum ne hac quidem ratione Christum è vita eradere potuerit, contra eum denuò concitauit, & armavit Iudæos, & Gentes, & flagellationibus, ignominijs, ac Cruce, eius nomen delere conatus est. At videns consilium suum omninò vanum, atque irritum exstitisse, Christo in cælum sublato, horrendas in Christum persecutiones concitauit, quas Ioannes Euang. in Apocalypsi. cap. 6. prosequitur.

Cum enim ad primi sigilli apertionem Christum Dominum eiusque triumphos, sub sacro hieroglifico candidi equi descripsisset, cuius fessor arcum manu gestaret, gladiumque vtraque parte acutum ore vibraret, in capite diademata multa gestaret, quique egrederetur vincens, vt vinceret, statim etiam horridas contra ipsum à diabolo concitatas persecutiones expressit. Ideò aperto secundo sigillo, equum rufum descripsit, cuius fessor grandem gladium vibrabat, in quo Reges, atque Imperatores Christi Ecclesiam, ac nomen persequentes, quos diabolus contra Christum armauerat, expositores intelligunt; ij enim omnes dicebant, *Venite, & eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius.* At verò, cum in tanta persecutionis acerbitate, Ecclesiam gladio, ac internecionibus nō destrui, sed magis confirmari diabolus aduertisset, alios astus excogitauit, alios quoque censuit contra Christum armandos. *Sed omnia vincit Veritas, & praualeat.* Ideò,

aperto tertio sigillo egreditur equus niger, cuius impius fessor stateram manu gestabat. In quo impium, ac profligatissimum Arium Doctores intelligunt, qui veluti bellum filio Dei indicens, eum ex diuinitatis arce deicere conabatur, dicens: *Venite, eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius.* Niger, ac teter is fuit, qui à fidei candore, ac religionis syncretitate ad pestilentem hæreseos labem defluxit; stateram manu gestabat, quasi ad stateram examinare vellet, an Patri filius similis, equalis, coæternus, atque *ὁμοῦσιος*, id est consubstantialis esset. In quo quidem Ario adeò diabolus profecit, vt in Ariminensi Cōcilio vniuersus orbis se Ariarium esse miraretur. Verum cum cognitis Arianorum fraudibus, eorum impudentia, atque hæresis reiecta esset, Catholica fides iterum proclamata, Christi nomen abradi non valuit, *Omnia enim vincit Veritas, & praualeat.* Alios igitur denuò censuit armandos, quos in quarto sigillo describit Ioannes. Fuit is equus ille pallidus, cuius fessor erat mors, grandem vibrans falcem, quem aperto ore subsequebatur infernus. In quo quidem equo pallido, teterimum atque profligatissimū Doctores intelligūt Mahumetem, qui suos cohortans, diceret, *Eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius.* Equus pallidus, quòd terrorem, palloremque incutiat; eius fessor dicitur mors, quod mortem inferat dum falcem vibrat. Ausus est enim se Dei virtutem dicere Mahumetes, & Christo quidē miracula, sibi verò gladium esse concessum, vt legem suam non miraculis, non signis, non prædicatione, non verbis, sed gladio, sed necibus, persua-deat. Ideò subsequitur ipsum dilatato ore infernus, eos vorās, qui Christi nomini testimonium reddere formidauerint. At cum ne hac quidem ratione Christi nomen abraderet, ne memoraretur amplius non

Equus niger Arium Hæresiar-cham significat.

Arius consubstantialitatem filij negat.

Equus pallidus Turcicam sectam figurat.

Mahumetes sibi pro miraculis gladium datum cœlitus mentitur.

Stratagemata diaboli.

Lutherus cum sequacibus.

Locustæ abominabiles Lutheranos & Calvinistas designant.

Diabolus contra Christum Philosophos concitavit.

Philosophi dicti Patriarchæ hæreticorum.

Diabolus contra Christum Poetas concitavit.

valuerit: idem noua stratagemata molitus est, stellas traxit e cœlo, quas Ioannes Apocal. 9. dicit in puteum abyssi descendisse, in qua hæreticos insignes, præcipuè verò Lutherum Pannonius intelligit: is enim cum sequacibus dicebat, *Eradamus eum de terra viventium, & nomen eius non memoretur amplius*. Ex puteo enim infidelitatis egressus est perfidiæ fumus, caligine cœlum, id est Ecclesiam replens. Ex puteo egressæ sunt abominabiles illæ locustæ, similes equis paratis in prælium, super capita earum tanquam coronæ similes auro, facies earum hominum, & capilli sicut mulierum, dentes earum sicut Leonum, in quibus quidem locustis Lutheranos, ac Calvinistas, Bellarminus Cardin. intelligit. At cum ne hac quidem ratione contra Christum præualere, neque illius nomen abradere valuerint, alios etiam diuersis temporibus censuit contra Christum armandos, sed *omnia vincit veritas*. Armavit enim contra Christum Philosophos, armavit Poetas, armavit Historicos. Hos quidem, ut aut de Christo profana conscriberent, aut saltem eius admiranda opera reticerent. Armavit Philosophos, ut dicerent, *Eradamus eum de terra viventium, & nomen eius non memoretur amplius*. Quos maximè in primo Nicæno Concil. hoc molitos esse cognoscimus, qui idem à Patriarchæ hæreticorum sunt appellati, qui fidei mysteria, quæ humana mente probari non poterant, negarent; sed *omnia vincit veritas, & praualeat*. Armavit Poetas, qui fidei dogmata ad fabulas detorquebant, hi etiâ dicebant. *Eradamus eum de terra viventium, & nomen eius non memoretur amplius*. Idem fidei mysteria quæ in scripturis leguntur, suis fabulis constuprata, risui exponebant. Casum enim diaboli ad Phaetontis casum detorquebant; Adæ peccatum, qui Deus effici volebat, in Prothei fabula irridebant: ex Cosmopeia septem dierum spacio in

Genesi explicata, Chaos fingeant: Paradisum terrestrem, Alcinoi hortum: cœlestem Paradisum, Elysios campos appellabant: Cherub ad valuas Paradisi gladium versatilem tenentem, Tricerberum appellabant: inferni pœnas, Cociti nomine: diaboli altus in morte Charontis fabulam: Deum iudicantem, Radamantem fingeant: diluuium Noe in Deucalionis diluuium transferebant: duplicem Christi naturam, humanam scilicet & diuinam, Castoris, ac Pollucis fictione constuprabant: filij Dei descensum ad hominum filios descendeant, dicentes,

Iam noua progenies cœlo demittitur alto. Innocentiæ statum aureum seculum appellabant: sanctos Viros ipsi heroes fingeant: homines perditissimos, qui ob sua scelera ad inferni incendia descendebant, in Deos relatos dicebant. Si nos Christi descensum ad inferos credimus, ipsi Herculem fingeant Hydram occidentem. Atque hac arte ipsique figmentis fidei nostræ mysteria eludere, Christi nomen abraderent nitebantur. At *omnia vincit veritas, & praualeat*. Quare irrita, atque inania omnia sua consilia videns impius Satan, noua semper moliri, noua machinari, atque tentare aggreditur. Armabit tandem in fine mundi contra Christum horridum draconem omnium profligatissimum, & perditissimum Antichristum, qui extolletur contra omne id, quod est Deus, atque coletur, ita ut etiam audeat stare in templo, quasi sit ipse Deus. Is suis satellitibus dicet, *Venite eradamus eum de terra viventium, & nomen eius non memoretur amplius*. Sed nihil proficiet, *Omnia enim vincit veritas, & praualeat*.

4. Caterum canes isli, voracesque leones, &c. Valdè apta, atque accommodata metaphora columnæ ædificia sustentantis, institutum suum prosequitur Antistes: ut enim, qui stragem maximam, subitamque ædificiorum ruinam expetunt, columnas demoliri satagunt, quod

Fidei
ficta
Poeta
fabula
detona.

Poeta
venena.

Diabolus
contra
Christum
nil proficiet.

Columnis
cœlestis
corruptis
ædificiis.

quod fecisse legimus in lib. Iudicum Sampsonem, qui vt subita ruina incautos opprimeret Philisteos, columnas effregit, multoque plures moriens occidit, quam viuis occiderat; ita & Iudæi, templum corporis Christi, de quo dixerat Saluator, *Soluite templū hoc, &c.* soluere volentes, crura, ac tibias Saluatoris, quas supra diximus esse columnas marmoreas, ita excoriare, itaque excarnificare voluerunt, vt corpus sustentare nullatenus possent.

5. *Qua de re Iob sententia, &c.* Cum lucidissimum Christianæ patientiæ speculum Iob, acerbissimum ac passionum suarum impetus deploraret, quibus non solum corpus suum, sed tota quoque posteritas videretur absumpta, in caput decimum nonum eleganti arboris metaphora calamitatem suam descripsit, dicens: *Destruxit me undique, & perego, & quasi auulsa arbori abstulit spem meam;* quia scilicet dum arbor circumquaque cortice substracto destructa, & radicitus euulsa est, ita certæ morti est exposita, vt repullulationi aut ramificationi in qua denuo viuatur, nullus relinquatur amplius locus. Elegantem hanc euulsæ arboris metaphoram Christo applicat auctor, quod scilicet è cruribus, ac tibijs Christi perinde cutis auulsa, & extracta est, sicut ab arbore cortex euellitur. Cum autem cortex arbori euellitur, excoriaturque arbor, tunc de illa actum omnino est, ita ergo Iudæi, & Canes crura, ac tibias Christi excoriare, & excarnificare decreuerunt, vt nulla amplius Christo spes relinquere-tur, sed omnino nomen eius, & memoria eius abraderetur. Accommodata autem est Christo metaphora, non solum quia vt supra ostendimus, Iob fuit Christi figura, sed etiam quia Patres Christum arbori comparant, & mysticè in arbore Christum intelligunt. In arbore sinapis Christum intelligunt, Origenes in capite sexto epistolæ ad Romanos, & Hilarius in

Cano. 12. in Matth. Gregor. 19. moralium, Ambros. sermone secundo. Ipse est etiam arbor vitæ in medio Paradisi situata. Ipse est arbor bona, quæ bonos fructus facit, quæ radices suas fixit in Abraham, Isaac, Iacob, & reliquis, quos enumerat Matth. capite primo, Luc. capite tertio. Stips, & truncus est ipsa Christi vita, rami Apostoli, frondes Patriarchæ veteris Legis, fructus est vita æterna. Hæc arbor secundum temporum incrementa, in electos suos radices misit, & dilatauit, ramos in vniuersum mundum expandit, adeo, vt volucres cæli venerint, & habitauerint in ramis eius. Mirabilis in hac arbore insitio facta est, dum diuino Verbi supposito, humana natura copulata est; inde fructus suauissimi prodire, fructus honoris, & honestatis. Felicitatem huius arboris procerrima illa Nabuchodonosor arbor expressit, cuius mysteria Daniel explicauit. Verum de illa arbore dictum fuit, *Succide eam, sed germen eius serua,* ita hæc etiam arbor euulsa, sed radicitus conuulsa non est; Conabantur illam quidem radicitus euellere Iudæi, atque Gentiles, dicentes: *Eradamus eum de terra viventium,* ideo circumquaque corticem, cutemque cum carnibus excoriantes, veluti fossas circumcirca fodientes, arborem extirpare, & radicitus conuellere tentabant. Et licet funditus radices euellere, eiusque nomen abradere non valuerint, adeo tamen circumquaque truncum humanitatis destruxerunt, vt eum mori compulerint; ideo dixit: *Destruxit me undique, & perego.*

6. *Vera vita arbor, &c.* Insignis, illustrisque est hæc arbor vitæ inter omnes arbores, quas legimus in Scripturis, ideoque nonnulla de ipsa, tam quo ad nomen, quàm quoad substantiam, & virtutem erunt dicenda. Et quidem quod ad nomē attinet, in textu Hebræo sic legitur: *Ghetz bachaim*, id est lignum

In Christo
stips,
frondes,
flores, &
fructus.

Mirabilis
insitio.

Arbor
Nabuchodonosor.

Christus
est arbor
vitæ.

uitarum, quo in loco triplex Hebraicus continetur.

Lignum
pro arbo-
re.

Lignum
vitæ quid
significet

Arbor vi-
tæ in Pa-
radiso, an
in finito
tempore
conserua-
re potue-
rit.

Arbor vi-
tæ etiam
à morbo
præserua-
bat.

Si homo
non pec-
casset nū-
quam mor-
tuus fuisset.

Omne a-
gens in a-
gendo re-
paratur.

Primus, quod ponatur lignum pro arbore. Secundus, quod ponatur lignum vitæ pro ligno viuifico, siue vitali, siue faciente viuere. Tertius, quod dicatur lignum uitæ, pro ligno vitæ; quamuis non desint qui asserant dici lignum uitæ, non solum, quia conseruaret & vitam sensitiuam, & vegetalem, & rationalem in homine, sed etiam quia faciebat adeo longam vitam viuere, & ea vita multas alias vitas collectiuè acceptas, alijs arboribus sustentatas, viuere faceret. Et quoniam etiam absque arbore vitæ homines alijs arboribus viuentes vitas suas traducebant ad nongentos, & eo amplius annos, etiam post peccatum Adæ, ideo putarunt alij, parum esse, si hæc arbor vitam conseruaret ad quatuor, vel octo millia annorum; vt etiam addiderint, eam vim habuisse conseruandi hominis vitam infinito tempore: ita Chrysostom. homilia decima octaua in Genes. docet, esu huius arboris hominem redditum iri immortalem; quod etiam habet Augustinus libro decimo quinto de Ciuitate Dei, capite vigesimo, & vigesimotertio, Rupertus libro tertio de Trinitate & eius operibus, capite vigesimo, Tostatus quæstione 175. in caput decimum tertium Genes. addit Strabus, & Hugo Cardinalis in caput secundum Genes. quod non solum à morte præseruabat, sed ab omni etiam morbo, & perpetua stabilitate, ac sanitate vitam confirmabat, ne vnquam in deterius mutaretur, videturque ex eo deduci, quod dicitur Genes. tertio. *Videte ne sumat de ligno vitæ, & uiuat in æternum.* Tum etiam, quia si homo non peccasset, nunquam mortuus fuisset. Alij tamen communiter dicunt, non potuisse illud lignum habere hanc virtutem naturalem, vt conseruaret æterno tempore, quia omne agens in agendo reparatur: tum quia

virtus naturalis cibos in alimentum conuertit, nunquam ita perfectum restituit humidum radicale, sicut erat prius, tum quia virtus naturalis, & finita, infinito tempore conseruare non poterat: ita S. Thom. 1. p. quæst. 97. artic. 4. Caietan. ibidem, Pererius in cap. secundum Genes. & ferè communiter Theologi. Facile autem conciliari cum ijs Doctores primæ sententiæ possunt, dicunt enim, quod reddebat hominem immortalem, quia si homo non peccasset, postquam beneficio eius ligni diu, multumque vitam traduxisset, rapuisset eum Deus in cælum absque vlla mortis intercapedine, gloriamque illi elargitus esset, quia corpus redderetur immortale, sicut & modo fit nunc in gloria. Verum quidquid hac de re dicendum sit, negari tamen non potest, quin ea virtus siue finito, siue infinito tempore hominum vitam fuisset præseruatura, fuerit valde mirabilis. Qua de causa S. Bonauent. quarto, distinct. 17. docet eam virtutem fuisse supernaturalem, quod ante ipsum docuerat Beda in Genesim, & Sanctus Augustinus lib. de Genes. ad literam capite primo, & quinto, & lib. 11. cap. 40. & lib. 13. de Ciuitate Dei cap. 20. & 23. dicit, eam virtutem fuisse in illo ligno ex quadam diuina inspiratione, & mirabilem illum effectum tam diu conseruandi habuisse, quasi sacramentali virtute. Alijs tamen placet magis, quod virtus illa fuerit naturalis: ita Hugo in eum locum, & D. Tho. vbi supra. Ex quibus patet, hanc arborem longè ijs arboribus, quas Solis, & Lunæ arbores nominabant, fuisse feliciorum. Arbores autem Solis, vt refert Petrus Comestor in historijs diuersis post lib. Hester c. 4. procerrimæ erant arbores, quarum summitatem statim atque Sol exorrens suis radijs attingebat vsque ad radices concutiebantur, tuncque interrogantibus responsa dabat. Qui verò harum arborum pomis vefcebantur quadringentis

Homo in
statu in-
nocentiæ,
quomodo
mortem eu-
asisset.

Virtus mi-
rabilis in
arbore vi-
tæ.

An ear-
tus na-
ralis fu-
rit.

Arbores
solis mi-
rabiles.

gētis annis victitasse dicti sunt. Eas arbores se consuluisse, & responsa ab ijs accepisse testatus est Alexand. Magnus in epistola ad Aristotelem, de mirabilibus Indiæ. Ego verò quamquam hæc fabulosa videam, & à Poëtis conficta, adhuc tamen si verè exstitissent, non poterant cum nobilissima hac arbore vitæ conferri. Atque hæc quoad huius felicissimæ arboris vitæ historiam, dicta sufficiant. Nunc huius arboris mysteria requiramus. In hac enim arbore Christi crucem Patres intelligūt. Ambros. lib. de ijs qui initiantur mysterio cap. 3. & sermo. 23. Primasius in cap. 2. Apocal. Viegas ibid. Hieron. in cap. 2. Ioel. & epistola in id, *In domo Patris mei mansiones multe sunt.* Esychius cap. 14. Leuitici, Greg. lib. 12. Moral. c. 3. & 12. Aug. lib. 12. cont. Faustum Manichæum cap. 34. & 35. tract. 2. in Ioan. Alij in Ligno Vitæ charitatem intelligunt. Alij felicitatem, vt Aretas. Alij sacramenta. Verum inter omnes mylticas explicationes illa mihi magis arridet, quam sancti Patres communiter tradiderunt, scilicet, quod illa arbor Christum nobis figuraret: ita August. lib. 12. contra Faustum c. 35. Hilarius in Psal. 1. Tertull. lib. aduersus Iudeos. Beda in c. 2. Genes. & in c. 2. Apocalypseos, Richardus de S. Victore in cap. 2. Apocal. Hier. in cap. 65. Esai. Greg. 12. Moral. c. 3. & 4. Amb. in Hexamer. Et hanc explicationem colligunt alij ex illo Apocalypsis 2. *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.* Hæc enim arbor Christus, radices habēs in Patriarchis, plantata est in vtero Virginis, insita est in Incarnatione, creuit in prædicatione, fructificauit in miraculis, ramos expandit in beneficijs, tandem præcisa in passione, viuit in æternum post resurrectionem. Quam eleganter igitur, quam concinnè sacer noster Antistes, Christum veram arborem appellauit, è cuius tibijs, ac cruribus ad instar corticis euulsa est cutis.

7. *Corpus illud vt omnino exaresceret, effecerunt, &c.* Qui eminentissimam hominis dignitatem contemplantes, hominem amplissimo μικροκόσμον nomine dignandum censuerunt, plurima quæ in orbe vniuerso, quem μικρόκοσμον, id est, magnum hominem appellabant, contemplabantur, quæ miro quodam artificio in μικροκόσμῳ, id est, in paruo mundo homine, deprehendebant, quæ quidem omnia ne nimium excrescat oratio, non sunt hoc loco explicanda. Verum, vt ista sunt nobis reticenda, illud tamen censeo recensendum, quod quemadmodum terra tum subterraneis, tum extra, & supra terrā præterfluentibus fluminibus, alijs quidem latioribus, minutioribus alijs, alluitur, & irrigatur, & fœcundatur; addit Fran. Venierius in lib. de generatione etiam fermentatur; ita humanum corpus, vtpotè terreum, sanguinis veluti aquæ alluione perfunditur, irrigatur, nutritur. Hic per omnes corporis partes, per venas excurrens, per quas veluti areolas, & fluuios, sanguis præterfluat, deprehendimus alijs quidem laxioribus, minutioribus alijs, alijs itidem ramalibus vniuersum corpus irrigare. Et quemadmodum omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat, quia ad locum unde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant. Est enim mare veluti primus fons, è quo omnis aqua promanat: ita in homine datur cor in quo conceptacula, ac veluti sanguinis primi fontes ebulliunt, iuxta Aristotelis mentem, aut hepar, secundum placita Medicorum. Inde sanguis per venas in omnes corporis partes excurrit. Quemadmodum igitur terra si cataraçtæ aperiantur, vt omnis aqua præterfluat, arescit, iuxta illud Gen. 1. *Congregentur aquæ, quæ sub sole sunt, in locum vnum, & appareat arida.* Ita, si in homine ruptis venis efluat sanguis, omnes corporis partes flauescunt, & arescunt: excoiata igitur in Christo fuerunt ossa crurū, ac tibiariū venę disruptę

Homo dictus μικρόκοσμος. Vniuersū μικρόκοσμος dictum.

Hominis ad vniuersum comparatio.

Mare primus totius vniuersi fons.

Crux est arbor vitæ.

Arboris vitæ significatio multiplex.

Metaphora arboris explicatur.

Ossa Chri-
sti cur are-
facta di-
cantur.

ideò caro exusta est, *ossaque sicut cremium aruerunt*; Licet enim Bernardus serm. de cute, carne, & ossibus, dicat, quod ossa non sint comminuta, quia neque confracta, deficiente tamen sanguinis alimento arefacta sunt, & *sicut cremium aruerunt*.

8. *Sancta in Sindone dilacerationes apparent*, &c. Causam cur mea ita aruerint, assignat; quia altæ quædam excarnificationes in tibijs, ac cruribus conspiciuntur, ad instar earum, quas in martyribus sanguinariorum instrumentum, quod scorpio dicebatur, infligebat.

Scorpio
quid fue-
rit.

Scorpio-
nis nomē
æquiuo-
cum.

Quis porrò scorpio is fuit; in hoc enim scorpione agnoscendo, multos defatigatos, multos noui deceptos. Causa verò cur multi ita facile sint decepti, est, quia scorpionis nomen equiuocum est; scorpionesque omnes cædendo, ac feriendo sunt excogitati. Quidam igitur sanctorum Martyrum acta, cruciatuque legentes, dum Martyres scorpionibus laceratos legebant, putabant ad eorum corpora admotos esse scorpiones, id est vera animalcula infecta, qui arcuatis in cancri formam brachijs, quos beneuolentiæ causa amplexari se velle simulant, eos veneno in cauda retento inficiant. Scorpius etiam, siue scorpio, dicebatur balista, siue manubalista, siue catapulta, & erat bellicum instrumentum ad saxa, vel spicula in hostes immittenda. Et quidem Ammianus Marcellinus lib. 24. & 25. dicebat scorpionibus tantum lapides proijci, balistis verò spicula. E contra Vitruuius lib. 10. c. 15. & 16. dicebat, scorpionibus spicula, balistis verò lapides emitti. Tamē Vegetius lib. 4. docet, per scorpiones, & saxa, & spicula explodi solita. Alij scorpione tantum sagittā veneno illitam emitti; sed tamen constat scorpionem idipsum quod balistam fuisse, tum ad saxa, tum ad veru siue mucronata, siue mucronibus carentia emittenda fabrefactam, quam alij catapultam dicebant: licet

Balista
Scorpio
appellata.

catapulta maius esset instrumentum, cuius brachia maiore nixu flexa arcuerentur. Quæ omnia instrumenta ideò scorpionis nomine vocabantur, quia eorum brachia ad instar brachiorum scorpionis maximè inflexa, & retorta, dum liberè dimittuntur & extenduntur, globos, ac sagittas explodunt. Etenim arcus manubrio maioris nixus causa attractus, & emissus, quod instrumentum etiam nomen tormento bellico minore quo milites nostri temporis puluere pyrio iniecto, & accenso, globulos in hostes explodunt, apud Italos nomen dedit: tale enim tormentum Italice dicitur, *Archobuso*, quasi arcus perforatus, quod scilicet ferrum ita perforatum idem efficiat, quod etiā arcus efficere consueuerat. Dum ergo legunt Martyres scorpionibus cætos, putant eos balistis percussos.

Alij scorpionem putabant esse genus illud forcipis ferreæ, & aculeatæ, quo ad homines excarnificandos, ac fortiter lacerandos in sanctorum martyrum carnificinis utebantur sanguinarij. Hoc instrumentum ita fabricabatur: sumebantur duo vectes ferrei, atque in medio vtriusque vectis foramine facto clauo ferreo, in Crucis Andree formam, ita connectebantur; ut inter sese partes extremæ, & concurrere, & elongari ea ratione possent, qua fabrorum forcipes possunt. Atque ex vna parte, quæ martyribus cruciandis applicabantur extrema ferreorum vectium inter se concurrentium ita flectebantur, ut vnius vectis extrema pars in acutum dentem desineret oppositum respicientem, alterius autem vectis pars in duplices acutos dentes desineret, ut dum perstringerentur vectes, tunc alterius vectis acutus dens oppositæ vectis duplici denti infereretur, qua ratione serratos bestiarum dentes mutuo inferi conspiciamus. Neque hisce serratis, mutuoque insertis dentibus contenta laniatorum improbitas, in eisdem vectibus paulo inferius

Catapul-
ta, Balista,
& Scor-
pius an-
dem fu-
erint.

Scorpio
non idem
quod vn-
gula.

Vngula
qualiter
fabricare-
tur.

versus

Vngula
ferrea vbi
asseruata.

Virga a-
culeata di-
cebatur
Scorpio,
& cur.

Scorpio
arcuatus
quid effect.

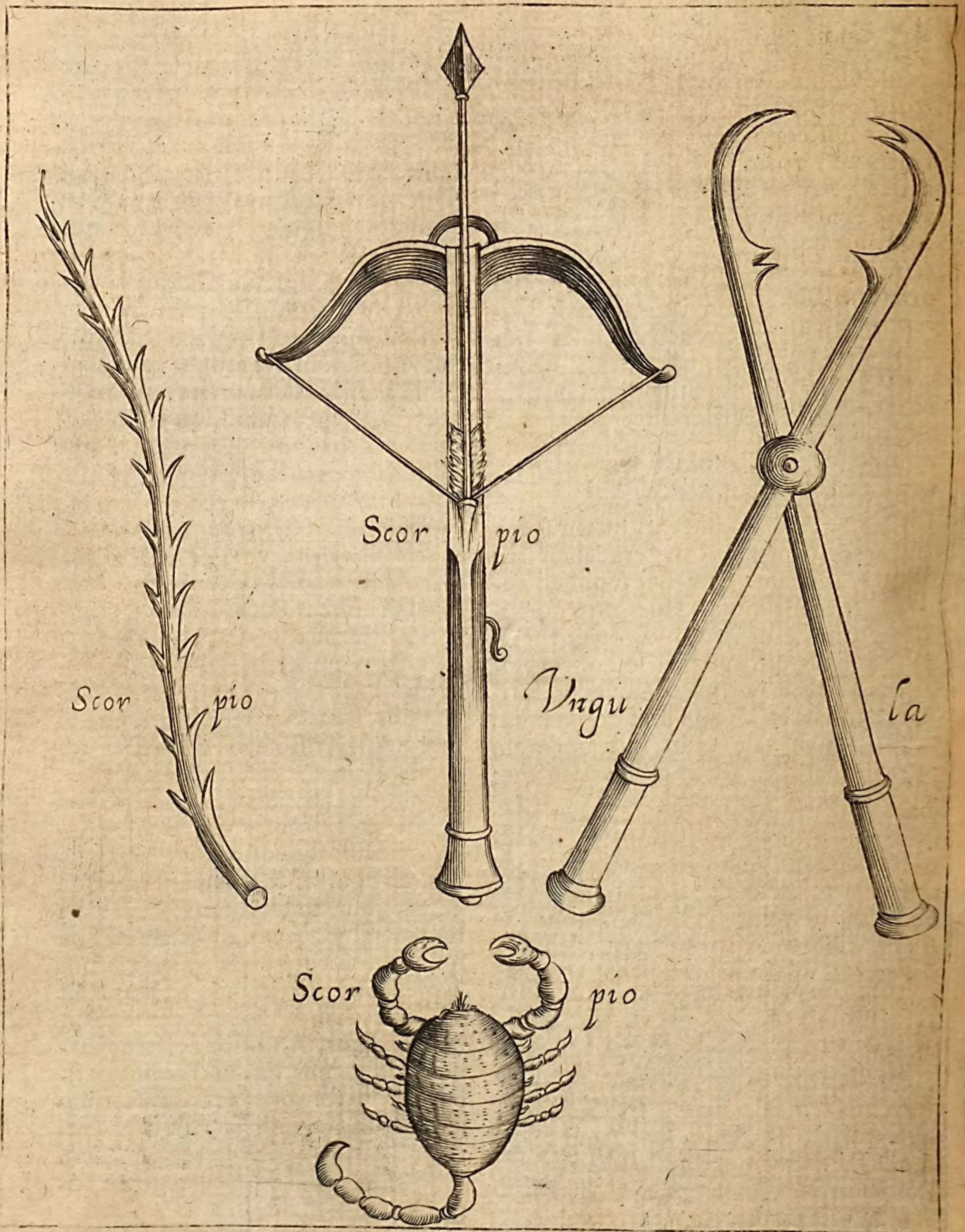
versus axem supra quem cruciati ve-
ctes voluebantur, alios similes dentes
ferreos adiungerent, sed eo artificio, vt
in eo vecte in cuius suprema parte vni-
cus promineret dens, duos inferius
dentes altruerent: in eo verò cuius ex-
trema pars in duplicem dentem desi-
neret, vnicus tantum infingeretur dens,
qui opposito duplici denti inferere-
tur. Pars autem illa vectium, quæ in
aduersam partem ab axe protendeba-
tur, manubriorum loco deserviebat ad
ipsum instrumentum circumagitan-
dum, sicut suas fabri ferrarij forcipes
flectunt, & agitant. Vfus huius instru-
menti is erat. Arreptis vtraque manu
singillatim huius instrumenti manu-
brijs, impius laniator dentatam par-
tem martyris corpori superponebat a-
pertam, mox sic superpositam ita strin-
gebat, vt dum dentatæ partes inter se
se concurrerent, martyris carnes sulca-
rent, ac secum traherent, intraque eos
ferreos dentes inclusas crudeliter, ac
dirè laniarent. Erat hoc supplicij ge-
nus acerbissimum. Hoc igitur instru-
mentum putarunt alij scorpionem ef-
se appellatum, quod ad instar scorio-
nis, extrema brachia coniungens, acri-
ter cruciaret. Verum isti sic opinantes,
falluntur: tale enim instrumentum
non scorpio, sed vngula vocabatur;
quod martyrum corporibus superpo-
sita, & perstricta, ita intra se carnes in-
cluderet, ac cruciaret, sicut vngues fa-
cere consueuerunt. Et dum laxata
prius perstringebatur, corpus sulcabat:
eiusmodi enim verbum, cum de vngu-
la fit sermo, frequenter in actis Marty-
rum vsurpatum cernimus. Augustin.
epistola 158. *Non sulcantibus vngulis.*
Hieronym. epistola 49. ad Innocen-
tium, *Cum lividas, inquit, carnes vngula*
cruenta pulsaret, & sulcatis lateribus dolor
quereret veritatem; dicebatur, & latera
fodere. De hoc instrumento sic canitur
in hymno martyrum, *Cessit his lacerans*
fortiter vngula.

Vngulam qua impij excruciatores

sanctorum Martyrum corporibus ex-
carnificandis utebantur, inter reli-
quias asseruat Romæ Summus Ponti-
fex, atque in præcipuis anni festiuita-
tibus eius ministri eam super altare vbi
sanctorum Apostolorum Petri, &
Pauli corpora custodiuntur, in Basili-
ca S. Petri statuunt simul cum alijs la-
pidibus, quos ad Martyrum pedes,
dum suspensi pendebant, alligabant.
Hanc ego vngulam sæpè sæpiusque,
quamvis indignus, vidi, osculatus
sum, attrectavi.

Scorpio igitur, quo antiqui noxijs
cædendis, persecutores autem fidei
Martyribus percutiendis utebantur,
erat virga nodosa, & aculeata, ac veluti
spinis grossioribus armata, & taxil-
lata, qua sanctorum Martyrum cor-
pora cædebantur. Rationem huius
reddit Isidorus lib. 6. Etymologiarum
cap. vltim. dicens, *Virga nodosa, & acu-*
leata Scorpio dicitur, quia arcuato vulnere
in corpus infligitur. Virga enim flexilis
corpori dum coextenditur arcuatur. Fer-
reos tamen scorpiones interdum legi-
mus. Plurima de ijs scorpionibus si
quis legere cupiat, legat Anton. Gallo-
nium lib. de sanctorum Martyrum cru-
ciatibus, legat & excellentissimum no-
stræ ætatis Aristotelem, Vlysses Aldrouandum lib. 5. de Insectis cap. 11.
vbi plurima alia scorpionum significa-
ta intelliget. Nos verò, vt isthæc o-
mnia clarius cognoscantur, horum o-
mnium figuras, & schemata dare non
grauabimur, quibus horum, quæ dicta
sunt imagines oculis subiiciamus, sine
quibus, ne accurata quidem verborum
expressione, aut circuitione, nullus ad
vium describet. Verum, antequam
hoc faciamus, Antistitis nostri doctri-
nam colligemus, quæ in cruribus, ac ti-
bijs Christi fossiones ad instar scorio-
nis instrumenti inflictas asserit. Non e-
rit hoc mirum, quandoquidem supra
Christum taxillatis, aculeatisque fla-
gellis cæsum diximus.

SCORPIONVM SCHEMATA.

9. *Quæ cum ita se habeant, quid tibi homo planta cœlestis, &c. Quid hoc loco nouum, quid admirandum legimus, hominem cum plantam cœlestem legimus? Hem, quo Gentilis viri sapientia processit? Hem, quo idolatræ philosophia ascendit? Mirarer hoc equidem, nisi sacras Litteras à Platone lectas noscerem, nisi Platonem non alium esse, quam Moysem loquentem atticè persæpè apud Patres lectitassent. Amplissima planè ea sunt, quæ hominis dignitatem, atque excellentiam maximè commendant, quæ dum præstantissimi Philosophi contemplantur, hominem summis, excellentissimisque encomijs condecorandum censuerunt. Nam Mercurius ille, cui & rerum gestarum amplitudo, & admirabilis sapientiæ decus Ter Maximi nomen dedit, hominis dignitatem considerans, exclamauit, dicens: *Magnum miraculum est homo, nihilque in mundo magnum præter hominem esse; neque ijs contentus, paulò post hominem secundum Deum, appellauit. Pythagoras, hominem rerum mensuram, Xenocrates, annulum Dei, Aristoteles, finem rerum omnium, Plato, cœlestem plantam, Deus ipse, mundi Dominum proclamant.**

Verum inter multiplicia hominis encomia, istud præ cæteris eligendum Antistes excepit, vt ad nouum, illudque mirabile mysterium sibi aditum aperiret. Supra enim Christum arborem vitæ docuit, a qua sit cortex auulsus, vt insitioni locus aperiatur, si tam miseranda plantula reperiatur, sed ecce tibi, hominem cœlestem plantam, poterit igitur cœlestis hæc planta inferi. Magno igitur pietatis affectu hominem veluti cœlestem plantam hortatur, vt veluti tenellus quidam malleolus, plagis sese inferat Saluatoris: hæc enim suauissimi ferendi fructus via, hæc ratio est; catenus enim fructum fert palmes, quatenus in vite manet. In his ergo vulne-

ribus habitemus, nidificemus velut colūba in foraminibus petra, & in cauerna mæcerie. Ibi delicias nostras collocemus: ita enim fiet, vt in ijs amore inhæretes, ita hæreamus, vt cum ipso viuamus, & simus in ipso noua creatura, sicut & ipse in nobis est; hoc est enim Christo inferi, & Christo incorporari. At inquires, contra naturam insitionis hoc est, si arbor mala bono frutici inferatur. Solent enim boni fruticum palmuli infrugifero stipiti inferi. Qua de causa D. Hieron. in sua regula benè, beatèq; viuendi, quæ incipit, *Te perscens, &c.* dicit: *Inferuntur fructifera arbores infructuosas, vt arbor vim repellat natura: sed huic obiectioni apertam in terminis solutionem adhibuit Apostolus ad Rom. cap. 9. dicens, Oleastrum contra naturam in bonam oliuam insitum esse. Quia si Christus est Arbor Vitæ, utcumque quis Christo inferatur, proficiet ad salutem. Licet enim homo arbor mala esset, si tamen Christo inhæreat, tanquam cœlestis planta, bona arbor fiet, & fructus lucis afferet.*

10. *Immo an non in animo tuo id infixum habueris, &c.* Mirabilis nature passio, vt mulierum passionibus, quæ ab ipsis prægnantibus concipiuntur, maculas transmittant in foetus; easque foetibus maculas inurant, quarum formas ipsæ expetunt. Mirabilis hæc nature vis, vix à solertissimis nature obseruatoribus explicatur. Facile istud quidem explicabitur, quomodo matres filios suos viris similes, interdum quomodo patres filias vxoribus, alijs item viris, aut mulieribus similes progignant, adest enim Aristotelis satis accuratè explicata doctrina, lib. 4. de Gener. animalium cap. 3. & sequentibus, quod ex maximo motu in phantasia hæc passio accadat, quæ interdum in viro maior, quam in foemina, è contra in foemina maior persæpè est, idè interdum viro, interdum foeminæ similis partus effingitur. In vehemēti enim feruore libidinis vim imaginationis inesse maximam, scri-

Insitio
contra na-
turam.

Mirabilis
proprie-
tas.

Vnde in
foetibus
maculae.

Visima-
ginationis
quanta.

Mulier a-
dulterij
suspicio-
ne quo-
modo li-
berata.

Mulier vt
pulchros
filios pa-
riat.

Mulieres
serpentes
parientes.

Vxores fi-
lios ex a-
dulterio
cōceptos,
cur mari-
tis similes
pariant.

psit Isidorus lib. 2. qua formas visas ad se attrahat. Quare D. Hieronym. auctor est, à Quintiliano matronam fuisse defensam, quæ adulterij accusabatur, quia filium Æthiopem ipsa pepererat: ea autem arte defensa fuit, quia in cubiculo suo pictum habebat Æthiopem, quem dum conciperet, aspiciebat: nam eadem forti imaginationis apprehensione factum docet Ioan. Baptista Porta lib. 2. Magiæ naturalis, cap. 23. vt mulier filium suum colori marmoreo quam simillimum pepere-rit, quia vt pulchrum puerum concipere posset, elegantem puerum marmoreum in cubiculum suum iussit inferri, quem acutissimè, dùm conciperet, contemplabatur. Fortis enim imago spiritus internos immutat, qui mox ad sanguinem accurrentes, ita afficiunt; vt forma quam acutè intuentur, foetui imprimatur, ita enim hoc acutè perpendit, & explicat Marsilius Ficinus in conuiuium Platonis, oratione 7. cap. 8. Qua de causa interdum tradunt mulieres serpentum formas aspicientes, serpentis quoque effigies suis impressisse conceptibus. Atque ex hoc non difficile erit causam assignare grauiori alioqui quæstioni, quam aliqui interrogantes sic proponunt. Cur interdum mulieres adulterantes, & etiam ex adulterio concipientes, filios tamen suos non viris, quibuscum sunt adulteratæ, sed suis maritis similes procreauerint? Quia sæpè accidit, vt mulier inter adulterandum ob coniugis sui timorem, ipsum suum coniugem menti fixum retineat, è cuius apprehensione forti fit, vt in adulterio concipiens filium, suo marito persimilem gignat. Quare Io. Bapt. Porta vbi supra docuit, vxorè licet non adulteram, si tamen alteri viro, quàm suo marito gignat similem, adulterij quod mente conceperat esse ream. Maximæ huius virtutis, quæ in imaginatione sita est, cōscijs Iacob Patriarcha, populeas, & amigdalinas virgas semiexcoriatis an-

te ouium suarum oculos dum conciperent, exposuit; vt in earum cōspectu concipientes, varios, & maculosos foetus exploderent. Mirabilem verò hanc industriam occultamq; philosophiam ex Melchisedech didicisse Iacob testatur Tostatus in cap. 30. Genes. Facile hoc explicatu esse supra docui, sed istud difficilius, cur mulieres non solum inter concipiendum, sed etiam postquam cōceperint, maculas earum rerum, quas ardentè expetunt foetibus imprimant. Respondent alij, hoc ex eadem causa, scilicet ex valida, ac vehementi imaginationis apprehensione causari. Sed hæc responsio difficultatem non tollit, explicabit hoc quidem cur macula ad foetum transferatur, ac cur magis ad vnā partē, quam ad alteram. Alios enim rubentis, aut nigricantis vini maculas gestantes in fronte cōspicies, alios imaginem supra genas, alios maculas in frōte, alios in mento, alios in collo habere. Tradunt aliqui se canceri formam hominis naso adherentem vidisse; alius cerasum supra genitalis glandem, qui eo tempore rubesceret, quo cerasa maturescunt, ipsisque crescentibus cresceret, marcescentibus minueretur. Quæ igitur tanta imaginationis vis, cur vni potius parti, quam alteri maculas hæc imprimit? Crescit admiratio, & superstitioni persimile accidit, quod tamen mulieres verissimum esse testantur, ipsæque prægnantes se accuratè seruare profitentur, vt dum vterum gestant, si pomum, cerasum, vinum, aut quid simile ardentè appetant, manum ori, & vultui non apponant, sed aut ascellæ, aut pedis plantæ: ei enim in foetu corporis parti inuri maculam, quam in suo corpore ipsæ tetigerint. Quæ igitur tam validæ impressionis causa poterit assignari, vt hanc magis partem, quam illam valeant maculis obducere?

Respondere solent alij, ei foetus parti maculam adhærescere, quæ tunc nutritur: at ratio hæc friuola, & Philosopho in-

Iacob vir-
gas ami-
gdalinas,
& popu-
leas decor-
tatas an-
te hunc
ouium
statuere.
Iacob et
Melchise-
dech phi-
losophia
hauser.

Fœtum
macula

Prægn-
tium ma-
lierum ap-
petitus.

Macula
cui foetus
parti ad-
hærescit
& cur.

pho indigna est: nutritio enim toti simul accidit viuenti, & partes omnes simul nutriuntur, & adolefcunt, & accurata ea tactus solertia, quam explicavi, oppositum arguit. Verum huic quæstioni licet difficilius sit veram causam assignare, ex eodem tamen principio, ex valida scilicet apprehensione erit assignanda, vt ea macula ei corporis parti in fœtu inhæreat, quam validius in se mater concipit. Eaque solertia, vt partem corporis sui primo, quæ hominum non patet aspectibus, faciet, vt imaginationis motus, & fortis apprehensio eas, quas tangunt partes, apprehendat, vt ijsdem partibus macula adhærescat.

Verum hæc missa facientes, ea potius perscrutemur, propter quæ curiosa hæc à nobis suscepta est disputatio, vt scilicet Christum adeò dire, adeò crudeliter pro nobis laceratum ante oculos cordis nostri valida mentis apprehensione ponamus, illum perpetuo concipiamus, illum cordi hærentem intueamur, cum illo semper colloquamur, sit iste *fasciculus myrrhæ*, qui inter *vbena nostra commoretur*; ex valida enim hac, fortique apprehensione fiet, vt easdem Christi plagas, liuores, tumores, cruores, dolores, cordi nostro imprimentes, nihil nisi Christum sciamus, *nihil nisi Christum*, & hunc crucifixum cogitemus, & amemus. Eritque cor nostrum, & anima, instar earum arborum, quas foeminas arbores appellant, quas nos quoque supra diximus absente arbore masculo, nullum fructum afferre posse; eo verò præsentem, vberimos fructus gignere. Si enim frequens, ingisque memoria Passionis Christi præsens nobis semper fuerit, vberimos salutis fructus feremus. Et quemadmodum pius, prudensque Iacob gregum suorum prolificationi in quibus ditaretur, intentus, virgas decorticas ante oculos ouium suarum exposuit, vt in earum contemplatione conciperent, variumque ac maculo-

sum ouium agmen effunderent, ita nos decorticas virgas, tibias, & crura, atq; adeò totum Christi corpus nostræ salutis causa laceratum, & exco-riatum, exempla quoque Sanctorum qui Christi causa passi sunt, ob oculos nostros ponere debemus, vt in earum contemplatione *Christum concipiamus*, *Christusque formetur in nobis*, ac verus *Lucifer oriatur in cordibus nostris*, fiatque nobis insigne illud beneficium, quod felicissimæ Sanctæ Claræ de Montefalcone ex vetustissimis eiusdē sanctæ Annalibus collatum esse testatur Isidorus Mosconius in vita eiusdem sanctæ Claræ: ea enim tanta pietate Christum pro salute nostra passum meditabatur, vt cordi suo Passionis Christi mysteria gestarit impressa, & cum stigmata Christi in carne exterius non circumferret, in corde tamen Christi Crucifixi imaginem gestaret; quo quidem in corde, post eiusdem Sanctæ Claræ mortem, admirabilia passionis Christi mysteria cernebantur insculpta; in parte cordis dextra, **I E S V CHRISTI** crucifixi imago magnitudine pollicis extenta brachijs paululum sublatis collo decliui cernebatur, pars dextra corporis, in qua vulnus erat infixum, liuidum colorem gerebat, vulnus verò multo cruore manabat. In sinistra Sindon sanguinis guttulis cernebatur aspersa, Corona spinosa ex neruiculis spinosis texebatur. Porro ex tribus neruiculis tres clau pendebant, duo quidem minores, tertius grandior. Ex alio, lancea, flagella verò ex quinque flexis neruiculis, nodisq; pluribus reuincta; cernebatur & columna recta flexis, & exiguis funiculis circumdata.

Vt igitur hoc nobis foeliciter accidat, sic Christum deprecemur dicentes, *Domine I E S V CHRISTE, cor meum tuis vulneribus saucia, & tuo sanguine inebria mentem meam, vt quocumque me vertam, semper te videam crucifixum, & quicquid aspexero, tuo sanguine mihi appareat*.

Iacob artificium à nobis imitandum.

Christus qualiter formetur in nobis.

S. Clara de Cruce qua pietate Christum meditabatur.

Christi passio S. Clare cordi insculpta.

Mysteria passionis Christi in B. Clare corde.

Pia ad Christum deprecatio.

imaginis videretur maculas nuri.

Christum qualiter meditari debeamus.

Christus fasciculus myrrhæ.

gales ictus ex Christi passionis meditatione ferri possunt. Iob Patricha p. affutit di-

reat rui.

reat rubricatum. Ut sic in te totus tendens, nihil prater te valeam inuenire, nihil nisi tua vulnera valeam intueri. Hac mihi sit cōsolatio, tecum mi Domine vulnerari, tecum despici, & tecum pati. Hac mihi sit afflictio extra te cōsolari, aut sub te aliquid meditari. Non quiescat cor meum bone I E S V, donec inueniat te centrum suum, ubi cubet, ubi suum terminet appetitum. Amen.

Apostrophē ad B. V.

Viri fugiunt, mulieres autem non fugiunt in Christi morte.

4. p. tit. 15. c. 41.

§. 1. B. V. qualiter Crucē adstaret.

B. V. Christi Crucē adstans eius dolores augebat.

Labia circa dentes derelicta quid sint.

II. Ex ijs autem qui pio in sacratissimam Virginem deuotionis affectu incensus est, &c. Miratur maximè mellifluus Bernardus tract. de Passione Domini cap. 2. quod in Christi morte viri, qui fortioris sunt naturæ, quam mulieres, præ timore fugiant; mulieres verò infirmioris naturæ, Christum Crucem sibi baiulantem vsque ad Caluariæ montem prosequantur, eique in Crucem acto assistant: inter quas erat B. V. quæ ut B. Antoninus dicit, *Stabat verecunda, modesta, lachrymis plena, doloribus immersa*: Sed gloriosus Bernardus tract. de Passione Domini cap. 10. dicit, *Ad maiorem Christi cruciatum stabat Mater, adauxit vulnerum passionem materna compassio, quam contritissimo corde, manibus complois, oculis lachrymarum torrente fluentibus, vultu contracto, voce querula, & totis viribus cordis destituta, viriliter astabat pendenti. Quoties ipsam ad illa immitia vulnera veretundos putas oculos eleuasse, si tamen aliquando illos deflexit, vel præ nimio fluxu lachrymarum potuit intueri? Ecce sicut Tobia uxor, & Iob relictæ ad pœnam, ita Christo Maria fuit. Cum Iob calamitatum suarum miseras deploraret, derelicta, inquit, sunt tantummodo labia mea circa dentes meos. Quid quæso hoc loco S. vir deplorat; neque enim verendum est eum, qui patientiæ speculum toti orbi existit, impatientia victum dolores suos exemplificasse. Quid porrò circa dentes aliud quam labia derelinqui potue-*

runt? Si labia à dentibus euulsa, sicut Sinoni apud Virgilium, & sicut Zopyro apud Iustinum fuissent, potuisset vti que dolere, sed cum circa dentes labia derelicta fuerint, nihil videbitur esse quod doleat. Quid igitur sibi volebat? Ecce mysteria, nam S. Bernardus tractat. de Passione Domini, cap. 2. mysticè hoc de Christo explicat, *In persona, inquit, Christi conqueritur Iob; derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos, per labia quippe, quæ ceteris membris sunt molliora, muliebri sexus mollis, & infirmus intelligitur; labia igitur Christi fuit Maria Virgo, Maria Magdalena, aliæque mulieres quæ Crucē astabant. Quantæ autem fuit perfectionis. & obedientiæ illa Mater, quæ si opus fuisset filium proprijs manibus in Crucem egisset? Neque enim quicquam de tanta Virgine, quam Spiritus sancti gratia repleuerat, indecorum putandum est, vel quod doloris impatientia crines, genasque sibi ipsa discerperet, vel quod incondito eiulatu verba proferret. Ipsa enim filium suum sapienter, & discretè dilexit, quæ mundi salutem filij dilectioni præposuit. Pugnant in virgineo pectore duo amores, duo etiam dolores, alter filij, alter totius humani populi, & amor. & dolor; amor quo vtriusque vitam prosequeretur, dolor quo vtriusque mortem deplorabat. Amorem populi filij amor præposuit. Filij tamen dolorem, & mortem humani populi amor, ac dolori præposuit: maluit enim filium, quam vniuersum humanum genus interire. Heu quantum nos filio, quantum matri compati tenemur, huius enim lachrymas, illius dolores, huius agones, illius cruciatus perpetuis lachrymis prosequi deberemus.*

Fœminæ mollioribus labijs descriptæ,

B. V. obedientia.

B. V. filij mortis confectio.

B. V. filij mortis confectio.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

De Pedibus Servatoris nostri clavis in Cruce confixis: ac de vulneribus, quæ in ipsis apparent. Caput Decimumnonum.

Inspiciatur exemplaris locus ubi designatur, O.

D H V C, 1. ad pedes per anteriorem Sindonis sacrae partem descendendo, 2. apparet pedes de Cruce reflexos, 3. & eadem Sindone inuolutos, suimet formam ipsa in Sindone reliquisse impressam; 4. qui in pectusculo duo ingentia vulnera præferunt, dum plantas perfossas, vberissimo sanguine effuso, ostendunt. 5. Hinc illud Davidis impletum, *Foderunt psal. 21. manus meas, & pedes meos*: sicut etiam in

superioribus multis Patrum sententijs declarauimus, hoc vaticinium de vulneribus, tum in manus, tum in pedes inflictis, 6. explicandum esse; de quibus, tum etiam de vulnere in latus Christi lancea inflictio, etiam Zacharias prædixit, *Adspicient, inquit, ad me, quem confixerunt. Cap. 18.* Quod quidem Zachariæ testimonium, D. Ioannes Euangelista citauit, *Videbit, inquit, eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt: quemadmodum D. D. Thomas, Augustinus, & Isidorus D. Thom. obseruant: ex quibus Isidorus, Manibus, inquit, pedibusq; confixus fuit; in Apoc. quia manus, & pedes non confodiuntur, nisi eius, qui in ligno suspenditur.*

7. Hæc

7. Hæc autem Domini in pedibus clauifixio, ingentem illi dolorem attulit, quod in parte adeò nervis compacta, & sensu prædita fieret. Hunc autem acerbissimum sanè dolorem Seruator ipse D. Brigittæ patefecit, *Non habebam, inquit, aliud sustentaculum, nisi clavos: interiora mea omnia arida, & contracta fuerunt, cor meum plenum erat dolore, quod quia recentissima natura erat, & optima, ideò dolor quandoque de nervis exibat ad cor, iterum à corde ad nervos; & sic augmentabatur dolor, & prolongabatur mors.* 8. D. item Bernardus de clavis hisce loquens, aiebat, ipsos magnos clamores edere, dum viderentur, & Christo ingentem incutere cruciatum, *Clamat, inquit, ille, clavus, clamat vulnus, quod in Christo sit Deus, reconcilians mundum sibi.*

9. Sed cum pedes ambo in sacra Sindone disiuncti compareant, & vulnera in pectusculo gerant, inde liquere nemini potest, an singuli suo singillatim clavo confixi fuissent; & hoc modo quaternis clavis Dominus Cruci affixus exstitisset, uti sensisse visus est Divus Cyprianus, cum de pedum clavis ita loquutus sit, *Clavis sacros pedes terebrantibus; & Turonensis etiam Gregorius, D. quoque Brigitta idipsum confirmarunt, Duobus, inquit, clavis ad Crucis stipitem pedes transfiguntur.*

Hoc etiam doctissimus Cardinalis Toletus, præter alios iuniores multos, verisimilius existimavit: ipse enim quatuor clavos inde colligit, quod quatuor milites fuerint, qui Christum Cruci adfixerint; & illius vestes inter se partiti sint ita, ut quadripartitæ, unicuique militi pars obtigerit sua; quod etiam Iansenius adnotavit.

Hoc autem verisimiliter persuaderi potest, quod Domino complacitum sit nostro, quaternario hoc numero, tanquam mystico, in præsentiarum uti, sicut & Divus Paulus quaternum in Cruce situm contemplatur, *Ut possitis, inquit, comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum.* Quem sanè locum D. Augustinus pluribus in locis ad Crucem refert: nec ille solum, sed D. Cyrillus, Rupertus, & Divus Anselmus eundem locum ita explicant; & Anselmus particulatim id expendit, affirmans, Seruatorem uniuersum orbem quadrifariam diuisum, Cruce comprehensurum fore. Et idcirco Iansenius autumat, vestem quadripartitam quatuor innuisse mundi partes per Christi Passionem, Crucemque ad fidem perductas. Et Sedulius, perbellè admodum, in eodem quaternario numero, totius orbis imperium, per Crucem partem contemplatur: unde & cecinit,

Quatuor inde Plagas quadrati colligit orbis.

Alijs verò magis probatur sententia illa, qua dictum est, tres tantummodo clavos exstitisse; uti D. Gregorius est arbitratus, inquit

In extra-
mag. relie-
lat. c. 51.

Serm. 61.
in Cant.

Serm. de
P. ff. Do-
mini.
D. Brigit.
lib. 4. re-
uel. c. 50.

Greg. lib.
1. de Glo-
ria Marti-
ni. 6.

Card. To-
let. in 1.
c. 19. ad
not. 14.

Concord.
Euang. c.

143.

D. Cyrill.
in 10. lib.
12. c. 32.
Rupert. in
10. c. 19.
D. Anf. li.
de mensura
Cruc. in
c. 7. usque
ad finem
lib. cap.

143.

D. An-
selm. p. 1.
26. c. 3.
epist. 11.
cap. 14.
tract. 1.
in leam.

D. Cr.
Nezi-
de Chr.
patient.

D. Ansel.
dialog de
Pass. Do-
mini.

quit enim, Triclaui repositum ligno: D. quoque Bonaventura, Illi tres, inquit, clauis sustinent totius corporis pondus. D. item Anselmus, & Nonius, dum inquit, Magno, & singulari clauo pedis vtriusque pectusculum transfigi facit, pedibus mutuo impositis, & complicatis. At inter iuniores Sigonius, & Tostatus obseruant, Seruatorē vnico clauo pedibus confixis, 10. vehementiorem sensisse cruciatum; cum clauum oporteret esse maiorem; & pes alteri impositus, crudelius perfossus fuerit, cum latiore plagam retulerit; & clauus crassior in superiore parte exstiterit; sicuti re ipsa sacra in Sindone apparet, alterius pedis vulnus latius esse alterius vulnere; & ipsorum pedum alterum altero magis dilaceratum, cum fortè quopiam mallei grauiore sit percussus ictu. Quæ quidem opinio, eò probari magis valet, quo vulgo in Crucifixi exemplaribus, & simulachris omnibus, pes pedi impositus, & clauo fixus inspicitur. Non tamen ex sacra Sindone manifestè colligere possumus, an tribus, an quatuor clauis Seruator Cruci adfixus fuerit. 11. Nihilominus, pius hoc loco Lector meditari secum poterit, quantum doloris his in pedibus ita perforatis Christus sit perpeffus; prout Diuino ductus Spiritu, sibi materiem subministrari per se ferit, vti contempletur Dominum nostrum partim tribus, partim quatuor clauis in Cruce confixum: & prout inter meditandum, sese commoueri, ipsomet sensu perceperit, & ad maiorem sui ipsius salutem pertinere cognouerit.

D. Bonavent.
lib. Medit. vi-
ta Christi
c. 78.
Sigon. lib.
3. de Oc-
cidē. imp.
nu. 326.
Tost. Par.
3. c. 10.

S. Sindone
nem opi-
nionem
de tribus
clauis ve-
rismiliter
compro-
bare.

Tripart.
lib. 1.
c. 18.
Ruff. lib.
1. c. 8.
Niceph. l.
1. c. 19.
Sozom. li.
1. c. 1.
Theodor.
lib. 1. cap.
8.

12. Cæterum, vnum ex his clauis D. Helena, Constantini Magni Mater, in fræno equi, quo filius vehebatur, collocavit, vt inde in prælijs adiumentum, tanquam protegentis haberet; sicut in Tripartita Historia legimus; & Diuus Ambrosius testatur, & secundum ipsum vniuersa Ecclesiasticorum cohors historicorum, vti Ruffinus, Nicephorus, Sozomenus, ac Theodoretus. 13. Quinimò ad hunc eundem clauum, in Constantini equi fræno positum, multi illud Zachariæ vaticinium referunt, *In die illa, inquit, quod super frænum est, Sanctum Domino*. Sic Tripartita habet historia, vbi de D. Helena scribit, *Alios, inquit, clauos fræno equino permiscuit, & caute- lam Imperatoris agens, & veterem prophetiam adimplens. Olim enim Zacharias propheta clamauerat dicens. Erit quod in fræno est, sanctum Domino omnipotenti*. D. etiam Ambrosius de Constantino Magno scribens, *Cuius, inquit, temporibus impletum est illud Propheticum in die illa erit, quod super frænum est, sanctum Deo omnipotenti*. Quod tunc impletum exstitisse explicat, cum D. Helena clauum in Constantini fræno posuit. Gregorius etiam Turonensis de clauis eisdem, quibus Christus Cruci adfixus fuit, loquens, *De quibus, inquit, non est ignotum, Zachariam vaticinatum esse Prophetam: Erit, inquit, quod in os equi ponitur,*

Clauus
Christi in
Constanti-
ni Magni
fræno
positus.
D. Ambr.
oras. de
obitu Th.
Zachar. c.
14.
Lib. 1. de
Gl. Mari.
nu. 6.

Sanctum

Sanctum Domino. Quod etiam citati paulò ante historici, Theodoretus, Sozomenus, Nicephorusque testantur. Hanc autem interpretationem Diuus Hieronymus piam sanè vocat; sed non multam illi fidem adhibet; & prudenti lectori perpendendam relinquit. D. Zach. præterea Cyrillus, idem confirmans, *Non incredibile, inquit, dixerit quis, neque alienum à decore est, meminisse Deum, & prophetica predicatione honorasse Imperatorem valdè pium.* Tandem Franciscus Ribera hanc sententiam veluti piam, & condecentem laudat.

D. Hiero.
in cap. 14.
Zach.

In c. 14.
Zach.

D. Cyrill.
in Zach.
c. 14.

14. At, quo dolore Beatissima Virgo Domina nostra discrucietur, dum sanctissimum natum in sinu complexa suo, pedes aded crudeliter perfossos, & ob crucifixionem laceros, & sanguinolentos præferre conspiceret, ita, vt figuram deperdidisse viderentur. Deuotus certè Lector per semetipsum meditari poterit, dum illam sibi proponat ob oculos, & dicat. Eheu castissima Mater, isthic quam acerbissimos es perpeffa dolores, dum horum foramina vulnerum perspexisti; tunc enim hi duo clauī tuum pectus terebrarunt. 15. Hinc in ipsam obtutu defixo, contempletur eandem vndique tremore concussam, & materno amore compulsam, inter hæc osculandum vulnera hære prorsus immobilem, & grauissimo dolore perculsam. Denique hæc sacra contuendo vulnera, & mæstissimam miserando Virginem, sacram exosculari Sindonem, & Redemptoris immensum in nos amorem, & diros immaculatissimæ parentis cruciatus meditari facilè poterit.

Conuer-
sio ad B.
V.

FRATRIS DANIELIS MALLONII DE PEDIBVS CHRISTI ELVCIDATIONES.

IN CAPVT DECIMUMNONVM.

AD HVC, I. ad pedes per anteriorem Sindonis sacra partē descendendo. Felix tractatio, quæ in pedum Christi contemplatione finitur. Hoc enim ordo pio

auctori propositus, hoc methodi ratio postulabat; vt postquam aliæ omnes corporis partes minutatim consideratae fuissent, tota tractatio in pedum Christi contemplatione consisteret, sola lateris plaga explicanda superesset. Vniuersam quoq; tractationem suam theologicam in sedentis in throno pedes terminauit Magister Sententiarum. Hi pedes sunt Magdalenaē tantoperè amabiles, ac delicati, ideò vbiq; cum Christo legitur fuisse, semper Magdalenaē locus penes Christi pedes fuit. In conuiuio Principis Pharisæorum stat Maria retrò pedes Christi, lachrymis eos rigat, capillis tergit, osculatur, amplectitur: si in domo Magdalenaē, ac Marthæ Christus loquitur, Maria secus pedes Domini audit verbum illius; si ad suscitandum Lazarum Christus accedit, accurrit Magdalena, & procumbit ad pedes IESV, dicens, *Domine, si fuisses hic.* Si Christus sit Cruci affixus; Magdalena assistit cum Maria Christi Matre ad pedes IESV; si Christus surgit à mortuis, accurrit Maria Magdalena, cæterisque recedentibus non recedit, moratur, cunctatur, assistit; tandem prima meretur gaudia, quæ plus

ardebat cæteris, vbi Christum agnoscit, statim procumbit ad pedes IESV. Hi sunt speciosi pedes euangelizantes pacem, euangelizantes bona. Hos pedes diuinitus reuelata Beatissimæ Brigittæ oratione, sic adorandos præcepit Deus, *Domine mi IESV CHRISTE, Magister bone, benedicantur, & perenniter adorentur pedes tui beatissimi; quia cum magno dolore tuo per asperiores viam, quam alios docuisti in hoc mundo discalciatis pedibus ambulasti.* Ita legitur in oratione 3. S. Brigittæ reuelata.

Pedes Christi speciosi.

Pedes Christi qualiter salutandi.

O admirabilem Christi humilitatem! O incomparabilem exinanitionem! Quo te tua bone IESV protraxit humilitas? Quo tua te abiecit pro nobis suscepta forma serui? vt nudis etiam pedibus salutem nostram operareris, & discalciatis pedibus quæreris, quos saluares? Sed plures audio reclamantes, dicentesque Christum non incessisse nudis pedibus, sed calceatum, aut saltem soleatum; ideò inter Doctores controuersia in terminis agitur.

Humilitas Christi incomparabilis.

VTRVM CHRISTVS
nudipes incesserit.

SVNT hac de re inter Doctores duæ dissidentes sententiæ. Prima est dicentium Christum calceis, aut sandalijs, aut soleis vsum fuisse. Suarez 3. parte tomo 2. disput. 28. sect. 3. Cardinalis Toletus annot. 65. in cap. 1. Ioan. Paulus Burgensis in additionibus ad cap. 1. Marci, contra Nicolaum de Lyra. Thomas Trugillus in Dom.

Prima sententia.

Dom. 3. Aduentus, qui dicit esse communem sententiam. Videtur etiam hæc sententia fuisse sancti August. sermone 42. de Sanctis, qui dicit, Si Christus calceatus non esset, de illo non diceret Ioannes, *Non sum dignus; ut soluam eius corrigiam calceamenti.*

Hanc autem sententiam ijs argumentis probare nituntur.

Primum
argumen-
tum.

Primò, quia Christus Seruator noster vitam communem viuebat, communique victu, ac vestitu utebatur: sed communis usus erat, ut homines in Palæstina ea tempestate calceati incederent, quod clarè colligitur ex c. 20. Esai. nam Deus Esaiæ præcepit, *ut nudis pedibus ambularet*, ut rei nouitate terrorem illis Gentibus incuteret.

Secundum
argumen-
tum.

Secundò, quia Matth. 3. Lucæ 3. Ioan. 3. dicit Ioannes se *indignum esse, qui solueret corrigiam calceamentorum Christi*, ergo colligitur quod Christus calceamenta portarit. Sed quoniam Doctores oppositæ sententiæ duas eius loci explicationes adhibere solent; ut mysticas interpretationes omittam: alteram quod Ioannes non viderat adhuc Christum, sicut apertè ipse dicit, Ioan. 1. *Ego nesciebam eum*, &c. & idè putans Christum calceamenta gestasse dicit, *Non sum dignus, ut soluam eius corrigiam calceamenti.* Alteram verò, quod illud per modum prouerbij dictum sit, nos enim alicuius excellentiam, nostramque vilitatem ostensuri, dicere solemus, esse nos indignos, qui eius calceamenta gestemus, vel corrigiam soluamus. Vtramque responsionem argutè ita retundunt, ut suam sententiam magis communiant. Ad primam enim respondent, quod si illa solutio diligenter expendatur, nihil aliud, quam modestiam locutionis continere videbitur, cæterum autem idem sonat, ac si diceretur, Ioannem esse deceptum, quod non est dicendum. Ad secundam respondent, ergo saltem ex communi illo prouerbio colligitur, quod communis erat omnium con-

Solutio
obiectionis.

suetudo, ut calceos gestarent; Christus ergo, qui communem vitam vixit, calceos sicut cæteri gestauit.

Tertiò, quia Ioannes Baptista, qui asperrimam vitam vixit, calceos tamen gestauit, quod ex eo probabiliter colligi potest, quod Euangelistæ asperrimum eius indumentum, & vitæ genus describentes, hoc non tacuissent, quod etiam nudipes incesisset. Ergo à fortiori Christus.

Quartò, quia infirmum docent esse illud fundamentum, ex quo oppositæ sententiæ Doctores inferunt Christum calceos non gestasse, quia *IESVS cepit facere, & docere*, prius facere, postea docere; iussit autem Apostolos sine calceis incedere, ergo etiam ipse sine calceis incedebat; nam explicari potest ille locus Matth. 10. Quod prohibuerit solum calceos duplices, scilicet mutatorios; sicut etiam prohibuit solum mutatorias tunicas, quando duplices tunicas prohibuit.

Quintò, quia Apostoli calceos gestabant, ergo etiam Christus. Antecedens probatur ex illo Act. 12. ubi enim nos legimus, *calcea te caligas tuas*, Græcè legitur *περιζῶσαι καὶ ὑπὸ ἀλυσσάται σου*, id est præcinge, & subliga sandalia tua, *συνδάλιον*, autem est calcei genus ad instar solearum, quibus antiquitus utebantur Romani, & Greci, vnde & soleati homines dicebantur, qui soleis utebantur, quæ infirmam tantum pedis partem tegebant, id est plantæ substratæ, pedem à scrupulorum punctationibus præseruabant, qui supernè corrigia, vel fibula nectebantur: qualibus Apostolos vsos, vel ex eo patet, quod modo etiam communiter dicuntur calcei Apostolici similes illis sotularibus, quibus nunc religiosissimi Patres Capucini appellati, vtuntur, qui cum Christi vitam, & paupertatem, & Apostolicæ vitæ perfectionem in alijs, maximo cum virtutum nitore imitentur, similem etiam incedendi formam in sandalijs

Tertium
argumen-
tum.
Ioan. Ba-
ptista cal-
ceis vide-
tur vsus.

Quartum
argumen-
tum.

Apostoli
calceis vs-
tentes.

Quintum
argumen-
tum.

Sandalia
quid sit

Ordo Cal-
pucino-
rum lau-
datur.

Consue-
tudo com-
munis cal-
ceos ge-
standi.

dalijs

Sandalium
S. Petri.

dalijs imitantur. In Ecclesia Oruentensi dicitur seruari in Reliquijs Sandalium sancti Petri, alij dicunt esse S. Andree Apostoli.

Sextum
argumen-
tum.
Calceati
pedes in
Scripturis
laudati.

Sexto, accedit mysterium illud, quod Apostolus in calceatis pedibus agnouit, dicens, *Calceati pedes in preparationem Euangelij pacis*. Ita pulchri dicuntur sponse pedes in calceamentis, quorum mysteria S. Gregor. tum in Canticis, tum in id, *Non sum dignus soluere calceamenta*, explicat. Præcipue autem in Sandalijs mysterium Incarnationis alij agnoscunt. Quare agnum comesturis Iudæis, præcepit Deus, vt calceamenta habeant in pedibus, Exodi 12. capite.

Sandalium
Incarnatio-
nis my-
sterium fi-
gurat.Secunda
sententia.

Quamuis igitur probabile sit Christum interdum non incessisse nudipedem, longè tamen probabilius est Christum sæpè absque calceis incessisse nudipedem. Non enim contèdam Christum nunquam calceis, nunquam sandalijs, aut soleis vsum; contendam tamen Christum persæpè incessisse nudipedem, nudisque pedibus terram calcasse, quod etiam grauissimi auctores tradiderunt. Alphonsus Tostatus quæst. 68. in cap. 3. Matth. Lyranus in cap. 1. Marci, & Ioan. Cornelius Iansen. in cap. 16. Concordiæ Euangelicæ, Didacus Stella in cap. 3. Lucæ. Matthias Toringius in replicationibus contra Burgensem, in cap. 1. Marci, S. Bonaventura tomo primo opuscul.

Qui do-
cuerint
Christum
incessisse
nudipe-
dem.robatur
Christum
nudis pe-
dibus in-
cessisse.Apostoli
nudipe-
des.

Primò, auctoritate D. Hieron. in epistola de custodia Virginitatis, quæ est 22. ad Eustochium, vbi dicit, *Moses, & IESVS Naue, nudis in terram sanctam pedibus iubentur incedere, & discipuli sine calceamentorum onere, & vinculis pellicum ad predicationem noui Euangelij destinantur, & milites vestimentis IESV sorte diuisis, caligas non habuere, quas tollerent, non enim habere poterat Dominus, quod prohibuerat seruis*. Et in cap. secundo Amos, dicit, *Apostoli nudis pedibus iubentur incedere*.

Secundò, quia Christus discipulos suos ad prædicandum mittens, monet vnica tunica contentos, calceamenta non ferre, Luc. 10. Matth. 19. Christus autem prius cæpit facere, postea docere; vt hac ratione efficacius verbo, & exemplo prædicaret, ergo ipse etiam calceos semper non gestauit. Scio responsionem in promptu esse, quam attuli in argumento quarto pro contraria sententia, sed tamen quamuis ego hoc loco id non agam, vt ostendam Christum, & Apostolos calceis nunquam vfos, eos enim interdum calceis vfos libens admitto; tamen omnino tanquam certum ostendere possum, Christum, & Apostolos interdum incessisse nudipedes. Chrysostom. ibid. dicit, *Apostoli absque calceis vnica tunica contenti mundum circuibant, & vincebant*. Et sua tempestate laudabat nudos pedes magis quàm calceatos, Tertullianus lib. de pallio, *Nudi pedes*, inquit, *viriles magis, quam in calceis*. Clemens Alexan. lib. 2. Pedagogi cap. 11. *Viro, inquit, pulchrè conuenit nullos habere calceos, præterquam si militet*. *Calceatum enim esse, non paruum habet affinitatem, cum eo quod est esse ligatum*. *Optimum est exercitationis genus nudis vti pedibus, & ad sanitatem, & ad expeditam facilitatem, vbi non prohibeat necessitas*. *Quod si iter non ingrediamur, nec nudis incedere pedibus pati possumus, soleis utendum est*. Intelligebant scilicet iam tunc temporis Christiani, verissimum illud esse, quod postea ad Eustochium Hieronymus in sua Regula scripsit, quod *nudus IESVS, nudos querit amicos, & sponso*. Ideò abiecta veste, contenti nudis etiam pedibus incedebant; quo factum fuit, vt hac de causa ludibrio à Gentibus Christiani haberentur. Quare Lucianus in Philopat. sic oratione pingens Christianum, dicebat, *Pallium putre, sine calceis, & tegmine capitis incedens detensa coma*.

Secundum
argumen-
tum.Christus
prius fe-
cit quæ
docuit.Christus
& Apo-
stoli nu-
di pedes
aliquan-
do inces-
sere.Nudi pe-
des cal-
ceatis pro-
ponun-
tur.Christia-
ni nudip-
edes.Christia-
nus quali-
ter descri-
batur à
Luciano.
Tertium
argumen-
tum.

Tertiò, probari solet, quia cum Christi mensæ accumbentis pedes Maria

Iudei in
lectis mē-
sæ accum-
bebant.

Romani
in lectis
decumbē-
res cœna-
bant.

Quartum
argumen-
tum.

Nudato-
rum pedū
mysteria.

Qal in
veteri le-
ge nudis
pedibus
graderen-
tur.

Magdalena lachrymis rigaret, capillis tergeret, oscularetur, non tamen legitur calceamenta ē pedibus Christi traxisse, quamuis Evangelistę omnes Magdalene actiones diligenter, ac minutatim descripsisse videantur. Scio quid huic argumēto respōderi soleat, Christum scilicet Iudeorum more, lecto decumbentem accubuisse, ideō prius quā lecto accumberet, calceos sibi extraxisse, cum Iudei interdum etiam pedes lauare consueuissent antequam mensę accumberent. Sicuti Romanos ditiores consueuisse nō solum ante cœnam pedes, sed totum etiam corpus lauare, eruditē docet Hieron. Mercurialis lib. 1. Gymnasticę cap. 11. qui etiam ex Terentio, & Plauto, & antiquis lapidibus marmoreis docet, eos antequam mensę accumberent, soccos, & soleas ponere consueuisse. Ego igitur quamuis optimē cōprobare possum Christum tūc pedes ante cœnam non lauisse, ex illo Luc. 7. *Aquam pedibus meis non dedisti*; fateor tamen, ex hoc argumento, non posse indubitatē probari Christum nudis pedibus incessisse, ideō validiora affero argumenta.

Quartō, retorqueo argumentum, quod in contrariam partem sexto loco adducebatur: nam in nudis pedibus, mysterium communiter patres agnoscunt, cum dixerit Deus Moyse Exo. 3. *Solue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est.* Bernardus homil. in Signum magnum, dicit, *Solue calceamenta de pedibus tuis*, id est, inuolucra pone carnalium cogitationum. Quare Deus cum Summi Pontificis Aaron vestes diligentissimē prescriberet, pedibus tamen calceos non adscripsit; ideō nonnulli Aaron nudipedem faciunt. David quoque nudis pedibus à facie Absalon fugiebat, & Iosue nudis pedibus terram promissionis ingressus est. In pedibus nudis Clemēs Alexan. Simplicitatē conuersationis agnoscit, Tertullianus, virilitatem, Bernardus mentis munditiam,

Orig. homil. 12. in Exod. & Rupert. Abbas in cap. 22. Numerorum, Gentilitatis desponsationem, Dionys. Areop. lib. de cœlesti Hierarchia cap. 15. puritatem, & diuinę simplicitatis similitudinē. Christus ergo, qui omnia ea virtutum ornamenta profitebatur, nudis incessisse pedibus probabiliter credetur. Sed vnicū illud addo, quod fortissimū, ac validissimū est argumentū.

Quintum, quia Christus Seruator noster ad informandam ecclesiam suā, aperta, atque explorata humilitatis, & paupertatis suę voluit nobis monumenta relinquere: Et ideō, cum interris viueret, sæpē, ac sæpius voluit sui corporis locis in quibus insigne aliquod opus faciebat imprimi vestigia, quę nostra, etiam tempestate ab ijs videntur, qui pietatis ergo Terram Sanctam, sacrataque Christi loca inuisunt. In primis verō, vestigia pedum Christi nudis pedibus impressa lapidibus, pluribus in locis videntur. In primis verō Borchardus in descriptione Terrę Sanctę 1. part. cap. 6 §. 8. refert in vrbe Nazareth in deflexu supercilij collis, vnde impij Nazareth accolę, Christum præcipitem agere decreuerant, locum etiam nunc videri, vbi Christus quod transiens per medium illorum ibat, se abscondit, contrahente feruore, & intra se suo Opifici paratē latibulum, in quo rugę vestimentorum Christi, & pedum Christi vestigia impressa cernuntur. In Monte Oliueti, vbi Christus orauit ad Patrem, vt transferretur ab eo calix, & factus in agonia sanguine sudauit, adhuc cernuntur lapidi impressa manuum, genuum, & pedum Christi nuda vestigia; adeō, vt etiam digitorum Christi pedum excauata vestigia conspiciantur; ita Borchardus in descriptione Terrę Sanctę 1. p. cap. 7. §. 46 Proximus eidem loco alius ostenditur lapis, in quo extremi digiti manuum, ac pedum Christi, genua quoque marmori insculpta cernuntur, quo in loco Christū à militibus tradunt

Quintum
argumen-
tum.
Christi
paupertas
maxima.

Vestigia
nudato-
rum pedū
Christi v-
bi cernun-
tur.

Miraculū
rupis.

Vestigia
nudato-
rum pedū
Christi, v-
bi tangū-
ne sudauit.

Christus
ubi captus
ibi suo
rum pe-
dum ve-
stigia re-
liquit.

Christi
vestigia.

Christus
in coelum
ascendens
pedum suo-
rum vesti-
gia im-
pressa re-
liquit.

Domine
quo va-
dis.

Obiectio.

Christus
post re-
surrectio-
nem eodē
modo ap-
paruit di-
cipulis,
quo ante
resurre-
ctionē vi-
ebatur.

tradunt caput, & in terram prostra-
tum; ita Borchard. ubi supra. Mirabi-
leque est illud, quod ex eo lapide nihil,
ne ferreis quidem instrumentis abradi
potest. In vrbe Tyro saxum magnum
in maxima veneratione seruari testa-
tur idem Borchard. in 1. par. descript.
Terre Sancte cap. 2. §. 5. ē quo Chri-
stus sermones ad populum habebat,
ubi verò Christi pedes Christus fixit,
nunquam puluerem posse consistere.
In littore maris Galilee, vestigia nuda-
torum Christi pedum marmore exce-
pta adhuc visuntur; quando Christus
discipulis apparuit, dixitque eis, *Habe-
tus hic pulmentariū?* Cum verò Christus
ascensurus esset in coelum, in loco vn-
de ascendit, vestigia pedum suorum la-
pidi impressit. Ex quibus apparet,
Christum facie ad Occidentē conuer-
sa in coelum ascendisse: ita Borchard.
in 1. p. c. 7. §. 46. Et Christian. Adri-
com. in descript. Hierusalem nu. 192.
Romæ etiam extra portam, quæ anti-
quitus dicebatur porta Capena, nunc
autem dicitur porta S. Sebastiani, in
loco, qui communiter appellatur, *Do-
mine quo vadis*, Christus fugienti ex vr-
be Petro obuius factus, marmoreo la-
pidi ubi apparuit, pedum suorum ve-
stigia insculpsit; lapis autem ille Chri-
sti pedum plantas præferens in Re-
liquijs Ecclesiæ S. Sebastiani seruator,
quem ego, quamuis indignus, vidi, te-
tigi, osculatus sum, dicens: *Adorabimus
in loco ubi steterunt pedes eius.* Neque ve-
rò mihi obijciat aliquis. Cum Chri-
stus, aut Petro fugienti, aut alijs disci-
pulis in mari laborantibus, aut ex Oli-
ueti vertice ascendit in coelum, iam à
mortuis surrexerat, gloriosumque cor-
pus circumferebat; ideo nil mirum, si
absq; calceis incederet. Sed tenui ca-
uillo, solidas oppono rationes. In pri-
mis enim probabile est, Christum post
resurrectionem in ea forma, & habitu
vestimentorum apparuisse, quam etiā
ante mortem circumferebat; tum, vt à
discipulis cognosceretur; tum, vt veri-

tatem suæ resurrectionis ostenderet,
præcipue verò, cum in coelum ascen-
dit. Voluit enim cum discipulis prius
manducare, vt se eum ostenderet in
coelum ascendere, quem ante mortem
Magistrum habuerant. Ideò si nudi-
pes videri voluit, nudipes etiam prius
incedebat. Deinde verò, saltem ex ijs
liceret tutò inferre, ergo saltem post
resurrectionem Christus nudis pedi-
bus ambulabat. Tandem quid dice-
mus de vestigijs nudas Christi plantas
ostendentibus, quæ ostendi lapidibus
Christo ante passionem viuentē fuisse
impressa? An non ea aperte conuincūt
Christum saltem interdum incesisse
nudipedem? O admirabilem Christi
humilitatem, o ineffabilem nostra cau-
sa susceptam vilitatem, vt nudis pedi-
bus terram summus Rex gloriæ con-
calcarer, & tanto labore, ac dolore sa-
lutem nostram operans, perditas oues
quæreret, quas in cœlesti gloriæ caula
congregaret. Dicamus igitur, quod
Deus nos in Brigitta docuit, *Domine
mi IESU CHRISTE Magister bone, be-
nedicantur, & perēniter adorentur pedes tui
beatissimi, quia cum magno dolore tuo, per
asperiores viam, quam alios docuisti in hoc
mundo discalciatis pedibus ambulasti.*

Ad argumenta autem, quæ pro con-
traria sententia adducebantur, non est
difficile respondere: licet enim Chri-
stus communem vitam egerit, tamen
ex dictis constat, plurimos tunc ince-
dere consueuisse nudipedes. Locus au-
tem ille Esaiæ 20. non fideliter ab ijs
auctoribus refertur: nam Deus non
solum præcepit, vt calceamenta tolle-
ret de pedibus suis, sed etiam vt saccū
suum solueret de lumbis suis. Quid
fuerit autem solui saccum de renibus,
explicant subsequētia verba, *Et fecit
sic, vadens discalciatus, & nudus, vt esset in
signum, quod Rex Assyriorum, sic minaturus
esset captiuitatem Egypti, & transmigra-
tionem Aethiopia. Iuuenem, & senem nu-
dam, & discalciatam discoopertis natibus ad
ignominiam Egypti.* Quid ergo mirum

Soluitur
obiectio.

Christus
non sem-
per, inter-
dum ta-
men nu-
dipes in-
cessit.
Christi
humilitas
commen-
datur.

Oratio
ad Chri-
sti pedes.

Solun-
tur argu-
menta in
contrariū
allata.

Nuditas
horrorem
incurrit.

si nudus incedens terrorem portento similem incuteret?

Soluitur
secundum
argumen-
tum.

Ad secundum responderi potest, primo, iuxta communem explicationem, quod illud per modum prouerbij dictum fuerit. Secundo, quod Christus interdum calceos gestarit.

Soluitur
tertium
argumen-
tum.

Ad tertium respondetur, quidquid sit de Ioanne, certe ex dictis constat Christum sæpe incessisse nudipedem.

Soluitur
quartum
argumen-
tum.

Ad quartum respondeo S. Hieronymum eam consequentiam fecisse, quod Christus calceos non gestarit, qui discipulis eos prohibuit; quæ quidem consequentia licet demonstratiua non sit, probabilis tamen est, quia Christus capit facere, & docere.

Soluitur
quintum
argumen-
tum.

Ad quintum respondeo, credibile esse, quod Apostoli calceos interdum gestarint, cum tamen interdum nudis pedibus inceserint.

Soluitur
vltimum
argumen-
tum.

Ad vltimum respondeo, satis ex argumento quarto pro nostra sententia constare, locum esse mysterio, si Christus nudis pedibus incessit.

In pedum
contem-
platione
ascendit
affectus.

His sic explicatis, ad Cruci affixorū pedum tractationem nostra contendat oratio, ad horū enim pedum tractationem accedere, non est descendere, quod si descendit oratio, ascendat affectus.

Quomo-
do clauis
manibus,
pedibus,
que Chri-
sti reuulsi
sint.

2. Apparet pedes de Cruce reflexos, &c. Hic piæ meditationi locus erit, si qua ratione extracti è pedibus clauis fuerint, contemplemur. Modum igitur à sanctissima Deipara audiamus, quæ S. Brigittam sic alloquitur lib. 2. cap.

Quomo-
do Chri-
stus de
Cruce de-
positus
fuerit.

21. Cogita quomodo deponebant eum de Cruce. Duo qui deponebant eum de Cruce, tres applicabant scalas; una protendebatur ad pedes: secunda subtus ascillas, & ad brachia; tertia ad medietatem corporis. Primus ascendit, & tenebat eum per medium. Secundus ascendens per aliam scalam excussit primo unum clauum de uno brachio: deinde applicata scala excussit clauum alterius manus; descendente igitur illo, qui sustentabat onus corporis paulatim, & modicè, prout poterat, ille alius ascendit scalam, qua tendebatur ad pedes, & excussit

clauos de pedibus; clauis autem longè ultra stipitem Crucis protendebantur. Hæc Beata Virgo. Ex tanta clauorum longitudine, qui non solum pedes, & non solum durum Crucis stipitem; sed longè ultra stipitem Crucis protendebantur, agnoscere quis poterit, quanta eorundem debuerit esse grossities, quanta magnitudo, ut validos percutientis ictus sustinentes, non retorto mucrone inflecterentur, sed solidum stipitem solide perforarent.

Clauo-
rum longi-
tudo.

Clauo-
rum gros-
sities.

3. Et eadem Sindone inuolutus, &c. Hoc qua ratione verissimum comprobetur, audiamus denuò B. V. sic B. Brigittam erudientem lib. 2. reuelat. c. 21. Cum Christus de Cruce deponeretur, & euulsis clauis descenderet ad terram, unus eorum tenuit corpus per caput, alius pedes, ego verò, quæ Mater eram, tenui per medium, & sic nos tres portauimus eum ad quandam petram, quæ linteis mundo per me operta erat, in quo obuoluimus corpus, sed non consueuimus, sciebam enim pro certo, quod non in tumultu putresceret.

Tres Chri-
stum por-
tant & cru-
ce deposti-
tum
B. V. fides
indubita-
te resurre-
ctionis.

4. Qui in pedtusculo duo ingentia vulnera præferunt, &c. Lachrymabilem plagarum in Christi pedibus magnitudinem, tum ea, quæ nos in cap. 16. cum de manuum perforatione ageremus, explicauimus: tū illa, quæ supra de clauorum longitudine atque grossities, tum verò multo vltius ipsorum vulnerum vestigia sacræ Sindoni impressa declarant: talis enim ferro infixio fit plaga, quale ipsum est ferrum infixum, plagarum verò effigiem non aliundè, quam ex ipsis vulneribus sacra Sindon accepit. Vulnera igitur latissima qualia infra ubi Christi Seruatoris nostri pedum, ac vulnerum schema damus, pius lector inspicere poterit.

Vulnere
pedum
Christi
magna

Vulnera amplissima clauorum, quæ Christus dum Cruci affixus est pro nobis excepit, vidimus; cur igitur tam aperta vulnerum eorum, quæ in manibus, pedibus, latere, totoque excepit corpore vestigia in sacrosancta Sindone relinquere voluerit, videamus. In-
ter

Cur Chri-
stus vul-
nerū suo-
rum vesti-
tia sacra
indomi-
nabilem
prelle-
it.

Simonis
Magi per-
fidia.

Cherinti
impietas.

Mahume-
tis impie-
tas.

Manicheo-
rum error
tolera-
lis.

Ignatii
Aurea ver-
ba.

ter multiplices quidē causas, cur Chri-
stus vulnerum suorum vestigia pro
nobis excepta relinquere voluerit, fa-
ne præcipuam arbitror, vt veritas suæ
pro nobis susceptæ passionis, nobis in-
dicaretur. Prænoscebat enim futuros
quosdam, qui eo improbitatis, atque
temeritatis deuenirent, vt Christum
in Crucem verè actum, verèque mor-
tuum, negare auderent: talis audaciæ
fuit profligatissimus Simon, Simon,
inquā, ille Magus. Christum enim ve-
luti magicæ artis peritissimum non se
crucifigi permisisse effutiebatur; sed phā-
tastico corpori suam impressisse figu-
ram, quæ in Crucem acta est, cum ipse
callide ex hostium manibus effluxisset.
Huius erroris peste Cherintus infe-
ctus, pessimum aliud dogma confin-
gebat, dicens, IESVM quidem cruci-
fixum, Christum verò nō crucifixum,
illum mortuum, hunc non mortuū, il-
lum non surrexisse, hunc perpetuū im-
mortalem existisse. Quid porro de per-
ditissimo illo Luciferi primogenito,
Mahumete dicam, qui petulanter hoc
confingere non est veritus? Non Chri-
stum, sed Simonem Cirenæum esse
crucifixum? Atque adeo impios quo-
que Manicheos à Christo non verum,
non reale, non carneum, sed phantasti-
cum tantum corpus esse assumptum,
asseruisse nouimus. Ad quos errores
Simonis scilicet Magi, & Cherinti, &
eiusdem farinae sequaciū, refellendos,
& plura Ioannes Euangelista in sacra
Apocalypsi, plura in Euangelio, plura
etiam in suis epistolis scripsit.

Hac de causa Ignatius in Antioche-
na Sede à Petro Apostolo institutus,
sæpè, sæpiusque in epistolis suis ad
Trallianos, & ad Trallenses, & Smyr-
nenses inculcat, vt inconcussè teneant,
Christum verè esse natum, verè pas-
sum, verè crucifixum, verè mortuum,
verè surrexisse. Horum perditissimo-
rum hæreticorum petulantissimam
audaciam, hæc adeo patentia magno-
rum clauorum stigmata retundunt,

& coarguunt.

5. Hinc illud Dauidis impletum, & c.
Locum hunc adeo copiosè, ac cumu-
latè in cap. 16. enucleauimus, vt hoc
loco exigua sint addenda: quæsumus
enim illud ibi, quinam ij fuissent, qui
Christi manus fodissent, hoc est altis
foueis excauassent; ostendimus hos vi-
tulos, & tauros pingues, veluti leones
rugientes, & rapientes, & etiam canes
existisse: in vitulis populum Iudæo-
rum, in tauris pinguibus Principes Sa-
cerdotum, in canibus Gentiles esse in-
telligendos; hancque sententiam SS.
Patrum auctoritatibus communiui-
mus. Plura si quis querat, locum illum
consultat in cap. 16.

De his etiam pedibus clavis transfi-
xis, intelligi poterit Iob 13. & 33. *Pos-
uisti in neruo pedes meos.* Neruus enim
hic vinculi quoddam genus significat,
quo pedes obstringuntur, & ligantur.
Notat autem Marcus Marinus in sua
Arca, pro neruo Hebraicè haberi *יד*
quod nullo alio in loco præterquam
in Iob legitur, quia de hoc vinculi ge-
nere, quo pedes configuntur, est in-
telligendum; quamuis sciam locum
istum ab alijs explicari, vt per ner-
uum, Legem intelligant.

6. De quibus, tum etiam de vulnere in
latus Christi, & c. Locus iste Zachariæ
valdè insignis est, ideo à nobis dili-
genter expendendus. Tria autem sunt
alia loca huic valdè similia. Primus
est Ioannis in Apocalypsi cap. primo,
vbi dicit, *Ecce venit in nubibus, & videbit
eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.*
Et in Euangelio cap. 19. *Iterum alia
Scriptura dicit: Videbunt in quem transfi-
xerunt.* Et quoniam hæc omnia de vl-
timo Christi Aduentu ad iudicandum
sunt intelligenda, de quo Matth. 25.
dicit; *Cum venerit filius hominis in sede
Maiestatis sue, & c.* Ideo hæc omnia
erunt hoc loco sic ordinate explican-
da, vt primò videamus, quid sit hæc
Christi maiestas, quæ gloria. Secundò,
quomodo videbit eum omnis oculus.

Vituli,
tauri, leo-
nes, & ca-
nes qui
fuerint.

Pedes
Christi in
neruo po-
siti.

Tria Scrip-
turae lo-
ca similia.

Quæ Chri-
sti maie-
stas.

Tertio qualiter sit explicanda illa sententia, *Videbunt in quem transfixerunt.*

Quod igitur ad primum attinet. Hoc in primis statuendum est, nullum esse intellectum adeo perspicacem, nullam mentis aciem adeo acutam, quæ immensam Christi maiestatem concipere, nullam adeo eloquentia præditam linguam, quæ eam explicare valeat:

nam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus bona diligentibus se; quanto minus, quæ filio unico præparavit? Si enim animæ glorificatæ tanta est excellentia, ut nulla eam mentis acies perstringere queat, quanto minus Christi gloriam, ac maiestatem poterit intueri? Quod si in altissimo monte Tabor, cum vel minimum quid suæ maiestatis expresse-

rit, solam scilicet claritatem; adeo tamen eius maiestatis immensitate correptus est Petrus, correpti Iacobus, & Ioannes, ut in terram omni virtute destituti corruerint; quanta erit animæ Christi maiestas, cum non solum dotes animæ redundabunt in corpus, sed ipsa quoque inaccessibilis Deitatis lux Christi maiestatem amplificabit? Si enim cum adhuc nobiscum viveret, in Christi tum facie elucescebat quidam Deitatis splendor, Hieron. in c. 24. Matth.

Radiabat in Christi facie radius quidam igneus perterrefaciens Gentes. Et in cap. 9. Matth. dicit, *Certe ipse fulgor, & maiestas Divinitatis occulta, quæ etiam in humana facie relucebat.* Et B. V. apud S. Brigittam lib. 6. reuelat. c. 58. dicit sæpè se vidisse radios eius. Verba sunt ista,

Filius meus sic occultabat potentiam Deitatis suæ, ut nisi à me, & quandoque à Ioseph sciri posset; qui vidimus lumen admirabile multoties circumfulsisse eum; & Angelicas voces cantantes super eum audiimus. Quanta igitur erit maiestas elucescens in Christo, cum ad iudicandum venerit? A spectus Angeli Christo suscitato erat sicut fulgur. Qualis erit aspectus filij Dei? Sicut fulgur erit ab Oriente, &c. Maiestatem eius testabitur terror, quo

cuncta concutientur, *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Maiestatem testabitur ministrorum, ac aulicorum copia, *Et omnes Angeli eius millia millium, &c.* Si autem tantum Angelus loquens Danieli, Ezechieli, Ioanni, propter immensum splendorem adeo eos perterrefecit, ut prolapsi in terram emarcuerint, nec habuerint quicquam virium, quid facient tot Angeli?

Immensam quoque maiestatem testabitur auctoritas publicè iudicandi, irrefragabilisque sententia, à qua nulla dari poterit appellatio. Inter præcipua autem ipsius decora, erunt plagæ, vulnera, cicatrices, quas pro hominibus pertulit ab hominibus. Ita D. Io. Chrysost. homil. 77. in Matth. & homil. 1. de Cruce, & Latrone. Augustinus lib. 2. de Symbolo cap. 8. Beda in caput ultimum Lucæ. Eandem quoque maiestatem amplificabit Iudicis innocentia, & integritas. Tandem eam mirum in modum amplificabit

sedis eminentia, atque sublimitas; *In sede Maiestatis suæ.* Si enim gloriam Salomonis tantoperè commendabat throni magnificentia, & amplitudo. Si & Regis Assueri in Throno gloriæ suæ sedentis tantoperè maiestatem exornabat eminentia throni; ut Ester Regina solo Regis intuitu terrore correpta, in terram prolapsa corruerit, consolantique ipsam Regi responderit, *Vidi te Domine quasi Angelum Dei, & contristatum est cor meum præ timore gloriæ: valde enim mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum.* Quid faciet am-

plitudo, maiestas, magnificentia, sublimitas sedis solij throni Christi, in cuius circuitu Iris radiabit, ipsa verò sedes super aurum & topazion splendida cōspicietur? Porro, sedes eius nubes gloriæ erunt. Contemplatur acutè has nubes Cœlius Pannon. in cap. 1. Apocal. super illa verba, *Veniet in nubibus cœli:* Qua de re multa Tostatus in cap. 25. Matth. quæst. 299. Quales illæ

Nullus
Christi
maiestatē
concipere
potest.

Beatitudinem
mentium
felicitas.

Transfigurationis
Christi
maiestas.

Ignem radii
in
Christi
facie
micantes.

B. V. Christi
gloria
in carne
videbat.

Maiestas
Christi
cum ad iudicandum
venerit.

Angeli
beati
iusti.

Christi
maiestatem,
quæ
commendabitur.

Christus
ad iudicandum
veniens
vulnera ostendit.

Mirabilis
Christi
sede.

Regis
Assueri
fuerat.

Amplificatio.

Sedes
Christi
qualis.

Nubes in
quibus
Christus
adueniet
quales.

illæ nubes tunc erunt, non utique quales nunc sæpè videmus pluuijs rorantes, terram refrigerantes, sed nubes deorsum tempestuosæ, sursum tranquillæ. Qua parte Christum sepiant, & Angelos, & Sanctos omnes, qui cum ipso venerint ad iudicandum, splendide, & lucide sicut stella matutina refulgens inter nebulas gloriæ. Infra autem non solum tempestuosæ, sed etiam ignitæ.

Dei Legem dantis maiestatis.

Cum Deus daturus Legem Moyse descendisset, magnificentiaque suæ specimè aliquod exhibuisset, tunc populus audiens voces, & videns lampades, & sonitum buccinæ, montemque fumantem, perterritus, ac timore concussus clamabat, *Loquere tu nobis Moyses. Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. Quantus erit terror, quantus tremor. Arescent homines præ timore, & expectatione, quæ supervenient universo orbi. Ingredientur in cavernas terra, & in scissuras petrarum à facie formidinis Domini, cum surrexerit Dominus percutere terram.* Et cap. 2. *Dicent montibus, cadite super nos, & collibus, operite nos. Quærent mortem, & mors fugiet ab eis. Terrorem horribiliorem reddent, Quod oportebit omnes ad stare ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque prout gessit in vita, siue bonum, siue malum: Spontè autem unusquisque ex omnibus terræ finibus, ac partibus ad Vallem Josaphat confluet, ubiqueque fuerit corpus ibi congregabuntur & Aquila. Atque de magnificentia, & amplitudine sedis, hæc pro ingenioli nostri imbecillitate dicta sufficiant.*

Terror Christi iudicantis, quantus.

iudicium valle Josaphat.

oculus multiplex

amen multiplex

Quod ad secundum attinet, quomodo, aut qua ratione videbit eum omnis oculus. Multiplex enim est oculus, alius corporis externus; alius internus, qui secundum imaginationis phantasiā est in nobis, secundum quem etiam somniantes plura conspiciamus; alius est mentis oculus. Hoc autem oculo plura conspiciamus, prout vario lumine fuerit hic oculus informatus. Hoc enim oculo cum lumine tantum natu-

ræ fuerit informatus, naturalia sola conspiciamus; si fidei lumine fuerit imbutus, etiam cœlestia sub ænigmate cernimus; si autem lumine gloriæ perfusus fuerit, etiam Deum ipsum, eiusque substantiam clarè, & apertè perspicimus. Præter humanos autem oculos, est oculus Dei, Angelorum, tam bonorum, quàm malorū: neque enim de bestiarum oculis est hoc loco agendum. Quis ergo oculus tunc Christum venientem aspiciet? De Dei, ac Beatorum Angelorum oculis non est dubitandum; immenso enim perfusi gaudio Christi iudicis triumphum contēplabuntur. Angeli mali videbunt, non ad gloriam, non ad solatium, sed ad confusionem, & damnationem. Oculus corporeus externus Christum quidem aspiciet, sed claritatis Christi immensitate perstrictus, Christum contemplari non poterit. Si enim corporeo oculo solem intueri non possumus, multò minus Christi claritatem, quæ sole splendidior elucescet. Oculis carnis internis secundum phantasiā, & imaginationem videbit eum omnis oculus, sed eius magnitudinem non comprehendet.

Quis oculus Christi-um videbit.

Christi gloriam non omnes æqualiter videbunt.

Christi gloriam nullus comprehendet.

Oculis fidei vix tunc locus erit; nam hæc post omnium resurrectionem erunt; status ille magis termini, quam viæ rationem habebit; licet adhuc sententia data non fuerit. Oculis gloriæ lumine perfusis, videbunt Sancti, impij non videbunt, *Non enim resurgent impij in iudicio, neque peccatores in consilio iustorum: Psalm. i. non resurgent, inquam, ut in iudicio sedeant, neque ut cum iustis iudicent, sed causa sua cadent, & non subsistent. Ecce igitur, qua ratione videbit eum omnis oculus. Hanc autem impiorum à bonis discrepantem videndi rationem, qua boni ad gloriam, mali ad damnationem, perditionem, confusionem, & horrorem, Deum visuri sunt, eleganter Esaias descripsit cap. 26. dicens: Domine exaltetur manus tua, & nō videant, videant,*

Beati clarior Christus videbunt.

Esaias Mo-
cus expli-
catur.

Videbunt,
& non vi-
debunt
mali.

Christus
erit tot
millia san-
ctorum
secum tra-
het.

Non ieiun-
antes co-
vincuntur
in iudi-
cio.

Odium
convince-
tur.

Luxuria
condem-
nabitur.

Avaritia
condem-
nabitur.

*Et confundantur zelantes populi, & ignis
hostes tuos deuoret. Quid hoc est? non vi-
deant, & postea videant. Non enim
vident ad solatium, vel gloriam, sed
vident, ut ad ipsorum damnationem
confundantur: ingens enim sancto-
rum copia, quos secum Christus ad-
ducet, in impiorum confusionem ce-
det. Christus enim tot millium San-
ctorum numerosos choros secum ad-
ducet, quia consueverunt peccatores,
qui diuinas leges violarunt, se in pec-
catis excusare. Crapulis oblectari, &
Epulones, dicent se non ieiunasse,
quia erant debiles. Sed contra hos viri
Niniuita surgent in iudicio, & condemna-
bunt eos. Surgent Ioannes Baptista, S.
Hieronymus, sed hos conuincunt absti-
nentia Ioannis Baptistae, & Sancti
Hieronymi maceratio: tot Monacho-
rum & Eremitarum supra naturae vi-
res tolerata inedia. Ferinum gestan-
tes odium, proximique sanguinem
sitientes, dicent, se inimicis acceptas
iniurias non condonasse, quia ipsi e-
rant Nobiles, Equites, Capitanei,
ided pro sui honoris existimatione co-
actos fuisse vindictam expetere; sed
contra hos surgent in iudicio Sanctus
Stephanus Protomartyr, David Pro-
pheta, Sancti Martyres, & condem-
nabunt eos; quia pro suis persecuto-
ribus orarunt Dominum nostrum IESUM
CHRISTUM. Carnalis homo
ad vitia carnis procliuus, excusabit se,
dicens, se grauissimas tentationes ha-
buisse, sed Sancti, ac sanctae Virgines
surgent in iudicio cum generatione
hac, & condemnabunt eam; quia ipsi
vitia carnis domarunt; & Castus Io-
seph licet incitatus, & attractus, tamen
pudicitiam obseruauit. Auarus se vsu-
ris suis excusabit, quod ad comparan-
das Filijs diuitias, ne contemnerentur
ab alijs, pecunias suas exposuit ad vsu-
ras; sed contra hunc surgent, qui pe-
cunias suas in eleemosinis erogarunt,
& condemnabunt ipsum. Quare, non
subsistent impij in iudicio, neque peccatores*

*in consilio iustorum. Atque haec de oculis
conspicientium Christum.*

Quantum ad tertium, scilicet, qua-
liter sit explicanda illa sententia, *Aspi-
cient ad me, quem confixerunt*. Imò confo-
nant aliae iam allatae Ioannis auctori-
tates. Loci autem huius difficultas ex
eo crescit, quod & in editione vulgata
videtur, quaedam inesse diuersitas; &
in textu etiam Hebraico maxima le-
ctionis obscuritas, imò & diuersitas
cernitur. Nam quod ad latinam ver-
sionem attinet, ecce diuersitatem, Za-
char. 12. dicitur, *Aspicient ad me, quem
confixerunt*. Apoc. 1. dicitur, *Videbit eum
omnis oculus, & qui eum pupugerunt*. Et
Ioan. 19. citat eandem Scripturam di-
cens, *Iterum alia scriptura dicit: Videbunt
in quem confixerunt*. In textu Hebraico
70. legerunt *rachadu*, insultauerunt, cū
tamen alij legerint *dacharu*, confixe-
runt. Notat autem Hieron. in cap. 12.
Zach. hoc ex duarum litterarum He-
braicarum vicinitate, ac similitudine
factum esse, scilicet ex *ך* & *ד* ex Da-
leth & Res, quae paruo tantum ex api-
ce inter se distinguuntur. Alij autem
tum ex hoc loco, tum ex alijs huiusmo-
di, colligunt versionem 70. Interpretū
esse corruptam. Licet enim neque de
Hebraica, neque de vulgata sit haesi-
tandū, an sint corruptae, constat enim
eas esse maximè synceras, ac candidas,
de versione tamen Septuaginta Inter-
pretum plurimi, iidemque grauissimi
auctores tenent, pluribus in locis esse
deprauatam. In primis verò S. Hiero-
nym. in c. 30. Esaiæ, & praefatione in
lib. Paralipomenon, & in c. 2. Matth.
tum in quaestionibus Hebraicis, & in
cap. 3. Ionæ. S. Augustin. lib. 15. de
Ciuit. Dei cap. 13. Iustin. Martyr dia-
logo cum Triphone, Eucher. in cap.
5. Geneseos, lege Marcum Marinum
in praefatione in Tebeth Noach.

Verū et si ex duarum illarum litte-
rarum Daleth & Res in Hebraico te-
xtu visa est aliqua inesse diuersitas, re-
uera tamen nulla est; est enim hoc aut
lecto-

Zacharie
locus ex-
plicam

Eadem sen-
tentia di-
uersis ver-
bis expli-
cata.

Diuerfi-
tas lectio-
nis ex He-
braico te-
xtu.

Septua-
ginta le-
ctionis
lectio, et
corrupta.

Defendi-
tur editio
Septua-
ginta le-
ctionis

Vitiū li-
brationū.In editio-
ne vulga-
ta nulla
diuersi-
tas.Graele-
tio se su-
per eadē.Gentiles
Christum
immedia-
tē pupu-
gerūt, Iu-
dæi autem
suis male-
dieis, &
falsis lin-
guis
Confusio
persecu-
torum
Christi.Fratres
Ioseph
qualiter
confusi ti-
muerint.

lectorum, aut librariorum vitiū, quod vnam pro alia littera capientes, variatione locum illum variarunt. Vt interim non omitam quod S. Aug. lib. 20. de Ciuit. Dei, vtramque lectionem coniungit, & approbat, scilicet insul-
tauerunt, & confixerunt, vtrumque enim fecerunt in Christum Iudæi. Tamen in editione vulgata Latina, licet in verbis videatur esse diuersitas, in re tamen diuersitas nulla est, neque etiam esse debet, vel potest. Ioannes enim, qui tam Apocalypsin, quam etiam Euangelium Græcè conscripsit, vtrobi-
que idē verbum apposuit ἑξεκέρτησαν, id est transfixerunt, transuerberarunt. Ioan. 19. Οὗτοι αὐτὸν ἑξεκέρτησαν. Vi-
debunt in quem transfixerunt, aut transpu-
gerunt, & Apocalypf. capite primo. Καὶ ὁφθαλμοὶ αὐτοῦ πᾶς ὁφθαλμὸς, καὶ ὁτι-
ς αὐτοῦ ἑξεκέρτησαν. Et videbit omnis o-
culus, & qui ipsum transfixerunt, vel pupu-
gerunt. Quinam autem eum pupuge-
runt. Immediatē fuerunt Gentiles, ij enim ipsum flagellarunt, crucifixerūt, latus perforarunt: fuerunt tamen Iu-
dæi, qui suis linguis accusantes, coe-
gerunt Pilatum, vt in Christum talia fieri iuberet, prout fusè probat S. Au-
gustin. tract. in Psalm. 63. Qualis au-
tem tunc eorum, qui ipsum pupuge-
runt, sit futura confusio, quantus ter-
ror, cum eum glorię Dominum agno-
scent, quem ipsi adeo crudeliter exce-
perunt, tum quilibet in seipso potest
dignoscere, tum ex timore fratrum Io-
seph, cum Ioseph, quem ipsi vendide-
rant, viderunt totius Ægypti factum
Regem: nam vt legitur Genes. c. vlt.
mortuo Iacob fratres mutuo colloquē-
tes dicebant, Ne forte Ioseph memor sit in-
iuriæ, quam passus est, & reddat nobis omne
malum, quod fecimus ei. Tum ex ijs, quæ
Zacharias vbi supra subiicit, cogno-
scere poterit, Plangent super eum tribus,
& dolebunt, vt doleri solet in morte primoge-
niti; pro plangent, Græcè legitur κό-
πονται, id est, ex doloris, & mœroris
impatencia se percutient.

7. Hæc autem Domini in pedibus clausi-
xio, &c. Acerbitatem dolorum Chri-
sti ex pedum fixatione prouenientem, o-
mnino intolerabilem, etsi optimè pie-
tissimus noster Antistes perspiceret, fa-
tis omnibus posse esse notissimam, vo-
luit tamen eandem tum auctoritate, tū
ratione confirmare. Auctoritate qui-
dem Christi, Brigittam alloquētis; ra-
tione verò, quia clauifixio mēbra ner-
uis connexa perforabat. Licet tamen
more nostro id ipsum alijs tum aucto-
ritatibus, tum rationibus confirmare.
Eādē enim dolorum atrocitatē glo-
riosiss. Virgo eidem B. Brigittę signifi-
cantioribus etiam verbis reuelarat lib.
1. reuel. c. 10. dicens, Et quia filius meus
optima natura erat, vita cum morte in cor-
po-
re eius perforato certabat. Nam quandoq; do-
lor de membris, & nervis corporis perforatis
ad cor ascendebat, quod recentissimum erat,
& incorruptum, & incredibili dolore, &
passione vexabat ipsum. Et quandoque dolor
à corde in membra lacerata descendebat, &
sic mortem prolongabat cum amaritudine.
Et lib. 4. cap. 70. Cum intolerabilem
cruciatum Christi acerbitatem enu-
meraret, subiicit, Et cum propter doloris
magnitudinem cor propè scissionem esset.
Et lib. 5. cap. 27. dicit, Perforata sunt
vena manuum eius, ac pedum, & dolor ner-
uorum perforatorum accessit inconsolabili-
ter ad cor eius, & de corde iterum ad nervos,
& quia cor eius erat recentissimum, & opti-
mum, quia compaginatum de optima natu-
ra, propterea certabant inter se vita, &
mors, & sic amarius protrahabatur vita in-
ter dolores. Appropinquante autem morte,
cum præ intolerabili dolore rumperetur cor,
tunc statim contremuerunt omnia membra
eius. Rationibus ex sensu nostro de-
ductis eadem doloris asperitas digno-
sci potest: inter quas illa optima est,
quod clauī neruosa loca transfixerunt.
Hanc enim rationem sanctus Thomas
cum cæteris Scholasticis in explican-
da dolorum Christi magnitudine, ad-
ducunt. Cui si illud quoque addatur,
quod πῑδλιον, ita enim nominatur pedis
ea pars,

Intolera-
bilis Chri-
sti dolor
in pedum
perfora-
tione.In Chri-
sti passio-
ne vita cū
morte pu-
gnabat.Crucia-
tū Chri-
sti acerbis-
simas.Crucifi-
xio quam
pœnosa.Pedion
neruiculis
officulisq;
confutum,
dolorem
infert a-
cerbissi-
mum.

ea pars, quæ clavis perforata est, pluribus, minutioribusque ossiculis contextum, nervis, ac ligamentis quam pluribus ita alligatur, ac stringitur, ut quamvis absque ossium fractura pedes clavis transuerberari possint, hoc tamen absque vehementi nervorum, ac ligamentorum discriptione non queant efficere. In qua quidem discriptione, ac contorsione tantus accidit dolor; quantum ij experiuntur, quibus pedes casu aliquo cōtorquentur. Is enim dolor interdū adeo recrudescit, ut homines exanimet. Persæpè autē accidit, ut nervis, in quibus sensus est maximus, ferro perforatis, spasmus accidat.

Iam verò, quoniam in eadem Christi patientis auctoritate adducta, dicuntur omnia interna Christi arida, & contracta, libet hoc loco id ipsum pia contemplatione prosequi: hoc est enim tormentorum proprium, ut in ipsis perferendis humidum radicale absumatur, quo exhausto, ardens illa, intolerabilisque sitis superuenit; quæ omnia tum maximè percrebrescunt, cum effuso sanguine adiposas intestinorum partes vitalis calor absumit. Hoc in Christo Domino qualiter acciderit, moestissima Deipara sic declaravit lib. 4. c. 70. dicens, *Costa ita attenuata erant, quod dinumerari poterant. Venter autem consumptis iam humoribus dorso applicabatur.*

8. D. item Bernardus, &c. Heu, heu, quid hoc est? Quid noui audio? Clavorum ferri, vulneris auditur clamor? Quæ clauorum vox? Quæ vulnerum lingua? Quis sanguinis clamor? Eloquar, an fileam, neque enim minore hæc nos horrore quatit, si vox è vulnere, è clauo audiatur, quam Æneam ex tumulto audita vox, Æneid. 3.

*Cum gemitus lachrymabilis imò
Auditur tumulto, & vox reddita fertur
ad auras,
Obstupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.*

Clamorem igitur vulnerum, sanguinis, clauorum, cum lego, cum audio,

admiror maximè, & obstupefco; atque eò admiror magis, quo clamorē hunc vulnerum, atque clauorum à sanctis viris audiri, ab alijs negligi video. Nā præter Bernardum etiam August. in Manual. c. 23. *Clavi, inquit, & lancea clamant mihi.* B. Laurent. Iustinianus serm. de Passione Domini, *Clamant, inquit, sputa, clavi, lancea, irrisiones, & verbera.* Rupertus Abbas in comment. in Apocal. c. 18. dicit: *Quod tota Passio Christi clamor magnus existit, cuius virtute cecidit Babylon: cum clamore enim valido, & lachrymis deprecans, exauditus est pro sui reuerentia.* Quid igitur clamant? An idem, quod vox sanguinis Abelis clamabat? An idem, quod vulnus Alexandri Magni? Is enim cum graui vulnere esset sauciatus, *Heu me, inquit, nam me homines, & Dei Filium, & Deum vocant; sed huius vulneris acerbitas, me hominem mortis imperio subditum clamat.* Nouitas hæc clamoris vulnerum, & clauorum Christi, expostulat, ut audiat a nobis: audita, pia, ac congrua meditatione decoretur, auidèque quid clमित, attendatur. Et quidem clamori tunc locum esse cognoscimus, cum placida, pacataque vox non auditur. Ideò Rupert. in cap. 12. Ioan. dicit: *Laboriosum esse clamorem, iuxta illud Psal. 6. Laboravi clamans, rante factæ sunt fauces meæ.* Quid igitur, aut cur clamant clavi, ac vulnera?

Prima responsio est S. Bernardi sermone 61. in Cantica dicentis, *Clamat clauus, clamat vulnus, quod in Christo sit Deus, reconcilians mundum sibi.* Quid ergo obstrepit, quid blaterat Simon impurus ille Magus, dicens, non Christum, sed fictum hominem crucifixum, Christum verò è Crucifixorum manibus elapsum? Si vulnus, si clauus clamat, quod in homine Deus sibi mundum reconcilians patiebatur, quid obstrepit, quid blaterat Mahumetes impius, dicens, non Christum, sed Simonem Cirenæum fuisse crucifixum? Quomodo in illo Simone fuisset Deus reconci-

Clamor
clauorum
à sanctis
viris au-
ditur, ab
alijs ne-
gligitur.

Christi
passio est
clamor
magnus.

Vulnus
Alexan-
dri Magni
quid cla-
maret.

Quando
clamare
soleamus.

Vulneris
clamor
qualiter
Bernardus
audiat.

Clauo-
rum cla-
mor Ma-
humetis
impietati
contri-
bit.

Pedū do-
lor exani-
mat ali-
quando.

Humidū
radicale
torment-
is absum-
itur.

Ardens si-
tis in tor-
mentis.

Clauorum
clamor.

reconcilians sibi mundum? Si clamat vulnus, si clamat clauus, quod in homine Deus patiens mundū sibi reconciliat. Quid obstrepat, quid blaterat Cherintus fingens I E S V M quidem fuisse purum hominem, sed dum baptizaretur adhæsisse illi Christum, qui tamen Christus dum I E S V S crucifigeretur, non crucifigebatur, dū I E S V S moreretur, non moriebatur? & quod solus Christus viueret, I E S V S autem non viueret, neque à mortuis resurgeret. Quæ anilia deliramenta? Quæ execranda dogmata? Si clamat vulnus, si clamat clauus, quod in homine Deus patiens reconciliat mundum sibi, & quod sceleratus Cherinti spiritus I E S V M soluēs non est ex Deo. Quid obstrepunt, quid blaterant Manichei, quod Christus nō verum, nō reale, sed phantasticum corpus assumpserit, si clamat vulnus, si clamat clauus, quod in vō homine Deus patiens reconciliat sibi mundum.

Secunda responsio est S. Augustini in Manual. c. 23. Clavi, & lancea, inquit, clamant mihi, quod verè reconciliatus sum Christo, si eum amauero. Clamor igitur clauorum reconciliationem nostrā quatenus est ex parte Dei, nobis testatur; Quid enim ultra facere debuit vinea sue, & non fecit; qui propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos Deus, Filium suum misit in mundum, quem sic dilexit, ut filium suum unigenitum daret, ac propter scelus populi sui percuteret illum. Quid ultra debuit facere Christus? Si enim maiorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis, quanto maiorem ipse habuit, ponens eam & pro inimicis? Ideo & clamat B. Laurentius Iustin. serm. de Passione, O amoris vehementia, o inextinguibile charitatis incendium, quantum in Christo praualluit, quantāue pro hominis redemptione sustinuit? Ut igitur testatus nobis plenè sit iste amor, clamat clauus, clamat vulnus.

Tertia responsio est B. Laurent. Iustiniani serm. de Pass. Domini, Clamant, inquit, sputa, clavi, lancea, irrisio-

nes, & verbera, ut ipse toto corde, totisque visceribus diligatur, qui pro dilectione nostra talia, ac tanta pati dignatus est. Iste est ignis, quem venit Dominus mittere in terram, & quid aliud vult, nisi ut ardeat. Ideo S. Augustin. lib. de catechizandis rudibus cap. 4. dicit: Nulla fuit alia causa veniendi ad nos Filij Dei, nisi ut dilectionem suam ostēderet in nos Deus, ut si prius Deum amare pigebat, nunc cognito eius amore, redamare non pigeat. Sed heu, quanta est hominis miseria, ut in Dei amore adeo frigescat. Eo tendebant omnia Christi verba, omnia Christi opera, ut ad suum nos amorem incenderent; sed cum placidis, pacatisque vocibus eum non diligamus, tandem clamat vulnus, clamat clauus, quod Christus sit à nobis diligendus. Nec mirum si clamet clauus, si clamet vulnus: tanta est enim hominis ingrati animi obstinatio, ut meritò illud Seruatoris nostri dictum Luc. 17. verificetur, Si homines tacuerint, lapides clamabunt. Tacent homines, clamant clavi, clamant vulnera, Quomodo enim potest homo abscondere ignem passionis Christi in sinu suo, & non comburantur vestimenta eius, aut ambulare super prunas dolorum Christi, ut non comburantur planta hominis?

9. Sed cum pedes ambo in sacra Sindone disjuncti compareant.

VTRVM CHRISTVS TRIBVS
an quatuor clavis fuerit
Cruci affixus.

DIU multumque exagitatam inter grauissimos auctores controuersiam hoc loco tangit Antistes, quæ non curiosa, sed maximè pia, maximèque proficua est; cuiusque decisio fidelibus magnum solamen adferet. Si enim aliqua, vel modica cœlestium rerum cognitio propter cœlorum nobilitatem etiam exactissimæ sublunariū rerum cognitioni præponenda est, ut optimè docuit Aristotel. quanto magis amplissimi mysterij crucifixionis Christi

Cur ad nos venerit filius Dei.

Clamat vulnus quod Christus a nobis sit diligendus.

Clamant vulnera, & clavi, quia homines tacent.

Frustruosa questio.

Exigua cœlestium cognitio, etiam exactissimæ sublunariū cognitioni præponenda.

Coarguit Cherin.

Coarguit Manichei.

Vulnerum clamor quatenus ab Augustino explicatur.

Christus charitatē maximam erga nos habuit.

Vulnerum clamor quatenus B. Laurentius Iustinianus explicatur.

Notitia
passionis
Christi à
nobis ex-
petenda.

Certum
est Chri-
stum non
pauciori-
bus quam
tribus, nō
pluribus
quā qua-
tuor cla-
uis Cruci
confixum
fuisse.
Summa
quæstio-
nis in pe-
dum fixio-
ne confi-
sit.

Referun-
tur Do-
ctorū sen-
tentiz.

Prima sen-
tentia quod
Christus
quatuor
clavis sit
Cruci co-
fixus.

Christi notitia nobis expetenda esset, in qua salutis, ac redemptionis nostræ rationem sitam esse cognoscimus. Et quidem, cum interdum nullis clavis, sed funibus tantum; interdum vnico tantum clauo, interdum duobus, interdum tribus, interdum quatuor, interdum etiam pluribus quosdam crucibus affixos legamus apud Lipsiū de Cruce, & apud Gallonium lib. de SS. Martyrum cruciatibus, status huius controuersie est, vt non paucioribus quam tribus, neque pluribus, quam quatuor clavis Christum credamus crucifixum. Videndum igitur erit, an tribus, an verò quatuor fuerit crucifixus: & quoniam iam constat singulas Christi manus singulis clavis esse confixas, tota controuersie summa in eo perstringitur, an vterque Christi pes vnico, an duobus clavis sit perforatus? Et hanc quidem controuersiam plurimi excitant, sed insolutam relinquunt: ita Guilielm. Durantes in Ration. diuin. offic. cap. de Parasceue, Suarez tom. 2. in 3. par. D. Thom. disp. 46. sect. 3. Iustus Lipsius lib. 2. de Cruce cap. 9. Tost. Paradoxo 3. cap. 10. Baronius Card. circa annum Christi 34. num. 118. licet ad tres clauos magis accedat. Io. Eckius de Pass. Domini artic. 5. confid. 3. Pipinus statione 6. Christi patientis. Inter eos verò, qui ad vnam determinatam quæstionis partem accedunt, duæ sunt celebres sententiæ.

Prima quidem eorum, qui asserunt Christum quatuor clavis fuisse crucifixum: Greg. Turonens. lib. de gloria Martyrum cap. 6. Barthol. Medina in 3. parte S. Thom. quæst. 46. art. 11. Francisc. Samarini 4. parte Sacerd. Francisc. Toletus Card. in c. 19. Ioan. in illa verba, *Fecerunt quatuor partes, vnicuique militi partem.* S. Brigitta cui hoc fuit reuelatū lib. 1. reuel. c. 10. lin. 4. c. 70. lib. 7. c. 15. Videtur fauere S. Cyprian. in serm. de Passio. qui dicit, *Clavis sacros pedes terebrantibus.* Et Aug. lib. Meditat. cap. 6. dicit, *Immaculata Chri-*

sti vestigia diris confixa clavis. Et cap. 31. dicit, *Violari clavis pedes, & manus plasma- toris.* Dum igitur clauos pedum efferrunt in numero multitudinis, videntur plures clauos admittere, quibus pedes sint perforati. Eandem quoque sententiam secutus videtur Ioann. Lanspergius homil. 41. de Passione Domini, Innoc. III. sermo. de vno Martyre, dicit quatuor clavis, licet in Elucidationibus in Christi Passionem, non nihil hæsitare videatur. Ioan. Gretserus lib. 1. de Cruce Christi c. 21. Quamuis autem prædicti auctores in eo conueniant, quod Christi pedes duobus clavis confixi sint; pedum tamen affixionem non omnes, vna, eademque ratione explicant. Nam Ioan. Gretserus lib. 1. de Cruce Christi cap. 21. dicit vnam manum prius, quàm alteram, nec manus prius, quam pedes, sed simul manus, & pedes clavis affixas, quia quatuor, inquit, erant milites crucifigentes. Greg. Turonens. pedes disinctos supposita etiam tabella, quæ pedes sustentaret, dicit esse confixos. Verum hanc crucifixionem suppedanea subiecta tabella, vt nimis delicatam respuit Lipsius. Alij, absque supposita tabella disinctos, & in longum pedes cruci affixos dicunt. At S. Brigitta, singularem crucifixionis modum sibi reuelatum testatur lib. 1. cap. 10. vbi sic scribit, *Deinde dextrum pedem crucifixerunt, & super hunc sinistram duobus clavis.* Et lib. 4. cap. 70. dicit, *Et pedes similiter ad foramina sua distenduntur, cancellatique, & quasi infra à tibijs disincti duobus clavis ad crucis stipitem per solidum os, sicut & manus erant, configuntur.* Lib. Extrauag. reuel. c. 51. *Pedes deorsum tracti, & duobus clavis perforati.* Et libro 7. cap. 15. *Deinde, inquit, extenso corpore ultra modum, in cruce posita fuit vna tibia eius super aliam, & sic iunctos pedes affixerunt in cruce duobus clavis.* Quas quidem sanctæ Brigittæ auctoritates incredibile dictu est, quam variè nonnulli intellexerint. Alij enim dicunt primò pedem dextrum vno clauo esse crucifi-

Nona Do-
ctorum
dissentio.

An Chri-
sti pedi-
bus sit su-
bstrata ta-
bella.

S. Brigitta
singularem
habet cruci-
fixionis
modum.

D. Brigitta
sententia
variè
explicata.

crucifixum, & huic superpositum finistrum pedem duobus clavis super dextrum esse confixum, adeò vt clavi duo finistri pedis perforarent etiam pedem dextrum suppositum; & ita tria vulnera in pede dextro, duo verò in sinistro infligerentur; & isti, quinque vulnera in pedibus effingunt. Alij verò finistrum pedem supra dextrum positum, & duobus clavis crucifixum accipiunt, adeò vt in pede sinistro duo vulnera, in dextro etiam duo alia vulnera sint inflicta, & isti, quatuor vulnera Christi pedibus imprimunt. Alij vnico clauo magno dextrum pedem primò crucifixum, & alio clauo pedem finistrum superpositum transfixum intelligunt; ita vt clauus finistri pedis etiam dextrum pedem perforaret, & isti tria magna vulnera Christi pedibus illata fingunt, duo quidem pedi dextro, & vnicum sinistro. Alij dicunt dextrum pedem primò vnico paruo clauo cruci fuisse affixum, qui potius ligaminis, quam clavi fungetur officio, ne scilicet dum sinister pes dextro superpositus vnico magno clauo esset perforandus retraheretur, & ictum eluderet sinistro pedi. Alij tandem ita intelligunt, vt vno clauo dextri pedis pedion sit perforatus, & sinister pes ita dextro pedi sit cancellatim superpositus, vt versus talum cum dextro pede crucem formans, sit ita stipiti affixus, vt clauus dextrum pedem non perficeret, & que hic est verus sensus, qui gitta intendebat, sicut apertum illa verba libro 4. cap. 70. vbi dicit, *Pedes ad sua foramina distenduntur, cancellatimque, & quasi infra à tibijs distincti duobus clavis ad crucis stipitem configuntur.* Atque hic modus, & hæc sententia valde mihi verisimilis videtur, & placuit Lanspergio elucidatione in Christi Passionem; & probari potest.

Primò quidem, quia vt Gallonius libro de sanctorum Martyrum cruciati-

quatuor clavis crucis supplicio necandi cruci affigerentur.

Secundò, quia hic crucifigendi modus longè facilius est, si singuli pedes singulis clavis perforentur; neque enim inficias ire quis poterit, quin duos liberos, ac solutos pedes vnico clauo perterebrare, ipso reluctante, pedesque retrahente, qui cruci esset figendus, valde operosum, ac difficile sit, si illud addatur, quod pes pedi superpositus prementis clauum mallei ictus non ita solidè excipiat, sed persæpè eludat; qua ratione permotus S. Bonaventura in suis Meditat. dixit, præacuta sude prius Christi pedes perforatos, vt clavis facilius pateret ad Christi pedes cruci affigendos aditus.

Tertiò, quia cum in multis Ecclesijs, ac Sanctarum Reliquiarum custodijs Dominicæ Crucis clavi custodiuntur, probabiliter nobis innuunt quatuor fuisse Christi clauos; cum præsertim ex iam deductis constet, altero quidem clauo communitem Constantini Imperatoris galeam, altero frænum, & tertium in Adriaticum mare iniectum.

Quartò, quia quatuor sunt partes, & membra crucifigenda, scilicet, duæ manus, & duo pedes; quatuor sunt milites crucifigentes, vt patet ex diuisione vestiũ facta, fecerunt enim quatuor partes, vnique militi partem; probabiliter igitur quatuor quoque clavi erunt admittendi. Fidem huic modo maiorem faciet Seneca libro de Beata Vita, dicens de ijs, qui noxios crucifigebant, *Vnusquisque vestrum clauos suos ipse adigit.*

Quintò, quia mysterio grandi locum aperit hic modus; vt cum supra ostenderimus, primò dextram manum cruci affixam, mox sinistram, ita id ipsum quoque de pedibus sentiamus; primò quidem dextrum, mox finistrum cruci affixum. Mysterium ecce grande: dextra enim pars valentior est sinistra; ita Aristot. 1. de generatione animalium cap. 1. section. 31. problema-

Secundum argumentum.

Pedes Christi prius acuta sude perforatos putat S. Bonavent. Tertium argumentum.

Quartum argumentum.

Quintum argumentum.

Falsæ interpretationes.

Verus B. Brigittæ sensus.

Fundamentum huius sententiæ.

Primum argumentum.

Adam ad
vetitum
pomum
accedens,
primò dex-
trum pe-
dem mo-
uit, ideò
Christi
pes dexter
primò cru-
ci affixus.

Dextrum
Christi la-
tus cur ef-
fossus.

tum, problemate 12. & 19. ab ipsa mo-
tus incipit, Aristot. lib. 2. de hist. ani-
malium c. 1. Quare, & Adam ad veti-
tum pomum accurrens, primò dextrum
pedem mouit, dextram quoque porre-
xit manum; ideò Christus, qui pro il-
lo, nobisque in illo mortuis, patieba-
tur, primò dextram manum exhibuit,
vt supra ostendimus, fortè, & prius pe-
dem dextrum. Hæc fortè est causa, cur
dextrum quoque latus lancea sit effos-
sum, quia dextra pars valentior est,
quam sinistra, & ex hoc coniecturæ vis
maior additur, quia probabile videtur
sanguinarios milites in cruce figendis
hominibus eum pedem prius clauo fi-
xisse, qui esset valentior, ne dum infir-
mior pes figeretur à valentiore dextro
semetipsum defendente, calcibus, at-
que ictibus premerentur, maximè ve-
rò, si non humi coextensæ, sed in al-
tum iam erectæ Cruci annecterentur,
sicuti creditur probabiliter Christus à
militibus per scalas ascendentibus, esse
crucifixus, vt supra nos cap. 6. dixi-
mus esse probabilius.

Sextum
argumen-
tum.

Sextò addatur & illa cōiectura, licet
valdè remota, quod quaternario nu-
mero potuit Christus delectari, qui in
quatuor membris affigi Cruci voluit,
vt quatuor mundi partes redimeret,
vt à quatuor ventis electos congrega-
ret, vt eos saluaret, qui in quatuor anni
temporibus vitam transgerent.

Septimū
argumen-
tum.

Septimò, ex quibusdam antiquio-
ribus imaginibus hæc sententia vide-
tur confirmari, quæ Christum quatuor
clauis crucifixum ostendunt, præcipuè
verò in sacrosancta Lauretana Æde
dicitur cerni imago Christi quatuor
clauis crucifixi. At verò & ego, & alij
etiam, licet diligentissime eandē ima-
ginem ad hoc mysterium dignoscen-
dum inspexerimus, nihil tamen tale
deprehendere potuimus.

Octauum
argumen-
tum.

Octauò, quia Iob de se loquens, di-
xit: *Posuisti in neruo pedem meum*. Alibi
autem dicit, *Posuisti in neruo pedes meos*.
Pedem legimus, & pedes; primò scili-

cet vnum, mox duos pedes in neruo,
id est in vinculo, quo pedes obstringū-
tur, ne loco moueri possint. Notat
Marcus Marinus Hebraicè pro neruo
legi *Sad*, quod genus vinculi ad pedes
constringendos significat, quod tamē
solum apud Iob legitur, & bis tantum
in Scripturis ponitur. Et fortè modus
hic crucifigendi, vt licet singulis cla-
uis singuli pedes confingerentur, vnus
tamen pes alteri esset superpositus, an-
sam alijs præbere potuit, vt Christi pe-
des ambos vnico putarint clauo per-
foratos, superpositus enim pes clauū
in deorsum posito pede tegit, & cælat.

Secunda tamen sententia longè cō-
munior est, quod Christi pedes non
duplici, sed vnico, ac singulari clauo
sint perforati, ita S. Bonauentura lib.
Meditationum vitæ Christi c. 78. An-
selm. dialog. de Passione Christi, Na-
zianz. carmine de Christo patiente di-
cit, *Nudum triclauis repositum ligno*.
Lodolphus Cartusian. de vita Chri-
sti. Nonnius antiquus de Christo cru-
cifixio sic dicit: *Duplex habentem cor*
vno immenso, ac nouo clauo, vno im-
petu transfixum pedibus complicatis;
& communiter, qui sermones Passio-
nis inscribunt, vt Philipp. Diez serm.
3. de Passione, Ioan. Aquilan. serm.
de amara Christi Passione, Alphonsus
Villiegas de Passione Domini, Cæsar
Calderarius in Tropheo Crucis.

Fauent historici, dicentes Constan-
tinum vno è tribus clauis galeam mu-
niuisse, altero frænum; Hist. Tripart.
lib. 1. c. 9. & lib. 2. c. 18. Ruffin. lib.
2. cap. 8. Niceph. lib. 8. cap. 29. Ioan.
Zonaras p. 3. Annal. Ambr. de obitu
Theodosij, Sigon. de Occident. Imp.
lib. 3. nu. 326. Paulus Diac. siue Eu-
tropius lib. 2. Francisc. Maurolic. in
Topographia Sanctarum Reliquiarū.
Quamuis autem hi Doctores in trium
clauorum numero conueniant, discre-
pant tamen in modo crucifixionis.
Alij enim Christum Cruci humi ex-
tensæ; alij Cruci iam erectæ dicunt
esse

Acuta cō-
sideratio.

Secundæ
sententia
dicentium
Christi
pedes vni-
co clauo
confixos,
Christum
que tribus
clauis af-
fixum cru-
ci.

Constan-
tinus cō-
uo Chri-
stus
galeam
commu-
niuit.

Discre-
pantes
senten-
tiæ.

esse affixum. At S. Bonaventura, contemplatur pedes antequam clavis in cruce perforaretur acuto veru terebratos, vt clauo facilius transitus pararetur. Vt enim in cruce prius terebrari foramina opus fuit, vt crucifixioni magis expedita via strueretur, ita & in pedibus factum esse S. Doctor contemplabatur. Hic tamen crucifixionis modus alijs non probatur. Verum hæc missa faciamus, vt ad id vnde discessit, quodque disceptationis nostræ caput est, nostra reuertatur oratio. Hæc igitur sententia, quæ Christi pedes vnico tantum clauo terebratos, Christumq; tribus tantum clavis cruci affixum asserit, eo probabilior videri debet, quo vniuersalis ferè Ecclesia Christi imagines tribus clavis affixas fidelibus exponit. Hæc etiam sententia ijs coniecturis confirmari posse videtur.

Primò, quia S. Claræ de Montefalcone, cui ob insignem, & ardentem in Christi crucem pietatem, de cruce cognomen adhæsit, dicitur Christus apparuisse, ac eius cordi passionis suæ mysteria, atque instrumenta intrinsecus impressisse. Exeptoque post eius mortem Claræ corde, refert eruditissimus Isidor. Moscon. lib. de vita eiusdem B. Claræ, visos fuisse tres neruiculos, ex quibus tres clavi ferrei pendebant, duo quidem minores, & tertius maior, quos idem auctor, dum Bononiæ Illustriss. ac Reuerendiss. D. Alphonsi Paleoti Archiepiscopi Bononiensis Vicarij Generalis fungeretur officio, à se sæpè, sæpiusque visos esse, testatus est.

Secundò, id colligunt alij ex litera Tau, quæ Crucis figura fuit, in qua tria latera reperiuntur.

Tertiò, accedit quarundam picturarum antiquarum efigies, quæ sanctos Martyres tribus affixos clavis ostendunt, inter quas maximè obseruandas censeo illas, quæ in Vaticano D. Petrum capite in terram depresso,

pedibusque in altum eleuatis exhibent tribus clavis crucifixum.

Quartò, fortè hoc posset ex Absalonis figura comprobari: nam vt legimus lib. 2. Reg. cap. 18. fuit tribus lanceis confossus, fauere poterit mystica explicatio. Absalon enim Pater pacis interpretatur, ideò Christum verum Patrem pacis figurare poterit. Tandem, hoc ipsum ex quodam antiquissimo manuscripto collecto ex quatuor Evangelistis, & præterea ex Ignatio, Theophilo, Germano, Petro Manducatore, Bernardo Nicodemo, & alijs antiquissimis auctoribus, quod in celebri Bibliotheca nostra S. Mariæ Gratiarum Bononiæ seruetur, confirmari potest, vbi dicitur, quod milites Christum quatuor clavis crucifigere volebant, ipse tamen vnum pedem alteri superposuit, atque vnico clauo pes vterque confossus est. Atque hæc quidem vtriusque sententiæ sunt argumenta. Vtraque sententia pia & catholica est. Christum ergo vel tribus, vel quatuor clavis poterit quis cruci affixum meditari, prout magis se affici, aut ad pietatem magis accendi pius nouerit contemplator.

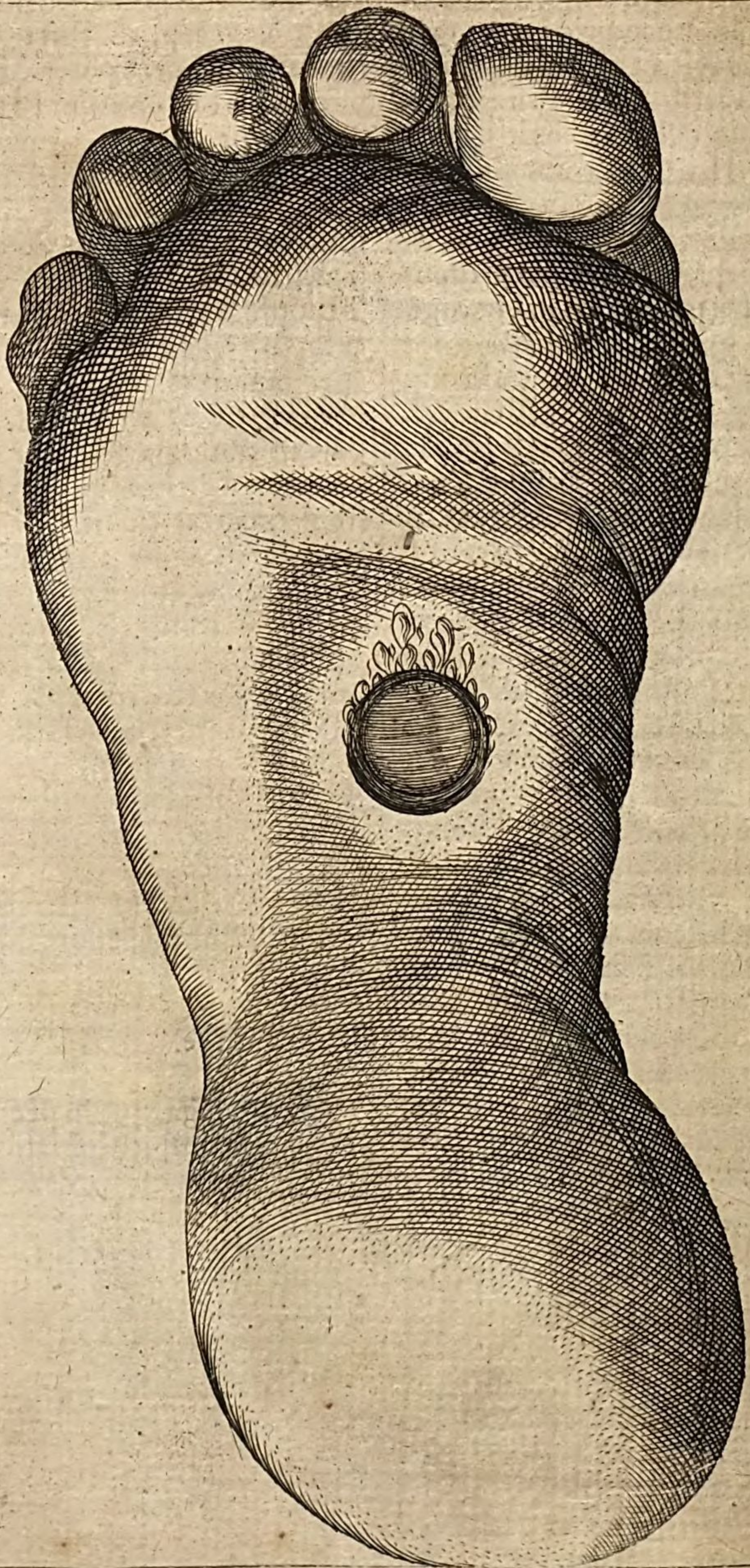
Magnæ autem pietatis opus est, Christi Domini pedum diligenter vulnera contemplari, ac vulnerum magnitudinem, ac situm, quatenus in sacra Sindone elucescunt diligenter explorare.

Igitur plaga, quæ in pectusculo sinistri pedis conspicitur, latior, ac patentior est, quàm quæ in dextro pede conspicitur, vt ex hoc coniectura probabilior addatur ei sententiæ, quàm in B. Brigittæ reuelat. legimus, quòd pes sinister supra dextrum clauo sit affixus: vtraque tamen plaga, tam dextri quàm sinistri pedis circularis est, vt clauos non quadratè, sed rotundè pyramidatos agnoscamus, vtriusque vulneris non solum figuram, sed etiam magnitudinem quatenus in S. Sindone conspiciuntur hoc schemate damus.

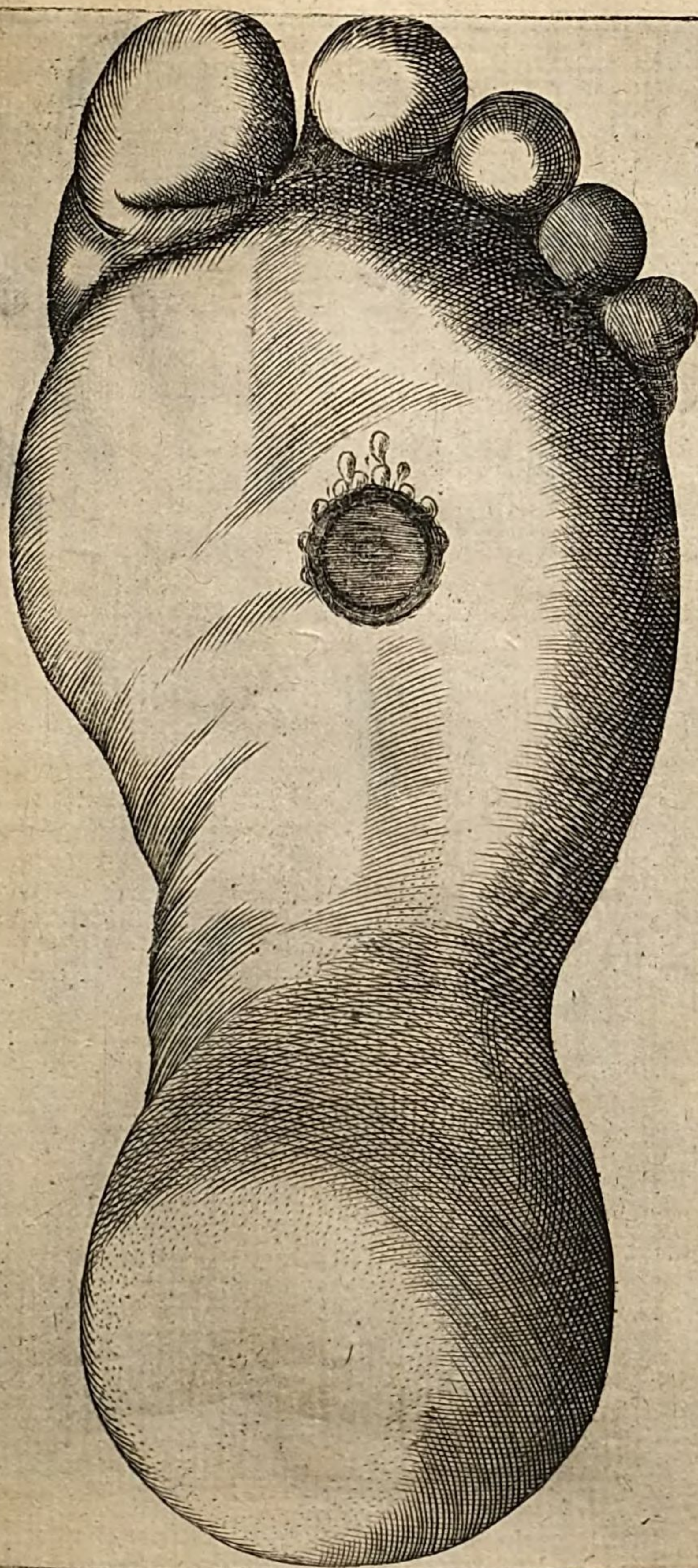
Quantum
argumen-
tum.

Absalon
pater pa-
cis.

Vulnera
pedum
Christi
qualia.

IN PLANTA PEDVM CHRISTI

VULNERVM SITVS ET MAGNITVDO.

FIGVRA AMBORVM CHRISTI PEDVM,

PLANTIS VERSVS SOLVM DISPOSITIS.

Vulnerum
in Christi
pedibus
locus.

Illud porro silentio obuoluendum non est, quod vulnus dextri pedis magis à tibia versus digitos pedis protenditur, quam vulnus sinistri pedis. Nam vulnus super pectusculum dextri pedis, ab extremis digitis versus tibiam, distat tribus vncijs cum dimidia; vulnus autem sinistri pedis ab extremis digitis versus tibiam, vncijs quinque distat.

Vulnerum
in Christi
plantis lo-
cus.
Pedum
Christi
magnitu-
do.

Cum tamen supra pedis pectusculum vulnera eum situm, ac figuram, quam indicaui possideant, tamen in planta pedis figuram aliquanto minorem indicant; sed situm longè diuersum. Vulnus enim dextri pedis, qui super pectusculum ab extremis digitis vncijs tribus cum dimidia distat, in planta tamen ab iisdem extremis digitis duabus tantum vncijs cum dimidia, distat: vulnus autem sinistri pedis, qui supra collum ab extremitate digitorum eiusdem pedis vncijs quinque distat, in planta tamen quatuor non integris vncijs distat.

Primum
correla-
rium no-
mandum.

Ex qua quidem vulnerum descriptione duo colligo. Alterum quidem, quod vt milites Christi corpus magis in cruce extenderent, clauos in crucem non ad angulos rectos infigebant, sed cuspidem paulò inferius vergente, vt clauus quo magis lignum terebraret etià Christi corpus magis extenderet. Alterum verò, quod cum in fenestris obliquis templi, Christi vulnera figurarentur, dum clauus calcaneo ad stipitem alidente pedes à pectusculo in plantam inferius egredientes obliquè perforarunt.

Pedes
Christi
obliquè
perforati.

Quot
malleo-
rum icti-
bus Chri-
sti pedes
perforati
sint.
Christus
cur suos
pedes cla-
uis affigi
voluerit.

Non pigebit hoc loco subijcere, quod Io. Lansperg. hom. 41. de Passione Domini docet, *Tradunt, inquit, deuoti quidam, quod triginta, & sex mallei ictibus pedes Cruci affixerint.*

Acerbam Christi pedum crucifixionem hucusque vidimus; nunc mysteria requiramus, vt videamus, cur Christus pedes suos duris clauis transfigi voluerit.

Primaria
ratio.

An vt nobis ostenderet se non longè recessurum à nobis, sed à nobis facile

semper posse inueniri, cū perpetuo cruci, quasi nos expectās hæreat fixus pedes? An quod, vt Nazianz. in Apologetico ait: *Quemadmodum Christus lignum posuit aduersus lignum, & manum aduersus manum, manus scilicet fortiter extensas, aduersus manum incontinentem extensam, & manus confixas, & constrictas clauis, aduersus remissas, & solutas, ita pedes suos clauis confixos aduersus pedes nostros incontinentem solutos?*

An quia nimis velociter currunt pedes nostri ad effundendum sanguinē, ideo suos pedes clauis configi, & sanguine purpurari voluerit, vt eos nos conspicientes, gressus nostros à sanguinis fusione temperemus?

Secunda
ratio.

An vt sponsus animorum nostrorum, & Ecclesiæ fieret? Quia Sephora vxor Moyfi præputio filij sui tetigit pedes Moyfi, & sanguine liniuit dicēs, *Sponsus sanguinum tu mihi es.* Christus igitur, vt nobis sponsus sanguinum fieret, pedes clauis transfigi, & roseo sanguinis colore tingi voluit?

Tertia
ratio.

An quia speciosi debent esse pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona: ideo eos suo voluit sanguine purpurari?

Quarta
ratio.

An quia hostiæ immolandæ pedes lauare debebant, Leuitici primo, vt in ipsis fulcra voluptatis, & fomenta mundanda sciamus. Philo lib. 2. de Allegorijs. Ita igitur Christus vera hostia pedes suos lauare sanguine voluit?

Quinta
ratio.

An quia columba post diluuium non inueniebat vbi requiesceret pes eius; ideo Christus pedes suos supra crucem requiescere voluit? Beda in cap. 8. Genes. vt nos quoque in cruce pedes figamus.

Sexta
ratio.

An quia pes dexter Pontificis vngendus erat oleo, ideo Christus verus Pontifex sanguine pedes vngi voluit?

Septima
ratio.

An quod pedes Christi prædicatores designent, qui cruci hæerere perpetuò debent? Gregorius lib. 10. moral. cap. 11. & 20. Glossa Interlinearis in cap. 1. Threnorum.

Octaua
ratio.

An quod

Noni ra-
tio.

An quod in pedibus denotantur af-
fectus, & desideria huius vite? Basil. in
Psal. 37. Ambros. lib. de Virginibus.
Hieron. in Psal. 24. Gregor. 4. moral.
cap. 40. vt ea ostendat cruci semper
debere esse confixa.

Decima
ratio.

An quod in pedibus opera desig-
nentur? Gregor. 11. moral. cap. 25. &
lib. 31. moral. cap. 8. & lib. 1. Pasto-
ralis cap. 11. Chrysost. in Psal. 25. Vt
igitur opera nostra cruci ostendat de-
bere esse coniuncta, ideo pedes suos
clavis configi voluit.

Undecima
ratio.

An quod in pedibus humana con-
uersatio figuraretur? Beda in cap. 28.
Exodi. Rupertus lib. 4. de Trinitate
& eius operibus, in cap. 23. Exodi. Vt
ergo conuersatio nostra in cœlis sit,
cruci hæreat necesse est.

Duodeci-
ma ratio.

An quod Christus torcular calcaue-
rit solus? ideo eius pedes, vt calcantiū
in torculari sanguine rubent; ipse enim
calcauit eos in furore suo, & concul-
cavit eos in ira sua. Hilarius in Matth.
22. Ambros. in prologo lib. de Spiritu
sancto. August. in Psal. 8. & 83. Gre-
gor. lib. 16. moral. cap. 52.

Tertiade-
cima ra-
tio.

An quod cum eiectus esset Adam è
terrestri Paradiso, posuit Dominus
Cherub. ad valvas Paradisi, ne ingre-
diens Adam, fumeret de ligno vitæ,
& viueret in æternum? Christus ergo,
qui Adam in locum vnde pulsus fue-
rat volebat restituere, accurrit ad arbo-
rem vitæ, scilicet ad lignum S. Crucis,
ibi verò versatili clauorum gladio vi-
tæ ligno est affixus.

Quarta-
decima
ratio.

An quia diabolus calcaneo nostro
insidiatur, ideo, vt ab eius morsu simus
immunes, calcaneos suos cruci hædere
Christus voluit?

Quinta-
decima
ratio.

An vt ostendat pedes nostros, &
carnes nostras timore esse configēdas?
Ideo Ambros. in Psal. 118. dicit, *Con-
fige timore velut clavis carnes meas*, &c. Ba-
sil. enim metaphorā desumptam esse
dicit ab ijs, qui clauo confixi sunt, qui
neque in vnam, neque in alteram par-
tem se flectere audent, ne cruciati ma-

iore torqueantur.

An quod Christus veluti mysticus Ioseph, fratres suos quærens, defati-
gatus sit, & cum prius ex itinere defa-
tigatus sederet, sic super fontem mo-
do sedere, & pedes figere voluit super
crucem?

Sextado-
cima ra-
tio.

An quod vetus homo paulo post
moriturus esset, ideo Christus pedes
suos ferro voluit commisceri, donec
lapis sine manibus hominū abscissus,
Nabuchodonosor statuam tangeret, &
contereret, ipse verò cresceret in mon-
tem magnum? Statua enim Nabucho-
donosor naturam designat humanam,
sicut optimè Anselm. in opusculo de
somnia Nabuch. quæ primo caput au-
reum habuit in statu innocentie; pe-
ctus, & brachia argentea in Patriar-
chis Abraham, Isaac, Iacob, &c. crura
ænea in Dauide, Salomone, &c. Fer-
reas tibias in Sedechia, Zorobabel, &c.
pedes partim ferreos, partim luteos in
Machabæis, quæ commisceri non po-
terant. Ideo Christi anima velut lapil-
lus sine manibus auulsa est, dum cor-
pus penderet in cruce, & tetigit sta-
tuam in pedes, & in nihilum redactus
est homo vetus.

Statua
Nabuchod-
onosor
quid sig-
nificet.

An tandem quod ipse Christus esset
statua illa mirabilis? ipse enim habet
caput aureum in diuinitate; brachia,
ac pectus argentea, in Abele, Enoch,
Noe, & Patriarchis; ventrem, ac cru-
ra ænea in Abraham; tibias ferreas in
Machabæis; pedes partim luteos, id
est, mortales, partim ferreos in cruce;
quæ licet commisceri nequeant, hu-
mana tamē impietate iunguntur. Ideo
lapillus qui est Christus, sine manibus
abscissus, quia cum vult animā ponit.
Diuinitas Christi, statuam hanc cor-
poris sui in pedibus tetigit, & in mor-
te contriuit, ipse verò creuit in mon-
tem maximum, & replens orbem, do-
minatur à mari vsque ad mare.

Octaua
decima
ratio.
Christus
Nabuchod-
onosor
statuæ cō-
paratus.

IO. Cum clauum oporteret esse maiorem,
&c. Est hæc doctrina adeo sensui, &
rationi consentanea, vt vix egeat con-

Clavus
pedū m-
ior quam
manuum.

Idem in
B. Clara
corde cer-
nitur.

firmatione: quis enim non videat lon-
giorem, & consequenter etiam cras-
siore debere esse clavum, qui duos pe-
des terebrare debeat, quam si vnicum
tantum terebraret? Libet tamen hoc
loco ad piarum mētium solamen illud
addere, quod in dissecto B. Clarae de
Cruce Corde, fuit observatum. Ex eo
enim corde, ut refert Isidor. Moscon.
lib. de vita eiusdem B. Clarae, tres ner-
vuli veluti tria fila pendebant, in
quorum extremo devincti pendebant
ferrei clavi cuspidis acutę, nigri, tactu
duriores carne, quorū duo breviores,
breuiori etiam reuinciuntur filo, tertius
maior, maiore etiam filo pendebat.

11. *Nihilominus pius hoc loco lector, &c.*
Mirum profecto quibusdam videri so-
let, quod Spiritus sanctus, qui adeo ac-
curatē, ac distinctē, ea quę circa Chri-
stum Dominum erant complēda my-
steria, & figurari, & prędici voluerit,
antequam fierent. Plurima tamen ex
ijs, quę de facto in Christum sunt im-
pleta, quęque auidissimē expotant ho-
mines scire, ne post ipsum quidem e-
uentum cōscribi fecerit. Ut enim mul-
ta omittamus, modum flagellationis,
coronationis, crucifixionis, nullus ex
Euangelistis conscripsit: solam enim
facti substantiam describere, dicētes,
*Flagellauit eum Pilatus, IESVM flagellis
casum tradidit, ut crucifigeretur; coronam de
spinis imposuerunt capiti eius: & tandem
crucifixerunt eum.* Circumstantias tamen
nullus descripsit, cū tamen & plurimę
sint, & a fidelibus maximē expotantur.
Item, an Christus alligatus columnę
vapulauit ex vna tantum parte, an ex
utraque; quot essent sanguinarij car-
nifices ipsum flagellantes; an locus fla-
gellationis esset publicus, an priuatus;
an B. V. & aliquis ex discipulis fuerit
pręsens; quibus flagellis, an aculeatis,
an taxillatis fuerit cęsus; quoties fla-
gellatus fuerit Christus; an corona ef-
fet ē iuncis marinis, an verē ex spinis,
an totum caput ambiret, & obtegeret
in formam pilei, an solum per modum

ferti, bis, aut ter caput circumdaret; an
crucifixus fuerit ē Cruce in altum ere-
cta, an humi coextensa; an manus, &
pedes funibus fuerint attracti; an de-
xtra prior manus, aut pes, an potius si-
nistra clavis fuerit confixa; an omnino
nudus fuerit cruci affixus; quot clavis,
quā magnis, quā loca fuerint perfora-
ta; & alia eiusmodi multa sunt omissa.
Cui quidem admirationi, etsi pluribus
possemus occurrere, dicentes Spiritum
sanctum ea solū prędici, atque descri-
bi voluisse, quę necessariō nobis essent
credenda, tamen ut plurima missa fa-
ciamus, eam pręcipuā causam esse reor,
quam pij, doctique viri assignauerunt,
ut Christi crucifixionem vnusquisque
eo mentis affectu contempleretur, quo
se affici magis, atque ad pietatē accen-
di experiretur: ita enim Io. Lansperg.
elucidat. in Christi Passionem scribit,
*Vide quam breuiter narrarunt Domini cruci-
fixionem Euangelistę. Sed cur putas modum
non explicatum fuisse ab Euangelistis? Credo
equidem, ut deuotis meditandi tribueretur oc-
casio, & ut pro deuotione sua unicuique, sic
vel sic, daretur occasio cogitandi. In ijs enim
huiusmodi quę in Scriptura non exprimun-
tur, neque Scriptura cōtraria reperiuntur, ni-
hilque certi definitum est ab Ecclesia, licet ab-
sque periculo unicuique sentire, aut meditari.
Vnde ad maiorem vel compassionem, vel deu-
otionem se potest excitare. Non absimilem
huic rationem assignauit Simon Cas-
sian. lib. 13. c. 105. dicens, Euangelistę
nobis notitiam totius seriei crucifixionis non
dederunt, ea ratione, quod illud, quod expres-
sum non fuit, Ecclesia pia credulitate supplē-
uit. Huius etiam rei alias causas assign-
auimus supra in explicatione primi
capitis, quas prudens piusque lector si
libuerit recolere poterit.*

12. *Ceterum, vnum ex his clavis D.
Helena, &c. Ingens pręconiū veritatis,
Quod omnia veritas vincat, & praualeat.*
Licet enim lōgo tempore abdita veri-
tas delitescat, suis tamē loco, & tēpore
veluti ē latebris erumpens, clarissimā
prodit in lucem. Sed cum veritatē hac
ipsa

Cuius
quæ ita
iuncis in-
nuata.

Aurea di-
ctorum e-
xplicatio

Cur quę-
dara pas-
sionis my-
steria ab
Euangeli-
stis prę-
termissa.

Quā mul-
ta ad exa-
ctam Pas-
sionis
Christi
intelligē-
tiam defi-
derentur.

Christi
Passionem
eatenus
meditandi,
quatenus
se quisque
magis ab-
ficipe-
rit.
Et in hoc
in omni-
bus fit
ram.

Omnia
vincit ve-
ritas.

Veritas
filia tem-
poris.

Tempus
veritatis
pater &
carnifex.

Aperta ve-
ritas tem-
porū cur-
riculis ne-
bulis ob-
noluitur.

Nicodemus
duxit
Christi instru-
menta col-
legit.

Clauos de
Christi
membris
euulsos,
B. Mater
in suum
inum col-
legit.

ipsa de causa temporis filiam antiquio-
res Poëtæ confinxerint, quod diu ob-
scura, progressu temporis elucescat,
tamen nescio an rectius illi tempus,
veritatis progenitorem, an alij ipsum
veritatis carnificem, ac voratorem ap-
pellarint: licet enim cum tempore ve-
ritas in apertam lucem prodeat, tamen
vt plurimum veritas, quæ primo clara,
atque explorata habebatur, ita tempo-
rū inuolucris obuoluitur, tenebris ob-
nubilatur, seculorum curriculis obrui-
tur, vt omnino absumpta, atque extin-
cta videatur. Plurima certè, quæ circa
Christi Passionem acciderūt suo tem-
pore aperta, & cunctis cognita erant.
Ea autem tot seculorum interiectu, a-
deo caligine obducta sunt, vt in ijs ex-
plicandis Doctorum multi hallucinati
sint. Certè, quod ad Christi clauos at-
tinet, alij à B. V. eos diligenter colle-
ctos, & summa diligentia asseruatos
tradunt; alij à Nicodemo, quem acutè,
ac piè inter ceteros in suis meditatio-
nibus Christoph. Verruc. iussu B. V.
Christi Passionis mysteria asseruasse
tradunt, diligenter collectos, & in ma-
xima veneratione asseruatos tradunt;
cum tamen rei veritas, & communiter
recepta historiarum auctoritas euin-
cat, Christi clauos ab Helena Constanti-
ni Matre simul cum cruce repertos;
Ambr. orat. in funere Theodosij. Zo-
zom. lib. 2. histor. cap. 1. Rufin. lib.
1. c. 8. Niceph. lib. 8. cap. 29. Gregor.
Turon. lib. 1. de Glor. Martyr. cap. 6.
Theodoret. lib. 1. c. 18. Baron. Card.
tomo 3. Annal. anno Christi 326. nu.
45. & sequent. Hæc igitur de Christi
clauis piè credere possumus, pientissi-
mam, sacerrimamq; Christi Matrem,
cum Christus e Cruce deponeretur,
Christi clauos suis manibus exceptos
in eiusdem etiam sinum immisos: hoc
enim tradunt Simon Metaphrastes in
die 15. Augusti, & Card. Baron. to. 1.
Annal. anno Christi 34 num. 132. Sed
quoniam consuetudo erat apud Iu-
dæos, vt instrumenta omnia quibus

aliquis publico supplicio necatus esset,
simul sepelirentur; vt tradit Velserus
lib. 1. de Cruce c. 34. ideo Diuina sic
prouidentia disponente, Christi Crux,
euulsusque è Cruce titulus, clauique
quibus Christus cruci affixus fue-
rat, in vnum locum simul cum instru-
mentis, quibus latrones crucifixi fue-
rant fouea facta sepultos esse. Assen-
tior autem probabili piorum contem-
plationi, dicentium, deposito è cruce
Christi cadauere, eoque aromatibus
condito, & sepulturæ tradito, euulsam
esse è suo loco Christi crucem, clauos-
que, quos B. Mater suo sinu excepe-
rat, osculisque lambuerat, in eadem
Christi crucis foramina restitutos, ac
repositos; sicque cum cruce iuxta re-
ceptam consuetudinem sepultos: lo-
cus autem ille, in quem Christi crux
munita clauis, eiusque titulus, cadaue-
ra etiam latronum affixa crucibus, di-
cebatur vallis cadauerum. Interiace-
bat hæc vallis inter Caluarię situm vbi
Christus cum duobus fontibus erat
crucifixus, & inter mœnia vrbis Hie-
rusalem. In hanc vallem fontiū cada-
uera affixa crucibus proieciabantur, in
eamq; Christi etiam corpus, nisi illud
Ioseph à Pilato petijset, & impetras-
set, ac de cruce deposuisset, proiectum
fuiſſet. At Christi corpore iam sepul-
turę mandato, ne crucum spectaculum
magnum Sabbathi diem cruciatus sui
horrore fœdaret, sublatum, inque hanc
vallem proiectum est. Cruces autem
ex ruderibus, & sordibus Ciuitatis,
quæ eo asportabantur, paulatim obru-
te sunt, atque ex hominum aspectibus,
& memoria subductæ. Ita huius vallis
mentionem faciunt Hieronymus epi-
stola ad Paulin. Lyran. in cap. 13. Ie-
remiæ, Christian. Adricom. in descri-
ptione vrbis Hierusalem nu. 242. Bre-
dembachius in peregrinatione Terræ
Sanctæ, sub die 12. & 13. Iulij. Ela-
psis autem ferè 326. annis, restitutaq;
Ecclesiæ pace, Helena Constant. Ma-
gni Imp. mater, pietatis ardore incensa,

Instrumenta
crucis
simul
sepeliri
solita.

Clauis in
crucis fo-
raminare-
positi.

Vallis ca-
dauerum
quæ.

Latrones
crucibus
affixos in
sepultos
relictos.

Cruz
Christi
quomodo
abscondi-
ta fuerit.

B. Helena
Crucem
cum cla-
uis quan-
do inue-
nerit.

Hierosolymam studio conquirendæ
Dominicæ Crucis petens, Christi cru-
cem cum clavis, ac titulo inuenit, cuius
Inuentionis diem Ecclesia magna ce-
lebritate colit, & historici egregium
tantæ fœminæ facinus suis scriptis mi-
rificè profecuti sunt.

Constan-
tinus fræ-
num cla-
uo Crucis
Christi
commu-
niuit.

Caterum, unum ex his clavis D. Helena,
&c. Quod in Constantini fræno cla-
uus dominicus sit insitus, hoc adeò a-
pertè Classici historici tradiderunt, vt
nullus relictus sit ambigendi locus;
imò Gregor. Turonens. lib. de Gloria
Martyr. c. 6. dicit in fræno Constan-
tini duos infixos dominicos clauos.
Fauet Hieron. in cap. 12. Zacharię, di-
cens ab alijs locum illum, *Erit quod in*
fræno, &c. explicari de clavis domini-
cis, quos Helena in frænum Constan-
tini filij sui immisit. Alij tamen cõmu-
niter vnum tantum clauum, fræno in-
sertũ afferunt. Huius fræni clauo Do-
minico communiti, virtutem maximã
contra dæmonis insidias fuisse scribit
Greg. Turonen. vbi supra, sic dicens,
Huius fræni virtutem magnam exper-
tus est Iustinus Imp. qui alijs quoque
rem patefecit. Illusus enim à quodam
Mago propter pecuniam, emissas sibi à
dæmonis vmbra intolerabiles per dua-
rum curricula noctium tulit insidias,
sed cum tertia nocte frænum sub capi-
te collocasset, locum insidiandi inimi-
cus vltra non habuit, repertumque au-
ctorem insidiarum, gladio percussit.
Et Ambr. orat. ad Theodos. dicit, In-
uento clauo, quem Helena ad Constã-
tinum misit, dicebant Iudæi, *Ecce, &*
clauus in honore est, & quem ad mortem im-
pressimus, remedium saluus est, atque inui-
sibili potestate dæmones torquet. Vt autem
clarius videamus, quanta fuerit pien-
tissimi Imp. Constantini in Domini-
cæ Passionis instrumentis sita fiducia,
hoc quoque addamus, quod non so-
lùm Dominicis clavis frænum, & ga-
leam cõmunivit, sed partem etiã Do-
minicæ Crucis corio diligenter inuo-
lutam, equestri selle alligatam, in bellis

Fræni sa-
cri mira-
culum.

Fræno sa-
cro infi-
dię dæmo-
nis pellũ-
tur.

Impera-
toris Cõ-
stantini
pietas.
Impera-
tor Con-
stantinus
partẽ Do-
minicæ
Crucis se-
cum præ-
liaturus
defert,

ante se ferebat. Quæ sanctissimæ Cru-
cis pars corio alligata, in Augusta No-
nantulę Abbatia diligenter asseruatur,
& piè colitur. Hic autem clauus, qui
fræno insitus fuit, Mediolani in mag-
nificentissima Metropolitana Basilica
inuisitur, ac maxima cum veneratione
colitur. Dicit autẽ Eutrop. lib. 11. fuisse
clauum in Christi manum infixum.

Factum hucusq; vidimus, nunc my-
steria requiramus, cur Christus fræno
equi clauũ inferi voluerit? neque enim
hæc absque cœlesti prouidentia acci-
disse putandum est. An vt carnes no-
stras, quas timore veluti clavis (vt Am-
bros. explicat) configi poscimus, di-
centes, *Confige timore tuo carnes meas;* fræ-
no etiam iniecto compescantur? An vt
nos qui *tanquam equus, & mulus, in qui-*
bus non est intellectus lasciuimus, chamo,
& fræno cõpescamur? An quod Chri-
sti clavis non solæ carnes comprimen-
dæ, sed maxillæ etiam inedia sint con-
stringendę? An vt linguã nostram, quã
domare nullus potest, clauo, ac fræno
domemus? An quod, sicut temone par-
uo naui, & fræno paruo bruta circum-
feruntur, ita si nobis frænum, ori, & ca-
piti circumligetur, facilè in reliquis
compescamur? An quod, vt equos fræ-
no iniecto facilè ad libitum nostrũ fle-
ctimus, sic nos fræno iniecto, ad Chri-
stum trahẽdi simus, iuxta illud, *In cha-*
mo, & fræno maxillas eorum constringe, qui
non approximant ad te? An quod clavi
dominici inferno morsus fuerint, iux-
ta illud, *O mors, ero mors tua, morsus*
tuus ero inferni? An quod diabolo quo-
que frænum iniecerit, iuxta illud Iob
40. *An extrahere poteris Leviatã homo, &*
fune ligabis linguam eius? Nunquid pones
circulum in naribus eius, aut armilla perfo-
rabis maxillam eius? Septuaginta Interp.
legunt καὶ καλῶς τῇ τῆς σιάνονα αὐτοῦ,
id est & fræno stringes maxillam eius?
An tãdem, quia Esa. 48. dixerat, *Laudē*
mea infranabo te, nos verò nec eius lau-
de, nec beneficijs infranabamur, idẽd
clauo infrænare nos voluerit?

Clauus
fræno im-
missus
Mediola-
ni colitur.

Cur Chri-
stus fræno
equi cla-
uum infe-
ri volue-
rit.
Prima ra-
tio.

Secunda
ratio.

Tertia
ratio.

Quarta
ratio.

Quinta
ratio.

Sexta
ratio.

Septima
ratio.

Octava
ratio.

Nona ra-
tio.

Decima
ratio.

QVID

QV ID DE ALIIS DOMINI-
cis clavis factum fuerit.

HVIC QVÆSTIONI MVLTIPLEX
plex potest responsio adhiberi.

Clavis in
Adriaticum mare
missa.

Adriaticum
mare clavis
Christi
clavum
redditur.

Imperatoris
Constantini
galea clavis
communis.

Clavis
Romam
transmissa.

Clavis
Romam
transmissa.

CONSTANS inualuit fama, quod cum Adriaticum mare sequis, horribilibusque perturbationibus quateretur, adeo, ut propter efferatas turbium procellas, naufragiaque frequentissima, nauigantium vorago diceretur, piensissima Imperatrix Helena, miserrum calamitatibus permota unum de Dominicis clavis, de Domini pietate confisa, in Adriaticum mare immisit. Quo facto Adriaticum mare quietum, atque tranquillum est redditum, tranquillaque nauigantibus flabra reddita: ita Gregor. Turonens. lib. de Gloria Martyrum cap. 6.

Alio verò clauo communiter fuisse Constantini galeam asserunt, quo felicius se ab hostium telis defendere posset. Gregor. Turon. lib. de Glor. Mart. c. 6. Hist. Tripart. lib. 2. c. 18. Sigon. lib. 3. de Occident. Imp. Euseb. Cæsariens. lib. 10. c. 8. sed rectius Rufin. lib. 2. c. 8. Niceph. lib. 8. c. 29. Ioan. Zonaras Annal. parte 3. Baron. Card. in annum Christi 326. nu. 53. Ambr. orat. in Theodos. licet Baron. Card. credat potius clauum positum esse in corona, qua Constantinus uti consueuerat; Eutropius siue Paul. Diaconus lib. 11. Ambr. in funere Theodosij.

Alium ab Helena Romam transmissum in Ecclesia S. Crucis in Hierusalem feruari tradunt Francisc. Maurolicus in Topographia Sanctarum Reliquiarum, Christian. Adricom. in descript. vrbis Hierusalem num. 242.

QV ID CENSENDVM SIT DE
clavis, qui in varijs reliquiarijs
asseruantur, tanquam
Dominici clavi.

MEDIOLANI clavis freno immixtus maxima pietate colitur. Lipsius in Notis ad 2. lib. de Cruce c. 9. dicit, Audio Treuiris Clauum, qui asseruatur disertè in memorijs antiquis scribi, clauum dextri pedis.

PRIMA, quod ex veris clavis dominicis abraße sint particule quedam, quæ alijs clavis ferreis ad priorum similitudinem fabrefactis, sint insertæ, atque ab ea parte paulatim totus clauus dominicus dictus sit, qua ratione ex multiplicibus S. Gregorij testimonijs valde accuratè collectis, probat Ioannes Molan. orat. 1. de Eulogijs c. 4. D. Gregor. magnum consueuisse quasdam ferreas particulas ex B. Petri catenis lima abraßas iubere inferi ferreis clauiculis, quæ postea in maxima veneratione haberentur.

Secunda responsio est Illustrissimi Cardinalis Baronij. in annum Christi 226. nu. 54. quod deperditis clavis illis, quibus Christi manus, pedesque confixi fuerant alij sint assumpti, quibus ligna crucis compacta sint.

Tertia eiusdem Baronij Card. quod fortè interdum aliquis clauus, quibus mysticū Christi corpus in aliquo Martyre sit confixū putatus sit ille esse, quo Christi vera membra crucifixa sunt.

13. Quinimò, ad hunc eundem clauum, &c. Dum locum illum Zachariæ contemplaretur B. Hieron. dicit, Putarunt aliqui hoc de clavis dominice passionis, quos Helena posuit in phalera frani sui filij Constantini esse intelligendum; sed ipse hanc reprehendit, tanquam sensu quidem pio dictam, sed tamen ridiculam: cum Hieron. sensit Remig. & Hugo Cardinal. qui putant sensum eius loci esse istum, quod aurum, quod super frenum distenditur, sit futurum sanctum, quia in pauperum vsus cedit.

Verum interpretationem illam ab omni risu, & subfannatione grauissimorum Scriptorum, qui postea locum illum explicarunt, purgavit auctoritas: nam S. Ambros. orat. in obitum Theodosij, Greg. Turonens. lib. 1. de Glor. Mart. c. 6. Niceph. lib. 8. c. 29. Theodoret. lib. 1. c. 18. Sozom. lib. 2. c. 1.

Paulus

Prima responsio.

Secunda responsio.

Tertia responsio.

Zachariæ locus explicatur.

S. Hieron. sententia.

Aliorum placitum.

Paul. Diaco. lib. 11. histor. docent, ex eo quod Constantini freno Domin. Passionis clavi sint innexi, impletum esse vaticinium illud Zach. 14. *Erit quod in freno est, sanctū Domino omnipotenti.* Ex eo tamen quod pientissimus auctor quādam hac in re Patrum dissensionē inspexerit, cautē addit, multos ita opinatos esse, quasi aliorū placita referens, controuersiam tamen non decidens.

Apostrophe ad B. Virg. Magdalene in Christi pedes officia. Domicilium ad Domini pedes eligendum.

14. *At quo dolore B. V. Domina nostra discrucietur, &c.* Si idem in nobis vigeret pietatis ardor, qui gloriosæ Mariæ Magdalene cor accendebat; si idē charitatis affectus, eodem nos etiam ardore ad beatissimorū pedum oscula procumbentes duceret, firmum secus Domini pedes domicilium eligeremus, intelligeremusque bonū nobis esse, quod hic essemus; eosdē enim lachrymis rigaremus, capillis tergeremus, osculis lamberemus, ac beatissimæ Matris oscula nostris osculis, dolores doloribus, fletus, fletibus, lachrymas lachrymis prosequeremur. Quis enim nō videat, immensos esse Matris in filij Passionē dolores, cum sacros Filij pedes duris clavis cernebat affixos. Immane impietatis genus, quod ferro, quod clavis, hominum pedes statuit affigēdos. Quod si facerrima Mater dum filij infantis pedes contempleretur, futurumque præuidebat, ut ij diris clavis crucifigerentur, tanto doloris sensu afficiebatur, ut quamuis procul ab re ipsa esset, in lachrymas tamen solueretur. Quantum tandem eam doluisse credemus, cum vnigeniti filij manus, ac pedes acribus clavis contempleretur affixos? Oculi enim augent dolorē. Quis eius lachrymas valeat enumerare? S. Germani in sua Theoria fragmentum lego, in quo dolores Virginis, quos dum depositum ē Cruce Dominum sinu exceptum sustinebat, patiebatur, describens dixit, *Maria Virgo deposito Christo de Cruce, osculata est os eius plusquā mille vicibus, necnon osculabatur benignum caput eius spinis coronatum, faciem eius li-*

B. V. dolor dum pueri Iesu membra contempleretur.

B. V. Christū ē cruce depositū, quam frequenter oscularetur.

voribus plenam; osculabatur frontem, & collum, & mentum eius; osculabatur manus clavis perforatas; osculabatur brachia, & pectus lancea perforatum; osculabatur pedes clavis perfossos; lauit, & rigauit lachrymis vniuersa eius vulnera; & plorans acerrimē super singulis, amplexabatur caput eius, comprimens ad ubera sua. Hec ille. Quantam autem lachrymarum vim fuderit, testatur Theophilus hist. dicens, *Planxerat tantum Maria Virgo affligens se, quod oculi ipsius rubebant sanguine, & palpebrae ipsius tumebant, quia iam corrosæ erant genae illius rosæ, etiā lachrymæ sanguineæ de eius oculis emanarunt, propter fletum tam amarum.* Nouum hic audis, ut etiam sanguineas lachrymas audias, quod fortē ipsa quoque moestissima Mater gloriosæ Brigitæ indicare voluit, dicens, *Ex oculis meis erumpebant lachrymæ, sicut sanguis ē venis.*

B. V. sanguineas lachrymas emisit.

15. *Hinc in ipsam obtutu defixo, contempletur, &c.* In lugubri spectaculo, ac flebili prospectu, quo altera ex parte Christum vulneribus plenum; ex altera Matrem lachrymis profusam mediteris, quo te magis cōuertas vix scio. Hinc enim pascaris à vulnere, illinc potaris à lachrymis, doloribus plena omnia, vbique pascua mœroris inuenies. Si Matrem aspicias, Filij dolores agnosces. Si Filium conspicias, Matris cruciatus inspicias. Compatere Christo, collachrymare Virgini; vtriusque dolores defleas, cruciatus venereris. Et tamen quod præcipuē agas, ut te ad beatorum pedum oscula prosterneas, pio affectu constringas, lachrymis riges, capillis tergas, osculis prosequaris. Christum tres personæ leguntur osculis excepisse, Maria Mater eius, Maria Magdalene, & Iudas Iscariotes traditor; osculo vtriusque Mariæ, non Iudæ osculo sacra pedū vestigia excipias; & prosequaris, dicens, *Benedicantur, & perenniter adorentur pedes tui beatissimi, quia cum magno dolore tuo per asperiorē viam, quam alios docuisti in hoc mundo discalcariis pedibus ambulasti.*

Lachrymabilis occasio.

Qua pietate pedes Christi meditando, & salutandi sint.

Tres Christum osculati leguntur.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

*De vulnere in dextrum Christi latus incusso; tum de virtute,
& prouentu, qui ad nos inde pervenit.
Caput Vigessimum.*

Inspiciatur exemplaris locus vbi L. nota descripta.

DRO, 1. lateris vulnere explicando, in quo euentium in Sindone sacra plagarum tota consideratio definietur, 2. illud est obseruandum; quod dum ad sinistram partem nobis offertur, verè colligimus, Christum in dexteram lateris partem inflictum vulnus accepisse, quòd quidem inde prouenit, quòd eiusmodi exemplar in anteriore vultus prospectu impressum exstiterit.

Lateris
vulnus ad
dexteram
inflictum
Seruatori.

3. Ex quo subtilior, quàm doctior illa videtur interpretatio, qua Doctorum nonnulli virorum asserere studuerunt, idem vulnus ad sinistram factum fuisse; opinione stabili credita inde, quod quemadmodum Eva ex hominis sinistra parte creata est, ita quoque eiusmodi vulnus in Christi latus infligi consentaneum fuerit.

4. Sed qui maturè Vatum oracula, & Patrum sententias expendit, inueniet, ab Ezechiele in dextra prænunciatum exstiterisse, *Et ecce, inquit, aqua redundantes à latere dextro.* Quem locum de sanguine, & vulnere manante, D. Isidorus exponit; sed Innocentius III. id ipsum clarius explicat. *Calix, inquit, ponitur ad dextrum oblatae latus,*

Vaticinia
de Christi
lateris
vulnere.

Lib. My-
ser.

quasi

Epistol.
233.

In 3. Reg.
c. 6.

quasi sanguinem suscepturus, qui de latere Christi dextro creditur, vel cernitur profluxisse. Cui consentit Iuo, Hostia, inquit, quæ iuxta calicem consi-
gatur, sic debet esse posita, ut sua, & calicis positione dextrum Christi latus re-
presentet. Eodem quoque pacto D. Augustinus hunc locum interpre-
tatus est, Ostium, inquit, in latere dextro accepit; profecto illud est vulnus,
quando latus crucifixi lancea vulneratum est. Nec abfimili modo Rupert-
us, Dominici corporis, inquit, de latere dextro aquæ viuentes, aqua salutares
egressæ sunt. Hic autem mos ab Ecclesia sancta, quæ huiusmodi vul-
nus ad dextram depingi consentit, imaginum crucifixorum planè
confirmatur.

Lib. 1. de
Civ. Dei
c. 26.

5. Cæterum, id vulnus amplum exstitisse, constat ex sacra Sin-
done, & tale fuisse facile comprehendere potest, ex ferro lanceæ, quod
amplum satis Romæ in principis Apostolorum Basilica, demonstra-
tur: & Redemptor ipse eiusmodi fuisse denotat, dum in Euangelio
D. Thomam Apostolum ita compellendo inuitat, *Affer manum tuam,*
& mitte in latus meum.

Ioan. cap.
20.

Figura de
Christi la-
tere vulne-
rato.

Ephes. c. 5.

Clem. de
Summa
Trinit. &
fide Cath.
Euseb. in
Genes.
Tertull. de
Anima c.
de Somno.

6. Huiusce verò vulneris figura in primis illis Parentibus Ada-
mo, & Eva præmonstrata fuit: Eva enim ex Adami dormientis la-
tere formata, Christi Ecclesiam ab eiusdem latere, dum in Cruce
mortuus est, formandam designabat. Quod quidem mysterium D.
Paulus patefacit, dum inquit, *Sacramentum hoc magnum est: ego autem
dico in Christo, & in Ecclesia.* Quod etiam magnus Patrum numerus a-
pertè indicat; vti D. Augustinus varijs in locis; Rupert. Abbas, Cle-
mens Pont. in sacris Sanctionibus, & Eusebius: atqui Tertullianus
manifestè id totum profert in lucem, *Si Adam, inquit, de Christo fi-
gurabat, somnus Ada mors erat Christi dormituri in mortem, ut de iniuria per-
inde lateris eius vera Mater viuentium figuraretur Ecclesia.*

D. Aug. in
Ioan. tract.
9. de Ge-
nesi ad Ro-
m. lib.
6. & in
Psalm. 56.
Rupert. in
Genes. lib.
2. c. 37.
Ioan. cap.
19.

Thesaurus
in Christi
pectore
latens.

7. Ex hoc autem vulnere multum sanguinis effluxit; sic enim
Sindon, sanguine redundans, semetipsam præbet omnibus inspi-
ciendam. Nec sanguis inde tantum manavit; sed etiam, vti D. Euan-
gelista Ioannes animaduertit, aqua simul effusa est. 8. O pietissi-
mum verè Patrem in filios, qui vbi nos omnes viuens tot beneficijs
cumulasset; post mortem suæ in nos immensæ pietatis ergo, & præ-
cipui amoris causa, pretiosissimum thesaurum, ut nos abundè dita-
ret, tandem eodem ex vulnere erutum, cunctis aperuit, cum enim
totum sanguinem profudisset, ex venis totius corporis effluentem,
interiorum in secretarum partibus venarum pretiosi sanguinis quod-
dam quasi flumen continuit, ut cum obijisset, idem perabundè sca-
turientis in modum emitteret ingentibus ijs associatum donis, qui-
bus suam, vel in immensum Ecclesiam ditauit.

9. Etenim nobis, vbi mortuus est, vberimam sacratissimi san-
guinis huiusmodi copiam, tanquam muneri obtulit, ut hinc post
illius

illius mortem, & vim, & Ecclesiæ totum per orbem amplificandæ, materiem ipsius passio suggereret, & septem Sacramenta manarēt, cum inde sanguis ad nos redimendos, & aqua ad ablutionem per Baptismum efficiendam, abundè deflueret. Sic D. Augustinus testatum reliquit, hisce verbis, *Lancea latus aperuit, ut illi quodammodo vitæ ostium panderetur, undè Sacramenta manauerunt.* Alibi quoque, *Mortuo Christo lancea perforatur latus, ut supereffluent Sacramenta, quibus formaretur Ecclesia.* Alio itidem in loco hoc ipsum confirmat. At clarius D. Cyrillus, *Unus, inquit, militum lancea latus eius compungit, qui illico sanguinem, simul & aquam emisit, benedictionis mysticæ, ac sancti Baptismatis originem.* Ad hæc D. Cypriani testimonium accedit, *De latere tuo fons egreditur in vitam æternam proficiens, & de eadem consubstantiali origine, diuisis limitibus, aqua, & sanguis emanant ad complementum, perfectionemque totius institutæ Sacramenta in perpetuū duratura.* Sed ne dimittamus, quod D. Hieronymus quadam in epistola scribit, *Latus, inquit, Christi percutitur lancea, & Baptismi, atque Martyrij pariter Sacramenta funduntur.* Item alibi, *Latus, inquit, lancea vulneratum aquis fluxit, & sanguine, Baptismum nobis, & Martyrium dedicans.*

Ab vulnere
Christi latere
Sacramen-
ta fluxisse.

Lib. 12.
in Ioan.
c. 39.

Epist. 83.
ad Oceanum.
Lib. 13.
Comm. in

c. 48. Isa.

Cap. 47.

D. Hiero.
in Ezech.

In Ezech.

Apoc. cap.
11.

Cant. c. 2.

Vis è Ser-
uatoris la-
tere egres-
sa cū san-
guine.

num,

10. Cæterum, nunchiatum, & quicquid ex eo promanaturum erat, Ezechiel multo ante prænuñciarat, *Et erunt, inquibat, pisces multi satis, postquam venerint illuc aqua ista, & sanabuntur, & vincunt omnia, ad quæ venerit torrens, & stabunt super illas piscatores.* Quod sanè vaticinium D. Hieronymus de Baptismatis aqua interpretatur, *Intelligere possumus, inquit, prima hominum peccata significare, quæ ingredientibus nobis aquas Domini dimittuntur, & Baptismi ostendunt gratiam salutarem, & initia sunt profectuum.* Nec ab his dissimilia D. Dionysius Cartusianus differit, *Alij verò convenientius, inquit, ut opinor, aquas intelligunt Baptismi fontem, quo Christi Ecclesia habuit ortum.*

11. O igitur salutare vulnus, undè pretiosissimus sanguis ille manavit, qui nos ab seruitute in libertatem vindicat; 12. & aqua purissima, quæ nostras abluunt animas, & adeò candidas reddit, ut tanquam simplicissimæ columbæ, prodeant ex Arca Testamenti illa; quæ, dum in cælo Dei templum aperiretur, & ipsa apparuit, de qua ita est apud sanctum Ioannem, *Apertum est templum Dei in cælo, & visa est Arca Testamenti.* Quæ sanè columbæ, animæ nimirum nostræ à Christo Petra ad suarum foramina plagarū inuitantur Sapientis ore, *Veni, inquit, columba mea in foraminibus petre: sic enim ibi* Glossa sanctissima vulnera Seruatoris per foramina interpretatur. 13. Istiusmodi verò vulnus Salomon vaticinando prædixit, *Vulnerasti cor meum.*

14. Igitur ex hoc vulnere eiusmodi effluxit aqua, quæ tum abluere, tum nostras omnes peccatorum maculas detergere valeat. 15. Talis itidem sanguis inde redundauit, ut vnguem illum Adamanti-

Tractat in
20. in
Ioan. lib.
Sent. sent.
18.
Tract. 15.
in Ioann.

Sermone
de Passio.
Christi.

Vaticiniū
de vulne-
re lateris
Christi.

Glossa in
Cant. c. 2.
Cantic 4

num, in quo stylo ferreo peccatum insculptum fuerat, effringere
 Cap. 17. posset. De quo Ieremias, *Peccatum, inquit, Iuda Scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino.*

Et stylo ferreo conuerso in sanguinem ab pientissimo Seruatoris nostri corde fluentem, peccati durities, necnon adamantini pectoris nostri ille durus affectus, confractus fuit. 16. At sanguis iste ob immensam confirmandi vim, & virtutem roborandi, sub vini nomine per Iob designatus exstitit, *Lauabit, inquit, in vino stolam suam, & in sanguine vnae pallium suum.* Ab hoc enim veluti vnae racemo, è vite pendente vitæ, qui est vltimus sanguis, ad lateris vsque vulnus seruatus; detergens illa vis, abluens, infringens, & nostra corda confirmans, & aliorum omnium, qui sanguinis eiusdem merita sibi metipsis adsciuerint, tota defluxerit.

17. Cæterum, verus sanguis, vera similiter aqua ex Redemptoris pectore manauit: sic enim, vt credamus, præter Euangelicam historiam, sacra quoque Sanctiones, nos instituunt: 18. & post mortem (mirabile dictu) profluxerunt; quemadmodum D. Ambrosius animaduertit, in eoque miraculum constituit, *Licet, inquit, verus sanguis exierit, miraculosum fuit exisse sanguinem ex mortuo: cum post mortem sanguis congeletur: nam utique post mortem sanguis in nostris corporibus congelascit, ex illo autem, incorrupto licet corpore, sed defuncto, omniū vita manabat: aqua enim, & sanguis exiuit; illa, qua diluat; ille, qui redimat.*

19. Nec solummodo sanguis ex Christi pectore, cum in Cruce penderet, effluxit, sed etiam vbi de Cruce depositus est, sanguine iā antea fuso S. Sindonem intinxit; in ipsa enim satis magnus guttarū sanguinis apparet numerus. Quod quidem sectantibus D. Ambrosij sententiam, mirandi multò maiorem præbere occasionem posset.

20. Quamuis facile responderi valeret, non in hoc tantum constituisse miraculum, quantum in eo, quòd cum ex eodem vulnere sanguis, & aqua manarint, ambo simul effluerent, quodammodo permixti, necesse fuerit: sed tamen ex latere Christi eodem quoque temporis spatio, admixti nullatenus prodire; cuiusce rei maximam sanè prodigij causam præferentis, D. Ioannes Euangelista meminit. Et vt miraculo vim maiorem adstrueret, se illud idem proprio obtutu notasse, literis consignauit, *Exiuit sanguis, inquit, & aqua, & qui vidit, testimonium perhibuit.*

21. Eundem quoque sanguinem, & eandem aquam, ipsorū vim, item & efficacitatem, tum Redemptionis, tum Baptismi, D. idem Ioannes designauit, cum dixit, *Hic venit per aquam, & sanguinem IESVS CHRISTVS; non in aqua solum, sed in aqua, & sanguine.* Alio etiam in loco, *Tres sunt, inquit, qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis.*

22. Tot igitur, ac tantæ, talisque Domini plagæ fuerunt. Et quamvis in resurrectione quinque tantummodo sibi retinuit, non ob id tamen efficitur, quin in passione sua plagas alias sibi in corpus inflictas, non habuerit, quam illas, quas in resurrectione retinuisse modo dicebamus. Et quæquam mysteriorum omnium causam assignare sit illius, cui Deus maiorem suæmet diuinæ gratiæ favorem impertiatur, ea, quam mecum communicare ob ingentem suam erga me clementiam, dignatus est, attamen dicemus, ipsum noluisse alias apparere, quam eas, quas in publico gentium spectaculo, dum penderet in Cruce, in corpore acceperat: 23. quod eiusmodi Crux, Isaia teste, gloriosissimi illius triumphi currus existeret; quod ipsædem sacratissimis cum vulneribus diuinissimum triumphum illum tandem felicissimè absoluit: nam præterquam quod reliquæ plagæ non quidem vulnera possent appellari, quod non forent inflictæ ferro; sed verbera, aculei, lacerationesque, & id genus similia, quædam veluti præcedentia passionem, & omnia ad Crucem, tanquam ad vltimum finem tendentia fuerant. Hoc insuper dici posset, ipsum quinque tantummodo vulnera retinuisse, vt ipsarum figuram in quinque illis lapidibus, quibus à Dauide Goliathes interfectus fuit, designatam repræsentaret. Præterea, vt aliam vulnerum ipsorum figuram in quinque porticibus adumbratam Hierosolymitanæ illius Piscinæ demonstraret.

Cur nam
Christus
quinque
tantum
vulnera
post resur-
rectionem
sibi reti-
nuerit.

24. Atqui si Dominus hoc pacto mortuus, hisce vulneribus de Lucifero, de peccato, ac ipsa de morte, dum validioribus pollerent viribus, victoriam reportauit; quid nobis sperandum non erit ab eisdem plagis, hoc præsertim tempore, quando ille reuiuiscens à mortuis, victor ad Dei Patris dexteram confidens, & regnum, & gloriam sit indeptus?

25. Verum, post huius sacri pectoris vulnus, cum omnium Vatum oracula iam ad exitum perducta fuissent, & Ecclesia iam formata exstitisset, & sanctissima Sacramenta muneri nobis obtulisset, in eodem temporis momento, illud Isaia vaticinium est absolutum,

Vaticinia
de Chri-
sto imple-
ta.

10. *Consummationem, & abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ.* Is enim locus est, in quo Cruci adfixus fuit, qui in medio terræ situs est; quemadmodum David prænunciavit, *Operatus est, inquit, salutem in medio terræ.* Et vaticinijs omnibus, & hoc Isaia præsertim, *Consummationem Deus exercituum faciet*, absolutis; ostenso præterea, se quæcunque de semetipso sacris ab Scripturarum oraculis prædicta fuerant, 26. acceptissima habere; caput in Cruce moriturus inclinans, hanc tandè vltimā vocem emisit, *Consummatum est.*

4. de
Or-
dina.
3.

27. In hac autem capitis inclinatione, nouum mysterium ab D. Ioanne Damasceno excogitatum, quin & explicatum, haud præter-

Christum
morien-
tem ad
occiden-
tis adspe-
xisse pla-
gam.

mitteremus; nimirum, Seruatorem nostrum ad occidentis plagam, in qua Gentilis populus habitabat, caput conuertisse; perinde, ac si eundem ad se vocaret, & vt saluberrimæ Passionis suæ fructu perfrueretur, quem Iudæorum gens illa obstinatis in suam perniciem animis, refutarat, allectum inuitaret. Sic enim Damascenus inquit, *Verum & CHRISTVS Crucifixus occidentem respiciebat.* Iudocus etiam Clietouæus, magnam hoc loco obseruationis animaduertendæ occasionem arripiens, *Et illud, inquit, non persunctoriè prætereundum est, quod Christus crucifixus ad occidentem respiciebat: quod id fortè fecerit, vt conuerso in nos obtutus, tanquam in populos sibi charissimos, his in partibus, & Fidem, & Ecclesiam suam collocaret, & saluberrimi sanguinis sui fructum nobis impertiretur.*

In Com-
ment. in
Dama-

Conuer-
sio ad B.
V.

28. Tu pie Lector, hinc per temetipsum meditari valebis, quoniam dolore sanctissima Virgo conflictaretur, dum Crucis ad pedem posita, natum magnis clamoribus, animam emisisse sensisset, & tamen, cum Vatum oracula, & diuinarum Scripturarum testimonia cuncta iam ad finem perducta fuisse videret; crudelissimas illas gentes adhuc dulcissimum in filium crudelitatem exercentes, in eiusdem miseras insultare conspiceret, & cadaueris pectus pergrandis ictu lanceæ vulneratum contueretur. Cum ipsa tu quidem exclamare poteris. Ah diræ crudelitatis minister, necdum ab exercenda crudelitate desistis? Adhuc cadaueris sanguinem sitis? 29. Me miseram, vt verissimè acerbissimo hoc de vulnere prædixerat Ezechiel ille Vates, *Dextrum Templi latus magna cum sanguinis aperiendum profluentia.* Hinc Matrem dolore contabescens acerbissimo meditat- tus vbi fueris, intimo miserantis affectu, excussis ab oculis lachrymis, tuum cum illa dolorem permiscere poteris, non secus ac illa, cum crudelissimos nati dolores cunctos in pectus exceptos misera- ta, corde ad vulnus adaperto, vberimas ad oculos lachrymas trans- misit. 30. Hunc in modum tu pie Lector, fixo sacram in Sindonem obtutu, inter amplum istud, & sanguinolentum vulnus meditan- dum, largam lachrymis venam patefacies.

F R A T R I S
DANIELIS MALLONII
DE VVVLNERE LATERIS
CHRISTI ELVCIDATIONES.

IN CAPVT VIGESIMVM.

RO, 1. *Lateris vul-*
nere explicando, &c.

Ad portam templi,
ad ostium Arce, ad
ostiū Lateris, quod
respicit ad Aquilo-

nem, ad cauernam
maceriæ, ad fontem Iacob, ad mare
æneum, ad puteum aquarum viuen-
tium, ad fontem amoris, ad ærarium
charitatis, ad petrae foramen, ad inac-
cessibiles cœlestium donorum thesau-
ros, ad incomparabiles Christi diui-
tias, tandem deuenimus; vt sacrosan-
cti vulneris in latere dextro à Christo
excepti, mysteria nostra deuotè prose-
quatur oratio. Est hoc vulnus amoris,
& pignus charitatis: nam Saluator
noster Christus, *cum dilexisset suos, in*
finem dilexit eos; & cum in passione sua
immensum suum erga nos amorem
ostenderit, in hoc vulnere sui in nos
amoris excessum aperuit. Efficaciora
ad persuadendum argumenta in pero-
rationis epilogum reijciunt Oratores;
in Epigrammatis calce maiorem car-
minis energiam Poëtæ. Christus igi-
tur in hoc vulnere, veluti in suæ Pas-
sionis epilogo, ac lachrymosi carmi-
nis fine, vim suæ Passionis inclusit.
Seruauit bonum vinum vsque adhuc; vt
cum Samuele Sauli armum porrigen-
te, dicere possit, *Ex industria seruauit tibi*.
Quod igitur Christus ex industria in
finem seruauit, non debuit à nobis an-
te finem explicari; nec sacrosanctæ
Sindonis apparatus, qui nobis hoc
vulnus in pectoris latere exhibet, de-
buit nos euocare; vt inter pectoris pla-

gas hoc à nobis vulnus explicaretur.
Quod vulnus Christus vltimo loco
pro nobis excepit, illud vltimo loco à
nobis debuit explicari.

2. *Illud est obseruandum, quod dum ad*
sinistram, &c. Sacrosanctæ Sindoni
impressam Christi imaginem conspi-
cientes, vulnus sinistro hærentem la-
teri vident; nonnulli rem omnem le-
uius perstringentes, vulnus in læuam
partem exceptum opinantur. Imò ve-
rò heretici vesana hac leuitate moti,
Christiferam Sindonem impugnan-
dam censuerunt, quod vulnus Chri-
sto in læuam partem inflictum prese-
ferre videatur, quod in dextram con-
stat inflictum. Verum, qui cordatius
rem perstringunt, animaduertunt sa-
crum linteum Christi corpori super-
positum, Christi effigiem excepisse,
ideò ad instar speculi, ea à sinistris o-
stendere, quæ à dextris corporis Chri-
sti Seruatoris excepit. Qua de re nos
plura diximus in cap. 3.

3. *Ex quo subtilior quam doctior illa vi-*
detur interpretatio, &c. Ea est homi-
num conditio, vt in rebus dubijs eno-
dandis, quarum explorata, atque di-
lucida cognitio nequit haberi, alij qui-
dem leuioribus coniecturis rem pro-
pius attingant; alij verò longè à veri-
tatis scopo aberrant. Hoc ipsum in
mellifluo hoc vulnere explicando acci-
disse cognoscimus. Alij enim docue-
runt omninò incertum esse sinistro ne,
an dextro lateri vulnus hoc impactum
fuerit; ita Ioannes Gretserus lib. 1. de
Cruce cap. 34. Alij sinistro lateri hæ-
sisse tradunt. Alij vtrumque latus lan-

Cur late-
ris vulnus
cum pe-
ctotis pla-
gis non
sit decla-
ratum

Vulnus la-
teris in
Sindone
cur læuam
partem op-
btineat.

S. Sindon
instar spe-
culi Chri-
sti effigie
exhibet.

Quid in
obscuris
enodan-
dis prestes
homo.

De late-
ris effos-
sione va-
ria vario-
rum sen-
tentia.

Cui lateri
inflictum
Christi
vulnus.

cea effossum volunt. Alij vnico lateri duo, plura etiam impacta vulnera. Alij non circa costas, sed circa illa vulnus effingunt. Alij tandem non Christo iam mortuo, sed adhuc superstiti, & viventi inflictum vulnus iactant. Qui quidem errores omnes, infra cum eorum auctoribus, ac fundamentis erunt à nobis euertendi.

Sinistrum
latus ef-
fossum
cur ali-
putarint.

In primis igitur, qui sinistrum latus vulnere transverberatum credunt, leuioribus ijs coniecturis mouentur.

Prima ra-
tio.

Prima, quia hoc vulnus Christo illatum fuit, vt de eius morte certiores redderentur; sed certiores reddi potuerunt vulnerantes in parte sinistra, quia ibi cor est vicinius; ergo in leuum latus vulnus intulerunt.

Secunda
ratio.

Secunda, sæpè in sanctis Patribus, & ijs etiam qui contemplationibus pijs deuotius oblectantur, istu lanceæ cor Christi transverberatum fuisse legimus, iuxta illud: *Vulnerasti cor meum*; sed facilius potuit transigi, si feriretur in sinistro latere, quam in dextro; ergo sinistrum latus pupugerunt.

Tertia ra-
tio.

Tertia, quia hoc vulnus dicitur vulnus amoris, sed amor ex corde proueniens, ad læuam tendit. Ergo & vulnus ad læuam.

Quarta
ratio.

Quarta, quia in quibusdam antiquioribus imaginibus interdum vulnus læuæ parti affictum cernitur.

Quinta
ratio.

Vltima, quia cum ex Patrum doctrina, vt infra ostendemus, aperte constet ex lateris vulnere Ecclesiam esse formatam, ideò enim ex latere Adæ Eua ædificata fuit, vt ex Christi latere ædificaretur Ecclesia; dormiuit Adam, vt formaretur Eua, dormiuit Christus, vt formaretur Ecclesia, sopor Adæ non naturalis fuit, sed extaticus; sopor Christi in morte non naturalis fuit, sed extaticus; Adam in Paradiso dormit, Christus in Cruce, qua patet aditus ad Paradisum; ideò Adam somno excitus dixit: *Hoc nunc os ex osibus meis*, & ex D Thom. 22. questione 2. num. 2. mysterium

Ex qua
costa for-
mata sit
Eua.

Incarnationis, quod tunc fuit figuratum, agnouit. Quod explicauit Apostolus ad Ephesios 5. dicens: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico vobis, in Christo, & in Ecclesia*. Ita beatus Laurentius Iustinianus libro de triumphali agone capite 21. Sed E. uam ex latere sinistro Adæ esse formatam, sublatamque ex sinistro latere costam, sibi persuadebant: ergo vt figuræ veritas respondeat, vulnus in læuum latus videbitur illatum. Quod autem costa ex sinistro latere desumpta fuerit, probant.

Etiam
sinistra
costa for-
matam
rationi-
bus pro-
batur.

Primò, ex conditione fœminarum: iste enim molles, infirmæ, delicatæ sunt, ad humanaque opera minus quam viri expeditæ, talis est etiam sinistra pars in nobis: hæc enim magis ligata in nobis est, dextra agilior: ergo ex læua parte fœmina formata.

Primæ
ratio.

Secundò, quia sinistra pars cordi magis propinqua est, ideò maiori diligentia à nobis custoditur. Deum igitur, qui ideò potius ex costa Adæ, quam ex limo terræ mulierem voluit efformare, vt magis diligeretur à Viro, probabile est fœminam ex sinistro Adæ latere efformasse.

Secundæ
ratio.

Tertiò, Mulier virago est, quasi mascula, hæc tamen gracilior, & imbecillior est viro, ergo ex graciliore eius parte desumpta; hæc autem est ea, quæ in sinistra parte est, ergo ex sinistra parte formata.

Tertiæ
ratio.

Quartò, quia fortè homines sinistra partem ideò habent debiliorem, quia costa ex illa parte desumpta est.

Quartæ
ratio.

Quintò, quia mulier minor est viro, ideò illi subdita esse debet, sed minor in sinistra parte collocatur: nam dextra maioribus, sinistra minoribus decernitur, ergo ex sinistra parte Eua formata est.

Quintæ
ratio.

Sextò, addit Pererius, quia viri in latere dextro, mulieres in sinistro concipiuntur.

Sextæ
ratio.

His ergo, alijsque similibus coniecturis adducebatur, qui Christi vulnus in sini-

in sinistro latere collocabant.

Verum, quam lepidè, quamque delicate auctor noster sententiam hanc magis subtilem dixit esse, quam doctā: addamus nos, etiam quam veram; nam verè rationes assignatæ subtiles, acutæ, argutæ videntur: at re vera, nec solide, nec efficaces sunt: nam,

Ad primam facile est respondere potuisse ministros de Christi morte ex tam diro vulnere, etiam in dextrum latus inflictio fieri certiores, cum ut infra dicemus, adeo valide latus dextrum effoderint, ut usque ad costam sinistri lateris lanceæ mucro perueniens Christi cor transfuerberarit.

Ad secundum fatemur cum ipsis pium, probabileque videri, quod nos quoque infra ostendemus Christi cor fuisse transfixum, at ex tanto, tamque seuo lanceæ ictu facile transfigi potuisse.

Ad tertium facile est respondere, dici hoc vulnus amoris, tum ex eo quod aut cor transfuerberatum fuit, aut saltem circa præcordia vulnus fuit inflictum.

Ad quartum respondeo in re tanti momenti, non nos incerta pictorum observatio mouere debet, cum pictoribus, atque poetis non tam fingendi, quam audèdi potestas æqua ab alijs sit tributa; cum tamen ut plurimum dextre parti vulnus ab alijs sit effectum.

Ad vltimum illud in primis constantissimè fatendum est, Eue formationem ex Adamo, Ecclesie formationis ex Christo typum extitisse: at quod ex sinistro latere sit formata Eva, non ita clare colligitur, leues enim sunt coniecturæ illæ. Quare ad primum respondeo. Si fœmina non ex carne, sed ex costâ, ex solido scilicet osse formata est, cur mollior euasit? Cur non mollior vir cui non costâ, sed caro pro costâ reddita est? non enim casu id aut temerè accidisse putandum est, sunt enim planè mysteria, ac Sacramenta: ita Augustin. lib. 9. de Genesi ad literam

cap. 15. & lib. 2. contra Manichæos cap. 12. Quænam autem sint hæc mysteria innuit Bernardus sermone in illa verba, *Immisit Dominus saporē in Adam*. Epiphanius lib. 3. contra Hæreses, hæresi 38. Augustin. in Psalm. 36. super illa verba: *Uomini conturbatus*, lib. 9. de Genesi ad literam cap. 13. sermon. de Catichismo; & rursus in sermon. 153. & 256. Sed aurea sunt eius verba in tractatu 15. in Ioan. ubi sic ait: *Poterat Deus carnem detrahere homini unde faceret fœminam, & magis videtur congruere potuisse; fiebat enim sexus infirmior ex carne, quam ex osse. Poterat detractio osse non carnem, sed os reddere. Quid ergo significauit? Facta est mulier in costâ tanquam fortis, factus est Adam in carne tanquam infirmus? Ecce mysterium: quia Christus suam Ecclesie virtutem tribuit, qui hominis aegritudinem in se suscepit; ita igitur potuit Eva ex latere dextro efformari imbecillis.*

Ad secundum respondeo, satis esse fœminæ ut diligatur à viro, quod ex eius costâ formata sit, & ex ijs solutio patebit ad tertium.

Ad quartum, quænam sit causa, cur leuâ pars infirmior sit quam dextra, cur minus expedita, legatur Aristot. lib. 4. de Gener. animalium cap. 1. & lib. 5. cap. item primo qui ex maiori caliditate, quæ in dextra parte est, fieri tradit, ut dextra pars sit agilior, & expeditior.

Ad quintum respondeo, mulierem viro subditam esse debere, & leuam dextram tenere, quia ex viri parte formata est. Aliam rationem redderet Aristoteles, dicens, fœminam esse maiorem lesum, & imperfectum, ideo ignobiliorem.

4. Sed qui maturè Vatum oracula, &c. Subtilis, sed non docta ea sententia est, quæ Christo vulnus infligit ad leuam, sed non vera; subtilis, & docta est ea, quæ asserit Christo in dextrum latus vulnus esse inflictum; & hæc, quia vera, ideo confirmanda; ad quâ confir-

Eua siue ex sinistro siue ex dextro latere formata sit, tamen vulnus in dextrum latus constat inflatum.

Soluitur secundum argumentum.

Soluitur quartum argumentum.

Soluitur quintum argumentum.

Vulnus in dextrum latus impactum.

Figura
vulneris
in latere
dextro.

Templum
quid my-
sticè desi-
gnaret.

Ostium
templi quid
denotet.

Iudei cru-
cifixi ima-
ginem in
dextro la-
tere pun-
gunt.

Quam se-
nim vul-
nus late-
ris.

B. Clara
vulnus o-
stenditur
in dextra
parte.

mandam adducitur Ezechielis aucto-
ritas, *Ecce aquae redundantes à latere dexte-
ro*. Loquitur autem Ezechiel de tem-
plo myltico Dei, ex cuius latere dex-
tro, in quo erat ostium, egrediebantur
aquae salutare. Et quidem in templo
Christum Dominum figuratum agno-
scunt Patres, Hieron. Rupertus, vtra-
que Glossa in Ezechiel, cap. 40. Hilar.
in Matth. Cano. 12. Augustin. lib. 1.
quest. in Euang. 34. Imò Christus ipse
Ioan. 2. dicens, *Soluite templum hoc*, hoc
dicebat de templo corporis sui. In por-
ta autem templi, à latere dextro, vulnus
lateris agnoscendum sanctorum nobis
quoque testimonia indicant, quae etiam
Arcæ ostium in dextro latere de Chri-
sti vulnere in latere dextro intelligunt.
Rupertus lib. 3. Reg. cap. 10. dicens,
*Ostium lateris templi vulnus est in latere
lanceato dominici pectoris*. August. lib. 15.
de Ciuit. Dei cap. 26. *Quod ostium*, in-
quit, *in latere accepit, profecto illud vulnus
est, quando latus crucifixi lancea perforatum
est*. Idem quoque repetit lib. 12. con-
tra Faustum cap. 16. & 39. Ambros.
lib. 1. de Offic. c. 17. Fauet Athanas.
libello de Passione imaginis Christi,
vbi dicit, *Hebraeos patrum suorum vestigia
secutos, valido ictu lancea latus dextrum lco-
ne percussisse*. Et S. Brigitta lib. 7. cap.
15. sic ait: *Stantibus turbus in circuitu, ve-
nit vnus accurrens cum furia maxima, &
infixit lanceam in eius latere dextro, tam ve-
hementer, & valide, quod quasi per aliam
partem corporis lancea voluit pertransire*.
Testatur etiam Isidorus Mosconius li-
bello de vita Beatæ Claræ de Cruce,
in corde Beatæ Claræ, in quo Christus
passionis suæ mysteria insculpsit, e-
xtare imaginem Christi crucifixi; in
dextro autem latere, infixum esse vul-
nus. Ecce igitur, quomodo reuelatio
sanctæ Brigittæ facta omnino consen-
tiat cum ijs, quæ B. Claræ fuerunt o-
stensa. Plurimum etiam ad hoc com-
probandum valet auctoritas Innocen.
III. lib. 2. de Sacro Altaris mysterio
cap. 54. dicentis, *Calix ponitur ad dex-*

trum latus oblatus, quasi sanguinem susce-
pturus, qui ex latere Christi dextro creditur,
vel cernitur profluxisse. Et Iuo epist. 235.
Hostia, quæ iuxta calicem consignatur, sic de-
bet esse posita, vt sua & calicis positione de-
xtrum Christi latus representet. Ita enim
Spiritus sanctus Sacrosancta Missarum
mysteria disponere voluit, vt hanc ve-
ritatem vulneris in dextro latere infli-
cti repræsentaret.

Hac igitur veritate sic confirmata,
facile poterunt plurima alia Scriptura-
rum loca intelligi, & explicari: nam
Deut. 33. *In dextra Messie dicitur esse Lex
ignea*. Hæc igitur est Lex ignea amoris,
quæ in dextra lateris parte flammescit.
Leuitici 7. *Arum dextrum in Sacerdo-*
tum partem cedere, decernit Deus 2. Pa-
ralip. 4. *Mare æneum in dextro templi la-*
tere collocatur. Plagæ enim manuum, ac
pedum, veluti flumina sunt, quibus
coelestis ad nos deriuat gratia; at vul-
nus lateris est veluti mare æneum, in
quo resident fluentia plenissima gratia-
rum, in dextra parte collocatur. Apo-
cal. primo & secundo, *In dextra Christi
sunt stelle septem; septem S. Sacramen-*
ta, quæ ex dextra Christi parte fluxe-
runt. Atque hæc quidem facile osten-
dunt, quam à veritate illi aberrarunt,
qui latus Christi sinistram lancea pu-
tarunt perfossam.

Iam verò quantum etiam illi à veri-
tate longè deuiauerint, qui vtrumque
latus, dextrum scilicet ac sinistram la-
cea putant esse vulneratum, cum ex sa-
cro sanctæ Sindonis inspectione vni-
cum tantum vulnus lateri dextro, nul-
lum verò sinistro lateri inhæsisse con-
spicimus; vnicum etiam vulnus in de-
xtrum latus inflictum S. Brigitta, S.
Clara, ex reuelatione, ac citati Patres
ex diuina inspiratione cognouerunt.

Sed obijci nobis posset locus ex A-
thanasio in Apolog. ad Constantinum
Imperatorem, qui sic ait, *Pilatus, qui in-*
*seruebat per id tempus Iudeis, lancea vnum
latus Saluatoris perfodit, isti autem rabie
sua Pilatum vicerunt, qui non vnum latus*
Christi,

Calix ad
oblatus de-
xtram.

Ceremo-
nia Missæ
à SS. in-
spirata.

Dextri
vulneris
figura.

Mare æ-
neum cur
in dextra
parte.

Vtrum-
que latus
Christi
non per-
fossam
lancea.

Tollen-
tur casus
lationis.

Christi, sed utramque lacerarunt. Verum, tantum abest ut locus iste nostram sententiam euertat, ut eam maxime confirmet: constat enim Athanasium ibi contra quosdam Iconoclastas inuehi, qui utrumque latus imaginis Christi crucifixi pugione confoderant, cum Pilatus unicum Christi latus confoderit.

Theodoro-
peteri au-
toritas ex-
plicatur.

Solet etiam nobis obijci quædam auctoritas Theodoret in dialogo 2. qui de Christo loquens, sic dicit: *Eorum, scilicet discipulorum oculis ostendebat perforata latera, & ipsorum clauorum fixuras.* Leo etiam episto. 97. cap. 3. *Vulnera lateris* *πληθυντικῶς* nominauit. Sed neque hæc testimonia negotium nobis facessere poterunt, cum & unitatis numerum pro multitudinis numero, & rursus multitudinis numerum pro unitatis numero sæpè nouerimus figuratè usurpari.

Vnicum
tantum vul-
nus dex-
tro lateri
infiectum.

Alij verò in eo decepti sunt, quod non unicum tantum, sed plura in latus dextrum vulnera impacta fuisse cōfingunt: non alio ducti argumento, quam quod efferatam militum in Christum rabiem contemplantur. Verum unicum tantum vulnus, latissimū tamen illud, sacra Sindon excepit. Vnicum beatæ Brigittæ reuelatum, unicum etiam in B. Clare de Cruce corde impressum, unicum in Christi dextrum latus vulnus ostendit infiectum.

vulnus
in par-
te lateris
exteri.

Alij verò sanctitate, ac doctrina conspicui, tradiderunt vulnus lateris non in ea parte fuisse infiectum, qua pingi solet, scilicet per ossa pectoralia, sed fuisse inferius in mollitie carnea, scilicet inter ossa pectoralia, & femoralia, & sic rursus ascendisse ad cor; ita S. Vincentius sermone de Parasceue, & Alex. de Ales, quem refert, & sequitur Antonius Giffandus quæst. 75. de Parasceue; & Pipinus serm. de Christo patiente. Ducebantur autem hoc argumento: quia Christus in alto pendebat, miles autem erat in terra, ideo si in ea parte, qua pingi solet vulnus

fuiſſet illatum, fuiſſent ex lanceæ magnitudine fracta Christi ossa, quod nullo modo dicendum est. Verum hoc est adeò leue argumentum, adeòque friuola coniectura, ut à communi recte sentientium sententia nos deturbare non debeat. Vulnus autem verè in ea parte, qua communiter pingi solet, scilicet paulò infra mammillam fuisse infiectum, sancta Sindon apertè com-
monſtrat.

Vulnus la-
teris inter
costas il-
latum sub
mammil-
lam.

Verum posteriores istæ sententiæ, quamuis à veritate dissentiant, tolerabiliore tamen videbantur, quod ex nullo Scripturæ testimonio, aut solido Ecclesiæ dogmate, confutari posse videbantur. At verò valde pestilens fuit hæresis cuiusdam Petri Ioannis Biranensis, ut refert Prateolus lib. 10. de Sectis hæreticorum, & ante ipsum Guido Carmelita, & Castrius lib. 4. aduersus hæreses, verbo Christus, & Paulus Chrisaldus in decisionibus fidei Catholicæ, verbo, Christus, nu. 8. Hunc etiam errorem Cornel. Agrippa conabatur quibusdam Catholicis adscribere, ut refert Sixtus Senens. lib. 6. Bibliothecæ Sanctæ, annot. 135. Ausus is Biranensis fuit dicere, vulnus lateris Christo non mortuo, sed adhuc viuenti fuisse infiectum. Quoniam autem apertum sancti Ioannis testimonium sibi obſistere videbat, ideo illud peruertere, & falsa explicatione deprauare conabatur; ita enim legebat locum Ioan. cap. 19. *Ad IESVM autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuerat, quasi per anticipationem dixerit prius mortuum; sed rationem reddens, subiunxit: quia unus militum lancea latus eius aperuerat, præteritum plusquam perfectum effingens pro præterito. Huius autem erroris fundamentum sola stultitia, & ignorantia fuit, qua sibi persuadebat vulnus illud si Christo iam mortuo fuiſſet infiectum, ut nullum dolorem Christo intuliſſet, si nullius*

Biranen-
ſis hæreſis
docens
vulnus
Christo
viuenti in-
flectum.

Biranen-
ſis textum
Ioannis
deprauari
conten-
dit.

Biranen-
ſis funda-
mentum
duplex
ſtultitia,
& igno-
rantia.

An circa
lia.

meriti existere potuisse. Si verò Christo adhuc superstiti impactum fuit, & dolorē Christo inferre potuit, & nobis salutem. Sed quia nos infra pluribus ostensuri sumus, hoc vulnus maximi meriti fuisse, quamvis Christo iam ē mortalibus absumpto, fuerit illatum; idēō satis hoc loco nobis facturi videbimur, si catholicam veritatē aperiamus, & cōfirmemus, suo autem loco fundamentum hoc levissimum euertamus.

Biranensis
hæresis
damnata.

Apertē igitur hæc hæresis damnata est in Concilio Viennensi, de Summa Trinitate, & Fide Catholica, vbi etiam demonstratum fuit, à Ioanne optimum ordinem fuisse descriptum, & non per anticipationem esse locutum. Huius etiam hæreseos stultitiam nos apertē pluribus argumentis conuincere possumus.

Ioannes
testis oculatus.

Primò, ex textu Ioannis, qui testis fuit oculatus, *Is enim, qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius.* Is (ergo) apertē scribit, *Ut viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura; sed unus militum lancea latus eius aperuit.* Et licet pruriente lingua Petrus ille Biranensis legat, aperuerat, quæ non ita magna variatio videtur, tamen in textu Græco maior literarum immutatio deprehenderetur, Ioannes enim, qui Græcè Euangelium scripsit, verbum posuit ὑποίχε, quod est tertia persona Aoristi primi ἀπὸ τοῦ ἀποίρω, καὶ ἀποίρνω. In præterito autem plulquam perfecto non dixisset ὑποίχε, sed ὑποίχε, quæ vocum maxima est differentia.

Textus
Ioannis
in vulgata
lectione
defenditur,
& explicatur.

Secundò, quia hoc maximè postulabat figura insignis, quæ in principio conditi orbis mysterium hoc præfigurabat: quando scilicet ex costa Adæ fuit Eva formata; tunc enim legimus Genes. cap. 2. *Immisit Dominus soporem in Adam, cumque obdormisset, tulit unam de costis eius, & replevit carnem pro ea, & edificavit ex ea mulierem.* In quo quidem factō, grande mysterium Patres agnoscunt; Augustinus lib. de Symbolo

Costa ex
Adā dormiente
desumpta.

ad Catechumenos cap. 6. dicit, *Ascendat sponsus noster thalami sui lectum, dormiat moriendo, aperiatur latus eius, & Ecclesia prodeat Virgo; ut quomodo Eva facta est ex latere Adæ dormientis, ita etiam Ecclesia formetur ex latere Christi in Cruce pendens.* Et in Psalmum 50. *Christi typum, inquit, gerebat Adam, quando immisit illi somnum Deus, ut ex latere illi coniugem faceret. Non poterat uxorem facere primo homini ex latere vigilantis? Quare voluit dormientis facere? Quia dormienti Christo in Cruce, ex latere fracta est ei coniux.* Quod etiam repetit tractatu 15. in Ioan. & libello de varijs sententijs, sententia 328. & sermon. de Cataclismo, & lib. 2. de Genes. ad literam c. 9. Rupertus lib. 2. in Genes. cap. 37. Chrysostom. homil. 20. in cap. 5. ad Ephesios, super illa verba; *Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico vobis, in Christo, & in Ecclesia.* Quæ quidem verba, cum contempleretur Gregor. Nazianz. dicere solebat, *Scio quia locus iste ineffabilibus plenus sit Sacramentis, & quod diuinum cor quærat interpretis.* Ita eius dictum refert S. Hieronymus eius discipulus. Eidem quoque veritati ad stipulatur Anselmus & Ambros. in cap. 5. ad Ephes. & infra multo plura sumus allaturi, cum ostendamus ex hoc Christi vulnere sacrosancta Ecclesiæ Sacramenta fluxisse.

Cruz le-
dā, Chri-
stus spon-
sum, Ec-
clesia spō-
santepe
senuit.

Figure
vulneris
post Chri-
sti mor-
tem.

Aurea Na-
zianzeni
sententia.

S. Hieron.
Greg. Na-
zianzeni
discipu-
lus.

Latus
Christi
cur lancea
aperitum.

Crurifra-
gium cur
excogita-
tum.

Tertiò, idem colligitur ex motiuo, quo Christi latus fuit apertum. Cum enim non deberent in cruce remanere corpora Sabbatho, *Erat enim magnus dies ille Sabbathi; imò ex præcepto Dei, Iosue 8. crucifixi de cruce essent deponendi, nec tamen viuos dimittere liceret noxios crucifixos, idēō crurifragium fuit tunc excogitatum.* Quare duobus latronibus fregerunt crura, ad IESVM autem cum venissent non fregerunt eius crura, quia viderunt eum mortuum: unus tamen militum (ut de eius morte certior redderetur) lancea latus eius aperuit.

Tandem liceat mihi idipsum confir-
mare

mare morali quodam argumēto; quod etsi hoc non ita solidè probet, probabilitatem tamen affert. Cum Ecclesia de ligno Crucis, aut de clavis, quibus Christus crucifixus fuit loquitur, *dulce appellat lignum, dulces item clauos*: at cum de lancea loquitur, *diram* illam nominat, *Mucrone diram lancea*. Quid hoc est? magis enim dirum lignum, magis dirum clavi videbuntur appellandi; ij enim gravissimum tormentum Christo attulerunt. E contra, dulcis lancea videretur appellanda, quæ ut Christi iam vita functi latus effodit, ita ei nullum cruciatum attulit. Tamen gravi ex causa maluit Spiritus sanctus dulces clauos, dulce item lignum, lanceam autem diram vocari. Quia etsi dirum, ac sævum est hominem occidere, multò magis dirum, ac sædum est, in hominem iam vita functum desequi: hæc enim feritas est, imò bestialitas quodammodo est, & adeò inhumanum, ac ferum est in cadauer sæuire, ut sæuitia in vivum illata, dulcis in huius comparatione videatur. Dulces igitur clavi, dulce lignum, quod in vivum Christum suam exercuit crudelitatem. Dira lancea, quæ in cadauer suam sæuitiam effudit.

Sed religiosi erit animi inuestigare, cur Christus sibi mortuo, quam viventi maluerit pectus effodi.

CUR CHRISTVS SIBI

mortuo, quam viventi pectus

effodi maluerit.

Hic dubitationi multis ac præclaris rationibus responderi potest.

Prima est, ut Christus animam volens posuisse videretur, iuxta illud: *Testatem habeo ponendi animam meam*; non autem coactus mori videretur; Ioan. 10. *Nemo tollit animam meam à me*. Hanc rationem assignavit Ambros. lib. 10. in Lucam, dicens: *Quæro ergo, cur ante mortem non inueniamus esse percussum, post mortem inueniamus? Nisi sortè, ut volun-*

tarius magis, quam necessarius eius exitus fuisse videatur.

Secunda est Chrysostomi homilia 84. Ut de eius morte nullus dubitare posset; quo enim manifestior est mors, eo quoque certior est gloria Resurrectionis.

Tertia eiusdem Ambrosij, ut efficacia passionis, & mortis ipsius in Sacramentis denotaretur, cum ex vulnere effluerit sanguis, & aqua, quæ virtutem innuunt Sacramentorum, quæ virtutem ex Christi morte, & vulnere susceperunt.

Quarta, ut gloria, ac virtus Resurrectionis multo redderetur illustrior, cum corpus resurrexerit, quod tali, ac tanto vulnere fuerat sauciatur, quod non solum latissimam plagam infligeret; sed etiam cor perfoderet. Quo enim effectus difficilior est, & agentis virtus noscitur efficacior: nam maius miraculum agnoscit Ecclesia, quod Christus Lazarum iam fetentem quadriduanum reuocarit ad vitam, quam filiam Archisynagogi iam vita functam. Ita etiam Elias 3. Reg. 18. cum contra Sacerdotes Baal contenderet solum verum Deum, esse Deum Israel, Baal autem Deum non esse, sponse facta quod is verus Deus censeretur, qui effuso è cælo igne absumeret holocaustum; non solum voluit ignem omnem remouere, sed ut patetior Dei virtus agnosceretur, alucolos circa altare effudit ingentemque aquarum copiam victimæ lignis, atque altari superfudit; ut omnia aquis manarent, & cum eo iam redacta omnia viderentur, ut ne subiecto quidem igne ardere posse holocaustum videretur, tunc precibus Deo cæli fufis, ignem traxit è cælo, atque ita miraculi vis cognita, & Deus Israel verus Deus fuit proclamatus.

His illud addamus, quod ex iam probatis colligit Ioan. Lansperg. homil. 54. de Passione, quod vulnere lateris dolorem non sensit Christus, sed piissima eius

Mortem suam Christus cunctis exploratam esse voluit.

Efficacia passionis Christi in Sacramentis elucescit.

Gloria Resurrectionis illustris.

Elias contra filium prouidens.

Elias quidam ignem traxit è cælo.

Lateris vulneris dolorem non sensit Christus, sed B. V. mater

Vulnus la-
teris qua-
liter Chri-
stus cum
matre di-
uinit.

mater hoc vulnus in suo sensit corde, qua pro illo doluit. Diuinit itaque Christus cum sua matre huius vulneris iniuriam, ut ipse quidem persecutionem, & vulnerationem reciperet, non tamen dolorem sentiret: Mater vero huius vulneris in se reciperet poenam, & dolorem. Id ipsum testatur B. V. Brigittam ita alloquens lib. 1. reuelationum cap. 10. Cum extraheretur, inquit, lancea, apparuit cuspis eius rubea, tunc mihi videbatur, quod quasi cor meum perforaretur cum vidissem mei filij cor charissimi perforatum. Id ipsum repetit lib. 4. cap. 70. & lib. 7. cap. 15.

Vulneris
lateris
Christi
magnitu-
do.

5. Ceterum id vulnus amplum existisse, &c. Vulneri lateris magnitudinem plurima commonstrant, primò ferrum lanceæ, quod Romæ in Basilica sancti Petri statis quibusdam sollennitatibus populo, pietatis causa, monstratur, quod valde magnum est, sicuti de visu testatur Rutilius Benzoni lib. 1. de Fuga, disputat. 2. quæst. 3. ijs verbis,

Lanceæ la-
tutudo, vt
manus.

Quod magnitudo vulneris in ea quantitate fuerit, ac est latitudo manus, manifestum sit ex magnitudine lanceæ, qua in Basilica sancti Petri asseruatur, quam ego sæpè sæpius cum essem eiusdem Canonici, maxima cordis deuotione, & spiritali gustu contrectaui, & populis reuerenter ostendi, licet ei summus desit.

Vulnus la-
teris in B.
Claræ cor-
de.

Propterea id clarè colligitur ex vulnere, quod in figura Christi crucifixi in corde B. Claræ de Cruce, diuinitus fuit insculptum; in quo proportionem corpusculi, Christi vulnus latum ostenditur. Amplius autem id ipsum ex illo Saluatoris nostri Ioan. 20. colligi potest, *Affer manum tuam, & mitte in latus meum; & ex lanceæ magnitudine testatur Benzoni vbi supra, colligi, quod in vulnus potuerit manus infigi, subscribit huic doctrinæ Ioann. Lanspergius homil. 44. de Passione Domini, dicens: Tantum fuisse hoc vulnus, ut Thomas manum potuerit in illud inferere, maximè si illud addatur, quod sanctæ Brigittæ fuit reuelatum, quod tam valde ictu lanceæ Christi latus conuulnerauerit,*

Manus in
latus im-
mitti po-
tuit.

Latus lan-
cæ quam
validus.

ut alteri pectoris parti in costa hæserit, atque cor medium secuerit. Ita lib. 1. cap. 10. lib. 4. cap. 70. lib. 7. cap. 15. lib. 2. cap. 21. Tandem & sacrosancta Sindon latissimum illud vulnus indicat longitudinis vnciæ, & dodrantis.

Quoniam autem Dominicæ lanceæ, eiusque magnitudinis mentio facta est, opere pretium me facturum esse confido, si quædam alia de eadem dominica lancea, eiusque inuentione, ac miraculis subiiciam. Cum enim diu vsq; ad annum M. XCIIIX. Antiochiæ in templo S. Andreæ latuisset, tunc eodem reuelante S. Andreæ inuenta est. Quam Boemundus, & reliqui Christiani, summa cum reuerentia suscipientes, de cetero, tanquam aptissimum vexillum in exercitu contra hostes pretulere. Cuius deuotione, & fiducia statuerunt cum Corbona confingere, & ieiunio instituto, orationibusque peractis, ad prælium cum sacra lancea perrexerunt, quod maximo ardore commissum est, & centum millia hostium ceciderunt, & quindecim millia camelorum ceperunt. Tantamque exinde prædam Christiani reportarunt, vt ab extrema inopia, ad summam rerum omnium abundantiam, ob Dominicæ lanceæ miraculum, deuenerint; ita referunt Gulielm. Tyrius lib. 6. de Bello Sacro, Paulus Æmilius lib. 4. de rebus gestis Francorum, Auctor Supplementi Chronicorum, anno 1099. Quare audiendus non erit Christianus Adricomius in descriptione Hierusalem num. 242. asserens ab Helena inuentam esse lanceam, & cum Cruce, ac clauis Romam delatam.

Lanceæ
Domini-
cæ inue-
ntio.

Lanceam
Christi S.
Andreas
reuelat.

Lanceæ
Domini-
cæ mira-
culum.

6. Huiusce verò vulneris figura, &c. Cum Sanctissimus ille sacre Theologiæ Coryphæus Gregor. Nazianzen. sancti Hieronymi Doctor, locum illum Pauli ad Ephes. 5. contemplaretur, Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico vobis, in Christo, & in Ecclesia. D. Hieronym. eius discipulo referente, dicere consueuerat, Vide, quantum istius capituli

Locus
Pauli E-
phes. 5.
explicatur.

LANCEAE DOMINICAE TYPVS.

Adam in
carnatio-
nis myste-
rium præ-
cognouit.

Christus
caput Ec-
clesiæ.

Adæ ad
Christum
similitu-
do.

Eua cur
non for-
mata, sed
ædificata
dicatur.

capituli Sacramentum sit, ut Apostolus in Christo illud. & in ecclesia explicans, non se ita afferat, ut loci dignitas postulabat, expresse, sed quodammodo dixerit; Scio quod locus iste ineffabilibus plenius sit Sacramentis, & diuinum cor querat interpretis. Hæc ille. Et sanè Sacramentum magnum esse illud ostendit; quod Adam in sua illa dormitione incarnationis mysterium cum cognouisset, statim somno excitus dixit: Hoc nunc os, ex ossibus meis, & caro, de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori sue, & erunt duo in carne una. Quod testimonium referens Apostolus ubi supra, dixit: Sacramentum hoc magnum est. Huius igitur mysterij puncta quædam quantum nobis Deus dederit, attingamus.

Atque illud in primis nobis deuotè est contemplandum, quod Christus sit caput Ecclesiæ, quam ex semetipso formauit, ut proportionalitate quadam Adæ ad Euam, & filios omnes Eue sit nobis de Christo ad Ecclesiam, & Ecclesiæ filios procedendum. Adam igitur Eue caput, ita Christus Ecclesiæ; Adam omnium mortalem vitam uiuentium propagauit, Christus, omnium verè uiuentium propagator; Adam auctor perditionis, Christus auctor salutis; In Adam omnes moriuntur, in Christo omnes uiuificantur: ideo Christus secundus Adam appellatur. Sed ad rem propius accedamus. Dormiuit Adam, ut formaretur Eua, dormiuit Christus, ut formaretur Ecclesia. Somnus Adæ non naturalis fuit, sed extraneus, scilicet à Deo immixtus; dormitio etiam Christi non naturalis illi fuit, sed violenta, Posuit enim Deus in illo iniquitates omnium nostrum, & propter scelus populi sui percussit eum. Et tandem sicut formata est Eua ex latere Adæ dormientis; ita formata est Ecclesia ex latere Christi in cruce pendentis. Eua etiam (notanter hoc dixerim) non formata dicitur, sed ædificata. Quid hoc est? ædificatur ne mulier? sed ut euidentior fabricationis Ecclesiæ esset

figura, ideo ædificata dicitur. Verè enim ædificari dicitur Ecclesia, non ita propriè mulier; sed quoniam ad ædificia magna necessaria sunt ligna, alia quidem longa, transuersa alia, item mallei, clauis, scalæ, & alia plurima ferramenta, & instrumenta, ideo dum ædificata est Ecclesia, ligna Crucis longa, & transuersa, clauis, mallei, & alia huiusmodi instrumenta reperta sunt.

Formationem, aut potius Ecclesiæ fabricam descripsimus; eam nunc Patrum testimonijs confirmemus: nam Sancti Patres hoc mysterium agnouerunt, & elegantissimè descripserunt; Anselmus in cap. 5. Ephes. Sicut, inquit, Eua de Adam facta, traxit ab eo carnem, & ossa; sic Ecclesia ex ipso procreata, carnem eius, & spiritum in se traxit. S. Ambrosius ibidem eadem ferè habet. S. Prosper ibidem; Ecclesia, inquit, est mater omnium uiuentium, ea scilicet ratione, quæ ex latere Adæ dormientis formata est Eua, ex latere Christi in cruce pendentis formandam præuidit Ecclesiā. Idem habet Chrysostomus in eundem locum; Rupertus disertissimè mysterium istud explicat lib. 2. de Trinitate & eius operibus cap. 37. dicens: Immisit in Adam soporem Dominus, quod Apostolus prospiciens, magnum, inquit, Sacramentum hoc est. Ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia. Non, inquit, Sacramentum dico esse in illo viro & in illa femina, non inquam in eo quod de viro sumpta est femina. Quid misit Dominus soporem in Adam, & tulit unam de costis eius; sed in Christo, & in Ecclesia hoc Sacramentum est, quia admisit in se Christus soporem mortis, & tulit Dominus de eius latere dormientis, id est mortui, aquam, & sanguinem, & per lanceæ vulnus eduxit. Ex quibus ædificare Ecclesiam non desinit, usque in finem. Sanctus Augustinus lib. de Symbolo ad Catechumenos c. 6. dicit: Ascendat sponsus noster lectum thalami sui, (ita crucem appellat) dormiat moriendo, ut Ecclesia prodeat Virgo: ut quomodo Eua facta est ex latere Adæ dormientis; ita & Ecclesia formetur ex latere Christi in

Ad ædificationem
quæ in
strumenta necessaria.

Ecclesia
quid trahat à
Christo.

Sacramentum magnum in Christo, & Ecclesia.

Crucis

Cruce pendentis. Et in Psalm. 50. Christi typum, inquit, gerebat Adam, quando somnum immisit ei Dominus; ut ex latere illi coniugem faceret. Et ibidem pluribus mysterium hoc profequitur, quæ ego breuitati studens, omitto. Similia habet in Psalm. 40. & tractatu 15. in Ioann. & sermone de Catichismo, & lib. 2. de Genesi ad literam cap. 9. & lib. 2. de Genesi contra Manicheos cap. 13. Item Epiphanius in confutatione hæresis 78. Dux hoc loco se se nobis obijciunt difficultates explicandæ, ambæ graues, ambæ amabiles.

Prima est, si Eua ex costa, osse scilicet, & carne formata est, cur Ecclesia non ex osse, vel carne, sed aqua, & sanguine fabricata est?

Secunda, cur Christus ex corpore suo ædificari voluit Ecclesiam?

*CUR CHRISTVS NON OSSE,
sed sanguine, & aqua Ecclesiam
fabricare maluerit?*

QUOD ad primam attinet, plurimæ congruentiæ assignari possunt.

Primò quidem, quia ossa Christi comminui non debuerunt.

Secundò, quia in sanguine animam sitam esse antiquitus opinati sunt Philosophi; certò tamen constat, vitam participationem esse spirituum cum carne & sanguine; ideò ut omnino constaret sua vita se Ecclesiam ædificare, sanguine Ecclesiam voluit ædificare.

Tertiò, quia aqua quidem ablutionem significat; sed eam efficacius sanguis operatur, ideò sancti in Sanguine agni lauarunt, & dealbauerunt Stolas suas Apocalyps.

Quartò, quia ita erat Ecclesia ædificanda, ut simul immenso precio redimeretur, non corruptibilibus quia in auro, vel argento; sed precioso suo sanguine.

Quinò, quia Ecclesia non solum lauanda, sed inebrianda quoque erat,

eam ergo aqua lauare; sanguine verò inebriare voluit.

Sextò, quia Christus caput est Ecclesiæ, nos verò membra de membro. Ideò capitis ossa integra permanere debuerunt.

Septimò, quoniam autem capitis proprium est influere in membra, quare Concilium Tridentinum Sessione 6. cap. 16. dicit: Quot Christus in fideles influit, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites; ideò non osse quod influi non potest; sed sanguine, & aqua Ecclesiam voluit ædificare.

Octauò, quia Christus omnipotentiam suam voluit efficacius ostendere. Quemadmodum igitur, ut dicit Chrysostom. in homil. 1. in Genesim, Deus in orbe condendo non prius terram fecit, quasi sustentaculum, & perinde cælum superinduxit tanquam tegumentum; sed è contra, tectum prius strauit, deinde fundamentum iecit. Ita in Ecclesia fortiter fabricanda non os prius tanquam sustentaculum iniecit, sed ex sanguine, & aqua fortissimam ædificauit Ecclesiam.

Nonò, quia sanguis naturam fortè significat, & aqua gratiam: ut ergo indicaret, quod Ecclesia, & natura constaret, & gratia, ideò sanguine, & aqua eam voluit ædificare.

Decimò, quia os vnicam tantum continet naturam; at sanguis reliquos tres humeros complectitur.

Vndecimò, quia sanguis in Christo naturaliter erat; aqua verò fortè ex miraculo; ut igitur non naturalem, sed miraculosam ostenderet Ecclesiam, non naturalem tantum, sed etiam miraculosam sanguine, & aqua censuit fabricandam.

Duodecimò, quia fortè voluit indicare Ecclesiam, quamuis aqua ablutam, & mundatam, sanguine tamen ob persecutiones purpurandam.

Quo ad secundam.

C V E

Capitis
est influe-
re in mē-
bra.

Christus
qualiter
in nos in-
fluat.

Christus
quomodo
potētiā
suā effi-
caciū o-
stendat.

Adz con-
iux ex la-
tere.

Dubia.

Animā an
in sangui-
ne.

Sanguis
Christi
efficacius
lauat quā
aqua.

QV R CHRISTVS ECCLESIAM
ex suo corpore edificare voluerit.

DV A huius rei rationes insignes assignari possunt. Altera quidē, quia vt Vitruuius lib. 3. c. 1. docuit optimam architecturæ formam eam esse, quæ in humano corpore elucescit, in quo omnia in numero, pōdere, ac mensura disposita sunt: quia igitur Ecclesiæ structura magnificentissima, atque excellentissima construi debuit, idēd ex suo corpore eam censuit fabricandam. Altera verò, quia si in corpore bene formato ab eo loco; quo vulnus fuit illatum mensura ducatur ad alterum locum lateris sinistri illi oppositum, tanta ab eo distantia esse deprehenditur, quanta ab eodem vulnere vsque ad humeri superficiem, & consequenter figura quadrata describitur. Quia ergo cœlestis Hierusalem, quæ est Ecclesia primitiuorum, in quadro erat ædificanda; idēd ex corpore suo, ex ea parte censuit fabricandam, quæ quadratam in quadrato corpore figuram ostenderet.

7. Ex hoc autem vulnere multum sanguinis effluxit. Inter reliqua quæ in Sacerō B. Claræ de Cruce corde diligenter obseruata fuerunt, hoc tanquam maxima obseruatione dignum obseruatum esse testatur Isidorus Mosconius in eius vita, quod vulnus lateris multo cruore manabat. Cum verò eximium illud, ac singulare beneficium Deus sanctæ Brigittæ concessisset; vt ad sanctum Sepulchrum iacens, mentis oculis Christum Cruci affici, ac ludibrijs passionis affici cerneret; sic vulnus lateris se vidisse testatur lib. 7. cap. 15. Stantibus turbis in circuitu, vnus accurrens cum furia maxima venit, & infixit lanceam in latere dextro tam vehementer, & validē, quod quasi per aliā partem corporis lancea voluit pertransire. Et cum extraheretur lancea de corpore, statim abundanter exibat de vulnere illo cum impetu quasi quidam fluius sanguinis, & aqua. Si etiam sacræ

Sindonis conspiciatur effigies ea, qua in parte vulneris figuram excepit, ingentem sanguinis copiam toto vulnere promanantem, atque ventrem, & ilia rigantem, ostendit.

Accedit etiam verisimilis coniectura; nam cum, vt infra ostendemus, lancea non latus solum, aut pectus solum, sed etiam cor transuerberarit, quod vt sanguinis principium, iuxta Aristotelis placita, intus conceptacula, & fontes sanguinis continet, necessariō etiam sanguinis magna copia debuit effluxisse.

Atque adēd cum ex illo vulnere non sanguis solus effluxerit, sed etiam aqua, ratio hoc à nobis expostulat, vt cum ingentem sanguinis copiam ostēderimus profluxisse, ingentem etiam aque copiam promanasse ostendamus. Hoc verò onere piensissimus, atque eruditissimus nos leuauit Lauretamus Episcopus Benzoni, qui in lib. 1. de Fuga, disput. 2. quæst. 3. dicto 8. hanc veritatem probat ex eo, quod sensibilibiter egressa est aqua, adēd, vt eam Ioannes se vidisse testetur, idipsum etiam docuit S. Thomas 3. par. quæst. 74. ar. 8. ad primum, & in 4. dist. 2. quæst. 2. art. 4. quæstiuncula 4. & in epistolam primam ad Cor. cap. 2. lect. 6. Turberem. in cap. Sic in sacrificando, de consecr. dist. 2.

Sed adhuc difficile videtur, quomodo ē mortuo iam corpore copia sanguinis tanta profluxerit.

QVOMODO MORTVO IAM
Christo, tanta sanguinis copia effluxerit, &c.

HV I V S igitur causam perscrutemur, ac cum S. Clemente, & cæteris oremus omnes ad Dominum, vt confessoribus suis sanguinis, & aquæ veniam aperiat, & fontem indicet; vt fluminis impetus latifcet ciuitatem Dei. Ecce igitur mysterium, en fontem; non agnus sed beatiss. Virgo fontem indicat sanctæ

Lancea Christi cor transuerberauit.

Aqua in magna copia fluxit ex vulnere lateris Christi.

Aqua sensibilibiter effluxit.

Quæstionis solutio à Deo petenda.

Architecturæ proportionēs in homine.

Lateralis vulneris proportio.

Hierusalem in quadro disposita.

Vulnus lateris sanguinis copiam maximā profudit.

Ferientis crudelitas.

Cor Christi scissum
in morte.Christi
cor dolo-
ris vehe-
mentia
crepuit.Spiritus
ad latus
partes ac-
currunt.Ethna
charitatis
ex, &
ut?Thesau-
rus abscō-
ditus.

sanctæ Brigittæ lib. 1. cap. 10. sic lo-
quens, *Appropinquante autem morte Filij
mei, cum cor præ dolorum violentia rumpere-
tur, & lib. 4. cap. 70. Cum iam autem con-
sumptis humoribus, & nervibus attenuatis,
cor prope scissionem esset. Quod etiam re-
petit in lib. 1. reuelationum cap. 19. &
35. & in oratione secunda reuelata, sed
valde efficacia, atque amoris igne æ-
stuantia sunt verba, quibus lachryma-
bile hoc mysterium Christus ipse ex-
plicat beatæ Brigittæ lib. Extravag.
reuelationum cap. 51. ita enim dicit,
*Ille autem in tali veh. perdurante, tandem cor
crepuit, præ violentia passionis, & anima e-
gredebatur. Et eodem libro cap. 106. Pauci cogitant quam dolorosus starem in li-
gno Crucis, quando cor meum crepuit. In
hac igitur cordis scissione facta fuit
sanguinis, & aquæ resolutio, ac propter
naturalem partium corporis consen-
sionem, cuius virtute fit, ut ad læsam
partem accurrant spiritus & sanguis,
factum est, ut ad cor Christi magna
sanguinis copia excurreret, quæ effosso
corde profluxit.**

8. O pientissimum verè patrem in filios.
*Quomodo poterit quis abscondere ignem in
sinu suo, ut non ardeant vestimenta eius, aut
ambulare super prunas; & non comburan-
tur plantæ eius? Vulnus lateris est vul-
nus amoris, Ethna charitatis. Quid
igitur mirum, si viuendo amoris ardore
exæstians pientissimus Pastor, in piē-
tissima verba cor effundens, exclama-
uerit, pijsimè Pater, quod filijs tuis
ararium absconderas? Quem bone Ie-
su seruis tuis thesaurum aperuisti? Ex
multiplici dolorum vehementia, qua
Christi cor premebatur, crepuit ipsum
cor, ad ipsum sanguinis copiam maxi-
mam sagax natura suppeditat, sicuti
prout interdum in subito terrore con-
spicimus, ut ad cor spiritus accurren-
tes, externas corporis partes destituunt.
Sanguinem verò ibi veluti in secretio-
ri corporis parte reconditam, nobis
quoque exhibere volebat: locum illum
clauus non perforabat, spina non pun-*

gebat, flagellorum sectio non aperie-
bat; lanceæ igitur ictui paratur locus,
euocat Christus militem, quasi dicens,
Occultum thesaurum in morte non-
dum inuenit impius persecutor, *Veni
Austor, veni Aquilo, perfla hortum meum,
& fluent aromata cum impetu, fode parie-
tem, fode parietem. Accurrit ergo miles,
lancea latus aperuit, & continuo exi-
uit sanguis, & aqua; Fluminis impetus
lætificat ciuitatem Dei. Egreditur thesau-
rus absconditus, patitur cœlestis æ-
rarium, funditur sanguis, consecratur
Ecclesia.*

Aerarium
lancea pa-
tesfactum.Fluminis
impetus
lætificans
ciuitatem
Dei.Christus
mercator
optimus.Incarna-
tionis
mysteriū
dicitur cō-
mercium.Quid ho-
mo Deo,
quid Deus
homini
dederit.Iustitia in
æqualita-
te confi-
sit.Alexandri
liberali-
tas.

O admirabile commercium! Chri-
stus enim mercator optimus, *similis est
negociatori querentibus bonas margaritas, in-
uenta autem una preciosa margarita dedit
omnia sua, & comparauit eam. Ineffabile
sanctissimæ Incarnationis mysterium,
commercium quoddam fuit; ita enim
canit Ecclesia. O admirabile commercium
creator generis humani! animatum corpus
sumens, de Virgine nasci dignatus est; & pro-
cedens homo sine semine largitus est nobis
suam Deitatem. In vnoquoque autem
commercio, quod in commutatione
consistit, vtrò citròque datur, & reci-
pitur aliquid: quid ergo in hoc com-
mercio dedit homo Deo, quid Deus
homini? Videamus, an commutatiuæ
iustitiæ leges sint obseruatæ, hæ enim
æqualitatem ponunt inter dantem, &
accipientem, inter datum, & accep-
tum. Dedit homo Deo corpus; dedit
Deus homini Deitatem. Nulla ergo
iustitia, nulla æqualitas. Non inter
dantem, & accipientem Deum, ac ho-
minem; non inter datum, & accep-
tum, corpus, & Deitatem. Ex parte
Dei nimis larga est liberalitas, nimis
prodiga largitas. Magnos magna de-
cent. Nam & Alexander ille ob rerum
gloriam gestarum magnus; non im-
merito appellatus, cum ab eo amicus
pecuniam postularet, iussit talentum
dari; miratus amicus Alexandri largi-
tatem, modestè respondit se tanto non
egere; sed satis sibi esse, si dimidium
concede-*

Gratiz
Principū
liberales.
Dei dona
munifica,
& libera-
lia.

Mirabile
commer-
cium.

Dei larga
retribu-
tio.

Spiritus
sancti do-
na quo-
modo no-
bis con-
cessa.

Ioachimi
Abbatis
mirabilis
doctrina.

Christus
optimas
margari-
tas qua-
rit.

concederetur. At Alexander: Tibi qui-
dem (inquit) satis est, Alexandro au-
tem dimidium dare satis non est: gra-
tiæ principum liberales sunt. Ita Deus
imensus, exigua dare noluit, sed sei-
psum dignum mercatore cōcessit mu-
nus. Quod si magis in particulari quid-
nam in hoc commercio Deus ex nostro
receperit, quidnam è suo nobis dede-
rit, scire cupiamus; consulamus ea, quæ
Abbas Ioachimus in cap. 1. Apocaly-
pseos in illa verba: *Et à IESU CHRIS-
TO, qui est testis fidelis, doctè atque e-
leganter scripsit. Ita enim ait: O quale
commercium fecit nobiscum Dominus IESUS: Accepit infirmitatem nostram, & de-
dit nobis virtutem suam. Humiliatus est us-
que ad nos, ut nos extolleret supra nos, & fa-
ceret coheredes suos: o quàm magnum est,
quod nobis exhibuit, pro paruo, & exiguo
quod accepit à nobis. Denique ut per singula
reddamus singula; accepit de natura nostra
oculorum visum, & dedit nobis spiritum sa-
pientie, per quem mentis oculi lustrantur;
accepit auditum, & dedit nobis spiritum in-
tellectus, qui aures interiores aperit; accepit
odoratum, & dedit nobis spiritum consilij, in
quo manet discretio spirituum; accepit loque-
lam, & dedit nobis spiritum scientie, nimi-
rum, quia per linguam scientia mundanorum
addiscitur; accepit de nostro manus, & dedit
nobis spiritum fortitudinis, quæ in brachijs
elucescit. Accepit & pedes, & dedit nobis spi-
ritum pietatis: pietatis enim spiritus, pedum
assimilatur incessui; accepit corpus mortale,
& dedit nobis spiritum timoris, quo custo-
diamur à morte; accepit à nobis sanguinem,
& dedit nobis fraternam charitatem; acce-
pit animam viventem, & dedit nobis spi-
ritum vivificantem, o admirabile, o salutare
commercium. Hæc Ioachimus. Vidimus
igitur mirabile Dei cum homine com-
mercium; CHRISTVM IESVM o-
ptimum vidimus, ac maximè libera-
lem mercatorem. Is ergo quærebat bo-
nas margaritas: & ecce inuenit vnam
preciosam margaritam; omnia sua da-
re voluit, ut compararet eam: sed eam
alteri iam venditam repetit, scilicet*

diabolo, *Gratis enim venundati estis, &
sine argento redimemini; sed non sine sangui-
ne.* At corruptibilibus auro, & argento
redimi non potuit, sanguine opus fuit:
nam ut Ambrosius ait: Bonum aurum
est, sanguis Christi; hunc totum dare
statuit: huius partem dedit in circun-
cisione, partem in sudore in horto, par-
tem in flagellatione, partem in corona-
tione, partem in crucifixione; sed su-
pererat adhuc parum in Corde: Sic au-
tem dilexit hanc preciosam margari-
tam, ut illum quoque dare decreuerit.
Lancea igitur latus aperuit, Cor trans-
fixit, & continuo exiit sanguis, & aqua,
quibus preciosa margarita redimere-
tur. Callidos mercatores Christus est
imitatus: hi enim diuersa marsupia ge-
stant, & quædam quidem publicè ex-
ponunt, & cunctis ostendunt, sed mar-
supium in quo preciosior pecunia re-
conditur, abscondunt, in occulto oc-
cludunt, & in parte cordi propinquo-
re recludunt, neque pecunias extra-
hunt. Si verò grauis quædam occasio
emerferit, vel nobilis, & preciosa mer-
ces emenda accesserit, tandem precio-
sas etiam pecunias in occulto recondi-
tas extrahunt, & profundunt. Ita Chri-
stus, diuersa sanguinis marsupia ha-
buit, bonum enim aurum est sanguis
Christi; quædam publicè exposuit, &
aperuit in circuncisione, in flagellatio-
ne, coronatione, crucifixione, sed præ-
ter illa adhuc marsupium vnum habuit
reconditum, illud quidem in quo pre-
ciosa pecunia seruabatur, & illud erat
Cor in quo sanguis viuificus, & pre-
ciosior seruabatur; Pulchritudinem
mercis, animæ scilicet & Ecclesiæ, vi-
dit, eam emere voluit: statuit igitur
dare omnia sua, recōditum etiam mar-
supium extrahere, occultum aurū pro-
fundere, & ecce tibi, lancea. Latus eius
aperuit, & continuo exiit sanguis, &
aqua; sanguinem totum effluxisse, a-
qua testata est; Rutilio Benzonio vbi
supra id adnotate. Visus est mihi Chri-
stus id ipsum efficere, quod etiam belli
Impera-

Sanguis
Christi
bonum
aurum.

Preciosa
margarita
quo pre-
cio em-
pta.

Preciosus
marsupium
abscondi-
tum.

Plura
marsupia
Christus
habuit.

Sapiens
Christus
sanguinem
fudit.

opera-
rū pro-
identia
a bello.

giones
būdia-
a.

tandem
prouiden-
tiam ob-
eruat
Christus.

Castro-
cies ordi-
ata.

nium
rdo
ei ex-
catur.

Imperatores facere consueuerunt: hi enim ita acies suas instruunt, ita milites distribuunt, & disponunt, vt vna quidem pars præcedat, altera corpus exercitus subsequatur; sed præter istas, legiones quasdam, quas subsidiarias appellant, seorsim seruant, in quibus robustiores milites recluduntur, quas præsto esse si grauis vrgeat necessitas, volunt. Ac nisi exercitus sufficere videatur, subsidionales legiones vltimo loco assiscunt, easque in hostes effundunt. Ita igitur Christus graue cum Diabolo, ac Morte bellum aggressurus, legiones suas ita disposuit, vt primo quidem legiones aliquæ, veluti ad belli præludia, fundibularios præcederent: istæ fuerunt sanguis circuncisionis, sudoris; subsecutæ sunt validiores, scilicet sanguis flagellationis, & coronationis; tandem exercitus corpus scilicet, sanguis crucifixionis. At robustissimorum virorum legiones reclusæ in sanguine cordis. Vt igitur hostes omnino profligaret, exterminaret, perfunderet in eas etiā subsidiarias legiones effudit: ideo Lancea latus eius aperuit, & continuo exiit sanguis, & aqua.

9. Et enim nolis ubi mortuus est, vberissimam sacratissimi sanguinis copiam, &c. Non somnia, non doctas fabulas; sed alta atque imperscrutabilia iudicia tua Domine, seruatorum tuorum somnijs reuelata, prosequimur: præstòque nobis adest mysticum Mardochei somnium, mystica quoque somnij explicatio; quod quidē narrans Mardocheus in lib. Hester cap. 10. Recordatur, inquit, sum somnij, quod videram, hæc eadem significantis, nec cuiquam irritum fuit. Ille est autem somnium, Paruus fons, qui creuit in fluiuium, & in lucem, solemque conuersus est. & in aquas plurimas redundauit. Quid hoc est bone Iesv? quid hoc est? En paruum fontem, sanguinem cordi Christi conclusum, sed postquam lancea latus eius aperuit, impletum est quod Deus dixerat Moyfi Exodi 17. Percute petram, & exibit aqua. Postquam enim

mystica Petra Christus lancea percussus est; paruus fons creuit in fluiuium: effluxit enim sanguis, & aqua quæ cum impetu fluunt de Libano. Ita & aquæ, quas vidit Ezechiel de dextro templi latere egredientes, paulatim excrecebant: & vndarum incrementa suscipientes, terram omnem longè, latèque replebant. Ita lapillus, qui statuam Nabuchodonosor contriuit, excreuit; vt terram omnem repleuerit: ita granum sinapis creuit in arborem magnam: ita virgula fumi ex aromatibus dilatatur: ita aurora consurgens noua semper suscipit incrementa, vt *dominetur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum.* Sed hoc mirabile est, quod fluiuius in lucem, solemque conuertatur, qui rursus in aquas plurimas redundet. Christi sanguis dum virtutem baptismo, quod est fidei Sacramentum, tribuit; quis non videt, quod in lucem conuertitur? Dum in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, vna cum Christi Corpore, Anima, & Diuinitate recluditur; quis non videt quod in Solem conuertitur, qui inde in aquas plurimas omnium scilicet populorum fidelium redundauit? Baptismus enim & Eucharistia præcipua sunt, quæ in sanguine, & aqua denotantur. Et licet omnia Sacramenta, ex Christi latere effluerint; hæc tamen duo, tanquam nobiliora, euidentius declarantur; aqua quidem Baptismus, sanguine verò Eucharistia: ita S. Aug. lib. de Symbo. ad Cathecumenos c. 6. *Percussum est Christi latus, & statim, vt loquitur Scriptura, exiit sanguis, & aqua, quæ sunt gemina Ecclesiæ Sacramenta.* & tractatu 2. in Ioan. Vnde, inquit, rubet Baptismus, nisi ex sanguine Christi? Idem etiam habet in serm. de Catechismo, & lib. de Genesi ad litteram cap. 9. Cyrillus lib. 12. in Ioan. c. 39. *Lancea latus eius compungit, qui illico sanguinem simul, & aquam emisit, benedictionis mysticæ, ac Sancti baptismatis originem.* Chrysost. homil. 84 in Ioan. *Exiit sanguis & aqua.* Non casu, inquit, aut

Paruus
fons cre-
uit in flu-
uium.
Aqua de
latere te-
pli cres-
centes.

Dei opera
crescunt.

Fluiuius in
solem con-
uersus.

Baptis-
mus &
Eucharis-
tia in
sanguine,
& aqua
denotan-
tur.

Vnde tan-
ta virtus
aquæ, vt
corpus tæ-
gat, & cor
abluat.

Sacramē-
ta unde
hauriunt.

temerè scaturiunt isti fontes, sed quoniam ex ambobus Ecclesia constituta est. Sciunt hoc initiati, per aquam enim regenerati, sanguine & carne nutriti. Hinc mysteria ortum habent, ut quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipso latere hauriens accedas: Quamuis autem duo hæc Sacramenta, Baptismus, & Eucharistia, magis apertè, & ut dici solet, ad viuum magis sint indicata; non tamen hæc duo tantum effluxisse Sacramenta putandum est, sed omnia septem Sacramenta ex eodem latere profluxere. Testantur hoc apertissimè sancti Patres: Augustinus enim in Psalm. 40. dixit: *Christi typum gerebat Adam, &c.* Et infra: *Percussus est latus Christi pendentis lancea, & profluxerunt Ecclesie Sacramenta.* Et lib. 15. de Ciuitate Dei capite 26. *Quod ostium accepit in latere arca Noe? profecto illud vulnus est, quando latus crucifixi lancea vulneratum est. Hac quippe ad illum venientes ingrediuntur, quia inde Sacramenta manarunt, quibus credentes initiuntur.* S. Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos cap. 10. explicans illa verba Deuteronom. 9. *Qui ligna cedit, si securi, aut ferro percutiat, & occidat,* & lib. 2. contra Pelagianos cap. 3. & in cap. 42. & 48. & 59. Esaiæ, & in caput primum ad Ephesios, S. Martialis epistola ad Burdegalenses, S. Marcus Eremita libro de Lege Spirituali, Nazianz. oratione de Paschate, Cyprianus sermone de Passione, Innocent. III. in cap. cum Martæ de Celebr. Miss. Clemens V. in Conc. Viennen. de Summa Trinitate, & Fide Catholica. Atque hæc veritas constantissima in Ecclesia semper fuit. Illud tamen hoc loco subiiciā, quod plurimi etiam ex sanctis patribus in aqua, quæ ex Christi latere fluxit, baptismum in sanguine, martyriū designari intelligunt; hæc enim sunt duo baptismata, scilicet fluminis, & sanguinis; ita Hieron. epist. 83. ad Ocean. & in c. 48. Esa. Cyrill. Catechesi 3. Leo epist. 4. Hieron. etiam in epist. 83. ad Oceanū, in aqua, Baptismus; in san-

Baptis-
mus, &
martyriū.

guine, pœnitentiam intellexit: Ambrosius verò lib. 10. in c. 23. Lucæ, & Leo Papa epist. 4. c. 6. in aqua, Baptismus lauante; in sanguine, precium redimens intelligunt: Damascenus autem lib. 4. de fide Orthodoxa c. 10. Theophilactus in cap. 19. Ioannis, in aqua Baptismus intelligunt.

Sed alta, ac grauis animum nostrum excitat admiratio, Cur maluerit Christus ex hoc vulnere in ipsius iam præmortui pectus inflicto, quam ex clauorum vulneribus sacramenta prodire?

*CUR MALVERIT CHRISTVS
ex lateris quam ex manuum vel
pedum vulnere Sacra-
menta prodire?*

QUIDA M fuerunt quibus hoc vulnus non videbatur fuisse meritorium: tum, quia Christus tunc mortuus, vulnus illud non sensit; Tum, quia Christus tunc non erat homo, nisi æquiucò; tum, quia non erat amplius viator, sed in termino, ideò nec in statu merendi. Hæc enim argumenta, viros alioqui doctissimos, eo adegerunt; ut dicerent vulnus hoc non fuisse meritorium. Sed absit hoc longè à fidelium mentibus, ut vulnus, quod pro nobis Christus suscepit, quod nobilissimam corporis partem perculit, quo salutem nostram Christus est operatus, quo Ecclesiam consecrauit, quo virtutem contulit Sacramentis, meritorium non exstitisse suspicetur. Tanti enim meriti fuit, ut meritò Ecclesia in ordinatione Acolutorum canat: Domine Sancte, Pater omnipotēs, æterne Deus, qui IESVM CHRISTVM filium tuū Dominum nostrū gloriosissimæ Crucis vexillo affigi, atque sanguinem, & aquam ex latere illius pro salute humani generis effluere voluisti, &c. Ut autē declaretur quomodo vulnus illud meritorium esse potuerit, sciendū est, quod illud vulnus Christo viuente præuisum, atque pro humani generis salute ac-

Vulnus
lateris
fuit me-
ritorium

Vulnus
lateris,
Christus
pro salute
humani
generis
suscepit.

Quomo-
do potue-
rit esse
merito-
rium.

ptatum

Vulnus
lateris li-
cet Chri-
stum mor-
tuum ef-
foderit
fuit tamē
à Christo
vivente
præsum,
& accep-
tatam.

Euan, ne-
que ex ca-
pite, neq;
expedibus
formari
decurt, sed
ex latere,
& quare.

Vulnus
lateris to-
tus pas-
sionis ter-
minus.

Christus
beneficiū
illum
conferte
voluit, vbi
iniuria e-
rat sum-
ma.

ptatum fuit; cuius acceptationis virtu-
te infinitè meritorū fuit, & illud Chri-
stus in Ecclesiæ sanctificationē ordina-
uit. Hac igitur difficultate sublata, ad id
vnde digressi sumus, reuertamur; vt
quantum Deus tenuitati nostrę cōces-
serit, causas perscrutemur, cur hoc po-
tissimum vulnus ad Ecclesię formatio-
nem ordinare voluerit. Cuius quidem
rei causę multiplices assignari possunt.

Prima quidem quia sicut formata
fuit Ecclesia ex latere Adę dormientis,
ita formari decuit Ecclesiam ex latere
Christi in cruce pendentis: Et sicut E-
uam formari non decuit ex capite, ne
viri domina videretur; neque ex pedi-
bus, ne à viro conculcanda videretur;
sed ex latere cordi proximo, vt tenerè
diligenda intelligeretur: quæ omnia
acutè perpendit S. Thom. p. 1. quæst.
9. art. 2. Bonau. 2. dist. 18. q. 1. & 2.
ita Ecclesiam non ex Christi capite
formari decuit, ne supra Christum vi-
deretur: non ex pedibus eam formare
voluit Christus, ne eam suppeditare
videretur: sed ex latere, vt summo a-
more, ac charitate, eam se diligere te-
staretur. Ideò ex eo vulnere eam cen-
suit conseruandam, quod vulnus dica-
tur amoris.

Secunda, quia hoc vulnus post mor-
tem illatum, terminus erat totius pas-
sionis, & mortis, & in se continebat
virtutem passionis, & mortis.

Tertia, quia sicut Christus ad infor-
mandam Ecclesiam in cruce pro ijs à
quibus in crucem agebatur, voluit ora-
re; ita etiā ad maiorem suam charitatē
ostendendam, maius beneficium cōfer-
re voluit ex illo vulnere, in quo maio-
rem sœuitiam, rabiem, atque odium in
ipsum impij persecutores exercebant.
Et quia vt supra ostensum est, sœuitia
maior est, si quis sœuiat in cādauer, quā
si in viuens corpus, qua de causa di-
cuntur clauī dulces, lignum item dul-
ce, lancea verò dira, ideò ex isto vul-
nere potius, quā ex alijs maluit Sa-
cramenta profluere.

Quarta, & hæc ratio diligenter est
adnotanda. Quia Christus ex ea parte
occasionem desumpsit Ecclesiam fa-
bricandi, & roborandi, à qua magis
Ecclesiæ suæ timebat: magis verò ab
Aquilone timebat, iuxta illud Ier. 1. *Ab
Aquilone pandetur omne malum*. Inde e-
nim venturus timetur Antichristus. In-
de fortè Gog, & Magog. Christus ve-
rò in cruce positus respiciebat ad Oc-
cidentem: ita Damascen. lib. 4. de fide
Orthodoxa cap. 13. Iodocus Clie-
uæus in Comment. in Damascenum,
ita Christianus Adricom. in descript.
Hierusalem, & nos etiam infra in cap.
20. ostendemus. Latus igitur dextrum
extendebat ad Aquilonem; ab eo vul-
nus accepit, vt contra Aquilonis ma-
lum muniretur Ecclesia.

Quinta etiam, ex eodem principio
deduci ratio potest, quod Christus ab
Aquilone omne malum contra Eccle-
siam suam patere prospiciens, primum
ictum suscipere in se voluit, vt minus
laderetur Ecclesia.

Sexta, quia Aquilo tribulationes si-
gnificat; vt ergo sciamus, quod per
multas, & varias tribulationes oportet
nos introire in regnum Dei, & Christi
cordi inferi.

10. *Ceterum hunc hiatum, & quicquid
ex eo promanaturum erat, &c.* Ingredia-
mur cum Moyse, & Aaron tabernacu-
lum Domini, Num. 20. pronique in
terram oremus ad Dominum, & dica-
mus: *Domine Deus, audi clamorem nostrū,
& aperi nobis thesaurum tuum, fontem a-
qua viua, loquamur ad petram, & illa dabit
nobis aquas; percutiamus virga contem-
plationis petram, Petra autem est Chri-
stus, & fluent aquæ largissimæ, vt bi-
bamus, & inebriemur in eis, ac sacro-
sancta aquarū mysteria cognoscamus.*
Quamuis enim omnipotens Deus, res
omnes à se creatas maximis ditavit en-
comijs, ac gratijs amplissimis deco-
rarit: tamen inter sensibilia elementa,
nullum maioribus à Deo priuilegijs
condecoratum nouimus elementum,

Lateris
vulnus
Ecclesiam
roborat.

Ab Aquilone omne malum.

Vulnus
lateris ab
Aquilone
exceptū.

Vulneris
ictū Chri-
stus excep-
pit ne ita
laderetur
Ecclesia.

Petra est
quas funde-
dit.

Aqua fons
pra reli-
qua ele-
menta pri-
uilegia.

Aquis ma-
litia ho-
minum
dissipatur.

Miracula
maxima
in aquis.

Christus
primum
miraculū
in aqua o-
perari vo-
luit.

Aquā cœ-
lestē gra-
tiam sig-
nificat.

Petra se-
quens &
fundens
aqua.

quam aquam: hoc enim in principio à Deo conditum est, & *Spiritus Domini ferebatur super aquas*. Cum autem ita multiplicata essent mala, vt omnis caro corrumpere viam suam, non alio quam aqua deleta est terræ malitia: cum verò omnipotentiam suam contra Pharaonem ostendere voluit Deus, *conuertit aquas eorum in sanguinem*, & in mari rubro exercuit manum magnam contra Ægyptios: cum autem populus terram promissionis ingrederetur, ecce denuò miracula clarescunt in aquis Iordanis; adeò vt clamat Dauid Psal. 113. *Et tu Iordanus quia conuersus es retrorsum?* Iam verò ad nouæ legis mysteria accedamus, in quibus aquas mirificè illustratas agnoscimus. Ioannes enim Christi aduentum prædicat in aquis; Christusque vt regenerandi virtutem aquis conferret, baptizari aquis voluit; maiestatemque suam supra aquas testari voluit. Primum miraculum in aqua voluit exercere, cum aquas in vinum conuertit; primum item Sacramentum in aquis voluit instituere. Nobilissimum verò Sacramentum Ecclesiæ tunc explicauit, cum trans mare, & aquas Galileæ peragrasset; in calice aquam commiscuit: ipse tandem Christus cum in Cruce positus exspirasset, lanceaque latus eius fuisset apertum, emisit sanguinem, & aquam. O felices, o beatas aquas, quibus Christus tantam claritatem, tantamq; contulit excellentiam! Quid igitur nobis innuunt, quid indicant istæ aquæ, nisi cœlestes gratias, ex quibus si quis biberit, fiet in eo fons viuus aquæ salietis in vitam æternam; *Fluminaque de ventre eius fluent aquæ viue*? Cœlestes istas aquas indicabant illæ aquæ, quæ fluxere de petra, de quibus Apostolus primo Cor. 10. *Biberunt omnes de spiritali consequente eos Petra, Petra autem erat Christus*. Cœlestes quoque hæc gratias indicauit Ezechiel, qui aquas egredientes vidit ex latere dextro templi. Harum aquarum mysteria contemplemur. Aquæ igitur

ex latere dextro templi, imò Christi, ita excurrunt; vt transfundantur in flumen, *flumina de ventre eius fluent aquæ viue*: imò in torrentem, qui aquis fluit, quæ de cœlo descendunt. Sed quo tandem impetu? qua libertate? qua copia? Attendamus ad ea, quæ descripsit Ezechiel: *Erunt enim, inquit, aquæ redundantes à latere dextro. & ecce vir habens funiculum in manu sua traduxit me per aquas usque ad talos, & deinde usque ad genua, & deinde usque ad renes, & tandem adeò innumuerunt aquæ, vt transuadare non possem*. Ita enim copiosè, ita cumulatè in nobis abundant cœlestium gratiarum agmina, vt *fluminis impetus letificet ciuitatem Dei*. Sed mirabile est, quod omnes ad quos peruenerunt aquæ istæ, salui facti sunt. Hic pisces multi, & piscatores multi: pisces quidem homines sunt, piscatores autem Apostoli, & Pastores, quibus dictum est, *Venite post me, faciam vos fieri pisces hominum*; felices pisces, qui postquam imbuti sunt, sanati sunt, & spontè impingunt in retia à dextris nauigij iacta; mirum quod cum tanti sint, non sit scissum rete.

11. O igitur salutare vulnus, unde preciosus ille sanguis manauit. Cum bona illa, ac felicia tempora, beatamque vitam à qua exciderat, deploraret Rex Iob; sic dicebat: *Quis mihi tribuat, vt sedeam iuxta menses pristinos, quando petra fundebat mihi riuos olei?* Quid hoc est? Mirum planè quod de petra mel profluat, oleumque de saxo durissimo; sed magis mirum, quod multiplices è petra effluant riuus olei. Quomodo enim fundet petra riuos olei, nisi in petra fuerit fons olei? At vbi, aut quādo vidimus, aut legimus fontem olei, nisi quando nobiscum Deus Emmanuel natus est? Quo enim tēpore natus nobis est Christus, fons olei Romæ, eo ex loco vbi nunc excitata est insignis Ecclesia sanctæ Marię trans Tiberim, vsque in Tiberim, fluxit olei fons: ita Dio. lib. 47. hist. Rom. Orosius lib. 6. c. 20. Euseb. in Chronico. Cardin. Baron. in appa-
ratu

Aquæ re-
dundan-
tes in de-
xtero latere
templi.

Aquæ fan-
nantes.

Petra fun-
dens ri-
uos olei.

Olei fons
in Christi
natiuitate
excitatus
Romæ.

ratu ad Annales Christi. num. 28. Mirabilis hic fons olei in Christo semper mansit, cuius nomen est oleum effusum: cum verò Christi corpus clavis, lanceaque fuisset effossum, cum & in torculari positum gravissimè calcaretur; tunc petra copiosè fundebat nobis riuos olei: oleum enim est Christi sanguis. Gregor. in cap. 1. Cant. quod meritò oleum sanctæ Vnctionis dici posse ostendit. nam vt innuit Bernard. serm. 15. in Cant. oleum lucet, pascit, vngit, fouet ignem, nutrit carnem, lenit dolorem, sanat vulnera. Hęc omnia Christus facit, ideò oleum effusum nomen Christi. Hoc oleum Samaritanus infudit cum vino in vulnera eius, qui descendens ab Hierusalem in Hierico, inciderat in latrones, qui plagis impositis abierunt, seminiuo relicto; vt fuse ostendit Richardus de Sancto Victore lib. de statu interioris hominis, cap. 48. & sequentibus. Hoc oleum illud est, quod mulierem Sareptanam, eiusque filios ære alieno liberat, 3. Regum 17. quod iubente Elia tamdiu fluxit e lecytho, quam diu offerebantur vasa, nec prius defecit, quam defecerant vasa, sed cum non essent amplius vasa, stetit oleum.

Insignem quandam historiam, ne dicam fabellam, apud eos qui de probatica piscina differunt, legi, vtcunque res se habeat, apocripham quidem credo; sed vt piam refero, quod cum filius Noe ex arca diluuij esset egressus, accessit ad fores Paradisi terrestri, atque à Cherub illo, qui flammeum, atque versatilem gladium tenebat, supplex oleum misericordiae flagitavit, quod Adæ sepulchro inspergeret, illique misericordiam impetraret. Negasse illi oleum ferunt Cherub, sed tamen baccas tres dedisse, quas supra Adæ tumulum fereret. Acceptas vt sibi mandatum fuerat seruit: inde tria virgulta nata, quæ altius excrescentia in vnicum stipitem coiere, ex quo fabricatam ferunt Christi Crucem. Ex hac histo-

ria, si vera est, oleum misericordiae colligo: effluxit enim ex cruce veluti liquor ex arboris fructu. Verum erit hoc misericordiae oleum, quo non solum Adæ sepulchrum, sed fidelium omnium corda asperguntur. Si verò conficta est fabella, inuito hic pium Noe filium, qui misericordiae oleum quaerit, accedat ad Christi Crucem, vbi petra fundit riuos olei misericordiae. Quod si venire renuerit, consolabor pium Patriarcham, quod perennis olei riuus, Adæ sepulchrum, subtus Christi crucem effossum, larga, ac copiosa irrigatione abluant, purgent, sanctificent. Legantur ea, quæ supra in c. 16. de Adæ sepulchro à nobis conscripta fuere.

Fuit etiam valde salutaris ista percussio: nam ex vi preciosissimi sanguinis Christi factum fuit, vt gladius ille versatilis quem Cherub ante Paradisum versabat, in cœli clauem conuersus sit, aut saltem deposita feritate, non amplius à Paradiso nos arceat. Quare Theophilactus in cap. 19. Ioannis sic ait: Romphæa militis, fuit figura romphææ versatilis, quæ prohibet nos à Paradiso. Et quia omne quod versatur, nisi aliquid prohibeat non absistit à suo cursu; Dominus ostendens quod romphæam illam sistet, supponit in figura latus frameæ militis, ostendens nobis, quod sicut framea militis apulsa lateri stetit, ita & flammea stabit, vt non ultra interminetur, & versione sua exterreat, prohibendo ingressum in Paradisum.

12. Et aqua purissima qua nostras abluit animas. Felix contemplatio, quæ ita mentem nostram rapit, inebriat, absorbet, vt mira dulcedine scateat, illudque Bernardo suauitatis mustum porrigat, quod nouas lagunculas effringat; nostro verò antistiti excessum mentis instillet, vt animas nostras, columbarum instar, saluberrimo hoc fonte ablui, abstergi, emundari, candidari meditetur. Mira connexio, vt columba, animam; arca, Christi corpus;

Oleum misericordiae Adæ sepulchrum rigat.

Gladus Cherub in cœli clauem conuersus.

Romphæa militis figura Romphææ Cherub.

Noe columbam emittens quid sit mysticè. Columba animam significat.

Oleum effectum Christi nomen.

Petra fundens riuos olei quæ?

Olei proprietates Christus supplet

Samaritanus infundens oleum & vinum.

Oleum Hierico.

tria virgulta in vnicum stipitem coierunt.

Noc arca, veram testamenti arcam; aqua, gratiam; foramina petrae, Christi vulnera nobis indicent. Columbae enim, quae lacte sunt lotae, & resident iuxta fluentia plenissima, animas piorum, quae iuxta riuulos gratiarum resident, indicant: tunc enim *penna columba deargentata, ac posteriora dorsi eius in pallore auri*, si in foraminibus petrae, & in cauerna maceriae, nidos suos ponant. Cauerna maceriae latus est Christi effossum, hoc est ostium, hoc fenestra arcae Noeticae, hoc arca testamenti, in qua coeleste Manna conspicimus. Cogit me tractationis huius suauitas, ut acutum & in Soritis formam digestum argumentum, quo nos ad huiusce vulneris hospitium inuitat mellifluus Lanspergius homil. 54. de Passione Domini, subscribam. *Disce, inquit, habitare in hoc vulnere lateris. Si enim amica, aut sponsa est anima tua, ubi suauior illi thalamus dormiendi, quam in hoc vulnere? Si columba es, ibi locus est tibi ad nidificandum. Si passer esse decreuisti, nusquam tibi magis conueniens erit locus, ubi abstractam, ac solitariam vitam agas, quam in corde Christi. Si turtur es, & castis, varisque gemitibus ad Deum suspiras, hic locus requietionis erit. Hic esuriens, Manna inuenies, quod edas; sitiens hic fontem salutis inuenies, ubi bibas, Hic enim est fons Paradisi, & de Paradisi medio egrediens, & in fidelium se corda diffundens. Est hic ostium Arcae per quod intrant non perituri diluuium.*

Difficultas grauis.

13. Istiusmodi verò vulnus Salomon vaticinando praedixit, &c. Placida hucufque nobis nauigatio fuit, secundo enim, ut aiunt, flumine, contemplationis nostrae cimbula rapiebatur; sed iam duos Acestis Scopulos, iam inextricabiles Syrtes, iam immensum chaos offendimus; scopulis concutimur, Syrtibus obruimur, chaos confundimur immenso; scopulus difficultatis est, an Salomonis hic locus de Christi vulnere, quo Christi cor verè fuerit lancea transfixum, sit intelligendus. Inextricabilis Syrtis est, si causa sit assignan-

da, cur in corde etiam vulnerari voluerit. Immensum chaos erit, si immensum Christi erga nos amorem, si immensam nostram erga Christum ingrati animi duriciem contemplerur.

Quod ad primum attinet, scilicet an ille locus Salomonis de Christi vulnere, quo Christi cor transuerberatum fuerit, sit intelligendus. Communis ferè explicatio, aut tropologica est de anima, aut allegorica de Ecclesia, quod utraque in vno crine colli, quo eius indicatur humilitas, cor sponsi vulnerasse dicatur, ut vulneratum cor sponsi dicatur, quia ob sponsae virtutes eximias cogatur sponsus eam amare. ita Rupert. Aut quia amore sponsae sponsus sit passus. Gregor. 3. moral. in cap. 14. Alij verò locum illum de Christi vulneribus explicantes, non tamen de lancea cor perforante, sed potius de vniuerso Christi dolore intelligunt; quippe, qui sua immensitate cor metaphoricè vulnerasse dicatur, quomodo etià B. V. cor dolore confixum dicimus; ita Hugo Cardin. Locum tamen illum de vulnere illato in pectus Christi, esse intelligendum, adeò ut verè dicatur cor vulneratum, quia lancea cor Christi transforauerit ostendamus, atque clarissima Beatiss. Virginis testimonia proferamus. Ipsa enim testis est de visu omni exceptione maior: ita enim S. Brigittam alloquitur lib. 1. reuelationum cap. 10. *Vnus adueniens, inquit, infixit lanceam in latus eius, tam validè, ut pœnè per aliud latus eius transiret: tunc mihi videbatur, quod quasi cor meum perforaretur, cum vidissem cor filij mei charissimi perforatum. Clarius lib. 2. cap. 21. id testatur. Filius meus in corde punctus erat tam amarè, & immisericorditer, quod pungens non destitit, donec lancea attigit costam, & amba partes cordis essent in lancea. Et lib. 4. cap. 70. Modico autem post tempore, aperto latere, & extracta lancea, sanguis in cuspide quasi brunei coloris apparuit; ut ex hoc intelligeretur cor transfixum. Idem etiam in sermone Angelico D. Brigitte coelitus*

Cauerna maceriae est Christi latus.

Aurea fenestra.

Felix hospitium.

Vulneratum cor, colli capillus.

Cor Christi verè vulneratum.

Istus latus cor validè.

coelitus tradito, legitur feria 6. lect. 2. Id ipsum quoque sancti Patres testati sunt. S. Vincentius sermone de Parasceue. Lancea, inquit, ascendit ad cor. S. Bernardus tractatu de Passione, cap. 3. dicit: Foderunt non solum manus, & pedes; latus quoque, & sanctissimi cordis intima, furoris lancea perforavit, quod iam dñi amoris lancea fuerat vulneratum. Et infra ait: Vulneratum est latus tuum, ut nobis pateat intretus; Vulneratum est cor tuum, ut in illo, & in te, ab exterioribus perturbationibus liberati, habitare possimus; Vulneratum est, ut per vulnus visibile vulnus invisibile videamus. Ideo optimè Lansperg. homil. 44. de Passione Domini dicit: Non parum iuvant revelationes quadam Sanctorum, quod etiam cor fuerit transfixum. Id ipsum alij quoque non ita magni nominis Doctores testati sunt.

Quod ad secundum attinet, scilicet.

Q V Æ S T I O.

CVR ETIAM COR SVVM perforari voluerit Christus, plurima sanè assignari rationes possunt.

PRIMA, quia nihil efficacius mortem nobis testatam facere potuit, quam si cor transfixum fuerit.

Secunda, quia nil corde est delicatius, neque potentius quis amorem suum indicare potest, quam si corde vulnus excipiat.

Tertia, quia cum Christus pro nobis moreretur, ut locum nobis apud se pararet, nullum nobis amabiliorem, nullum cariorem locum, quam in suo corde parare potuit.

Quarta, quia iam sese totum nobis vivum visibiliter tradiderat in natiuitate, invisibiliter in Sacro Sanctissimæ Eucharistiæ mysterio, totum etiam se nobis dare voluit mortuum; cor non ita patenter nobis traditum videbatur in morte, ideo illud quoque transfigi voluit, ut sciremus, nihil sibi Christum retinuisse, quod nobis non exhibuerit.

Quinta, quia impij persecutores animam Christi quærebant, ideo Christus dicebat: *Et de frama Dei animam meam, & de manibus quarentium unicum meam.* Hanc autem corpore occlusam, qua in parte resideret ignorabant: at verò alios nouerant affirmare, animam in capite residere, alios in cerebro, alios in sanguine, alios subtus præcordia, alios in corde, alios toto extensam corpore tradidisse, in omnibus igitur hisce locis animam quærebant, ex ipsi- que eam expungere conabantur. Putantes eam esse in capite, caput alapis, colaphis, pugnis, arundine percusserunt: nec tamen animam expungere, aut extrudere potuerunt. Veriti igitur ne eius sedes esset in capite, sed in cerebro, cerebrum quoque acutis spinis te- rebrandum, indeque expungendam animam decreuerunt. Horridam igitur, hirsutamque ex spinis coronam, quæ totum caput obtegeret immaniter impingunt, cerebrum pungunt; nec tamen anima egrediebatur; putarunt igitur eam toto corpore esse extensam; ideo totum corpus à planta pedis, usque ad verticem, flagris, flagellis, stimulisque lacerant, ut anima egredere- tur: eam tamen inde expellere non potuerunt. Igitur in sanguine sitam rati, quia aliqui vitam simul cum sanguine fundunt, totum sanguinem acerba crucifixione extra Christi corpus exhaurire satagunt. Verum veriti ne fortè anima in corde delitesceret, licet externas corporis partes exanimatas cerne- rent; ut tamen animam recessisse certiores redderentur, ipsa quoque Præcordia, ipsamque cor maxima cum feritate transuerberarunt, Christique iam consummatam prius mortem agnoscunt.

Quod ad tertium attinet, acutè S. Bernard. & Hugo de Sancto Victore æstuantem Christi erga nos charitatem, & rusticam nostram in Christum ingrati animi notam, describunt: Bernard. quidem in Rithmo de Passione Christi,

Animam Christi persecutores quærebant.

Animæ sedes ubi-
nam?

An in capite.

An in toto corpore.

An in sanguine.

An in corde.

Ingrati animi nostri erga Christum confessio.

Christi, qui sic Christum loquentem inducit.

Ad te clamo, qui pro te morior.

Te exhortor, qui in cruce patior.

Vide clauos quibus confodior.

Vide latus quo aperior;

Et cum tantus sit dolor intus, & exterior,

Plus tamē cruciat, quod te ingratus experior.

Christus
quanta
pro nobis
fecerit.

Et Augustinus sic Christum inducit loquentem. Cum esses inimicus Patri meo, reconciliaui te pro me; & cum longē esses, ueni, ut redimerem te, & inter montes, & sylvas cum errares, quaesui te, inter lapides & ligna inueni te, & ne ferarum, luporumque rabido ore laniareris collegi te; laboraui, sudauī, caput meum spinis opposui, latus meum perforari permisi; Tot iniurijs lacesitus sum, ut coniungerem mihi te, & tu diuideris à me? Tanta est ingratitude tua. Explicat quoque in hanc sententiam Iacobus Voragineus serm. de planctu B. Virginis, illud Osee 6. Misericordia uestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens, id est compassio uestra erga me, est quasi nebula, que quoque lento flatu pellitur, & ueluti ros, qui adueniente sole citò exsiccatur. Ita adueniente calore tentationum, perit à nobis memoria passionis. Cur autem tanta appareat ingratitude nostra, Bernardus explicat tractatu de Passione cap. 4. dicens: Sustinet adhuc Christus, & diligenter obseruat, si quem inueniat, qui sanguinis riuos abstergat, & de cruce depositum sindone munda non panni, sed cordis inuoluat.

Miseri-
cordia no-
stra cur
mibi ma-
culæ cō-
parata.

Mirabilis
aquarum
virtus.

Fons Illy-
ricus miræ
virtutis.

14. Igitur ex hoc vulnere eiusmodi effluxit aqua, &c. Mira, atque incredibilis aquarum virtus esse deprehenditur, si ea diligenter, atque attentè conspiciantur, quæ accuratissimi naturæ, naturaliumque arcanorum scrutatores de multiplici aquarum virtute memoriæ prodidere: nulla tamen tantæ virtutis esse deprehenditur, ut cum hac cœlesti aqua, quæ ex Christi latere profluxit, valeat comparari; nam etsi celebrē quendam fontem in Illyricis regionibus inueniri testetur Plinius lib. 2. cap. 106. qui licet gelidus sit, expansas ta-

men vestes exurat; Dodonæum fontem cui iniectæ faces accendantur, accensæ extinguantur; In Paphlagonia acidum aquæ fontem, vini instar inebriantem; Cornagenæ aquam quæ accensum limum euomat; maris Asphaltici, quod aliàs mare mortuum vocant, aquas graue quoque iniectum pondus sustinere: alias tradunt aquas quæ haustæ sensus reddunt acutiores; alias quæ memoriam ingerunt; alias quæ obliuionem; ita Plinius lib. 31. cap. 2. & 3. aliaque eiusmodi aquarum miracula si quis iactitet, nulla tamen ratione cum mirabili hac aqua poterint comparari. Hæc enim non vestes, sed corda accendit, hæc non vini furore, sed charitatis feruore inebriat; hæc non accensum limum euomit, sed accensum cor emollit, hæc accensas faces, non corruptibili igne extinguit, extinctas accendit, sed æstuantes libidinis faces extinguit, extinctas diuino rursus ardore incendit, nec solum oues albas, sed animas reddit albas, & candidas, hæc iniuriarum memoriam abradit, beneficiorum memoriā auget; hæc abluit, abstergit, lauat, tollit maculas. Quoniam autem mirabilium fontium à nobis mentio facta est, libet hoc loco fontis, quem IESV fontem appellant, miracula quædam recensere. Fons iste in Ægypto est, diciturque fons IESV, quia creditur puer IESV dum in Ægyptū fugisset, in eodem fonte à B. V. ablutus, eius etiam vestes lineas in eodem fonte à B. V. mundatas: ex contactu autem Dominicæ carnis eam vim contraxisse fontis illius aquas, ut nō solum vineam balsami fœcundam reddere, sed etiam fœtorem quendam, quo naturaliter grauissimè olent Sarraceni, abolere queant; ita Burchard. in 2. p. descriptionis Terræ Sanctæ c. 4. qui etiam mira refert de bobus quibusdam, quos sacros vocant, qui hauriendæ aquæ quæ in IESV fontem manat, perpetuam nauant operam; Quæ etiam refert Christianus Adricom. in descriptione

Fons in
Paphlago-
nia.

Nulla vir-
tus aquæ
cū ea quæ
ex Christi
latere flu-
xit com-
parari po-
test.
Aqua cor
emolliēs.

Fons IESV
mirabi-
lissimus.
Cur di-
ctus fons
IESV.

Fons IESV
fœtorem
tollit.

ptione tribus Iuda, num. 116.

15. *Talis itidem sanguis inde redundavit, &c.* Cum coelestem Christi sanguini virtutem Apostolus exemplificaret Hebr. 9. dixit: *Si sanguis hircorum, aut vitulorum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis IESU CHRISTI, qui semetipsum obtulit pro nobis, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi?* Et merito Apostolus Christi sanguinem cum sanguine hircorum, aut vitulorum, &c. comparavit: in sanguine enim hircorum & vitulorum figurabatur Christi sanguis, ut doctè explicat Rupertus sæpissimè. Nyssen in vita Moysis, Beda in cap. 11. Exodi, August. lib. Quæst. in lib. Numerorum q. 53. Orig. homil. 3. in Levit. & homil. 16. in lib. Num. Gregor. lib. 13. Moral. c. 11. Et merito: nam hircus Christum figurabat. Cyrilus lib. cont. Julian. c. 9. August. serm. 18. de Tempore, Isichius in Levit. cap. 16. Hæc est causa, cur auctor noster ad hæc respiciens, atque virtutem sanguinis Christi commendans, dixit deletum esse peccatum vngue adamantino scriptum: quia enim adamas nec ferro, nec igne domari potest, sed solo hircino sanguine frangitur, ideo peccatū Iuda adamantino vngue scriptum, non poterat absque Christi sanguine deleri; hoc verò sanguine omnino deletum est, sicut etiam deletum est chirographum decreti cum Adam Patriarcha nostro, & affixum cruci. Et quidem vngue adamantino scriptum dicebatur, quæ enim vngue descripta sunt, perpetuò memoriæ hærent: oculis enim semper subiecta sunt. Gregor. lib. 14. Moral. c. 26. Orig. hom. 12. in Ierem. Ita etiam peccatum nostrum perpetuò ob oculos Dei obuersabatur. Nunc verò deletum est peccatum, & chirographum cruci affixum.

16. *At sanguis iste ob immensam confirmandi vim, &c.* Duo hoc in exiguo loco mysteria magna clauduntur: alte-

rum quidem est, quod Christi sanguis vino fuerit figuratus; alterum verò, quod Christi sanguis, in botro vitis è qua vita pendet, effluerit. Virumque autem mysterium præclaris, & auctoritatibus, & congruentijs confirmari potest. Nam quod ad primum attinet, hanc rationem Patres assignarunt, cur plurimi Psalmi à Davide hoc titulo fuerint prænotati, pro torcularibus. Torcular crucem significat, quo Christus veluti botrus Cypri compressus, vino sanguinis fluxerit; ideo Esaiæ decimoquarto dicitur. *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* & responsum fuit: *Torcular calcavi solus.* Mira igitur vicinitas vini, & sanguinis: qua de causa, sanguinem in vino consecrare voluit Christus; & Patres in vino Christi sanguinem figurari intelligunt: ita Clemens Alexandr. lib. primo Pedagogi c. 6. Arnobius in Psal. quantum. Rupert. in Cant. cap. 4. & 7. August. in Psal. 74. Qui verò vini effectus cum Christi sanguine contulerit, merito in vino Christi sanguinis convenientiam intelliget. Vinum enim lætificat cor hominis: Christi verò sanguis Ecclesiam, fideliumque cor exhilarat: vinum inebriat; Christi sanguis diuino nos amore ebrios reddit: vinum confortat; Christi sanguis robur nobis confert: vinum optimum generis nostris colorem appingit; de sanguine autem Christi dicebat B. Agnes, *Sanguis eius ornavit genas meas.* Vinum est optima spirituum refectio; ita etiam Christi sanguine reficimur. Sed de vino dicebat Ioannitius Medicus in sua Isagoge in Artem Medicam, quod vinum est, & cibus, & potus; ita Christi sanguis potus quidem est, quia per concomitantiam annexum habet Christi corpus, qui est optimus animæ cibus; ideo & potus, & cibus est. Atq; hæc de primo. Nunc deveniamus ad secundum, ut in botro Christū quoque denotari doceamus. Insignis autē figura fuit Num. 13.

Christi sanguis ubi, & quando figuratus.

Torcular Crucem significat.

Vino sanguis figuratus.

Vini ad sanguinem analogia.

B. Agnes Christi sanguine purpurata.

Vinum est cibus & potus. Christi sanguini per concomitantiam unitum corpus.

Sanguis vitulorum sanctificat ad emundationem carnis

Christi sanguis omni vitæ timarum sanguine efficacior.

Peccatum adamantino vngue descriptum deletur.

Chirographum decreti cum Adam Patriarcha nostro, & affixum cruci.

Botrus & vete pen- dens Chri- sti e cruce pendentis figura.

Christus cur botrus appella- tus.

Christus nobis esca- & potus.

Sublimia mysteria.

Ioannes testis ocu- latus.

cum exploratores redeuntes botrum miræ magnitudinis, in vete porta- bant: nam B. Ambros. lib. primo de Fide cap. 8. & lib. 6. in Lucam, per bo- trum e vete pendentem Christum e cruce pendentem intelligit. Origenes etiam in homil. 16. in Numeros, in botro Christum intelligit, qui sub exi- guo, & contemptibili Humanitatis cortice vinum Diuinitatis includat. Quemadmo- dum enim botrus adeo mirabilis fecundita- tis, ac feracitatis terra promissionis index fuit: ita Christus in cruce pro nostra salute dependens immensa letitia, ac glorie in celo nobis est index. Quanta enim cæli gloria esse debet, quæ tanto precio emptæ est? Christus etiam est botrus Cypri in vineis Engaddi; vt benè notat Bernardus ser- mone 44. in Cant. quia & in floribus gratum redolet odorem, & in fructu suauem nobis exhibet refectionem. Botrus enim, & ad bibendum, & ad e- dendum accommodatus est, quia Chri- stus interdum in meditatione veluti ci- bus animam reficit; interdum in subi- to extasis in Deum motu, veluti vinum sese nobis influit. Botrus hic ex opti- ma vite, scilicet Beatissima Virgine prodijt, quæ est vitis vitæ fructificans fructus honoris, & honestatis, qui tan- dem in crucis torculari compressus, mustum nobis salutis exhibuit.

17. Caterum verus sanguis, vera simili- ter aqua, &c. Si ea quæ hucusque à no- bis in sacrosancti huius vulneris con- templatione scripta sunt, aut leuia, aut exigua fortasse viderentur, ea cer- tè, quæ modo dicenda sunt, nec leuia, nec exigua censenda erunt: non enim frustra, non temerè, nec sine mysterio- rum amplificatione maxima dixit Ioã- nes: Continuo exiuit sanguis, & aqua, at- que vt dicto suo fides haberetur, testem se oculatum exhibuit, dicens: Et qui vi- dit testimonium perhibuit, & verum est te- stimonium eius. Non sine grandi myste- rio, atque miraculo egreditur aqua, & sanguis. Si enim miraculum fuit ma- ximum, quod ex petra fluxerint aque,

cur non miraculum quod ex Christi corde fluat sanguis, & aqua?

Ex Pauli collo dum eius caput fuit ense præcisum, cum sanguine etiam lac effluxit, sicuti testatur S. Ambros. sermone 68. de Natali Apostolorum Petri & Pauli, & Ioannes Chrysost. in homil. de SS. Petro & Paulo. Licet enim in quibusdam Chrysostomi edi- tionibus huius sanguinei lactis mentio non fieret, doctè tamen Gerardus Vos- sius in Commentarijs in eandem ho- miliam ex manuscriptis Illustrissimi ac Reuerendissimi nostrorum tempo- rum Christianæ Sapientiæ Mœcena- tis, Cardinalis Syrleti ostendit, inter legitima Chrysostomi scripta hoc ha- beri; nec mirum, quod ex eius collo lac in morte profluxerit, qui viuens vas fuit electionis, ex cuius ore prædica- tionis lac vberrimè promanauit. Le- gimus etiam ex vulneribus Sanctarum Virginum Christinæ, Catharinæ, a- liarumque multarum dum Christi cau- sa morte plectebantur, lac effluxisse. Ex Christi igitur latere quid mirum, si cum sanguine etiam aqua profluxe- rit? Sed dum dico quid mirum, mira- culum ne videbor excludere? absit, sed tantum hoc impossibile non fuisse declaro.

Verum duo non minus fructuosa, quam curiosa nunc sese offerunt sol- uenda problemata. Alterum, cur cum ex aliorum sanctorum vulneribus lac, profluxisse legamus, ex Christi latere non lac, sed cum sanguine aqua scatu- rijt. Cur non inde lac, mel, manna, aut ambrosia prodijt? An quod Chri- sti sanguis lac, & mel, & manna, ne- ctar, & ambrosia fuit? De qua Sanctis- sima illa Christi Virgo Agnes dicebat; Mel, & Lac ex eius ore suscepi, & san- guis eius ornavit genas meas. An quod Ecclesia quæ ex laterali Christi vulne- re ædificabatur, sanguine, & aqua ege- ret, non melle, aut lacte, aqua scilicet qua lauaretur, sanguine quo inebriare- tur? An quod significantior sit aqua

Lac ex Pauli collo,

E sacra- rum Vir- ginum vulneri- bus lac fluxit.

Problemata prima.

Cur ex sanctorum vulneribus fluxit sanguis & lac, ex Christi vulneribus fuit sanguis & aqua, & manna. Ecclesia sanguine & aqua, non lacte & melle egebat, vis,

vis, quam lactis? Aqua enim significat ablutionem, gratiam, sapientiam, Ecclesiam, Spiritus sancti dona, sacramenta, bonorum affluentiam, felicitatem, aliaque sexcenta charismata, quæ nobis ex illo vulnere donata sunt.

Alterum verò, cur Christus in circumcisione, sudore, flagellatione, coronatione, ac crucifixione, viuens solum sanguinem ex vulneribus emisit, mortuus verò non solum sanguinem, sed etiam aquam concessit?

An quia viuenti nil carius sit sanguine; aqua verò nil pendi videatur à nobis? Ut ergo ostenderet se nobis id tribuisse, quod erat carissimum viuenti; sanguinem effudit, non aquam: mortuus verò etiam aquam; ut ostenderet, quod dum ipse in Cruce dixit, Sitio; non aquam sitiebat, cuius intra se copiam habebat magnam, sed salutem nostram sitiebat. An ut ostenderet quantus passionis eius dolor fuerit cuius atrocitate factum sit, ut aliqua eius præcordia in elementa fuerint resoluta, ut Innocen. III. asserit? An, quia ut in prægnantibus mulieribus accideresæpe cognoscimus, ut ex æstuanti desiderio, quo aliquod esculentum, vel poculentum repetunt, eius intra se rei formam concipiant, atque in foetum notas imprimant: ita Christus ex feruenti anhelitu, quo siti ardens aquam cupiebat, eandem intra se aquam induxit? An, ut ostenderet post mortem suam, ubi verus esset puteus aquarum viuentium, ne duo mola faceret populus eius, Christum scilicet derelinquerent fontem aquæ viuæ, & effoderent sibi cisternas dissipatas, continere non valentes aquas? An tandem, ut passionis suæ effectum felicius indicaret, qui magis aqua, & sanguine simul, quam solo sanguine demonstratur? Sed iam contemplationis nostræ vela contrahentes ad textum reuertamur.

Verus, inquit, sanguis, ac vera aqua profluxit. Tam circa sanguinis, quam etiam aquæ, quæ ex Christi latere pro-

fluxerunt, veritatem dubitasse quosdam video. Nam quod ad sanguinem attinet, Aristoteles 2. de Anima, tex. 9. & lib. 1. de partibus animalium, cap. primo docet, oculum, & manum viuentis, anima recedente, esse æquiuocè oculum, & manum, sicut etiam homo mortuus, est æquiuocè homo: quod autem est æquiuocè tale, verè, & simpliciter tale non est. Sanguis igitur Christi iam mortui, non videbitur simpliciter, & verè sanguis, sed solum æquiuocè.

Difficultatem hanc olfecit Michael Palacius, in illud Ioan. 19. *Exiit sanguis, & aqua*; & dicit, in alijs quidem mortuis inesse sanguinem solum æquiuocè, in Christo etiam mortuo miraculosè fuisse verum sanguinem. Verum hæc doctrina stare non potest. Cum enim anima partibus corporis tribuat esse vitale in ratione principij formalis, effectus autem formalis nunquam suppleri possit sine forma, non poterit ex miraculo fieri ut sit verus sanguis sine anima, sicuti non poterit fieri verus homo sine anima.

Huius igitur dubitationis solutio ex duplici quæstione physica pendet. Prima quidem est; An sanguis sit animatus, nec ne; de qua re nos alibi plura tetigimus.

Secunda est: An in vno viuenti vnicam tantum formam, quæ omnes partes actuet, sit admittenda; an tot formæ sint admittendæ, quot partes viuentis, quæ quidem formæ partiales appellari consueuerunt; Si enim sanguis in viuenti non sit animatus, & propriam habuerit partialem formam, ab alijs omnibus partibus distinctam, etiam recedente anima poterit verus sanguis, verè, & propriè dici: si autem sanguis esset animatus, aut saltem licet non esset animatus, non tamen aliam formam substantialem haberet in homine, quam animam rationalem, quæ sanguini etsi esse animatum non tribueret, quia eius capax sanguis non esset,

Verus sanguis an in mortuo reperiat-
tur.

Miraculum sine necessitate.

An sanguis sit animatus nec ne.

An formæ partiales admittantur.

Problema secundum
Cur Christus videns
solum sanguinem
fudit, mortuus
sanguinem &
aquam.

Christus in cruce
aquam non
sitiebat, sed
humani generis
salutem.

Elementa in Christi
morte resoluta.

Imaginationis vis
maxima.

Fons aquæ
viuæ in
Christo.

esset, tribueret tamen esse substantiale; quatenus illi vnitur, non in ratione animæ, sed in ratione formæ, grauior videretur difficultas: nam recedente anima, videretur sanguis solum æquiuocè dici.

Physica
Physicis
relinquē-
da.

Sanguis
Christi
quomodo
verus.

Sed tamen quia locus iste non exigit, vt Physicas controuersias pertractemus, idèd Physica Physicis relinquentes, huic loco illud sufficere opinamur, an liquor ille ex Christi vulnere fluxerit, quem omnes communiter sanguinem appellare cōsueuerunt. Licet enim si ita iuxta Physicorum dogmata, atque subtilitates sanguis ille non vniuocè, sed æquiuocè dicendus videretur; tamen in communi loquendi modo sanguis appellatur, & de hoc sanguine intellexit Ioannes, dicens: *Exiuit sanguis & aqua*. Et hoc sufficit ad veritatem locutionis Ioannis; alioqui quotiescunque in Scriptura ignem legimus, posset quis dicere, Scripturam esse deceptam, quia vt idem Aristoteles lib. 4. Meteororum, dixit, ignem qui est apud nos, non verè esse ignem, sed nos propter consuetudinem ignem appellamus, cum sit tantum exarsio sicci spiritus.

Aqua vera non
phlegma
ex Christi
latere fluxit.

De aqua igitur grauior est difficultas. Quidam sanguinem ex phleboto- mijs extractum ita concrecere conspicientes, vt phlegmati supernatans fluctuet, ex Christi vulnere non aquam, sed cum sanguine phlegma scaturijse confinxerunt: ea fortè adducti coniectura, quod cor nostrum tenui quodam folliculo circumuestiri conspiciamus, quo phlegmaticus quidam humor, qui græcè *πρωκός* dicitur, occludi videatur, de quo Aristoteles plura. Tandem quia intelligere non poterant, quomodo ibi aqua confluere potuerit. Quem errorem ab hæreticis nostri temporis excitatum, testatur Tole- tus Card. in cap. 19. Ioannis.

Verum hunc errorem pluribus confutat Innoc. III. lib. 3. Decretalium constit. 134. & refertur in cap. cum

Martæ, de celebr. Miss.

Primò quidem, quia ille, qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius, & si phlegma vidisset, phlegma quoque effluxisse testatus esset, a quam autem dixit effluxisse.

Veram a-
quam e
vulnere
latente
fluxisse
proba-
tur mo-
do
Secunda
ratio.

Secundò, quia in ea aqua Baptismus denotatus fuit; nos verò baptizamur aqua, non phlegmate.

Tertiò, quia alioqui in calice cum vino non esset aqua, sed phlegma miscendum: ex eo enim quod aqua ex Christi latere fluxit, arguunt Patres, in calice cum vino miscendum esse, idèd Ambros. Chrysostom. Theophil. in id Ioan. 19. *Exiuit sanguis, & aqua* exclamant: *Confundantur Armeni aquam non infundentes in calicem*.

Tertia ra-
tio.

Quartò, quia in veteri Lege hæc aqua, quæ fluxit ex latere, figurata fuit in petra illa, quæ virga percussa Moylis, veras aquas, non autem phlegma profudit.

Quarta
ratio.

Quintò, ex illo primæ Ioan. quinto. *Tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis*.

Quinta
ratio.

Sextò, hoc quoque probare nos possumus ex eo, quod Athanas. Opusculo de Passione imaginis Saluatoris conscripsit, ex cuius latere lancea effuso, sanguis, & aqua manarunt.

Sexta ra-
tio.

Neque verò hæreticorum fundamenta quicquam efficiunt: nam licet phlegmaticus humor sanguini permixtus sit, & cum sanguine etiam efflueret; tamen præter illum vera etiam aqua effluxit: humor autem ille phlegmaticus, qui *πρωκός* dicitur, adeò exiguus est, vt neque sensibilibus profluere, neque de eodem intelligi possit illud: *Exiuit sanguis, & aqua*.

Consi-
derantur
hæreticorum
figmenta

Sed rursus instabit quis,

QUOMODO IN PECTORE
Christi vera aqua reperiri
potuerit?

QUÆSTIO hæc fidem non tangit, sicut illa, quod vera aqua profluxerit,

Aqua an
miraculo-
se creata.

An ex ele-
mentorum
resolutio-
ne.

Cor Chri-
sti doloris
magnitu-
dine cre-
puit.

Elemen-
torum re-
solutio
quomodo
fieri po-
tuit.

Iohannes
miraculū
oluit in-
care.

erit, idēd coniecturæ locus esse pote-
rit. Innocent. III. vbi supra, duos
modos assignat; alter est, quod aqua
illa à Deo ibi creata fuerit; alter autem,
quod ex magnitudine doloris fuerit
aqua resoluta. Vterque modus proba-
bilis est, secundus tamen probabilior,
præcipuè autem si ea attendantur, quæ
B. V. imò quæ ipse quoque Christus
Beatæ Brigittæ reuelauit: nam B. V.
libro primo cap. decimo, & lib. 4. cap.
70. dicit: *Ex magnitudine, & acerbitate
doloris cor Christi scissum esse, & crepuisse.*
Christus etiam Beatam Brigittam al-
loquens lib. Extrauagant. Reuelatio-
num cap. 51. dicit: *Me autem in tali do-
lore stante, & in tali ve perdurante, tan-
dem cor crepuit præ violentia passionis.* Et
eodem lib. cap. 106. Rursus subdit:
*Pauci cogitant quam dolorosus starem in Li-
gno Crucis, quando cor meum crepuit.* In
tanta igitur dolorum acerbitate, qua
Christi cor crepuit, tanta humorum
fieri potuit resolutio, vt in elementa
immediate conuersa sint; ibique aqua
congenita. Accedit, & vt acutè notat
Sotus, & ex ipso Benzoni, quod si
hæc aqua dicatur ex resolutione ibi
fuisse, efficacius probabitur veritas cor-
poris Christi naturalis: idēd nullo mo-
do ijs adhærendum est, qui dixerunt
aquam extra Christi corpus esse crea-
tam; longè minus ijs, qui dixerunt in
vnoquoque moriente anima receden-
te ex phlegmate aquam generari. Qua
de re lege Tostatum Paradoxo 2. cap.
29. & 30. & Gloss. de Conf. dist. 2. ver.
Vtrumque.

18. Et post mortem mirabile dictu, pro-
fluxerunt, &c. Qui diligenter ea per-
pendit, quæ Ioannes ita accuratè de-
scribere voluit, dicens: *Continuò exiuit
sanguis, & aqua, & qui vidit, testimonium
perhibuit, & ille scit, quia vera dicit: aper-
tè deprehendet, eum mirabile aliquid,
& præter omnem naturæ cursum di-
cere voluisse.* An autem totum mira-
culum in eo perstrictum fuerit, quod
aqua profluxerit; an etiam in eo, quod

etiam extincto corpore sanguis pro-
fluxerit; non ita aperta est, aut facilis
decisio. idēd Doctores in varias abiire
sententias. Alij enim naturaliter qui-
dem resolutam esse in Christi corpore
aquam; alij supernaturali id virtute
factum astruunt; alij naturaliter qui-
dem ex resolutione aquam congeni-
tam, sed supernaturali virtute ex mor-
tuo corpore prodijisse; alij è contra, su-
pernaturali virtute genitam, naturali-
ter tamen factò vulnere prodijisse; alij
& naturaliter resolutam, naturaliter
etiam profluxisse contendunt.

Quod autem ad sanguinem attinet,
Sotus 4. dist. 13. quæstione vnica, ar-
tic. 4. docet sanguinem in nuper ex-
tincto corpore, tepentibus adhuc ve-
nis naturaliter promanare potuisse. Ca-
ietanus tamen docet, quod licet ex cor-
pore iam mortuo naturaliter possit
sanguis effluere, ex corpore tamen iam
rigido non potuisse simul cum aqua,
nisi miraculosè prodire. Patres tamen
video id quoque miraculo vertere,
quod extincto iam corpore sanguis
effluat. Beda in epistolam primam Io-
ann. cap. 5. *Sanguis, & aqua, inquit, de
latere mortui effluerunt, quod erat contra
naturam corporis mortuorum.* Eutymius.
*Res, inquit, est supra naturam, ac manife-
stè docens, quo maior quam homo est, qui fue-
rat vulneratus, si quidem à mortuo homine,
etiam si miles quis eum pupugerit, non exi-
bit sanguis.* S. Thomas lect. 5. in cap.
19. Ioann. dicit: *Valdè miraculosum est,
quod de corpore mortui in quo est congelatus
sanguis, sanguis exeat.* Quod si quis di-
cat, hoc fieri potuisse propter calorem
aliquem, qui ibi remanserit; hoc tamen
inficiari non potest, quin fluxus aquæ
miraculosus extiterit. Ambrosius lib.
10. in cap. 23. Lucæ dicit: *Licet verus
sanguis exierit, miraculosum tamen fuit exi-
isse sanguinem ex mortuo, cum post mortem
sanguis congeletur.* Fateor tamen, quo e-
tiam si id fortè in Christi corpore mi-
raculosum videri potuerit, ex alijs ta-
men cadaueribus, & spatio 22. horarū
post

An ex ca-
dauere
sanguis
naturali-
ter fluere
possit.

Christus
homine
maior.

Miraculo-
sè ex cada-
uere san-
guis egre-
ditur.

post ipsorum mortem vidi ego in magna quantitate sanguinem ex vulnere profluxisse.

19. *Nec solummodo sanguis ex Christi pectore dum in cruce penderet, &c.* Locus istæ quorundam Scholasticorum opinionem euerit, qui perperam interpretantes eam Damasceni auctoritatem; Christus quod semel assumpsit nunquam dimisit, dicunt Christum sanguinem omnem, qui ex eius corpore fluxit in passione reassumpsisse in Resurrectione. cum verò quibusdam argumentis vrgerentur ab experientia, & sensu depromptis, quod & Christi Crux, & spinæ coronæ Christi sanguine conspersa cernuntur; respondebant, Christum reassumpsisse sanguinem quoad substantiam, & ibi reliquisse solum accidentia sanguinis. Verum & sacrosancta Sindon, sanguine Christi conspersa, veras Christi sanguinis guttas hucusque nobis ostendit.

Et ne quis dicat apparent accidentia sanguinis, sed substantiam sanguinis Christus reassumpsit; hanc quoque responsionis subtilitatem reiiciemus ex aperta Summorum Pontificum determinatione, quod in sacrosancta Sindone verus inest sanguis Christi. Nam Iulius II. in Bulla approbationis sanctæ Sindonis, dicit: *In qua Sindone, prout idem Xistus prædecessor noster in quodam tractatu, quem composuit de ipso sanguine, affirmat, quod ipsius IESU CHRISTI verus sanguis, & imago conspiciuntur; Et infra: In qua reliquæ humanitatis Christi quam Diuinitas sibi copulauerat, videlicet ipsius veri sanguinis manifestè conspiciuntur.* Approbat & tam ipse Iulius II. quàm Xistus IV. officium sacræ Sindonis, in quo sæpè, sæpiusque dicitur, ibi verum esse Christi sanguinem. Neque verò ad eam distinctionem erit recurrendum, quo sanguis alius sit alimentitius, alius vitalis, & quod vitale tanquam hypostaticè assumptum reassumpsit; alimentitium autem non reassumpsit, quia neque hypostaticè

erat assumptus, nam eum sanguinem, qui in sacrosancta Sindone reperitur, dicit eum esse, quo redempti sumus, & idè à fidelibus venerari, & adorari debere, ergo hypostaticè erat assumptus. Quomodo autem auctoritas illa Damasceni sit intelligenda, nos alibi in 3. Sent. dist. 5. fusè ostendimus: quare, ne actum agamus, lectorem, qui verum Damasceni sensum cognoscere cupiat, eo censuimus remittendum.

20. *Quamuis facile responderi posset, &c.* Cum ex Christi latere sanguinem, & aquam fluxisse infallibilis Christianæ pietatis candor edoceat; non tamen indicet an à sanguine diuisa, an post sanguinem, an verò sanguini mista aqua profluxerit; idè mysterium istud diuersimodè intellexerunt Doctores: nā Franciscus Suarez in 3. par. D. Thomæ, quæst. 51. artic. 3. disput. 4. sect. 1. docuit, primò quidem sanguinem profluxisse, & deinde aquam. Confirmat sententiam suam ex quodam S. Hieron. testimonio, qui scribens ad Oceanum, explicat illud Io. 2. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* dicit: *Quia Christus ab aquis coeperat, finiuit in aqua.*

Alij verò putarunt aquam sanguini mixtam profluxisse, confirmantq; sententiam suam ex testimonio S. Cypriani lib. de montibus Sina, & Sion, ubi dicit: *Ex latere Christi sanguis, & aqua mixtus profluxerat.*

Alij verò longè rectius sentiunt, sanguinem, & aquam simul effluxisse non tamen permixta, sed diuisa; probatur hæc sententia.

Primò ex auctoritate S. Cypriani lib. de Passione Christi; *De eadem, inquit, consubstantiali origine diuisis limitibus aqua, & sanguis emanant.* Glossa in cap. In Sacramentorum de Consecr. distinct. 2. hanc questionem excitat, & soluens dicit: *Separatim, & cum segregatione fluxerunt.* Idem repetit Glossa in Clement. de Summa Trinita. & Fide Cathol. in cap. vnico.

Secundò, quia si aqua mixta sanguini

Christus quod semel assumpsit nunquam dimisit, qualiter intelligendum.

An sanguinem quoad substantiam solum assumpsit, non quo ad accidentia

In Sindone verus sanguis apparet.

Sanguis alius alimentitius alius vitalis.

Veritas matris et plicatio

Sanguis & aqua qualiter à vulnere fluxerint.

An primo sanguis, mox aqua profluxerit ex latere Christi.

An utrumque mixtum.

Verè facta, si tamen

Sanguis & aqua diuisis limitibus.

guini profluxisset, non potuisset illam videre Ioannes, sicuti enim aquam mixtam oculus non discernit à vino, multò minus si sanguini fuisset aqua permixta.

Tertiò verò, quod aqua simul cum sanguine exierit, non post sanguinem, indicat illa particula addita à Ioanne: *Continuò, id est, statim exiit sanguis, & aqua.*

Neque verò huic nostræ sententiæ Hieronymus, aut Cyprianus contrarius est: nam quod ad Cyprianum attinet, præterquam quod multi dubitarunt, an liber ille de Montibus Sinai, & Sion, sit Cypriani; ostensum est, eum docuisse, sanguinem, & aquam diuersis limitibus effluxisse. Hieronymi autem mens perinde constat, siue aqua cum sanguine, siue post sanguinem fluxerit.

21. Eundem quoque sanguinem, & aquam, & eandem ipsorum vim, &c. Aurea, cœlestis, Diuinaque sapientia est, quæ duobus hisce Ioannis auctoritatibus, quæ hoc loco adducuntur, continetur. In his vena intellectus, sapientiæ fons, ac scientiæ flumen inest. Cum enim doctrina cœlestis sit, & diuina, ea tamen adeò recondita, adeò obscura est, ut ad sublimium arcanorum quæ in ea occluduntur, paucos admittat. Vtraque igitur auctoritas explicanda. Atque in primis ea, qua Ioannes dicit: *Hic venit per aquam, & sanguinem IESVS CHRISTVS.* Dubium enim est de qua aqua loquatur Ioannes; an de ea qua Christus baptizatus est; an de ea quæ ex eius latere fluxit. Videbitur autem de aqua baptismi intelligendus: quia Ioannes in eo capite pestilentem Cherinti hæresim condemnabat. Dicere ausus fuit impius Cherintus, ut etiam supra ostendi, IESVM non idem esse, qui Christus, sed alium esse IESVM, aliū verò Christum; & IESVM quidem purum hominem existisse, Christum autem Deum, & Christum ab initio natiuitatis nō inhæsisse IESV;

sed cum IESVS à Ioanne baptizaretur venisse Christum per aquam super IESVM, & illi inhæsisse vsque ad mortem. Cum verò esset in crucem actus, IESVM solum mortuum esse, & non resurrexisse, Christum autem mortuū non esse, sed viuum perpetuo permanisse; ideò consequenter dicebat, IESVM non esse filium Dei, sed Christum esse filium Dei: ideò impius Cherintus IESVM soluebat, dicens, alium esse IESVM, alium Christum. Impiam & horrendam hanc blasphemiam anathematizans Ioannes, dicebat 1. Ioan. 4. *Omnis spiritus, qui soluit IESVM, ex Deo non est.* & cap. 5. dicit: *Omnis qui credit, quod IESVS est CHRISTVS, ex Deo natus est.* Et infra: *Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit, quod IESVS (quæ Cherintus dicebat non esse Deum, sed purum hominem) est filius Dei. Hic est, qui venit per aquam, & sanguinem, IESVS CHRISTVS, id est: Non Christus solus per aquam Baptismi venit supra IESVM, ut blaterat Cherintus, sed hic IESVS CHRISTVS, qui vnus, & idem est, venit per aquam, & sanguinem: intelligi potest, & per aquam, Baptismi; & sanguinem, Passionis: Vel fortè hic IESVS CHRISTVS, qui vnus, & idem est, venit non solum in aqua Baptismi, sed etiam in aqua Passionis, nec solum in aqua, sed etiam in sanguine; Vtraque explicatio, quod per aquam intelligatur aqua Baptismi, vel aqua Passionis, quæ ex latere fluxit, bona est: puto tamen, primam explicationem quod de aqua Baptismi intelligatur, esse meliorem. Atque hæc de primo testimonio.*

Secundum autem testimoniū quod est, *Tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis; & hi tres vnus sunt.* Grandis dissidij in Ecclesia occasio fuit. Huius autem causa fuit, quia supra immediatè dixerat: *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnus sunt.* Quoniam autem Spiritus, Aqua, & San-

Ioannes
Cherinti
hæresim
confutat.

Christus
per aquam
Baptismi,
& sanguinem
Passionis
venit.

Obscura
auctori-
tas.

Arriano-
rum im-
pietas.

Ioannis
verba per-
pendun-
tur.
Collitur
obicio.

Aurea sa-
pientia

IESVS
CHRISTVS
quomodo
dicitur ve-
nisse per
aquam, &
sanguinem
Cherinti
hæresis.

& Sanguis, non sunt vnus naturę simplicis, idēd ex hoc loco argumentabantur Arriani, ergō nec Pater, Verbum, & Spiritus sanctus vnum sunt, id est, vnus naturę, sed vnum sunt solum ex vnione quadam metaphorica voluntatis. Verum impiam hanc argumentationem Patres acerrimē confutant. Athanasius sermone 4. contra Arrianos, Ambros. lib. 4. de Fide cap. 2. Hilar. 8. de Trinitate, Augustin. lib. 1. 2. 3. & 4. cont. Maximinum; Basilus lib. 1. cont. Eunomium, ostendentes, Patrem, & Filium dici vnum, quia vnus naturę, & substantię sunt: & spiritum, Aquam, & Sanguinem dici vnum, quia vnica naturam componunt. Nam spiritus, quem inclinato capite tradidit Christus, & aqua, & sanguis, vnum sunt, quia hæc omnia naturam humanam Christi componunt, & idēd testimonium dant, quia veritatem assumptę humanitatis ostendunt. Arguta verō est explicatio D. Augustini lib. 3. contra Maximinum cap. 32. vbi dicit Spiritum, Aquam, & Sanguinem esse tria Sacramenta, in quibus non quid sint, sed quid significetur, attenditur; *Uti si, inquit, dicerem terram, & aquam esse vnum, per terram intelligens Christum, & per aquam intelligens Spiritum sanctum: quæ ergo illis tribus significatur, sunt vna substantia. Spiritus enim est Pater. Ioan. 4. Filius nomine sanguinis intelligitur, quia Verbum caro factum est: & Spiritus sanctus est aqua, quia flumina de ventre eius fluent aquæ viua, hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Et quia hæc tria exierunt de latere Christi pendens in Cruce, cum inclinato capite tradidit spiritum, & de perforato latere fluxit sanguis, & aqua, idēd significant Ecclesiam, quæ est vnum corpus in Christo, & prædicat fidem unitatis, & Trinitatis Dei. Hec Augustinus. Porro Innocen. III. lib. 3. Decretalium Constitutionum, constit. 134. acutē perpēdit, cur de latere Christi fluxerit sanguis, & aqua, & dicit: Ad compositionem humani corporis*

quatuor elementa concurrunt, terra, aqua, aer, ignis; ad vegetationem etiam corporis quatuor similes humores concurrunt, sanguis, phlegma, colera, melancholia. Vt igitur veritatem humani corporis Ioannes ostenderet, vnum ex illis, & vnum ex his expressit: ex illis Aquam, ex his Sanguinem, quæ magis mysterio congruebant, dicens: *Exiuit sanguis, & aqua.*

22. *Tot igitur ac tante talesque Domini plagæ fuerunt, &c. Legimus interdum plenissimum eundemque sanctissimū Bernardum melissuæ deprecationis ardore æstuantem, dixisse: Noui Domine quod immergi, & incomprehensibiles sunt dolores, quos pro nobis sustinuisi, plagasque quibus pro nobis lacerari voluisti, quamuis nobis ignota sint: idēd te Domine IESU deprecor, ut aliquod passionis tuæ occultum mysterium mihi indigno famulo tuo reuelare digneris. Tunc Christum Dominum horribilem in lumbis acceptam plagam ostendit, quod tres dorsi vertebrae carne nuata conspiciiebantur. Cum verō nos in cap. 5. de horrenda Christi flagellatione ageremus, ostendimus, quam fœde vniuersum Christi corpus laceratum fuerit, adēd, ut à planta pedis, vsque ad verticem non esset in loco sanitas: sed liuoribus, tumorem, excoriationibus, plagisque totum fœdatum esset. Ex quibus quidem videre licet, plagas Christi innumerabiles existisse. Quamuis autem plurimæ fuerint Christi plagæ, tamen quinque præ cæteris insigniores existere, ille scilicet, quibus diē manus, pedesque clauis, latus verō lancea perforata sunt. Et has Christus tanquam insigniores in resurrectione seruauit, & discipulis suis ostendit, dum manus & pedes, & latus ostendit.*

Quinque has plagas concionatores figuratas agnoscunt in quinque portibus, quibus Probatica piscina circumdabatur, in quinque lapidibus, quos Dauid contra Goliath dimicaturus ex torrente delegit: in quinque vestibus, quibus tabernaculi tabulę contineban-

Corpus
quatuor
elementis
constat.
Quatuor
humores

S. Bernardus
occul-
ta passio-
nis myste-
ria sibi re-
uelari po-
stulat.

Lumbaria
Christi
plaga horri-
bilia.

Quinque
Christi
plagæ in-
signiores

Quinque
Christi
plagæ fi-
guratae

Arriano-
rum con-
futatio.

Pater &
Filius
quomodo
vnum.

Arguta
D. Augu-
stini ex-
plicatio

inebantur: Exod. 26. in quinque columnis, quæ erant in introitu tabernaculi: Exodi 26. in quinque cortinis, quibus arca vestiebatur: ibid. in quinque stolis, quas Ioseph tradidit Benjamin: Genes. 45. in quinque illis, qui habitant in vnica domo, Lucæ 12.

23. *Quod eiusmodi crux & Isaiæ teste gloriosissimi illius triumpho currus existeret, &c.* En nouum Crucis encomium, vt Currus gloriæ dicatur. Eam Augustinus lectum Sponsi appellauit; & tractatu 118. in Ioan. Virgam Regiam; lib. de Symbolo ad Cathecumenos c. 6. Tertullian. lib. contra Marcionem. Sceptum Regium; Leo Papa sermone 18. de Passione. Trophæum triumpho; Eutym. in Ioann. 19. Lanceam, qua debellandus sit aduersarius; Glossa Ordinaria Candelabrum; Ambros. sermone de Cruce, aratrum ad terram humani generis scindendam; Hieronymus in cap. 22. Esaiæ. Clauem Dauid. At verò Chrysostom. homil. de Cruce, quæ habetur tomo tertio. Crucem vocat claudorum baculum, nauigantium portum, dæmonum flagellum. Alij Cathedram vocant, in qua Dauid sapientissimus inter Reges quasi tenerrimus ligni vermiculus infidebat; Alij, alijs innumerabilibus, amplissimisque Christi Crucem prosequuntur encomijs.

24. *Atqui si Dominus hoc pacto mortuus, &c.* Noua bella Dominum elegisse Debora exclamabat: Quis admirabilia hæc stratagemata vnquam legit, vt quis moriens occidat; victus vincat; superatus imperet. Ita Christus, cum Dæmone, ac Morte dimicaturus, noua bella elegit, victus ipse, ac superatus videri voluit, dum Cruci coextensus inclinato capite tradidit spiritum. Sed victus vicit, superatus prostrauit, mortuus hostes occidit; De forti exiuit dulcedo, & de comedente cibis exiuit. Fortis, dura, aspera, rigida, horrida Crux, comedens, vorans, discerpens, lacerans erat Crux, quis nesciat?

At postquam eam conscendit Christus, tunc de forti exiuit dulcedo, & de comedente cibis. Quæ enim instrumentum mortis erat, facta est vitæ ministra, salutemque nobis attulit, quæ prius mortem inferebat. Altum, admirandumque Problema, quo Sampson Philistæorum sapientiam confudit. Hæc enim Luciferum interemit, mortem occidit, peccatum deleuit. Sed quomodo necatum, ac mortuum dicimus Luciferum? Ecce tunc necatus, mortuusque est, cum ei regnum ademptum. Audias quomodo impietatis ministri dæmones Luciferum suum mortuum dicant. Audi quid Plutarchus referat in Opusculo de oraculorum defectu; ita enim scribit: *De morte Daemonum audiui ego ab Æmiliano Rhetore viro prudente, simul, atque modesto, quem credo multos vestrum cognouisse, quod cum in Italiam pater suus nauigaret, circa Insulas, quas Echinadas appellant, flatu ventorum deficiente, noctu propè Paxas deuenisse; cumque omnes penè qui simul nauigabant, attentiores vigilarent, repente à Paxi Insula vocem magnam auditam fuisse, qua Thramnus quidam vocabatur, quæ vox nouitate rei omnes maximo perculit miraculo. Thramnus enim ille, qui vocabatur, homo erat Ægyptius, eius ipsius nauis gubernator, qui bis vocatus nihil respondit: tertio verò vocatus, morem gessit vocanti, atque respondit. Illum verò multo maiore voce sic exclamasse. Quando iuxta Paludem fueris, annuncia tunc Pana magnum mortuum esse: quare audita, magno dicebat Epitherses (sic enim Æmiliani Pater appellabatur) omnes terrore percussos fuisse. Cumque dubitarent, utrum obtemperandum esset illi voci, an non; hoc Thramni gubernatoris consilium ab omnibus comprobatum fuisse. Si secundi quidem spirent venti, nihil esse dicendum: sin verò tranquillitas maris esset, & ventorum flatu, cum in eo loco essent, omnino deficerent; non esse reticenda, quæ audire. Cum ergo iuxta Paludem essent, quia nullus erat flatu ventorum, tunc Thramnum in mare prouum respicientem, magna voce dixisse, quæ audiuit. Magnus Pan mortuus est. Quare nunciata, magnus*

Alti problema
blematis
solutio.

Lucifer
quando
mortuus.

Vox hor-
ribilis.

In dubijs
consilium
in arena
capienda.

Magni
mors.

Cc

multa-

multorum gemitus, imò verò innumerabiliū miraculo quodam commixtus, subitè auditus fuerat. Et quoniam multi fuerant, qui è naui nauigabant, cito, ac facillè cum Romam venissent huiusmodi rei rumores vniuersam urbem repleuerunt, & à Tiberio Cæsare, qui tum gubernacula Reipub. gerebat, Thramnum accersitum fuisse; cui rei tantam fidem Tiberius præbuit; ut Philosophis, qui tunc Romæ erant, accersitis, diligenter, quisnam esset ille Pan, ac curiosè scrutaretur. Hæc Plutarchus de magno Pan, qui Deorum Pater vocabatur, scripsit. Cuius rei mysterium si scire cupis, attende, quoniam tempore hæc accidisse ferantur, ac nota, Tiberij Cæsaris temporibus accidisse. Hoc igitur maximum pietatis mysteriū est, quod Christus Dominus tunc cruci affixus, morte sua mortis auctorem Luciferum, dæmonum Principem ac parentem morte affecit: & de hac morte hoc intelligendum esse monet sanctissimè, Euseb. Cæsariens. lib. 5. de præparatione Euangelica cap. 9.

25. Verum post huius sacri pectoris vulnus, &c. Daniel eximius ille Dei vates, fidelis seruus Dei, & desideriorum vir, cum indutus sacco in cinere, & ieiunijs posuisset faciem suam ad deprecandum Dominum Deum suum, ut intelligeret, plenitudinem temporum, & secreta; ecce Vir Dei Gabriel in tempore sacrificij vespertini sic Daniele alloquitur. Septuaginta Hebdomades abbreviata sunt super populum tuum, & urbem Sanctam tuam, ut consummetur præuicatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur Iustitia sempiterna, & impleatur visio prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum, &c. Septuaginta hebdomades abbreviata, ut consummetur iniquitas: Ecce abbreviationem, & consummationem, quam fecit Dominus exercituum in medio omnis terra, de qua locutus fuerat Esaias, quæ Danieli reuelata fuit in tempore sacrificij vespertini. Vespertinum enim sacrificium Christus erat, in quo consumpta est præua-

ricatio, & finem accepit peccatum. Et quia vnius corruptio alterius est generatio, Aristoteles 2. de Generat. Cor. textu 17. idè adducitur iustitia sempiterna. Christus igitur cum iam esset in fine sacrificij vespertini, dixit: Consummatum est. Grandis, quamuis incompleta vox. Quis vocem hanc agnoscat, in qua cum verbo, solum prædicatum adiungitur, Subiectum suppressitur? Et idè suspensum detinet auditorem. Multa, ut opinor paucis verbis perstringere voluit, Christus, idè Laconica voce usus est. Enimvero magnum nobis, & admirabile indicat Sacramentum. Sed quid hoc est, quod consummatum est? Græcè τέλεισται quod consummatum est, aut finitum est, aut perfectum est, à quo insignis ea vox ἐπελεχία deducta est, quæ alij perennem motionem, alij perfectionem, alij vltimum complementum, alij actum primum interpretati sunt. Quid igitur illud est, quod consummatum est? Quid bone IESV loqueris? Quod nobis mysterium indicas? Indica, & aperi nobis. Quæ enim vltimo loco à morientibus dicuntur ea à posteris memoriæ tenaciter detinentur. An corpus tuum consummatum, aut quasi consumptum dicebatur? quasi vltius vivere non posset amplius? At animam tuam nullus tollit à te, sed ponis animam tuam cum volueris.

Non igitur de corpore suo videbatur intelligendum. Crederem igitur tempus ab æterno præfinitum, in Legge expressum, & à Prophetis prædictum, impletum esse: idè dixit, Consummatum est. Crederem mysterium redemptionis nostræ, quod causa exstitit Incarnationis, & mortis, iam esse completum, idè dixit Consummatum est. Crederem peccatum esse consumptū, illud scilicet peccatū, & chirographum decreti, quod affixit Cruci; illud per quod mors intrauit in mundum, & ita in omnes pertransit, in quo omnes peccauerunt: idè dixit, Consummatum est.

Crede-

Incompleta oratio.

Christus laconica voce usus dum dixit consummatum est.

Obscura locutio.

Prima explicatio: Consummatum est. Secunda explicatio.

Tertia explicatio.

Quarta explicatio.

Quinta explicatio.

Diaboli mors qualis, & quando.

Daniel orat, ut futurorum mysteria intelligat.

Septuaginta hebdomades abbreviata.

Finis peccati in Christi morte.

Sexta ex-
plicatio.Septima
explica-
tio.Octava ex-
plicatio.Nona ex-
plicatio.Decima ex-
plicatio.Undecima
explica-
tio.
diabolus
observa-
vit, an in
Christo
peccatum
deprehende-
re pos-
set.Duodeci-
ma expli-
catio.

Crederem Christum in agone consti-
tutum hostem conspexisse devictum,
& consequenter praelium perfectum:
ideo dixit, *Consummatum est*. Crederem
opus, quod dederat illi Pater esse com-
pletum: ideo quasi Patrem alloquens,
diceret: *Iube me Pater venire ad te, quia o-
pus perfeci, quod tradidisti mihi*: ideo cla-
mauit, *Consummatum est*. Crederem Chri-
stum iam noscentem, quod impij Iu-
dæi nova crucifixis supplicia intenta-
rent; ideo rogaturi accesserant ad Pila-
tum, ut frangerentur eorum crura. Ie-
sus v s autem, ut Scriptura impleretur,
que dicit: *Os non comminuetis ex eo*, dixit.
Nihil est, quod crura frangere molia-
mini, supplicium meum absumptum
est, en morior, *Consummatum est*. Cre-
derem Christum in cruce positum tem-
plum nunquam interiturum fabricasse,
nihilque superesse amplius ad tem-
plum fulciendum, nisi ut Sacramenta
ex suo latere funderentur. Vulnus ergo
illud prævidit, & acceptans ait: *Con-
summatum est*. Crederem Christum in
tota vita sua, nihil aliud peregrisse; nisi
suis precibus, miraculis, doctrina, præ-
dicatione, discipulorum electione, quan-
dam salutis nostræ telam texuisse. Cum
opus perfectum vidisset, ut tela à te-
xente præscinderetur, dixit: Scinda-
tur Templi velum, opus perfectum est,
Consummatum est. Crederem universam
Christi vitam iter quoddam fuisse, quo
ad Patrem pergeret, & quasi absoluta
navigatione portum prospiciens, iter
vidit completum: ideo dixit, *Consum-
matum est*. Crederem Christum in ago-
ne mortis constitutum conspexisse, quod
Satan perpetuò stabat à dextris eius,
Zachariæ 3. observaturus, an aliquod
peccatum, vel minimum in tota Christi
vita deprehendere posset. Iesus v s e. go,
ut ostenderet, quod in toto vitæ cursu,
ut nullum peccatum diabolus depre-
hendere potuit, ita neque de cætero
deprehendere posset, quia iam iter viæ
completum erat, ideo dixit: *Consumma-
tum est*. Crederem Christum duplici

cruce cruciatum, altera quidem, qua
eius corpus clavis lacerabatur; altera
verò, qua eius cor discerpebatur ex eo,
quod sui amore Matrem immenso do-
lore confici videbat. Nam ut Io. Lan-
sparg. hom. 48. de Passione ait: *Quo-
dam modo crucifigebatur Maria, cum Filium
suum crucifigi videret, novamque crucem
Christo inferebat*. Cruciabatur præterea,
ut Iacobus Voragineus serm. 2. de do-
lore B. V. meditatur; cum Christum
videbat occidi, nec poterat eum defen-
dere: cum audiebat eum sitire, nec po-
tuit dare poterat: cum sanguinem ma-
nantem cerneret, nec sanguinem posset
abstergere; cum lachrymantem vide-
ret, nec consolari posset. Ideò B. Lau-
rentius Iustinianus lib. de Triumphali
agone cap. 11. dicit. Gemebat Filius,
quod Mater in tam horrendo esset spe-
ctaculo: Ad cor Virginis loquebatur
dicens; Ut quid venisti *Columba mea,
formosa mea*? Dolor tuus, meum auget;
cruciatu tuus, transfigit me. Iesus v s
ergo ut Matrem consolaretur, adesse
tormentorum, & suppliciorum finem
indicans, ait: *Consummatum est*.

Mariæ
cruciatu
unde au-
gebat.Christus
matrem
consola-
turus di-
cit: Con-
summa-
tum est.

Sed quomodo Hierusalem dicitur
in medio terræ? Cum enim terra simul
cum aqua unam sphaeram conficiat,
sphaera autem in superficie, ubique
medium, ubique extrema habeat, sicut
& cælum undique sursum; Quomodo
rectè aliquod medium potest in super-
ficie habere? Plurimos novi dixisse
Hierusalem esse in medio terræ habita-
bilis; ita explicantes illud Psal. 73. *Ope-
ratus est salutem in medio terræ*: Ita ex san-
ctis Patribus Hieronym. in cap. 5. E-
zechielis, dicunt eam esse in medio
mundi, Hilarius Canone 33. in Euang.
Beda lib. de locis Sanctis c. 3. S. Ger-
manus in Theoria rerum Ecclesiastic.
Tertull. lib. 2. cont. Marcionem, Aug.
in Psal. 73. Cyrill. Hierosolymitanus
Catechis. 13. & fere communiter Do-
ctores in Ps. 73. Sed hoc quibusdā du-
rum videtur, cum constet Hierusalem
non sub æquatore constitutam, sed ne

Hierusa-
lem in
medio
terræ.Hierusa-
lem situa-
tio.

Hierusa-
lem me-
dium ter-
ra ex pri-
uilegio o-
btinet.

Hierusa-
lem mag-
na priui-
legia con-
cessa.

Porta coe-
li supra
Hierusa-
lem.

intra tropicos quidem, quippe quæ longitudinis obtineat gradus 66. latitudinis verò 31. vt tradit Ptolemæus lib. 5. Geographiæ. Et cum alij dicant esse in medio terræ à mari æque distan- te, hoc rursus alijs falsum putatur, cum à Mediterraneo mari distet solum spa- tio milliarium. Ideò alij puta- runt dici medium terræ ex priuilegio: quia scilicet Vrbs Hierusalem tot, tan- tisque priuilegijs à Deo est condecora- ta; vt merito Vrbs illa terræ medium dici queat: ibi enim & Abraham, Isaac immolaturus, Deo arietem obtulit. Ita August. serm. 71. de tempore; & Be- da lib. de locis Sanctis cap. 2. Ibi tem- plum illud toto terrarum orbe celeberrimum existit; ibi Christus miracula fecit, prædicauit, & tandem cruci af- fixus est. In valle Iosaphat, quæ Hie- rusalem contermina est, Christus mun- dum iudicaturus, vniuersos homines congregabit. Supra Hierusalem in cœ- lo quidam portam patere autumant, qua homines in cœlum ascendant, Angelique descendant: vt enim sub sinistra manu, est in Christi morte, fa- cta terræ scissura vsque ad infernum; vt ostendi cap. 16. ita supra dextram est a- perta ianua in cœlo. Verùm, quicquid de hac cœlesti porta sit, tot, tantisque priuilegijs Vrbs Hierusalem insignita fuit; vt meritò medium terræ dici pos- set. Quamuis illud quoque dici posset, Christum sua passione operatum esse salutem in medio terræ, quatenus sa- lutem, & liberationem animabus pa- trum attulit, qui in medio terræ, scili- cet in lybo detinebantur.

26. *Caput in cruce moriturus inclinans, &c.* Christo placidum ad nos caput suum inclinante, nos quoque capita nostra ita inclinemus, vt mentem no- stram, quæ caput nostrum est, eriga- mus, inspiciamus, & leuemus capita no- stra, quoniam appropinquat redemptio no- stra. Grande nobis mysterium Patres indicant, quod Christus prius caput inclinaret, deinde spiritum emittat. Ideò

B. Laurent. Iustinianus lib. de Trium- phali agone cap. 20. dicit: *Sacramentum maximum nobis commendatur, in eo quod di- citur, Inclinato capite tradidit Spiritum.* Ideò Iacobus à Voragine serm. 1. Parasce- ues, dicit, quod quia aliqui putabant animam esse in capite, ideò inclinare voluit caput, vt ostenderet se spontè a- nimam tradere. Alij enim morientes primo emittunt spiritum, deinde ca- put inclinant. Christus è contra, prius caput inclinat, deinde spiritum emit- tit. Quid ita?

Inclinato capite, tradidit spiritum, in- quit Chrysostom. homil. 84. vt non ne- cessitate, sed voluntariè se mori ostenderet. Quantum voluit vixit, quando voluit, tra- didit spiritum.

Inclinato capite, inquit Athanas. q. 6. ad Antiochum, quia mors Christum me- tuens, ad ipsum non audebat accedere: Chri- stus autem inclinato capite, eam vocauit, an- tequam enim inclinasset caput propius acce- dere verebatur.

Inclinato capite Christus cruci ex- tensus faciem suam ad occidentem conuerterat. Quasi igitur Occidenta- lem plagam salutaturus, caput versus illam inclinat, atque vltimum ei vale- dicens, tradidit spiritum.

Inclinato capite Iacob iam diem vl- timum clausurus, filios suos vocat, di- cens: *Congregamini filij, Audite Iacob, Au- dite Israel Patrem vestrum.* Christus igitur quasi Occidentalem plagam Africam, Græciam, pulchramque Italiam, & cū ipsis vniuersum mūdum, ex qua Esaiæ vltimo prædixerat sibi Sacerdotes, & Leuitas electurum, vocaturus, caput inclinans spiritum tradit; quasi dicat. En popule meus: en pro te morior, ad quem caput inclino, & pro quo spiritum emitto.

Inclinato capite, vt ostenderet, quod moriebatur ex obedientia: Ita Antonius Gliffandus quæst. 302. in Dom. Palmar.

Inclinato capite, quia omnium pec- cata cum portaret, eorum onere grauabatur;

Christus prius in- clinauit caput, postea spiritum emittit, & cur

Prima ratio.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Christus caput in- clinat ver- sus Occi- dentem.

Quinta ratio.

Sexta ratio.

Septima ratio.

batur: Lansperg. hom. 52. de Pass.

Inclinato capite, vt nos humilitatis viam doceret. Lanspergius.

Inclinato capite, caput Christi Deus est, inquit Laurentius Iustinianus lib. de Triumphali agone cap. 20. *Caput hoc, dum passionum ludibria, & mortis supplicia pro hominibus pertulit mediator, liquefecit ad misericordiam, flexit ad gratiam, inclinavit ad indulgentiam.*

Inclinato capite, vt ostenderet, se non esse à nobis auersum.

Inclinato capite, ad eos, qui stabant ante crucem, non ad eos, qui fugiunt à cruce.

Inclinato capite, inquit Gliffandus vbi supra, quasi vltimum vale dicens mundo.

Inclinato capite, inquit Gabriel Flamma, de Passione, vt pacem annuntiaret: etiam rursus.

Inclinato capite tradidit spiritum: quia enim eius spiritus terræ inferiora ad Patres redimendos erat penetraturus, ideo vt locum prius videat, quo pergere debeat, inclinato capite rursus ex eodem.

Inclinato capite, Christus omnes sui corporis partes lustrat, an aliqua sit pars, quæ passa non esset, vidit latus dextrum, quod non ita passum videbatur & vulnere locum eligit, vt cor feriat.

Inclinato ergo capite vulnere locum designat, & tradidit spiritum.

Inclinato capite, vt vltimum vale Matri iuxta crucem stanti diceret. Lanspergius hom. 52. de Passione

Inclinato capite: nam supra caput titulum habebat, in quo Rex dicebatur. Vt igitur Christus ostenderet se regnum temporale non ambire, caput auertit, & inclinans tradidit spiritum: fortè, vt nobis humanos fastus, regiosque honores, & titulos ostenderet euitandos. Qua de causa maximis laudibus exornatum nouimus Abdolomium, qui cum Regia stirpe natus, longa tamen agnatione pauperrimus factus, tenui stipe contentus, pauperem

vitam agebat, suburbanos hortosque excolebat: cum autem quadam die agrestes herbas purgaret, ecce sibi legatos Magni Alexandri obuios habuit, qui regijs vestibus, atque insignis hortos intrantes eum regio nomine, & more salutant. Somnio res similis Abdolomino videbatur, exterius tamen sordibus purgatus, Regijs tum insignibus ornatus, coram Alexandro magno sistitur. Percontatur ab eo Alexander, qua patientia inopiam tulerit, respondit Abdolomimus: vtinam eodem animo regnum pati possim. Hæ manus sufficere desiderio meo, nihil habenti, nihil defuit. Ita refert Q. Curtius lib. 4. de rebus gestis Alexandri.

Inclinato capite, diligenter obseruat, si quem inueniat, qui sanguinis riuos abstergat, & de cruce depositum munda Sindone non panni, sed cordis obuoluat. Bernardus tractatu de Passione cap. 4. Sed ignita, atque ex ardenti Diuini amoris pharetra depròpta Augustini verba hoc loco libet afferre, quandoquidem ad te Christiane caput suum Christus inclinat. Is enim lib. de Virginitate sic ait: *Inspice vulnere pendens, sanguinem morientis, precium redimentis, cicatrices resurgentis. Caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplectendum, totum corpus expositum ad redimendum. Hæc quanta sint cogitate, hoc in statera vestri cordis appendite, ut totus vobis figatur in corde, qui pro vobis totus est affixus in cruce.*

Tandem contemplationem hanc pia notatione claudamus, Auctor est enim Gulielmus Pipinus in Statione septima Christi patientis, Christum eadem hora caput inclinasse, & spiritum tradidisse, qua Adam faciem suam à Deo auertens, peccauit. Probabili coniecturæ locus est, si sciamus Christum in sexta die ligno affigi voluisse, quia sexta die Adam auulsum è ligno pomum comedens, æternæ damnationis pœnam posteritati demeruit.

Rex qualem
lis creandus.

Abdolo-
mini pa-
tientia.

Decima
nona ra-
tio.

Aurea
senten-
tia.
Caput
Christus
flectit ad
osculan-
dum.

Christus
eadem hora
caput in-
clinavit,
& spiritum
reddidit,
qua Adam
peccauit.

Sextæ die
priuile-
gia.

Christus
caput fle-
xit ad oc-
cidentem

Christum
caput fle-
xisse ad
Occiden-
tem quam
solidè cō-
probetur.

Celebris
cerimo-
nia in ba-
ptismo o-
lim adhi-
bita.

Baptizan-
dus Occi-
dentem
respiciens,
manus ex-
pandit, &
diabolum
exufflat.

Cur Chri-
stus caput
flexit ad
Occiden-
tem.

27. In hac autem capitis inclinatione no-
uum mysterium, &c. Duo nobis sunt
hoc loco præstanda; primo facti veri-
tas est confirmanda; deinde facti my-
steria perquirenda; & quidem ad facti
fidē faciendam, etsi satis posset esse Io.
Damasc. auctoritas, qui traditionem
hanc esse testatur; accedat tamen sancti
Hieronymi auctoritas hoc ipsum atte-
stantis in cap. 15. Marci; accedat Ve-
nerabilis Beda in cap. 23. Lucae, acce-
dat S. Germani auctoritas in Theoria
rerum Ecclesiasticarum; accedat tan-
dem sedula Sedulij contemplatio: is
enim lib. 4. Carminum, hoc mysterium
ita prosequitur dicens:

Occiduo sacra labuntur sydere planta.

Arcton dextra tenet, medium leua erigit axē,

Vt interim ex recentioribus plures
omittam, quorum nomina refert Chri-
stianus Adricomius in descript. Hieru-
salem, num. 252. Atque ex istis licebit
nobis mysterium quoddam acutè con-
spicere, quod in insigni quadam Ba-
ptismi caerimonia continebatur, qua
antiquitus utebatur Ecclesia. Scribit
enim S. Dionysius Areopagita lib. de
Cœlesti Hierarchia cap. secundo, quod
baptizatus ita statuebatur, ut respiceret oc-
cidentem, manus expanderet, & sic ter dæ-
monem exufflaret. Quid enim aliud sa-
cri illi Ecclesiæ procures explicare vo-
lebant, nisi illud nobis insinuare, quod
Apostolus Hebr. 6. dixerat: *In Bapti-
smo crucifigi nos Christo, aut Christum in
nobis ipsis crucifigere.* Et quia Christus in
cruce occidentem respiciebat, ideo tunc
baptizatus expansis in formam crucis
manibus occidentem respiciens, ter
dæmonem exufflabat. Facti veritate
confirmata, ad alterum nobis propo-
situm caput deueniamus, ut facti huius
mysteria contemplemur. Incredibili
equidem spiritus suauitate perfundor,
dum Occidentalem plagam à Christo
Domino tot, tamque præclaris benefi-
cijs illustratam gratijsque condecora-
tam contemplor. Nam Christus non
solum in cruce distentus, ad Occiden-

tem respiciebat, ut nos paulò ante com-
probauimus, sed etiam in sepulchro
collocatus, caput Occidentem versus
condidit, ut optimè ex sacri sepulchri
inspectione notat Adricomius in de-
scriptione Hierusalem, num. 239. sed
etiam è monte Oliueti in cœlum ascē-
dens, faciem ad Occidentem conuer-
tit, sicut ostendunt eius pedum vesti-
gia marmori impressa relicta, quorum
digiti Occidentem respiciunt; ita A-
dricomius in descriptione Hierusalem.
Ideò cum eleuatis manibus benedice-
ret, Occidentem respiciebat, ut illum
benedictionibus repletet. Petrum e-
tiam caput Ecclesiæ quem Romam
transmittebat, tunc benedixit. Ventu-
rus etiam ad orbem iudicandum, fa-
ciem conuertet ad Occidentem, hoc
enim Adricomius ubi sup. colligit ex
illo Act. 1. *Quemadmodum vidistis eum
ascendentem in cœlum, ita veniet: ex qui-
bus illud etiam maximè probabile fit,
Christum cum adeò frequenter in Oli-
ueti monte oraret ad Patrem, faciem
quoque suam ad Occidentem consue-
uisse conuertere. Et tandem, cum O-
rientem propria passione decorarit,
Occidentem respexit, quem carorum
suorum Apostolorum Petri & Pauli
martyrio purpurare, & Sedis præcipuè
dignitate illustrare decreuit.*

Cur igitur caput ad Occidentem
moriturus, inflectit? An ut Iacob Pa-
triarchæ factum æmularetur? Cum e-
nim Iacob iam iam moriturus, filijs suis
vltimum vale dicere, eisque extrema
beneuolentiæ, atque amoris signa vel-
let ostendere, conuocauit eos dicens:
Genes. 49. *Congregamini filij, & audite
Iacob, audite Israel patrem vestrum: ita
Christus ut filios sibi congregaret, si-
gno facto eos conuocat, caputque in-
clinat ad eos qui Occidentalem pla-
gam incolebant.*

Amplius autem ad Occidentem ca-
put inflectit, ut eos præcipuè conuoca-
ret, de quibus per Esaïam dixerat, se
congregaturum gentem sanctam, sibi
acce-

Christi in
sepulchro
caput ver-
git ad Oc-
cidentem

Christus
in cœlum
ascendens
Occiden-
tem respi-
cit.

Venturus
ad iudica-
dum Oc-
cidentem
respiciet.

Orans in
monte O-
liueti re-
spicit Oc-
cidentem.

Christus
Iacob ma-
ribandi
figuran-
implet,
dum filios
conuocat.

Gentem
quam cō-
gregare
voluit re-
spiciebat.

acceptabilem. Qui autem isti erant? Africa, & Lidia, Italia, & Græcia; ita enim dicitur Esa. ultimo. *Ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui saluati fuerint ad Gentes in mare, in Africam, & Lidiam tenentes sagittam, in Italiam, & Græciam ad Insulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam, & assumam ex eis Sacerdotes, & Levitas dicit Dominus, quia sicut cæli novi, & terra nova, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus.*

Felices Insulæ, felices regiones, quibus Christus faciem suam ostendere dignatus est. Felix Italia supra quam Christus misericordes suos oculos cōuertit, placidumque flexit caput. Addatur ijs ex communi Patrum doctrina nova ratio. Hi enim docent, nos cum oramus, faciem nostram ad Orientem debere convertere. Ita Basilii lib. de Spiritu sancto, Damasceni lib. 4. de fide Orthodox. cap. 13. Origenes homil. 3. in Numeros, Iustini lib. Quæst. ad Orthodoxos, quæst. 118. Clemens Rom. lib. 2. Constit. Apostolicarum cap. 57. Clemens Alexandrinus lib. Strommatum, Strom. 4. Tertull. contra Valentem, qui etiam docent, hanc esse traditionem Apostolicam. Rationem huius reddunt, ut recordemur felicitis illius status, quo conditus fuit primus noster parens Adamus in Paradiso terrestri, qui ad Orientem erat, & de peccatis nostris doleamus, ut facilius exaudiri valeamus.

Addatur & alia ratio, ut CHRISTVM IESVM pro nobis crucifixum, suamque sanctissimam faciem, quam tantoperè antiquæ legis Patriarchæ exoptabant convertentem videre possimus, ut facilius exaudiri valeamus. Si enim ut Ambros. sermone de Cruce, à Christo facilius nos exaudimur, si manus nostras extollentes, figuram crucis cum Moyse orante, manusque sustentante exprimamus; longè facilius exaudiemur, si nō solum crucis figurā nostris manibus exprimamus, sed etiam Christum suā nobis faciē in cruce ostendentem cōspiciamus.

Addatur & alia nō minus pia, quam erudita contemplatio. Quia Christus non solum in cruce positus Occidentem respiciebat; sed etiam in cœlum ascendens, donaq; hominibus donans, Occidentem respiciebat; sicuti ex ultimis pedum vestigijs, quæ Christus in cœlum ascendens, supra montem Oliueti impressa reliquit, clare colligi posse testatus est Adricomius in descript. Hierusalem, num. 192. Ut igitur facilius exaudiamur, ad Orientem oculos conuertentes, Christum pro nobis in cruce positum nos respicientem, aut in cœlum ascendentem suam nobis faciē ostendentem, suaque nobis dona largientem contemplemur.

Tandem Christus Occidentem respiciebat, quia dorsum suum, & non faciem Iudæis, & perfida Hierusalem conuertit, ut auerteret ab ea faciem suam, quod tantoperè formidabat David, dicens: Ne auertas faciem tuam à me; ut clamantes Iudæos non exaudiat, nec misereatur eis. Hieron. in cap. 15. Esaia.

Ex hac doctrina duo insignia effluunt Corrolaria. Alterum quidem; Si Christus in cruce distentus Occidentem respiciebat, ergo dextrum latus Christi protendebatur ad Aquilonem, à quo patet omne malum, quod lepidè expressit Sedul. lib. 4. Carminum dicens:

*Occiduo sacra labuntur sydere planta,
Arcton dextra tenet, mediū leua erigit axem.*

Ergo qui vulnus in latus dextrum ab Aquilone excepit, vulnusque lateris, à quo ignita fluunt amoris incendia, ad Aquilonem conuertit: ut veluti ex pharetra diuini amoris ad Aquilonem ignita conijciens charitatis tela; efferatam Aquilonaris Antichristi rabiem comprimat.

Alterum verò Corrolarium est, quod valdè mirabile Tyrijs existit, cum enim Tyriorum serui, facta conspiratione suos Dominos omnes occidissent, vnico tantum Stratone Domino seruato, de Rege aliquo è seruorum

Orantes
versus Occidentem
Christum
in cruce,
& ad iudicandum
venientem
contem-
plamur.

Christus
dorsum &
non faciē
conuertit
ad Iudæos.

Latus
Christi
dextrum
versus Aquilonem.

Vulnus la-
teris ver-
sus Aquilonem.

Tyriorum
conspira-
tio in Do-
minos.

Tyrii quo-
modo Re-
gem crea-
bant.

grege creando deliberant, eumque Re-
gem creandum decernunt, qui prius
Orientem Solem conspexisset: hanc
enim Dijs acceptissimum rati, quod
Solem Deum crederent. Res ad Stra-
tonem defertur, confluit ipse quoque
cum cæteris, & nocte media omnes in
campum se recipiunt, ibi nascentem
Solem præstolantur, atque anxietate
maxima certatim quilibet præ cæteris
nascentem Solis lucem cernere pero-
ptat, gestit, satagit: & cum serui om-
nes Orientem versus aspicerent, solus
Strato orientem Solem videre primus
gestiens, ad Occidentem respiciebat.
Furor id seruis videbatur in Occiden-
te, Solis ortum quærere. At ubi dies
aduentare cœpit editissimisque culmi-
nibus vrbs, oriens Sol splendere; pri-
mus omnium Strato enascentem So-
lem videt, exclamat, ostendit, Rex
creatur, & regnat. Ita Iustinus lib. 18.
Historiarum.

Prudens
cōsiliū.

Nascentem
Solem in
Occiden-
te quære-
re.

Sol occi-
dens in
Oriente.

Mirum id Tyrijs seruis visum, quod
in Occidente sol oriens videatur; at
hoc quidem ingenuis mirum non est.
Hoc ingenuis omnibus mirum, quod
in Oriente Sol conspiciatur occidere.
Sol Christus est, is in Oriente occidit,
moriturque. Orientem igitur si respe-
xeris, ibi Solem iustitiæ Occidentem
respicies, Christum scilicet in cruce
morientem, atque Occidentem versus
faciem suam conuertentem.

Apostro-
phe ad B
V
Dicitur mo-
rientium
obseruan-
da.

Christus
B. V. cur
non ma-
trem, sed
mulierem
moriens
nomina-
uit.

28. Tu pie Lector hinc, per te metipsum
meditari valebis, &c. Solent ea, quæ à
morientibus vltimò pronunciantur;
ita hæere memoriæ, vt vix diuelli
queant: quos enim in vita dileximus,
eos in finem ardentius diligere consue-
uimus: idè ea verba veluti maioris a-
moris signa, altius nobis insident, quæ
videlicet cum anima ab amicis effun-
duntur. Quare Christus Dominus a-
stantem matrem alloquens, eam tamen
non matris, sed mulieris nomine vo-
luit appellare, quia vt Ioan. Ferus in
histor. Dominicæ Passionis contem-
platur, si Christus eam dulcissimo ma-

tris nomine in extremo vitæ spiritu
appellasset; doloris magnitudine cor
Virginis crepuisset. Hoc vt verum esse
agnoscamus, recolamus ea, quæ B. V.
de seipsa D. Brigittæ retulit lib. 1. Re-
uelat. cap. 10. *Filius meus clamauit ad
Patrem, ô Pater in manus tuas commendo
spiritum meum. Hanc vocem cum audissem
ego mæstissima eius Mater, contremuerunt
omnia membra mea, cum amaro cordis mei
dolore. Et quoties postea hanc vocem cogita-
bam, quasi in aure mea presens, & recens
erat. & lib. 4. cap. 70. Filius meus, in-
quit, oculus in cælum directis, & lachryman-
tibus dixit: Deus, Deus meus, vt quid dere-
liquisti me? Quam vocem ego nunquam do-
nec ad cælum veni obliuisci potui, quam plus
ex compassione mea, quam sua per motus,
protulit. Quis igitur Virginei pectoris
dolores poterit cogitatione complecti?
quæ non solum extrema filij in cruce
pendentis excepit; sed talia quoque
verba audiuit, quibus prolatis, velum
scissum est, monumenta aperta sunt,
corpora rediuiua surrexerunt, Sol, &
Luna obscurata sunt, petre scissæ sunt.
Cuius vel saxum pectus tali voce au-
dita non scindetur, cum petre scissæ
sunt? Verè illud Seruatoris Christi v-
surpare possumus; Si homines tacebunt,
lapides clamabunt; Si humanum cor non
scindatur, lapides scindentur.*

29. Me miseram, vt verissimè hoc de
vulnere prædixerat Ezechiel, &c. Quam-
uis pientissimum Virginis cor in toto
Passionis Filij tempore immensus do-
lor obrueret, cum tamen inclinato ca-
pite Filium spiritum emittentem vi-
disset; ita eius cor doloris iaculo trans-
fixum est, vt doloris magnitudine ve-
luti exanimata, in terram se proruis-
set, apud Brigittam lib. 4. cap. 70.
Ecce iam ter in filij Passione matrem
veluti viribus destitutâ in terram pro-
lapsam: in flagellatione primò, mox
in crucifixione, tertio in morte. Sed
cum non ita multò post virium incre-
menta sumpisset, quasi leniri dolorem
suum sentiebat, quod mortuo iam filio

eius

Christi
si Mariam
matrem
nomina-
set, matris
cor dolo-
ris acce-
tate cre-
puisset.
Matris
dolorem
augent
Christi
morientis
verba.

B. V. Chri-
sti voces
conferuat
in corde
suo
B. V. do-
lorem
meum.

B. V. com-
patiendū.

B. V. dolo-
r quando
cerbissi-
mus.
B. V. dolo-
ris magni-
tudine in
terrâ cor-
ruit.

B. V. ti-
more me-
uque cru-
ciatur
B. V. pro
strata mi-
lites rogat
de nouam
Christo
iam mor-
tuo infe-
rant con-
tumeliā.

B. V. qua
pierce
ministros
impia-
tis rogat.

B. V. mili-
tum ani-
mos fle-
tit.

eius quoque cruciatus, & ignominias, & opprobria finita opinaretur; cum ecce tibi, denuò impietatis ministros fustibus, baculisque ut creditur ferreis accurrentes, ut crucifixorum crura confringerent. Heu quantus tunc innocentissimæ Matris pectus metus inuasit, ne noua in Christum opprobria molirentur: ideò mœstissimam Matrem lugubri veste amictam profusis lachrymis ante impiorum ministro- rum pedes procumbentem vidisses, Fi- lium suum iam mortuum esse obtestan- tem, satis, superque in eum sæuitum dicentem, rogantem ne noua in eum, quem mortuum vident, opprobria in- tentent, parcant pro eorum salute mor- tuo, fiant ipsi quoque eius mortis par- ticipes, rogat, instat, vrget Magdale- nam, quæ auctoritate plus posse vide- batur, hoc ipsum ministris illis, ut te- stetur. Audisses Matrem oculis in ter- ram demissis dicentem: In cadauer sæ- uire, ô quanta crudelitas est! Iam filij mei causa, quia iniuste occisus est, ter- ra tremuit, sol obscuratus est, petrae scissæ sunt, monumenta aperta sunt. Vos igitur rogo, ut ei, mihi quoque parcatis, nouas in eum ignominias ne inferatis. Flexit immites eorum furo- res piæ Matris oratio. Durum eorum

cor lugubræ matris lachrymæ emollie- runt. Christo quem mortuum certò a- gnoscunt, parcant, eius crura non fran- gunt. Cum ecce, ex aduerso accurrit vnus militum, & lancea latus eius ape- rit. Vidit denuò Mater filij sanguinem, aquamque fluentem, non tamen indi- gnabunda illud Priami Troianorū Re- gis, ut est apud Maronem vsurpauit,
*Vj si qua est Cælo pietas, quæ talia curet,
Persoluant dignas grates, & premia reddant
Debita, Quinati coram me cernere lethum
Fecisti, & patrios sædasti funere vultus.*

2. Aeneid.

Imò, constanti pectore novos exci-
pit dolores, vulneris ignominiam ita
Christo inflictam agnoscit, ut ille qui-
dem vulnus exceperit, ipsa verò dolo-
rem senserit.

B. V. infi-
gnis pa-
tientia,

30. Hunc in modum tu pie Lector, &c.
Si omnes Filij cruciatus novos Virgi-
ni Deiparæ cruciatus intulerunt, quan-
tum doloris putas lanceæ ictum in Vir-
ginis cor intulisse; illæ enim veluti no-
ua lancea Virginis cor perforauit; ita
ipsamet gloriosæ Brigittæ attestata est
lib. 1. Reuelat. cap. 10. & lib. 4. c. 70.
perinde ac si cor eius apertum fuisset.
Viuificum hoc vulnus perpetuò con-
templare, ut nidum tuum in eo con-
struas, ut ibi cubes in meridie, & tuum
ibi termines appetitum.

B. V. ex
lanceæ i-
ctu dolor
maximus,vbi nidus
ficandum,
vbi cuba-
dum.

Cc 5

ALPHON.

ALPHONSI PALEOTI

ARCHIEPISCOPI II.

BONONIENSIS.

SACRAE SINDONIS

EXPLICATIO.

*De ossium Servatoris integritate; cur post mortem latus lancea confossus;
Brevis denique ad lectorem de plagis iam descriptis consideratio.*

Caput Vigesimalprimum.

*Quare
crucifixo-
rum crura
frangerentur.*

VONTIAM, I. sicut antea diximus, id multis Martyribus Cruci adfixis contingebat, ut multos etiam dies adhuc viuerent; quod de Sanctis Timotheo, atque Maura, deque plurimis alijs legimus; & quoniam per Hebræorum leges corpora in cruce demortua, 2. in Sabbatho, qui dies tanquam festus, ac sollemnis Deo dicatus erat, remanere prohibebantur; & in eo multò minus, qui Passioni Domini nostri successit, quod magnus esset dies ille Sabbathi, in sollemnitate Paschatis ipsorum; & eam ob rem, ut viuere desinerent, & ut de cruce auferrentur, illis crura, ut frangerentur, imperabant. Hoc totum D. Augustinus narrat, dum inquit: Ideò frangebantur crura, ut morerentur, & auferrentur de ligno, ne pendentes in crucibus magnum diem Festum sui diuturni cruciatus horrore fœdarent. Hoc idem Diuus Cyrillus habet.

In Ioan.

trahat.

120.

Lib. 12.

*cap 39. in
Ioan.*

Hinc factum, ut Hebræi Pilatum conuenientes, enixius ab illo contenderint, ut IESV, necnon & latronibus crura frangerentur, & de cruce ablati humarentur. *Iudæi, inquit, rogauerunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. Sed Dei prouidentia eorū consilium*

Ioan. cap

19.

filium

filium prauenerat: 3. nam fractis latronum cruribus, ubi ad Christum venissent, mortuum iudicarunt. Sed cum non satis apertè illius de morte constaret ipsis, ubi miles ille latus eius lancea confodisset; eundem iam de vita excessisse persenserunt. Hoc totum D. Cyrillus, & Nicolaus Lyranus animaduertunt. Idipsum D. Ioannes Euangelista apertissimè demonstrat. *Ad IESVM autem, inquit, cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus aperuit; & continuo exiit sanguis, & aqua.* Lactantius idem animaduertit sanè grauis, & antiquus scriptor.

D. Cyrill.
lib. 12. c.

39. in
Ioan.

De vera
Relig. lib.
4. c. 26.

4. Diuus autem Ambrosius, cur hoc ictu lanceæ Seruator confosus sit, planè declarat; cum diabolo huiusce vulneris causam tribuat. *In costâ, inquit, eum telo militis voluit vulnerare, reputans, & hunc sicut Adam, per costam posse prosterni: sed vulneratus in latere Dominus IESVS, vitam produxit e vulnere, euacuauit omne peccatum, deiecit aduersarium, cui latronis mortem eripuit.*

5. Insuper, ex hoc vulnere Diuinum consilium erupit: nam dum periculum facere peroptant, an Seruator mortem obijisset; eundem vulnerarunt: sed Diuina prouidentia, quæ quidnā eiusmodi ex vulnere foret erupturum, decreuerat, tres insignes actus patefecit.

6. Primùm, quod re vera mortuus erat: nam ille dum viueret, *Potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam: & potestatem habeo iterum sumendi eam.*

Ioan. cap.
10.

7. Deinde, quod dum experiri voluerunt, an mortuus esset; ex illo vulnere vita nostra prorupit; cum inde repente manarit sanguinis fons, & aqua, quibus Ecclesia formata fuit, & nobis vitam præbuit; cum in ipsa cunctorum fons Sacramentorum existat.

8. Denique, quod ubi ex ictu lanceæ, ipsum mortuum fuisse cognouerunt, ab illius confringendis cruribus sese continuerunt; licet id à Pilato vehementer obtinere studuissent: & hoc modo, 9. vaticinium illud, nec opinantes impleuerunt. *Os non comminuetis ex eo;* quod quidem per illud temporis, quo Deus Iudæis imperarat, ut inter edendum Paschalem Agnum, nullum eiusdem os confringeretur, editum fuerat: quemadmodum D. Ioannes Euangelista obseruauit: nam illum locum adducens: *Facta sunt, inquit, hæc, ut Scriptura adimpleretur, Os non comminuetis ex eo.* Quod idem, Diuus Isidorus animaduertit, ac refert.

De Pass.
Domini

c. 46.

10. Caterum, per hæc ossa Seruatoris integra, quæ nullo pacto frangi nec debuerant, nec etiam potuerant, Sancti Ecclesiæ designabantur, qui dum pro Christi nomine in certamen descenderent, pugnam capeffentes fortiter, ab eodem nusquam diuelli debebant.

11. Verum enimuerò, hoc magnum de Seruatoris integris ossibus mysterium, sacra in Sindone manifestè patet: nam totum illius corpus

corpus integrum nobis repræsentat; quod quidem cunctarum plagarum Christi veritatem, & ossium integritatem, cum ipsissima corporis illius effigie, quemadmodum de cruce ablatum in eadem preciosissimo eiusdem cruore fuit impressa, nobis ob oculos ponit.

Auctoris
Epilogus.

12. En vobis dilectissimi, cunctarum plagarum Servatoris nostri explicatio, quæ sacra è Sindone colliguntur, in qua suo proprio cruore impressæ videntur omnes adamussim: quantum tamen mihi licuit, sacris cum Divinæ Scripturæ locis, vnde illarum figuræ adumbratæ sunt, cum Oraculis Sanctorum vatum, qui easdem prænuntiaverunt, & cum Patrum testimonijs, quibus ipsas patefecerunt, collatæ, ac diligenter expensæ. Cum autem appareat, minutiores etiam plagas in Sindone manifestas, præcisè cunctas Sacrosper vates fuisse prædictas; quilibet nostrum, corde per miserationem emollito, profundo mentis affectu, viuida lachrymarum profluentia, vim ipsarum excipere debet, eosque magis, quo sacrosanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam à IESU CHRISTI Domini nostri persona, has ob easdem plagas stabile sumpsisse fundamentum cognoscat. 13. Ex quo nostram hanc per explicationem, Iudei prorsus confundantur, hæretici conuincantur, peccatores demum, tactis religione, ac pietate animis, resipiscant, necesse fuerit.

Auctoris
adhorta-
tio ad Bo-
noniensium
plebem.

14. Reliquum est dilectissimi, ut sæpè sapius in hanc sacram Sindonem oculos defigatis; hæce plagas, quibus durissima è tyrannide in libertatem vindicati sumus, toto corde excipiat, & easdem tanquam tormenta, & supplicia nobis debita, ob tot à nobis perpetrata crimina, certissimè cognoscatis, non secus ac bonus ille latro dignouit, quemadmodum D. Ambrosius animaduertit. *Latro bonus,* S. 111
inquit, *intellexit, quod IESVS pro alienis peccatis has illas plagas suscepit: & scivit, quod illa in corpore Christi vulnera non essent Christi, sed latronis, atque 44*
ideò plus amare cepit, postquam in corpore eius sua vulnera recognouit. Ita nos easdem plagas, tanquam nostras agnoscentes, & ipsas in corde defigentes, iure cum D. Paulo dicere poterimus; *Stigmata Domini in corpore meo porto.* Cumque illarum meritum nobis ipsis adsciuerimus, facile sperandum fuerit, ut audiamus illud, quod eidem latroni à Christo Servatore dictum fuit; *Hodie mecum eris in Paradiso:* cum tot crudelia vulnera, & ictus, vel in immensum, in tam Divino corpore adauctos, ut inde salus nostra gigneretur, miserati fuerimus.

Galat. c.
6.

Luc. cap.
23.

Matth. c.
27.

Marc. c.
15.

Luc. cap.
22.

15. Præterea, cum nobiscum reputauerimus, quod sicuti sancti Evangelistæ referunt, Sol, Luna, & reliquæ splendescentes orbis partes, mœstitiam ac dolores præ se tulerunt, cum tenebras in Redemptoris obitu circumquaque induerint: quemadmodum Zacharias prædixit; *Et erit dies una, quæ nota est Domino, non dies, neque nox. Et in tempore vesperi erit lux.* Item & Ezechiel, *Omnia luminaria Cæli mœ-*

Pia admo-
dum fide
ad amo-
rem Ch-
risti con-
piendum.

Cap. 14.

Cap. 32.

rere

vere faciam, & dabo tenebras super terram. Amos insuper: Et erit in die illa, dicit Dominus: Occidet Sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis: ita nos etiam, sed maiorem in modum Seruatorem miserando, tam crudelis spectaculi dolorem deflere debemus: præsertim hoc vnum meditantes, Christi Redemptoris nostri cruciatus, omnes Martyrum quorumcunque dolores, ac tormenta cunctorum superasse; quemadmodum D. Thomas affirmat. Cap. 3.

16. Hinc tandem Beatissimæ Virginis acerbissimos meditando dolores, ipsorum sanè partem subire poterimus: adeò, vt cum partitis cum illa doloribus, quasi gradatim in singulis plagis meditando, eidem consociati simus: nunc vniuersam cruciatuum ipsius molem contemplemur, & grauescentem sentiamus; ita, vt ad summum cum illa peruenisse videamur; id cum animo volentes nostro, quam ingens tormentum sit experta, cum vidit purissimum Agnum animam in cruce efflasse, illam, quæ vitam hominibus præbere, spiritumque tribuere consueuerat; cum vitæ conspexit authorem vita destitutum; & Sanctum Sanctorum ignominiosæ adeò morti adiudicatum.

Quo pacto ad partem doloris Beatissimæ Virginis venire possimus.

17. Hinc etiam mentis obtutu eandem contemplari valemus, amantissimum natum in sinu excipientem suo; & iam de cruce ablatum complexantem, diuinas carnes adeò dilaceratas, & plagas omnes, & vulnera non semel, sed iterum, ac millies osculantem, & sacratissimas illas plagas, quascunque Diuino in corpore deprehendit, summa cum pietate, ac ingenti cum dolore tractantem. Hinc denique magnis cum lachrymis, ac gemitibus consociare poterimus vnguenta, & intimo lachrymantis animæ affectu cuncta prosequi, quibus sanctissimum illud corpus delibutum fuit, & conditum, dum in sepulchrum inferretur, in sacra Sindone inuolutum: in quo sanè sepulchro ipsa eadem, quæ corde cum dulcissimo nato coniunctissima vixerat, ardenti Matris affectu, semetipsam gemebunda sepeliuit.

F R A T R I S
DANIELIS MALLONII
DE OSSIBVS ET LANCEA
CHRISTI ELVCIDATIONES.

IN CAPVT VIGESIMVM PRIMVM.

Iudeorum
feritas.

VONIAM, I.
sicut ante diximus,
id multis martyribus
crucifixis accidebat,
&c. Nouum, in-
auditumq; ferita-
tis, atque crudeli-
tatis spectaculum

fictæ pietatis pallio obuelatū. Nullum
memini me, ne apud barbaros quidem,
horribilius impietatis exemplum lege-
re; quam istud, quod Iudaica molitur
improbitas; dum ad Pilatum accurrit,
rogat, instat, vrget, vt Christo, cæteri-
sque crura frangantur, ne magnū Sab-
bathi diem pendentia cadauera in cru-
ce fœdarent. Hoc verò pessimum, at-
que præ cæteris omnibus maximè exe-
crandum facinus, omne aliud crudeli-
tatis exemplum superat, quamuis pri-
ma facie fortè quis id non aduertat: si
tamen tam horrendi facinoris circun-
stantiæ attendantur, clarissimè pate-
bit, nullum horribilius impietatis e-
xemplum memoriæ hucusque prodi-
tum esse. S. Ambrosius cum in lib. de
Virginibus impij Herodis qui S. Ioan-
nem Baptistam capite iusserat minuen-
dum, horrendum barbariem exagge-
raret, dicebat: *Quis cum è conuiuio ad*
carcerem cursari videret, non putaret prophe-
tam iussu esse dimitti? Quis cum audisset
Natalem esse Herodis, sollemne conuiuium,
puella optionem eligendi, quod vellet datam,
missum ad Ioannem ob solutionem non arbi-
traretur? Quid crudelitati cum delicijs?
Quid cum funeribus voluptati? Hec Am-
brosius. Acuta sanè amplificatio. At
nos Iudæorum feritatem longè horri-

Crudeli-
tas om-
nium ma-
xima.

D. Ambr.
acuta ex-
aggeratio.

biliorem agnoscimus. Quis enim cum
Christo in crucem acto statim solem
obscuratum, lunam luce orbatam, mi-
rabilem illam ecclipsim, velum tem-
pli scissum, monumenta aperta, mor-
tuos ad vitam reuocatos, petras scis-
sas, alios reuertentes, & percutientes
pectora sua, alios clamantes, *Verè filius*
Dei erat iste, terram tremere, cœlum
pauere, instare magnum Sabbathi
diem, sollemnem festiuitatem, san-
ctum Pascha, memoriale liberationis
ipforum ex Ægypto, in cuius memo-
riam testatur sanctus Vincentius in
sermone de Parasceue, consuetudinem
induxerant, vt vnum saltem ex noxijs
à morte liberarent; non putaret ad
Pilatum accessisse Iudæos, vt saltem
Christum quem etiam Pilatus noue-
rat innocentem, & ex inuidia tradi-
tum, rogarent è cruce deponi, vt er-
rorem suum corrigentes experirentur,
an saltem salutis aliqua spes Christo
superesse potuerit? At Iudæi tigris
crudeliores, rogant frangi crura, &
occuldi. En Iudæorum cæcitatem.
Christum quem omnia elementa co-
gnoscunt, cognoscere nolunt, pender
ipforum vita ante ipsos, & non cre-
dunt vitæ suæ; sol obscuratur, Iudæo-
rum cor induratur; luna luce priuatur,
Iudæorum cor excæcatur. Mirabilis
ecclipsis Dionysium Areopagitam eo
adegit, vt diceret; *Aut Deus auctor Na-*
tura patitur; aut mundi machina dissolue-
tur; Iudæorum autem cor tanto mira-
culo non concutitur. Velum templi
scinditur, Iudæorum cor non scindi-
tur. Monumenta aperiuntur, Iudæo-
rum

Iudeorum
crudelitas
vnde au-
cta.

Iudæi tō
indurabō
tur cum
eorū cor-
da maxi-
mè collā-
quesierū
debuiss-
sent.

Iudæi tō
gris cru-
deliores

rum corda magis occluduntur; mortui resurgunt, Iudæi lethali morte magis moriuntur. Petræ scinduntur; Iudæorum corda non emolliuntur, sed duriora faxis scindi nolunt, etiam si alij reuertentes pectora percutiant; & cum Angeli pacis amare flerent, Iudæi dentibus frenduerunt in Christum. Isti adipem suum concludunt, magis furiant, æstuant, tabescunt. Centurio clamat; *Filius Dei erat iste*: Iudæi autem dicunt: *Recordati sumus, quia seductor ille dixit*; Terra tremit, Iudæus non concutitur; cælum pauet, Iudæus non conuertitur; instat magnus dies Sabbathi, & festiuitas Paschalis memoria liberationis, & Iudæi latroni vitam, Vitæ mortem intentant. Nec satis crucifixisse putant, nisi etiam crura frangi instigent. Quis hæc omnia si consideret, Iudæorum rabiem omni feritate crudeliorem, omnique barbara sæuitia horribiliorem, non agnoscat? Nec dicant non hoc concessisset Pilatus: neque enim de cruce legitur quis uiuus depositus. At vrgeo. Cur saltem non postulastis? At concessisset etiam vobis Pilatus, multoque minus cum Pilato, vt Christus liberaretur, quā vt in crucem ageretur laborandum fuisset. Alios enim nouimus è crucibus uiuos depositos, curatos; imò etiam sanatos superuixisse. Philo quidem contra Flaccum dicit in more fuisse receptum, in natalibus Imperatorum, aut simili die festo, quosdam è crucibus deponi, & permitti ad sepulturam. At Iosephus de bello Iudaico, etiam uiuos de cruce depositos tradit, & ipso Iosepho deprecatore, iubete Tito Vespasiano, Vespasiani filio, tres suos amicos è cruce depositos, & duos quidem inter curandū expirasse, tertium superuixisse.

Ne dicant Iudæi se id pietatis, ac misericordiæ ergo fecisse, quia vt Seneca ait lib. de beneficijs, misericordiæ genus est, citò occidere, acerba enim nimis est mors, quæ poenam trahit: nam respondere possumus, primò,

quod Ossifrangium crudelior, & prolixior est pœna, quam gladij. Cur ergo non magis gladio iugulandos postulauere? Nam & Iaponij (vt supra cap. 6. adnotauimus) in crucem actos, lanceis confodiunt; & in Martyrologio legimus, Marcum, & Marcellianum ad stipitem alligatos, lanceis per latera transfuerberatos esse. Amplius autem, si citò necare misericordia est; cur non maior misericordia fuisset vitam donare?

2. In Sabbatho, qui dies tanquam festus ac sollemnis Deo dicatus erat, &c. Magnus dies; magno verbo, in magno exprimendo die, vsus est Ioannes. Vere enim fuit magnus dies ille: ideò cum Græcè legatur *μέγας ἡμέρα*, id est, magna dies, consultò maluit interpretes noster magnum diem virili, quam fœmineo genere vertere: fuit enim masculus ille dies. Ideò B. Laurent. Iustinianus lib. de Triumphali agone cap. 21. dixit; *Merito ad declarandam huiusmodi requietionis dignitatem, dictum est: Erat magnus dies ille Sabbathi*. Magnus, inquam, quia mysterijs magnis præditus, & multiplicibus grauidus Sacramentis. Magnus dies, magni anni initium dat; annus autem magnus, est annus gratiæ, qui ab eo die incœpit. Magnus dies, magni mensis, *Mensis enim ille erat principium mensium, primus erat in mensibus anni*. Exod. 12. Magnus dies, quæ veri Paschatis fuit dies, quod Phasè hoc est transitus Domini dicebatur: tunc enim à statu peccati ad gratiam, à statu mortis ad vitam traducti sumus. Magnus dies. Hic erat ille dies, quem vt videret exultauit Abraham, Ioan. 8. Magnus dies; diem hunc expectabāt Patres in Lybbo. Magnus dies; fuit enim ille quem prædixit Daniel cap. 9. dicens: *Septuaginta hebdomadae abbreviate sunt*, &c. Magnus dies, quia fuit finis Legis Scriptæ, & principiū Legis Euangelistæ. Magnus dies, toti orbi memorabilis. Si enim insignis dies est natalicius principis,

Martyres in cruce lanceis confossi.

Latini in interpretis prudens consiliū.

Sabbathi dies cur magnus dictus.

Paschatis celebritas.

line

sine dubio magnus erit dies in quo totus regeneratus est orbis. Memorabilem diem seruauerunt Iudæi in quo Holofernes occisus est: at hac die Lucifer communis hostis deletus est, Magnus dies, & magnum Sabbathum requietionis, Sabbathum delicatum. Magnus dies, imò & magna nox, quæ spoliavit Ægyptios, ditauit Hebræos. Magna nox, quæ est illuminatio mea in delicijs meis.

Diei ordo
immutatus.

Magnus hic dies; magna item nox: quia hac nocte immutatus est dies: ratio, nam primo vespere, & mane dicebatur. At nunc à mane incipit dies. Valde mane una Sabbathorum. Beda hoc notauit. At si hoc die Christus cogitetur extinctus, lugubris est dies, de quo verè illud dici posset: *Dies ille vertatur in tenebras, noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in mensibus anni. Pereat dies &c.* Iob. cap. 3.

3. Nam fractis latronum cruribus, ubi ad Christum venissent, mortuum iudicant. Pia, & rationabilis contemplatio pietissimi Viri Lanspergij Chartusienfis, Homil. 54. de Passione Domini: *Venerunt, inquit, milites instrumenta habentes ad frangenda crura crucifixorum. Hos ubi Mater pia quæ sub cruce, aut circa crucem reliquis sociata mulieribus adhuc manserat, vidisset; quantus putas moeror virgineum cor eius inuasit, formidantis eos venire ad nouam filio contumeliam inferendam?* & Homil. 55. subdit: *Verisimile est, quando milites latronum crura fregissent, atque ad IESVM venissent, ut illius quoque crura frangerent, per mulieres, quæ ibi perseuerabant cum Maria eos rogatos, præcipuè autem per Mariam Magdalenam, ut Christo utpote mortuo parcerent; promittebant etiam se curaturas, contra scrupulum Phariseorum, ne remanerent in cruce corpora Sabbatho. Hic autem timor mentibus adeò altè Sanctarum mulierum cordibusq; infederat, ut beatus Laurentius Iustinianus lib. de Triumphali agone cap. 21. dixerit, eas quoque cum à longe venientem Ioseph ab Arimatia vidissent suspicatas fuisse, eum ad nouam Christo contu-*

meliam inferendam aduolare, neque tanto metu solutas fuisse, quo ad eum propius aduentantem agnouerint Christi esse discipulum.

Iam verò locus iste à nobis exigit, ut quædam de Crurifrangio differamus; quòd quidam, legentes latronibus crura confracta, putarunt crurifrangium nunquam nisi crucifixis inflictum: cum tamen ut optimè Lipsius lib. 2. de Cruce cap. 14. & Gallonius lib. de Sanctorum Martyr. cruciatib. c. vlt. ostendunt, non fuisse apud alias nationes crucifixioni annexam hanc pœnam: nam, ut ijdem tradidere, crurifractio ita fiebat: subdebatur incus cruribus, validoque ictu fuisse ut plurimum ferreo. Ego verò interdum apud alios legi quòd etiam malleis crura cædebantur, donec ossifrangium subsequeretur: eadem quoque ratione chirofrangium, lumbifrangium, quod in Plauto legimus, inflictum reor, aliarumque corporis partium fieri solet confractio. Quid quod etiam incude non subiecto, sed solis bacillis (ferreos tamen crederem) lego tibias, & crura comminuta, ut in actis S. Felicitatis, & filiorum Martyrum. Imò interdum legimus alios prius crurifrangio mortuos, deinde in crucem datos. Iustinus lib. 21. *Hanon, inquit, capitur, magnusq; casus, effossis oculis, manibus, cruribusq; confractis, in conspectu totius populi occiditur, corpus verberibus lacerum in cruce figitur.*

Cum igitur crurifractionem non solum apud Iudæos, sed etiam apud Romanos ex Cœlio Rhodigino lib. 10. Lectio. antiq. cap. 5. imò, & apud exterarum nationes legimus fontibus inflictam absque cruce; sequitur crurifrangij pœnam crucifixioni non fuisse connexam. Accedit & illud, tam apud Romanos, quàm apud alias barbaras nationes, cruci affixos reos, in cruce usque ad consumptionem, & putrefactionem, ut plurimum relinqui solitos. Plautus de milit. glor. Actu 2. Scena 4. *Scio crucem mihi futuram sepulchrum.*

Crurifrangium.

Crurifrangium quomodo fiebat.

Bacillis crura confracta.

Crurifrangium apud Romanos.

Crucifixi in Cruce putrefacti.

B. V. pia supplicatio, ne Christo crura frangatur.

Cur

Crurifran-
gium à
cruce se-
motum.

Crucifixi
sub axillis
percuss.

Crurifran-
gium cur
Iudei po-
stularint.

Crura la-
tronibus
quomodo
confracta.

Cur igitur Iudæi cruci suffectis crura frangi postulauerunt, cum crurifrangij pœna, cruci non esset annexa? Causa igitur fuit duplex, prima quidem ipsorum pietati videretur fortè posse adscribi: nam Origenes tractat. 35. in Matth. dicit crucifixos sub axillis percuti consueuisse, vt citius morerentur. Qui verò grauiora patrassent scelera, non percuti solitos: vt diutius viuentes, acerbiores cruciatus experirentur. Christum autem sub axillis non esse percussum, vt plus pateretur. Verum supra ostensum est, quantum efferata Iudæorum rabies efferbuerit. Altera igitur addatur, quia in Deut. præceperat Deus, crucifixos eadem die de cruce deponi, & sepulturæ committi. Cum igitur in die Parasceues Christus, & latrones circa sextam horam essent crucifixi, aduentante vespere adhuc viuere poterant, sicuti multos etiam biduo, longiore tempore alios quorum vitalitas fortior, superuixisse legimus: vt igitur morerentur, mortuique ante magnum diem Sabbathi de cruce deponerentur, crurifrangium petiuere.

Sed quomodo latronibus crura confracta sunt? Causa dubitationis est, quia alijs quidem subiecto incude crura legimus confracta, alijs in terra extensis bacillis crura comminuta: latronibus igitur in altum eleuatis quomodo crura confracta sunt? Fustibus reor fortè etiam ferreis, tibias, ac crura tam diu cæsa, vt tota comminuerentur ossa.

Iam verò ijs explicatis, magnæ considerationis quæstionem excitemus.

Q V Æ S T I O.

CUR CHRISTVS SIBI
crura frangi noluerit.

Christus
sibi
crura con-
frangi no-
luerit.

NON casu factum esse putandum est, vt Christi crura non frangerentur, cum in hoc Ioannes mysterium agnoscens dicat: *Facta sunt*

enim hæc, vt Scriptura impleteretur, dicens, *Os non comminuetis ex eo.* Cur ergo Christus ossa sibi comminui noluit? Graui huic quæstioni graues adhibitæ sunt responsiones.

Prima est Ruperti lib. 2. de Trinitate & eius operibus in Exodi capite 12. quia inquit ossa Christi veri agni, Diuinitatem eius significabant, quæ cum impassibilis esset, pati non debuit, nec potuit.

Secunda est Allegorica Augustini in Epistola 120. & in Psal. 34. quam amplectitur Hieronymus in Psalm. 21. & in Psal. 140. Gregorius lib. 24. Moralium cap. 30. quod ossa Christi significarent Apostolos Christi, qui fortes in fide steterunt, qui potius dispersi sunt in passione, non tamen comminuti.

Tertia Hilarij in Psal. 140. Gregorij vbi supra. Quia Ecclesia, in Eua figurata, fuit ex Christi osse formata: *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Ecclesia autem fortis esse debuit, ideò ossa comminui non debuerunt.

Quarta Hieronymi in cap. 38. Esa. & Gregor. lib. 9. Moralium cap. 38. & lib. 22. cap. 24. quia ossa significant fortitudinem, & alias virtutes cœlitus nobis datas; hæc autem comminui non debuerunt.

Quinta, Putarem congruè eandem posse assignari, quam suprâ ex Ambrosio assignauimus, Cur Christus sibi mortuo, quam viuenti maluerit lancea latus aperiri: ne necessitate supplicij, sed arbitrij libertate mori putaretur.

Sexta, fortè quia ossa non sentiunt, vt Aristoteles & communiter medici tradunt, sed caro sentit. Caro autem satis superque passa fuerat, ideò non debuerunt ossa confringi.

Septima, Quia crurifrangium inutiles reddebat homines ad opera peragenda; Christus autem operibus delectatur.

Sed iam tandem octauam, & vltimam

D d

Prima ratio.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Quinta ratio.

Sexta ratio.

Septima ratio.

Octaua ratio.

Gladius
cur in
martyres
præuale-
rit, cum
reliqui
cruciatu
nil pos-
sent.

nam longè amplioris considerationis causam assignemus, quæque aliam se cum miræ pietatis annectit: quia Christus non suffocatione, non præcipitio, non bestiarum morsibus, aut laceratione, non veneno, non aquarum submersione, non igne, sed ferro mori maluit. Ideò contra Christi martyres nullum interdum præualisse mortis, aut supplicij genus, præterquam gladium legimus: ideò B. Agatha dicebat, si feras immittas, audito Christi nomine mansuescent, si ignem adhibeas rorem mihi saluificum de cælo Angeli ministrabunt.

Quare interdum legimus gentes cum in Christi Martyres omnia suppliciorum genera, sed frustra intentassent; exclamasse, ferrum, ferrum, gladium, gladium; nihil contra Christianos potest, nihil præualet, nisi gladius. Cur igitur ferrum in membra sua magis, quam reliqua mortis genera voluit Christus præualere?

Prima ratio.

An quia Apocalypseo 6. Ecclesiæ persecutio figurata, & prædicta fuerat in equo rufo cuius sessor grandem vibrabat gladium?

Secunda ratio.

An quia ne gladius quidem contra Martyres præualere potuisset, nisi ipsi Martyres ita voluissent? Sed cum patefacta iam Christi virtute in eo quod reliqua tormentorum, mortisque genera incassum in eos essent intentata; tandem Martyres Sancti Deum rogabant, ut ferro se ad martyrij palmam euolare concederet.

Tertia ratio.

An quia ferrum horribilius quam ignis, aut aqua, aut venenum, aut plura alia mortis genera?

Quarta ratio.

An quia ad homines occidendos ferrum sit accommodatius?

Quinta ratio.

An quia efferata nimis erat persecutorum rabies, ad quam condemnandam bestię mites factę, martyrum lambebant pedes, ut vel hoc facto ostenderent bestiis homines esse sæuiores? His ergo superatis, quæ sæuere magis videbantur, ferro tandem mori

Sancti Martyres eligebant.

An quia ferrum citius necabat? videtur autem misericordiæ quoddam genus, citò occidere, teste Seneca lib. de beneficijs.

An quia ante Paradisi ianuam, positus erat Cherub, gladium versatilem vibrans, ut ingredi volentes, gladio sibi opus esse cognoscerent?

An tandem quod Sancti Martyres Christo qui vincit in martyribus, conformari cuperent, ipse autem ferro assumptus fuit, ideò ipsi quoque ferro mori maluerunt?

Christo igitur crura confracta non fuerunt, sed unus militum lancea latus eius aperuit, Vigilanti, inquit Chrysostomus, verbo usus est Ioannes: non enim dixit, latus pupugit, ferijt, fodit, sed, aperuit; quia facto aditu sacramenta fluxerunt. Et Sanctus Augustinus in Manuali cap. 23. Longinus aperuit mihi latus Christi lancea, & ego intraui, & ibi requiesco securus.

Q V Æ S T I O.

QVIS FVERIT ILLE MILES,
qui Lancea Christi latus aperuit?

CONSTANS quidem antiqua fama percrebuit, eum militem fuisse Longinum, quem etiam communiter dicunt oculis caligantem fuisse; cum verò ex lanceæ hasta sanguis defluxisset, manusque purpurasset, casuque oculos sanguine tetigisset; sanatum fuisse. Hæc tamen communis sententia quibusdam recentioribus non placet, vulgarem asserunt esse hunc rumorem, ideò veluti apocryphum respiciendum.

Ego tamen communiter receptam vocem crederem non rejciendam: nam apud graues, classicosque auctores lego, eum militem fuisse Longinum, eumque simul Centurionem illum fuisse, qui dixit: Verè Filius Dei erat iste. S. Augustinus in Manuali cap. 23. Longinus, inquit, aperuit mihi latus Christi lancea,

Sexta ratio.

Septima ratio.

Octava ratio.

Vigilanti verbo, Ioannes usus.

Quis fuit ille miles qui Christi latus aperuit.

Longinus Christi latus fudit.

lancea, & ego intraui, & ibi requiesco securus. S. Antoninus prima parte Chroniconum, tit. 6. cap. 25. S. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus in Theoria rerum Ecclesiasticarum dicit: Vice lancea, quæ transfixit Christum in cruce, à Longino hæc est lancea.

Longinus
quis fue-
rit.

Præterea, in Martyrologijs etiam antiquioribus legitur: Longinus Casar in Cappadocia; passio Sancti Longini, qui latus Domini Lancea perforavit. Ita in Martyrologio Francisci Maurolicij, & in Martyrologio Petri Galefini, & in Martyrologio Illustrissimi Cardinalis Baronij additum est, qui latus Domini lancea perforasse perhibetur. Quare Ioannes Gretserus libro primo de Cruce cap. 33. dicit: Nec debet temerè reijci Martyrologium, quod Longinum nominat. Hic idem Longinus Centurio ille fuit, qui mortuo Domino, videns signa, quæ fiebant, dixit: Verè Filius Dei erat iste. Ita in Menologio Græcorum sub die 16. Octobris legimus τοῦ ἁγίου μάρτυρος Δογγίνου τοῦ ἱκατοῦ ταραχού. Porro eius vitam, & patriam scribit Petrus de Natalibus lib. 3. cap. 202. quam libet hoc loco describere.

Longinus
fuit Cen-
turio.

Longini
vita.

Longini o-
culi Chri-
sti sangui-
ne sanan-
tur.

Longini
miracula.

Longinus fuit quidam Centurio de provincia Hysauria: qui cum alijs militibus cruce Domini astans, latus eius lancea perforavit; & videns signa quæ fiebant, solem scilicet obscuratum, & terræ motum, in Christum credidit: maximè ex eo, ut quidam dicunt, quod cum ex infirmitate eius oculi caligassent, de sanguine Christi per lanceam decurrente casu oculos tetigit, & protinus clarè vidit: unde renuncians militiæ, & ab Apostolis instructus, in Casarea Cappadocie XXVIIII. annis monasticam vitam duxit, & plurimos ad Christum conuertit. Dum autem ab Octaviano Prasidente tentus, sacrificare nollet, iussit Prasides omnes dentes eius excuti, & linguam abscindi: ex hoc tamen loquelam non amisit; sed accepta securi, omnia Idola confregit, demones autem de Idolis exeuntes, & in aëre ululantes, in Prasidem, & in eius socios intrauerunt, qui insanientes, Longini se pedibus prostrauerunt: quos omnes Longinus in Christi nomine ab oppressione Damonum liberauit, &

demones in desertum misit. Quo miraculo quidam Aphrodisius Commentariensis cum multis alijs ad Christum conuersus est. Post dies aliquot cum Octavianus Longinum tentum ad se adduci iussisset, ut eum pœnis afficeret, & ipsum ob hoc Aphrodisius reprehenderet, eo quod de suscepto ab eo beneficio ingratus esset, iussit Prasides Aphrodisio linguam præcidi; sed & ipse nihilominus loquebatur. Prasides verò confestim excæcatus est: cui Longinus suavit, quod liberari non posset, nisi ipsum occideret: nam Martyr effectus pro Praside oraret, & ipse lumen recuperaret: statimque Prasides Longinum decollari fecit. Post hæc ad corpus eius adiit, & prostratus cum lachrymis pœnitentiam egit, & continuò visum recepit, corpusque Martyris honorabiliter tumulauit, & in bonis operibus perseuerauit. Passus est autem Martyr Christi, Idibus Martij.

Longini
mors.

Tandem ut de Longino suscepta historia suauiore exitu claudatur, oportere pretium me facturum esse confido, si quæ de eius victu, atque moribus, atque corporis habitudine, in antiquissimo manuscripto, in charta pergamena, in quo B. Longini, passio, atque inuentio preciosissimi sanguinis Christi Domini in vrbe Mantua, per eundem gloriosum Longinum reconditi, accuratè describuntur: quod ex reconditis vrbis Mantuæ annalibus excerptum in Bibliotheca nostra Sanctæ Mariæ Gratiarum, Bononiæ asseruatur, legi, hoc loco describam. Ita enim legitur: Vultu erat planus, moderata specie, aspectu ornatus, sensu quietus, sapientia humilis, animo lætus.

Longini
historia.

Christi
sanguine
Longinus
Mantuam
deleat.

Longini
mores.

Verum hoc loco duo se nobis offerunt grauissima dubia dissoluenda, primum quidem est, quod ille Centurio quem legimus exclamasse: Verè Filius Dei erat iste, erat cum militibus ex aduerso custodiens Christum. Ita Matth. capite 25. dicit: Centurio autem, & qui cum eo erant, custodientes IESUM, viso terræ motu, & ijs quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes, Verè Filius Dei erat iste.

Milites
crucifixos
custodiunt.

Qui mili-
tes latro-
num cru-
ra confrin-
gerint.

Obiectio
soluitur.

Longinus
fuit ille
Centurio
qui Deum
glorifica-
uit.

Longinus
tur lancea
Christum
vulnera-
uit.

Consueuisse enim sæpius milites crucifixorum custodire cadauera, eisdemque assistere, ne ex crucibus deponerentur, pluribus probat Lipsius lib. 2. de Cruce cap. ultimo. Milites autem, qui crura fregerunt, non eosdem fuisse, qui custodiæ assistebant videtur colligi ex Ioanne dum dicit: *Indei ergo quoniam parasceue erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho, rogauerunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites; Quasi rogatus Pilatus alios milites misisset, qui crura frangerent, & fortè eos ipsos sanguinarios, qui eos in crucem egerant.*

Alterum dubium est, quia Marcus dicit, Centurionem astantem exclamasse; *Verè Filius Dei erat iste*, cum vidit, quod *IESVS sic clamans expirasset*. At verò Matthæus dicit: *Centurionem, & milites viso terra motu, & ijs, quæ fiebant, timuisse valdè, & dixisse, Verè Filius Dei erat iste*; Videtur ergo contradictio inter Euangelistas. Hæc autem proposita dubia non ita difficile nobis soluere, & explicare fuerit: Nam ad primum dupliciter respondere possumus, primo quidem, eundem Centurionem, qui astabat cruci, & glorificauerat Deum dicens: *Verè Filius Dei erat iste*, cum venissent milites sanguinarij, ut Christo crura confringerent, eos prohibuisse, ostendens eum esse mortuum, ad omnem autem dubitationem tollendam lateri eius lanceam infixisse. Alia etiam ratione respondere possemus, Centurionem hunc postquam Deum glorificauerat dicens; *Verè Filius Dei erat iste*, viso terræ motu, & ijs, quæ fiebant, relictis ad custodiam crucifixorum militibus, cum alijs, qui percutientes pectora sua reuertebantur, recessisse. Cum verò à Pilato egressum esset decretum, quod crucifixorum crura essent confringenda, ad montem Caluariæ cum militibus reuertisse, atque ut sanguinarios milites compesceret, ne Christo crura confringerent facto in

latus vulnere ostendisse Christum ex humanis iam esse absumptum, ideò eius lateri vulnus impegisse.

Alterum dubium longè facilius dissoluetur, Nam Centurio videns quod Christus sic clamans expirasset, glorificauit Deum, dicens: *Verè Filius Dei erat iste*. Et rursus etiam videns terra motus, & alia signa, quæ fiebant, denuò dixit cum cæteris: *Verè Filius Dei erat*. Dices, si cognouit quod Christus erat filius Dei, quomodo ergo ausus fuit tam horrendo vulnere Christi latus fodere? Respondeo primò, hoc ipsum fecisse, ut grauiorem à Christo arceret iniuriam; ne eius crura confringerentur. Respondeo secundo, Voluntatem Dei fuisse, ut vulnus illud infligeretur, tum ad certiores nos de eius morte faciendos, tum ut inde efflueret sanguis, & aqua, & cum ipsis salutis ac Redemptionis nostræ mysteria.

Sed percontari nunc libet, quinam fuerint ij latrones. Res quidem ut vetustissimæ antiquitatis inuolucris oblecta, ita incerta maximè fiet: & quidem de impij latronis, qui Christo cōuiciabatur, nomine, nil esset curandum, cum eius nomen in Libro Vitæ non reperiatur inscriptum. Ignorans enim Dominum, ignorari posset à nobis. At verò de Latronis sancti nomine, magis solliciti esse debemus: *In memoria enim æterna erit iustus*; Latronem igitur sanctum, Dismam fuisse vocatum, in antiquis Martyrologijs lego. Idipsum quoque attestantur Gulielmus Pipinus Statione septima Christi patientis; Rauisius in tom. 1. suæ Officinæ titulo de Cruce, qui docent, hunc fuisse natione Ægyptium. Iacob. Voragineus sermone de Innocentibus; & Anton. Glissandus quæst. 677. in Dominicam passionis. Qui etiam dicunt, quod *Dominò in Ægyptum fugiente, cum Beatissima Virgo à latronibus capta esset, latro iste puerum IESVM conspiciens, diuinum nescio quid in eius vultu conspexit, sociosque induxit, ut Beatam Virginem cum Iosepho,*

Longinus
ad Chri-
stum con-
uersus.

Longini
consilium
in vulne-
re insti-
gendo.

Latrones
qui fue-
runt.

Latronis
boni no-
men scire
expedit.
Latro bo-
nus Dis-
mas voca-
tus.

Latronis
boni hi-
storia a
pocrypha.

Iosepho, & puerodimitterent. Verum hoc apocryphum esse, nullus non videt. Petrus de Natalibus lib. 3. c. 202.

Latro im-
pius Gif-
mas voca-
tus.

Dismam lego apud Baronium in Martyrologio sub die 25. Martij; qui plurima etiam facella in honorem huius Sancti Latronis excitata tradit, quamvis fortè impressionis vitio factum sit, ut pro Disma Dimam legamus. Impium autem latronem Gifmam vocatum tradunt alij. Quicquid autem de nomine latronis boni sit, maximam tamen latronis huius excellentiam debemus agnoscere, cum in cruce positus à Christo audire meruerit: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Qua de causa multis quoque sermonibus à Sanctis Patribus, ut à D. Ambrosio & Chrysostomo. condecoratus est, qui etiam Homil. 30. de Cruce, & latrone sic ait: *O admiranda huius latronis confessio! Crucifixum vides, & Regem predicas? In ligno pendere cernis, & cælorum Regem meditaris? Nunquid Scripturas legis ab iniquitate non cessans? Quis te erudiuit talia dicere? Non me, inquit, lex docuit, sed sol occultans lumen suum. Vidi quidem crucifixum, sed sensi terræ motum, & propter parricidas indignātia elementa sensi.* Hæc ille. Quam breui, quam facile consecutus est veniam, adeptus est Paradisum!

Latronis
boni felicitas.

Latro bo-
nus præ-
claris en-
comijs
insigniter
exorna-
tus.

Q V Æ S T I O.

4. **D**IUVS autem Ambrosius] cur hoc ictu lancea Servator confessus fuit, &c. Cum sanctissimus, idemque eloquentissimus Antiochenus Ecclesiæ Antistes Ignatius, in dæmonis improbitatem inueheretur ardentius in Epistola quinta ad Philippenses, sic dicebat: *Non me latet consilium tuum, neque ignoro, quoniam lubricè incedis. Tu autem ignoras quis est qui intus est; qui omnia scire te fingis. Multa enim te latent, Virginitas scilicet Maria, gloriosus partus, Stella Orientis, &c.* Et infra: *Ignorantiam incurristi per contumaciam, parum tibi vi-*

Diaboli
excitas.
Diabolus
quæ igno-
rauit.

dentur cunabula, passionēs, circumcisio, lactis nutritio, indigna tibi Deo hæc esse videntur. Post ieiunium verò esurienti insidiabaris, & tentabas, quasi communem hominem, ignorans quis esset. Ecce igitur quomodo in Christum diabolus inueheretur, velut in purum hominem: atque idè sic diabolus illusus est à Christo, qui obijciens diabolo eandem formam, eandemque quæ peccarat naturam, mortalitatis quidem carne circumdatam, sed peccati totius expertem, diabolum fefellit, ac laceravit ad pugnam: diabolus verò, quæ efferata est ipsius petulantia, Christum velut alterum Adamum subigere se posse confidebat in costa, sed omnino deceptus est. Quare Doctores figuratum lanceæ Servatoris nostri ictum intelligunt in Achab Rege Israel, quando alieno indutus habitu, irruit in prælium, atque lethale vulnus accepit inter pulmonem, & stomachum. Sanctus etiam Augustinus lib. 18. de Civitate Dei cap. 19. Christum Servatorem nostrum in Codro ultimo Atheniensium Rege figuratum intellexit: is enim cum didicisset ex Apollinis Oraculo, hoc audivisse Peloponenses Atheniensium hostes, se ex Atheniensibus victoriam, triumphumque reportaturos amplissimum, modo Codrum Atheniensium Regem non occiderent; eum verò si occiderent, de Peloponensibus actum esse: eos enim ab Atheniensibus subigendos; sordidum, plebeiumque induens sibi amictum, spinarum fascem humeris suscepit, eoque sese in Peloponensium turmas intravit, Peloponensesq; non minus lingua, quam spinarum aculeis lacerans, id effecit, ut ab ipsis occideretur, suæque morte populi sui salutem consuluit, quem suo sanguine à Peloponensium servitute liberavit. Ita igitur etiā Christus Servator noster, nos sua morte redemit, suoque purpuratos sanguine, à dæmonis tyrannide vindicavit.

Diabolus
quo artifi-
cio victus.

Christus
in Codro
facto figu-
ratur.

Codrus
pro popu-
li sui salu-
te fortiter
mortuus.

5. Insuper ex hoc vulnere Divinum con-

Deus me-
lius iudi-
cavit ex
malis bo-
na elicere,
quam ma-
la nulla
permitte-
re.

Deus bo-
na volun-
tate vult,
quod im-
pius mala
peragit
volunta-
te.

Crucifi-
gendum
Christum
omnia cla-
massent.
Etiam Deus
Pater.
Angeli.
Patres in
Lybo.
Etiam Ma-
ria mater.
Et ipse
met Chri-
stus.

filium erupit, &c. Mirabilis Deus in operibus suis, de quo iure merito canit Ecclesia: *Deus cuius providentia in sui dispositione non fallitur*: ita enim cum optimus sit, melius iudicavit ex malis bona elicere, quā mala nulla esse permittere. Nisi crucifixorum permisisset impietatem, mundi salutem operatus non esset: nisi impiorum persecutorum rabiem tolerasset, nec floreret invidta Martyrum patientia, nec eorum insignis gloria coruscaret: nisi ictu lanceæ Christus latus suum transfuerberari permisisset, non effluxisset sanguis, & aqua ex æstuante vulnere, nec Ecclesiæ decus, nec sacratissima Sacramenta inde emanassent. Vult bona voluntate Deus, quod impius mala peragit voluntate: impius Caiphas, malo animo prophetauit: *Expedi, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*; at verò doctrinam hanc Deus Caiphæ eo quod Pontifex erat, bona infuderat voluntate. Malo quoque animo à Phariseis seductus Iudæorum populus, contra Christum acclamabat, *Crucifigatur, Crucifigatur*, cum tamen eos ita clamare bona voluntate permetteret Deus. Quare Gulielmus Pipinus hoc ipsum considerans in Statione sexta Christi patientis, dicebat: *Si Deus Pater interrogatus fuisset de filio, dixisset, Crucifigatur. Si Angeli interrogati fuissent, respondissent, Crucifigatur. Si Patres in Lybo interrogati fuissent, dixissent, Crucifigatur. Si Mater Christi interrogata fuisset, respondisset, Crucifigatur. Si Christus ipse interrogatus fuisset, respondisset, Crucifigatur: aliter mundus redimi non potuisset; Ecce igitur mirabile, atque ineffabile divina providentia Sacramentum. Christi enim latus aperiri voluit, ut inde nobis plurima bona profluerent. Quæ autem bona; attende sequentia.*

6. Primum quod re vera mortuus erat, &c. Generosa mors, quæ spontè suscipitur, ideò inter heroicos fortitudinis actus connumeratur, si quis data virgente occasione, certæ neci se expo-

nat: hoc est enim cum Domino mori. Ideò maximè commendatur generosum facinus Euriali, atque Nisi, quorum pulchram mortem, tot, tantisque encomijs profecutus est Virgilius *Æneid. 9.* ut de ipsis sic cecinerit.

Fortunati ambo, si quid mea carmina possunt, Nulla dies unquam memori vos eximet aeo.

Hostium manibus mori turpe putabat Saul primo Reg. ult. ideò Amalechitam vocans, dixit: *Sta super me, & interfice me, iam enim tota adhuc anima mea in me est.* Ita igitur Christus captus est, quando voluit, mortuus est quando voluit: *Nemo enim tollit animam meam à me.* Ut autem ostenderet, se cum dominio mori, voce magna exclamare voluit, dicens: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Generosum hunc mortis actum contemplatus Centurio, videns quia sic clamans expirasset, glorificavit Deum, dicens: *Verè Filius Dei erat iste.*

Heroicum hunc fortitudinis actum sancti Martyres imitati sunt: nam Appollonia Virgo è satellitum manibus, qui ipsam in ardentem rogi inijcere minitabantur, elapsa, spontè sese in flammam iniecit. Sanctus Polycarpus, ut refert Eusebius Cæsariensis lib. 4. historiæ Ecclesiasticæ cap. 14. Cum exstructo rogo superpositus esset, vellentque eum impij carnifices clavis super rogi figere, ne è subiecto igne profileret, clavis configi noluit, dicens: Christus qui mihi dat, ut pro se moriar, dabit etiam ut absque clavis consistam immobilis. Quid verò de alijs Sanctis Martyribus dicam, qui cum fidei causa, aut ad supplicia trahi Martyres, aut eosdem exquisitis cernerent cruciari supplicijs, in mediam & ipsi arenam proficientes, se quoque eadem lege vivere, idem credere, Christianosque se esse profitebantur? Cum igitur sanctus Ambrosius docuerit Christum non sibi viventi, sed præmortuo lancea latus aperiri maluisse, ne vulneris necessitate mori videre.

Nisi &
Euriali
encomijs

Christus
mortuus
quando
voluit.

Heroica
mors
Martyrum.

Polycarpus
infractus
animus.

videretur : ita eadem nos quoque ratione dicere possumus, Christum præmori voluisse, ne crurifrangio locus esset, ne crurifractionis necessitate mori videretur.

7. Deinde quod dum experiri voluerunt, &c. Anceps celeberrimi adagij inter rudiores explicatio fuit, quidnam tandem innueret illud; *Ignem gladio ne fodias*, cum tamen inter sapientes hæc patens sit explicatio, quod gladio ignem si foderis, non ignem gladius, sed gladium ignis lædet. In Christi corde grande cœlestis ignis ardebat incendium; incautus diabolus, lanceæ ferro ignem fodit, lancea latus aperuit, atque ideò non ignis læsus est, sed ferrum; nam diabolus victus est. Christus enim Ecclesiæ vitam simul cum aqua, & sanguine donauit. Vt enim cum Angelus Manue apparens Iudic. cap. 13. Virga lapidem tetigit, æstuans statim flamma surrexit, cibosque, & omnia, quæ lapidi superposita erant absumpsit: ita Christi cor, qui erat vera petra, statim atque lanceæ virga tactum fuit, statim in ignem ac flammam effusum, quicquid diabolus obiecit, absumpsit.

8. Denique, quod ubi ex ictu lancea ipsum mortuum fuisse cognouerunt, &c.

Cum Patres causam sciscitarentur, cur Longinus lancea Christi latus transuerberandum duxerit: Alij quidem ex impietate, atque ex odio in Christum vulnus illatum dicunt: ita Chrysost. homil. 84. in Ioan. eiusque discipulus Theophilactus atque Isidorus, qui etiam dicunt, eo ictu grauius quam in crucifixione commissum esse delictum, videturque hoc ex sanctæ Brigittæ Reuelationibus posse confirmari, quæ lib. 7. cap. 5. dicit: *Irruens autem vnus, qui erat in circuitu, cum maxima furia, lanceam in Christi latus infixit tam validè, ut non desierit donec lancea costa inhaereret.* Theophilus quem refert Anton. Glisandus, quæst. 74. in fer. 6. Parasceue, dicit Longinum lancea latus Christi

aperuisse, vt contumeliam Christo inferens, Iudæis complaceret.

Alij tamen asserunt, militem illum dubitantem, an Christus verè mortuus fuerit, lanceæ ictu de Christi morte certiores fieri voluisse: ita Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 39. Probabile hoc puto, maximè quia Centurio ille, quem supra diximus fuisse Longinum, videns quia Iesus sic clamans expirasset, glorificauit Deum, dicens: *Verè Filius Dei erat iste.* Quare verisimile puto, quod cum is pietate quadam in Christum esset affectus, cum vidisset milites id molientes, vt Christo crura confringerent, illis obstitisse: vt verò certiores redderet, lancea Christi latus aperuisse. Atque sanctæ Brigittæ auctoritas in hunc sensum facillimè poterit explicari, quod vt ostenderet militibus crurifraCTORIBUS, in Christo crurifrangio locum non esse, licet milites obstinatus crurifrangium intentarent, quasi in ipsos indignabundus, dixerit: An non videtis hunc hominem mortuum, quid crura in cassum effringere laboratis? en vobis mortis veritatem ostendam: atque ita latus aperuit. Quamuis si quis etiam Longinum fateatur militari petulantia insolescentem Christo vulnus imegisse, non admodum hunc à rei veritate, aut veritatis probabilitate admodum longè recedere.

9. Vaticinium illud nec opinantes impleuerunt, &c. Sanctissimum eundemque eruditissimum Athanasium, etiam si in omnibus admirari soleo, in eo tamen maximè singulariter laudo, quod sacram Scripturam ita à Spiritu sancto dictatam docuit, vt in ea nullum ne minimum quidem verbum reperiri docuerit, quod mysterio careat. Quis cum de agni esu Legem à Deo ita accuratè traditam lectitaret, posset tamen absque fidei lumine perscrutari, agni ossa comminui vetita, vt ossa Christi confringenda non esse, figuraretur? Et tamen sacrosanctæ fidei illustrationibus eruditi, id ex Ioanne didicimus: *Facta sunt*

Longinus lanceæ ictu Christi mortem explorat.

Longinus mortem Christi explorat ne illi crura frangerentur.

Scripturæ sacræ dignitas.

Ignem gladio ne fodias.

Diabolus ignem gladio fodit.

Longinus cur Christum percutit.

Longinus idem lanceam in petra Christi infixit.

Scriptura
explican-
de ratio.

Ossa Chri-
sti non
confracta.

Anatomi-
ca inspe-
ctio.

sunt enim hæc, ut Scriptura impleatur, di-
cens, *Os non comminuetis*. Inde tracta pro-
positio ad vniuersalem, si non ratione
materiæ, saltem ratione præcepti, re-
ducenda est, ut sit sensus: Nullum os
comminuetis ex eo. Cum igitur hæc
allegoricè de Christo sint intelligen-
da, nullum igitur os in Christo con-
fractum esse fatendum erit; Quomo-
do igitur explicandæ erunt quædam
Beatæ Brigittæ auctoritates, dum di-
cit libro primo cap. decimo, lib. 4. cap.
70. lib. 7. cap. 15. *Manus in ea parte cla-
uis perforatas, qua os erat solidius, pedes
quoque clavis per solidum os fuisse confixos?*
Hæ igitur auctoritates si accuratius
perstringantur, verè non asserunt os
esse confractum, neque clavis ossa per-
forata fuisse; sed solum ut ostendant,
manus, ac pedes ips in partibus perfo-
ratas, quæ os solidius erat: cum hoc
tamen stat, quod ossa perforata non
fuerint, in qua quidem perforatione
collisionem, ac distractionem ossium,
siue ossis vnius ab alio elongationem,
ut clauo iter pateret, concedere, &
admittere necessario debemus, fra-
cturam ossis nullo modo. Hoc ego
cum accuratius perscrutarer, non Lo-
gicè solum rem abstracta meditatio-
ne censui meditandam; sed physicè
quoque atque sensatè statui prægno-
scendam: adij Excellentissimum at-
que celeberrimum, & in medica arte
insigniter excultum D. Angelum Mi-
chaelem Sacchium, in arte verò ana-
tomica nulli secundum, mei verò in
primis obseruantissimum, id cum eo
egi, ut allato in medium schedro, quo
omnia humani corporis ossa suis iun-
cta locis maximo artificio coherent,
loca clauorum tam in manibus, quàm
in pedibus explorarem, ac manuum
loca quidem perforari absque ossium
fractura clarè perspexi, Pediones ve-
rò cum ossicula plurima, varijs liga-
mentis obstricta, conspicerem, qua
clavi perforationi locus patere absque
ossium fractura posset, non ita facile

assignari posse videbatur: sed tamen
accuratius perquirenti tandem explo-
ratum apparuit, pedes ea etiam in par-
te qua solidiora ossa coherent absque
ossium confractione quidè, non tamen
absque eorundem aliquali separatio-
ne, & collisione, ex qua dolor subse-
quitur immensus, perforari potuisse.

*Facta sunt enim hæc; expende qualiter
Scripturæ sensum intelligas. Qui e-
nim fidei præsidio sunt destituti, in
Sacris literis quædam deprehendunt,
in quibus ipsorum vitio scandalum
graue patiuntur. Quis igitur crede-
ret sanguinarios milites, omnis erudi-
tionis expertes, Scripturarum inscios,
omnia petulanti insolentia molien-
tes, à Christi crurifragio abstinuif-
se, ut Scriptura impleatur? Quomo-
do hoc egerunt, ut Scriptura implere-
tur, cum non solum hoc in Scriptu-
ris nunquam legerint, sed ne Scri-
pturas quidem vnquam lectitarint?
Ita etiam cum supra audis, milites
cum vestium Christi partes fecissent,
de tunica tamen inconsutili dixisse;
*non scindamus eam, sed sortiamur de illa
cuius sit.* Quis credat milites auaritiæ,
ac commodi legibus cuncta metien-
tes, de Scripturarum, quas penitus ig-
norabant, veritate ita fuisse sollicitos,
ut inconsutilem tunicam conscinden-
dam non duxerint, ut Scriptura im-
pleretur. Probabilia enim hæc infide-
libus videri non possunt. Hæc igitur,
& alia huiusmodi, in Scripturis re-
prehendunt ij, quibus Deus sensum
non aperuit, ut intelligant Scriptu-
ras. Qui autem fidei radijs collustra-
tum habent intellectum, ij cum San-
ctis Patribus ita ea loca intelligunt,
ut si ad militum animos respicias; nul-
la ratione ea facta intelligas, ut Scri-
ptura impleatur: si verò ad suauis-
simam Dei prouidentiam, quæ malis
etiam hominum voluntatibus in bo-
num finem vitur, respicias; hæc fa-
cta scias, ut Scriptura impleatur.
Scholastici hoc idem strictius expli-
cant*

Christi
manus ac
pedes ab-
sque os-
sium fra-
ctura cla-
uis affixi
potuerunt.

Milites
Scriptura-
rum in-
scij.

Cur milites
vestem
Christi
non loca
scindant.

Scripturas
sacras cur
alij impu-
gnent.

Scriptura
Divino
Spiritu
explicanda.

Scriptura
quomodo
explican-
da.

cant dicentes sumendam illam particulam, (Vt) non antecederet, sed consecutiue: sensus est. Non antecederet intelligitur, vt idè istud fecerint milites, vt Scriptura impleteretur, sed consecutiue: cum enim id fecerunt milites, tunc Scriptura impleta est. Idè alij particulam illam (Vt) explicant, vt idem significet, quod (tunc) vel (&) facta sunt enim hæc, & tunc, siue & Scriptura impleta est.

10. *Ceterum per hæc ossa Seruatoris integra, &c.* Supra nos causas plures attulimus, cur Christus ossa sibi confringi noluerit, eo quod in ossibus Christi ipsius Diuinitas, Apostoli, Ecclesia, Christianorum virtutes denotarentur: alias etiam causas assignauimus, quas ibidem videre poteris.

11. *Verumenimvero, hoc magnum de Seruatoris integris ossibus mysterium, &c.* Sacrosanctam Sindonem cruentam Christi imaginem nobis ostentantem quotiescumque contemplor, toties mysticum illum Apocalypseos cap. 5. librum videor intueri: erat ille liber scriptus intus, & foris, pluribus signaculis obsignatus. Liber hic quem sacra Sindonis reddit effigies, scriptus est non atramento, sed sanguine, non à Moyse, non ab Esdra, sed à Christo; scriptusque est intus, & foris: foris sanguine Christi figuram, liuores, tunctiones, flagellationes, coronationem, clauifixionem, lanceationem nobis ostendens; intus verò, Christi benignitatem, mansuetudinem, patientiam, incomparabilem amorem, æstuantem charitatem nobis ostentans. Quam delicatæ Sponsus in Canticis cap. 4. Sponsæ pulchritudinem describens, sæpè, sæpius, subdebat, absque eo quod intrinsecus latet? Oculi tui columbarum, absque eo, quod intrinsecus latet. Sicut fragmen mali punici, ita gena tua, absque eo quod intrinsecus latet. Ita & Sponsa de sponso subdebat cap. 5. Sicut cortex mali punici, ita gena tua absque oculis tuis: In mystico hoc libro, plu-

rima habemus, quæ tam intus, quam foris legamus, quæ in nullo alio libro legere possimus. Hic quidem veram corporis Christi figuram, magnitudinem, viri perfecti staturam, ac pulchritudinem absque eo, quod intrinsecus latet, inspicimus. Hic substantia sperandarum rerum nobis in ænigmate præmonstratur: resurgemus enim & nos in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. In hoc libro infinitas Christi percussiones, flagellationum ictus multiplices, minutiores plagas toto corpore inflictas, quæ nullo alio in libro sensatè conspiciere possumus, sensatè perspicimus: sed absque eo quod intrinsecus latet. In hoc solo libro horribilem in lumbis Christi plagam ex multiplicibus flagellorum ictibus, sæpè, sæpius, sæpissimèque congeminitis visu legimus, absque eo quod intrinsecus latet, quod oculis cordis, nō corporis conspiciamus: In hoc solo libro in nullo alio præterea

Quid hic liber continet, quod alibi non continetur.

Quanti hic liber æstimandus.

Sudarium Veronicæ, & Abagari Edessani.

Domine, qui ostendit nobis bona? Ecce ostenditur nobis omne bonum; Signatum est super nos lumen vultus, & corporis tui

Dd 5

Domine,

Liber scriptus intus, & foris.

Sacra Sindon est liber scriptus intus, & foris.

Quid in hoc libro continetur.

Domine, absque eo, quod intrinsecus latet. Hic deliciae sint nostrae, hic vi-
geat mens nostra, *Et sermo Domini erat
preciosus.* In hoc libro est sermo, imò
verbum Domini, & sermo preciosus.
Carmina quidem Iouiniani aureis cō-
scripta literis fide legimus, quod scili-
cet magnam auri copiam carminum
precium ab optimo mæcenatæ suis
carminibus emunxisset; Carneadem o-
rationem suam centum talentis vendi-
disse; Sybillam autem Erithræam tres
libros Tarquinio Romanorum Regi
trecentis Philippeis vendidisse cogno-
scimus. Sed libri illi quomodo cum li-
bri huius amplitudine, dignitate, ac
sanctitate conferri poterunt. Hic liber
est aureus, & aureis literis sanguine,
qui Ambrosio bonum aurum est, scri-
ptus est; sacrosanctum Eucharistiæ Sa-
cramentum, liber est in quo fecit Deus
memoriam mirabilium suorum: At
verò, sacra Sindon, alter liber est, in
quo fecit Christus memoriam passio-
num suarum; hoc memoriale dedit ti-
mentibus se. Quanta igitur dignitas,
quanta amplitudo, quanta sacrae Sin-
donis sanctitas est? Librum vidit Eze-
chiel cap. 2. in quo *scripta erant lamen-
tationes, carmen, & Væ; Vidit, & etiam co-
medit, & factum est in ore eius sicut mel
dulce.* Hic liber, quem vidit, & come-
dit Ezech. signatus intus, & foris; in
hoc sunt lamentationes Christi, car-
men Ecclesiæ, & Væ malignantium.
Vtinam istud volumen, & nos come-
damus, erit enim sicut mel dulce in ore
nostro, si eodem, quo scriptum est spi-
ritu, legatur à nobis, dum peccatorum
nostrorum vulnera conspicientes, ex
animo dolebimus, ad Deumque sup-
plices recurremus.

12. *En vobis dilectissimi, cunctarum pla-
garum Seruatoris nostri explicatio, &c.*
Excitat ista vox (Ecce) nosque ut aut
nouum, aut sublime quoddam facinus
contemplemur, admonet. Ego verò
dum insignem Antistitem pietatis ze-
lo feruidum, tanto charitatis affectu

librum hunc suum gregi suo offeren-
tem, mecum ipse tacitus contemplor;
videor mihi insignem illum angelum
videre, qui in manu sua librum habe-
bat apertum, quique illum tradidit
Ioanni, dicens, *Accipe librum, & deuora illum, & faciet amaricari ventrem tuum,
sed in ore tuo erit dulce tanquam mel.* Ma-
xima autem ratione moueor, ut id co-
gitem: nam in angelis Episcopos figu-
rari testatus est S. Dionysius Areopa-
gita lib. de Ecclesiastica Hierarchia c.
7. parte 3. & post ipsum Ambrosius
lib. de Ijs, qui initiantur mysterijs.
Offert angelus libellum Ioanni, & me-
diante Ioanne, Ecclesiæ; Offert An-
tistes noster libellum suum gregi suo,
& per ipsum omnibus. Offert angelus
librum apertum, & explicatum; offert
Archiepiscopus librum Sindonis ex-
plicatum. Dicit Angelus Ioanni, *Ac-
cipe librum, & deuora illum, & faciet
amaricari ventrem tuum.* Dicit Ar-
chiepiscopus; Et quilibet pio Corde,
atque immensa cordis contritione, vi-
uisque lachrymis, dolorum Christi a-
pud se pensitet efficaciam. Sed quo-
modo cohærere simul poterunt ista, ut
amaricari faciat liber ventrem nostrum,
sit tamen in ore nostro sicut mel dul-
cis? Quomodo enim amaritudine ma-
xima non recrudescet cor nostrum si
IESVM CHRISTVM talia pro no-
bis cogitemus esse perpeffum? Si enim
filius es; ecce patrem, hunc cogita pro
tui salute tam foedè laceratum, & ama-
ricabitur venter tuus. Si peccator es;
ecce innocentem, hunc cogita pro pec-
catoris salute talia patientem, & ama-
ricabitur venter tuus. Si impius es;
ecce Iudicem, hunc cogita acerbissi-
mam mortem patientem, ut saluetur
impius, & amaricari faciet ventrem
tuum. Si amicus es; ecce fidum ami-
cum, hunc cogita talia pro amicis pa-
tientem, & amaricari magis faciet ven-
trem tuum, quam Darij venter dum
Zopyrum pro se tam dirè affectum
cernebat: ideo dicere consueuerat,
malle

Carnea-
dis oratio.

Sybillini
libri.

Liber hic
aureis li-
teris scri-
ptus.

Liber Eze-
chielis.

Lamen-
tationes
Carmen,
& Væ,
quid.

Peroratio
auctoris.

Liber hic
deuoran-
dus.

Liber quo-
bus offe-
ratur.
Antistitis
ad Ange-
lum com-
paratio.

Liber
quomodo
ventrem
faciat a-
maricari.

Darij in
Zopyrum
gratus a-
nimus,

Christus
qualiter
concepit
dus.

Christus
matrem
de futura
sui morte
consola-
tur.

Dies Ma-
dian quis
fuerit?

Adatum
stratage-
ma.

malle se, si fieri posset, Zopyrum habere foeditatis expertem, quam mille Babilonias. Si seruus es; ecce Dominum, hunc cogita pro seruis patientem, & amaricari faciet ventrem tuum. Si homo es; ecce Deum, hunc cogita in humana carne pro homine patientem, & amaricabitur ventertuus. Erit tamen mel in ore tuo, si ea, quæ ex tam acerba passione tibi promanarunt bona, consideres; eius passio est salus tua, eius vulnera sanitas sunt tua, eius mors est vita tua. Quomodo hæc omnia in Beatissimæ Virginis corde agitentur, attende quid ipsa de se ipsa gloriosæ Brigittæ dicat, lib. 6. cap. 58. Cum, inquit, filius meus quodam tempore cogitantem de Passione sua, videret me esse mæstissimam, respondit mihi: non credis Mater mea, quia ego in Patre, & Pater in me est? Cur mærore contraheris? Voluntas Patris mei est me pati mortem; & voluntas mea est cum patre meo. Quod habeo de Patre meo, pati non potest; sed caro quam sumpsi de te patietur, ut caro aliorum redimatur, & spiritus saluentur.

13 Ex quo nostram hanc per explicationem, &c. Heroicum quoddam facinus, quo Christus aduersarios prostraturus erat, nobis explicaturus, Esaias dixit cap. 9. Iugum oneris eius, & virgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti, sicut in die Madian. Quid hoc est? Quæ loquendi forma? Quod mysterium? Quis fuit hic dies Madian? Ecce mysterium. Insignis quædam victoria fuit, quam de Madian inuictus Gedeon reportauit: is enim non gladio armatus, neque clypeo protectus, trecentos tantum Viros, qui inter potandum aquas lambebant, secum assumpsit, singulas singulis tubas, & lampades lagunculis occlusas tradidit: hostes Madian cum triplici ex parte circumdassent, effractisque lagunculis lampades extulissent, tubisque conclamassent; tunc hostes Madian se inuicem acceptis gladijs occidebant, & mutua se cæde truncabant. Ecce subla-

tam explicationis Sindonis facem; ecce effractas ignorantiae lagunculas; ecce cohortantium sacrarum tubas. Igitur sicut in die Madian, confunduntur Iudæi, qui Christum occiderunt; corruunt Hæretici, qui Christum negarunt, compunguntur peccatores, qui Christum offenderunt.

14. Reliquum est dilectissimi, &c. Vincat duellum hoc charitas, quæ ipsum quoque inuincibilem vicit, ut immortalis moreretur pro nobis. Vicit Christum charitas, ut moreretur pro nobis; vicit Antistitem charitas, ut Sacrosancta Christi Stigmata sanctæ Sindoni impressa nobis offerret. Vincat nos quoque charitas ut Sacrosancta Christi vulnera, quibus redempti sumus, nobis ob oculos statuamus, ac cordibus nostris altè imprimamus, Seraphicum Franciscum imitemur, qui tanto passionis Christi rapiebatur amore; ut Sacrosancta Dominicæ Passionis stigmata Diuinitus in suis membris exceperit. Gloriosæ Catharinæ Senensis pietatem imitemur, quæ tanto amoris ardore Christum pro nobis crucifixum contemplabatur; ut gloriosissima passionis Christi stigmata non quidem sanguine rutilantia, ut Franciscus; sed radijs emicantia diuinitus recepisse dicatur. Ardentem gloriosæ Claræ de cruce, pietatem imitemur, quæ tanta contentione diu, noctuque Christi Domini vulnera mente voluebat; ut Dominicæ passionis mysteria cordi suo diuinitus impressa perpetuo circumtulerit.

Atque hæc quidem Christi vulnera cum latrone agnoscamus esse vulnera nobis debita, Crucem Christi nostram cum Gabriele Pascolo lib. de Triumpho Christianorum cap. 5. agnoscamus; nostram quidem tanquam nobis debitam; sed Christi tanquam ab ipso pro nobis susceptam: Christi est, quia Christo mortem attulit; nostra est, quia vitam nobis præbuit Christus arborem ascendit, nos fructus carpsimus; Christus

Charitas
vincit,

Quid nos
facere de-
beamus,

S. Francis-
cus Chri-
sti stigma-
ta exce-
pit.

Christi
vulnera
qualiter
meditan-
da.

3 Augu-
stini pia
passionis
& aurea
meditatio
egregijs
antithetis
decorata.

Christus
pro nobis
quid fece-
rit.

Christus pœnam sustinuit, nos glo-
riam reportauimus. Hæc igitur pia
mente recolentes, cum D. Augustino
lib. Meditationum cap. 7. dicamus:
*Quid commisisti dulcissime puer, ut sic iudi-
careris? Quid commisisti amanti ssime iuuenis,
ut ad eum dîrè tractareris? Quod scelus tuum,
qua noxa tua, qua causa mortis, qua occasio tua
damnationis? Ego enim sum tui plaga doloris,
tua culpa occisionis: ego tua mortis meritum,
tua vindicta flagitium: ego tua passionis liuor,
tui cruciatus labor. O mirabilis censura condi-
tio, & ineffabilis mysterij dispositio: peccat ini-
quus, & punitur iustus; deliquit reus, & va-
pulat innocens; offendit impius, & damnatur
pius. Quod meretur malus, patitur bonus;
quod perpetrat seruus, exsoluit Dominus; quod
committit homo, sustinet Deus. Quò nate Dei,
quò tua descendit humilitas? Quò tua flagrauit
charitas? Quò processit pietas? Quò excreuit
benignitas? Quò tuus attigit amor? Quò
peruenit compassio? Ego enim inique egi, tu
pœna multaris: ego facinus admisi, tu ultio-
ne plecteris: ego crimen edidi, tu tortura sub-
ijceris: ego superbini, tu humiliaris: ego tu-
menti, tu attenuaris: ego inobediens extiti, tu
obediens scelus inobedientie luis: Ego gula
parui, tu inedia afficeris: me ad illicitam ra-
puit concupiscentia arborem, te perfecta cha-
ritas duxit ad crucem: ego presumpsi vetitum,
tu subiijsti aculeum: ego delector cibo, tu labo-
ras patibulo: ego fruor delicijs, tu laniaris cla-
uis: ego pomi dulcedinem, tu fellis gustas a-
maritudinem; mihi ridens congaudet Eua, ti-
bi plorans compatitur Maria. Ecce rex glorie,
ecce mea impietas, & tua claret pietas; en mea
iniustitia, & tua liquet iustitia. Quid Rex
meus, & Deus meus, quid retribuam tibi,
pro omnibus quæ retribuisi mihi?*

15. Præterea cum nobiscum reputaueri-
mus, &c. *Quis dabit capiti meo aquam, &
oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo
die ac nocte. Vox enim nō in Ramah, sed
in toto orbe audita est, ploratus, & vlul-
atus multus. Quis est autem iste plora-
tus, & vlulatus multus, nisi totius or-
bis ploratus, atque mœstitia. Solem e-
nim in Christi morte deficientem, dum
contemplatur Augustin. serm. de Epi-
phania, cum tanquam Christi mortem*

Orbis to-
tus Chri-
sti mortē
deplorat.

lugentem contemplatur. B. Laurent.
Iustinianus lib. de Triumphali agone
cap. 20. dicit, quod Sol, Luna, & Ter-
ra volebant ostendere Deum esse facto-
rem cœli & terræ: ideò ille obscuratus
est, hæc verò contremuit. Quam præ-
clarè hoc cognouit Dionysius ille ma-
gnus Areopagita, ideò exclamauit: *Aut*

Aurea S.
Dionysij
sententia.

Interro-
gatio me-
tuenda.

*Deus Natura patitur, aut mundi machina
dissoluetur. Alta, sublimisque tanti Do-
ctoris Philosophia; nec minus alta est
B. Laurentij Iustiniani serm. de Pas-
sione Domini contemplatio. Interroga-
bunt, inquit, te cum Christus ad iudicium
venerit vincula, sputa, verbera, conuicia, de-
coloratus sol, terra motus, petra scisse, aperta
monumenta, insensibilitatē tuam redarguent;
Passionis insignia producta in publicum, vo-
ces suas dabunt contra te, Diuina miserationis
testimonium perhibentes.*

16. Hinc tandem B. V. acerbissimos me-
ditando dolores, &c. Si Christus Serua-
tor noster acerbos passionis suæ crucia-
tus ita sustinuisset, ut cruciatuum suo-
rum partem cum Matre non diuissit; si
ita ipse flagellis corona, tunctionibus,
irrationibus, clauis, lanceaque confos-
sus esset, ut innocens B. V. pectus do-
loris gladius nō transuerberasset; Chri-
sti vique dolores, ac cruciatus, nulla
facta Matris mentione percurrere, ac
meditatione prosequi potuissemus. At
verò quoniam filio patiēte mater com-
patiebatur; quæ etsi ictus non excipe-
ret, dolores tamen non subterfugiebat:
ideò in commemorandis filij cruciati-
bus, ut cruciatus quoque matris recen-
seremus, necesse fuit. Quæ ita cruci per-
petuo astitit, ut alterius crucis interna
dolores exciperet, cum filium suū cru-
deliter sauciari videbat, quem defende-
re non poterat: dolentem videbat, cu-
ius doloribus mederi non poterat: op-
probria patientem, quæ ipsa compes-
cere non valebat: sitientem audiebat,
cui potum præbere nequibat. sanguine
madentem cernebat, cuius vulnera ab-
stergere non poterat: animam agentē,
cuius spiritum excipere nequibat. Heu
dolorum

Cur cum
passione
Christi B.
Virginis
dolor est
meditan-
dus.

B. V. cru-
ciatus &
mœstorie
causæ.

Dolorum pelagus immensum facta tunc
 eras o pientissima Mater: velut mare
 contritio tua, quis medebitur tui?

17. Hinc etiam mentis obtutu eandem
 contemplari valemus, &c. Si tantundem
 lachrymarum in oculis nostris inesset,
 quantum in lachrymabili hoc prospe-
 ctu, quo filium e cruce depositum, sinu
 matris exceptum agnoscimus pietatis;
 liceret utique nobis diu, noctuque in
 tanti spectaculi contemplatione im-
 morari: at quoniam deficiunt lachry-
 mæ, evanescent singultus, cordis spi-
 ritus diffuit, hoc saltem nitamur, ut
 stans diebus, certisque horis in admira-
 bilis huius prospectus contemplatio-
 ne, internis affectibus rapiamur, ut ita
 Christi dolores contemplemur, ut Ma-
 tris lachrymas prosequamur.

18. Ardenti matris affectu semetipsam
 gemebunda sepeliuit, &c. Quis Artimise
 Mausolæum, quo virum condidit, ad-
 miretur; qui pientissimæ matris in v-
 nicum filium amorem agnoscit? Fuit
 illud quidem Artimise egregium vxor-
 is benevolentia in virum monumen-
 tum. At quomodo cum Beatissimæ
 Matris amore conferri poterit, quæ ita
 in filij corde vivebat, ut filio moriente
 ipsam quoque mori, nisi eam Deus præ-
 servasset, necesse fuisset: ideo cū Chri-
 stum e cruce depositum in sinum suum
 excepisset, os, oculosque clausisset, vul-
 nera explorasset, sanguinem absterfisset,
 singula membra oculis delibasset,
 corpus totum simul cum Iosepho, ac
 Nicodemo vnguentis pollinxisset, bra-
 chia, ac reliqua corporis membra de-
 center, ut sepulturæ mandarentur ap-
 tasset; tunc sacram Sindonem Christi
 corpori superpositam supernè supere-
 xendit: sed ut ipsa apud B. Brigittam
 lib. 2. cap. 21. testatur, non consuit
 linteum: Sciebat enim pro certo, inquit,
 quod non in tumulo putresceret, postea Maria

Magdalena, & alia sanctæ mulieres vene-
 runt, necnon etiam multi Angeli sancti quasi
 atomi solis affuerunt, obsequium exhibentes
 Creatori suo, & lib. 1. cap. 10. O quam li-
 benter tunc posita fuisset vivacum filio meo,
 si fuisset voluntas eius! Verè dicere possum,
 quod sepulto filio meo, quasi duo corda in uno
 sepulchro fuerunt. Nunquid non dicitur: ubi
 est thesaurus tuus, ibi est, & Cor tuum? Sic
 in sepulchro filij mei semper cogitatio, & cor
 meum versabatur. Hæc B. V. Atque v-
 tinam precibus, ac meritis Beatissimæ
 atque integerrimæ Matris, ita in con-
 templatione versemur, ut salutiferæ
 passionis participes efficiamur: nobis
 hoc concedat IESVS CHRISTVS fi-
 lius eius, ut perpetuò nostrum quoque
 cor, & cogitatio in passionis filij, ac
 Matris contemplatione versetur, ut
 salutiferæ passionis participes effe-
 cti, eius quoque gloriæ compotes si-
 mus in cœlis, cuius passionis memo-
 riam recolimus in terris: & Sanctissi-
 mæ Genitricis, cuius dolores, ac la-
 chrymas nostris contemplationibus
 prosecuti sumus, patrocinio id asse-
 quamur, ut ipsam quoque in cœlo in-
 uisere valeamus: cuius speciali gratia
 id mihi concessum agnosco, ut opus
 hoc in 5. Nonas Iulias, die immediatè
 post eiusdem Sanctissimæ Virginis vi-
 sitationis festum, quo ipsa visitavit,
 & salutavit Elisabeth, filiumque suum
 in utero gestans, eam cum Ioanne in
 utero adhuc existente sancto Spiritu re-
 pleuit, absoluerem sui mysterio sempi-
 ternus honor habeatur, & gloria, in
 sæcula sæculorum. Amen.

Atque hæc omnia quæ in præsentis
 opusculo continentur, tam quo ad sen-
 tentias, quàm etià quo ad verba, Ego
 Frater DANIEL MALLONIVS sa-
 cro sanctæ Romanæ Ecclesiæ iudicio
 ac correctioni piè humiliterque subie-
 cta esse, & volo, & protestor.

Angeli
 sepulturæ
 Christi
 assistunt.

B. V. sepe-
 liri cum
 Christo
 optavit.

Auctoris
 Gratiarū
 actio.

Quis,
 quando
 absolu-
 tum.

Auctoris
 protesta-
 tio.

F I N I S.

Sit Laus Christo passo, aterni Patris, ater-
no Filio, Virginique pariter Matri
intemerata, gladio doloris mul-
tiplici transuerberata, nunc
& in perpetuum.

A M E N.

INDEX

AUCTORITATVM

SACRÆ SCRIPTVRÆ

QVAVM EXPLICATIO EX

HOC LIBRO CLARESCIT.

Ex libro Genesis.

- CAP. 2. **I**MMISIT Dominus soporem
in Adam, cumque obdormis-
set tulit unam de costis eius, & replevit
carnem pro ea, & adificavit eam in mu-
lierem. col. 276 b
- 3 Ambulabat post meridiem ad auram.
122. a
- Terra es. 138. a
- Inimicitias ponam inter te, & inter mulie-
rem, semen tuum & semen illius, ipsa con-
teret caput tuum. 141. a
- Insidiaberis calcaneo eius. ibidem.
- 6 Gigantes autem erant super terram in
diebus illis, isti sunt potentes a seculo viri
famosi. 46 b
- 8 Cunctis diebus terra sementis & messis
frigus & aestas, aestus & hyems non re-
quiescent. 121. b
- 9 Arcum meum ponam in nubibus cœli,
& erit signum fœderis inter me, & inter
terram. 200 a
- 22 Imposuit ligna super Isaac. 173. b
- Vidit arietem inter vepres hærentem cor-
nibus. 188. b. 246. b
- 28 Erexit lapidem in titulum. 112. a
- 32 Vidi Dominum facie ad faciem, & sal-
ua facta est anima mea. 308. a

- 35 Erexit titulum lapideum. 112. a
- 37 Vide utrum tunica filij tui sit, an non.
41. a
- Fera pessima deuoravit filium meum. ibid.
- 49 Ceristes in via mordens ungulam equi
ut cadat ascensor eius retro. 141. a
- 50 Præcepit servis suis medicis ut aromati-
bus condirent patrem. 2.

Ex libro Exodi.

- CAP. 3. **S**OLVE calceamenta de pe-
dibus tuis, locus enim in quo
stas, terra sancta est. 340. a
- 4 Sponsus sanguinum tu mihi es. 140. a
- 12 Caput cum pedibus & intestinis vorabi-
lis. 213. a
- 23 Aut dele me de libro quem scripsisti.
266. b
- 24 Erexerunt duodecim titulos. 112. a
- 28 Rationale quoque iudicij facies opere po-
lymito iuxta texturam superhumeralis,
&c. 261. a
- Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ
obtulērunt & sanctificauerunt filij Israel
in cunctis muneribus, & donarijs suis.
268. a
- 29 Reticulum iecoris offeres. 269. a
- 33 Faciem meam videre non poteris, non
enim

INDEX.

enim videbit me homo, & viuet. 48. a.
308. b. 310. a
Si inueni gratiam in oculis tuis ostende mihi
faciem tuam. 236. a. & 308. b
Ostendam tibi omne bonum. Posteriora
mea videbis. 49. a, & 309. a

Ex libro Leuitici.

CAP. 2. **S**I oblatio tua fuerit de sartagine diuides eam minutatim.
128. 134. b, 135. a
13 Si capilli colorem mutauerint, fluerint-
que flauī vel rufi signum est leprae, conta-
minabitque eum sacerdos, habebitque ve-
stimenta dissuta. 180. a
19 Nec barbam radetis. 127. a
Nec remanentes spicas colliges. 4. b

Ex libro Numerorum.

CAP. 12. **S**I pater eius in faciem eius
spueret. 128. b
23 Quasi fortitudo rhinocerotis est ei. 72. a
33 Confringite titulos & statuas. 112. a

Ex libro Deuteronomij.

CAP. 21. **M**ALBECTVS homo qui
pendet in ligno. 66. b
Manus nostrae non effuderunt sanguinem
hunc, neque oculi nostri viderunt. Pro-
pitius esto populo Israel quem redemisti
Domine. pag. 167. a
22 Vir non induetur veste muliebri. 224. b
Si duxerit vir uxorem, & postea odio habue-
rit eam, quaesieritque occasiones quibus di-
mittat eam obijciens ei nomen pessimum,
&c. apprehendet senes urbis illius virum,
& verberabunt eum. 100. b
25 Si autem qui peccauerit dignum plagis
viderint; prosternent, & coram se facient
verberari. 87. b
Ita dumtaxat ut quadragenarium numerum
non excedant. ibidem.

28 Erit vita tua pendens ante te, & non
credes vita tua. 70. a
33 Cornua Rhinocerotis, cornua illius. 70. b
Lex ignea in dextera eius. 374. b

Ex libro Iudicum.

CAP. 9. **I**ERVNT ligna ut ungerent
super se regem. 195. b
14 De forti exiuit dulcedo, & de comedendo
te cibus exiuit. 401. a
15 Viri Iuda ceperunt Sampson, & ligaue-
runt tradentes Philistijm. 83. a

Ex libro primo Regum.

CAP. 1. **N**O VACVLA super caput
eius non ascendet. 185. b
9 De industria seruatum est tibi. 371. a

Ex libro secundo Reg.

CAP. 3. **N**E QVAQVA M ut mori so-
lent ignaui, mortuus est
Abner, manus eius ligatae non sunt, pedes
eius compedibus aggrauati non sunt.
99. a, 160. b
14 Quare veni de Gesur, si faciem regis
videre non possum? 236. a
18 Non habeo filium, hoc erit monumē-
tum nominis mei. 118. a
19 Confudisti hodie vultus omnium seruo-
rum tuorum, &c. 310. a
22 Ponens manus meas ad praelium, &
componens quasi arcum arenam brachia
mea. 241. 250. a

Ex libro tertio Reg.

CAP. 6. **F**ECIT in templo fenestras ob-
liquas. 391. b
14 Malleorū sonus auditus non fuit. 176. b

Ex libro quarto Reg.

CAP. 3. **A**RRIPENS filium suum
qui regnaturus erat pro eo,
obtulit

obtulit holocaustum super murum. 101. a
23 Quis est tuulus quem video. 112. b

Ex libro quarto Esdræ.

CAP. 4. **P**ONDERA mihi pondus ignis. pag. 176. a

14 Reuelans reuelatus sum Moysi in monte Sinai, & ostendi ei temporum secreta, & finem, & dixi hæc in palam facies, & hæc abscondes, &c. 256. a

49 Altera manu gladium tenebant, & altera lapidem. 176. b

Ex libro Hester.

CAP. 10. **R**ECORDATVS sum somnii quod videram, hæc eadem significantis, nec quicquam irritum fuit. Hoc est autem somnium: Paruus fons qui creuit in flumen, & in lucem solemque conuersus, est, & in aquas plurimas redundauit. 385. a

Ex libro Iob.

CAP. 2. **P**ERCVSSIT Iob ulcere pessimo à planta pedis usque ad verticem. 128.

4. Nanquid implebis sagenas pelle eius? pag. 186. 269. a

6 Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. 284. b

9 Multiplicauit vulnera mea sine causa. pag. 81

10 Circumdedit me lanceis suis. 146. b

12 Confregit me, & posuit me quasi in signum. pag. 143.

13 Posuisti in neruo pedem meum. 343. b

16 Exprobrantes percusserunt maxillam meam. pag. 229. a

Lanceis suis conuulnerauerunt lumbos meos. pag. 154.

Conscidit me vulnere super vulnus. pag. 63. & 157. a

Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam. 157. a

Terra non operias sanguinem meum. 138. a

Nunc autem oppressit me dolor meus, & ad nihilum redacti sunt omnes actus mei. pag. 140. a

18 Deuoret pulchritudinem cutis illius, consumet brachia illius primogenita mors. 245.

19 Derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. 332. a

Destruxit me undique, & pereco. 314. 323. a

30 Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate. 244. b

Versa est in luctum cithara mea, & organa mea in vocem flentium. 45.

33 Tabescet cor eius, & ossa quæ fuerant relecta nudabuntur. 154.

40 An extrahere poteris leuitatem hamo, aut armilla perforabis maxillam eius? 262. b

Ex libro Psalmorum.

PSAL. 1. **I**DEO non resurgent impii in iudicio, neque peccatores in concilio iustorum. 345. b

2 Quare fremuerunt gentes & populi meditati sunt inania. Astiterunt reges terre, & principes conuenerunt in unum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. pag. 320. b

Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius. 117. b

4 Sacrificate sacrificium iustitiæ. 259. a

5 Mane astabo tibi, & videbo. 122. a

13 Adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius. 129.

16 Custodi me ut pupillam oculi. 52. a

16 Sub umbra alarum tuarum protege me. pag. 251. b

17 Posuisti ut arcum æreum brachia mea. pag. 241.

21 Circūdederunt me vituli multi, tauri
pingues obsederunt me. pag. 213. a, 281. b
Circūdederunt me canes multi. 281. b
Foderunt manus meas, & pedes meos, dinu-
merauerunt omnia ossa mea. 281. a
Factum est cor meum tanquam cera lique-
scens. 269. a
Erue à framea Deus animam meam, & de
manu canis unicam meam. 391. b
Dinumerauerunt omnia ossa mea. 250. a
Sicut aqua effusus sum. 148. a
Ego autem sum vermis, & non homo. ibid.
Tauri pingues obsederunt me. 96. a
31 In chamo & freno maxillas eorum con-
stringe. 362. b
37 Lumen oculorum meorum, & ipsum
non est mecum. 232. b
Lumbi mei impleti sunt illusionibus. 154.
38 Congregata sunt super me flagella, & i-
gnoravi. 87. b
39 In capite libri scriptum est de me 267. a
44 Speciosus forma præ filiis hominum. 48. b
Myrrha, & gutta, & casia, 291. b
49 Immola Deo sacrificium laudis. 259. a
59 In finem non disperdas. 117. a
61 Duo has audiui, quia potestas Dei est, &
tibi Domine misericordia. 54. a
67 Intingatur pes tuus in sanguine. pag.
119. & 140. a
68 Deleantur de libro viuentium. 266. b
Operuit confusio faciem meam. 120. b
Super dolorem vulnerum meorum addide-
runt. 81. 99. b
72 Fui flagellatus tota die. 144.
Castigatio mea in matutinis. 95. a
73 Operatus est salutē in medio terræ. 403. b
77 Quasi potens crapulatus à vino. 121. a
84 Audiam quid loquatur in me Dominus
Deus. 152. b
Misericordia & veritas obuiauerūt sibi. 54. a
86 Gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei,
pag. 112. a

100 Misericordiam & iudicium cantabo illi
bi Domine. 54. a
101 Ossa mea sicut cremiū aruerunt. 326. a
110 Sanctum & terribile nomen eius. 34. a
118 Confige timore tuo carnes meas. 339. a
128 Supra dorsum meum fabricauerunt
peccatores. 164. a
129 Copiosa apud eum redemptio. 100. a

Ex libro Prouerbiorum.

CAP. 6. **S** PINA nascitur in manu te-
mulenti. 207. a
Nunquid poterit quis abscondere ignem in
sinu suo, ut non ardeant vestimenta eius;
aut ambulare super prunas ut non combu-
rantur planta eius? 10. a
14 Per agrum pigri transiui, & ecce totum
repleuerant urtica. 199. a
28 Fugit impius nemine persequente. 168. a

Ex Cantico Canticorum.

CAP. 1. **O** STENDE mihi faciem
tuam. 48. a
Ecce tu pulcher es dilecte mi. 142. b
Fasciculus myrrha dilectus meus. ibidem.
Inter ubera mea commorabitur. 331. a
2 Vox tua dulcis, & facies tua decora.
pag. 48. a
Fulcie me floribus, stipate me malis, quia a-
more langueo. 290. b
Ego flos campi, & liliū conuallium. 203. a
Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter
filias hominum. ibidem.
Reuertere dilecte mi, similis esto caprea, hin-
nuloque ceruorum. 319. a
3 Filia Hierusalem venite, & videte regem
Salomonem in diademate quo coronauit
eum mater sua. 205. b, 209. 213. b
Quasiui illum, & non inueni. 291. a
4 Vulnerasti cor meū soror mea sponsa, in
vno crine colli tui. 171. 182. b, 183. a, 390. b
Veni Anster, veni Aquilo, perfla horum
mentis,

- meum, & fluant aromata cum impetu.
pag. 383. col. b
- 5 Dilectus meus candidus, & rubicundus.
53. a, 232. a
- Venter tuus eburneus, distinctus sapphyris.
pag. 253. b
- Crura illius columna marmorea. 143. 148. a
- Aperi mihi soror, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis notium.
177. 180. b, 181. a, b
- 6 Pulchra ut Luna. 1.
- Sicut aurora consurgens. 318. b
- 7 Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? 296. a
- Coma capitis tui sicut purpura regis. pag. 178. & 184. a
- 8 Quae est ista quae ascendit per desertum delicijs affluens, innixa super dilectum suum? 291. a
- Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum. pag. 241. 247. a, & seqq.

Ex libro Sapientiae.

- CAP. 2. **M**ORTE turpissima condemnatus cum. pag. 58.

Ex libro Ecclesiastici.

- CAP. 50. **S**ICUT fulgetissima stella inter nebulas gloria. 318. b
- 51 Circundederunt me undique, & non fuit qui adiunaret. 281. b

Ex libro Esaiae.

- CAP. 1. **P**RIMO tempore alleviata est terra zabulon, & terra Nephtalim. 264. b
- A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. 128. 136. b
- Omne caput languidum, & omne cor mœrens. ibidem.
- 2 Ingredere in petram, & abscondere in fossa

- humo à facie timoris Domini. 282. b
- 3 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & erit pro crispante crine calvitium. pag. 185. a
- 9 Factus est principatus super humerum eius. pag. 174. a
- Jugum oneris eius, & virgam humeri eius superasti, sicut in die Madian. 427. a
- Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. 38. a
- 20 Vadens discalciatus & nudus, &c. 341. b
- 21 Tritura mea filia area mea. 85. a
- 22 Coronans coronabit te tribulatione. 202. b
- Quasi pilam mittet te in terram latam, & spatiosam, ibi morieris, & erit ibi currus gloriae tuae. 190.
- Dabit ei clauem domus David qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit, & hac ipsa clavis erit super humerum eius. pag. 174. b
- 26 Domine exaltetur manus tua, & non videant, videant & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret. 345. b
- 48 Laude mea infrenabo te. 362. b
- 50 Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus. 214. a, 223. a
- Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. 228. b
- 53 Posuit in eo Dominus iniquitates omnium nostrum. 268. b, 380. a
- Sicut agnus coram tondente se, sic non aperuit os suum. 303. a
- Disciplina pacis nostrae super eum. 98. b
- Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. 81. & 268. b
- Non erat ei species neque decor. 231. a
- Reputauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo. 231. a
- Dominus voluit eum conterere in infirmitate. 240.
- Brachium Domini cui reuelatum est 248. b
- 63 Quis est iste qui venit de Edom iunctis vestibus

vestibus de Bosra. 53. a, 136 b, 278. a
 Ego qui loquor iustitiam, propugnator sum
 ad saluandum. pag. 53. a
 Quare rubrum est indumentum tuum, &
 vestimenta tua sicut calcantium in torcu-
 lari? 53. a, 278. a
 Torcular calcaui solus. 136. a
 64 Vinam disrumperes coelos, & descende-
 res. pag. 117. a
 65 Tota die expandi manus meas ad popu-
 lum non credentem, sed contradicentem
 mihi. 70. a
 Vlt. Ponam in eis signum, & mittam ex
 ijs qui saluati fuerint, ad gentes in mare
 in Africam & Lydiam, & tenentes sa-
 gittam in Italiam & Graciam. pag.
 404. b, 407. a

Ex libro Hieremiæ.

CAP. I. **A**B Aquilone pandetur om-
 ne malum. 387 b
 9 Quis dabit capiti meo aquam, & oculis
 meis fontem lachrymarum? 145.
 11 Venite mittamus lignum in panem eius,
 & eradamus eum de terra viventium.
 58. 67. b, 157. b 320. b
 17 Recedentes a te in terra scribantur. 267. b
 47 Venit caluitium super Gazam. 185. a
 48 Omne caput caluitium erit, & omnis
 barbarasa erit. ibidem.
 Circumite civitatem, & habitate in petra
 Moab, & estote quasi columba nidificans
 in summo ore foraminis. 282. b
 49 Angustiae & dolores quasi parturientis
 tenuerunt eam. 3. 22. b

Ex libro Threnorum.

CAP. I. **E**GO vir plorans, & oculus
 meus deducens lachrymas.
 pag. 60.
 2 Facta est velut mare cōtritio tua 41. b, 130.
 Eradamus eum de terra viven. 143.

3 Misit in renibus meis filias pharetre suae.
 pag. 156. a
 Edificauit in giro meo. 143.
 Ponet in puluere os suum si fortè sit spes.
 pag. 154. 157. b
 Fregit ad numerum dentes meos. 158. a
 Dabit percutienti se maxillam, saturabitur
 opprobrijs. ibidem.
 Afflictus est oculus meus. 23. b
 Inundauerunt aquae super caput meum, &
 dixi, perij. 234 b
 Vetus tam fecit pellem meam, contriuit om-
 nia ossa mea. 244. b
 Abiectionem posuisti me in conspectu po-
 puli. 240.
 4 Quomodo obscuratum est aurum, mu-
 tatus est color optimus? 177. 185. b
 Adhaesit cutis ossibus meis, & facta est quasi
 lignum. 178.

Ex libro Ezechiel.

CAP. 2. **I**N quo scriptae erant lamenta-
 tiones, carmen & va. 4. 6. a
 7 Accingent se cilicijs, & erit in omni fa-
 cie confusio, & in omni capite caluitium.
 185. a
 9 Indutus erat vestibus atramentarijs
 scriptoris habens in lumbis suis. 156. a
 Percutite omnem super quem non inuenietis
 signum Tau. 68. b
 12 Faciem tuam velabis, & non videbis ter-
 ram. pag. 209. & 212. a
 24 Corona tua circumligata sit tibi. pag.
 208. & 212. a
 27 Radent super te caluitium. 185. a
 39 Erit nominata dies in qua glorificatus
 sum. 118. a
 Cumque viderint os hominis, statuam iuxta
 illud titulum, donec sepeliant eum pollin-
 ctos in valle multitudinis. 118. a
 47 Et ecce aquae redundantes à latere de-
 xtro. pag. 374. a

Ex libro Danielis.

- CAP. 7. **I**UDICIUM sedit, & libri a-
perti sunt. pag. 266. b
10 Septuaginta hebdomades abbreviate
sunt, &c. pag. 402. col. a
Emarcui nec habui quicquā virium. 295. b
12 In tēpore illo saluabitur omnis qui inuē-
tus fuerit scriptus in libro vite. 266. a, b

Ex libro Osee.

- CAP. 4. **S**ANGVIS sanguinem teti-
git. 206. a
Peccata populi mei comedent sacerdotes.
pag. 67. b
6 Misericordia vestra quasi nubes matuti-
na, & quasi ros mane pertransiens. 392. b
13 O mors, ero mors tua, morsus tuus ero
inferne. 362. b

Ex libro Ioelis.

- CAP. 2. **S**OL conuertetur in tenebras,
& luna in sanguinem. 306. a

Ex libro Amos.

- CAP. 8. **C**ONVERTAM festiuitates
vestras in luctum, & indu-
cam super omne dorsum vestrum saccum,
& super omne caput caluitium. 185. a

Ex libro Micheæ.

- CAP. 1. **V**ADAM spoliatus & nu-
dus. pag. 107.
5 In virga percutient maxillam regis I-
srael. 230. b

Ex libro Nahum.

- CAP. 3. **R**EVELABO cunctis gentibus
ignominiam tuā. 95. a, 278. b

Ex libro Abachuch.

- CAP. 2. **C**ORNVA in manibus eius.
pag. 59. 157. b.

Ex libro Zachariæ.

- CAP. 1. **V**IDI per noctem, & ecce vir
ascendens super equum ru-
fum. pag. 3. 21. b
3 Ecce ego celabo sculpturam eius, & au-
feram iniquitatem in die vna. 145.
12 Aspicient ad me qui confixerunt. pag.
242 346. b, & 347. a
Plangent se super eum tribus, & dolebunt ut
doleri solet in morte primogeniti. 347. a
13 Configent eum pater eius, & mater eius,
& genitores eius cum prophetauerit. 277. b
Quid sunt plagæ istæ? 278. b
14 In illa die erit quod super frenum, san-
ctum Domino. 362. a

Ex libro Malachia.

- CAP. 4. **O**RIETVR vobis timentibus
Deum sol iustitiæ, & sani-
tas in pennis eius. 241. 252. a

Ex Euangelio Matthæi.

- CAP. 5. **S**I quis te percusserit in maxil-
la dextra, porrige ei & sini-
stram. 229. b
7 Non est bonum sumere panem de mani-
bus filiorū, & dare canibus. 282. a, 320. b
8 Vulpes foveas habent, volucres cœli ni-
dos, filius hominis non habet ubi caput
suum reclinet. 36. a
12 Viri Ninivita surgent in iudicio cum
generatione hac, &c. 346. a
13 Attulit fructum aliud trigesimum, aliud
sexagesimum, aliud centesimum. 84. b
19 Neque duas tunicas, neque calceamenta
habebitis. 339. a
20 Tradetur gentibus ad illudendum, & fla-
gellandum, & crucifigendum. 84. b, 148. b
23 Quoties volui congregare filios tuos sicut
gallina congregat pullos suos sub alas &
noluisti? 241.

25 Cum venerit filius hominis in sede maiestatis sue. pag. 344. col. b
 Vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & Aquile. 345. a
 IESVM autem flagellis casum tradidit eis, ut crucifigeretur. 94. a
 Imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam. 113. a
 Reus est mortis. 94. a
 Exspuerunt in faciem eius. 228. b
 Arundine percutiebant caput eius. 205. a
 27 Illudebant autem ei milites. 227. b
 Videns autem Pilatus quod nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, lauit manus suas. 167. b
 Angariauerunt Simonem Cyrenaeum ut tolleretur crucem eius. 157. b
 Sanguis eius super nos, & super filios nostros. 132. a, 319. b
 Pilatus vero IESVM flagellis casum tradidit, ut crucifigeretur. 12. a
 Deus, Deus meus, quare me dereliquisti? 126.

Ex Euangelio Marci.

CAP. 10. **F**LAGELLABUNT eum. 148. b
 15 Erat titulus causae ipsius scriptus. 113. a
 Ioseph mercatus Sindonem, & depositum inuoluit in Sindone. 2.
 ult. Data est mihi omnis potestas in caelo, & in terra. 117. b

Ex Euangelio Lucae.

CAP. 1. **R**EGNABIT in domo Iacob. 118. a
 2 Fecit potentiam in brachio suo. 247. a
 Quia respexit humilitatem ancillae suae; fecit mihi magna qui potens est. 239. a
 Tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit. 22. b
 8 Exijt qui seminat seminare semē suū 199.
 10 Beati oculi qui vidēt quae vos videtis. 43.
 11 Quinimo beati qui audiunt verbum Dei,

& custodiunt illud. 49. a
 Va vobis legis peritis quia tulistis clavem sapientiae, & ipsi non introistis. 256. b
 14 Qui non baiulat crucem suam post me, non est me dignus. 172. a
 18 Illudetur & flagellabitur. 148. b
 22 Et factus est sudor eius sicut gutta sanguinis decurrentis in terram. 234. b
 Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. 132. a
 Imposuerunt illi crucem portare post IESVM. 172. a
 23 Deposuit inuoluit Sindone. 16. b
 Coeperunt autem accusare eū dicentes. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram & prohibentem tributa dari Caesari. 58.
 Conuersus Dominus respexit Petrum. 52. b
 Pater in manus tuas commendo spiritum meum. 126. b, 422. b
 24 Procumbens vidit linteamina sola posita. 28. b

Ex Euangelio Ioannis.

CAP. 1. **D**EVVM nemo vidit unquam. 310. a
 2 Servasti bonū vinum vsq; adhuc. 371. a
 Soluite templum hoc, & in triduo &c. 176. b
 3 Cuius non sum dignus ut solam eius corrigiam calceamenti. 338. a
 11 Statim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes instis, & facies illius erat sudario velata. 16. a, 17. a
 12 Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. 84. b
 16 Adhuc habeo multa vobis dicere, sed non potestis portare modo. 1.
 Vos vocatis me Magister, & Domine. 285. a
 18 Erat autem mane, & ipsi non introierunt in praetorium. 319. b
 Expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. 116. b
 Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris. ibid.
 Si non

*Si non esset hic malefactor non tibi tradidif-
semus eum.* pag. 132. a

19 *Acceperunt ergo corpus eius, & ligauerunt
illud linteis cum aromatibus, sicut mos est
Iudeis sepelire.* 5 b, 17. a, 28. b.

Sicut mos est Iudeis sepelire. 19. a

Corripiam ergo illum, & dimittam. 87. a

Ego nullam causam mortis inuenio in eo.
pag. 87. a

*Tunc ergo apprehendit Pilatus IESVM, &
flagellauit.* 94. a

*Milites plectentes coronam de spinis, impo-
suerunt capiti eius.* 192. a, 194 b

IESVS Nazarenus Rex Iudeorum. 115. a, b
Ecce homo. 192. b

*Stabat autem iuxta crucem IESV mater
eius.* 294. b, 295. a, b

Regem vestrum crucifigam? 116. a

*Non scindamus eam, sed sortiamur de illa
cuius sit.* 424 b

Lancea latus eius aperuit. 418. b

Erat enim magnus dies ille Sabbathi. 415. b

Basulans sibi crucem. 161. 164 b

Consummatum est. 402. a, b, 403. a

*Noli scribere Rex Iudeorum, sed quia ipse
dixit Rex sum Iudeorum.* 113 b, 116. a

Exiuit sanguis, & aqua. 396. b, 397. a

Continuo exiuit sanguis, & aqua. 384. b

*Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt
eum iam mortuum, non fregerunt eius
crura, sed unus militum lancea latus eius
aperuit.* 376. a

Videbunt in quem transfixerunt. 346. b, 347. a

Ecce rex vester. 116. a

Tolle, tolle, crucifige eum. 320. a

Ex libro Actuum.

CAP. 1. **Q**UOMODVM vidi-
stis eum ascendentem in coe-
lum, ita veniet. 406. b

3 *Scio quia per ignorantiam fecistis.* 132. a

12 *Pracingere & calcea te caligastuas.* 338. b

16 *Insuerunt eos virgis cadi.* 89. b

Et cum multas plagas imposuissent. ibidem.

Tollens eos in illa nocte lauit plagas eorum. 90. a

22 *Si licet hominem Romanum indemnatum
flagellare?* pag. 85. b

Ex epistola ad Romanos.

CAP. 5. **I**N hoc commendat Deus cha-
ritatem suam in nobis. pag.
9. col. b

8 *Sicut abundant passionibus Christi in no-
bis; ita & per Christum abundat consola-
tio nostra.* 100. a

Ex epistola ad Corinthios.

2. Cor. 5. **E**VM qui peccatum non no-
uerat, fecit pro nobis pec-
catum. 67. b

2. Cor. 11. *Quinquies quadragenas una
minus accepi.* 88. a

2. Cor. 11. *Ter virgis caesus sum.* 85. b

Ex epistola ad Galatas.

CAP. 3. **F**ACTVS pro nobis maledi-
ctum. 66. b, 67. a, b

Ex epistola ad Ephesios.

CAP. 3. **V**T possitis comprehendere cum
omnibus sanctis, quae sit lon-
gitudo, latitudo, sublimitas, & profundum.
110. a, 124. b, 133. b, 134. a

5 *Sacramentum hoc magnum est. ego autem
dico vobis in Christo & Ecclesia.* 379. b

Ex epistola ad Colossenses.

CAP. 2. **I**N quo inhabitat omnis plenitudo
diuinitatis corporaliter.
241. 254. a

Ex epistola ad Timotheum.

CAP. 5. **P**UBLICE peccantem publice
argue. no. b

Ec 4

Ex epi-

Ex epistola ad Philippenfes.

CAP. 2. **F**ACTVS est obediens usque
ad mortem, &c. 118.

Ex epistola ad Hebræos.

CAP. 5. **C**VM clamore valido, & lacrymis deprecans exauditus est pro sui reuerentia. 268. b

9 In arca Domini nihil aliud erat præter tabulas testimonij. 254. b

Si enim sanguis hircorum aut taurorum, & cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat &c. 131. a, 139. a

Per amplius & perfectius tabernaculum hoc non manufactum, id est, non huius creationis. 132. a

13 Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod & Iesus, &c. 131. b

Exeamus omnes extra castra cum Christo. 172. b, 173. b

Ex epistola B. Petri.

PET. 1. **S**CIENTES quod non corruptibilibus auro & argento sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati & incontaminati Christi, redempti estis de vana vestra conuersatione paterne traditionis. 281. a

Christus pro nobis passus est vobis relinquens exemplum, &c. 181. b

Ex epistola Ioannis.

1. IO. 4. **S**I enim fratrem suum quem videt non diligit, Deum quem non videt quomodo diligere potest? 159. b

1. IO. 5. Hic venit per aquam & sanguinem

IESVS CHRISTVS.

399. b

Omnis spiritus qui soluet IESVM ex Deo non est. ibidem.

Quis est qui vincit mundum nisi qui credit quoniam IESVS est filius Dei? ibid.

Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua & sanguis, & hi tres unum sunt. ibidem.

Ex libro Apocalypseos.

CAP. 1. **E**CCE venit in nubibus, & videbit eum omnis populus, & qui eum pupugerunt. 343. b, 347. a

2 Vincenti dabo edere de ligno vite, quod est in paradiso Dei mei. 325. a

Vincenti dabo manna absconditum, & dabo ei calculum novum, & in calculo nomen scriptum quod nemo scit, nisi qui accipit. pag 151. a

5 Liber scriptus intus, & foris. 149. b

5 Vindica sanguinem nostrum. 138. b

6 Veni, & vide, & ecce equus albus, & qui sedebat super illum habebat arcum, & data est ei corona, & exiit vincens ut vinceret. 203. a

Visus est arcum manuteneus, ut in ipso exeat vincens, ut vincat. 250. b

7 Quoadusq; signemus seruos Dei in frontibus eorum. 68. b

10 Accipe librum, & deuora illum, & amaricari faciet ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. 426. b

13 Adorauerunt bestiam omnes quorum non sunt scripta nomina in libro vite. 266. b

17 Mirabuntur omnes quorum non sunt scripta nomina in libro vite. ibidem.

19 Vestiu erat veste aspersa sanguine. 3. Rex regū. & Dominus dominantium. 117. b

20 Hæc est mors secunda. 246. a

INDEX RERVM

PRÆCIPVA OBSERVATIONE DIGNARVM IN QVO

*Numerus Paginam, a. Columnam primam, b.
secundam explicat.*

A.

A R O N virga florens
carnis resurrectionem fi-
gurat. pag. 257. a
Aaron ornamenta. 268. a
Aaron quomodo iniqui-
tates filiorum Israel por-
tauerit. ibidem.
Abagatus rex pictorē mit-
tit qui Christi effigiem

excipiat.

pag. 53. col. a

Abel sanguis quod clamauerit de terra. 138. b
Abelem centum annis luxit Adam. 286. b
Abel à Cain occisus, quid designet. 174. a
Abraham obedientiam superauit B. Virgo. pag.
294. b
Abraham quid Ægyptios docuerit. 150. a
Absalonis cesaries librarum octo, vnciarum qua-
tuor. 183. b
Acerbitas doloris B. V. 126. b
Acerbitas flagellationis Christi. 89. b. 90. a
Achates lapis qualis eius vis & mysteria. 264. b
Actus omnes B. V. quanta modestia & gravitate
præditi. 296. a
Adagium, altiora te ne quæsieris quomodo intel-
ligendum. 8. b
Adam gigas fuit. 46. a
Adæ lectus triginta pedum vbi conspiciatur.
pag. 46. b
Adam & Eva mundum vendiderunt. 79. b
Adæ supra sepulchrum tres baccæ plantantur.
pag. 63. b
Adam ante peccatum nuditatem cur non erube-

sceret.

pag. 121. a

Adam qua hora peccauit eadem Christus in cru-
cem actus. 121. b
Adam quia incontinenter manum extendit, ideò
Christi manus clauis affixa fuit, & quia Adam
prius dextrā extendit, ideò dextra manus Chri-
sti prius clauis affixa fuit. 123. b
Adæ peccatum Christus principalius abolere vo-
luit. ibidem.
Adam secundus plus profecit, quam primus no-
cuerit. 238. b
Adam vbi sepultus. 185. a. b. 286. a. b
Adam post peccatum quæ loca incoluerit. 286. b
Adam in Christum transfusus. 238. b
Adæ dormitio quid mysticè designarit. 280. b
Adam pomum manducaturus quia dextrum pe-
dem prius mouit, ideò dexter pes Christi clauo
prius perforatur. 352. a
Adæ ad Christum analogia. 380. a
Adam quo die & hora peccauit, eadem Christus
fuit mortuus. 405. b
Adamantino in vngue cur peccatum Iudæ scri-
ptum est. 393. a
Admirationem tollit Dei omnipotentia. 17. b
Admirabile commercium dicitur opus Incarna-
tionis. 383. b. 384. a
Adriaticum mare clauo dominicæ crucis tranquil-
lum redditur. 363. a
Adriatici maris procellis montes excitati. pag.
287. col. a
Adrianus Imp. primus omnium inter Imperato-
res barbam nutrit. 226. b
Adonizedech septuaginta regum manus abscin-
dit. 116. b

Ecce

Ægyptio

I N D E X

- Ægyptiorum superstitio in cadaueribus condiendis.* pag. 19. col. b
- Ægyptiorum literæ.* 149. b
- Ægyptios docuit Abraham Mathematicam & astrologiam.* 150. a
- Ægirtudo in Christo nulla.* 301. a
- Aer cruce purgatus.* 124. b, 134. b
- Ærem vix tolerare poterat Christus propter horribiles capitis percussiones.* 158. b
- Æthiopem quomodo concepit & peperit mulier.* 330. a
- Affectus in pedibus denotantur.* 359. a
- Affines Christi Domitianus prosequitur, & cur.* 217. a, b
- Affinium Christi bona quanti valerent.* ibidem.
- S. Agathæ velum non conflagrat.* 38. a
- Agertyphernates spinam, capillumque Christi sanguine hærentem seruat, quæ in die Parasceves reuirescit.* 182. b
- Agicola crucis figuram exhibet arando.* 132. a
- Agnus aureus amianto fune ligatur.* 37. b
- Agnus Paschalis duplici ligno assabatur, & cur.* 303. a
- Agnus insignis Christi figura.* ibidem.
- Alas duas Christus habere describitur, & cur.* 251. a
- Alapis pueri, & mulieres, cur percutiantur.* pag. 230. a
- Alapa Christo armata manu impingitur.* ibid.
- Alexander Magnus cur Tyrios in cruce egerit.* pag. 64. b
- Alexander Magnus Iaddum Pontificem Iudæorum cur adorauerit.* 266. a
- Alexander Magnus os Ephestionis sigillo signat, & cur.* 248. b
- Alexandri Magni vulnus quid clamaret.* 348. b
- Alexandri Magni liberalitas munificentissima.* 383. b
- Alexander Magnus arbores Solis consulit.* 325. a
- Almericus VI Rex Hierusalem.* 32. b
- Alphonfi Paleoti cor à Deo accenditur.* 4. b
- Alphonfi Paleoti liber, quam aptè Sindonis explicatio inscribatur.* 16. b
- Alphonfi Paleoti plurimæ gratiæ habendæ.* pag. 10. a
- Alphonfi Paleoti in hoc opere intentio.* 1. a
- Alphonfus Paleotus leges messis ac vindemiæ seruat.* pag. 4. b
- Alphonfi Paleoti pastoralis sollicitudo.* 9. a
- Ambitionem ostendit Pilatus dum Christum vocat regem, & crucifigit.* 116. a
- Ambitio diuitum in sepulchris quam grauitè reprehendenda.* 26. 36. a
- Ambitus cur veste candida fieret.* 217. a
- Ametisti vis mirabilis.* 264. b
- Amiantum linum incendio lædi non potest.* 37. a
- Amicus amico animæ dimidium.* 125. a
- Amoris vis mirabilis.* 56. b, 125. a
- Amor Christi erga nos heroico facto demonstratur.* 100. a
- Amatoriè Christus nos prosequitur.* 56. b
- Amoris holocaustum quod.* 131. b
- Amor B. V. in Christum.* 125. b
- Amor Christi nullum pro nobis supplicium respuit.* 149. a
- Amore Christi erga nos nullus maior.* ibid.
- Amoris notis exarata epistola.* 218. b
- Amores duo in corde B. V. pugnabant.* 332. b
- Amorem Dei passio prædicat.* 349. b
- Amare Deum quantum debeamus.* ibidem.
- Amoris vulnus.* 383. a
- Amicitiam nobiscum quo artificio ineat Christus.* pag. 218. b
- Anagogicus sensus omnium mysticorum sensum nobilissimus.* 130. b
- Angeli in Christi ascensione mirantur.* 278. a
- Angeli quotidie singulariter legunt in nouissimo vniuersaliter recitaturi.* 266. b
- Angeli sepulchro Domini assistunt.* 479. b
- Angelorum matutina ac vespertina cognitio.* 260. a
- Angelus funiculo, & arundine templum dimitiens quid significet.* 46. a
- Angelorum præsidio Hierusalem destituitur.* 30. a
- Angeli corporea Christi pulchritudine delectantur.* 48. a
- Angeli ter in anno quas cruce inuisere soleant.* pag. 78. a
- Angelorum ruina crucis sublimitate reparata.* pag. 124. b
- S. Andreas Apostolus non clavis, sed funibus cruci adstrictus.* 125. a
- S. Andreæ crux qualis.* 108. a
- Anima aquæ calidæ à D. Thom. comparatur.* pag. 21. b
- Anima quando per cincinnam capitis eleuatur.* ibidem.
- Anima in passionis Christi meditatione calefcit.* 245. a
- Anima Christi quomodo figurata.* 257. a
- Anima B. V. gaudio ac dolore variè afficitur.* 142. b
- Animæ quam caræ Christo.* 147. b
- Animam Christi persecutores quærebant.* pag. 149. a, 391. b

Anima

Anima nostra columba designatur.	pag 390. a	Arbores infelices quæ, & cur sic dictæ	pag. 62. col. a
Animæ sedes vbi.	391. b	Arboribus inest differentia sexus.	201. a
Animi ingrati vitium quam detestabile	392. a	Arbor Christi figura.	323. a, b
Anima nostra quomodo fecunda fieri potest, & Christum in seipsa concipere.	331. a	Arbori Christo fideles inseruntur.	323. b
Animalia vnicornia plura.	70. b	Arbor vitarum cur dicta.	324. a
Anulus Dei est homo.	329. a	Arbor vitæ an hominem conseruare potuerit æterno tempore.	ibidem.
Anulo os Ephestionis signat Alexander Magnus.	248. b	Arbor vitæ an virtutem naturalem habuerit, an supernaturalem.	324. b
Anni mundi quot.	17. b	Arbores solis mirabiles.	ibidem.
Anni mundi varie supputati.	ibidem.	Arboris vitæ mysteria declarantur.	325. a
Antichristus à diabolo armandus.	322. b	Arbor mala quomodo fructus bonos facere possit.	323. b
Antiquitas tenebras rebus offundit.	9. a	Arca ea continebat quibus Iudæorum ingratitude conuinceretur.	257. a
Anterior pars in homine quæ dicatur.	134. a	Arce ostium significat vulnus Christi.	293. a
Antipathia & synpathia in arboribus.	201. a	Arca cur dicatur humanitas Christi.	254. b
Antiochiactus vt Ionathæ amicitiam compararet.	218. b	Arca testamenti quid contineret.	pagina
Apparitio Christi mirabilis nouitio Cisterciensi.	172. b	254. b, 255. a	
S. Apostoli nudis pedibus incedebant.	339. a, b	Archimedes cœli situm vitreis spheris inclusit.	175. b
Apostolicæ sedis auctoritas quando requirenda.	pag. 38. b	Architectonicæ ars ex homine desumpta.	382. a
Apostolicæ sedis auctoritas Delphico Oraculo præponenda.	29. a	Arcu æneo brachia Saluatoris figurata.	250. a
S. Apollonia se ipsam in igne spontè inijcit	422. b	Arcus metaphora exactè describitur.	250. b
Africanus Scipio quotidie barbam rasit.	pag. 226. b, 227. a	Arcum cur Christus gestare describatur.	ibidem.
Apollini primitiæ barbæ consecratæ	185. b, 227. a	Ardus in rebus virtus elucescit.	9. a
Appelles miro artificio Planum carbone pingit.	pag 8. a	Arguarum fœminarum superstitio.	224. b
Appelle maior Christus.	8. b	Arietis ad Christum analogia.	198. b, 246. b
Aquarum virtus mirabilis.	392. a	Arietes inter vepres hærens Christum significat spinea corona redimitum.	198. b
Aquæ redemptoris caput quando inundauerunt.	pag 179. b	Arma i contra Christum à diabolo qui fuerint.	321. a
Aqua ex lateris vulnere copiosè egressa.	382. b	Aromata Christi corpori adhibita Sindonis effigiem impedire non potuerunt.	2.
Aqueum elementum quibus privilegijs à Deo condecoratum.	387. b, 388. a	Arius cur equo nigro indicatus, cuius sessor stateram manu teneret.	321. b
Aqua vera in Christi pectore quomodo esse potuerit.	397. a, b	Ariana pestis quantum creuerit.	ibidem.
Aqua an à sanguine diuisa è Christi latere fluxerit	398. b	Ars Christi mirabilis.	401. a, b
Aqua, spiritus & sanguis quomodo vnum sint.	pag 400. a	Ars quomodo vim naturæ repellere possit.	pag. 329. b
Aqua vera non autem phlegma è Christi latere profluxit.	396. a	Artemisæ Mausolæum.	429. a
Aqua cur calici infundatur.	396. b	Artificium Christi mirabile.	4. b
Aquilæ comparatur Christus.	252. b	Arundine cur percussum Christi caput.	235. b
Aquilonem respicit vulnus lateris Christi, & cur.	pag. 387. b	Arundo mysticè quid significet.	216. b
Aratio facta super corpus Christi.	175. b	Arundinis ictus in capite cur Christus sustinuit, mirabilis causa	ibidem.
Aræ medijs in fluctibus.	287. b	Arundine diabolus Christum persequitur, & Christus diabolum.	216. a
Asatrum crucis figuram exhibet.	132. a	Arundo serpentibus lethalis.	ibidem.
		Ascendente Christo mirantur Angeli.	278. a
		Ascatides vermes qui.	34. a
			Assecti

- A**ffueri regis in Hefter humanitas. pag. 310. col b
- A**ssyriorum mores, & superstitiones in condien-
dis cadaueribus. 19. b
- A**stus d aboli. 235. b
- A**thenienfium lex vt ex ephæbis abfcedentes bar-
ba primitias offerrent Apollini crinito. pag.
227 col. b
- A**uarum quæ condemnabunt. 346. b
- A**ttentionem in facrificijs quanti fecerit Numa
Pompilius. 259. a
- A**uctoribus in vnaquaque re primis quales gratiæ
habendæ. 10. a
- A**uctoris humilitas & intentio. 1. a
- A**uctoris putata mors. 304. a
- A**uctoritas traditionum. 255. b
- A**uctor pauperulam Ruth imitatur. 5. a
- A**ugustus barbæ rafone maximè delectatus. pag.
226. col. b
- A**urora Christum fignificat. 318. b
- A**ureliani Imp. triumphus. 176. a
- A**urum bonum est fanguis Christi. 290. b
- A**uis volans crucis formam exhibet. 133. a
- A**uis Rhinoceros describitur, & quando vifa.
pag. 71. a
- S.** Augustinus in titulo Crucis Dei prouidentiam
agnofcit. 116. b
- S.** Augustinus quam acutè contra Manichæos
probet corpus Christi non fuiffe fantalticum.
pag. 67. a
- A**ugufta Taurinorum cur feruanda. 5. b.
- B.**
- B**ABILON cecidit ex clamore paffionis Chri-
fti. pag. 348. b
- B**abiloniæ zopyrum præponebat Darius. 160. b
- B**accas tres accipit feth, quas fupra Adæ fepul-
chrum plantat. 63. a. b
- B**aculus feruorum proprium fupplicium. 86. a
- B**aculos quantum timeant ferui. ibidem.
- B**alduini reges Hierofolymitani. 32. a, b
- B**aliftæ cur fcorpiones dictæ. 326. b
- B**aptifmi origo. 385. b
- B**aptizati occidentem brachijs expantis refpiciunt,
& exfufflant, & cur. 406. a
- B**arbam enutrire permiffit Lycurgus, & cur.
184. b, 224. a.
- B**arbæ vtilitas magna. 224. a. b
- B**arbam quæ torum corpus obtegit nobilitatis o-
ftentandæ caufa nutriunt Galatæ. 224. b
- B**arbatæ fœminæ plures. 225. a
- B**arba Christi adoranda. pag. 225. b
- B**arbam vellere nefas eft, quia eft pulchritudo
congenita, & generofa. 226. a
- B**arbitonforibus Romani caruerunt annis qua-
dringentis quinquaginta. 227. a
- B**arbam radere religiofis cur laudabile. 227. b
- B**arbæ ob racionem quale bellum David intulit
Ammonitis. 228. a
- B**arbæ euulfio quam grauis ignominia. 223. b
- B**arba Christi oppleta fanguine. 179. a, 222. b
- B**arba Christi expilata. 223. a
- B**arbæ primitiæ Appollini facratæ. 185. a
- B**arba venerationem confert. 223. b
- B**arbam pulchram vt obtinerent, templum fortu-
næ barbatae conftituerunt antiqui. 224. a
- B**arbatam fœminam eminus falutandam. 225. a
- B**arba virilitatis indicium. 224. b
- B**arbam radere, vel enutrire an liceat. pag. 226.
a vfque 228. a
- B**arba ac coma qua racione tondenda vel nutrien-
da. 228. a
- B**aronius Cardinalis infignter commendatur.
11. b. 114. a
- B**el, Baal, Beelphegor, Beelzebub quis fuerit.
pag. 20. col. a
- B**enefacta Deus oculis confpicit, malefacta pal-
pebris interrogat. 233. b
- B**enignitatis indicium fplendet in facie. 236. a
- B**enignitas Mariæ in clericum. 236. b
- B**etilli lapidis vis mira. 265. a
- S.** Bernardo fœuum Christi vulnus reuelatum.
156. b
- B**eftiæ vorant martyres. 317. b. 318. a
- B**efthalitas Neronis quam efferata. 320. b
- B**otro Cypri Chriftus defignatus, & cur. 394. a
- B**oues facri qui dicantur. 392. b
- B**rachia Christi quomodo à primogenita morte
dicantur deuorata. 245. b. 246. a
- B**rachium fponfi quod dicatur. 247. b
- B**rachia Christi quam dirè Cruci coextenfa. pag.
250. a
- B**rachia Saluatoris arcu aëreo figurata. ibidem.
- B**rachia Christi flecti non potuerunt, & cur. pag.
251. a
- B**rachia Christi alæ dicuntur, & cur. ibidem.
- B**rachia fupra pectus quomodo complicarent Iu-
dæi. 273. a
- B**rachia Christi cur fupra pectus complicata non
fuerint. ibidem.
- B**rigittæ fententia de pedum crucifixione. 350. b
- B**rigittæ Crucifixionis fuæ feriem Chriftus o-
ftendit. 119. a
- Buccina.**

Buccinatores Christum ad Caluarię montem præcedunt. pag. 169. b

C.

CADMYs literarum inuentor. 149. b
 Cadauera cur aromatibus condirentur. 2.
 Cadaver gigantis in lapidem versum. 287. a
 Cadauera crucibus affixa in Caluarię vallem proijci solita. 361. b
 Cadauera è crucibus diffuunt, si tenuioribus clavis affigantur. 276. a
 Cæsar quam crudeliter occisus. 305. b
 Cæsaris cerea statua quos affectus excitet. ibid.
 Cæsaris imago honestè tractanda. 202. a
 Cæsaris mors crudelis crudeliter castigatur. pag. 306. a
 Cæsaries insigne Nazareorum ornamentum. pag. 185. b
 Cæsaries Absalonis librarum octo, vnciarum quatuor. ibidem.
 Cæsariam cur nutrierit Christus. ibidem.
 Cælum quando disruptum. 117. a
 Cælum crucis figura insignitum. 132. b
 Cæli constitutionem vitreis globulis expressit Arhimedes. 175. b
 Cælum ab hominibus exornandum. 291. a
 Cælatura lapidis est Christi percussio. 151. a
 Cæremonia primitiæ Ecclesiæ illustris. 406. a
 Cæremoniæ Iudæorum in creandis regibus. pag. 197. b
 Calamitas caluitio designata. 185. a
 Calamistrati populi. ibidem.
 Calcaneus mysticè quid significet. 141. a
 Calculus candidus Christus. 151. a
 Caligula Imperatore lugente nulli lætitiæ signa dare licuit. 202. b
 Calix cur ad dextram hostiæ collocaretur. 374. a
 Calici cur aqua infundatur. 396. b
 Caluarię montis scissura mirabilis. 288. a
 Caluarię montis situs. 112. a
 Caluarię mons à sepulchro Christi centum & octo pedibus distat. 19. a
 Caluarię mons vnde dictus. 285. a
 Caluarię vallis famosa, & cur. 361. b
 Calvinus & sequaces in sacram Sindonem quid blaterent. 17. a
 Calvinistæ quibus locustis comparentur. 322. a
 Capillus Christi sanguine aspersus reflorescit in die Parasceues qua hora Christus spinis coronatus fuit. 182. b
 Capillis Sampsonis figurati Christi capilli. 183. b

Capilli an partes integrantes corporis. pag. 184. b
 Capilli Christi & Mariæ eiusdem coloris. 185. a
 Capilli Christi & Mariæ radios emittebant. ibid.
 Capilli Apostolo Petro in opprobrium abraduntur. 217. b
 Super caput redemptoris quando aquæ inundaerunt. 180. a
 Caput Christi quam dirè percussum. 158. b
 Caput Christi duabus & septuaginta spinarum punctationibus laceratum. 211. b
 Caput Christi quodammodo voratum. 213. a
 Caput Christi arundine percussum. 205. a
 Caput Adæ in Caluarię monte sepultum. 285. b
 Caput Adæ, morientis Christi sanguis inspergit. pag. 285. b
 Caput Christi cur arundine percussum. 225. b
 Capiti Christi quam immaniter impressa fuerit corona spinea. 179. a
 Capitalem sententiam lataturi iudices cur manus lavare consueverint. 167. a
 Capuzinorum ordo laudatur. 338. b
 Candidati qui dicerentur. 217. a
 Canes Christi manus & pedes foderunt. 281. b
 Canes dicuntur gentiles. ibidem.
 Carbunculi lapidis mira vis. 264. a
 Cardinalibus qui tituli designentur. 112. b
 Cardinalis Bessariō reliquias donat Societati charitatis Venetæ. 193. b, 195. a
 Carmen infelix quid. 62. a
 Caro peccati non fuit in Christo, fuit tamen in eo caro similis carni peccati. 120. b
 Caro Christi delicata duplici de causa. 300. b
 B. Carolo reuelat Christus se denuo mori paratum si opus esset. 182. a
 Carrabæ ludibria. 196. b
 S. Catharina Senensis quem in Christo dolorem grauissimum putarit. 250. b
 Cathenę B. Petri particulæ, clauiculis inclusæ. pag. 363. b
 Cauerna macerię quid sit mirificè declaratur. 390.
 Cerea statua Cæsaris quos affectus in populo excitavit. 305. b
 Ceruis cur data cornua. 319. a
 Ceruo quo mysterio Christus comparetur. ibid.
 Chabalah, & Chabalistica sapientia quid esset. 256. b
 Characteres novos Christus instar Cadmi inuenit. 149. b
 Charitas duellum vincit. 9. b
 Charitas inuincibilem vicit. ibidem.
 Charitas Christi erga nos qualis. 149. a
 Charita-

Charitatis excessus in Christi operibus.	pag.	Christi aduentum Prophetæ præcurrunt.	10. b
236 col a		Christi passio qualiter meditanda.	12. b
Charitatis incendium vbi.	349. a	Christi amor in Patrem, & Ecclesiam, & vter ma-	
Charitas est sponsi signaculum.	247. b	ior.	pag. 8. b
Cherinthi pestilens hæresis confutatur.	399. b	Christus cur & quomodo sudarium signauit.	
Christus in ariete designatus.	246. b	pag. 15. col. a	
Christi pellis mysticè quid.	244. b	Christi passio ieiunè ab Euangelistis explicata, &	
Christus est sigillum signatum signis redemptionis nostræ.	248. a	cur.	12. a, b
Christus cur latronibus præmortuus.	283. b	Christi artificium mirabile quomodo à nobis recedens non recedat.	8. b
Christi passio quo affectu recolenda.	296. b	Christus Sindonem miraculo pinxit.	17. b
Christus venationis insidijs angustiat.	319. b	Christus in Ecclesiæ sacrario viuus.	8. b
Christum diabolus ab initio occidere curauit.		Christus licet aromatibus conditus, non tamen exenteratus.	20. a
pag. 320 b		Christus multis lineis vestibus obuolutus.	28. b
Christus optimus mercator.	383. b	Christi magnitudo ex Sindone cognoscitur.	pag.
Christi cruce quæ virtutes denotentur.	110. b	45. col. b	
Christum Pilatus honorare voluit titulum scribens.	116. a	Christi in pictorem comitas mirabilis.	15. a, 53. a
Christum regem vocans, & crucifigens Pilatus ambitionem suam prodit.	ibidem.	Christus quando sacram Sindonem sua effigie signauit.	3. 20. b
Christus etiam vt homo est Rex regum, & Dominus dominantium, iurisdictionem exercet in omnia regna mundi.	117. b	Christus est mysterium absconditum.	4. a
Christi titulus dictiones quatuor obinet, & quomodo singulæ ostendant Christum non fore crucifigendum.	117. a	Christus cur sacrosanctæ Sindoni corporis sui effigiem impresserit.	8. a
Christus rex misericordiæ.	118. a	Christi charitas quantum nos excitet.	9. b
Christus infantulus corpusculi sui effigiem impressit in marmora.	59. b	Christus è cruce depositus, cruce in altum erecta.	
Christus cur maluerit vocari Rex Iudæorum, quæ totius mundi.	118. a	pag. 16. b	
Christi magnitudo quanta.	47. a, b	Christi pulchritudo mirabilis, & cur.	47. b, 48. a
Christus cur dicatur regnare in domo Iacob.		Christus vulneris lateris iniuriam cum Maria diuidit.	56. b
pag. 118 a		Christus in arborem infelicem tolli cur maluerit.	
Christi corpus mirabiliter descriptum.	49. b	pag. 62. b	
Christus inter medios moderni temporis magnus.	47. b	Christus cur crucis supplicium elegerit.	65. a
Christus anno vigesimo ætatis suæ, magnitudine & fortitudine virili perfectus erat.	50. a	Christum in medio latronum cur Iudæi crucifixerunt.	66. b
Christi intuitus ad motum cordibus inferendum efficacissimus.	52. b	Christum Iudæi veneno necare volebant.	67. b
Christi & B. V. membra singula describuntur.	49. a, b, 50. a, b	Christi dolores auger præsentia Matris.	78. b
Christus qualiter, & quando candidus, & rubicundus.	53. a	Christus granum frumenti.	84. a
Christus amatoriè nos prosequitur.	55. a	Christus crucem duplicem qualiter passus sit.	79. a
Christi in pictorem mira benignitas.	53. a	Christi flagellatio cur adeò dura cum ad correctionem fuerit.	86. b, 95. a
Christus pictor excellentior Apelle.	8. a	Christum flagellari instigat diabolus ne crucifigeretur.	87. b
Christus faciei suæ speciem linteo impressit, & Abagaro regi transmisit.	53. a	Christi vita Maria.	79. a
Christus quam ardentè Ecclesiam suam amet.		Christus quamdiu flagellatus.	90. b
pag. 8. col a		Christus quot sanguinis guttas in sua passione fuderit.	91. a
		Christus semel tantum flagellatus fuit.	94. a
		Christus Romanorum lege flagellatus est.	85. a
		Christus passionem suam cum Matre diuidit.	
		pag. 101. b	
		Christi flagellationi B. V. interfuit.	ibidem.
		Christi crux qualis.	110. a
			Christus

Christus verus Sacerdos Theologus, & rex. pag. 115. col. a	Christi ad mortem properantis pompa ac triumphus. 169. b
Christus solus homo perfectus. 118. a	Christus quanto mysterio crucem gesserit. 173. a
Christi regnum quale. 217. b	Christus moriturus cur regalia indumenta deposuerit. ibidem.
Christus crucifixus est nudus. 120. a	Christus stimulis agitur. 170. a
Christi crucifixionis modus describitur. pag. 119. a, b	Christi capiti quam dirè imposita spinea corona. pag. 179. a
Christus ante crucifixionem omninò nudatus est, & quis hoc negauerit. 110. a	Christi ardor patiendi pro animabus. pag. 100. a, 182. a
Christus eadem hora in crucem est actus, qua Adam peccauit. 121. b	Christi crucem baiulantis via describitur. pag. 170. b, 171. a
Christus cur cruci affigi voluerit, causæ multiplices afferuntur. 124. a, b, 125. a	Christi capilli, barba, facies, sanguine rubricata. pag. 181. b
Christi ignominia in nuditate quanta. 120. b	Christo ad Caluariæ montem properanti ubi obuia fuerit B. V. 170. b
Christus in cruce quid à nobis exigit. 125. a	Christi elegans cum Sampsonē comparatio. 183. b
Christus licet non habuerit carnem peccati, habuit tamen carnem similem peccati. 120. b	Christus cur comam gestauerit. 185. b
Christi dolor est Mariæ dolor. 125. b	Christus an Pilati iussu spinis sit coronatus. pag. 192. b
Christus in cruce quid pro Mariæ dolore dixerit. 126. b	Christi & Mariæ facies qualiter radiabat. 186. a
Christus vitulo mystico denotatus. 130. b	Christus omni in parte corporis passus. 201. b
Christus cor Mariæ. 125. b	Christus est lilium inter spinas. 203. b
Christus amoris est holocaustum. 131. b	Christus tribulorum rex, & cur. 202. b
Christus peccatum omne deleuit. 132. a	Christus triplici corona fuit coronatus. 213. b
Christus veluti vitulus mysticus cur extra castra cremari voluerit. 131. b	Christus percussus cur tacuerit. 214. b
Christi sanguis quid clamet. 138. b	Christus cur spinis coronari voluerit causæ decem & octo afferuntur. 201. b, 202. a
Christus Ecclesiam pedum sanguine sibi desponsauit. 140. a	Christus cur ictus arundinis in caput sustinuerit mirabilis causa. 216. a
Christi dolor fuit maximus inter dolores huius vitæ, & cur. 139. a	Christus pessimis conuitijs, & quibus à Iudæis laceratus fuit. 214. b, 215. a
Christus vtraque ex parte flagellatus. 146. a, b	Christi spinoso sub capite non decet membrum viuere delicatum. 202. a
Christum Iudæi omnino annihilare volebant. pag. 148. a	Christi cognatos Domitianus persequitur. 217. a
Christi amor erga nos immensus. 149. a	Christi barba depilata. 223. a
Christus optimæ & delicatæ naturæ. 139. b	Christi barba adoranda. 225. b
Christus flagellandus spontè columnam amplectitur. 147. a	Christus à cruce abigere matrem conabatur. pag. 218. a
Christum legere possunt docti, & indocti. 150. b	Christi faciem conspuere qui dicantur. 229. a
Christus sub crucis pondere, cur in terram corruerit. 157. a, b	Christi & Mariæ lachrymæ ubi seruata. 218. b
Christus totus scriptus. 150. b	Christus exemplum patientiæ. 229. b
Christi laudes describit Pilatus. 168. a, b	Christus quando epistolam scripsit amoris notis. pag. 218. b
Christus os suum in puluere posuit, & cur, & quando. 157. b	Christus alapis ac colaphis quamdiu cæsus. pag. 231. a
Christus calculus candidus. 151. a	Christus inclutus, & despectus, pauper, & potens, virtuosus & abiectus. 231. b
Christus characteribus hieroglyphicis signatus quid significet. 152. b	Christi facies virga, & arundine percussa. 230. b
Christus quam dira passus sit dum crucem ferret. 158. a, b	Christi caput cur percussum arundine. 235. b
Christum à mortuis surrexisse testatur Pilatus. pag. 168. b	Christi oculi gratia pleni. 233. a
	Christi facies quam desiderabilis. 237. b
	Christus

- Christus est omnia nobis.** pag. 248. a
Christus Solum comparatus. 252. b
Christus sacrificium cruentum, & inuentum o-
bulit. 258. b, 259. a
Christus Aquilæ comparatus. 252. b
Christi sacrificium cui dicatur vespertinum. pag.
 260. a
Christum non fuisse crucifixum, sed eius loco Si-
monem Cyrenæum blaterabat Mahumetes.
 277. a
Christus veras plagas post resurrectionem reti-
nuit. pag. 278. b
Christus Patri ostendit latus, & vulnera. 280. b
Christus grauiora passus quam latrones. 283. b
Christi vulnera sunt nobis solatium. 281. a
Christi nerui ac venæ disruptæ. 289. a
Christus ex quolibet hominum statu quid in se
susceperit. 300. a
Christi manus ac pedes canes foderunt. 281. b
Christi pulchritudo insigniter commendata.
 pag. 300. b, 301. a
Christus quos naturæ defectus in se suscepit.
 pag. 301. a
Christus nunquam ægrotauit. ibidem.
Christi passionem quomodo fructuosè meditari
possimus. 307. b
Christus ex virgine nascens, quale gaudium ma-
tri concessit. 312. b
Christus quàm artificiosè ceruo comparetur.
 pag. 319. a
Christo quàm infensi fuerint poetæ. 322. b
Christus adiudicandum veniens cur secum sanctos
adducet. 346. a
Christus auroræ comparatus. 318. b
Christus forti apprehensione quomodo possit for-
mari in nobis. 329. b
Christus in corde B. Claræ quam feliciter forma-
tus. 331. b
Christus sæpè nudipes incescit. 337. b
Christi maiestas cum ad iudicandum venerit qua-
lis. 344. a
Christum percussores iudicantem aspicient. pag.
 347. a
Christus ad iudicandum veniens passionis suæ sum-
mam acerbiter patefaciet. 344. b
Christus quot clavis cruci fuerit affixus. 349. b
Christum tribus aut quatuor clavis crucifixum
quis meditari potest, prout se magis affici sen-
tit. pag. 353. b
Christus cur pedes suos clavis affigi voluerit. pag.
 358. a
Christi clauos B. V. in sinum suum excepit. 361. a
Christus cum matre iniuriam vulneris in latus ac-
cepti, diuinit. pag. 378. a
Christi cor doloris magnitudine crepuit. 383. a
Christus cur voluit cor suum lancea transfigi.
 391. a, b
Christus in meditatione est animæ potus & cibus.
 pag. 394. a
Christus quod semel assumpsit nunquam dimisit,
quomodo intelligendum. 398. b
Christus se totum nobis tradidit. 391. a
Christus IESVS cur per aquam & sanguinem ve-
nisse dicatur. 399. b
Christus quid innuere voluerit dicens, consumma-
tum est. 402. b
Christus tacens Mariam in cruce quomodo allo-
queretur. 403. b
Christus eadem die ac hora mortuus est qua A-
dam peccauit. 405. b
Christum crucifigendum omnia prædicabant.
 pag. 422. a
Christianæ militiæ ornamenta ex Hierusalem a-
sportantur. 30. a
Christiani urbem Hierusalem recuperant, & quā-
do. pag. 31. b
Christiani ex Hierusalem ante eius euersionem
migrare iubentur, & quo. 29. b
Christiani ex urbe Hierusalem egrediuntur anno
Christi. 30. b, 76.
Christianorum luctus Hierusalem capta. 33. a
Christiani è Hierusalem egredientes quæ hume-
ris possunt asportant. ibidem.
Christophori dens pugno maior. 46. b
Cibus quomodo de comedente egressus. 401. a, b
Cisterciensi nouitio Christus crucem baiulans ap-
paret. pag. 172. b
Ciceronis acuta amplificatio sed pietate à B. Virg.
vincitur. 78. b
Cipressi contra ventorum impetus constantia.
 pag. 63. a
Ciuitas Dei Maria. 55. b
Chlamis purpurea lacera fuit vestis. 216. a
Chlamis qualis vestis fuerit, & an regum pro-
pria. 216. a
Chisoliti lapidis mira vis. 264. b
Clamor lapidum. 349. b
Clamor vulnerum Christi qualis, & à quibus au-
diatur. 348. a, b
Clamori quando locus. 348. b
Clamoris vis in sanguine. 138. b
Clamore passionis Christi cecidit Babilon. 348. b
Clara cur de cruce sit dicta. 353. a
Claræ cor flagella Christi vt ostendat. 98. a
Clauis

Clavi pedes Christi perforantes quam acutè cor- da feriant. pag. 141. b	Colicus dolor vnde dictus. 304. a
Clavis tribus affixus fuit cruci titulus. 110. b	Collum Christi à militibus percussum. 147. a
Clavis configi noluit B. Policarpus. 140. b	Collum Christi quando percussum. 158. b
Clavis potestatem, crux templum, gratia iubila- tionem significat. 174. b	Collum Ecclesie Maria, & cur. 183. a
Clavi qualiter vulnera manuum obstrinxerint. pag. 245. b	Colore hiacintino oblectatur Deus. 290. a
Clavis sapientie quæ. 256. b	Columba animam significat. 148. a
Clavi quibus Christus cruci affixus est, rotundi e- rant. pag. 276. b	Columna fortitudinis hieroglyphicum signum. 148. a
Clavis multis affixi sancti martyres. 276. a	Columna Christi sanguine aspersa vbi seruetur. pag. 92. b
Clavis quam variè martyres ligno affigebantur. 350. a	Columnam Christus flagellandus spontè ample- ctitur. 147. a
Clavis pedes suos cur transfigi voluerit Christus. pag. 358. a	Columna quæ in templo sanctæ Praxedis servatur describitur. 92. b
Clavi cur dulces dicantur, & lignum dulce, lancea tamen cur dira dicatur. 377. a	Columna aurea aminto fune ligata. 37. b
Clavi Christi miraculum in fugandis Dæmonum infidijs. 362. a	Columnæ quomodo alligatus fuerit Christus. pag. 91. a
Claviculis cathenæ sancti Petri partes inclusæ. pag. 363. b	Columnis duabus Christus alligatus. 92. 94. a
Clavorum vulnera quam lata. 277. a	Columnæ quam diu alligatus fuerit Christus. pag. 92. a
Clavorum Christi clamor qualis, & à quibus au- diatur. 348. a	Columna cui Christus fuit alligatus, qualis fuerit. ibidem.
Clavorum Christi clamor quas hæreses damnet. pag. 349. a	Columna flagellationis porticum sustentat. ibid.
Clavorum Christi historia. 361. a	Coma & barba qua ratione nutrienda vel tonden- da. 228. a
Clavorum Christi particulæ alijs clavis insitæ. pag. 363. b	Comam cur gestavit Christus. 185. b
Clavos Christi B. V. in sinum suum excepit. 361. a	Comati calamistratique populi. 184. b
Clavum freno inferi cur voluerit Christus. 362. b	Comæ capitis Christi sunt Prælati, Reges, Prin- cipes. 184. a
Clavus pedum maior, & cur. 360. a	Comæ primitiæ Apollini sacratæ. 185. a
Clavus Christi equi Constantini freno insitus. 362. a	Comam barbamque clericis nutrire nefas. 226. b
Clavus crucis Christi Adriatici maris tempestates sedat. 363. a	Commercium admirabile est Incarnatio. 383. b
Clavus crucis Mediolani asseruatus. 362. b	Complexio corporis Christi optima, & delicata. pag. 139. b
Clementiæ signum quod. 87. b	Conscientiæ liber. 266. b
Clementia B. V. in clericum. 237. a	Consilium auctoris in Sindone explicanda. pag. 135. b, 136. a
Clericus ut Mariæ pulchritudinem videat quid fa- ciebat. 236. b	Consummatum est quid significet. 402. b
Clericum Maria in morte solatur. 22. b	Constantia B. Policarpi in martyrio. 140. b
Clericis comam, barbamque nutrire nefas, & cur. 226. b	Constantinus cruce aureas erigit. 78. a
Clericalis tonsuræ origo. 217. b	Conchilia testacea in montibus. 287. a
Codrus Atheniensium Rex pro salute populi sui mortem strenuè passus. 100. a, 421. b	Constantia B. V. 152. a
Cognatorum Christi bona quantum valuerint. pag. 217. a	Constantini equi freno clavis cur insitus. 362. b
Colaphis horribilibus Christus percutitur. 230. b	Consummatum est quando Christus dixerit. 1, 1. a
Colaphos Christo qui impingant. 230. b	Constantius Imper. dolore conficitur, quod eius imaginem Theodosius respuisset. 159. a
	Contemplationis fructus quis. 21. a
	Contemplatio quibus regulis fiat. 307. b
	Confusio persecutorum Christi in iudicio quanta sit futura. 347. a
	Constantinus Magnus Labarum cruce signavit. pag. 75. b

- Constantinus Imp. partem crucis equitans secum
defert. pag. 362. b
- Coniugia pessima in Christum congerunt Iudæi.
214. b, 215. a
- Cor Mariæ doloris ac gaudij sedes. 142. b
- Cor B. V. duos amores pugnantes cõtinet. 332. b
- Cor Mariæ Christus. 125. b
- Cor Mariæ Christo patiente quid pateretur. ibid.
- Cor Mariæ lanceis quinque transfigitur. 207. b
- Cor B. Claræ flagella insculpta exhibet. 98. a
- Cor Christi quam diu afflictum. 269. a
- Cor Ecclesiæ Doctores. 136. b
- Cor Christi quibus doloribus vexaretur. 139. b
- Cor Christianorum quàm acutè ferire debent cla-
ui Christi pedes perforantes. 141. b
- Cor vulnerat capillus Christi sanguine aspersus.
pag. 182. b
- Cor sponsæ signaculo clausum quid significet.
248. b
- Cor nostrum est altare in quo sacrificia fiunt.
259. b
- Cor B. Claræ crucifixum gestabat. 331. b
- Cor mari comparatur. 325. b
- Cor Christi lancea transuerberatum fuit. 390. b
- Cor Christi doloris magnitudine crepuit. 383. a
- Cordi quam fortis custodia à natura tradita. 269. a
- Cordis custodia est sponsi signaculum. 247. b
- Corneoli lapidis mira vis. 263. b
- Cornua quid significant. 68. a
- Cornua cur data ceruis. 319. a
- Cornua vnicornis qualia, & vbi seruentur. 71. a
- Cornua potentiam significant. 246. b
- Corona spinea ad frontis vsque medium descen-
debat. pag. 179. a
- Corona spinea quam dirè Christi capiti impacta.
ibidem.
- Corona spinea quam acerba. 193. a
- Corona spinea verè ex spinis, non autem è iuncis
marinis fuit. 194. a
- Corona spinea Lutetiæ Phariseorū seruata. 193. b
- Corona spinea duplex Christo nõ imposita. 196. a
- Corona spinea præter Christum nullus corona-
tus. pag. 197. a
- Coronam auream Hierosolymis respuit Gottifre-
dus Bullion. 196. b
- Coronarum vsus multiplex. 197. a
- Corona spinea semel Christo detracta, mox acer-
bius imprimitur. 204. b
- Corona spinea arundine capiti altius impressa.
205. a
- Coronam spineam Christo detrahit Maria. 206. a
- Corona spinea septuaginta duobus in locis è Chri-
sti capite sanguinem extraxit. pag. 211. b
- Corona spinea in formam pilei totum caput cir-
cundat. ibidem.
- Corona spinea seruatur in Gallia, & quis eam eo
detulerit. 212. b
- Corona triplici Christus fuit coronatus. 213. b
- Corona in capite religiosorum, est in memoriam
coronæ spinæ. 227. b
- Coronis Regum, & Imperatorum crux venusta-
tem confert. 72. b
- Corporale calicis Sindonem designat. 35. a
- Corporale cur lineum. 35. b
- Corporale quomodo plicandum. 35. a
- Corpora Sanctorum cur post longa tempora reue-
lentur. 2.
- Corpus Christi verum quam acutè prober Augu-
stinus. 67. a
- Corpus Christi integrum debuit remanere 124. b
- Corpus Christi totum patiebatur, & quid. 139. b
- Corporaliter inhabitare diuinitatem in Christo
quid sit. 254. a
- Corporis partes quæ delicatiores. 301. b
- Corpus Christi aratum quando. 175. b
- Cosdroas Hierusalem occupat. 31. b
- Costæ Christi flagellatione nudatæ. 147. a
- Coxa Christi sinistra horribili percussione cæsa.
148. b, 158. b
- Cresi Regis supplicium. 176. a
- Craneum hominis cur ad pedes Christi crucifixi
pingatur. 286. b
- Crapulosos monachorum ieiunia condemnabunt.
346. a
- Crine colli humilitas Mariæ denotata. 185. a
- Cruce Christi quæ virtutes denotentur. 110. b
- Cruces apud Indos repertæ. 70. a
- Crucis signa in Serapidis templo reperta. ibid.
- Cruci Christi cur titulus appositus. 115. b, 116. a
- Crucibus latronū antitulus fuerit appositus. 116. b
- Cruce in arena picta maris fremitus ab Hilarione
compescitur. 55. a
- Crucis supplicium quando Romæ adhibitum. 61. a
- Crucis supplicium à Græcis manauit ad Roma-
nos. pag. 61. b
- Crucis ligna mysticè explicata. 63. a
- Crucis signo quando muniendi. ibidem.
- Crucis lignum quale. 64. b
- Cruciferi, crucigeri, cruciarij qui olim diceren-
tur. pag. 65. a
- Crucifixorum corpora apud gentiles putrescebant
in cruce. 18. a
- Crucifixionis mysteria cur ab Euangelistis præ-
termissa. 2.
- Crucis

R E R V M.

Crucis supplicium elegit Christus, ut nullus esset qui ipsum imitari non posset.	64. b	Crux prius erigitur, mox Christus affigitur.	pag. 352. a
Crucis supplicium olim infame.	65. a	Crux ex infelicibus arboribus struebatur.	62. a
Crucifixi maledicti dicebantur.	66. b	Crux Christi ex quo ligno fabricata.	62. b
Crucis figuræ.	69. a, b	Crux olim servorum supplicium.	64. b
Crucis signi utilitates innumerabiles.	74. b	Crux cur ante Helenæ tempora non detecta	13. a
Crucem e Labaro tollere conatur Iulianus.	76. b	Crux signum hieroglyphicum.	69. a
Crucis ter in anno inuisunt Angeli.	78. a	Crux lignum vitæ.	72. b
Crucifigi Christum diabolus nolebat.	87. a	Crux diademata Imperatorum condecorat.	ibid.
Crucis fabricatio artificiosa.	108. a	Crux dicitur lignum benedictum.	78. a
Crucis structuræ hieroglyphicum.	ibidem.	Crux Christi duplex, interna, & externa, & quid harum utraque.	79. a
Cruce Tyberius ditatur.	73. a	Crux humi nec pingenda, nec sculpenda.	73. a
Crucis formandæ modus.	ibidem a, b	Crux communis thesaurus totius orbis.	ibid.
Crucis signi mysteria.	73. b	Crux in Labarum transfertur.	76. a
Crucis signum in quatuor casibus adhibendum.	pag. 74. a	Crux qualiter fabricaretur.	108. a
Cruce vexilla militaria signata.	75. a	Crux simplex, compacta, immissa, Andreana quid.	ibidem.
Crucifigendi prius flagellabantur.	85. a, 161.	Crux Iaponibus qualis.	108. b
Crucis morte nihil peius inter omnia genera mortium.	104.	Crux Christi licet signo Tau figurata, tamen figuram Tau non habuit.	110. a, b
Crucis Christi figura qualis.	110. a	Per Crucem oblatum est holocaustum amoris.	131. b
Crucifixionis Christi modus.	118. b	Crux ubique conspicitur in aratro, in aue volante, in homine orante, natante, in veli nauigio, in cælo.	132. b
Crucifigendus Christus qualiter oret.	119. b	Crux extremitates, & summitates quinque quomodo habere dicatur.	134. a
Crucifigendi vestibus nudabantur.	120. a	Crux torcular fuit.	137. b
Crucifixi fame necati.	124. a	Crux ubi, & quando Christo imposita fuerit.	pag. 171. b
Cruci cur Christus affigi voluit causæ multæ redduntur.	124. a, b, 125. a	Crux est lancea, candelabrum, virga regia, lectus, aratrum.	173. a
Crucis mysteria.	124. b	Crux signaculum regium.	248. a
Crucis sublimitate Angelorum ruina reparatur.	ibidem.	Crux statera cur dicta.	284. b
Crucis dimensiones quid significant.	133. b	Crux Christi fere 326. annis delituit, & cur tamdiu delituerit.	361. b
Crucis sub pondere cur Christus ceciderit.	157. a	Crux Christi quomodo delituerit.	ibidem.
Crucem gestans Christus quoties ceciderit.	157. b	Crux dicitur currus gloriæ.	401. a
Crucem Christus in Pilari prætorio tulit.	164. b	Crura Christi laudantur.	148. a
Crucem baiulans Christus Cisterciensi nouitio apparet.	172. b	Crura Christi cur confringi non debuerint.	148. b
Crucem Christus quo mysterio gestet.	173. a	Custodia cordis est signaculum sponsi.	247. b
Crucifixio Promethei describitur.	276. b	Cutis scapularum ex crucis gestatione confracta.	pag. 175. a
Crucifixionis modus visitator.	351. a	Cutis Christi flagellis dissecta.	244. b, 245. a
Crucifixi imago in B. V. Clare corde sculpta.	331.	Cyrus quam crudeliter occisus.	296. b
Crucifixio pedum quam dolorosa.	139. b		
Crucifigendi modus multiplex.	350. a		
Crucifixorum cadauera affixa crucibus in Caluarie vallem proijci solita.	361. b		
Crucis pars corio inclusa ante sellam Constantini.	pag. 362. a		
Crucis encomia.	401. a		
Crucifixorum cadauera custodiri solita.	420. a		
Crudelitas Tomiris in Cyrum.	296. b		
Crudelitas flagellationis.	156. b		
Crux apud Ægyptios, & Arabes magnam habet venerationem.	69. b		

D.

D AMONIS & Pithiæ mutus amor.	100. a
Damnatis ad necem titulus præferri solitus, & cur.	113. a
Daniel paupertatem Ruth, & pauperem viduam imitatur.	FF 2

imitatur.	pag. 5. a	Deuorare Christum Iudæi cupiebant.	147. b
Darius Zopyrum fœditatis expertem magis quam mille Babilonias adamauit	160. b	Dexter pes Christi prius crucifixus, postea sinister super dextrum, & cur.	350. b
Darius rex quid præ cæteris desiderauerit.	pag. 311. b, 312. a	Dextra manus cruci prior quam sinistra affigi solita, hoc in Christo obseruatum.	123. a
Dei vnitas in veteri lege, Trinitas in noua reuelatur.	10. b	Dextra manu Adam pomum accepit, ideò Christi manus dextra fuit prius affixa clauis.	123. b
Dei omnipotentia admirationem tollit.	17. b	Dextra pars quæ dicatur.	133. b
Dei populus quibus signis ab alijs distingueretur.	pag. 75. a	Dextram manum sinistræ superpositam, cur sacra Sindon ostendere videatur, cum non sinistræ dextra, sed dextræ manui sinistra fuerit superposita.	273. b
Dei prouidentia fit vt titulus à Pilato non mutetur.	116. b	Dextra pars valentior quam sinistra.	352. a
Dei intuitus beneficium est.	233. a	Dextrum latus Christi lancea fuit effossum.	373. b
Dei pes quando dictus est in sanguine intinctus.	140. a	Diabolus ficta incendia excitat.	37. a
Dei cum homine cõmercium, quid Deus homini dederit, & quid ab homine acceperit.	383. b	Diabolus Christum flagellari instigat ne crucifigatur.	pag. 87. a
Dei nomina multiplicibus literis scripta.	262. b	Diabolus quam callidè Christi caput arundine percuti voluerit.	235. b
Dei facies & posteriora qualiter accipienda.	309. a	Diabolus omnia contra se ipsum egit.	199. b
Dædalus Icaro filio pennas affixit.	251. b	Diabolus sollicitudines nostras in Christum iniecit.	pag. 201. a
Deus Alphonsi Palæoti cor accendit.	4. b	Diabolus licet inuitus victoriam Christi contra se extulit.	199. b
Deus pronior ad miserendum, quam ad vlciscendum.	pag. 87. a	Diabolus arundine Christum persequitur, & Christus diabolum.	216. a
Deum quando contemnat, & quando exoret homo.	100. b, 101. a	Diabolus humano sanguine delectatur.	306. a
Deus cur preciosos lapides adamauerit.	151. a	Diabolus ab initio Christum occidere decreuit.	320. b
Deus quomodo dicatur absconditus	231. b	Diabolus semper Christum è medio tollere contendit.	321. a
Deus Pilati mentem mouit vt titulum scriberet.	pag. 116. b	Diabolus cur persecutores in Christum concitauit.	ibidem.
Deus ante Moysen homines non per literas, sed per res erudiebat.	150. a	Diabolus Antichristum contra Christum amabit.	pag. 322. b
Deus beneficia oculis conspicit, qui malefacta palpebris interrogat.	233. b	Diabolus quando mortuus.	402. a
Deus quomodo Iudæorum ingratitude confundebat.	257. a	Diabolus stabat ad dextram Christi in cruce pendens, vt videret an in eo peccatum deprehenderet.	pag. 403. a
Deus verè libros non habet, sed eius notitia liber appellatur.	267. a	Diabolus cur lancea latus Christi effodi curarit.	421. b
Deus quomodo visus in antiqua lege.	308. a	Diabolus ignem gladio fodit.	423. a
Deus secundus à quibus vocatus sit homo.	329. a	Diademata Regum & Imperatorum cruce condecorantur.	72. b
Deum quantum diligere debeamus.	349. b	Dictiones quatuor Christi titulus obtinet, & singulæ quomodo ostendant Christum non esse crucifigendum.	117. a
Deus Pan quando mortuus.	401. b	Dies fausti albis, infesti nigris lapillis signari soliti.	151. b
Defectus naturæ quos Christus in se suscepit.	301. a	Dies Madian quomodo explicandus.	427. a
Delictum plorant quos Iesus respicit.	234. a	Differentiæ positionum cur tantum sex.	133. b
Demetrius Rex, Rhodiorum precibus mitescit.	3.	Differentiæ sexus in arboribus.	101. a
Dens gigantis miræ magnitudinis, & quantæ.	46.		
Dens S. Christophori pugno maior.	ibidem.		
Dentes Iudæorum lapillis, quos comedere compellebantur, confracti.	158. a		
Derisio Christi quam graue malum.	214. a		
Desideria huius vitæ mysticè denotantur in pedibus.	359. a		

Diligendum esse Deum Christi passio clamat.
pag. 349. b

Dimensiones quantitatis sunt tantum tres. 133. b

Dimensiones crucis quid significant. ibidem.

Dismas latro bonus. 420. b

Diuinitatis plenitudo cur dicatur in Christo corporaliter habitare. 254. a

Doctores ex charitate docentes quale sacrificium Deo offerant. 135. a

Doctrina duplex genus penes Hebræos. 255. b

Dodonei fontis vis mirabilis. 392. b

Dolor Mariæ est Christi dolor. 116. b

Dolor Christi fuit maximus inter dolores huius vitæ. 139. a

Dolor de membris perforatis Christi ascendeat ad cor, & rursus à corde ad neruos. 139. b

Dolor Christi omnium grauissimus quis fuerit.
pag. 251. a

Dolor Christi ossa peruasit 244. b

Dolor Christi cur summus fuerit. 139. a, 283. a

Dolor B. V. in morte Christi, spasmus qualem intulerit. 295. b

Dolor colicus vnde dictus. 304. a

Dolor ex pedum confusione intolerabilis 347. b

Dolor Christi auget dolorem Mariæ, & Mariæ dolor Christi dolorem. 403. b

Dolorum Christi ac Mariæ qualiter quis particeps effic. possit. 56. b

Dolore confectus moritur Constantius Imp. quod eius imaginem Theodosius respuerit 159. a

Dolorem quem omnium grauissimum in Christo purant S. Catharina Senensis. 251. a

Dolorem grauiorem delicatiores patiuntur. pag. 283. b

Dolores Christi immensi, & infiniti. 400. b

Doloris & gaudij pugna mirabilis. 142. b

Doloris acerbitate Christi cor crepuit. 383. a

Domus propriæ qualiter via Crucis describenda.
pag. 171. a

Domitianus Imperator Christi propinquos persequitur. 217. a

Domus Veronicæ à loco vbi Christo crux fuit imposita, distat passibus quatuor supra quadringentos. 238. a

Domus nostra vbi esse debeat. 390. a

Dona Spiritus sancti rore designata. 180. b

Donum quale nobis transmittat Christus pag. 218. b

Donum omnium maximum quodnam fuerit.
pag. 18. a

Dormientium septem miraculum. 13. a

Dormitio Adæ quid mysticè indicarit. 380. b

Dorsum Christi flagris dissectum. pag. 175. b

Duellum vincit charitas. 8. b

Dulcedo quomodo de forti exiuit. 401. a, b

E.

E C C L E S I A quod non definiuit ad edificationem nostram, variè meditari possumus.
pag. 12. b

Ecclesiam sibi desponsat Christus. 100. b

Ecclesiam gentium Christus reprobare velle videbatur. ibidem.

Ecclesiæ antiquitus tituli dicebantur. 112. a

Ecclesiæ insigniores cur tituli dicantur. ibid.

Ecclesiam Christus pedum sanguine sibi desponsauit. 140. b

Ecclesia ex Christi latere formata, sicut Eua ex Adæ costa. 376. a, b

Ecclesia cur Lunæ comparetur. 111. a

Ecclesiam suam quā ardentem Christus amet. 8. b

Ecclesia omnia loca occupauit, vt excrecere quoad loca vix possit. 11. a

Ecclesia Hierosolymis congregata Dei monitu à Hierusalem egreditur. 29. b

Ecclesiæ cor sunt Doctores caput pastores. 136. b

Ecclesiam secutores cupiunt deuorare. 317. a

Ecclesia quem crucifixionis modum magis approbare videatur. 353. a

Ecclesiæ ædificatio in Eua formatione figurata.
pag. 380. a

Ecclesia cur non osse, sed sanguine formata sit.
pag. 381. b

Ecclesia cur ex Christi corpore ædificata. 382. a

Ecclesia aqua lauatur, sed sanguine inebriatur.
pag. 381. b

Ecclesia cur in quadro ædificata. 382. a

Ecclesiam Christus ad Aquilonem armauit. 387. b

Effigies Christi exactè describitur. 49. a, b

Effigies B. V. exactè describitur. 50. a

Elephantes sanguine animantur ad pugnam. 306. a

Elementa omnia nobilitata, sed præ cæteris elementum aquæ. 387. b, 388. a

Emblema pietatis. 125. b

Encomium hominis mirabile. 329. a

Encomia Crucis. 401. a

Entelechia quid significet. 402. b

Epitaphia tituli appellati. 118. b

Epistola Pilati ad Tiberium de Christo. 168. a, b

Epistola amoris notis exarata quæ sit, & quomodo eam nobis Christus transmittat. 218. b

Epistola Alexandri lecta Ephesionis os sigillo clauditur. 248. b

ff 3 Epistola

I N D E X

Epistolæ cur sigillo obfigmentur.	ibidem.	Facies B. V. quam in filij morte palluerit.	pag. 269. col b
Equus albus Christum figurat.	174. a	Facies Christi quam desiderabilis.	237. b
Equo rufo nigro pallido quid significetur.	pag. 321. a, b	Facies est mentis speculum.	51. a
Equo pallido quem mors, & infernus subsequuntur, denotatur Mahumetus, & cur.	321. b	Facies Christi claritatis radijs fulgida.	48. a
Errores circa lateris vulnus. . . .		Facies Christi alliciendi mirabilem vim habebat.	ibidem.
Esaias dicitur Euangelista veteris legis.	231. a	Facies Christi mæstos latificat.	48. b
Esdra liber quartus quantæ auctoritatis	69. 255. b	Facies Sanctorum radijs scintillantes.	48. b
Eua quantum nocuit, tantum maria profuit.	pag. 238. col. b	Facies vnico homini concessa.	51. a
Eua ex quo latere Adæ sit formata dextro, ne an sinistro.	372. a, b	Facies hominis quæ sit.	ibidem.
Eua ante peccatum cur nuditatem non erubescibat.	121. b	In hominis facie vigent sensus.	ibidem.
Eua cur dicitur ædificata ex costa Adæ, potius quàm formata.	380. a	Facies animi Index.	ibidem.
Euangelium cur scripserit Ioannes Euangelista.	277. b	Facies Christi, & Mariæ radijs fulget.	186. a
Euangelistæ seriem passionis ieiunè scripserunt, & cur.	12. a, b, 360. b	Facies Dei quid significet.	309. a
Euangelistæ quod verbis describere non potuerunt silentio expresserunt.	12. a	Facies humanitatis Index.	310. b
Eucharistiæ origo.	385. b	Facies Christi Iudicantis.	314. a
Eucharistiæ Sacramentum Christum viuum continet.	8. b	Facies Christi sanguine conspersa.	179. a
Eucharistiæ Sacramentum cur institutum.	9. b	Fame necati Crucifixi.	134. a
Eucharistiæ figura illustris fuit Manna: hæc fusè explicatur.	257. b	Fames Iudæorum quam horribilis.	pag. 158. a, 244. b
S. Eustachio Christus in cerui figura se ostendit.	pag. 319. a	Festa albis, in festa nigris capillis signata.	151. b
Exercitus fortis est sanguis Christi.	385. a	Febris cur Grecè πύρετος dicta.	303. b
Excessus charitatis in operibus Christi.	236. a	S. Felicis I I. Papæ inuentio prouidentiam Dei commonstrat.	13. b
Exultatio B. V. in partu.	313. b	Femoralia Christus in sepulchro, neque in cruce habuit.	120. b
F.		Fœminæ barbatae plures.	225. a
F ABRICATIO Crucis magnifica.	108. a	Fœminæ statura ferè trium pedum.	46. a
Fabella de ligno Crucis.	63. a	Fenestræ obliquæ quales fuerint fusè examinatur.	pag. 292. a
Fabricæ metaphora flagellatio Christi declaratur, & cur.	164. a	Fenestræ obliquæ mysticè quid designent.	pag. 292. a, b, 293. a, b
Fabricatio Ecclesiæ mirabilis.	pag. 380. a, b, 381. a, b, 382. a	Fœtor Saracenorum quo tollatur.	392. b
Faciem spueri quanta ignominia.	228. b	Fidei hostes poetæ.	322. a
Faciem Christi conspuere qui dicantur.	229. a	Fideles in Christi manibus scripti.	151. b
Facies Christi colaphis, alapis, virga, & arundine percussa.	230. a	Fiducia in Deum sponsi signaculum.	247. b
Faciem suam sanguine proprio pictam cur Christus nobis exhibere voluerit.	236. a	Figuræ plagarum pectoris Christi.	253. b
Faciem ostendere beneficentiæ signum.	ibidem.	Figura insignis Eucharistiæ explicatur.	257. b
Faciem Christi osculari quomodo debeamus.	pag. 239. b	Figuræ Crucis.	69. a, b
		Figurarum notis cur Deus in lege veteri vteretur.	pag. 150. a
		Figura Crucis summitates habet quinque.	110. a
		Figuræ Christi Crucem gestantis.	174. a
		Filius coloris marmorei.	330. a
		Filia pharetræ dicitur sagitta.	157. a
		Flagellis quibus Christus caesus est.	96. a, b
		Flagella aculeata, taxillata, talaria, quæ?	95. b, 96. b
		Flagelli taxillati schema.	97.
		Flagellum Christi taxillatum vbi seruetur.	98. a
		Flagellis sulcari corpus quid.	98. a
		Flagella in B. Claræ corde.	ibidem.
		Flagell-	

Flagellationis acerbitas qualis. pag. 98. b, 147. a
 Flagella pectus diuinitatis capax secuerunt. pag. 131. a
 Flagellatus est Christus, vtraque ex parte. 146. a
 Flagellationis columnam Christus spontè amplectitur. 147. a
 Flagellatus est Christus Maria præsente. ibid.
 Flagellatus est Christus vsque ad costas. ibid.
 Flagellationis locus totus sanguine plenus. ibid.
 Flagellationem suam quàm semper horruerit Christus. 148. b
 Flagellatione totus Christus inscriptus est. 150. b
 Flagellationis acerbitas. 157. a
 Flagella lumborum Christi præsidium contra luxuriam. 160. a
 Flagellari pectus solitum à Romanis, & qui hoc negarint. 253. b
 Flagellatio Christi quibus lachrymis meditanda. pag. 84. a
 Flagellatione Christus vt granum tritrandus. pag. 84. b
 Flagellantur prius qui sunt crucifigendi. pag. 85. a, 113.
 Flagellationis mos ante crucifixionem à Græcis ad Romanos an fluxerit. 85. a
 Flagellare virgis, & flagellis differunt. ibid.
 Flagellare Romanum an, & quando liceret. 85. b
 Flagella acerbiorum cruciatum inferunt quam fustes. pag. 86. a
 Flagellatione vt interierint multi. ibidem.
 Flagellatio ad correctionem mitior. 86. b
 Flagellatio Christi cur adeò acerba, licet esset ad correctionem. ibidem.
 Flagellatio Iudæorum quibus circumstantijs fiebat. pag. 87. a
 Flagellandi columnæ alligati. ibidem.
 Flagellatio Romanorum quam acerba. 89. b
 Flagellorum ictibus quot Christus cæsus. 91. a
 Flagellatio Christi vnica fuit. 94. a
 Flagellationi Christi Maria interfuit. 101. b
 Flagellatio Romanorum quomodo fiebat. 89. b
 Flagellatio Iudæorum, & Romanorum quàm differant. pag. 88. b
 Flagellatio Christi fabricæ nomine declarata. pag. 164. a
 Flagellatio Turcarum octingentis ictibus in ventre. pag. 302. a
 Flagrum, & flagellum vnde dictum. 303. b
 Flagella Christi ex quinque flexis funiculis. pag. 331. b
 Flauius in Solem conuersus. 385. b
 Folia quæ libidinem comprimant. 389.

Fons olei è petra. pag. 388. b, 389. a
 Fons olei Christo nascente in Tiberim influit. ibidem.
 Fontis Dodonei vis mira. 392. b
 Fons Iesv mirabilis virtutis. ibidem.
 Formula Christianæ perfectionis denotatur Crucis. pag. 124. b
 Fortunæ barbatæ templum excitant antiqui, vt pulchram eis barbam conferret. 224. a
 Fortitudinis signum hieroglyphicum. 152. a
 Formula sententiæ à Pilato in Christo latæ quæ. pag. 165. a
 Fossionis insignis metaphora explicatur. 282. b
 Fræno equi Constantini clauus Christi insitus. pag. 362. a
 Fronti regum insidet Crux cui inimici insultauerunt. pag. 72. b
 Frontis vsque ad medium spinea corona descendeat. 179. a
 Frons animi affectus indicat. 51. a, b
 Frons quæ laudabilior. 51. b
 Fronti religiosi viri titulus Passionis Christi aureis literis inscribitur. 115. a
 Fronti cur oscula infigebantur. 207. b
 Frumenti granum Christus. 84. b
 Fructus bonos quomodo arbor mala facere possit. pag. 329. b
 Fulgor in Christi facie radiabat. 48. a, b
 Fulgor è Christi & Mariæ facie. 186. a
 Fumo necatur qui fumum vendiderat. 113. b
 Furor libidinis quomodo comprimatur. pag. 159. b, 160. a
 Fustes serui quam horrescant. 86. a

G.

GALATIS nobilitatem testatur barba prolixa. pag. 224. b
 Galea Constantini Dominico clauo comminuta. pag. 362. a
 Gallinæ assimilatur Christus, & cur. 251. b
 Gamalielis discipulus fuit Paulus Apostolus. 255. b
 Gaudij dolorisque pugna mirabilis in B. V. corde. pag. 142. b
 Gedeonis militum pugne stratagema. 250. b
 Gentiles canes dicuntur. 281. b, 320. a
 Gentiles Christum flagellando, crucifigendo, & latus aperiendo pupugerunt. 347. a
 Germanus Parisiensis Episc. Coronam spineam in Galliam defert. 212. b
 Gantea proceritas quæ. 46. b
 Ff 4 Gigas

Gigas fuit Adam.	pag. 46. a
Gigantes plures referuntur.	46. b
Gigantis dens qui centum ex nostris faceret	ibid.
Gigas magnitudine cubitorum quadraginta sex.	ibidem.
Gigantis cadauer in lapidem verfum.	287. a
Gismas latro malus.	421. a
Gladius versatilis Cherub in clauem paradisi mu-	ratus.
	389. b
Gladio cur non fodiendus ignis.	423. a
Gloriæ currus est Sancta Crux.	401. a
Globus imperatorum Cruce signatus.	74. b
Golgotana rupes sub patibuli onere disructa.	pag. 288 a
Gotfredus Bullion Hierusalem recuperat.	32. a
Gotfredus regiam coronam non gestat Hieroso-	lymis quod spineam ibi Christus tulisset.
	ibid. & 196. b
Granum frumenti Christus.	84. b
Grati animi lex quid à nobis exigit.	125. a
Gratiæ mysteria rore denotata.	180. b
Gratiæ principum debent esse liberales.	384. a
Grex quomodo maculosus effici possit.	330. a, b
Gressus pedes duos, & semissem continet.	pag. 170. b, 171. a
Guido Lusignanus rex Hierusalem.	33. a
Guido Hierosolymitani regni titulum cum Ri-	chardo Angliæ rege commutat.
	33. b
Gulielmus Longaspatha.	32. b
Guttas sanguinis quot Christus emisit.	91. a

H.

H ABITVM religiosis gestare quanti refert.	pag. 172.
Habitationis nostræ fælicitas vbi in hac vita esse possit.	390. a
Hebræorum consuetudo condendi aromatibus cadauera.	2. & 19 a
Hebraicæ litteræ an eadem sint cum antiquioribus, & recentioribus.	68. a
Hebraismi.	157. a, 202 b
Hebræorum astus detegitur.	168. b
Helena post 326. annos Christi Crucem inuenit.	361. b
Helena Antonia insigniter barbata.	225. a
Heroicæ magnitudinis speculum.	152. a
Hæreses B. V. interimit dum Christi vulnera osculatur.	296. b
Hæreticorum in Ecclesiam rabies.	317. a
Herbarum sexus varius.	201. a
Hæresis Arii quo hieroglypho denotata.	321. b

Hæresiarchæ quo signo veluti hieroglypho designantur.	pag. 312. a
Hæretici locustis designati.	ibidem.
Hæresis quas conuellant clauis Christi.	pag. 348. b, 349. a
Hæresis Cherinti confutatur.	399. b
Hæretici sacram Sindonem impugnant, & eorum argumenta.	17. a, 28. a
Hæresis Ioan. Biranensis damnatur.	375. b
Heraclius Imp. sacra imagine fectus paganos fugat.	40. b
Heraclius Patriarcha Hierosolymitanus Christianorum Dux.	33. a
Heraclij Imp. diadema Cruce signatum.	72. b
Heraclij Imp. numismata Cruce signata.	74. b
Hester cur consternata corâ rege corruerit.	310. b
Hiacintino colore oblectatur Deus.	190. a
Hidram quare finxerint Poetæ.	322. b
Hierusalem est in medio terræ.	403. b
Hierusalem Angelorum præsidio orbatur.	30. a
Hierosolymitani reges Christiani.	32. a, b
Hierosolymitani regni titulus, quomodo ad Neapolitanos transierit.	34. a
Hieroglyphicum Christi quid innuat.	150. b
Hieroglyphicum signum Crucis.	70. a
Hierosolymitani excidij portentum.	89. b
Hierosolymitanum excidium quam sanguinolentum.	140. a
Hieroglyphicæ litteræ.	159. a
Hieroglyphicarum notarum inuentor, & significata varia.	ibidem.
S. Hier. Origenem insigniter laudat.	181. a
S. Hier. dicta conciliantur.	185. b
S. Hier. Hilarius antiquior.	199. b
Hierosolymitanam ante euerfionem quo transmigrant Dei monitu Christiani.	29. b
Hierusalem historia.	31. a
Hierusalem vastatur, ab hostibus pluribus capitur, & quando recuperatur.	33. a, b
S. Hieronym. constans animus in scriptura explicanda.	66. b
S. Hieronymus Adamum in Caluariæ monte sepultum negat.	285. a
Hierusalem qua rabie sit diruta.	317. a
Historia clauorum Christi.	361. a
Historia inuentionis Dominicæ lanceæ.	378. b
Historia fabulosa Crucis Dominicæ.	389. a
Historia S. Longini.	418. b, 419. a, b
Historia sanctæ Sindonis variè relata.	34. a
Holocaustum amoris.	131. b
Homo gloriam ostentat, miseras occultat, & cur.	311. b

Hominis encomium mirabiliter declaratur. 325. b
Homo à quibus appellatus fuerit miraculum magnum, mensura rerum, annulus Dei, finis rerum omnium, cœlestis planta, secundus Deus. 329. a
Homine tacente lapides clamant. 349. b
Hominis status quadruplex, quid ex quolibet Christus susceperit. 300. a
Hominis sanguine diabolus maximè delectatur. pag. 306. a
Homo unde pudorem hauserit. 311. a
Homo superbum animal 100. b, 311. b
Homo quomodo Christo inferi possit. 329. b
Homo quando Deum contemnit, & quando ad Deum currit 101. a
Hominis occisio horrorem incutit. 113. a
Homo perfectus solus Christus fuit. 118. a
Homo natans vel orans Crucis formam exhibet. pag. 133. a
Homo parvus mundus. 132. b
Homicidium quantum malum sit. 138. b
Hominis vera magnitudo quâta esse debeat. 46. a
Hominis vita quantum decreuerit. 46. b
Hominis militia quam dura. 267. b
Homines cœlos exornant. 291. a
Hominis statura architectonicæ fundamentum, & regula. 47. b
Hora eadem Christus in crucem est actus, qua Adam peccavit. 121. b
Hospitium nostrum ubi situm sit. 390. a
Hugonis Victorini aurea sententia. 17. b
Humilitas Mariæ colli crine denotata. 183. a
Humanitas Christi cur arca dicatur. 254. b
Humanitas Christi ceruæ comparata. 319. a, b

I.

Iacob scala quid significet. pag. 174. a
Iacob manus cōplicans Christū figurat. 274. a
Iacob cur virgas varias pecudibus exposuerit. 330. a, b
Iacob quid ex Melchisedech didicerit. 330. b
Iacob regnum quale. 118. a
Ialifi imago quantum valuerit. 3.
Ialifus anhelantis canis spumam arte pingere non potest, casu aptè pingit. 53. b
Iaponorum crux qualis. 108. b
Iaddum Pont. Iudæorum adorat Alexander Magnus, & cur. 266. a
Iaspidis mirabilis virtus. 264. b
S. Ianuarij sanguinis miraculum. 306. b
Icaro alas affigit Dedalus. 251. b
Iconoclastæ confutantur. 59. b

Ictus bombardarum quomodo eneruentur. 302. a
Idololatriæ origo ex cadauerū pollinatione. 19. b
Idiomate triplici cur scriptus fuerit Christi titulus pag. 114. a
Iehouah nomen Dei quale. 238. b
Iehouah nomen Dei mirabile. 117. b
Ieiunia libidinem domant. 160. a
Iesvs quid significet 117. a
Iesvs est mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. ibidem.
Iesvs nomen quod in Messia nominibus in veteri lege non reperiatur, in lege noua reperitur in cruce. ibidem.
Iesv nomen melifluum. ibidem.
Iesv nomen quam mirabile. ibidem.
Iesv nomen tetragrammaton dictum. 117. b
Iesvs quos respicit, delictum plorant. 234. a
Iesvm soluere quid sit. 277. b
Iesv fons ubi, eius virtus mirabilis. 392. b
Iesvs Naue nudipes terram promissionis ingreditur. 339. a
Ignatij Loiolæ puritas. 48. b, 49. a
Ignæ lex in dextra Christi quid significet. 274. a
Ignæ globus è terra erumpens Iudæos sternit. pag. 31. a
Ignis pondus Beatiss. Virgo ponderauit. 176. a
Ignis gladio non fodiendus, & cur. 423. a
Ignem gladio fodit diabolus. ibidem.
Ignominia nuditatis à morte sibi consciscenda homines compescit. 120. a
Imago Prothogenis Rhodam seruat. 3.
Imago Saluatoris, quæ populo Romano apparuit, ubi nunc seruetur. 39. a
Imaginum sanctarū vsus pius, ac Catholicus. 59. b
Imagines à Christo, & alijs sanctis viris pictæ. ibid. & 40. a
Imagine sacra fretus Heraclius Imperator hostes fugat. 40. b
Imagines sanctæ quam viles Ecclesiæ. 54. b, 55. a
Imago lachrymas elicit. 55. a
Imago Christi lignea sculpiri à Nicodemo. 18. b
Imago Christi quando Sindoni hæserit. 20. b
Imago Saluatoris Lateranensem tholum ab incendio septies liberat. 21. a
Imago Christi à Iudæo pugione confossa sanguinem fundit. 30. b
Imago Crucifixi vestibus recta, ne eius nuditas conspiciatur. 120. b
Imagines sacrae quantum valeant ad pietatis affectum excitandum. 149. a, b
Imagines Imperatorum cur transmitti solita. pag. 159. a

Imaginem Imperat. qui turpem in locum gestabat, occidebatur.	pag. 202. a	Insinuatione vbi opus sit.	pag. 61. a
Imaginem Apostoli qua pietate conspiceret S. Ioannes Chrysostomus.	305. a	Inscriptiones cur tituli appellati.	113. a
Imaginum mirabilis ad motum animis inferendum vis.	305. b	Intentio auctoris.	1.
Imagines antiquæ, Christum quatuor clavis crucifixum, ostendunt.	352. a	Interiora Christi quomodo efferbuerunt.	pag. 298. 303. b
Imaginationis vis mirabilis, quomodo fœtibus maculas inurat.	329. b, 330. a	Inuentor hieroglyphicorum signorum quis fuerit.	150. a
Immissa crux quæ dicatur.	108. a	Inuentor literarum Cadmus Thebanus.	149. b
Imperator Constantinus partem Dominicæ Crucis ante sellam gestat in prælio.	362. a	Inuentoribus primis rerum magnæ gratiæ habenda.	10. a
Imperator Iustinus à dæmonis insidijs fræno clauigero liberatur.	ibid.	Inuentiones in scripturis celebrari voluit Spiritus sanctus.	10. a
Imperat. Christum persequentes quo hieroglypho denotentur.	321. a	Inuentio Dominicæ Crucis, & lanceæ, conuenienti tempore instituta.	12. b, 13. a
Imper. Romanorum electus, imaginem suam ad summum Pontificem transmittit.	159. a	Ioachim Abbas quis fuerit.	14. a
Imperatoris offensa qualis, si quis imaginem eius respuisset.	ibidem.	Ioachimi Abbatis laudes mirabiles.	ibid.
Imp. imagines populis transmissæ.	ibidem.	Ioachim sapiëntiam suam bibendo comparat.	pag. 14. b
Imp. diademata cruce condecorantur.	72. b	Ioachimi excellentia præmonstrata.	ibidem.
Imp. manus ac vestes cruce sacratæ.	ibidem.	Iob patientiæ speculum.	323. a
Imp. globus cruce signatus.	74. b	Iob Christi figura.	138. a
Imp. triumphans cur ultimo loco sedeat.	114. b	S. Ioan Damascen. quomodo intelligendus, dum dicit, Christus quod semel assumpsit nunquam dimisit.	398. a
Inconstantia Iudæos coarguit Pilatus.	116. a	S. Ioann. Euangelista cur Euangelium scripserit.	277. b
Incontinentia Ruben, pœnas luit Christus.	pag. 263. b	S. Ioan. Chrysostomus qua pietate S. Pauli imaginem aspiceret.	305. a
Incarnatio cur dicatur commercium admirabile.	pag. 383. b	Ionathas cur occisus non fuerit.	117. a
Incendium charitatis vbi.	349. a	Iosue reges in crucem agit.	66. a
Indusium Christi vbi seruetur.	35. a	Ioseph Christi figura.	40. b
Incendia ficta excitat diabolus.	37. a	Ioseph ab Arimathia nobilis fuit, & Decurio, ac Senator.	17. b
Infantes quàm immani feritate Moloc immolabantur.	101. a	Ioseph magnanimitas ac patria.	18. a
Infelices arbores quæ dicantur, & cur.	62. a	Ioseph cur dicatur audacter petiisse corpus IESV à Pilato.	ibidem.
Infundibulo sanguis in Christi os defluxit.	pag. 235. b	Ioseph Arimathæus martyr.	ibidem.
Incessus Christi post flagellationem ex sanguine dignoscebatur.	147. a	Ioseph, Nicodemus, & B. Virgo, Christum è cruce deponunt.	19. a
Ingratitudinem Iudæorum quomodo coarguebat Deus.	257. a	Ioseph cur Sindone Christum inuoluerit.	2.
Ingrati animi vitium quàm detestabile.	392. a	Irrisionem suam quàm grauitè Christus expauperit.	214. a
Inordinatum nihil in B. Virgine.	296. a	Isaac eximia Christi figura.	198. b
Instrumenta, quibus quisque necatus esset, cum eodem sepeliri solita.	361. b	Isaac Christo comparatus.	173. b
Insidie quales Christo paratæ.	319. b	Isabella soror Balduini regis Hierosalema.	32. b
Inscriptiones Psalmorum quo spiritu explicandæ.	pag. 318. a	Isidorus Mosconius egregiè commendatur.	pag. 159. a
Insignia regum tria, sceptrum, purpura, corona: quibus tribus illuditur Christus.	215. b	Iter Christi ad crucem describitur.	170. b
		Iudas dictus est calcaneus diaboli.	141. b
		Iudæi viuos non crucifigebant: Imò & viues.	pag. 66. a
		Iudæorum astus.	66. b

Iudæi Christum cum latronibus crucifixerunt, vt
tanquam peccator ab omnibus reijceretur.
ibidem.
Iudæi Christum veneno necare volebant. 67. b
Iudæos coarguit Pilatus titulum scribens. 116. a
Iudæorum inconstantiam Pilatus notat. ibid.
Iudæorum in templo reparando ardens studium.
pag. 31. a
Iudæorum vestibus crux cœlestis, indelebiles cru-
ces appingit. ibid.
Iudæi pecunia custodes milites corrumpunt, vt
Christi resurrectionem negent, sed tamen illam
custodes publicè prædicant 168. b
Iudæorum mos in lauandis manibus. 167. b
Iudæorum fames quam horribilis. 158. a, 244 b
Iudæi Christum omnino annihilare volebant.
pag. 148. a
Iudæi pecunia corrumpunt carnifices, vt durius
Christum flagellent, & cur. pag. 95 a,
99. a, 192 b, 284. a
Iudæi loro vitulino flagellabant, & cur. 87. a
Iudæi scaphis argenteis ruderes templi egerunt.
pag. 31. a
Iudæorum strages. ibidem.
Iudæi crudelitatis instigatores. 320. a
Iudæi vitulis designati. ibidem.
Iudæis cur data sacrificia. 306. a
Iudæorum principes tauri pingues dicti. 281. b
Iudæi mortuorum brachia quomodo super pectus
complicarent. 273. a
Iudæorum Pontificem adorat Alexander Magnus.
pag. 266. a
Iudæorum ingratitude quomodo coarguat
Deus. 257. a
Iudæi vnguibus maxillas Christi expilant. 223. a
Iudæi Christum necromanticum, ebriosum, stul-
tum, dæmoniacum, hæreticum, & seductorem
vocarunt. 215. a
Iudæi venenata sputa in Christum proijciunt.
pag. 214. a
Iudæi scripturas non intelligunt. 213. b
Iudæis dona dat Alexander Magnus. 266. a
Iudæorum cæremonię, in creandis regibus, quas
omnes ironicè in Christum exercuerunt. pag.
197. b
Iudæorum impietas efferata. 192. a, b
Iudæi corpus Christi arando fulcarant. 175. b
Iudicare veniens Christus quanta maiestate ful-
gebit. 344. a
Iudicantem Christum non æquè omnes videbunt.
345 b
Iudicare veniens Christus, cur sanctos secum ad-

ducat. pag. 366. a
Iudicij tempore quomodo plangent super se om-
nes tribus terræ. 347. a
Iudices mortis sententiam laturo cur manus la-
uent. 167. a
Iudicij dies torculari comparatus. 137. b
Iulianus crucem è labaro tollere conatur. 76. b
Iulianum obiurgat acriter Nazianzenus. ibid.
Iulianus Apostata Iudæos ad templum reparan-
dum instigat. 31. a
Iulius Syrenius laudatur. 267. b
Iuncus marinus vt spina acutissimus. 196. a
Iustitia vindictam sanguinis exposcit. 138. b
Iusti Christum videntes exultabunt. 50. a
Iuvenes grauius ægrotant, & cur. 283. b
Iuvenes ex Ephæbis abscedentes barbę primitias
offerunt Apollini crinito. pag. 227 a

L.

LABARI miraculum. pag. 67. a
Labarum cruce signatum. 75 a, 76. a
Labarum quid esset, quæue labari figura. 75. a, b
Labarum flammeum, argenteum, Centuriatum,
& quid horum vnumquodque. 75. b
Labarum à militibus adoratur. 75. a
Labia circa dentes quid mysticè designent. 332. a
Lac è martyrum vulneribus manat. 394 b
Lac è Christi vulneribus cur non egressum est.
pag. 271.
Lachrymæ Mariæ quales. 125. b, 118. b
Lachrymarum locus est mundus 312. b
Lachrymis sanguineis B. V. filij mortem deplo-
rat. pag. 142 a
Lachrymis sanguineis B. V. Christi passionem
deplorat. pag. 202. a
Lachrymę Christi & Marię vbi seruatę. 212. b
Lachrymę quantum nobis necessarię, vt Christi
passionem lugeamus. 239. b
Lactucæ semina libidinem coercent. 159. b
Laconica voce vsus est Christus dicens, Confu-
matum est. 402. b
Laminæ aureę, & argenteę, an in Rationali.
pag. 262. a
Lanceis quinque cor Marię transfigitur. 207. b
Lancea latus dextrum Christi perforauit. 373. b
Lanceę vulnus quantum fuerit. 378. a
Lancea Dominica vbi, & quando inuenta. 378. b
Lanceę Dominicę typus. 379.
Lanceis cur conuulneratus dicatur Christus. pag.
147 a
Lancea Christi quando inuenta. pag. 13. a
Lancea

- Lanceis vulnerari Christi lumbi cur dicantur.**
pag. 157 a
- Lancea Cruz vocatur.** 173. a
- Lancea Christi clamat, & quid, & à quibus audia-
tur** 348 a, b
- Lancea latus Christi iam mortui perforavit.** pag.
375 b
- Lancea cur dira vocetur cum lignum dulce, & cla-
ui dulces dicantur.** 377. a
- Lancea cor Christi transfixit.** 391. a
- Lapides cor tituli appellati** 112. a
- Lapides in Christum iniectioni.** 158 a
- Lapidis sculptura mirabilis Christus.** 151 a
- Lapides preciosos cur Deus adamavit.** ibidem.
- Lapidis candidi mysterium.** 151 b
- Lapidis mira fabella.** 263. a
- Lapidum qui in rationali ponebantur mira vis, &
mysteria** 263. b, 264. a, b, 265. a
- Lapides clamant.** 349 b
- Lapis preciosus Christus.** 151 a
- Lapillus sine manibus abscissus, est Christus.**
pag. 359 b
- Lapillus albus absoluit, niger damnat.** 151. b
- Lapillus albus fausta, niger infausta significat.**
151. b
- Laqueo vitam finiens insepultus putrescebat apud
Romanos, & cur** 65 b
- Lateranensis Ecclesie ornamenta preciosa** 37 b
- Lateranensis Basilica Christi corporis magnitudi-
nem exhibet** 47 b
- Lateris vulnus est felix nostra habitatio** 390 a
- Lateris vulnus Christus excipit, sed Maria dolo-
rem patitur.** 56. b
- Lateralis vulneris encomia & figura.** 31. a
- Lateris vulnus meritum** 386. b
- Ex Latere Christi mortui quomodo sanguis ef-
fluere potuerit.** 397 a, b
- Ex Lateris vulnere Sacramenta fluxerunt.** 386 a
- Latinæ linguæ supra cæteras excellentia** 114 a
- Latino idiomate Romani cur semper vterentur.**
114. b
- Latinum idioma cur tertio loco in titulo Saluato-
ris collocatum.** ibid.
- Latinè sententiam in Christum protulit Pilatus.**
pag. 166 b
- Latinæ linguæ nobilitas.** ibidem.
- Latinæ locutionis usus apud Romanos.** ibidem.
- Latriæ cultu adoratur Christi sanguis.** 139 a
- Latronum in medio cur Iudæi Christum crucifi-
gunt.** pag. 66. b
- Latronum cum Christo crucifixorum nomina.**
pag. 166. a
- Latronibus an titulus fuerit appositus.** 116. b
- Latronibus cur præmortuus Christus.** 283 b
- Latrones cum Christo crucifixi qui fuerint.** pag.
166. a, 420. b
- Latus dextrum lancea percussum.** 371 b
- Latus Christi iam præmortui lancea effossum.**
259 a
- Lectus Adæ triginta pedum longitudinis.** 46. b
- Legere quomodo debeamus Christum.** 150. b
- Leges Romanorum quid Christo ministrarent.**
pag. 85 a
- Legio quem numerum exhiberet.** 90. b
- Legiones subsidiarias vbi seruauit Christus.** pag.
375 b
- Lepræ iudicium ad sacerdotes pertinet.** 180. a
- Leprosus cur reputatus fuerit Christus.** ibidem.
- Lex Atheniensium de barbæ primitijs offerendis
Apollini crinito.** 217. a
- Lex Turcarum qualiter suadeatur.** 321. b
- Lex vetus pædagogus fuit.** 309. b
- Lex ignea in dextra quid significet.** 374 b
- Liber scriptus intus & foris, est Christus, quem
docti, & indocti pariter legunt.** 149. 150. b
- Libros verè Deus non habet.** 266. b
- Liber quartus Esdræ licet apocryphus, auctoritatis
tamen multum habet in Ecclesia.** 255 b
- Liber vitæ quid** 266 b, 267. a
- Liber mortis nullus.** 267. b
- Libros conscientie Angeli legunt** 266 b
- Libidinis furor quibus modis cõprimatur** 159. b
- Libidinis furorem concitat imaginatio.** 319 b
- Libido ieiunij domita.** 160 a
- Liberalitatis exemplar.** 381 b
- Lien qualiter secerur.** 302. b
- Lignum vitæ pro spinis nobis largitus est Chri-
stus** pag. 199 a
- Ligna Crucis mysticè explicata.** 63. a
- Ligno è quo crux Christi parata.** 62 b
- Ligni Crucis fabella.** 63 b
- Lignum portentosum.** ibid.
- Lignum verum Crucis quomodo probari dicatur.**
pag. 64. b
- Ligni Crucis color.** ibidem.
- Lignum Crucis à Serenissimis Mantuæ Ducibus
religiosissimè seruetur.** ibidem.
- Lignum vitæ quid sit.** 72 b
- Lignum benedictum quod sit.** 78. a
- Ligneæ tabulæ Christi cruci qualiter appositæ.**
pag. 119 a
- Ligni vitæ virtus mirabilis.** 324. b
- Lignum Crucis cur dulce dicatur, cum lancea dira
vocetur.** 377. a
- Ligurij

Ligurij lapidis vis mira. pag. 164. b
 Lilia præsidium contra luxuriam. 159. b
 Liliū inſigne caſtitatis. 203. a
 Liliū myſticè quid deſignet. ibidem
 Liliorum uſus in ſacris. ibidem.
 Lingua latina dignitate cæteris præſtat. 166. b
 Lingua Chriſti ſanguine purpurata. 233. a
 Lintea plura Chriſti ſanguine conſperſa. 18. a, b
 Lintea aquâ ardenti illita ardent, nec comburuntur. 37. b
 Lintea plura Chriſti corpori adhibita. 3.
 Lintea quæ dicantur. ibidem.
 Linum cum magno labore candefcit. 26.
 Linum aſbeſtinum igne purgatur, non comburitur. ibidem, & 37. b
 Linum amiantum ex lapide in fila retorto. 37. b
 Lino amianti ornatur Eccleſia Lateranenſis. ibid.
 Litera Tau tercentum ſignificat. 250. b
 Literarum inuentor Cadmus. 149. b
 Literæ Egyptiorum quæ. ibidem.
 Literæ quibus Iudæi modo utuntur, an eadem ſint cum antiquioribus. 68. a
 Literæ velamen quomodo detrahendum, ut ſpiritus ſuauiſſimè deguſtari queat. 131. a
 Locis in publicis cur patibula eriguntur. 104.
 Locus Magdalene ſunt pedes Chriſti. 337. a
 Locuſtæ horribiles declarantur. 322. a
 Locuſtis hæretici deſignantur. ibidem.
 Locus ubi B. V. Chriſtum è cruce depoſitum in ſinum ſuum excepit. 102. b
 Locus ultimus honoratior apud Romanos. 114. a
 Locus flagellationis Chriſti ſanguine plenus. 147.
 Loci tres in quibus Chriſtus ſub Cruce cecidit. 170. b, 171. a
 Locutio Chriſti mirabilis & acceptabilis. 48. b
 Longini hiſtoria. 419. a
 Longinus Chriſti ſanguine Mantuam deſert. 13. a
 Longinus cur Chriſtum lancea percufferit. 423. a
 Lucas Euangelista B. V. imagines pingit. 40. a
 Lucæ à Nicodemo Chriſti imago fabricata ſervatur. 30. a
 Lucifer Chriſtum flagellari ſuadet ne crucifigatur. pag. 87. a
 Lucifer quando mortuus. 402. a
 L. Hoſtilium Mancinum auctor imitatur. 5. a
 L. Hoſtilij præclarum facinus. ibidem.
 Ludibria in Carrabam. 196. b
 Ludouici Francorum regis pietas. 193. b
 Lumbi Chriſti quam diu cæſi. 90. a
 Lumbis vulneris figuræ. 156. b
 Lumbi Saluatoris cur dicantur lanceis vulnerati. pag. 157. a

Lumbi Chriſti flagellis cæſi optimum contra luxuriam peſtem remedium. 160. a
 Luminaria cæli Chriſtus, & Maria, quando eccli-
 piæ myſticè paſſa ſunt. 186. b
 Lumen mirabile in Chriſti facie videbat B. Virgo. 344. a
 Lunæ cur comparetur Eccleſia. ibidem.
 Lutherani locuſtis deſignati. 322. a
 Lutum in Chriſtum proijciunt Iudæi. 170. a
 Luxuriæ remedia. 159. b, 160. a
 Luxuriæ conuicia. 159. b
 Lycurgus cur comæ nutriendæ facultatem non abſtulerit. 184. b
 Lycurgus cur etiam barbam nutrire permiſerit. pag. 224. a

M.

MACVLAS quomodo à matribus foetus trahant. 327. b
 Madian dies quomodo explicandus. 427. a
 Magdalena ſemper legitur ad Ieſu pedes proſtrata. 337. a
 Magiſter Sententiarum Opus ſuum terminauit in pedes ſedentis in throno. ibidem.
 Magnitudo corporis Chriſti quanta. 47. a
 Mahumetes quo hieroglypho in Apocalypſi denotetur. 321. b
 Mahumetes ſibi datum gladium, ait, Chriſto miracula. ibidem.
 Mahumetis impudens mendacium. ibidem.
 Mahumetis impietas. 277. a
 Maieſtas Chriſti cū ad iudicandum venerit. 344. a
 Maieſtas Mariæ qualis. 186. a
 Maieſtatis ſedes declaratur. 345. a
 Maiuuias Saracenorum rex Sindonem in ignem proijcit, nec tum comburitur. 38. a
 Mala permittit Deus, ut bona inde eliciat. 422. a
 Maledictum antiquum in ſpinea corona Chriſtus ſoluit. 199. a
 Malleorum quot ictibus manus Chriſti confixæ ſunt. 277. a
 Mane & Veſpere quid ſignificant. 259. b
 Manichæos quàm acutè confutet Auguſtinus. pag. 67. a
 Manna an in arca contineretur. 255. a
 Manna inſignis figura Euchariftiæ fuſè expenditur. pag. 257. b
 Mannæ nomen & myſteria. ibidem.
 Mannæ vna animam Chriſti ſignificat. 257. a
 Manna ubi nunc inueniri poſſit. 390. a
 Mantuæ vrbis theſaurus. pag. 13. a
 Mantuæ

comprimebant.	pag. 159. b	Milites Iudæi pecunia corrumpunt, vt Christum	
Matutinus ceruus dictus est Christus, & cur.		durè flagellent	pag. 192. b
319. a, b		Militia hominis quam dura.	267. b
Matutina ac vespertina cognitio quid.	260. a	Minervæ Barbatae templum.	227. a
S. Matthæus longioribus clavis in terram insigi-		Miraculum sanguinis sancti Ianuarij.	306. b
tur.	276. a	Miracula Abb Ioachim.	14. a, b
Mausolæum Artimisiæ.	pag. 429. a	Mira S Sindonis.	26. 34. b
Maxillæ Christi percussæ.	147. a	Miracula Christi prædicat Pilatus.	160. b
Maxilla Christi quam durè percussa.	158. b	Miraculum insigne sanguinis Christi colligues-	
Maxillam dextram percutienti, porrigendam sini-		centis in die Parasceues, vbi singulis annis con-	
stram, exemplo suo quomodo docuit Christus.		spiciatur.	182. b
216. a, b		Miraculum insigne pulchritudinis Mariæ.	pag.
Maxillas Christi Iudæi vnguibus expilarunt.		186.	
pag. 223. a		Miraculum clavi Christi in fugando dæmones.	
Maxillam sinistram porrigere percutienti dextram		362. a	
quid sit.	229. b	Miraculum magnum est homo.	325. b
Mediatrice Dei & hominum Maria.	239. a	Mirrhae vis & effectus in cadaueribus.	20. b
Medium terræ est Hierusalem.	403. b	Miseriarum vallis est vita nostra.	312. b
Meditatio passionis Christi qualis esse debeat.		Mitarron quid signficet.	238. b
12. b, 135. a		Maxentius bellum Afris indicit, quia eius imagi-	
Meditationis regulæ.	307. b	nem respuerunt.	159. a
Meditatione passionis anima incalescit.	245. a	Moab rex cur primogenitum suum immolat.	
Meditanda Christi passio.	353. b	pag. 101. a	
Meditantibus Christus est potus, & cibus.	pag.	Modus crucifixionis Christi describitur.	pag.
394. a		118. b	
Medicinæ ciuium sunt punitiones.	pag. 86. b,	Mæroris pascua quæ?	78. b
110. b		Moyles Christum non maledixit.	67. a
Megarensis pugna osculis fiebat.	207. a, b	Moylis pes tinctus sanguine Moysem à morte cri-	
Mediolani clauus Dominicus freno insitus serua-		pit	pag. 140. a
tur.	363. a	Moloch Deus Ammonitarum quis esset, & quàm	
Melchisedech quid docuerit Iacob.	330. b	detestanda ceremonia illi infantes immolaren-	
Membra singula Christi & B. V. describuntur.		tur.	101. a
49. a, b, 50. a		Monacho ne partem quidem habitus deponere al-	
Membra Christi quodam modo in frustra concisa.		horam licet.	171. b
pag. 127.		Mons Caluariæ vnde dictus.	285. a
Membra Christi omnia flagellis cæsa.	146. a	Mons Caluariæ vbi situs, & qualiter vrbi immi-	
Membrum sub spinoso capite, non decet viuere		neat	112. a
delicatum.	202. a	Mons Oliueti vestigia pedum Christi seruat.	
Memoria passionis est sigillum passionis Christi.		pag. 241. a	
pag. 248. a		Montis Caluariæ scissura mirabilis.	288. a
Mendacium Mahumetis impudens.	221. b	Montes altissimi cur ad maris littora.	287. b
Mensura rerum est homo.	329. a	Montes an præextiterint ante diluuium, an dilu-	
Mercatorem se exhibet Christus.	pag. 383. b	uij tempore facti.	287. a
384. b		Moriturus Christus cur caput inclinat.	pag.
Messala quid post victoriam fecerit.	8. a	404. b	
Messis ac vindemiæ lex quæ? & qualiter seruata.		Mors primogenita quæ dicatur.	245. b
pag. 4. b		Mors quæ prima, quæ item secunda.	246. a
Militum Christum flagellantium rabies.	260. b	Mors Christi omnibus nota esse debuit.	pag.
Militibus pecuniam dant Iudæi, vt Christi resur-		124. a	
rectionem negent.	160. b	Mors torcular est.	137. b
Milites custodes, Christi resurrectionem prædi-		Mors primogenita cur pulchritudinem Christi de-	
cant.	ibidem.	uorasse dicatur.	245. b, 246. a
			Mortis

Mortis genera quæ apud Iudæos essent in usu. pag. 65. b
Morte crucis nihil peius inter omnia genera mortium. 104.
Mortis titulus quis, & qualiter publicari solitus. pag. 113. a
Mortem qui sibi consciverint, ne cloacas effoderent. 110. a
Mortem Christus pro animarum salute pati paratus est. 147. b
Mortem denuo pati si necesse esset paratus est Christus. 182. a
Mortuorum brachia quomodo supra pectus Iudæi complicarent. 273. a
Mortis liber nullus. 267. b
Mortuus est Christus eadem die & hora qua Adam peccavit. 405. b
Mortuum Christum exosculans Maria hæreses interimit. 296. b
Mulieres in Christi passione fortiores viris. pag. 332. a
Mulieres labijs denotantur. ibidem.
Mulier quare ex viri costa formata fuerit. 373. a
Mulierum prægnantium affectus in foetibus apparent. 329. b, 330. a
Mundus parvus cur homo fuerit appellatus. pag. 325. b
Mundus quot annis durarit, opiniones variæ. pag. 11. b
Mundus quadratus crucis formam habet. 132. b
Mundus est magnus homo. ibidem.
Munificentia exemplum. 383. b
Myrrha describitur. 291. a
Mysterium Trinitatis efficaciter ostenditur. pag. 308. a
Mytheria fidei fictionibus à poetis constuprata. pag. 322. b
Mytheria passionis Christi in B. Claræ corde formata. 331. b
Mysterium absconditum Christus est. 4. a
Mysterium absconditum est sacra Sindon. 4. a
Mysterium quid significet. 4. a
Mytheria passionis adumbrantur in Sindone. pag. 9. a
Mytheria Dei in dies magis aperiuntur. ibidem.
Mytheria crucifixionis ab Evangelistis prætermissa. 360. a
Mytheria tituli Saluatoris referuntur. 115. a, b
Mytheriorum plenitudo in cruce. 134. a
Mysterium magnum quod Christus crucem gestet. 173. a, b
Mytheria quæ rore significantur. 180. b

Mytheria passionis ab Euang. omnia referuntur. pag. 360. a
Mytheria passionis qualiter meditanda. 360. b
Mytheria abscondita manifestantur in Sindone. 291. a, b
Mytheria mannae declarantur. 258. a

N.

NABUCHODONOSOR statua quid mysticè designet. 359. b
Naboth pro vinea sua moriens, quid mysticè significet. 174. a
Naturæ defectus quales Christus in se suscepit. 300. a
Naturæ vim qualiter ars repellat. 329. b
Nationes exterarum latinè loqui compellunt Rom. 166. b
Navis Crucis formam obtinet. 132. b
A Nazareth omne bonum. 117. a
Nazareth in coronæ modum ædificata. ibidem.
Nazareni nomen Christi mytheria. ibidem.
Nazer, & Nazzor quid significant. ibidem.
Nazarenus coronatus. ibidem.
Nazarenus floridum significat. ibidem.
Nazianzenus acriter Iulianum obiurgat. pag. 76. b
Nebula cur tabernaculum Dei tegeret. 309. b
Nembroth quis fuerit, & eius nomina. pag. 19. b, 20. a
Nephtalim tribus primo tempore alleviata. pag. 264. b
Nervi sunt sensorium tactus. 139. a
Nervi Christi in crucifixione disrupti. 289. a
Nervus vinculum pedum significat. 343. b
Nervi Christi in crucifixione perforati. pag. 348. a
Nervorum sectio quem dolorem pariat. 283. a
Neronis efferata bestialitas quam horribilis. pag. 320. b
Nicodemus Gamalielis nepos, & princeps sectæ Phariseorum. 18. a, b
Nicodemus horribiles percussiones Christi causa patitur, & quas. 18. b
Nicodemus Christi imaginem format ex ligno. ibidem. & ubi nunc servetur. 30. a
Nicodemi sanctitas, & excellentia miro emblemate declarata. 18. b
Nicodemus, Ioseph, & Maria, Christum è cruce deponunt. 19. a
Nini in patrem amor. 20. a
Nini ex facto idolatriæ pestis erumpit. ibidem.

G g Ninus

Ninus idem qui Nembroth. pag. 19. b
 Nicodemus ligneam Saluatoris imaginem, Christi sanguinem, ac passionis instrumenta recludit. 30. a
 Nicodemus plures Christi imagines format. 39. a
 Nobilitas Marij septies Consulis quæ. 279. b
 Nocte passionis quam dirè supplicia Christus tulerit. 94. b
 Nomina Dei multis literis scripta. 262. b
 Nomina Messia plura, & quid in illis desideratur. 117. a
 Nomen Iesvs quam mirabile. ibidem.
 Nomen Iesvs tetragrammaton putatur. 117. b
 Notæ hieroglyphicæ. 150. a
 Notis figurarum cur Deus patribus loqueretur ibidem.
 Nouitij Cisterciensis mirabilis apparitio. pag. 172. b
 Nubes maiestatem Christi iudicantis amplificabit. 344. b
 Nuda cadauera in crucem data. 120. a
 Nuditatis horror à morte sibi inferenda homines deterret. ibidem.
 Nudus Iesvs nudos quærit amicos, & sponfos. 120. a
 Nuditatis Christi figura. 121. a
 Nuditatis Christi causæ & mysteria. 121. b
 Nuditatis horror ex peccato. 120. b
 Nuditatem erubescens Adam occidentem respiciebat. 121. b
 Nuditatis erubescientiam in flagellatione patitur Christus. 147. a
 Nudipes Christus incessit. 339. a
 Nuditas Christo opprobrium attulit. pag. 98. b, 120. b
 Nudi in Crucem dari soliti. 120. a
 Nuditatis horror quantus. ibidem.
 Nuditas Christi velata. 120. b
 Nuditatem cur nec Adam, nec Eua, horruerit ante peccatum. 121. b, 311. a
 Numa Pompilius clamydis inuentor. 215. b
 Numismata cruce signata. 74. b, 76. b
 Numismata cruciati Labaro. 75. b
 Numa Pompilius quid obseruari in sacrificijs fecerit. 259. a

O.

OBELISCI Ægyptiorum, eorumque literæ. pag. 149. b
 Obedientia Mariæ, maior obedientia Abraham. 294. b

Oblatio de sartagine est dispensatio passionis de cruce. 135. a
 Obliquæ fenestræ. 291. b
 Occidentem Christus in cruce respicit. 121. b
 Occidentem respiciebat Adam, quando nuditatem suam erubuit. 121. a
 Occidentali à Plaga Deus veniebat Adam puniturus. ibidem.
 Occidentem Christus orans, in cruce moriens, in cælum ascendens respicit. 406. a
 Occidentem versus Christus caput disponit in sepulchro. ibidem.
 Oculi Christi ac B. V. quales. 50. a, b
 Oculus vnde nominetur. 51. b
 Oculus sumptuosissimum naturæ opificium. ibidem.
 Oculus pars preciosissima. ibidem.
 Oculus diuinum membrum, solaris animalis partícula. ibidem.
 Oculi structura tunica, humores. ibidem.
 Oculi Christi radios igneos, ac sydereos, quando fundebant. 51. a
 Oculi Tyberij Cæsaris Aug. qualiter fulgebant. ibidem.
 Oculos suos inspicere cur ægrè ferret Aug. Cæsar. pag. 52. b
 Oculus quis præstantior niger, an glaucus. ibidem.
 Oculorum Christi ad commouendum vis mirabilis. ibidem.
 Oculos Christi post mortem B. V. claudit. 102. b
 Oculorum ad commouendum vis magna. 135. b
 Oculus quid Ægyptijs significaret. 150. a
 Oculi Christi oppleri sanguine, & cur. 179. a, b
 Oculus quis Christi reslorescentem sanguinem videre non possit. 182. b
 Oculi Christi gratijs pleni. 233. a
 Oculos nunquam Christus in aliquem conuertit, quin beneficia contulerit, hoc longa inductione probatur. ibidem.
 Oculos amittere non timet clericus vt Mariæ pulchritudinem semel videat. 236. b, 237. a
 Oculos in Rationale coniiciens Pontifex de arduis rebus illuminabatur. 263. a
 Oculo sinistro capiuntur, percussi in latus dextrum. 302. b
 Oculis benefacta Deus conspicit, malefacta palpebris interrogat. 233. b
 Oculus multiplex. 345. a
 Officium S. Sindonis à Summ. Pont. approbatum. pag. 26.
 Oleum misericordiæ. pag. 63. b
 Olei fons nascente Christo Romæ in Tiberim inluit. 388. b
 Oleum

Olei mystici vis mirabilis. pag. 389. a
Oleum misericordiae pro Adamo petit Seth.
 ibidem.
Oleaster cur in bonam oliuam insitus. 201. a
Oliueti mons vestigia pedum Christi seruat.
 340. b
Onichini lapidis vis mira. 264. b
Opprobria quam multa à Iudæis in Christum il-
 lata. 157. a
Oratio ad Christum, vt cor nostrum suis vulneri-
 bus fauciet. 331. b
Oratio ad Iesv pedes. 337. b
Ordo exactissimus contemplandi Christi plagas.
 135. a
Ordo Capuzzinorum laudatur. 338. b
Origo clericalis tonsuræ. 217. b
Origenis auctoritas in Canticis explicandis quan-
 ta. 181. a
Origenes insigniter à S. Hieronymo laudatus.
 ibidem.
Oriens sol quomodo in occidente videndus.
 408. a
Ornamenta templi reticulata quid indicent. pag.
 268. b
Os suum in puluere posuit Christus, & cur, &
 quando. 157. b
Os Christi repletum sanguine. 233. a, 135. a
Os Ephesioni sigillo claudit Alexander Magnus
 & cur. 248. b
Osculis qui suauius socium excepisset corollis o-
 nustus abibat. 207. b
Oscula cur adhibita. ibidem.
Osculatur Maria Christi plagas. 364. a, b
Osculati sunt Christum Mater, Magdalena, Iu-
 das, quo osculo Christum tu excipias vide.
 pag. 364. b
Ossa Christi dolor inuasit. 244. b
Ossa Christi comminui cur non debuerint. pag.
 424. a
Osen quid esset. 261. a, 262. a

P.

PA L M A victoriam significat. pag.
 63. col. a
Palpebris Deus malefacta interrogat, qui oculis
 benefacta conspiciat. 233. b
Panes coctos in sartagine offerunt docentes ex
 charitate. 135. a
Panis mysticè quid significet. 67. b
Pan Deus quando mortuus. 401. b
Paphlagoniæ aqua mirabilis. 392. b

Partium corporis quant a esse debeat magnitudo.
 pag. 47. b
Paruuli pulchri non dicuntur, sed concinni, ele-
 gantes, & cur. 43.
Partus Mariæ cum gaudio. 313. a, b
Pars quælibet Christi passa. 201. b
Partes corporis delicates quæ sint. 301. b
Passio Christi quando meditando. 429. a
Pass. dispensatio de cruce, figurata oblatione de
 sartagine. 135. a
Passio Christi qualiter meditando. 135. b
Passio Christi torcular fuit. 137. b
Paschalis agnus duplici in ligno cur assaretur.
 pag. 69. b
Pascua mœroris quæ. 78. b
Passionis mysteria adumbrantur in Sindone.
 pag. 9. a
Passionis Christi mysteria ignota. ibidem.
Passionis Christi seriem breuibus Euang. scripse-
 runt. 12. a
Passio Christi qualiter meditando. 12. b
Passio Christi vocem suam habet. 152. b
Passionis Christi meditatione calefcit anima.
 pag. 245. a
Passio Christi in regis purpura figurata. 184. a
Passiones Christi omnes in die iudicij cogno-
 scendæ. 278. b
Passio Christi quo affectu recolenda. 296. b
Pass. Christi mysteria in D. Claræ corde formata.
 331. b
Pass. tota Christi clamat, & quid, & à quibus au-
 diatur. 248. b
Pass. Christi mysteria silentio obuelata referun-
 tur. 360. a
S Patricius pedem regis Scotiæ ferro transfigit.
 pag. 140. b
Patri plagas ostendit Christus, vt exaudiatur.
 pag. 280. b
Patientia regis Scotiæ pro Christo. 147. b
Pati iterum mortem pro animabus, si necesse esset,
 paratus est Christus. 182. a
Patibuli supplicium minus quàm Crucis. 103.
Patibula cur in locis publicis erigantur. 104.
Patibulum vnde dictum. 110. b
Patibula in loco conspicuo cur collocari solita.
 110. b
Patientiæ exemplum Christus. 229. b
Patientiæ speculum Iob. 323. a
Paulus Apostolus cur ter virgis cæsum se dicat.
 pag. 85. b
Paulus Apostolus Sybillam legendam docuit.
 pag. 204. a

- Paulus Gamalielis discipulus.** pag. 255. b
Paupertas Christi, & cognatorum eius. 217. a
Paupertatem suam in Cruce vidit Christus. pag. 244. a
S. Paula Hier. discipula quantum fuerit paupertatis amatrix. 36. a
Pauli occisi è collo lac egreditur. 394 b
Peccatum dicitur calcaneum serpentis. 141. a
Peccatis pro omnibus delendis crucifixus est Christus, præcipue originali. 123. b
Peccatum ex ignorantia in Pontifice non præsumitur. 131. b
Peccatum omne deleuit Christus. 132. a
Peccatores Christum in carne videntes, etsi spirituali consolatione, ut iusti, non replebantur; tamen à tristitia sæculi reuelabantur. 50. a
Pecunia Iudæi corrumpunt carnifices, ut Christum in flagellatione, adeò dure tractent, ut à Pilato si dimitteretur, tamen superviuere non posset. 95. a
Pecunia Iudæi milites corrumpunt, ut Christi resurrectionem negent. 168. b
Pectus flagellari solitum à Romanis. 253. b
Pectoris plagæ quomodo figuratæ ibid. a, b
Pectus victimarum excoriatum quid significet. pag. 253. b
Pectorale Summi Pontificis ornamentum mirabile. 261. b
Peccata populorum quomodo portabat Pontifex. 268. a
Pectus Christi horribiliter flagellis sectum. 268. b
Peccatum vngue adamantino scriptum quomodo deletum. 393. a
Pectus Christi diuinitatis capax. 131. a
Pedes Christi quomodo cruci affixi. 350. b
Pedes Christi an veru aliquo prius perforati. pag. 353. a
Pedum confossio cur ita dolorosa. 139. a
Pedum sanguine Christus Eccl. sibi desponsauit. 140. b
Pedem referte Romano militi probrosum. ibid.
Pedes Christi clauo confixi robur nobis addunt. ibidem.
Pedes Mart. clauis ignitis, ac plumbo, saxis affixi. 141. a
Pedem regis S. Patricius ferro perforat. 140. b
Pedes maximè diuersi. 47. a
Pedes quatuor, & dodrantem Christi magnitudinem complectitur. 47. b
Pedes Christi sanguine flagellationis vestigia signant. 147. a
Pedes Christi torcular calcarunt. 148. a
Pedes Christi à quibus canibus effossi. 28. b
Pedes Christi quam amabiles Magdalenz. pag. 337. a
Pedes Christi qua oratione salutandi. 337. b
Pedibus nudis sæpe Christus incessit. 339 340. a
Pedum calceatorum, & discalceatorum mysteria. pag. 340. a
Pedes cenaturi qui lauerint. ibidem.
Pedes nudi calceatis viriles magis. 339. b
Pedum Christi vestigia ubi seruentur. 340. b
Pedum confossio quam intolerabilis, & cur. pag. 347. b
Pedibus Christi perforatis dolor ascendebat ad cor, rursus à corde ad pedes. ibidem.
Pedion quid sit. ibidem.
Pedes Christi an vnico vel duobus clauis affixi. 350. a, b
Pedem dextrum peccans Adam prius mouit, ideo dexter pes Christi prius cruci fuit affixus. pag. 352. a
Pedis sinistri plaga maior, & cur. 353. b
Pedis dextri vulnus minus versus tibiam eleuatum. pag. 358. a
Pedes Christi triginta & sex malleorum ictibus transfixi. ibidem.
Pedes suos cur clauis affigi voluerit Christus. pag. 350. a, b
Pedes mysticè quid designent. 358. b, 359. a
Pedum Christi vulneratorum schemata. pag. 356. 357.
Pellis Christi in flagellatione vetusta. 244. b
Pellem victimæ detrahi quare voluerit Deus; & quid hoc mysticè designet. 137. a
Pellis Christi mysticè quid sit. 244. b
Pellis Christi sagenæ iustorum. 269. a
Pœnæ noxiorum sunt Reipub. medicinæ. 110.
Perfectio Christiana demonstratur in cruce. pag. 124. b
Percussio horribilis in coxa sinistra Christi. pag. 148. b, 158. b
Percussio leuis, ac grauis, pro Christo toleranda. 229. b
Percussiones diræ Christo inflictæ. 158. a, b
Percussionum effectus mirabiles 302. b
Persecutiones in Christum cur diabolus concitauerit. 321. a
Pes Dei quando dictus est sanguine tinctus. 140.
Pes Moysis sanguine tinctus ibidem.
Pes pedi superpositus vnico clauo cruci affigebatur. 133. b
Pes Bonon. Mathem. duabus vncijs maior. pag. 55. col. b

- Pes dexter cruci affixus, & super illum sinister.**
pag. 350. b
- S. Petrus Apostolus non funibus, sed clavis cruci affixus est.** 122. a
- B. Petrus Minorita octuaginta horis, Christi fidem in cruce prædicabat.** 134. a
- S. Petrus Apostolus crucifixus est in Vaticano.** 122. b
- S. Petrus Christi intuitu conuersus.** 52. b
- S. Petro capilli raduntur, ipse gaudens clericalis tonsuræ dignitatem semper portat** 217. b
- S. Petri catenæ partes clauiculis insitæ.** 363. b
- Phlegma è Christi vulnere non exijt, sed vera aqua.** 396. a
- Phantasie vis maxima.** 329. b
- Picturarum fama vnde accrescat.** 8. a
- Pictor excellens Christus suo sanguine pingit.** ibid. a, & b
- Pictor Christi comitatem experitur.** 53. a
- Pictorum quorundam excellentia.** 53. b
- Pictor ab Abagaro missus Christi faciem penicillo assequi non potest.** 53. a
- Picturæ genus duplex, orationis, & penicilli.** 53. b
- Picturæ artis decus mirabile** ibidem.
- Pictura tacens in pietate loquitur.** 149. a
- Picturis famam pictoris excellentia confert.** pag. 54. b
- Picturis ad animos afficiendos vis insidet mirabilis.** ibidem.
- Pictoris artificium excellens laudatur.** 149. a
- Pictura lachrymas excitat.** 149. b
- Picturarum mira ad commouendum vis** 705. a
- Picturæ antiquæ Christum quatuor clavis affixum ostendunt.** 352. a
- Pictoris artificium.** 116. b
- Pietatis emblema.** 125. b
- Pietatis matris in filium.** 152. a
- Pilati donum omnium maximum.** 18. a
- Pilatus cur titulum conscripserit.** 115. b 116. a
- Pilatus Christum liberare quinque modis conatus est.** 87. a
- Pilatus cur Christum flagellasse dicatur.** pag. 95. col. a
- Pilatus titulum conscripsit ad confusionem Iudæorum.** 116. a
- Pilatus, diuina sic prouidentia disponente, titulum non mutat.** 116. b
- Pilatus Iudæorum inconstantiam arguit.** 116. a
- Pilatus Christo illudit.** ibidem.
- Pilati ambitio** ibidem.
- Pilati à Prætorio Christus crucem portans educitur.** 164. b
- Pilatus sententiam in Christum Latine protulit.** pag. 166. b
- Pilatus Christum tertia die resurrexisse à mortuis prædicat.** 168. b
- Pilati infelix mors** ibidem.
- Pilati historia Apocripha.** 169. b
- Pilatus manus dum lauat, cor coinquinat.** 165. a
- Pilati sententiæ in Christum formula quæ.** pag. 165. a, b. 166. a
- Pilatus Gallus fuit, patria Lugdunensis.** 167. b
- Pilatus spurius.** ibidem.
- Pilatus pessimus fraticida.** 168. a
- Pilati ad Tyberium de Christi magnalibus epistola.** pag. 168. a, b
- Pilatus an sudarium Christi ad Tyberium detulerit.** 168. b
- Pilatus tonsori comparatur, & cur.** 184. a
- Pilati iussu an Christus spinis sit coronatus.** pag. 192. b
- Pilati mens à Deo perfusa dum titulum scripsit.** 116. b
- Pili barbales quantæ venustatis in homine.** pag. 223. b, 224. a
- Pili an partes integrantes corporis.** 184. b
- Pili optimum corporis ornamentum.** ibidem.
- Pithiæ & Damonis amor mutuus.** 100. a
- Plagæ Christi quo ordine meditandæ.** 135. b
- Plaga pedis externum peccati opus significat.** 136. b
- Plagæ Christi quinque.** 41. a
- Plantatio Rosæ cur dicatur B. V.** 55. b
- Plagæ Christi etiam minutiones Sindoni impressæ.** pag. 1.
- Plagæ Christi Sindoni impressæ à nullo hucusque declaratæ sunt.** 1.
- Plagæ lumbaris figuræ.** 156. a
- Plaga horribilis in scapulis Christi.** 175. a
- Plangente Caligula lætari nullus potuit.** 202. b
- Plagæ pectoris quomodo figuratæ.** 253. a, b
- Plagas veras post resurrectionem retinuit Christus.** 278. b
- Plagas quinque cur Christus post resurrectionem seruauerit.** 279. b
- Plagas aduerso corpore exceptas ostentat Marius Consul.** ibidem.
- Plagæ Christi sunt fidei confirmatio.** ibidem.
- Plagas Patri ostendit Christus, vt facilius exaudiatur.** 280. b
- Plagæ Christi sunt fenestræ obliquæ.** 293. a
- Plato dictus est Moyse loquens Atticè.** 329. a
- Planta cœlestis est homo.** ibidem.
- Plagis Christi quomodo homo inferi possit.** ibidem.

I N D E X

Plaga pedis sinistri maior, & cur.	353. b	Principis à facie non debet quisquam tristis abire.	pag. 53. b
Plantæ pedum Christi quomodo vulnera ostendunt.	354. 355. 358. a	Principes cur necandorum causas patefaciant.	pag. 113. a
Plagas Christi Maria osculatur.	364. b	Primitiæ barbæ, & comæ Apollini sacratæ.	pag. 185. a, b
Plenitudo diuinitatis cur dicatur in Christo corporaliter habitare.	254. a	Princeps facierum Maria.	239. a
Plorant delictum quos Iesus respicit.	pag. 234. a	Primogenita mors quæ dicatur.	243. b, 246. a
Plumbeis laminibus luxuria domita.	159. b	Principum gratiæ debent esse liberales.	384. a
Poema tacitum est pictura.	149. a	Primogenitum quid sit.	246. a
Poetas in Christum armauit diabolus.	pag. 322. a	Primogenita mors quomodo pulchritudinem Christi deuorasse dicatur.	ibidem.
Poetæ præcipua fidei mysteria suis fictionibus constuprarunt.	ibidem.	Prothogenis imagine Rhodus ab incendio seruatur.	30.
Polycarpi martyris constantia.	422.	Prometheus in crucem qualiter actus.	123. b
Pomum manducaturus Adam dextrum pedem prius mouit.	352. a	Prouidentia Dei incomprehensibilis.	13. a
Pondus ignis Maria ponderauit.	176. a	Prouidentia Dei insignis erga suos fideles.	29. b
Pondus comæ Absalonis erat librarum octo, vnciarum quatuor.	185. b	Proportio singularum corporis partium qualis esse debeat.	47. b
Pontifex oculos in rationale coniiciens illuminatur.	263. a	Probatia piscina.	64. a
Pontificem Iudæorum veneratur Alexander Magnus.	266. a	Prodigium mirabile scissuræ in Caluariæ monte.	288. a
Pontifex quomodo peccata populorum portabat.	268. a	Prouidentiam Dei dum titulum scribit Pilatus, & non mutet, prædicat Augustinus.	116. b
Pondus corporis Christi sustentabant manus.	pag. 284. b	Problema Sampsonis explicatur.	401. b
Populus Dei quibus signis distingueretur ab alijs.	pag. 75. a	Procella Maris Adriatici clauo crucis sedata.	pag. 363. a
Porta argentea quæ.	122. a	Prudentiæ exemplum.	406. b
Portentum euerſionis Hierusalem.	89. b	Psalmi pro torcularibus cur inscripti.	137. a
Portentosum lignum.	63. b	Psalmi magnis mysterijs conscripti.	318. a
Posteriora Dei quomodo videantur.	309. a	Psalmorum tituli mirabilibus mysterijs refert.	ibidem.
Promethei crucifixio.	276. b	Psalmus Davidis vigesimus primus in persona Christi conscriptus.	318. b
Porphyrij impietas confutatur.	279. b	Pseudomartyres nimium sibi fidentes in tormentis deficiunt.	9. b
Potestas clauæ designatur.	174. b	Pugna Megarensis oculis fiebat.	207. b
Potio mirabilis.	14. a, b, 256. a	Pugna mirabilis.	142. a
Potentia cornibus denotatur.	146. b	Penitentes reorum sunt medicinæ ciuium.	pag. 86. col. b
Præsidium singulare Angelorum, antequam Hierusalem obsessa fuit, sublatum est.	pag. 30. col. a	Punitio quid ab ultione differat.	ibidem.
Prædestinatio dicitur liber gloriæ.	267. a	Pulchritudo quid sit.	43. 47. b
Præconia Tergemini Curiatij quæ.	279. b	Pulchritudinem Mariæ non videbant, qui cam mundo corde non intuebantur.	186. b
Prægnantes fœminæ quomodo maculas transfundant in fœtus.	329. b	Pulchritudo Christi mirabilis, & cur.	pag. 47. b, 48. a
Prægnantes fœminæ maculas illis partibus incurrunt, quas post ardentem appetitum primum retigerint.	330. b	Puluerem pro pane comedere coguntur Iudæi.	pag. 158. a
Præcepta fructuosè meditandi Christi passionem.	pag. 307. b	Pulchritudine Christi Angeli delectantur.	pag. 48. col. a
Prælati comæ Christi dicuntur.	184. a	Pulchritudinem Christi deuorauit primogenita mors.	246. a
			Pulchritudo

Pulchritudinem Mariæ ut videat quid faciat clericus 236. b, 237. a
Pulchritudo non nisi in magno corpore. 43.
Purpurea Christi vestis qualis fuerit. 216. a
Purpura regis Christi passionem designat. pag. 184. a
Purpura regis iuncta canalibus quid sit. ibid.

Q.

QUADRAGINTA verberibus flagellabantur Iudæi, & cur. 87. b
Quadragenarius numerus poenitentiae. ibid.
Quadragenarius numerus clementiae. 88. a
Quadraginta vna minus cur cæderentur Iudæi. ibidem.
Quadraginta ictibus semel tantum pro eodem delicto cædebantur. ibidem.
Quadruplex hominis status, & quid ex quolibet susceperit Christus. 300. a
Quando meditata Christi passio. 429. a
Qualitas delicti modum verberibus præfigebat. pag. 88. b
Quatuor mundi partes denotantur in Cruce. 124. b
Quantitas vera corporis Christi. 47. a, b
Quantitatis dimensiones tres tantum esse possunt. 133. b
Questionis sævum genus. 304. b
Quibus flagellis Christus cæsus sit. 96. b
Quinq̃ue fuerunt plagæ Christi, & vbi figuratæ. 400. b
Quot flagellis Christus cæsus sit. 90. a, b
Quot ministri fuerint Christum flagellantes. pag. 95. b
Quot clavis Christus sit Cruci affixus. pag. 349. b
Quoties Christus sub Cruce ceciderit. 158. a
Quotidie Angeli singulariter quid legant in nouissimo vniuersaliter recitaturi. 266. b

R.

RABIES militum Christum flagellantium. 265. b
Rabies Romanorum in evertenda Hierusalem. 317. a
Rabies persecutorum contra Ecclesiam. ibid.
Rabbinorum improbitas. 282. a
Radere barbam vel comam an liceat. 226. a
Radius è Christi & Mariæ facie fulget. 186. a
Radius è Sanctorum facie splendet. ibidem.

Raimundi principis Tripolitani fraude Hierusalem à Turcis occupatur. 33. a
Rasuræ clericalis origo. 217. b
Rationale iudicij plagas pectoris Christi figurabat. 253. b
Rationalis fulgor vnde. 256. b
Rationalis in pectore summi Pontificis mira vis. 261. a
Rationalis forma, lapides, mysteria. 261. a, b
Reconciliationem nostram cum Deo clamant clauui Christi. 348. b
Rædificatio templi quomodo facta. 176. b
Redemptoris caput quæ aquæ inundauerunt. pag. 180. a
Regem animantium ventrem quis vocarit. pag. 301. b
Regem funibus vinciri indignum. 99. a
Reges dicuntur comæ capitis Christi. 184. a
Reges Hierosolymitani. 32. a, b
Reges Iudæorum quibus cæremonijs creabantur. 197. b
Regia libertas non nisi morte amittitur. 99. a
Regia in Carabum ludibria. 196. b
Regia insignia tria, sceptrum, purpura, corona, ijs fuit Christus illus. 215. b
Regis Scotiæ patientia, dum eius pes à S. Patricio perforaretur. 140. b
Regis nomen Romanis inuisum, & cur. 192. a
Regis Sebastiani Lusitanorum inuicta constantia. pag. 99. a
Regijs ornamentis cur Christus inceserit ad mortem. 199. b
Regina Palmirenorum Zenobia aureis catenis victa in triumphum trahitur. 176. a
Regium signaculum est Crux. 248. a
Regnum misericordiæ est Christi regnum. pag. 118. a
Regulæ fructuosæ meditationis. 307. b
Regum diademata cruce condecorantur. 72. b
Regum Hebraicorum ceremoniæ qualiter in Christo ironice completæ. 198. a
Religiosi coronam gestant in memoriam spineæ coronæ Christo inflatæ. 227. b
Reliquiæ passionis Dominicæ qua pietate colendæ. pag. 363. a, b
Resolutio humorum in elementa, in Christo patiente fuit. 397. a
Resphæ in filium pietas. 152. b
Resurrectio in virga Aaron florescente figuratur. 257. a
Resurrectionis Christi testimonium reddit Pilatus. 168. b

- Reticulata ornamenta templi quid significant.** pag. 268. b
- Rex etiam temporalium omnium est Christus.** pag. 117. b
- Rex totius mundi cum sit Christus, cur maluerit vocari rex Iudæorum.** ibidem.
- Rex tribulorum est Christus, & cur.** 201. b
- Rex Cræsus ad tormenta victis post terga manibus trahitur.** 176. a
- Rex Moab cur filium suum immolat.** 101. a
- Rex Darius quid præ cæteris amarit.** 312. b
- Rex Codrus pro populi sui salute mortem strenuè passus Christi figura fuit.** 421. b
- Rhamnus mysticè quid designet.** 195. b
- Rhamni sub vmbra ubi conuiescendum.** ibid.
- Rhinoceros animal an idem cum monocerote.** pag. 70. b
- Rhinoceros animal describitur quando visus.** 71. a, b
- Rhodiorum preces quantum apud Demetrium valuerint.** 3.
- Rhodus imagine Prothogenis seruata.** 31.
- Richardus rex Angliæ.** 33. b
- Riuus olei è petra quid.** 388. b
- Romani etiam exteris nationes latinè loqui compellunt.** 166. b
- Romani milites Christum spinis coronant.** pag. 198. a
- Romani crucis vsum à Græcis sumpserunt.** 61. b
- Romanorum supplicia.** ibidem.
- Romanæ leges quid Christo ministrarint.** 85. a
- Romanum flagellare an, & quando liceret.** 85. b
- Romanorum flagellatio horribilis.** 89. b
- Romanorum flagellatio à Iudæorum flagellatio nequam differet.** 88. b
- Romanis regum nomen inuisum vt tyrannicum, & cur.** 192. a
- Romanis locus vltimus honoratio.** 114. b
- Romanorum responsa cur exteris nationibus Latinè redderentur.** 114. b
- Romani barbitonforibus caruerunt annis quadringentis quinquaginta.** 227. a
- Romani milites canes appellati.** 282. a
- Romani ditiores cænatu pedes lauabant.** 340. a
- Romanorum in euertenda Hierusalem rabies.** pag. 317. a
- Romulus primus frondea corona Hostilium donat.** 197. b
- Ros dicitur sanguis Christi.** 180. b
- Rore quæ mysteria intelligantur.** 180. b
- Rore ad Christi sanguinem mira comparatio.** pag. 181. a
- Rosa mysticè quid designet.** pag. 55. b, 56. a
- Rosæ plantationi B. V. comparatur, & cur, mirabilis conuenientia.** 55. b
- Rosæ B. V. mira propositio.** ibidem.
- Reben quo mysterio Corneolo lapidi esset inscriptus.** 263. b
- Reben incontinentiæ pœnas luit Christus.** ibid.
- Ruina Angelorum crucis sublimitate reparatur.** 124. b
- Ruth pauperulam auctor imitatur.** 4. b
- S.
- SABA regina quid in Salomonis domo portentosi viderit.** 63. b
- Sacrificij pro peccato lex quomodo in Christo impleta.** 132. a
- Sacramenta nouæ legis præstantiora veteris legis Sacramentis.** 10. a
- Sacrificium immane describitur.** 101. a
- Sacramentum Eucharistiæ mannæ comparatum.** 257. b
- Sacrificium cruentum, & incruentum quid.** pag. 259. a
- Sacrificium iustitiæ quid sit.** ibidem.
- Sacrificia quàm attentè offerri voluit Numa Pompilius.** ibidem.
- Sacramenta è Christi latere fluxerunt.** 380. a, & cur ex eo potissimè. 387. b
- Sacerdotibus quam necessaria attentio in sacrificijs.** 259. a
- Sacerdotum proprium est iudicare inter lepram, & non lepram.** 180. a
- Sacrificiorum Christi, templum, altare, sacerdos, thus; ignis, & quid essent.** 259. b
- Sacerdotum maiestas.** 186. a
- Sacrificium vespertinum quid & quàm Sacrum.** 259. b
- Sacerdos quomodo aut quando victimæ pellem detrahit.** 131. a, quomodo hoc in Christo impletum. 131. b, 131. a
- Sacrificia cur data Iudæis.** 306. a
- Sagitta filia pharetræ cur vocetur.** 157. a
- Salomonis in domo portentosum lignum videt Regina Saba.** 63. b
- Saladinus Turcarum Rex ex Hierusalem Christianos pellit.** 33. a
- Salicis folia libidinis intemperantiam cohibent.** pag. 159. b
- Salomon quis, quando, & quomodo, à matre sua coronatus.** 213. b
- Sampson Christi figura.** 98. a
- Sampsonis

Sampsonis cum Christo comparatio.	183. b	Sanguis Christi absconditus.	pag. 383. a
Sampson columnas cur fregerit.	323. a	Sanguinem Christi totum effusum aqua testata	
Sampsonis problema explicatur.	401. b	est	384. b
Sanguis Christi Mantuam ditat.	pag. 13. a	Sanguis Christi exercitus fuit.	385. a
Sanctorum facies radijs fulgida.	48. b	Sanguis Christi est oleum misericordiae.	389. a
Sancti viri in quorundam faciebus radios vide-		Sanguinis ad vinum conuenientia.	393. b
bant.	ibidem.	Sanguis in mortuo æquiuocè sanguis.	396. a
Sanguis in superliminaribus tinctus quid innue-		Sanguis è cadauere an naturaliter effluat.	pag.
ret.	pag. 68. b	397. a	
Sanctorum corpora diu ignota cur reuelentur.	2.	Sanguis alius alimentitius, alius vitalis.	398. a
Sanguis suam vocem habet, & quæ sit.	138. b	Sanguis an aquæ mixtus, an ab ea diuisus exierit	
Sanguinis guttas quot Christus emisit.	91. a	ex latere Christi	398. b
Sanguine Christi vestigia signantur.	99. b, 147.	Sanguis, aqua, & spiritus, quomodo vnum sint.	
Sanguineas lachrymas B. V. in Christi passione		400. a	
emittit.	102. a	Sapientia in mysterio abscondita.	4. a
Sanguinem Christi terra operire non debuit, &		Sapientiam bibendo hausit Abbas Ioachim.	
cur.	138. a	pag. 14. b	
Sanguis Christi clamat de terra, & quid clamet.		Sapientia recondita in Ecclesia.	10. a
pag. 138. b		Sapientiae duplex genus penes Hebræos.	177. b
Sanguis non parcat licet occisus homo parcat.	ib.	Sapientiae clavis quæ.	256. b
Sanguis Christi patriæ cultu colendus.	139. a	Saphyri lapidis mirabilis virtus.	255. b
Sanguine pedum Christus sibi Ecclesiam despon-		Sartago Crucem significat.	135. a
dit.	140. b	Sartago quid sit	134. b
Sanguineas lachrymæ ex B. V. oculis hubertim		Sardij lapidis mira virtus.	263. b
effluunt.	142. a, 218. b, 364. b	Sarracenorum fœtor intolerabilis, & quomodo	
Sanguine oppleti Christi oculi.	179. a	tollatur.	392. b
Sanguis Christi rori comparatus.	180. b	Saxis Christus impetitur	170. a
Sanguis Christi in die parasceues vbi denuo lique-		Scapulare vulnus S. Bernardo reuelatum.	156. b
scat	182. b	Scapularum Christi cutis ex Crucis baiulatione	
Sanguis Christi cor vulnerans	ibidem.	contrita.	176. a
Sanguis Christi os internè impleuit.	235. b	Scientia spiritualium Patrum creuit secundum in-	
Sanguinis fluxum è manuum vulneribus quando		crementum temporum	1.
prohibuerit clauorum crassities.	245. b	Scipio Aphricanus quotidie barbam rasi.	226. b
Sanguinem cur fundant vulnera.	285. a	Scissura mirabilis in monte Caluariæ sub vexillo	
Sanguis è Christi cadauere an miraculosè effluxerit.	289. a	Crucis.	288. a
Sanguis è cadaueris occisi vulneribus superue-		Scorpionis nomen æquiuocum.	326. a
niente hoste, vel cognato rediuius egreditur.		Scorpionum schemata.	328. a
289. a, 306. b		Scriptura sacra velata dicitur, & cur.	2.
Sanguis Christi est aurum bonum.	290. b	Scripturas Iudæi non intelligunt.	213. b
Sanguis Christi hypostaticè assumptus.	ibid.	Scriptura sacra nil temerè dictum continet.	12. a
Sanguine satiatur, qui sanguinem sitit.	296. b	Scriptum quid sit in Christi manibus.	151. b
Sanguinis ad commouendum vis magna.	306. b	Sculptura mirabilis Christus.	151. a
Sanguine Elephantes animantur ad pugnam.		Scytarum serui fustibus domantur, qui ferro subi-	
pag. 306. a		gi non poterant.	86. a
Sanguine Christi vestigia signantur.	99. b	Sebastiani Lusitanorum regis inuicta constantia.	
Sanguinis S. Ianuarij miraculum.	306. b	pag. 99. a	
Sanguis Christi infiniti valoris, & cur.	290. b	Sedes maiestatis declaratur.	344. b, 345. a
Sanguine diabolus mirificè delectatur.	306. b	Sepulchrum Christi à Caluariæ loco, vbi Christus	
Sandalia quid.	338. b	crucifixus est, distat passibus centū & octo	19.
Sandalion B. Petri vbi seruetur.	339. a	Sepulchro Domini Angeli assistunt.	429. b
Sancti cur cum Christo venient ad iudiciū.	346. a	Septuaginta interpretes annos optimè supputa-	
		runt.	11. b

Sepulchra tituli dicta.	pag. 112. b	Simon Cyrenæus quis fuerit.	pag. 171. b
Sententia aurea Vespasiani Imperatoris.	53. b	Sindon quando picta à Christo fuerit.	3. 20. b
Sensus Anagogicus omnium mysticorum sensuū nobilissimus.	130. b	Sindon est mysterium absconditum.	4. a
Senatus Romanus à Tyberio honores diuinos Christo decretos dolet.	15. b	Sindon lintea est ex satis crasso lino.	25.
Sensorium tactus quid sit.	139. a	Sindon vbi longo tempore seruata.	30. b
Sententiæ à Pilato in Christum latæ formula		Sindonis excellentia vnde attendatur.	54. b
165. a		Sindon miraculis coruscat	4. b
Sententiam in Christum quo idiomate Pilatus protulerit.	166. a	Sindon à pientissimis principibus Sab. religiosiss. seruatur.	4. b
Sententiam mortis laturi Iudæi manus lauare consueuerunt.	167. a, b	Sindon minutiss. Christi plagas excepisse quomodo probetur.	5. b
Sententia horribilis.	268. b	Sindon in Sabaudiam quomodo translata.	pag. 33. b
Serui fustibus cur cæsi.	86. a	Sindonis figuræ plures.	34. b
Serui cur flagellis non baculis caderentur.	pag. 85. b	Sindonis magnitudo vera.	35. a
Serui baculos quàm perhorrescant.	86. a	Sindon longior quam latior cur esse debuit.	ibidem.
Serpens Æneus qualiter in deserto exaltatus.		Sindon calicis corporale designat.	35. b
110. a		Sindon annis fere 1458 delitescit	4. a
Serpentis calcaneus mysticè quid significet.	pag. 141. b	Sindon totum Christi corpus repræsentat.	pag. 5. b, 6. 7.
Seth post diluuium oleum in misericordiæ postulat, quo Adæ sepulchrum perfundat	63. a, b	Sindon est sudarium positum super caput Iesv, & cur.	13. b
Seth quam sollicitè salutem Adæ quærit, oleum misericordiæ petit, baccas tres plantat, è quibus nascitur lignum S. Crucis.	389. a, b	Sindon cum totum Christi corpus obtegeret, cur dicatur sudarium positum super caput Iesv.	ibidem.
Sæuitia in mortuos quam detestabilis.	377. a	Sindonis longitudo.	ibidem & 29. a
Sexus differentia in arboribus.	201. a	Sindon miraculo à Christo signata.	17. b
Signum Crucis quomodo formandum.	pag. 73. a, b	Sindonis Christiferæ mirabilis vis.	29. a
Signi Crucis mysteria.	ibidem.	Sindon à Summ. Pont. approbatur.	26. 38. b
Signum Crucis in quatuor casibus adhibendum.	74. a, b	Sindonis miraculum insigne	29. a
Signi Crucis fructus, & utilitas.	74. b	Sindon varijs successionibus apud pios seruatur, vsque ad subuersionem Hierusalem perseuerat, & quid postea de Sindone actum fuerit.	pag. 29. col. b
Signum Crucis titulus appellatus.	112. b	Sindonem Camberium Margherita transfert.	pag. 34. a
Signaculum sponsi quid dicatur.	247. b	Sindon lintea diuitum fastum in sepulchris arguit.	36. a
Signaculum sponsi est in corde, in fronte, in brachio.	247. b, 248. a	Sindone munda inuolui Christus voluit, vt mundo corde à nobis suscipiatur.	36. a
Signaculum regionem est crux.	248. a	Sindon miraculo incendio eripitur.	36. b
Signum Crucis vbi pingendum.	74. a	Sindon cur non conflagrarit tres causæ assignantur.	36. b, 37. a
Signa redemptionis nostræ vbi sint.	248. a	Sindon à Sarracenis in ignem iniecta non ardet, sed sublimis atollitur.	38. a
Signum quomodo differat à signaculo.	248. b	Sindon in sinum Christiani viri deuolat.	ibid.
Sigillo Ephestionis os signat Alexand. Magn. & cur.	ibidem.	Sindon etiam post incendium à Summo Pontifice confirmatur.	38. b
Silentium oratione efficacius.	12. a	Sindon Christi magnitudinem monstrat.	pag. 45. col. b
Simonis Magi impietas confutatur.	277. a	Sindon duodecim pedes longa, tres lata.	ibid.
Simon Cyrenæus quomodo crucē post Christum portauit, an totam, an partem	171. b	Sindon	
Simonem Cyrenæum loco Christi crucifixum blaterabat Mahumetes, & Simon Magus.	pag. 277. a, b		

- Sindon** summo ordine ac consilio explicata. pag. 136. b
- Sindon** est epistola amoris notis exarata. 218. b
- Sindonem** mirabiliter signavit Christus. ibid.
- Situs** B. V. in cœlo. 183. a
- Sitis** cur intolerabilis in tormentis. 348. a
- Sitiens** Christus quid optaret. 345. a
- Sol** pennatus quis? 252. b
- Sol** Rex planetarum. 252. a
- Soli** comparatur Christus. ibidem.
- Spectaculum** horribile. 113. b
- Spem** veniæ nobis Christus ostendit è cruce. pag. 125. a
- Spendius** qualiter in crucem datus. 118. b
- Speculum** pietatis. 101. b
- Spectaculum** doloris Christus. 101. b
- Sephora** filium Moyſis circumcidit, & sanguine Moyſis tangit pedes, & à morte liberatur. pag. 140. a
- Spinea** corona frontem occupat. 179. a, b
- Spinea** corona quam immaniter Christi capiti impressa. ibidem.
- Spinosum** Christi caput vix est qui corde excipiat. 181. b
- Spina** Christi sanguine aspersa, vbi, & quando reflorescat. 182. b
- Spinea** corona quam dura. 193. a
- Spinæ** coronæ Christi multis in Ecclesijs servatæ. 193. a, b
- Spinæ** Christi ingens miraculum. 193. b
- Spinea** corona verè ex spinis, non autem ex iuncis marinis fuit. 194. a
- Spinea** corona an duplex Christo sit imposita. 196. a
- Spinea** corona nullus præter Christum coronatus. 197. a
- Spinæ** mysticè quid significant. 200. a
- Spinæ** inferi nefas, fructuosè tamen Christo insitæ. 201. a
- Spinis** Christus ex decem, & octo causis coronari voluit. ibidem.
- Spinoso** sub capite non decet membrum vivere delicatum. 202. a
- Spinea** corona semel Christo imposita, an vnquam detracta. 204. a, b
- Spineam** coronam Christo detrahit B. V. pag. 206. a
- Spinea** corona septuaginta duobus in locis Christi caput acriter vulneravit. 211. b
- Spinea** corona instar pilei totum Christi caput circumdabat. 212. a
- Spiritus**, aqua & sanguis quomodo vni sint. 400.
- Sphæra** vitrea Archimedès. pag. 175. b
- Spineam** coronam in Galliam quis detulerit. 212. b
- Sponsæ** cor signaculo clausum quid significet. pag. 248. b
- Sponsa** qua metaphora vnum cum sponso fieri potestulat. 249. a
- Sputa** venenata Iudæi in Christum exspuunt. 214. b
- Spuere** in faciem quanta ignominia. pag. 223. b, 228. b
- Spuunt** in Christi faciem qui aliquos de Ecclesia iniuria afficiunt. 229. a
- Statera** cur dicta crux. 284. b
- Statua** mirabilis est Christus. 359. b
- Strangulatio** an apud Romanos esset in vsu. pag. 65. col. a
- Strangulationis** supplicium cur Romanis inuisum. ibidem.
- Strangulatio** an apud Iudæos adhiberetur. pag. 65. b
- Stratagema** zopyri quale. 312. a
- Stratonis** prudentia. 408. a
- Subucula** Christi inter reliquias sanctæ Mariæ Maioris Romæ asseruata. 35. a
- Subucula** Christi, & B. V. paupertatem indicat. pag. 33. a
- Sudarium** quid sit, & quotuplex. 14. b
- Sudarium** quo tempore explicandum. 2.
- Sudarium** qualiter à Christo sua effigie signatum sit. 14. b
- Sudarium** cur Christus signauerit. 15. a
- Sudarium** Veronicæ. ibidem.
- Sudarium** Edessanum ibidem a, vbi asseruetur. ibidem.
- Sudario** Veronicæ Tyberius Imperator sanatur. pag. 15. b
- Sudarium** Christi involutum in vnum locum quid significet. 16. b
- Sudarium** positum super caput IESV quale fuerit. pag. 13. b
- Sudarium** Christi Tyberio Imp. detulisse dicitur Pilatus. 168. b
- Superciliorum** vis mira. pag. 58. a
- Sybillarum** oracula multa. 204. a
- Sybillæ** decem, an etiam plures. ibidem.
- Sybillæ** bonæne an malæ. ibid.
- Sybillam** laudavit Apostolus. ibid.
- Sybillæ** soror Balduini VII. 32. b
- Sybillæ** Erithrææ libri quam preciosi. 426. a
- Syclus** duplex, & quanti ponderis vterque. pag. 185. b

T.

T ABERNACULUM Dei cur nebula tegebatur.	309 b
Tabulæ lignæ Christi cruci appositæ.	119 a
Tabula testamenti quid significauerit.	257 a
Tacentibus hominibus lapides, & clauis clamant.	pag. 349. b
Tacuit cur Christus licet percussus.	229 b
Tactus sensorium quod.	139 a
Tarquinius cadauera nuda in crucem tollit.	pag. 120. a
Tarquinius ille Superbus crucis supplicium Romanam primus inuexit.	61 b
Tarquinius Superbus ultimus Rex Roman. eius ædes.	62 a
Tarquinius Superbus regis nomen Rom. inuisum reddidit.	192 a
Tarquinius quanti Sybillinos libros emerit.	pag. 426. a
Tau Crucis figura.	68. b. 117. a
Tau gallicum.	68. b
Tau litera fusè perpenditur.	68 a, b
Tau formam an Cruz Christi reddiderit.	pag. 110. a
Tau signo licet Christi Cruz figurata fuerit, tamen formam Tau non habuit.	ibidem.
Tau figuram habebat lignum quo serpens Æneus exaltatus est.	ibidem.
Tau litera tercentum significat.	250. b
Taurinum vrbs à Deo seruanda, & cur.	3
Tauris cur Pontifices Iudæorum designantur.	pag. 320 a
Temetum cur vinum diceretur.	207. b
Templum Christus quomodo ædificatum.	pag. 176 b
Templum fortunæ barbatae construxerunt antiqui, vt pulchram barbam eis conferret.	pag. 224. a
Templi ornamenta reticulata quid significant.	pag. 268. b
Temporis filia dicta est veritas, & cur.	361 a
Tempus veritatis pater, & carnifex.	ibid.
Tergemini Curiaj præconia quæ.	279 b
Tergum Christi flagris dissectum.	175. b
Ter saltem Christus sub Cruce cecidit.	157 b
Terra Christi sanguinem tegere non debuit.	pag. 138. a
Terram diabolus quando funestauit.	199. b
Terræ medium vbi.	403 b
Terribilis sententia.	30. a

Testimonium de Christo reddit Pilatus.	pag. 168. a
Testamenti tabula quid significarit.	257 a
Thesaurus sub Crucis signo inuentus.	73. a
Thesaurum occultum quando aperuerit Christus.	383 a
Thæseus suo sanguine titulum scribit.	113. a
Thiara summi Sacerdotis spineam coronam figurabat.	212. a
Timantes dolorem quo artificio expresserit.	226 b
Timore velut clavis configi debemus.	359. a
Titulus, sepulchrum, epitaphium, inscriptionesque significat.	112. b
Tituli Cardinalibus assignati.	ibid.
Titulus mortis & viua voce & scriptis explicari solitus.	113. a
Titulus Crucis Christi cur triplici idiomate scriptus.	113. b
Titulum scripsit Pilatus ad confusionem Iudæorum.	116. a
Titulis ijs linguis scriptus est quæ Christi fidem ardentius erant suscepturæ.	114. b
Tituli Saluatoris vis mirabilis.	115. a
Titulus non erat pars integralis Crucis.	115. a, b
Titulus formæ quadrangulæ.	115. b
Titulus Hebraicis, Græcis, ac Latinis characteribus scriptus refertur.	ibid.
Tituli mysteria plurima.	ibid.
Titulus crucis affi us tribus clavis.	110. b
Titulum Pilatus inscripsit infusa à Deo mente.	110. b
Tituli nomen æquiuocum.	112. a
Titulus Ecclesiam denotabat antiquitus.	ibid.
Titulus Christi aureis liens in fronte religiosi post eius mortem inscribitur.	115. a
Tituli psalmorum mysterijs maximis referti.	118 a
Tituli psalmorum quo spiritu explicandi.	ibid.
Tomyris Regina Scitarum crudelitas.	296. b
Tonsori comparatur Pilatus, & cur.	184. a
Tonsuræ clericalis origo.	217 b
Topazij mira vis.	263. b
Torcular baptismum, ecclesiam, altare, spiritum Prophetarum, diem Iudicij, scholam hereticorum, casti mortem, gloriam cœlestem, crucem, passionemque significat.	137. b
Torcular, crucis Christi membra, & matris cordi re diuexat.	142. a
Tormentis humidum radicale absumitur.	348. a

Tornatiles manus Christi cur dicantur.	pag.	Veneno Christum Iudæi occidere volebant.	pag.
289. b		67. b	
Torturæ execrandum genus.	304. b	Venationis angustias patitur Christus.	pag.
Traditiones in Ecclesia quæ seruentur.	10 b	319. b	
Traditio quid sit.	285. b, 286. a	Veniam nobis offert Christus à cruce.	125. a
Traditio quo Adæ caput in Caluariæ monte sepultum sit.	285 b	Venter quam delicatus, & rex animantium.	pag.
Traditionum origo, & auctoritas.	pag. 255. b,	301. b	
256 a		Ventrem Turcæ flagellis percutiunt.	302. a
Tribulatorum rex est Christus.	202. b	Ventris dolores intolerabiles.	304. b
Tricerbero quid denotare voluerint poetæ.	pag.	Verberibus ossa Christi nudantur.	156. b
322 b		Verbum Dei ordinatè explicandum.	131. a
Trinitatis mysterium signo crucis exprimitur.		Verbum Dei figuris vt vela nunc tectum.	ibid.
pag. 73 a		Verecundiam nuditatis passus est Christus,	pag.
Trinitatis mysterium qualiter probetur ex scripturis.	308. a	311. a	
Triumphus veritatis gloriosus cur.	28. a	Verenda Christi velo tecta.	ibidem.
Triumphus Christi ad Caluariæ montem properans	169. b	Verenda Christi tecta ante crucifixionem, & quis hoc negarit.	120. b
Tritura contusus Christus.	84. b	Veritatis triumphus	28. a, 321. a, 322. a, b
Trophæa victoriæ Christi extollenda, & quæ sint.	pag. 8. a. b	Veritas quomodo definienda.	211. a
Turcica lex gladio suadetur.	321. b	Veritas omnia vincit	28. a
Turcarum flagellatio octingentis ictibus	pag.	Veritatis pater, & carnifex quis sit.	361. a
302. a		Veritas filia temporis.	ibidem.
Turcarum rabies qualiter indicaretur.	321. b	Vermis supra Christum nunquam ascendit, & cur	301. a
Tyberius Imperator sudario Christi à Veronica sanatur.	15. b	Veronicæ domus à loco vbi Christo Crux fuit imposita distat pa. libus quadringentis & quatuor.	pag. 238. a
Tyberius Imperator Christo diuinos honores decernit.	ibidem.	Veronicæ sudarium exhibet Christi faciem in qua adhuc vestigia digitorum retinet, quibus Christus cæsus est.	ibidem.
Tyberius Imperator Cruce ditatus.	73. a	Veronica nobilis matrona eius domus vbi, & qualis, quomodo à Christo sudarium acceperit.	pag. 15. b
Tyberij II. Imp. pietas in pauperes.	72. b	Veronicæ sudario Tyberius Imperator sanatur.	ibid. 40. a, 169. a
Tyberius Imperator latinæ linguæ obseruantissimus.	166. b	Vespere & mane quid significant.	259. b
Tyberio sudarium Christi quis detulerit.	169. a	Vespertina ac matutina cognitio quid.	pag.
Tyrios cur in Crucem egerit Alexander.	pag.	260. a	
64. b		Vespertinum sacrificium cur Deo acceptius.	ibidem.

V.

VALLIS miseræ est vita nostra, & cur.	pag. 312. b	Vespasiani Imperatoris aurea sententia.	53. b
Vallis Caluariæ famosa ibi qualiter Crux Christi sepulta iacuit.	361. b	Vestigia Christi marmori impressa.	40. a
Vasa in templo Dei, alia maiora, alia minora, & cur	pag. 5. a	Vestigia Christi signata sanguine.	99. b
Vbi Christus sub Cruce ceciderit.	157. b	Vestigia vulnerum cur Sindoni impressa.	pag.
Velamen à Dei verbo quomodo detrahitur.	pag.	343. a	
131. a		Vestigia nudatorum pedum Christi vbi seruentur.	341. a
Velum templi quo mysterio scissum.	309. b	Vestibus amicti quidam in crucem dati.	120. a
Velum S. Agathæ igne non absumitur.	38. a	Vestium necessitas ex peccato.	121. b
Vena Christi crucifixione disrupta.	289. a	Via doctrinæ quæ.	211. a
		Via Christi à prætorio ad Caluariæ montem describitur.	170. b
		Via Crucis	

Via Crucis quæ, & quomodo meditanda.	pag.	Vngula Romæ inter reliquias asseruata.	pag.
171. a		527. b	
Via Crucis qualiter domi propriæ disponenda.		Vnguibus Iudæi maxillas Christi expilarunt.	
ibidem.		323. a	
Victimæ pellem detrahi cur iusserit Deus.	pag.	Vnicornia animalia multa.	70. b
131. a		Vnicornis cornua preciosa, & vbi seruentur.	pag.
Victimæ pellem detrahare quid sit.	ibidem.	71. a	
Victoria Christi qualis fuerit.	199. a	Volumen sacræ Sindonis quanti estimetur.	pag.
Victoriam Christi diabolus licet inuitus contra se		425. b	
extulit ac promulgauit.	199. b	Vox sanguinis Christi non clamat id quod clama-	
Vindemiæ ac messis lex quæ, & qualiter seruata.		bat vox sanguinis Abel.	138. b
pag. 5. a		Vox passionum Christi.	348. b
Vindictæ studium efficaciter accenditur.	pag.	Vriæ mirabile ingenium ac modestia.	202. a
306. b		Vrim & Thummim quid.	256. b, 262. a
Vindictam exposcit sanguis iniuste effusus.	pag.	Vrina mannae quid mysticè designet.	257. a
138. b		Vt particula quomodo accipienda.	425. a
Vinea balsami quo irrigetur.	392. b	Vulnorum plagas veras retinuit Christus.	pag.
Vogue adamantino scriptum peccatum quomodo		278. b	
deletum.	393. a	Vulnorum cicatrices pro Christo acceptas S. Mar-	
Vini cum Christi sanguine conuenientia.	393. b	tyres in patria conseruabunt.	ibid. 279. a
Vinum cur temetum dictum.	207. b	Vulnera aduerso corpore excepta ostendit Marius	
Vir perfectus vnicus fuit, & quis fuerit.	pag.	Consul.	279. b
118. a		Vulnera Christi sunt nostrum solatium.	pag.
Viris quæ statura præfigatur.	46. a	281. a	
Virilitatis indicium barba.	224. b	Vulnera cur sanguine signata.	285. a
Viris fortiores mulieres in Christi passione.		Vulnera Christi sunt fenestrate oblique.	293. b
pag. 332. a		Vulnus Christi in fenestra lateris arcae designatur.	
Virga nodosa scorpio dicebatur, & cur.	pag.	pag. 293. a	
327. b		Vulnera spinarum duo, & septuaginta Christi ca-	
Virga Moyse an in arca contineretur.	255. a	piti inflata.	211. b
Virga quid mysticè designet.	257. a	Vulnera Christi qualiter clavis obstructa.	pag.
Virga Aaron carnis resurrectionem figurauit.		245. b	
ibidem.		Vulnorum situs in Christi manibus.	276. a
Virgas varias cur pecoribus exposuerit Iacob.		Vulnera Christi quinque.	41. a
330. a, b		Vuluus lateris Christi Maria dolorem patitur.	
Virginitatis signa.	100. b	pag. 56. b	
Virtus circa ardua versatur, & in illis elucescit.		Vulnera Christi sacræ Sindonis impressa à nullo	
pag. 9. a		declarata.	1.
Vitæ liber quid.	266. b	Vulnera Christi explorat Maria.	152. a
Virtutes quæ demonstrantur in Cruce.	pag.	Vulnus lumbare sæuum.	156. b
124. b		Vulnus sancto Bernardo reuelatum.	ibidem.
Vita triplex, naturæ, gratiæ, gloriæ.	267. a	Vulnorum vestigia cur Christus impresserit in	
Vitalitas fortis.	134. a	Sindone.	343. a
Viticis folia libidinem comprimunt.	159. b	Vulnera Christi clamorem emittunt, & qualem, &	
Vtilitas barbæ quæ.	224. a	quibus is audiatur.	348. a
Vituli cur Iudæi dicti.	320. a	Vulnus Alexandri Magni quid clamauerit.	pag.
Vitulus mysticè Christum significat.	131. a, b	348. b	
Vitulus cur extra castra cremaretur, & quid my-		Vulnus dextri pedis Christi minus versus tibiam	
sterij designet.	131. b	elevatum.	358. a
Vltio quomodo à punitione differat.	86. b	Vulneris lateralis encomia, ac figuræ.	pag.
Vngula cruciarium instrumentum describitur.		371. a	
326. b, 327. a, b		Vulnus lateris vim passionis includit.	ibidem.
		Vulnus	

Vulnus lateri dextro inflictum. pag. 373. b
 Vulnus vnicum lateri inflictum. 375. a
 Vulnus lateris vbi inflictum. ibidem.
 Vulnus Christo iam mortuo inflictum. pag. 376. a
 Vulnus lateris quam magnum. 378. a
 Vulnus amoris quod sit. 383. a
 Vulnus lateris Christi iam defuncti quomodo meritorium fuerit. 386. b
 Vulnus lateris virtutem totius passionis continebat. 387. a
 Vulnus lateris ab Aquil. Christus accepit, & cur. pag. 387. b
 Vulnus lateris quam felix habitatio. pag. 390. col. a

Z.

ZENOBIAM reginam Palmerinorum aureis cinctam catenis in triumphum ducit Aurelianus Imperator. 176. a
 Zopyri in Darium amor quantus. pag. 100. a, 312. a
 Zopyrus Darij causa quid fecerit. ibidem.
 Zopyri amorem Christi in nos amor vincit. ibidem.
 Zopyrum magis quam mille Babilonias Darius amabat. 160. b
 Zopyri laus. 312. a, b
 Zopyri stratagema. ibidem.

F I N I S.

1841

Received of the
Honble the Secretary of the
Treasury
the sum of
Five hundred and
thirty dollars
for
the purchase of
land
in
the
County of
Jefferson
State of
Missouri
this
1st day of
January
1841

1841

Received of the
Honble the Secretary of the
Treasury
the sum of
Five hundred and
thirty dollars
for
the purchase of
land
in
the
County of
Jefferson
State of
Missouri
this
1st day of
January
1841

Paleotti, Alfonso

Historia Admiranda De Jesu Christi Stigmatibus Sacrae Sindoni Impressis,
Ab Alfonso Paleoto Archiepiscopo Il. Bononiensi explicata

Duacum 1607

Bamberg, Staatsbibliothek -- H.e.q.62#1
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11685745-0